Mgr. Ladislav Ulrych

PRVNÍ ČESKÁ KRONIKA

obcí

MNÍŠEK a FOJTKA

Liberecký kraj

Andrea Kutřicková 2004

Mgr. Ladislav Ulrych

PRVNÍ ČESKÁ

KRONIKA

obcí

MNÍŠEK a FOJTKA

K 625 letům existence obce Mníšek

vydala obec Mníšek

v roce 2004

Titulní stranu navrhla Andrea Kuběnková z Mníšku.
Grafická úprava Pavel Vlasák, RNDr. Raimund Koplík.
Fotografická dokumentace: archiv kroniky, archiv R. Slezáka, V. Marka a Pavel Vlasák.

„V podivných drahách kříží se lidský čas s časem udaným sluncem a dlouhý je věk stromů a lidí…“

(Vladimír Vančura)

Byl chladný březnový den roku 1970. Pohřební průvod se pohnul a pomalu postupoval od barokního kostela k nedalekému hřbitovu. Zvuk umíráčku i opar zahalující celou obec jako závoj z flóru umocňovaly smutnou atmosféru toho dne.

Tak pochmurný byl můj první kontakt s obcí Mníšek, a přesto to byla láska na první pohled. V té době jsem ještě vůbec netušil, že se stanu nástupcem nebohého pana Reckziegela, hrázného, kterého jsem přijel doprovodit na jeho poslední cestě. Netušil jsem, že tahle obec se stane brzy mým novým, doživotním domovem. Když jsem později nastoupil „do služby“ na fojtecké přehradě, mým prvním přítelem a rádcem byla právě vdova Reckziegelová, rozšafná žena, která se narodila ještě v devatenáctém století a během svého života změnila čtyřikrát státní příslušnost, aniž kdy opustila svůj rodný dům. Pamatovala stavbu přehrady, kde byl její otec prvním hrázným. V její společnosti jsem strávil mnoho překrásných hodin. Předčítala a překládala mně pasáže ze staré fojtecké kroniky, jejíž zdobné písmo pro mne bylo nečitelné. Vyprávěla vlastní příběhy, které mne fascinovaly, které by si nikdo nedokázal vymyslet a které umí vytvořit jenom život. I ona sama byla živoucí kronikou. To ona mne naučila obě naše obce milovat.

Osudy obcí i států jsou mnohdy stejně dramatické jako osudy jejich vlastních obyvatel. Zatímco lidé svůj osud nemohou vlastní vůlí změnit (i když si to někteří namlouvají), osudy jejich sídlišť se odvíjejí přímo od jejich počínání. Lidé se rodí a umírají, jedni odcházejí, jiní přicházejí na jejich místo. Státy vznikají i zanikají, avšak obce trvají. Zaznamenávat běh jejich „života" je práce velmi náročná, nadmíru záslužná a jistě i krásná. Když jsem se dozvěděl, že náš současný obecní kronikář připravuje česky psané vydání knihy, která přiblíží současné široké veřejnosti všechno to, o čem jsem psal výše, která navazuje na dílo Antona Franze Ressela a jejíž zápisy sahají až po dnešní dny, srdce mi zaplesalo. Těším se, že si opět oživím ony někdy až tajemné, a přesto skutečné příběhy, které jsem kdysi slýchal, a že se dozvím o své obci i mnoho nového, co dosud neznám. Těším se, až si tuhle knížku uložím nikoli do knihovny, ale na noční stolek, abych si v ní mohl kdykoliv před spaním počíst tak, jako se čítává třeba v bibli, která je vlastně též kronikou.

Samo slovo kronika napovídá, že je odvozeno od „chronologického" zápisu, vyprávění o historických událostech v jejich časovém sledu. Tak ji definuje naučný slovník. Podle mne však je každá kronika také prapůvodním literárním útvarem a pramenem vědomostí, ze kterého čerpají a bez kterého by se neobešli ani slavní literáti a historikové. Věřím, že vydáním této potřebné publikace budou potěšeni nejen oni, ale i my, všichni její budoucí vlastníci. Že dílo, pro nás svým obsahem důvěrně blízké, poskytne radost a uspokojení z poznání nejen naší současné generaci, ale i generacím budoucím.

Miloslav Florian

„Co jest doba deseti, dvaceti, padesáti a sta let? Matce pozorující své novorozeně zdá se zbytečně dlouhou budoucností a člověku mluvícímu o období, v němž nežil, zbytečně dlouhou minulostí; v čase bez konce je však ta doba kratičká."

(Vladimír Vančura)

„Chceš-li posuzovat přítomnost, poznej minulost."

Sokrates (asi 469–399 př. n. l.)

Řádky kroniky obcí Mníšek a Fojtka byly vědomě psány také proto, abychom se na čas zastavili a společně pohleděli do historie vzdálené i nedávné. Do minulosti našeho dlouholetého bydliště a pro naše potomky již i rodiště. Vydejme se na snad zajímavou, snad i užitečnou cestu obnovených pohledů na známé, ale dost možná že i na již zapomenuté skutečnosti. Pravé pochopení našeho domova spočívá také v poznání blízkého a nejbližšího okolí, stejně jako v hloubce pohledu do minulosti, do vzniku obce, do průběhu zaměstnání a do těžkostí života předešlých, byť národem cizích lidských generací.

Žijeme na prahu jednoho z výběžků státní hranice, který kdysi výběžkem do cizí země nebyl. Na rozdíl od hranic zemí Koruny české, které patří s výjimkou Chebska k nejstarším stabilizovaným státním hranicím v Evropě (!), se u nás v minulosti právě hranice výrazně pohybovaly a měnily. Vždyť součástí zemí Koruny české bylo do 1. poloviny 15. století okolí německého města Pirny se známou pevností Königstein. Vždyť do 1. poloviny 17. století bylo součástí Koruny české území Horní a Dolní Lužice a do 2. poloviny 18. století také velká část Dolního Slezska, včetně města Kladska, ale i území Kladska.

Změny hranic jsou vždy svědectvím měření sil v mocenských zájmech. U nás to byly nejprve střety náboženské, které ve svých důsledcích vedly k likvidaci splynutí pohanských kmenů s polabskými Slovany. Mnohem později až k ničivé třicetileté válce. Vždy šlo samozřejmě současně o střety hospodářské, které nakonec vyvrcholily v prusko-rakouských válkách o Slezsko a Kladsko.

Do tohoto sledu také zapadá snaha o vyhlášení zvláštního samostatného útvaru v Sudetech, takzvaného Deutschböhmen, v rámci Československé republiky v roce 1918. To se nezdařilo. Až o dvacet let později došlo na téměř sedm let vlivem Mnichovského diktátu z roku 1938 ke skutečnému odtržení sudetských území, tedy i našich obcí, od ČSR a jejich připojení k Velkoněmecké říši.

Poslední výrazná změna hranic se uskutečnila mimo naše území, ale v blízkém okolí. Bylo to vytvoření německo-polské hranice na řekách Nise a Odře po skončení 2. světové války.

Právě oblast Lužických a Jizerských hor leží jakoby v průsečíku těchto dramatických změn a mnoha konfliktů. Představují svědectví, ale pro nás i z něho vyplývající poučení o příčinách a důsledcích.

Příhraniční hory a v nich žijící lidské generace *budou snad při nové cestě do Evropy i naším přičiněním* příkladem lepšího dobrého soužití a nového uspořádání vztahů v dříve tak často rozdělované Evropě.

Ať jsme v tomto procesu důstojnými a činorodými účastníky.

Mgr. Ladislav Ulrych

„Cokoli máme skutečně slavného v historii české, zdola to vzrostlo.“
Jan Neruda (1834–1891)

Obsah kroniky je rozdělen do tří zásadních celků:

V *první části* je stručně připomenuta přírodovědná charakteristika celého regionu především alespoň pro povšechné seznámení. Vždyť noví osídlenci Mníšku přišli z rozličných končin často s naprosto odlišným krajinným typem a geologickým základem. Pro mladé a nové generace spíše jde o výzvu, aby se stali zdravými a nadšenými patrioty. To je vždy význačný přínos pro jakýkoliv region. Správnými patrioty se však nestanou lidé jenom proto, že se jim v místě líbí. Také proto, že dobře znají historii a prostředí místa, ve kterém trvale žijí a hodně toho o něm vědí. I to bylo motivem pro zařazení této části do kroniky.

Stať obsahuje i seznámení s historickým významem Mníšku, s původností osídlení, s důležitostí procházejících cest i s některými pověstmi.

Druhá část shrnuje historii obce v průběhu staletí od počátků kolonizace přes původ názvu, náboženský život či válečná tažení, která se dotkla i Mníšku. Přes školství, pracovní příležitosti i postupné zprůmyslnění kraje až po bouřlivé válečné a revoluční události 20. století.

Nejstarší historie je dílčím překladem kronik Mníšku a Fojtky, které sepsal v první třetině 20. století řídící učitel školy ve Fojtce, vynikající a uznávaný kronikář Anton Franz R e s s e l .

Třetí část je nejobsáhlejší. Přibližuje období, které již starší občané přímo v obci prožili, vlastními nápady, prací a energií budovali, a které zná, poznává a dále rozvíjí nastupující mladé pokolení. Vždyť šlo a jde o mimořádný dějinný zlom v osídlení a ve složení obyvatelstva Mníšku i Fojtky počínaje koncem 2. světové války – rokem 1945 – a životem obce až do současnosti, vyjádřené počátkem roku 2004.

Je to připomenutí našeho konkrétního přínosu novodobému životu obce za posledních 60 let.

I. část:
Od PREHISTORIE (PRAVĚKU) naší oblasti k dnešku

Geologické poměry

Jizerské hory a Krkonoše jsou stejného geologického původu i stáří. Jsou součástí tzv. **Českého masivu** – staré a stabilizované části zemské kůry.

(Za předpokladu, že platí vědecký odhad stáří planety Země na 5 miliard let, pak jednotlivé etapy jejího vývoje lze rozdělit na:

1. *fáze vývoje Země* – trvala 2 miliardy let
2. *prahory* – 1 miliarda 500 milionů let
3. *starohory* – 1 miliarda let
4. *prvohory* – 335 milionů let
5. *druhohory* – 110 milionů let
6. *třetihory* – 59 milionů let
7. *čtvrtohory*, ve kterých žijeme – 1milion let)

Přesunem zemských ker p r a h o r n í h o stáří vzniklo v oblasti Čech v p r v o h o r á c h mohutné pohoří, větší než dnešní Alpy. Tehdy *vzniklo ž u l o v é j á d r o jizersko-krkonošské*, a to jako podpovrchový výlev. Na styku s touto ještě žhavou žulou se prahorní kry přeměnily ve *s v o r o v é r u l y*, které tvoří severní část pohoří – skupinu Smrku. Vedle toho se působením tlaků původní horniny vzniklým teplem přeměnily na krystalické břidlice – *f y l i t y*. Ty najdeme v jihovýchodní části Jizerských hor v oblasti dnešního Tanvaldu.

Koncem prvohor a začátkem d r u h o h o r (zhruba před 210 miliony let) byla část Evropy postižena velkým vrásněním, tzv. *hercynským*. To dalo směr dnešním českým pohořím – Šumavě, Krušným horám, Krkonoším a Jizerským horám. Během druhohor byla tato pohoří denudací zarovnána v parovinu. Svůj současný tvar dostala až počátkem t ř e t i h o r při vrásnění *alpsko-karpatském*, kdy byla vyzvednuta do dnešní výše. Zbytek původní paroviny najdeme jako náhorní plató Jizerských hor.

Při t ř e t i h o r n í c h pohybech zemských ker se žhavé magma dostalo až na povrch a dalo tak vznik *č e d i č o v ý m* útvarům. V našem kraji je nejznámějším čedičovým vrchem Bukovec nad osadou Jizerka. Dosahuje 1005 m nadmořské výšky. Je tak druhou nejvyšší čedičovou horou u nás i ve střední Evropě. Na jiném čedičovém suku, na němž je patrná jeho typická sloupcovitá odlučnost, stojí frýdlantský hrad a zámek.

Další výskyty čediče v našem regionu posloužily k výrobě dlažebních kostek, štěrku a šotoliny. Např. lomy v Heřmanicích, Větrově, Krásném Lese a jinde.

(Při těžbě čediče v Heřmanicích byla na suku objevena výrazná odlučnost s vějířovitým uspořádáním sloupků. Pro tuto mimořádnost nebyl suk odtěžen. Dodatečně byl nazván Kodešova skála na památku frýdlantského učitele zastřeleného při obraně hranic v roce 1938.)

Z období třetihorních geologických poruch pocházejí i vývěry minerálních vod u Lázní Libverda, u Nového Města pod Smrkem, stejně jako u polské Czernawy a Swieradówa Zdróje.

Modelování povrchu Země v naší oblasti a v Jizerských horách je také *výsledkem působení pevninského a horského zalednění.* Značné ochlazování severu Země začalo v posledních třech až pěti milionech let ke konci třetihor. Ve čtvrtohorách se v několika fázích přiblížil pevninský skandinávský ledovec až k samému severnímu okraji našich hor.

(Nejdelší byla první doba ledová, která trvala asi 1 milion let. Přibližně stejně dlouhá byla po ní následující doba meziledová. Nás zajímá zejména třetí doba ledová, kdy ledovec dosahoval až k dnešní Raspenavě. A potom čtvrtá, tzv. velká doba ledová. Tehdy se asi 300 m vysoká ledová stěna přímo opírala o samotné severní svahy Jizerských hor. Ledovec pronikl Oldřichovským sedlem až na území dnešního Oldřichova v Hájích a na západě oblasti Jitravským sedlem až k pramenům Ploučnice. Vedle toho vznikaly na různých místech malé stacionární ledovce, např. Velký Štolpich, Holubí potok a jiné.

Pohyb ledových mas způsobil obroušení třetihorních kuželů a kup frýdlantské pahorkatiny. Nebýt toho, skýtalo by nám současné Frýdlantsko pravděpodobně asi takový pohled, jaký dnes máme např. na České středohoří. Jen některé tvrdé čedičové suky odolaly tlakům ledovcových splazů a následným denudačním procesům.

Při pozdějším tání ledovců tekla podél hor obrovská prařeka, široká několik kilometrů, která svojí silou obrušovala a mohutnými nánosy zvětralých hornin zase zarovnávala povrchové prohlubně a nerovnosti.

Nejkratší ledovou dobou byla pátá, která trvala pouhých 70 000 let. Dnes žijeme v po ní následující době meziledové, která prozatím trvá asi 20 000 let.)

Pozůstatkem a důkazem přítomnosti ledovce, prařeky a vlivu následných erozivních činitelů jsou mj. mocné vrstvy *písků a štěrkopísků* v okolí Hrádku nad Nisou a na Frýdlantsku, např. u Řasnice, a rovněž různé druhy zástupců vegetace. Ve svém souhrnu také dnešní podoba zemského povrchu.

Petrografie a mineralogie – o horninách a nerostech

Celé území Fojtky se podílí na žulovém bohatství Jizerských hor. Donedávna se tam těžila krásně namodralá a jemnozrnná žula. Uplatňovala se jako materiál na dlažební kostky, obrubníky, byla vhodná k leštění na obklady budov, pomníků apod.

Na severovýchodním svahu Ostrého se v některých žulových blocích vyskytují oblé prohloubeniny, které vznikaly atmosférickými vlivy a che-

mickým rozkladem horniny. Lidově se jim říkalo „obětní kameny", „kameny Matky boží" nebo „ďáblovy stopy".

Na vrcholových skalách – na Paličníku, na Frýdlantském cimbuří, na Jizeře a jinde – se nachází žula s vynikajícími vyrostlicemi, tj. s poměrně velkými krystaly živce, světlé slídy (muskovit) a menšími krystaly křemene. Podobná žula se vyskytuje i v Oldřichově v Hájích, kde byly vyrostlice těženy z jižních svahů Špičáku. Velké krystaly živce ze žuly se užívaly na glazury porcelánového zboží, drcená slída posloužila k povrchové úpravě vánočních skleněných ozdob.

Z třetihorního období pocházejí výskyty kovových rud, např. u Nového Města pod Smrkem. Na vrchu Měděnci a na Rapické hoře byly již koncem 16. století objeveny rudy mědi, železa a cínu. Těžební štoly zůstaly zachovány až do současnosti. Kromě možnosti prohlídek s průvodcem slouží nyní také jako výborné zimoviště netopýrů. Štoly mají zajímavá jména. Vedle biblických témat (Beránek boží, Nebeské vojsko, Petr a Pavel) někdy vystihovaly i bohatství a vydatnost žil (Nadílka štěstí, Bohatá útěcha aj.). Málo je známá těžba chudé železné rudy – limonitu (hnědelu) – v Hejnicích a ve Ferdinandově.

Rozvoj těžby nastal v 17. století ještě za Redernů ve Frýdlantu, ale zejména po roce 1620, kdy Albrecht z Valdštejna potřeboval vybavit své vojsko válečným materiálem, ale také uspokojit potřebu různého stavebního nářadí a kování pro zámky ve Frýdlantu a v Jičíně a také při stavbě svého honosného paláce v Praze na Malé Straně (dnešní sídlo Senátu ČR). Proto rozšířil již existující hamry v Raspenavě. Pro tvorbu strusky při tavení železné rudy je nutný také vápenec, jehož nevelké ložisko našel přímo v obci. Lámal ho na Vápenném vrchu v Raspenavě. (Teprve nedávno byly ve Vápenném vrchu objeveny také krasové jevy.)

Páni z Donína těžili zase rudy stříbra, cínu, olova a mědi v Chrastavě, Panenské Hůrce a Andělské Hoře.

V náplavech říčky Jizerky ve stejnojmenné osadě a na horním toku řeky Jizery se kdysi nacházely modré safíry, červené rubíny a žluté topasy. Mezi sběrateli byli i Italové (Vlaši), podle nichž byl pojmenován tamní horský pás – Vlašský hřeben. V současné době se dají nalézt v těchto místech polodrahokamy černého zbarvení – izeríny. Své první pojmenování dostaly právě podle Jizery – Izer a teprve později podle jejich velkého naleziště na Sibiři – ilmenit.

Hydrologie (vodopis)

Jizerské hory spolu s Lužickými horami a Krkonošemi představují se svým okolím pramennou oblast několika významných řek.

Z Jizerských hor odtékají nejméně čtyři Nisy. Přímo v nich jsou dva prameny Lužické Nisy. Za hlavní tok je považována Lučanská Nisa. Nedaleko od ní pramení Novoveská Nisa. Po jejich soutoku vzniká Lužická Nisa, která je nazývaná také Zhořelecká, nebo dokonce Jablonecká (má povodí 375 km^2, délku 55 km a průměrný průtok 5,4 m^3/vt). Pramení v nadmořské výšce 765 m severovýchodně od Bedřichova v Jizerských horách pod Černou Studnicí. U jejího pramene stojí pomníček s nápisem Pramen Nisy. Do té se vlévá pod Jabloncem zprava ještě Bílá Nisa (čili Loučná, Mšenská nebo Bedřichovská Nisa) a konečně ještě pod Libercem Černá Nisa. Tedy celkem deset jmen Nisy. Po opuštění republiky tvoří spolu s Odrou, do které se vlévá, státní hranici německo-polskou.

Řeka Jizera, podle které jsou pojmenovány Jizerské hory (Góry Izerskie) *pramení* v nadmořské výšce 1060 m na východním svahu Smrku *na polském území* ve Vysokém jizerském hřbetu a potom tvoří také část státní hranice česko-polské. (Má povodí 2 193 km^2, délku 164 km a průměrný průtok 23,9 m^3/s) Ve středních Čechách v blízkosti Čelákovic (u Lázní Toušeň) se vlévá do Labe, s jehož vodami se dostává do Severního moře.

Naše říčka **Jeřice**, která pramení na západním úpatí Jizerských hor pod Poledníkem, byla a opět je pstruhovou vodou. Má původní německé jméno Görsbach čili Gérův potok. Dala tak jméno i osadě, kterou protéká a která se česky jmenuje Pily v Oldřichově v Hájích, a až do roku 1924 patřila Fojtce. Pro jednu její část pod malým návrším se po osídlení v roce 1945 vžil název Betlém, který se dostal i do českých turistických map.

Jeřice má v době dešťů nadbytek vody z horských svahů a měla také vliv na časté záplavy ve svém dolním toku. K největším došlo 17. srpna 1595, o Vánocích 1723 a 2. září 1769. Kamenný most u dnešního obecního úřadu v Mníšku byl velkou vodou již 2x stržen. Poprvé těsně po jeho dostavbě v srpnu 1858, podruhé v červnu roku 1861. Také proto na ni byla plánována výstavba údolní přehrady „Jeřice" počátkem 20. století. Ta se však neuskutečnila.

Jeřice se vylila ze svých břehů po dlouhých a vytrvalých deštích několikrát, mimo jiné také *14. srpna 1948*. Její průtok chemičkou způsobil katastrofální zátopu v závodě. Vznikly velké škody na surovinách a jiném materiálu. Velká voda vzala z nádvoří 67 sudů oleje a odnesla je až do Žitavy, ojediněle dokonce až do Zhořelce. Jejich vylovení pomáhali zajišťovat i pracovníci jiných závodů. Stoupání vody pokračovalo dále, a vznikla

obava, že voda vnikne do skladu kovového sodíku, používaného na redukci tukových surovin na mastné alkoholy. Chybělo jen 30 cm zvýšení hladiny a došlo by k další a velké katastrofě, protože sodík s vodou reaguje výbušně.

Dne 4. července 1958 se strhla velká bouře s průtrží mračen. Voda v Jeřici stoupla o 3 metry nad normální výšku hladiny a zaplavila, mimo jiné, celé nádvoří chemičky. Závodu způsobila škodu za 300 tisíc korun.

Až v letech 1998–1999 byl původní záměr stavby přehrady na Jeřici v Oldřichově v Hájích nahrazen aspoň vybudováním *dvou retenčních nádrží* na jejím horním toku. Horní přehrážka je několik set metrů pod vrcholem Poledníku. Spodní je přímo nad Oldřichovem v Hájích při výstupu z lesa na Pilách. Toto území patří pod Lesy České republiky, s. p. Jablonec nad Nisou, revír Fojtka. To byl také investor zmíněných staveb.

Horní přehrážka je označována jako *průsaková hráz z kamene – Jeřice I.* Tok byl upraven v délce 70,8 m. Hráz má rozpětí 25,80 m a výška koruny přelivu je 3,0 m. Hráz je v koruně přelivu široká 1,70 m. Byla vybudována nákladem 1 941 000 Kč. Stavba je z neupravených kamenů naskládaných bez malty jeden na druhém. Mezery byly vyklínovány menšími kousky, koryto bylo zpevněno modřínem. Liší se od ostatních přehrážek tím, že jí voda prosakuje, protéká skrz škvíry mezi kameny. Na návodní straně se zachycují jemné naplaveniny, které budou časem lidským přičiněním vráceny přírodě.

Spodní je označována jako retenční přehrážka – Jeřice II. Délka technické úpravy toku je 48,0 m, přehrážka má rozpětí 37,0 m, výška přepadu je 3,48 m, šířka koruny 1,20 m. Byla vybudována nákladem 1 410 000 Kč. Hráz je z lomového kamene ukládaného na cementovou maltu, takže těleso přehrážky je monolitickým blokem.

Jejich úkolem je zachytit všechny kaly, kořeny, větve a jiné nečistoty a zabránit tak zanášení dna koryta. Údajně jsou tyto nádrže schopny i mírně zadržet a zpomalit průtoky vody při jarním tání sněhu nebo při přívalových deštích zachytit přívalovou vlnu.

Náš **Fojtecký potok**, na kterém byla vybudována údolní přehrada „Fojtka" k ochraně Mníšku a níže ležícího údolí při toku Jeřice, pramení v nadmořské výšce 810 m na jihovýchodním úbočí hory Brdo (876 m n. m.). Odvodňuje plochu Jizerských hor o výměře necelých 7 km^2. Také Fojtecký potok dokázal při průtrži mračen v roce 1897 strhnout oba důležité mosty v centru Fojtky.

Jizerské hory spolu s Krkonošemi patří i k oblastem, kde spadne hodně dešťových srážek. V porovnání s Prahou a okolím nebo se Žatcem jde až o trojnásobně větší množství. A Jizerské hory mají v tomto smyslu i jeden

evropský primát. Uvádí se, že na Nové (Šámalově) louce dne 29. července 1897 napršelo za jediný den 345 mm srážek. (Přitom 1 mm srážek znamená 1 litr vody na 1 m^2, tedy 345 litrů vody na 1 m^2 za 24 hodin !!) I to bylo důvodem k výstavbě údolních přehrad a úprav vodních toků na ochranu před povodněmi. Některé vodní nádrže byly koncem 20. století využity pro úpravu na vodu pitnou a užitkovou.

V žádné oblasti Čech nedocházelo k tak ničivým záplavám jako v oblasti Jizerských hor a západních Krkonoš. Potoky a říčky protkávají tato území a s Lužickou Nisou jejich vody opouštějí u Hrádku nad Nisou Čechy. Jsou to zejména Albrechtický, Fojtecký, Mšenský a Harcovský potok, dále Bílá a Černá Nisa se Smědou a s jejich přítoky, které odvádějí vody z vyšších poloh.

V 19. století, zejména v jeho druhé polovině, se u nás vyskytovaly velmi vydatné dešťové srážky. Průměrná sněhová pokrývka se v té době pohybovala mezi 70 až 155 cm, v ojedinělých případech dosahovala i výšky 220 cm. Stačilo prudké tání sněhů nebo déletrvající vydatné deště a půda lesů nebyla schopna vodu přijímat. Ta prudce stékala svými koryty, ale ty již nemohly všechnu vodu odvést. V průběhu druhé poloviny 19. století bylo zaznamenáno celkem 9 velkých povodní: v letech 1846, 1850, 1858, 1861, 1875, 1888, 1890, 1897 a 1899. Škody byly nesmírné. Černá Nisa a naše Jeřice strhly několik set metrů silnic, odnesly všechny mosty a lávky. Také Fojtecký potok způsoboval velké škody. Průtrží mračen v roce 1897 a následnou povodní byly v obci strženy nejen lávky, ale i oba důležité mosty, které byly zcela zničeny: most pod Simonovou továrnou (dnešní sklad zdravotnických potřeb) a na křižovatce k Zaječímu dolu u Adlafových. Dokládají to zachované fotografické dokumenty.

Prudké přívalové deště páchaly mnoho škod také v obcích kolem Harcovského potoka a Bílé Nisy. Bylo podemleto 500 domů a 30 jich bylo úplně zničeno. Uvádí se, že na české straně zahynulo na 120 lidí, na polském území podobný počet. Další větší škody vznikly v povodí Černé a Bílé Desné, Kamenice a Jizery. Vody se rozlily do širokých řečišť, odnášely vyvrácené stromy, řezivo z pil, palivové dříví, zbytky stavení, zařízení závodů a domácností. Napomohly jim obrovské balvany o objemu až 3 m^3, které se s vodou valily příkrými koryty řek a rozbíjely vše, co se jim postavilo do cesty. Největší škody způsobily obě říčky v níže položené obci Desné, v Dolním Polubném (dnes Desná III) a Potočné. Jizera si vybrala svoji daň v Kořenově, Rokytnici nad Jizerou a Jablonci nad Jizerou. Není proto divu, že podnikatelé, majitelé pozemků, představitelé obcí a měst i samotní občané vyvinuli úsilí o založení Vodního družstva, které by pomohlo situaci řešit. Bylo ustaveno na schůzi 25. září 1899 v libereckém Lidovém domě.

Jeho aktivní a bezodkladná práce přinesla konkrétní generální projekt na 6 přehrad. Předložil ho družstvem pověřený prof. Ing. Otto Intze z Cách (Aachen). Nebývalé tempo měla i samotná výstavba. V letech 1902 až 1908 bylo postaveno pět přehrad. Plánovaná nádrž „Jeřice" na Jeřici a Oldřichovském potoce nebyla postavena.

1902–1904 na Harcovském potoce „Harcov" s objemem 0,651 milionu m^3 (dnešní Liberecká)

1902–1904 na Černé Nise přehrada „ Bedřichov" s objemem 2,131 milionu m^3

1904–1906 na Fojteckém potoce „Fojtka" s objemem 0,323 milionu m^3

1904–1906 na Albrechtickém potoce „Mlýnice" s objemem 0,241 milionu m^3

1906–1908 na Mšenském potoce „Mšeno" s objemem 3,058 milionu m^3 (dnešní Jablonecká)

Stavby přehrad v Jizerských horách postihla i krutá zkušenost. Sílu nespoutané vody poznali lidé v Dolním Polubném po *katastrofálním protržení sypané přehradní hráze na Bílé Desné v pondělí 18. září 1916*, na počátku třetího roku 1. světové války. (Přehrada vydržela jen jeden rok. Byla zkolaudována 5. a 6. srpna 1915.) Tragédie si vyžádala 62 lidských životů. Z povrchu zemského zmizelo 29 obytných stavení, 11 brusíren skla, 62 budov bylo těžce poškozeno, 307 občanů přišlo o veškerý majetek a 308 o střechu nad hlavou, 1 020 ztratilo obživu. Zahynulo rovněž velké množství domácího zvířectva a drůbeže. Byla to největší katastrofa v celých Jizerských horách. Dnes je toto místo *Protržené přehrady* často navštěvováno po turistické desetikilometrové cestě z Desné do Josefova Dolu přes Mariánskohorské boudy.

Přehrada Souš (Daré) na Bílé Desné byla budována souběžně s „protrženou", ze které vedl tunel dlouhý přes 1 km. Jím měla být přepouštěna přebytečná voda do přehrady na Souši. Dnes je to zimoviště netopýrů. Obě přehrady byly v nadmořské výšce vyšší než 800 m. Soušská dnes slouží jako zdroj vody k úpravě na pitnou pro Tanvaldsko a Jablonecko. Ještě v 60. letech byla využívána hlavně k rekreaci. Při cestě k přehradě tehdy vyrostlo mnoho chatiček i prodejních stánků. V letních měsících vozila po hladině rekreanty a návštěvníky motorová výletní loď.

Základními hodnotami, které určují podnebný charakter Jizerských hor, jsou velmi vysoké roční srážky a nízké průměrné teploty. V nižších polohách je úhrn ročních srážek 700–800 mm, na hřebenech 1 400 mm i více. Jejich rozdělení v průběhu roku je příznivé, neboť většina srážek spadne v průběhu vegetační doby. Průměrné roční teploty dosahují v nižších oblastech 7–8 °C, v hřebenových oblastech však pouze 3–4 °C.

Voda ze svahů oldřichovského Špičáku a z Lysých skal stéká Oldřichovským potokem do Jeřice a s ní v Chrastavě do Lužické Nisy. Ze severních svahů Špičáku teče do Olešky k Dětřichovu a Heřmanicím. Oleška odvádí své vody přes polské území rovněž do Lužické Nisy.

Dna většiny různých údolí jsou na povrchu tvořena štěrkopískovými říčními naplaveninami.

Od 17. století je datovaný tzv. Šolcův rybník na Holubím potoce u Raspenavy. Někdy je též nazývaný „Na Hrázi", v nové době také „Šolcák" podle jména hajného Šolce z myslivny blízko hráze. Do dnešní podoby byl obnoven v roce 1962. Nemalou zásluhu na jeho znovuvzkříšení má bývalý oldřichovský polesný ing. Zdeněk Cipra.

V roce 1996 a 1997 došlo k rekonstrukci hráze a k odtěžení naplavenin ze dna. Před zahájením prací byl uskutečněn výlov ryb a zejména raka říčního. Toho bylo vyloveno nečekaně velké množství – zhruba 8 000 ks. Necelá polovina byla přemístěna na přezimování do sousedního chovného rybníka U Dvořáka v Raspenavě. Po opravě hráze byli nastěhováni zpět. Výskyt raka říčního v našich vodách dokládá stoupající zlepšování kvality vody.

Přezdívaný „Šolcák" je jedinečností celé lokality, která se nachází v I. zóně ochrany přírody na území Chráněné krajinné oblasti Jizerské hory (CHKO JH).

Vegetace (rostlinstvo)
Flóra (květena)

Již ve třetihorách, které se vyznačovaly intenzivní sopečnou činností, rostly na pokraji mělkých moří pralesy složené z některých našich domácích stromů – borovic, smrků, lip, dubů, jilmů a jiných s podrostem břečťanu, kopytníku, barvínku a mnoha dalších bylin. Tyto pralesy se podílely na vzniku dnešních mělkých uhelných pánví na Žitavsku, Hrádecku a Frýdlantsku.

Toto období trvalo několik desítek milionů let. Klima bylo mírné, příznivé pro rozvoj stromové vegetace. Ke zvratu došlo až koncem třetihor, kdy se začalo ochlazovat. Následovalo 3 až 5 milionů let dlouhé období, kdy se vytvářely mohutné severské ledovce. Ty podstatně ovlivnily vegetační kryt u nás. Začalo mohutné stěhování rostlin i živočichů od severu k jihu a od jihu k severu podle toho, jak se střídaly doby ledové s meziledovými, kterých bylo celkem pět.

Na kontaktu s ledovcem na věčně zmrzlé půdě se rozprostírala tundra. Dodnes se v Jizerských horách nacházejí velmi cenné zbytky její květeny.

Mezi nejvzácnější patří, poslední dobou jen málo doložené, výskyty nízkých a často poléhavých keříčků vrby zakrslé (Salix myrtilloides), břízy zakrslé – trpasličí (Betula nana), jalovce nízkého (Juniperus nana), ostřic (Carex chordhorhiza), ostružiníku morušky (Rubus hamaemorus), mechů a šedavých lišejníků.

Ze zbytků poledové květeny se v současné době hojněji vyskytují rašeliništní rostliny jako kyhanka sivolistá, sedmikvítek evropský, ostřice chudokvětá, suchopýr pochvatý, vlochyně bahenní. Nejzajímavější z nich je masožravá rosnatka okrouhlolistá, která se na rašeliništích běžně najde, např. na Čihadlech a na rašeliništích Jizerky. Ty patří svojí polohou a snadnou dostupností k nejnavštěvovanějším rezervacím CHKO Jizerské hory. Její správa udržuje pro návštěvníky přístup po povalových chodnících. Územím navíc prochází naučná stezka s informačními tabulemi.

Bohatou květenu má také čedičový Bukovec na Jizerce, jehož okolí je přísně chráněnou rezervací. Roste zde lýkovec, na vrcholu papratka alpská, mléčivec alpský, kýchavice bílá, pryskyřník omějolistý, vemeníček zelený a další. Pod úbočím na pokraji travnatého pokryvu, pod hranicí lesního porostu, roste přísně chráněný úpolín evropský.

Z minulosti i současnosti lesů Jizerských hor

Jizerské hory jsou většinou porostlé smrkovými lesy. Původní vrcholové pralesy jsou zachovány pouze na vrcholu Jizery a na severním svahu Černé hory. Kleč kosodřevina, která se v Krkonoších vyskytuje pouze na nejvyšších místech, tvoří na jizerskohorských rašeliništích hojně rozšířené porosty. V Jizerských horách je také poměrně dost bukových porostů. Zachovaly se zejména na špatně přístupných svazích, nejvíce na místech přivrácených k severu.

Současný stav našich horských lesů je nerozlučně spjat s historickým vývojem osídlování, neboť člověk ovlivňoval přírodu hned od počátku své existence. Následkem snadnějšího přístupu z lužické nížiny byla oblast pod severními svahy Jizerských hor osídlena mnohem dříve než jižní, ke které bránil v přístupu mohutný horský hřeben.

Poprvé proniká člověk na dnešní Frýdlantsko během doby bronzové, tj. asi před 5 000 lety. Bylo to údobí pro osídlování velmi příznivé pro sušší a teplejší klima. Nastal ústup lesů a rozšiřovaly se stepi. Stopy po tomto osídlení se nacházejí u Višňové (Pohanské kameny) a u Raspenavy.

Počátkem doby železné, tj. asi před 2 500 lety, se klima opět měnilo v mnohem chladnější a vlhčí. Les dobýval zpět ty plochy, které mu byly během suché éry odejmuty. Také mnohá dříve vyschlá rašeliniště se opět

nasákla vodou a vznikal na nich i lesní porost. Proto lidé postupně opouštěli tehdejší Frýdlantsko a hledali příhodnější podmínky pro osídlení.

Teprve během s l o v a n s k é h o osídlování došlo k částečnému odlesnění nejjižnější části frýdlantské oblasti v okolí dnešních obcí Andělka, Pertoltice, Bulovka, Předlánce a Poustka. Ostatní části území zůstaly porostlé hlubokými lesy. Svědčí o tom i archivní záznamy z 11. století, kde je několik zmínek o divokosti zdejšího kraje a o nebezpečí od dravé zvěře.

Nemalý vliv na les po hospodářské stránce měli majitelé panství. Svoji pečeť dala lesům silná osobnost Valdštejnova, zejména jeho velká potřeba dřeva jak stavebního, tak zvláště paliva do vysokých pecí. Podobně se promítla později nutnost palivového dříví, zejména bukového, do sklářských hutí.

Historickým mezníkem ve vývoji zdejších lesů byla *německá kolonizace* za Přemyslovců ve 13. století, kdy byla plocha lesů snížena zhruba na dnešní stav. Žďářením, občas prostorově nezvládnutý, byly ničeny značné komplexy lesa. Proto Karel IV. vydal *první směrnici o ochraně lesa*, když tento způsob odlesňování pod trestem smrti zakázal.

Jiný zákaz pochází z roku 1682 a týká se pastvy dobytka, která velmi nepříznivě zasahovala do samé podstaty lesa. Okus dřevin z přirozeného náletu bránil vytváření normálního lesa. Vznikly jen travnaté plochy – pastviny. Uvedený zákaz však byl jen málo respektován, protože o padesát let později se v roce 1732 objevují lesnické zápisy, které znovu poukazují na značné škody vzniklé pastvou.

Údobí od 13. století přineslo **budování osad**, na jejichž stavbu se používalo výhradně dřevo. Navíc brzy po příchodu nových osídlenců docházelo i k vyvážení stavebního dříví do sousedního Saska. Nejvíce osad vznikalo v 15. – 16. století. Vedle těžby stromů na sruby přicházela také potřeba zásob dřeva na otop. Postupně se vzmáhal průmysl, což rovněž znamenalo další a další požadavky na dřevo. Nížinné revíry nejvíce trpěly těžbou dřeva také po válkách a vojenských střetech. Po zničení mnoha obcí byl materiál na novou výstavbu použit zcela samozřejmě z nejbližších lesů. Tím vším potřeba dřeva neustále stoupala. Proto bylo nutné již v 16. století uvažovat o omezování těžby. S těžbou se muselo pronikat do vyšších poloh. Na frýdlantské straně se v letech 1604–1605 těžilo průměrně 30 tisíc plnometrů, které byly plaveny po Štolpichu a Smědé až do Frýdlantu. V místech dnešního jezu pod frýdlantským zámkem byl jakýsi dřevosklad, kde lidé k zachycování kmenů užívali speciální hrable. Valdštejn budoval také samotné město Liberec a novým osídlencům dával dřevo bezplatně. To se těžilo v polesí Harcov.

Specifickou situaci v těžbě dřeva ve zdejších horských lesích vyvolaly **sklárny**. První z nich vznikly na Jablonecku v roce 1401 u Kokonína a v roce 1547 u Mšena. Největší vliv však měla sklárna v Bedřichově. Dne 25. 9. 1602 prodala Kateřina Redernová kus místního lesa podnikateli Vandererovi na vybudování skelné hutě. Současně mu bylo dovoleno libovolné pálení dřeva pro potřebný popel, kdekoliv v panských lesích. Popeláři vyhledávali jen určité dřeviny jako břízu, javor klen a buk, které poskytovaly popel s vysokým obsahem drasla. Jejich neblahou zásluhou tyto druhy rychle z porostů mizely. Na horách začínaly mít převahu smrkové monokultury.

Další sklárny vznikly na Nové (Šámalově) louce v roce 1756 a v Kristiánově roku 1775. Obě stály na pozemcích panství. Tito majitelé už museli za dřevo platit. Jejich spotřeba činila 7 000 plnometrů ročně. Byla tak vysoká, že nakonec způsobila v roce 1820 pro nedostatek dřeva i zánik těchto skláren. Kristiánov pak navíc v roce 1827 vyhořel.

V těchto dobách bylo dost obyvatel odkázáno na les svojí obživou. Archivní záznamy z roku 1669 uvádějí povolání jako lesníci, myslivci, šindeláři, lžíčaři, uhlíři, popeláři, smolaři, ptáčníci a další řemesla. Z nich byli největšími škůdci právě popeláři.

Tady si dovolím odbočku do současnosti. Ke všem potížím vyplývajícím z dávné devastace lesa přistupuje ještě fenomén 20. století, jakým jsou průmyslové **emise**. Jejich působení je možno časově situovat do 50. let minulého století, kdy byly v sousední tehdejší Německé demokratické republice (NDR) uvedeny do provozu tepelné elektrárny a při našich hranicích také v Polsku. Těmito emisemi oslabené porosty se stávaly kořistí hmyzích škůdců. *Nejdříve obaleč modřínový, v 80. letech především ploskohřbetka smrková a lýkožrout smrkový.* Protože současně působily v letech 1996 a 1997 mimořádné teplotní zvraty, byl dán základ hromadného a velkoplošného rozpadu lesních systémů, zvláště na náhorní plošině Jizerských hor. To všechno vedlo k nutnému odtěžení celé náhorní plošiny. Vzniklo zhruba 90 km^2 kalamitních holin, respektive ploch s porosty náhradních dřevin, např. smrk pichlavý. Se zalesněním zápasí odborníci dodnes. Smrk pichlavý je nahrazován sazenicemi smrků, vypěstovaných ve školkách ve zdejším klimatu.

Průmyslová textilní výroba, která lesy neničila, se začala rozvíjet teprve počátkem 18. století. Z této doby je na Liberecku a Jablonecku nejznámější rodina Liebigů. Měla své továrny v Liberci, Tanvaldu, Svárově, Smržovce a jinde v okolí.

Neblahou situaci lesů v minulosti ještě zvyšovala naprosto nedostatečná odborná kvalifikace lesního personálu. Až do 18. století nelze vůbec mluvit o nějakém hospodářském systému v lesnictví, protože *těžba dřeva* se řídila především *potřebou.* Byla vedena metodou toulavou, tj. byly vybírány ty kmeny, které pro žádaný účel nejvíce vyhovovaly. *Od druhé poloviny 18. století* se ustoupilo od této metody a byly praktikovány *holoseče*, a to jak v nížinách, tak i v horských revírech, kam byly do téměř nedotčených porostů budovány nové těžební cesty.

V pojednání Bohumila Tschiedela z roku 1732 je konstatováno, že stav lesů je velmi neutěšený. Za zvlášť postiženou považuje oblast Raspenavy, kde těžbou pro místní vápenku byly nížinné porosty úplně zdevastovány. Dílo zkázy dokonaly velké polomy v letech 1712 a 1717. Téměř ve všech polesích se původně vyskytovala jedle a buk, v nižších polohách staré duby. Změna v porostní skladbě byla tak pronikavá, že se dnes v těchto polesích jedle nevyskytuje.

Na severních okrajích Jizerských hor se terén prudce láme do strmých svahů s příkrými údolími, jimiž se valí horské potoky. V těchto místech se charakter lesa náhle mění. Jde o komplex smíšených listnatých lesů s dominantním zastoupením buku. To je oblast naší obci docela blízká. Její význam je podtržen ucelenou ochranou – vyhlášením **Národní přírodní rezervace Jizerskohorské bučiny**. Obsahuje celkem 7 rezervací na severních svazích Jizerských hor. Území je unikátní nejen svojí rozlohou (27 km^2), ale jedná se o největší souvislý komplex bukového lesa v celé České vysočině s velkým stupněm zachovalosti. Tady je namístě pojednat o snahách a úsilí velkého množství nadšených ochránců přírody i o vstřícnosti státních orgánů při zřizování různých stupňů ochrany. Co všechno se skrývá pod pojmem **chráněné území**?

Národní park (NP) je území s dochovaným přírodním prostředím jedinečným v národním nebo mezinárodním měřítku, které vyžaduje aktivní ochranu nebo obnovu v místech, kde je pozměněno. Od roku 1963 byl jediným národním parkem v České republice Krkonošský národní park (KRNAP). V roce 1991 byly vyhlášeny národní parky Šumava a Podyjí, v roce 1997 České Švýcarsko.

Chráněná krajinná oblast (CHKO) je rozsáhlé, harmonicky utvářené, převážně kulturní území s významným podílem dochovaného přírodního prostředí, kde smyslem ochrany je zajistit ekologicky optimální hospodářské využívání krajiny. Z 24 CHKO, které existují v České republice, připomenu alespoň Jizerské a Lužické hory, Labské pískovce, České středohoří a Český ráj – vůbec nejstarší CHKO v ČR, vyhlášenou již v roce 1955.

Zvláštní kategorií jsou **přírodní parky** – území s významnými estetickými a přírodními hodnotami. Jsou vyhlašovány k ochraně typického krajinného rázu.

Druhou skupinou jsou tzv. maloplošná chráněná území, která si stále ještě připomínáme pod dnes zrušeným názvem Státní přírodní rezervace (SPR). Došlo k rozdělení na dvě části: **národní přírodní rezervace (NPR) a přírodní rezervace (PR)**.

Do NPR jsou zařazena území nejhodnotnější, národního nebo mezinárodního významu, často o velkých rozlohách s dochovanými přirozenými společenstvy rostlin a živočichů – rašeliniště, močály, zbytky původních pralesů – nebo území uměle vytvořená člověkem, která se stala významným biotopem ohrožených živočichů, např. rybníky. Mezi nám nejbližší NPR patří výše uvedená NPR Jizerskohorské bučiny, Rašeliniště Jizery, Poledník v CHKO Jizerské hory, NPR Břehyně na Českolipsku, kde je vedle přirozené bučiny chráněn i rybník, jehož břehové porosty vytvořily unikátní hnízdiště vzácných druhů ptáků.

Vedle toho bývají PR zpravidla menší území s dochovaným přírodním prostředím regionálního nebo nadregionálního významu, např. PR Nová louka, PR Bukovec v Jizerských horách nebo PR Velký Vápenný na Ještědském hřbetu.

Mezi chráněná maloplošná území patří **přírodní památky (PP)** a **národní přírodní památky (NPP)**. Mezi NPP byly zařazeny např. Suché skály na Maloskalsku, Panská skála (tzv. čedičové varhany) u Kamenického Šenova. Mezi PP byl také zařazen výskyt tisu červeného ve Fojtce – PP Pod Dračí skálou, nebo PP Kamenný vrch na Frýdlantsku, která byla vyhlášena za účelem ochrany lesních mravenců.

V našem sousedství v Oldřichově v Hájích se nacházejí dvě Národní přírodní rezervace: Špičák (jeho vrchol leží ve výšce 724 m) a Stržový vrch (704 m). NPR Špičák leží v katastrálním území Raspenava a Větrov na ploše 32,36 ha. NPR Stržový patří katastrálnímu území Oldřichov v Hájích a Raspenava na ploše 81,31 ha.

Prodej dřeva se uskutečňoval až do konce 18. století na dřevařských trzích. Byly pořádány 2x v roce. Na sv. Jiří a na sv. Havla, tj. 24. dubna a 16. října. Dřevo bylo prodáváno nastojato. Vedoucí úředník se dohodl o místě kácení a o množství. Měrnou jednotkou byl kmen, nikoliv plnometry jako dnes. Úkolem lesního personálu bylo označit stromy k těžbě. Kácení i odvoz dřeva si prováděl kupující sám. Práce musely být ukončeny do příštího trhu. Je zajímavé, že i při těžbě dřeva lidé věřili na pověry, např. jehličnaté dřevo mělo být káceno před úplňkem měsíce, listnaté naopak s ubývajícím měsícem.

Klest a ostatní odpad, včetně palivového dřeva, byl prodáván na zvláštních trzích vždy v dubnu a v květnu. Tyto trhy byly zrušeny roku 1732, kdy byl povolen normální sběr klestu, dříve přísně zakázaný. V roce 1841 byly každé obci vyznačeny úseky lesa pro sběr a byly také stanoveny dny sběru: vždy v úterý a v pátek od měsíce března do listopadu. Používání jakéhokoliv nářadí bylo zakázáno. Pouze hrabání steliva, největší metla lesa, bylo v Jizerských horách povoleno až do poloviny 19. století. Určené byly pouze staré porosty, výhradně dřevěnými hráběmi, zato však celoročně. Výjimkou byly měsíce červen a červenec.

Doprava dřeva byla ve zdejších horách vždy problematická. Pro sáňkování byl roku 1788 vydán příslušný předpis. Také pro plavení dřeva se v instrukci z roku 1615 dovídáme, že při plavení měl být vždy přítomen hejtman a purkrabí. Archivní záznam z roku 1622 obsahuje nařízení o stálých robotních skupinách, které musely zabraňovat hromadění dřeva v tocích Smědá, Kamenice, Štolpich a Nisa. Můžeme se jen podivovat, jak v nich mohlo být dřevo plaveno, když tyto toky mají dnes tak málo vody. Svědčí to asi o mnohem lepší vodní situaci v minulosti.

Stávající síť lesních cest byla budována od roku 1888. Nemůže přirozeně zachytit všechny partie, takže dřevo muselo a musí být i dnes přibližováno k odvozním místům, často i na vzdálenost několika kilometrů. Doprava dřeva byla a je ještě i dnes velmi vážným úkolem, někdy i problémem.

Vlastní porost Jizerských hor můžeme rozdělit na dvě části: na předhoří a na vlastní horskou oblast. Na celé ploše se střídají nejrůznější rostlinná společenstva. Nejsou však tvořena náhodně. Jsou výsledkem složitých vztahů mezi prostředím a jednotlivými rostlinami.

V poslední poledové době došlo k velkým vlhkostním výkyvům. Ve vlhkých údobích se tvoří rašeliny. V jejich vrstvách se uchovala a konzervovala pylová zrna dříve rostoucích druhů rostlin. Rozborem rašeliny můžeme určit tehdy rostoucí rostlinné druhy a také přibližný poměr jejich zastoupení. V nejspodnějších vrstvách byla téměř všude nalezena pylová zrna borovice, břízy a vrb, v dalších vrstvách zrnka lísky, která se rozšiřovala s postupujícím oteplováním až do výšky 800 m nad mořem. Později nastupuje olše a smrk – olše v nížinách, smrk opanoval vyšší polohy. V období sušší periody se rozšiřoval buk a jedle, a to na úkor smrku. Současně nastává vysychání rašelin a jejich zarůstání lesem. Je to období přechodu z doby kamenné do doby bronzové, kdy se již začíná také uplatňovat vliv člověka, projevující se ubýváním lesů. Během doby došlo k pokrytí celého předhoří lesem.

Fauna (zvířena)

Vedle běžné srnčí zvěře, která se hojně vyskytuje v Jizerských horách, zde žije ve značném počtu také jelen, který je ke škodě v současnosti již přemnožen. Je to skutečně pravý král zdejších hvozdů. V nedávné době zde byl také vysazen muflon a daněk, ale jsou stále vzácní.

Co se týká šelem, stojí za zmínku liška, která se vyskytuje ve velkém, vzácněji kuna lesní a skalní a jezevec. V l. polovině 20. století sem proniklo prase divoké, které žije nejčastěji v okrajových bukových porostech v blízkosti polí.

Ze vzácných ptáků to je plachý tetřev hlušec a tetřívek. Dravci jsou zastoupeni káněte lesním, poštolkou a jestřábem. Ve smrčinách se pravidelně zdržuje jeřáb lesní a krahujec obecný, ke stálým obyvatelům patří krkavec velký, ořešník kropenatý a sýček rousný. V porostech kosodřeviny se vyskytuje čečetka horská, ojediněle i hýl rudý. Na zamokřených travnatých plochách hnízdí vzácně bekasína otavní, což je menší příbuzná sluky lesní. Ta se zde však vyskytuje pouze na tahu. Tyto pozoruhodnosti lze spatřit zejména na Velké Jizerské louce.

Charakteristickou faunu hostí štěrkopískové naplaveniny horního toku Jizery. Svoje mláďata zde pravidelně vyvádí kulík říční, zastihneme zde i skorce vodního. Unikátní je výskyt pavouka Arctosa cinerea, který byl zjištěn pouze na dvou místech České republiky – v Jizerských horách a na Třeboňsku. Vzácnost potvrzuje i to, že pro něho zatím není ani české pojmenování. Patří do skupiny slíďáků. Největší exempláře dosahují až 18 mm délky, při natažených nohách je o dost delší. Má většinou světle žluté zbarvení se zcela nevýraznou černošedou kresbou. Tak splývá s pískem a s kamínky a dokonale se skrývá před nebezpečím. V písku si vyhrabává rourku vystlanou pavučinou. I přes značnou hmotnost dokáže po povrchové blance přeběhnout hladinu řeky.

Na slunečných skalnatých stráních žije zmije. U rašelinišť poletují krásně zbarvené vážky a motýlice. Osídlilo je i několik druhů střevlíkovitých brouků a řada drobných motýlů. Je škoda, že vlivem odlesnění dochází v posledních letech k vysychání jezírek a k poklesu spodní vody. Přitom jsou rašeliniště velkým přírodním bohatstvím Jizerských hor; v celé oblasti, včetně polské, se rozkládají na 2 000 hektarech plochy. Mají velký vodohospodářský význam. Například jedinečnost Národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizerky spočívá také v reliktní fauně bezobratlých živočichů, kteří jsou svým způsobem života výlučně vázáni na rašeliniště. Jde třeba o pavouka Pardosa sphagnicola.

Poslední vlk v celých Jizerských horách byl zastřelen 6. července 1766 a *poslední medvěd* v dubnu roku 1741. K obojímu došlo právě v našem fojteckém revíru.

Ze zástupců fauny stojí za povšimnutí ptačí obyvatelstvo. Z korun nádherných buků se ozývá bubnování datlovitých ptáků, jako strakapoudů velkých, žlun, datla černého, který si své dutiny vysekává téměř výhradně v bucích. Opuštěné datlí dutiny se stávají obydlím holuba doupňáka nebo sýce rousného. Ze zpěvného ptactva jsou tu běžně sýkory, červenky, šoupálci, budníčci a z pěnkavovitých lejsek černohlavý a rehek zahradní. Z dravců zde žije vedle káněte lesního také vzácnější a jen občasný včelojed lesní, který se živí především hmyzem. Vzácným obyvatelem bučin je také čáp černý, kterého občas můžeme vidět přelétat i přes Mníšek.

S přírodními poměry a zajímavostmi se můžeme blíže seznamovat v Oldřichově v Hájích na 11 km dlouhé naučné stezce, kterou vybudovali a označili několika orientačními a poučnými tabulemi Mladí ochránci Jizerských hor z Liberce.

Staré cesty

Přes Mníšek vedla „Říšská silnice" z Mladé Boleslavi do Zhořelce. O její směr a průchod měla zájem města ležící v blízkosti hlavní trasy. Často docházelo i ke sporům mezi nimi. Důvodem byla snaha měst získávat nemálo finančních prostředků z vybíraného mýta. Příkazy vrchnosti, která určovala trasu přes jejich města, zajišťovaly příjmy do městské pokladny. Navíc v zájmu rivality vznikla spokojenost s tím, že nepřispíval sousednímu městu.

Také z tohoto důvodu 2. 3. 1351 zakázal císař Zhořeleckým, aby do Čech jezdili přes Frýdlant. Neuposlechnutí znamenalo zabavení dopravovaného zboží.

Přesnější výklad obsahovalo až nařízení Karla IV. z 28. července 1378. Žádný kupec neměl jet ze Žitavy do Slezska přes Frýdlant a Závidov, ale každý měl jet přes Zhořelec. Jen povozy s obilím měly cestu libovolnou. Přesto stížnosti kolem silnic nepřestaly. Roku 1450 si Bieberštejnové stěžovali u slezských měst, že pán na Grabštejně „zneklidňuje" silnice z Frýdlantu do Liberce. Z tohoto zneklidňování měla prospěch silnice z Frýdlantu přes Albrechtice – Vítkov – Chrastavu – Lvovou do Jablonného v Podještědí. Král Ladislav Pohrobek věnoval listinou ze dne 3. 5. 1454 pánům z Bieberštejna panství a statky. Současně také silnici z Hodkovic nad Mohelkou přes Liberec – Radčice na Frýdlant. Tímto aktem se uvolnila silnice Frýdlant – Liberec a města tohoto práva využívala dalších 100 let.

Uboze vyhlížela většina zemských cest. Cesta Liberec – Frýdlant byla také nazývána „Lužická cesta". V roce 1724 je popisována jako tvrdá, kamenitá, která musí být každoročně zbavovaná sesutého kamení, zatímco níže položená místa vykazovala tu a tam i bažiny. Pražský měšťan, který cestoval počátkem 19. století z Liberce do Frýdlantu, píše, že cesta se podobá korytu lesního potoka. Zhořelecký poštovní úřad si v červnu roku 1825 stěžoval ve Frýdlantě, že „jízdní postilion zůstal na cestě vězet s koněm zapadlým až po břicho". Stížností bylo tolik, že v roce 1833 dostala tato odvěká spojovací tepna Čech s Lužicí, Liberecka s Frýdlantskem, konečně podobu řádné silnice. Pracovalo na ní tehdy 700 dělníků.

Jen v 50. letech 16. století bylo formanům přechodně dovoleno používat „obvyklou trasu" a také jezdit do Čech přes Frýdlant. Po převedení frýdlantského panství na Bedřicha z Redernů se poměry přece jen mírně zlepšily. Nový majitel panství si uvědomil velký význam silnice Frýdlant – Liberec. Proto protestoval ve Zhořelci proti nesnázím, které formani na této silnici měli. Na podzim roku 1563 jim bylo na cestě ze Zhořelce na Frýdlant Zhořeleckými zabaveno zboží. Bedřich z Redernů nelenil a dvěma Zhořeleckým provedl totéž. Ti si samozřejmě stěžovali. Proto zemský hejtman z Budyšína přijel 9. listopadu 1563 do Frýdlantu vysvětlit právní stav nařízení krále Ferdinanda I.: žádný kupecký povoz, zejména povozy s hliněným zbožím, nesmí jet do Čech, aniž by předtím nabídl zboží v Žitavě, nebo aspoň v Žitavě objel rynk. Důvodem bylo opět mýto, se kterým byl spojen každý vjezd do města.

V lednu 1564 si stěžovalo město Žitava u krále Maxmiliána II., že Bedřich II. z Redernů nutí formany, aby slanečky a jiné zboží vezli ze Zhořelce do Frýdlantu, a ne do Žitavy. Ještě 9. 2. 1598 zakázal císař Rudolf II. používat silnici přes Frýdlant.

Teprve přičlenění Horní Lužice ke kurfiřství saskému skoncovalo s privilegiemi na silnicích.

V místech dnešního Mníšku procházela stará stezka, která udržovala spojení mezi kmeny Lužických Srbů, usedlými severněji.

Podle kronikáře Ressela vedla za starých časů silnice z Liberce do Frýdlantu přes Ruprechtice, přes Janův most a přes dnešní Nové Radčice do Mníšku, kde se v polích rozdělovala na dva směry. Jedna její větev vedla do Fojtky a je pod názvem *„Stará poutní cesta"* uvedena i na dochovaných orientačních plánech. Ve Fojtce překřížila obecní cestu u č. 5. (Tam byla i malá kaplička, která věřícím posloužila k modlitbě i k odpočinku.) Cesta pak pokračovala přes potok vzhůru na Skřivany a do

Oldřichova. V místech za dnešní oldřichovskou pilou č. 1 se u č. 173 (na návrší za pilou, kde dříve bydleli Pavelkovi, dnes Dolejšovi) setkala s další „Hejnickou poutní cestou", tentokrát vedoucí z Horní Chrastavy přes Novou Ves do Mníšku a kolem č. 65 (bývalý kravín JZD, zvaný U Tannertů) pokračovala do Oldřichova k dnešní pile č. 1. Zde se spojily a dále byla jejich cesta již společná. V Oldřichově vedla k č. 92 (dnes zbořený dům, který stával při potoku mezi domy Veselých a Kombercových), pak k dnešnímu oldřichovskému hřbitovu, dále k č. 19 (bývalá kovárna těsně u břehů Jeřice vedle silničního mostu před továrním objektem) a u něho brodem přes Jeřici k č. 19 (dnes zbořený jednopatrový dům zvaný Korčárna u křižovatky obecních cest k bývalé mateřské škole a dále do sedla pod Špičákem). Nás zajímá odbočka z této křižovatky do míst dnešní oldřichovské sokolovny a potom Filipkou (Hemrichem) do Oldřichovského sedla, kde se pravděpodobně cesty rozdělily do dvou směrů. Jedna vedla přes sedlo dolů k rybníku „Na Hrázi" (Šolcák) a kolem myslivny do Raspenavy. Byla nazývána *„Hejnická poutní cesta"*. Druhá cesta odbočovala na krátký úsek po Viničné a odtud svahem dolů do Luhu a také do Hejnic. Ta je značena i na dnešních turistických mapách jako *„Stará poutní cesta"*.

Zdá se, že Mníšek byl jakousi křižovatkou starých cest. Výše uvedené byly jistě důležitými spojnicemi, ale nebyly to ty historicky nejdůležitější.

Ta nejstarší a nejdůležitější, jdoucí z Mladé Boleslavi do Zhořelce, zvaná Říšská, vedla z Liberce do Ruprechtic, Radčic a od výše uvedené odbočky na Fojtku pak směřovala do Mníšku (kolem pozdějšího č. 190 – strážní domek u železniční trati na cestě od Rajnových, pak kolem řadových domů Linety). Od č. 185 (budova dnešního obecního úřadu), přes č. 53 (to byl první statek v obci, časem také formanská krčma a stará rychta, později také kravín, dnes EVOX) směrem do Oldřichova v Hájích (nyní budovanou cyklostezkou) a po severovýchodním svahu Špičáku stoupala k vrcholu sedla k místu zvanému i dnes Scheibe (také U Buku, což je sedlo pod Špičákem). V něm překračovala Jizerské hory a směřovala přes Zátiší do Frýdlantu a dále do Zhořelce. (Scheibe znamená v původním německém významu také rovné místo bez stromů v lesích.). Scheibe mělo špatnou pověst. Na vozy kupců prý čekali v horských lesích lupiči. Nejméně bezpečno tam bylo v 15. a 16. století. Tehdy směli kupci i poddaní nosit zbraň proti lupičům „k ochraně své a rodového majetku".

Do Mníšku směřovala ještě **druhá důležitá cesta**, pravděpodobně **mladší**. Tato komunikace vedla z Liberce přes spodní obec Krásnou Studánku, dále přes „Ameriku" do míst naší dnešní dolní křižovatky, dále přes Filipov do Albrechtic, do Dětřichova a do Frýdlantu. (Část, která jde přes katastr Mníšku, je v Resselově kronice zakreslena na poslední straně knihy Geschichte der Gemeinde Einsiedel. Na straně 130 je také jmenovitě uvedeno její pokračování z Mníšku.)

V některé její části musela být odbočka vedoucí až do Žitavy – nazývala se Bühnenstrasse – buď přes Heřmanice směrem na Hrádek nebo se někde napojovala na silnici vedoucí z Frýdlantu do Žitavy.

Dnešní vedení silnice z Liberce k nám přes Pavlovice a horní Krásnou Studánku nechal vybudovat správce panství K. Ch. Platz von Ehrenthal a je o mnoho mladší. Muselo to být na samém počátku 18. století, ještě za života pana správce, kterého pro jeho krutost nikdo nemiloval. Je známo, že zemřel v roce 1722.

Budování silnice z Mníšku do Oldřichova v H. bylo zahájeno v roce 1849. V letech 1852–1853 byl stavěn úsek Mníšek – oldřichovská pila č. 1, do roku 1859 bylo vybudováno pokračování až k hranicím Filipky. Od Mníšku bylo v roce 1929 vydlážděno žulovými kostkami 600 m silnice.

Úsek silnice dlouhý 6 067 m z Mníšku do Chrastavy byl vybudován v letech 1854–1857 za 46 000 rakouských korun.

Původně polní cesta do Fojtky byla přebudována na silnici s dnešní podobou ke konci 19. století. Provoz na dokončeném díle byl zahájen 17. září 1892.

Silniční síť, kterou dnes známe a používáme, postupně vytlačila z významu řadu starých důležitých cest. Byly a jsou nezpevněné, stále jsou v terénu patrné, ale už dlouhodobě slouží jen jako místní cesty pro zkrácení úseků pěším. Některé byly „přetrženy" v 70. letech 19. století vybudováním železnice Liberec – Frýdlant. Nemalý význam měly, a mnohé i dodnes mají, pro zemědělské a lesní hospodaření.

Stará sláva těchto cest a s nimi spojené hrůzostrašné historky o přepadení loupeživými rytíři v některých lesních úsecích, ke kterým bohužel docházelo, nám dnes připadají téměř jako málo pravděpodobné pověsti. A přece jimi prolínala historie.

Legenda o Loupežnické jeskyni

Lupiči vždy nebydleli v lesích, tam jen kradli a mnozí z nich žili dvojím životem jako zdánlivě slušní lidé. Musíme k nim počítat i jejich pomocníky, často panské úředníky, kteří za úplatu ohlašovali lupičům příjezdy a odjezdy kupců. Silniční lupič Petr Vorbach při výslechu u soudu ve Zhořelci vypověděl, že měl po vsích dvanáct kumpánů. Jedním z nich byl i rychtář z Nové Vsi, o kterém prý Vorbach prozradil, že měl doma necky plné zlata a kostelního náčiní.

Loupežnická jeskyně je vysoko ve stráni nad silnicí z Hemrichu do Raspenavy v severovýchodním svahu Kopřivníku, přibližně proti Šolcovu rybníku, v bukovém lese v oddělení 549 C lesní správy Dětřichov. Petr Vorbach se v ní ve druhé polovině 15. století zabydlel a podnikal loupeživé výpravy právě na cestách k Scheibe. Neštítil se ani vražd. Prý se vracel do své jeskyně s bohatým lupem, získaným přepadením formanů i pocestných. Při tom nejde o pověst. Petr Vorbach byl postavou skutečnou a zemřel tak, jak žil. Byl odsouzen a jeho život skončil na šibenici v lužickém Zhořelci posledního listopadového dne roku 1470.

Zbyly po něm vzpomínky na jeho zločiny a podle mínění lidí jistě i spousta zlata a cenností, pocházejících z jeho nekalé živnosti. Mnozí již hledali v nitru hory, pátrali po vchodu do tajné chodby, která, jak věřili, měla začínat v jeskyni a končit na Skalním hradu na severní straně Stržového vrchu. Hledači nebyli úspěšní.

Skalní hrad stojí několik set metrů na východ od Scheibe. Dnes je to strmá skála, vypínající se nad údolím do výšky třiceti metrů. Pověst říká, že na žulové skále stávala dřevěná tvrz, původně jako hláska pro hlídky, které střežily cestu přes Scheibe. Později ji naopak měli obsadit silniční lupiči. Ve skále jsou otvory připomínající lože pro trámy dřevěné stavby. I to byl důvod, proč archeologové kopali před více jak půlstoletím i v prohlubních na vrcholu skály i pod Skalním hradem. Našli silnou vrstvu popela, četné střepy středověké keramiky a špičky šípů. Většina toho, co se o Skalním hradu vypráví, jsou však smyšlenky.

Z hradu prý vede tajná chodba nejen do Loupežnické jeskyně, ale i do frýdlantského zámku. Na Skalním hradě prý žila proti své vůli krásná a nešťastná „loupežnická milá", která musela chodit tajně do Frýdlantu pro zásoby. Ale zamilovala se ve městě do rytíře a cestu ke Skalnímu hradu mu značila krupicí, kterou za sebou sypala. Když pak rytíř přitáhl pod Skalní hrad, chtěli se lupiči dívce pomstít. Prchala před nimi po temenech skal, až se zřítila do strmé a hluboké průrvy. Jmenuje se po ní Panenský skok.

Když se před 30 lety rozhodla skupina mníšeckých nadšenců dálkových pochodů založit tradici našich vlastních turistických tras a přiblížit místní i okolní veřejnosti krásy opomíjeného severozápadního koutu Jizerských hor, nastal problém s jeho názvem. Kdosi přišel s informací o existenci loupežnické jeskyně, a bylo rozhodnuto. Byl stanoven název **Loupežnická pěšina**. Dobře a brzy se vžil a získal mezi turisty i občany trvalou popularitu.

Od té doby se do jeskyně podívalo několik zvídavých mladých lidí, jako např. Günter Schubert, František Hradecký, Rudolf Hyneček a další. Cestu jim ukázal všestranný znalec Jizerských hor náš občan RNDr. Ivo Honsa.

Dnes vede z Oldřichovského sedla naučná turistická cesta Stržový vrch, která poskytuje nádherné výhledy z Lysých skal na oldřichovskou Filipku, pokračuje ke Skalnímu hradu, jenž zase nabízí široký rozhled na celé Frýdlantsko a daleko do Německa i Polska. Ze Scheibe lze uskutečnit cestu do Zátiší u Frýdlantu, nebo sejít rovnou do Oldřichova v Hájích, případně zvolit cestu přes Špičák.

Hrdla propadla šibenici, aneb jak se dříve také trestávalo

Vzhledem k tomu, že jistý občan Fojtky skončil svůj život na nově otevřeném popravišti v Liberci, uvedu přepis části statě Ivana Tallera z okresního tisku Region, zveřejněné ve čtvrtek 16. července 1992:

Každé město, kterému bylo ve středověku uděleno hrdelní právo, muselo mít i svou soudní knihu. Tam se zapisovaly výslechy na mučidlech a rozsudky nad provinilci z celého okolí.

Liberec získal hrdelní právo v březnu roku 1585. Konšelé dlouho a pečlivě zvažovali, kam umístit popraviště. Nakonec padlo rozhodnutí na vyvýšený kopeček nad městem v blízkosti obchodní cesty do Žitavy a Zhořelce. Byl nazván Galenberg (Šibeniční vrch). V pozdější době, když už se tam dávno nepopravovalo, byl lidově zván Kolimberg a ještě častěji Šibeňák.

Šibenice tehdy stála v místech naproti dnešnímu krematoriu, asi tam, kde začíná ulice U Monstrance. Kolimberg bylo pusté místo, kterému bylo radno se vyhnout. Snad proto bylo později velice jen zvolna osídlováno. Teprve před více než sto lety byla postavena dnešní restaurace Střelnice a roku 1912 Krematorium. Asi proto se odtud odklonila obchodní cesta, která původně vedla těsně vedle šibenice Kolimbergu, do míst dnešní třídy Milady Horákové.

V roce 1622 bylo popraviště přeneseno z Perštýna na mírné návrší do těch míst, kde stojí dnešní kasárna na Štefánikově náměstí. Tam byli odsouzenci voděni Pastýřskou ulicí přes Tržní náměstí. Naposledy byla šibenice na dvoře libereckého vězení.

Podle již zmíněné soudní knihy byl na Kolimbergu popraven jako první vrchnostenský rychtář Markus Reimer z Dětřichova, který pytlačil v panských vodách a ulovené ryby prodával do Zhořelce. Pytlačením porušil hned 3 zásady přísahy věrnosti vrchnosti. Proto měl být ještě před popravou lámán v kole. Nakonec mu milostivá vrchnost zmírnila trest cestou milosti a byl pouze sťat na špalku.

První poprava oběšením byla na šibenici Kolimbergu vykonána na provinilci a odsouzenci M. Kiesewetterovi z Fojtky podle zapsaného rozsudku: „Zbaven života smrtí oprátkou a řetězy léta Páně 1585“.

Budování opevnění státní hranice Československa v roce 1938

Úvahy a záměry politiků naší republiky o zesílení obrany země začal rozpracovávat hlavní štáb armády po roce 1933, kdy se v sousedním Německu dostali k moci fašisté. Jedním z prvních cílů jejich agrese, v zájmu získání nadvlády v Evropě, mělo být právě Československo.

Vlastní obrana ČSR se dala zajistit dvěma způsoby. Buď vybudovat silnou motorizovanou armádu s kvalitním letectvem nebo po francouzském vzoru opevnit přirozené terénní překážky železobetonovým opevněním. Výhodnější se zdála druhá varianta z několika důvodů: Pevnostní objekty se daly postavit z dosažitelných zdrojů v předstihu na potřebných místech a také ve směru předpokládaného překvapivého útoku nepřítele. Ke krytí opevněného úseku, který nebylo možné obejít, by stačil aspoň pro začátek pouhý zlomek sil nutných k obraně.

Z finančních a strategických důvodů byla výstavba opevnění rozdělena do časových a prostorových etap:

I. období výstavby bylo plánováno do let 1935–1941 s cílem vybudovat základní systém opevnění prakticky po celé ohrožené hranici.

II. období výstavby v letech 1942–1945 mělo zajistit zesílení obrany Prahy a úseku Olše – Jablunkov na severní Moravě.

III. období výstavby mělo být uskutečněno v letech 1946–1951 k vybudování těžkého opevnění na severní hranici a na jižní Moravě.

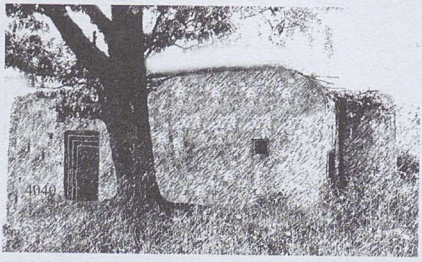

To vše by vyžadovalo vybudovat 1 276 objektů těžkého opevnění a 15 463 objektů lehkého opevnění.

Celá práce byla řízena Ředitelstvím opevňovacích prací – ŘOP. Tato zkratka se tak vžila, že zejména malým pevnůstkám i v okolí Mníšku se přezdívalo „řopíky".

Francouzský objekt *lehkého opevnění* vzor 36 z předpolí Maginotovy linie se jevil jako takticky i technicky nedokonalý. Proto byl u nás vyvinut vylepšený typ vzor 37. Měl zbraně již uchyceny v lafetách, měl zajištěno telefonní spojení a větrání objektu. Cena takové pevnůstky se pohybovala v rozmezí od 25 do 60 tisíc Kč v závislosti na typu a terénu.

Podle počtu zbraní, úhlu střílen a taktického určení bylo schváleno 5 základních typů opevnění vzoru 37:

Typ A – dvě střílny určené výhradně pro boční a šikmé palby.

Typ B byla pevnůstka určená pro závěry údolí. Měla jednu střílnu pro boční palbu do palebné přehrady a jednu čelní střílnu pro palbu do předpolí.

Typ C byla jednostřílnová pevnůstka pro vykrytí hluchých prostorů v linii a v jejím okolí.

Typ D měl jednu střílnu pro boční palbu. Většinou se stavěly ve dvojicích obrácených k sobě zdí bez střílny.

Typ E byla jednostřílnová pevnůstka pro postřelování předpolí čelní nebo kosou palbou.

Do září 1938 bylo na ohrožených hranicích připraveno k obraně okolo 10 tisíc pevnůstek lehkého opevnění.

Objekty *těžkého opevnění* byly rozděleny do 6 skupin odolnosti proti nepřátelskému ostřelování. Finanční náklad na postavení, vyzbrojení a vybavení průměrného objektu těžkého opevnění byl okolo 6 milionů Kčs. Z toho výzbroj a munice stála skoro 3 miliony. Stavěly se na zalesněných horských hřbetech, kde se nepředpokládal útok tanků. Naopak z objektů nejvyšší odolnosti se stavěly výhradně *dělostřelecké tvrze*. Základem linie těžkého opevnění byla souvislá řada samostatných *pěchotních srubů*, na exponovaných místech byly zesíleny dělostřeleckými tvrzemi. Pěchotní sruby byly obsazeny podle velikosti 20 až 50 muži.

Dělostřelecká tvrz byla tvořena spojením několika objektů do společného obranného uzlu. Všechny objekty byly spojeny podzemními chodbami v hloubce více jak 20 metrů. V podzemí dělostřelecké tvrze byly umístěny strojovny, sklady munice, proviantu, výstroje a výzbroje, sklady pohonných hmot, elektrárna, ošetřovna, kasárna, vodárna, kanceláře velitelství, umývárna, splachovací WC, telefonní ústředna, opravárenské dílny a celá řada pomocných technických zařízení. Z 15 naplánovaných tvrzí jich bylo stavebně dokončeno 5. Dalších 5 bylo rozestavěno. Mezi dokončené patří dělostřelecká tvrz Dobrošov u Náchoda a další v prostoru Králíky – Rokytnice v Orlických horách, která je přezdívaná „Hanička". Dobrošovská tvrz je uzpůsobená pro návštěvy a prohlídky. Hanička byla upravována i v letech po válce a slouží pravděpodobně dodnes pro účely civilní obrany nebo armády.

Západně od Harrachova začíná vlastní obrana Jizerských hor. Původní plán zesílit linii objektů lehkého opevnění směrem k Liberci těžkými pěchotními sruby byl odsunut na pozdější dobu. Vytyčení linie v okolí Liberce bylo zahájeno v roce 1936. *Koncem roku 1937 byla mezi Chrastavou*

a Albrechticemi již souvislá linie pevnůstek, které zasahovaly i do našeho katastru. U Mníšku a u Chrastavy bylo vybetonováno všech 126 objektů lehkého opevnění vzor 37. Manko ve výstavbě narůstalo v hůře přístupném terénu, konkrétně od stavebního úseku Jizerka až po úsek Oldřichov v Hájích, kde do září 1938 nebylo vybudováno všech 145 plánovaných objektů lehkého opevnění vzor 37.

Ve druhé polovině roku 1938 chtělo Ředitelství opevňovacích prací začít realizovat plán výstavby těžkého opevnění okolo Liberce. Ukázalo se, že již z časových důvodů nemělo smysl budovat souvislou linii těžkých srubů, ale uvažovalo se pouze o postavení *uzávěrů strategických komunikací. Uzávěra u Mníšku*, kterou mělo tvořit 9 pěchotních srubů, byla jedna z těch, kde se nezačalo s výkopovými pracemi. Stejně dopadl i plánovaný uzávěr u Chrastavy, který mělo tvořit původně 8, pak 6 pěchotních srubů.

Za nejdůležitější byly na Liberecku považovány uzávěry u Chrastavy a u Mníšku a menší uzávěry u raspenavské a jitravské silnice. V pozdější době, pokud by to mezinárodní poměry umožnily, byly do tohoto úseku plánovány i stavby dělostřeleckých tvrzí. Uzávěr Chrastava byl vytýčen 10. září 1937, předpokládané náklady činily 7 872 272 Kč. Byla vybrána i stavební firma, jako vždy a ve všech ostatních případech formou konkurzu, která měla zkušenosti s výstavbou opevnění ve východních Čechách; tyto objekty však nebyly nikdy postaveny.

Stavební dozor vždy důsledně kontroloval dodržování předepsané, tzv. krychelné pevnosti betonu. Směs musela vždy obsahovat 390 litrů písku o zrnění 0–10 mm, 300 litrů štěrku 20–40 mm, 600 litrů štěrku 40–60 mm, 400 kg speciálního A cementu a cca 100 litrů vody. Byla tím dosažena krychlová pevnost 600–690 kg/cm^2. Při síle čelní stěny 80 cm byl objekt schopen odolat zásahu děla ráže 155 mm.

V Lužických a Jizerských horách tedy nedošlo k výstavbě jiných druhů pevností než výhradně linie dokončených lehkých opevnění vzor 37.

Přes důsledně dodržovanou typizaci objektů lehké obrany si praxe vynutila i výjimečná řešení pevnůstek. Nebylo jich mnoho, ale *jedna mimořádnost stojí u silnice mezi Míškem a Mlýnicí.* Je to objekt trojúhelníkovitého půdorysu bez ocelových střílen, jen s obdélníkovými otvory. Sloužil nejspíš jako opevněné stanoviště pro protitankový kanón.

S budováním pohraničního opevnění vznikla nutnost střežit jak právě budované, tak i již dokončené objekty. Proto byly od léta 1936 v pohraničí

zřizovány nové jednotky pěchoty, tzv. *Strážní prapory*. Obsazování pevnůstek a jejich obranu měly zajišťovat pluky ZLO – Zajištění lehkého opevnění, které začaly vznikat v polovině roku 1937. Pro tyto jednotky bylo nutné zajistit ubytování v blízkosti střežených objektů. Začaly se stavět jednoduché ubikace asi pro 60 mužů. Vojsko, určené k obsazování příhraničních objektů, bylo v kasárnách 44. pěšího pluku v Liberci a 47. pluku v Turnově. Protože v případě ohrožení země je rozhodující rychlost, bylo rozhodnuto vybudovat kasárna co nejblíže k pevnostním objektům – v Kristiánově, na Smědavě a na Souši. *Menší kasárna se budovala u Krásné Studánky, v Albrechticích, Filipově*, v horách u Holubníku, u samoty Na Kobyle. Stejně bylo postupováno v Krkonoších, Lužických horách a jinde.

Mobilizací dne 21. září 1938 byly obsazeny všechny objekty lehkého opevnění a vojáci začali ihned připravovat destrukci různých objektů v předpolí, aby byla nepříteli co nejvíce ztížena dopravní cesta. O půl čtvrté odpoledne přepadli henleinovci celnici v Hrádku. Po zvážení situace se muži hájící budovu přesile útočníků vzdali. Přestřelky a mrtví členové finanční stráže byli téměř na všech celních přechodech. V našem okrese to byly celnice v Srbské, v Habarticích a v Heřmanicích.

28. září 1938 byla vyhlášena pro všechny jednotky čs. armády zostřená pohotovost. Jednotky A byly ve stavu bojové pohotovosti, jednotky B dokončovaly mobilizaci. Den nato probíhala Mnichovská konference a 30. září naše vláda přijala její diktát. Opevňovací práce byly okamžitě zastaveny, staveniště se vyklízela, dělníci odváželi všechen firemní materiál a vraceli se do svých domovů. Ve dnech 1. – 10. října bylo pohraničí postupně předáváno Německu a Polsku. 5. a 6. října 1938 navštívil tyto tzv. Osvobozené kraje Adolf Hitler. Zastavil se i v Mníšku před odbočením na Frýdlant na dolejší křižovatce, pozdravil nadšené občany a převzal od dětí kytici.

Opevnění mělo pro obranu Československa velký význam. Mohlo být pro útočníka velmi vážnou překážkou. Dokonce i nedokončené objekty linie mohly za určitých okolností s úspěchem vzdorovat útokům německé armády. Bohužel zůstalo u konstatování, „že by mělo“. Přesto je nutné říci, že mohlo mít význam velký, ale ne absolutní.

Předpokládalo se, že objekty souvislých úseků lehkého opevnění mohly za podpory manévrovacích složek polní armády několikrát odrazit útoky nepřítele. Bohužel budované opevnění státní hranice tak svoje poslání nesplnilo. Bez obrany a boje bylo postoupeno německé armádě. Zarostlé

betonové objekty lehkého opevnění – řopíky – jsou dnes smutnou připomínkou té doby i následných tragických okamžiků nejstrašnější války lidstva.

Viničná cesta (Weinkellerweg nebo Weinkellerstrasse)

Byla již připomínána v souvislosti se sítí místních starých cest. A bude ještě připomínána s Oldřichovským sedlem v souvislosti s posledními urputnými válečnými střety ve dnech 6. až 9. května 1945 nejen v našem kraji, ale i v republice. Navzdory tomu, že již 8. května byla podepsána kapitulace.

Viničná cesta začíná v oldřichovském sedle mezi Poledníkem a Stržovým vrchem u dnes populární hospody U Kozy, zvané také Hausmanka, po hajném Franzi Hausmannovi, který v domku celý život bydlel se svojí ženou. Proslul tím, že udržoval staré křížky a pomníčky v horách a byl milovníkem a znalcem této části Jizerských hor. Nedaleko od svého bydliště se 18. září 1964 oběsil údajně pro téměř nesnesitelné bolesti hlavy, v místě své nejoblíbenější vyhlídky do frýdlantského výběžku. Vyhlídka je značená a stojí za zastávku pro nádherné pohledy i pro oddech. Naproti přes cestu je ve stráni velmi dobře známá horolezecká skála Zvon, patřící do největší jizerskohorské rezervace Poledník. Měl jsem to štěstí, že jako začínající učitel v Oldřichově v Hájích v letech 1952–1960 jsem se s tímto bodrým člověkem osobně poznal.

Viničná cesta je asi 8 km dlouhá, je stále dobře udržovaná. Vede téměř po celou cestu po vrstevnici 480 m n. m., jen závěrečný úsek klesá do Ferdinandova. Nad cestou se nachází NPR Poledník, do níž je zakázán vstup mimo značené cesty. Byla stavěná kolem roku 1914 a rekonstruována v letech před druhou světovou válkou do dnešní podoby z původní neudržované cesty. Byla zpevněna a její povrch byl pokryt zdejším perkem, při údržbě cest dodnes používaným. Ten se kvalitou snad vyrovná penetraci. Cesta vede napříč Jizerskohorskými bučinami, které jsou v současnosti *nejrozsáhlejšími a nejzachovalejšími bučinami v celých Čechách*. Bukové porosty jsou jen místy prorostlé ojedinělými javory, jilmy, jasany i lipami.

V nedávné době na ní zřídila Správa chráněné oblasti Jizerské hory naučnou stezku opatřenou 6 informačními tabulemi. Provozuje ji o.p.s. Suchopýr. Stezka vede po obvodu Národní přírodní rezervace Jizerskohorské bučiny. Poskytuje zajímavé pohledy na nejzachovalejší lesní společenstva v Jizerských horách

Bohužel i Viničná cesta má své pomníčky tragických lidských osudů. Jeden z nejmladších je kříž a nápis vytesaný ve skále, který připomíná smrt sedmatři-

cetiletého lesníka oldřichovského polesí Josefa Svobody. 24. 7. 1965 projížděl na motocyklu za svými služebními povinnostmi, byl sražen a zabit protijedoucím motocyklem, jehož řidič přes zákaz vjezdu použil lesní cestu.

Jedna z nejstarších památek Jizerských hor je pomníček „U zabitého mládence". Stojí při Staré poutní cestě, na kterou musíme z Viničné odbočit zhruba v místech, kde cesta dnes přechází železniční trať z Oldřichova v Hájích do Raspenavy. Pomníček připomíná smrt zámečnického učně Antonína Neumanna, který tady byl 18. 7. 1825 zabit a oloupen nikdy nevypátraným vrahem. Sedmnáctiletý chlapec, který se v Liberci učil kovářem, se v osudnou sobotu vracel na návštěvu rodičů v Hejnicích.

Další památkou je již zmíněná „Hausmannova smrt".

Na přelomu 20. a 21. století byla po Viničné zřízena cyklostezka. Cyklisté využívají tuto cestu výhradně na vlastní nebezpečí s ohledem na možný transport vytěženého dřeva těžkými nákladními auty, nakladači a traktory. Je to tedy účelová lesní cesta se zákazem vjezdu motorových vozidel, výjimečně jen na zvláštní povolení.

Její název prý pochází od terénního zářezu či úžlabí nad silnicí hned za druhou zatáčkou od Oldřichovského sedla, kde se podle údajně relativně stálé teploty říkávalo „ve vinném sklepě".

Slovanské osídlování naší oblasti

Nejstarší dějiny naší země nám mohou osvětlit jedině archeologické prameny. Jsou jediným zdrojem poznání doby pravěku a velkou částí historické doby. Současně nám dokládají nepřetržité osídlení, zejména *původnost slovanského osídlení.*

Podle pozdějších obyvatel zdejšího kraje by mohla vzniknout domněnka, že tato oblast byla vždycky obydlena germánskými kmeny. Podívejme se velice stručně a jen několika fakta na vývoj osídlování severních Čech – speciálně naší oblasti.

Jednou z nejstarších archeologických památek z *doby kultury lužické = mladší doby bronzové* (1 300–900 let před naším letopočtem) jsou zbytky hradiště na vrchu Chlum (495 m n. m.) východně od Raspenavy. Lid kultury lužické byl lidem zemědělským a síť jeho osad byla neobyčejně hustá. Jednotlivé proudy lužického lidu postupovaly proti toku Labe, hlavně však do severovýchodní části země. Osídlily horní Polabí a střední Pojizeří. Vrch Chlum je okrajovou lokalitou této kultury a ukazuje, kam až sahalo osídlení lužického lidu v severních Čechách. Na dobře chráněných místech na návrších začal tento lid ihned budovat hradiště obehnaná mohutnými valy s dřevěnou kostrou. Často byla tato hradiště velmi rozsáhlá.

Lužická kultura mizí na konci doby bronzové.

Slovanské osídlování lze vystopovat zejména od 4. století našeho letopočtu, ale přicházelo již dříve. Snad již v prvních stoletích našeho letopočtu. Slované patří k nejstarším obyvatelům Evropy. Kolébkou jim byly rozsáhlé prostory na sever od Karpat mezi řekami Odrou a Dněprem. Pohyb Slovanů vrcholil v 5. a 6. století našeho letopočtu, kdy se stali vůdčími činiteli ve značné části Evropy. Pronikli daleko na západ až k dolnímu povodí Labe i na jih až do alpských zemí a Podunají.

Po příchodu na naše území budovali i Slované opevněná hradiště a mnohdy využívali již postavená z dřívější doby. Dokazuje to rychle postupující společenskou diferenciaci Slovanů a rozklad r o d o v é společnosti. Z průběhu 7. a 8. století existují doklady o vytváření podmínek pro přechod k vyššímu typu společnosti – ke společnosti t ř í d n í. Jsou to rysy rozpadu prvobytně pospolné společnosti.

Důkazem slovanského osídlení naší oblasti je slovanské hradiště na lokalitě zvané *Starý zámek* v obci Andělka, konkrétně v osadě Loučná. Další slovanské hradiště bylo na dnešním pozemku u č. 32 ve Višňové v osadě Předlánce. Obojí na Frýdlantsku.

O době raného feudalismu v 10. – 12. století máme v okrese Liberec doklady v oblasti umění, v prvním středověkém stavebním slohu – *ve slohu románském:* Je to hřbitovní kostel sv. Jakuba Většího v Letařovicích. (Původní stavba ze 13. století byla přestavěná v 17. a 18. století.) Ze stejné doby pochází také kostel sv. Kateřiny ve Vlastibořicích. Jde o jednolodní kostel s křížovou žebrovou klenbou, který byl později zbarokizován.

Od 13. století rychle pokračovalo osídlování celé země. Vzrůstající potřeba peněz vedla feudály k povolávání cizích obyvatel – kolonistů, zvláště německých. Je vyháněla bída z oblastí dolního Porýní i odjinud. Těmto čistě hospodářským důvodům předcházely důvody náboženské – osídlování německými obyvateli v zájmu šíření křesťanství. Nejprve byli povoláváni králem a kláštery, teprve později šlechtou.

Kolonisté se usazovali ve vykázaných místech. Zpravidla dostávali několikaletou lhůtu potřebnou ke kultivaci země, ve které nemuseli platit peněžní ani jiné dávky (zákupné právo). Tento zákup byl zejména ve 14. století rozšiřován i do dávno osídlených oblastí, jejichž obyvatelé již drželi půdu.

Tak začíná potlačování slovanského a převaha germánského osídlení naší oblasti. Přetrvalo od uvedených století až do nedávné doby.

II. část: VLASTIVĚDA OBCE do ukončení 2. světové války v roce 1945

V dávných dobách

V krajině, v níž leží naše obec, se v dávnověku rozprostíral hluboký prales. Území patřilo k zálesní župě nazývané Záhvozd (Zagost), teprve později k panství Frýdlantskému. Prales pokrýval celé Jizerské hory. Byl neproniknutelný od severu a tím byl přirozenou ochranou Čech. Proto Přemyslovci dokonce sami pečovali o jeho neprostupnost. Byly v něm smíšené lesy s četnými mokřinami a bažinami, s občasnými holinami a travnatými pasekami, s křovinatými porosty, dávajícími obživu lesní zvěři. Od pradávna zde žili vedle lovné zvěře také vlci, medvědi, rysi, divocí kanci. Z listnatých stromů to byly zejména duby, buky, olše, vrby a jasany.

Oblast Horní Lužice bývala vždy sporným územím v povodí Nisy a Frýdlantska. Dohadovali se o něj markrabě míšeňský, česká knížata i míšeňský biskup. Začátkem 11. století byl kraj rozdělen mezi několik hradů, které dával německý císař lénem. Roku 1076 propůjčil německý císař Jindřich IV. českému knížeti Vratislavovi II. za pomoc ve zbrani celou lužickou část „míšeňské marky". Za necelých sto let – roku 1158 – daroval německý císař Fridrich Barbarossa českému králi Vladislavovi II. za pomoc v bitvě o Milán celou Horní Lužici.

Kdy byl vykácen prales na horním toku říčky Jeřice, není přesně známo. Vznik osady Einsiedel (Mníšek) se odhaduje ke konci 13. století. Na výzvu českých králů byl kraj zalidňován přistěhovalci z různých částí dnešního Německa. Od vrchnosti dostávali k povinnostem i zvláštní práva. Metodou bylo klučení pralesa ohněm a sekerou a výstavba osad.

Klíčovou postavou kolonizace byl ustanovený **lokátor**. Ten novým osadníkům vyměřil stavební parcelu a také pruh lesa nebo polností. Společně udělali dohodu o zásadních podmínkách držby půdy a o vztazích s jejich novým feudálem. Půda jim byla pouze dědičně propůjčena, hlavním vlastníkem zůstával král. Z osadníků se tak stali poddaní krále, kteří za dědičné užívání pozemků platili v dohodnutých termínech předem určené poddanské dávky a také desátky církvi.

Udělat z lesní divočiny obyvatelné místo dalo jistě mnoho práce, zvláště když hlavními pomůckami byla sekera, motyka a lidská ruka. Uvážíme-li,

že na přiděleném honu vykonávali tyto práce 2–3 lidé, musíme se sklonit před téměř nadlidskými výkony prvních usedlíků. Každý se také snažil mít na svém pozemku přístupovou cestu, která mu umožnila jezdit se svým spřežením až do nejodlehlejších míst svých lánů. Cesty musely být voleny s ohledem na krajinný terén s využitím mírných svahů a vhodných míst pro brody přes potoky.

Získávání půdy na úkor lesa bylo procesem dlouhodobým a vyžadovalo dobrou organizaci a značnou zkušenost zvláště tam, kde byla používána metoda žďáření. V našich podmínkách nebyla často užívána z obavy před možným spálením velkých ploch lesa, který byl součástí přirozené ochrany před vpádem nepřátel do Čech. Po špatných zkušenostech z různých míst v zemi byla metoda žďáření v době panování Karla IV. zakázána dokonce pod trestem smrti.

Primitivními prostředky středověkého člověka bylo nutné udržet požár v určeném prostoru a zabránit tak jeho nekontrolovatelnému zhoubnému rozšíření. Nejprve byly vykáceny nejkvalitnější stromy, jejichž dřevo bylo hlavním stavebním materiálem při zakládání osady. Ostatní byly osekány tak, aby uschly. Stejně bylo naloženo i s křovinatým porostem. Teprve když bylo dřevo ve vymezeném prostoru dostatečně vyschlé, pak v době, kdy se zároveň blížilo období intenzivnějších dešťů, došlo k založení vlastního požáru.

Dobytá parcela se pak mohla začít obdělávat. Zpočátku ručně pomocí motyky nebo rycí hole. Později, po zetlení kořenů, se užívalo lehké rádlo, které půdu neobracelo, ale jen rozrývalo a kypřilo. Chvojí, pařezy a všechen lesní odpad pálili. Popel pak sloužil jako hnojivo.

Katastr nové osady byl rozdělen alespoň na tři, ale i na více honů. To proto, aby se dospělo k racionálnímu využití půdy, kdy jeden hon byl určený pro setí jařin, druhý pro ozim a třetí odpočíval ve formě úhoru. Úhor byl tehdy nezbytně nutný pro obnovení úrodnosti půdy a využíval se také pro pastvu dobytka. Po roce „odpočinku" byl znovu obdělán, přičemž se zničil plevel. Pravidelně se tedy opakovaly cykly – úhor, ozim, jař.

V polovině 14. století již osada Einsiedel prokazatelně existovala. Její založení se přičítá míšeňským pánům Biebersteinům, kteří sem povolali několik osídlenců. Uvádí se, že jich z Německa přišlo 16. První usedlosti si vybudovali v prostoru návrší blízko cesty a vodního toku. Je to místo, kde stával nedávno kravín, dnes v majetku firmy EWOX. Původní statek je považován za nejstarší dům obce a později dostal číslo 53. Stál nad starou

lesní cestou, dodnes patrnou, z níž vznikla *Říšská silnice Boleslavsko-zhořelecká*. Vedla z dnešního Liberce přes Ruprechtice a Radčice do Mníšku a odtud po severovýchodním svahu oldřichovského Špičáku do Frýdlantu a dále do Zhořelce (něm. Görlitz a pol. Zgorzelec). V tomto kraji byla důležitou cestou pro různé účely, mimo jiné i pro doručování obsílek k soudu, který pro tuto oblast kdysi sídlil v Boleslavi a časem zase ve Zhořelci. Až do konce 17. století byla *nejdůležitější dopravní cestou celého území*.

Původní majitel měl 3 syny. Jeden si postavil č. 52 (dnes zbořený tzv. sekretariát v místě samoobsluhy potravin pana Slezáka), druhý č. 50 (plánek Mníšku z roku 1937 sice uvádí jeho umístění, ale majitele v seznamu usedlíků neuvádí, protože dům byl zřejmě již zbořen. Stál při Jeřici v blízkosti Kešnerových). Třetí syn zůstal doma na č. 53.

Podle dnešních názorů nemusí být tyto pověsti hodnověrné. Především těžko můžeme věřit tomu, že by osadu v tak těžkých podmínkách založil a budoval jeden člověk se svými syny. Z uvedených tří domů patří k prapůvodní osadě prokazatelně jen *dům č. 53, pozdější formanská krčma i obecní rychta*. Domy č. 50 a 52 byly postaveny později.

V dávné minulosti se domy neoznačovaly popisnými čísly. Pro potřeby evidence založila vrchnost *gruntovní (pozemkové) knihy*, ve kterých byly jednotlivé usedlosti – grunty pojmenovány podle prvních majitelů a pod tímto označením byly vedeny po celá léta i staletí. Např. grunt Bauerovský, grunt Görlachovský atd. Dodnes užívané číslování domů bylo zavedeno až Marií Terezií (1740–1780) v 18. století (po roce 1770). Po této první úpravě nastala nová asi roku 1805. V nynějších gruntovních knihách můžeme tedy najít dvojí číslování u jednoho gruntu. Staré a nové.

Číslování domů bylo v Mníšku zahájeno 10. května 1771 po levém břehu toku Jeřice ve směru od Nové Vsi. Popisné číslo 1 obdržel tehdejší mlýn, později budova bývalé opravny automobilů (pak Intermetal aj.), č. 2 mají Svobodovi atd. (V č. 2 bylo v roce 1957 nalezeno skleněné malované okénko ve tvaru včelí buňky s Kristem a s letopočtem 1640. Jde patrně o výrobek bedřichovské sklářské hutě.) V době číslování měl Mníšek 81 domů, v dalších záznamech je uveden i dům č. 82. (Na jeho místě stojí současná hospoda Na Křižovatce.) To asi znamená, že byl postaven krátce po provedeném číslování, ale ještě v roce 1771. Počet domů se do roku 1785 zvýšil na 92. V roce 1820 již měl 135 domů s 825 obyvateli, Fojtka měla 116 domů se 453 obyvateli, Filipov 35 domů se 156 obyvateli. Celá farnost tehdy měla celkem 2 636 obyvatel.

Rozvoj obce v následujících letech, tj. od první třetiny 19. století

v roce 1828	měl Mníšek	138	čísel	a 940	obyvatel
1834		138	čísel	a 941	obyvatel
1880		210	čísel	a 1 470	obyvatel
1890		227	čísel	a 1 590	obyvatel
1900		234	čísel	a 1 462	obyvatel
1910		243	čísel	a 1 497	obyvatel

Při sčítání provedeném 15. února 1921 bylo v Mníšku zjištěno 237 obydlených domů a 6 neobydlených s celkovým počtem 1 237 obyvatel. K poklesu obyvatel došlo následkem I. světové války.

Ve farní kronice je zmínka o naší tehdejší osadě, která byla známá pod názvem **Eynsedel** již roku **1380**. To lze s určitostí tvrdit, protože je uvedena v nejstarším poplatnickém rejstříku frýdlantského panství s názvem **Urbar (Urbář)**, založeném v **roce 1381**.

(Urbář je kniha, která podává soupis poddanského pozemkového a vůbec nemovitého majetku s vyměřením peněžních platů, naturálních dávek a robotních povinností, jež měly z panství, rychet, vesnic a usedlostí plynout příslušné vrchnosti.)

K obci patřily pozemky v celkové výměře 8 lánů a 5 jiter = 490 korců = 141 ha. Na sklonku 14. století zde bylo 18 usedlostí, 2 pily, 2 mlýny – na obilí a na třísloo. Obyvatelé pracovali na poli i v lese. Za výměru polí, luk a úhoru musela obec platit vrchnosti 51 grošů a 8 haléřů, vždy na den sv. Michala a stejnou sumu na den sv. Valpurgy. Dědičný nájemce pily platil 24 groše z najatého lesa na den sv. Martina. Druhý nájemce lesa platil ve stejný den 28 grošů.

Za právo lovit veverky, tehdy pokládané za škodnou, se jich 30 muselo odevzdávat vrchnosti. Bývaly vyhledávanou lahůdkou a dobrým vývozním zbožím do Saska, hlavně do Míšně. Někdy byl dokonce i nájem polí smlouván za veverky. Např. v roce 1381 osadník Voegeler z Mníšku platil za pastvinu 30 veverek ročně. Panství pronajímalo i honitbu nízké zvěře a rybolov v Jeřici. Rychtář platil vrchnosti na den sv. Jana 2 groše za 1 lán polí, přidělený mu z titulu jeho funkce, a další 2 groše tzv. „čestné dávky". Celá obec musela dávat vrchnosti ročně 12 kuřat na „znamení úcty".

Uhlíři, kteří pálili dřevo v milířích, pracovali v 17. století v lesích směrem k dnešní Krásné Studánce.

Název obce se odvozuje podle legendy od poustevníka (Einsiedler), který zde údajně přebýval v malé chýšce pod třemi lipami na pahorku v místech dnešního kostela. Vodu prý měl z blízké studánky. Podle jiné pověsti noví osadníci často vídali v okolních lesích osamělého zbožného muže, který se modlil a zpíval nábožné písně. Pátrali po něm, ale našli jen vyhloubenou jámu v lese, vystlanou senem, a také zbytek oděvu. Muž prý zmizel a už se neukázal.

Z historie je známo, že mnišský eremitský řád usazoval své členy v pohraničních nehostinných průsmycích. Osady takto vzniklé dostávaly podle *mnichů* své jméno. Známe tak Mníšek pod Brdy na Příbramsku, Mníšek u Dobříše, Mníšek u Nové Vsi v Horách, Mníšek u Jindřichova Hradce, Mníšek nad Hnilcom v okrese Spišská Nová Ves, Mníšek nad Popradom v okrese Stará Lubovňa a v Sasku známe Einsiedel u Sebnitz.

V lesích nad Oldřichovem v Hájích žil při staré poutní cestě do Hejnic před reformací poustevník Hans Emmerich. Podle něj byla pak nazvána místní část obce Hemrich (Hemmerich). Název Heremita (latinský název Mníšku) se vyskytuje v listině z 20. 4. 1422. Ta se týká manželského sporu projednávaného až v Žitavě na žádost kněze o zrušení dvojího manželství Elišky Tirplerové z Heremity. Platí proto domněnka o existenci poustevníka eremitského řádu. O těchto mniších byla také zmínka ve staré křestní matrice uložené nejprve v mníšecké škole a později na faře ve Smědavě. Bohužel při tamním požáru v roce 1735 kniha shořela. Bylo tam zaznamenáno, že za protireformace byli luteráni v Čechách pronásledováni jak církví katolickou, tak i císařem. Prchali do ciziny, nebo se skrývali v horách a lesích.

U našeho Mníšku je však odborníky jakákoliv souvislost s mnišským řádem popírána – jméno je prý odvozeno od Ansiedelung (Einsiedelung), tj. osada. Když tedy němečtí osídlenci vstoupili na panenskou půdu zdejších lesů, nebylo zde už bosé nohy zbožného poustevníka. Krajina pak byla po dlouhou dobu osídlena jen řídce.

Název prvotní osady se postupem doby vyvíjel do různých forem, jak o tom svědčí staré listiny: roku 1381 – das dorff czum Eynsedeln, r. 1422 – Anzygl (patrně z dialektu bavorského), r. 1586 – Einsidell, r. 1590 – Insiedl, r. 1654 – Einszelydel, r. 1675 – Einsiedel a lidově Ezídl. Český název dostala obec až po 1. světové válce, v roce 1924, překladem z němčiny - Mníšek. Železniční stanice a pošta nesly bližší určení „u Liberce". (Dlouhou dobu užívali

jak lidé, tak i úřední orgány v písemném styku i na razítkách chybný název Mníšek u Liberce, patřící tedy jen nádraží a poště.)

Stručný pohled na historický vývoj správních orgánů

Do roku 1500 byla naše země rozdělena na *župy*. Nejvyšší moc vykonával *župan*, později nazývaný *purkrabí*.

Do roku 1500 patřil Liberec k panství frýdlantskému, Jablonec k maloskalskému. Od dob panování Marie Terezie nabývaly převahu nad těmito panstvími státní a krajské úřady. V Čechách bylo v té době 12 krajů. Liberecko patřilo do kraje mladoboleslavského. Po úplném zrušení roboty v roce 1848 a po novém uspořádání rakouského státu byly roku 1862 kraje a krajské úřady zrušeny.

Nové zákony z let 1862, 1864 a 1868 zřídily soudní okresy, s nimiž se kryly okresy samosprávné, a zřídily okresy politické čili hejtmanství. Hejtmanství byla často až pro čtyři okresy soudní. Konkrétně v našem kraji byla tři hejtmanství: Frýdlantské, Liberecké a Jablonecké. Město Liberec však obdrželo vlastní správu, která nebyla závislá na hejtmanství. Proto se potom rozlišoval Liberec-město a Liberec-venkov.

Frýdlantské hejtmanství se rozkládalo na ploše 378,3 km^2 a bylo tvořeno dvěma okresy: Frýdlantským a Novoměstským. V roce 1921 mělo 41 225 obyvatel.

Liberecké hejtmanství zaujímalo rozlohu 345,5 km^2. Tvořily ho tři okresy: Liberec město, Liberec venkov a Chrastava. Mělo 122 931 obyvatel.

Jablonecké hejtmanství mělo rozlohu 210,2 km^2 a skládalo se ze dvou okresů: Jablonec n. N. a Tanvald. Mělo 86 207 obyvatel.

Zákonem ze dne 29. února 1920 byly znovu zřízeny župní úřady a jim podřízené okresní úřady. Všechny okolní okresy, až na Chrastavský okres, patřily k *Župě čtvrté* se sídlem v Mladé Boleslavi. Chrastava patřila k Župě českolipské.

Střídání šlechtických vrchností

Krajinná oblast patřila do 11. století ke knížecímu hvozdu. Kníže Oldřich dal kraj kolem Jizerských hor v léno pánu Berkovi z Dubé začátkem 11. století.

V roce 1277 bylo odňato tomuto rodu a po roce prodáno (v únoru 1278) celé panství šlechtici Rulkovi z Bieberštejnu (též z Biberštejnu). Bylo to tehdy rozsáhlé území, asi jako Frýdlantsko a Liberecko dohromady. Později se

jednalo o panství Grabštejnské a Hamrštejnské, které císař vyčlenil z Horní Lužice jako země Žitavské. Frýdlantsko bylo vyňato z rozsáhlého pralesa „Záhvozdu". Rod Bieberštejnů se zde držel 273 let. Po jeho vymření císař Ferdinand I. prodal panství Raedernům (též Redernům).

Naše obec patřila do 2. 8. 1463 k panství frýdlantskému. Tehdy došlo ke smluvnímu rozdělení rodového majetku Bieberštejnů. Mníšek a Nová Ves přešly vzhledem k okrajové poloze do majetku panství Hamrštejn, patřícího druhé větvi uvedeného šlechtického rodu. Zříceniny starého hradu se dochovaly do dnešních dnů v blízkosti Machnína. Při rozbrojích uherského krále Matyáše s českým králem Vladislavem stáli Hamrštejnští na straně uherského krále. Hlavně proto, že Matyáš tehdy vládl také ve Slezsku a v Horní i Dolní Lužici, kde měli Biberštejnové své statky. Vsadili špatně. Roku 1486 o panství přišli. Odňal jim ho Jan z Hasenburka se sídlem na Kosti a Navarově. Byl to nejvyšší stolník krále Vladislava II. Jagellonského a učinil tak z příkazu české zemské vlády. Statky dostal Jan Bořek z Police, který je prodal bratřím Ulrichu a Janu z Rechenberka. Brzy potom bylo panství prohlášeno za propadlé a připadlo královské koruně. Nároky na ně si dělal Jan z Donína na Grabštejně a požádal o ně. Král Vladislav mu vyhověl listinou z 2. 4. 1487. Hamrštejnské panství však nadále figurovalo v knihách jako majetek Bieberštejnů. Teprve dne 27. 3. 1497 je opět nabyl bratranec Ulrich z Bieberštejna na Frýdlantě a tak se naše obec opět dostala zpět k frýdlantskému panství a u něj už trvale zakotvila. Ulrichu z Bieberštejna patřil i Oldřichov v Hájích, který se po něm původně jmenoval Ulrichsdorf.

Hospodářské členění majitelů půdy

V 16. a 17. století se začaly v obcích rozlišovat usedlíci podle majetku na tři skupiny: **sedláci** s výměrou ornice od 3/4 lánu do 1 a půl lánu (nad tuto výměru to již byli **statkáři**), potom **zahradníci**, ti mívali ovce a půdu jen kolem chalupy, tj. zahradu, a **domkáři**, někdy nazývaní též **bezzemci**, kteří měli chalupu na obecním pozemku a nevlastnili žádnou půdu - nádeničili na panském.

Pozdější dělení uvádí mezi sedláky a zahradníky ještě skupinu **chalupníků**. Ti měli od 1 do 15 korců, tj. 1/4 lánu, odtud i častý název *čtvrtláníci,* a po nich s výměrou od 1/4 do 3/4 lánu, tj. od 15 do 45 korců, to byli **rolníci.**

Chalupníci byli na českém venkově pravděpodobně nejpočetnější skupina obyvatel. Těch několik korců polí s kravičkami do tahu je většinou neuživilo. Přivydělávali si proto drobnými řemeslnými pracemi, jako

výrobou hrábí, košťat, košíkářstvím, ševcovinou, sedlařinou, také prací u sedláků a jinak podle vlastní zručnosti. Dá se asi říci, že veliká většina z nás má mezi dávnými předky právě chalupníky.

(Podle Berní ruly z roku 1654 se výměry pozemků měřily takto: 1 lán bylo 12 prutů, tj. 60 korců, tj. dnes 17,268 ha. 1 prut měl tedy 5 korců = strychů, protože 1 korec je totéž co 1 strych a mají 28,78 arů. 1 jitro jsou 2 korce. Desetinná čísla u arů a hektarů jsou způsobena až pozdějším přepočtem do měr v desítkové soustavě: 1 ar = 100 m^2, 1 ha = 10 000 m^2.

Jinou mírou byl věrtel, který měl dva významy: plošně to byla 1/4 korce = 719 m^2, čili 4 věrtele byl 1 korec. Objemově měl 1 věrtel 23,25 litru.)

V roce 1564 bylo v Mníšku 19 sedláků, 7 zahradníků a 14 domkářů. Z rejstříku z roku 1631 se dozvídáme, že sedláci museli pomáhat při žních na zámeckém poplužním dvoře, pomáhat při pletí lnu, který jim byl přidělován i s konopím na domácké zpracování. Pracovali také při kácení lesa, řezání dřeva, při výrobě šindelů a podobně. Vše za velmi nízkou mzdu. Museli též upříst 4 čteníky příze, což byla celodenní práce. (1 čteník byl složen z 20 svazků a 1 svazek z 20 nití.) Každý zahradník musel naštípat 3 hranice dřeva na pálení dřevěného uhlí v milířích. Domkáři štípali jen 1 hranici. Mzda za ni byla 16–24 grošů. Zahradníci museli uplést tolik příze, kolik vrchnost přikázala.

Zvláštní dávky platili řemeslníci, např. kováři, pekaři, domácí tkalci, majitelé pil. Sedláci se mohli vykoupit z účasti při honech na nízkou i vysokou zvěř, když společně zaplatili 6 zlatých a 54 krejcarů. Toto výkupné se nazývalo „lovčí peníz". Na frýdlantském panství ho neplatilo 6 obcí, mezi nimi i Mníšek a Oldřichov v Hájích. Hony bývaly tehdy pro poddané těžkým břemenem. Museli se účastnit jako honci, psovodi, poslové, nosiči zvěře a celkově sloužit svědomitě. Kdo nechal při naháňce proklouznout zvěř, byl trestán pokutou. Za ušlého vlka musel dát soudek soli, za lišku měřici ovsa, za zajíce čtvrtku ovsa. Honební povinnost byla vázána na grunty, jejichž majitelé museli stavět předepsaný počet lidí. Později se i v Mníšku vykupovali. V zimě roku 1603 až 1604 to bylo 6 stříbrňáků pro sedláka.

Protireformace

(*Reformace* je široké hnutí měšťanských a lidových vrstev ve střední a západní Evropě v 16. století. Proběhlo ve formě náboženských bojů a vytvořilo novou formu křesťanství – protestantismus. Reformační snahy byly před třicetiletou válkou oby-

čejným lidem vítány. Bylo to pokrokové hnutí namířené proti politické a hospodářské moci feudálů a katolické církve.

Protireformace je naopak úsilí katolické církve o potlačení reformace v 16. – 18. století. U nás ji umožnila porážka stavovského povstání na Bílé hoře roku 1620. Protireformace skončila až roku 1781 tolerančním patentem císaře Josefa II., kterým bylo i u nás povoleno vyznání augšpurské, helvetské a pravoslaví.)

Obyvatelstvo v našem kraji bylo vesměs náboženství protestantského. V době pronásledování protestantů byla v naší oblasti emigrace do sousední evangelické Lužice poměrně snadná. Uprchlíci se dostali bez zvláštních potíží za blízké hranice, kde je tamní saský kurfiřt přijal. Měl zájem o zběhlé poddané, neboť zalidňoval prořídlou zemi po zhoubné třicetileté válce, jedné z nejkrutějších v historii. Proto na Frýdlantsku bylo z obavy před možnou emigrací poddaných za protireformace pronásledování nekatolíků podstatně mírnější.

V naší obci byli občané voláni na vrchnostenský úřad, kde museli vyjádřit své stanovisko k církvi katolické. Nejprve, dne 4. 3. 1650, nastoupili na vrchnostenský úřad rychtáři ze všech obcí panství (Rychtář byl obecní úředník dosazovaný do měst a vesnic vrchností. Měl právo útrpné, tj. udělování tělesných trestů, nikoliv hrdelní, které příslušelo soudům. Někde byl nazýván fojt.) a přísežní soudci (lidová funkce ve zdejším kraji). Museli vypovídat, „co zamýšlejí činiti". Znovu byli povoláni dne 11. 3. k podpisu prohlášení, že jsou katolíky. Podle zámeckých dokladů jeden rychtář se dvěma soudci nepodepsali, a byli uvězněni. U naší obce bylo uváděno, že naděje na obrácení ke katolické víře nebyla u rychtáře, u šesti sedláků, dvou zahradníků a sedmi domkářů včetně jejich manželek.

Na protireformační opatření v obcích dozírala zvláštní komise. V Mníšku působil na předvolané občany jezuita páter Adam Lindner. Poučoval je u místního soudu v r. 1651. Všichni ho vyslechli, ale neměli žádné dotazy a „všichni dohromady jen mlčeli".

Vrchnost byla svázána s církví katolickou a tlak na poddané se jen stupňoval. Byla vyhlášena nová nařízení proti kacířství. Každý se musel v neděli a ve svátek dostavit do kostela. Z libereckého vikariátu se dozvídáme, že 2. 3. 1762 bylo hlášeno, že v obcích Raspenava, Rochlice, Vratislavice, Smědava, Cvikov a Mníšek již není jediného kacíře. Také Redernové nepřijali katolictví a jejich majetek byl v červnu 1621 prodán za babku veliteli císařských vojsk Albrechtu Valdštejnovi. Ten si na zámku ve Frýdlantu zřídil knížectví. Své statky obhospodařoval pokrokově a zaváděl nové výhodné ekonomické postupy. Vytvářel si tak hospodářskou základnu pro svá vojska. Velká těžba dřeva pro vysoké pece, postavené v údolí říčky

Smědavy v Raspenavě, ve svých důsledcích znamenala značný úbytek krásných a urostlých jedlí. Ročně se spotřebovalo 2 tisíce plnometrů paliva z polesí Špičák a Oldřichov v Hájích. Tak zmizely jedle z nižších poloh revíru, kde se jim dařilo nejlépe. Valdštejn se na Frýdlantu nezdržel dlouho. Byl zavražděn v Chebu roku 1634. Císař Ferdinand II. pak daroval rozsáhlé panství věrnému generálovi hraběti Janu Matyáši Gallasovi, vrchnímu veliteli císařských vojsk. Panství zahrnovalo: Frýdlant se třemi dvory (v Hajništi, Předláncích a Frýdlantu), Liberec a Smiřice. Rod Gallasů vymřel v roce 1757 po meči. Ještě před svou smrtí předal poslední Gallas majetek svému švagrovi hraběti Clamovi. Měl za manželku ženu z rodu Gallasů. Podle úmluvy, že zachová starý erb i jméno Gallasů, se pak psal Clam-Gallas. Jeho rod vlastnil majetky až do roku 1925, kdy za první republiky došlo ke konfiskaci státem, nejprve frýdlantské části a roku 1929 i části liberecké. Zbytky Clam-Gallasova panství převzal stát v roce 1946.

Život v poddanství
Robota a selské povstání

Robota na panstvích feudálů byla čím dál tvrdší a poplatky pro nevolníky stále vyšší. Na jaře 1675 si stěžovali „ruční" poddaní, tj. bez potahu, z Oldřichova v Hájích na povinnost přijímat z vrchnostenských dvorů mladý dobytek do opatrování. Museli o něj pečovat, aniž by jim dával nějaký užitek, tak dlouho, než si jej vrchnost vzala zpět. Oldřichovští žádali úlevu od tohoto břemena. Páni Gallasové nabádali k trpělivosti, ale nic se nedělo. Na podzim téhož roku žádali znovu. Opět nic. Až v průběhu dalšího roku nařídila vrchnost, aby se přidělená dobytčata „nezkazila" ke škodě vrchnosti pro nedostatek krmiva.

Domkáři z Mníšku a Oldřichova v Hájích dostávali za vyrobené šindele velmi malou mzdu, žádali tedy o zvýšení na 3 krejcary za kopu. Dostali jen nezávazný příslib.

Nevolnictví bylo pro poddané velmi zlé. Například v roce 1659 nebyl vydán panským úředníkem „zhostný" list soukenickému tovaryši Janu Jiřímu Franzovi, který se na vandru v cizině chtěl oženit.

Šlechta bohatla. Gallasové přikupovali nové dvory. Tak roku 1665 hrabě Antonín Pankrác Gallas koupil dvůr Pertoltice, roku 1712 hrabě Václav Gallas dvůr Habartice. Z původních tří dvorů jich brzy měli šestnáct.

Také zástupci církve se chtěli mít co nejlépe. Církev vybírala tzv. „štólové poplatky" (svatby, křtiny, pohřby aj.).

Roku 1661 vrchnost zjistila, že se snížil odběr piva ze zámeckého pivovaru. Byl proto rychtářům vydán rozkaz, aby se v obcích zvýšil konzum. Zakazovali poddaným pálit podomácku lihoviny. Když pak v roce 1678 žádali poddaní snížení ceny vrchnostenské pálenky na základě snížení cen za obilí, nebylo jim vyhověno. Byli nuceni kupovat u panských dvorů nejen obilí, ale i ovoce, máslo, sýry, často za předraženou cenu. Vrchnost měla také monopol na sůl.

Každý útlak má své meze. Odpor proti vrchnosti se projevoval nejprve peticemi k panovníkovi, ve kterých byla uváděna fakta o vykořisťování a útlaku. Hlavním mluvčím poddaného lidu na Frýdlantsku byl **Andreas Stelzig**, kovář v Dolní Řasnici č. 27. (Usedlost je dnes chráněnou kulturní památkou.) Jeho manželka pocházela z Mníšku. Svatbu měli 5. 1. 1659. Postupně se jim narodilo 5 dětí. Řemeslo málo vynášelo, proto žádal vrchnost o povolení péci na prodej chleba, aby mohl uživit rodinu.

Nespokojnost vůči vrchnosti vzrůstala. Stelzig brzy stál v čele odboje. Byl mluvčím petiční delegace k císaři Leopoldovi I. Petici odevzdal koncem listopadu 1679 při císařově návštěvě Brandýsa nad Labem. V písemném protestu si poddaní stěžovali na zvýšenou robotu, na vnucování nákupu panských předražených výrobků, k tomu většinou špatných. Stížnost však byla neúčinná a její přešetřování zdlouhavé. Přitom petičních podání odevšad jen přibývalo, což bylo císaři nepříjemné. Proto vydal 22. 3. 1680 císařský patent, ve kterém nařídil, aby stížnosti nevolníků byly podávány krajským hejtmanům.

Dne 15. 4. 1680 přitáhl na Frýdlant císařský generál Piccolomini s vojskem a na zámku zadržel 48 nevolníků jako rukojmí. Protestovali tam proti vrchnosti za svá práva. Stelzig se tentokrát nedostavil, protože již předem varoval před přílišnou důvěřivostí k pánům.

Dne 8. 6. 1680 byl vydán první robotní patent pro celé české království, který v 11 článcích upravoval povinnosti nevolníků k vrchnosti. Obyčejnému lidu však přinesl velké zklamání. Kovář Stelzig nebyl – jako řemeslník – povinen robotou. Ale jako člověk s pokrokovými názory cítil s prostými lidmi a nabádal proti Gallasům. Byl výtečným řečníkem, vždy usiloval o nápravu křivd a také sháněl peníze na cestu do Vídně, aby v čele selské delegace podal císaři novou petici proti útisku poddaných. K němu se přidávali rychtáři na celém panství včetně Hanse Görlacha, rychtáře z Mníšku. V roce 1681 psal také do Oldřichova v Hájích rychtáři Janu Passigovi o příspěvek na cestu, který byl 15 krejcarů od každého sedláka. V červnu

téhož roku cestu uskutečnil a petici u vídeňského dvora odevzdal. Krátce na to byl zatčen a eskortován do Prahy. Dne 2. 8. 1681 byl uvězněn na Staroměstské radnici. Na rozkaz císaře Leopolda I. měl být vyslechnut a eventuálně potrestán. Gallasové však pro něj žádali trest smrti. Koncem září 1681 se do Vídně vypravila čtyřčlenná delegace sedláků z Frýdlantska, aby u císaře vyprosila milost pro Stelziga. Byl mezi nimi i rychtář z Oldřichova v H. Johan Georg Passig. Cesta však byla bezvýsledná. Také Stelzigova manželka s dětmi šla do Prahy prosit místodržící o milost pro muže, rovněž marně. Nikde ji ani nepřijali. Začátkem října 1682 byl nad rebelem Stelzigem vynesen rozsudek soudu: Byl vyhoštěn z českého království a odsouzen na 10 roků nucených prací v pevnosti Ráb v Uhrách.

Potrestání nevěrných rychtářů bylo ponecháno na vůli vrchnosti, která je 2. 7. 1683 zbavila jejich léna (rychty) pro zradu lenního pána. Jestliže chtěli rychtu nadále držet, museli ji znovu zakoupit. Také Hans Görlach z Mníšku se vykoupil za 300 zlatých. Platil však liknavě – nedoplatek mu však byl časem cestou milosti prominut. Pokutováno bylo více než padesát osob z frýdlantského kraje, a to za poskytnutí peněžních příspěvků na cestu do Vídně pro Stelziga.

Stelzigovi se však ve zmatcích, které nastaly při tažení Turků na Vídeň (před 14. 7. 1683), podařilo uprchnout. Skrýval se v rodném kraji, v zimě i ve Slezsku. Přesto se ho zmocnili a uvěznili ve věži frýdlantského zámku. Z hlediska tehdejšího práva propadl hrdlem. V kraji na něj lidé nezapomněli, vzniklo dokonce tajné hnutí za jeho osvobození. Do Vídně opět putovala Prosebná petice. Šest organizátorů akce bylo začátkem roku 1687 vyslýcháno a uvězněno v Liberci. Rebel Stelzig byl znovu odsouzen na 10 let do Rábu. K rozsudku smrti, jak si přála vrchnost, se vláda neodvážila. Aby již neměl důvod k novému útěku z pevnosti, bylo rodině povoleno následovat ho do Uher. Dne 27. 4. 1687 za doprovodu početné eskorty nastoupil rebelantský kovář z Řasnice cestu na Ráb a 11. 5. 1687 byl předán do pevnosti. Náklady tohoto doprovodu činily 126 zlatých a 10 krejcarů.

Spisovatel Václav Kaplický, dlouholetý chalupář v osadě Peklo u Raspenavy, vylíčil osudy kováře Ondřeje Stelziga v románu Železná koruna. Osud kováře Stelziga inspiroval také fojteckého chalupáře Jana Schmida, ředitele studia Ypsilon v Liberci, k napsání divadelní hry „Kovář Stelzig", kterou studio Ypsilon uvedlo v Liberci v roce 1977. Na frýdlantském zámku mohli pak návštěvníci vyslechnout z magnetofonového pásku scénu ze soudního procesu z oné divadelní hry, když byl rebel Stelzig v roce 1687 odsouzen na Ráb.

Selské bouře v kraji však změnu k lepšímu nepřinesly. Podle nařízení císaře Leopolda I. nesměla robotní povinnost přesáhnout tři dny v týdnu. Panští úředníci však toho nedbali a vládli svévolně. V říjnu 1719 – za Karla VI. – museli poddaní vykonat slib, že ke své vrchnosti budou poslušní, věrní, oddaní a že nadále uznávají svůj nevolnický stav. Podle zámeckých seznamů muselo 60 zahradníků a domkářů z Mníšku odpracovat ročně na robotě 4 264 dní, tj. 71 pro každého.

Dne 5. 10. 1742 vydala císařovna Marie Terezie nařízení o zmírnění krutosti nevolnictví a 4. 10. 1772 jmenovala „urbariální" komisi k prověření poměrů na panstvích. Měly být odstraněny křiklavé případy nerovnosti poplatků odváděných vrchnosti a posouzeny nadměrné roboty. Když se císařovna obeznámila s výsledky poměrů na panstvích, vydala nový „nevolnický a urbariální patent". V něm stanovila, že robota může být maximálně třídenní. Byla dána možnost se vykoupit.

Patent byl vyvěšen v každém kostele a úřadě. Sedláci v tomto nařízení hledali více, než obsahovalo. Nevěřili panským úředníkům, kteří je trvale podváděli. Proto hromadně táhli k panským sídlům a farám, aby zjistili pravdu. A to byl začátek selského povstání roku 1775, které probíhalo v německém kraji na severu země klidněji než ve vnitrozemí.

Na Frýdlantsku se shromáždili sedláci z okolních obcí koncem července 1775 před zámkem ve Frýdlantě a žádali vrchnost o zmírnění roboty. Občanům z Mníšku zabránil oddíl husarů připojení k průvodu na zámek. Povstání opět nic nepřineslo. Vůdcové byli potrestáni ranami holí nebo souzeni v Boleslavi. Vyšetření příčin bouří selského lidu přece jen dalo vznik patentu z 13. 8. 1775 a dalšího ze 4. 9. 1775, který stanovil, že je na vůli sedláků, zda se chtějí řídit dosavadními zvyklostmi, nebo si zvolí nový druh roboty. Vylepšený systém stanovil čtyři robotní třídy podle výměry polností poddaných a stanovil výši výkupného – maximálně 60 zlatých. Jeden den roboty s potahem byl vykupován 20–24 krejcary, jeden den pomocné manuální práce 6–15 krejcary. Poplatky a dávky, jimiž byli poddaní vrchnosti povinováni (jako rybničné, dědičné dávky, přadlácké nebo povinnost odvádění kapounů), se nezměnily.

Teprve císař Josef II. nahradil 1. 11. 1781 nevolnictví „umírněnou poddaností". Toto datum je pokládáno za zrušení nevolnictví.

Robota byla zrušena až v roce 1848.

Válečná tažení související s obcí Mníšek

O starých válkách se mnoho spolehlivého říci nedá. Do válečných událostí byl Mníšek poprvé zavlečen válkami husitskými. Naším krajem často táhly jejich houfy. Bieberštejnové byli při králi Zikmundovi, tedy proti husitům.

V roce 1424 vedl husitské vojsko podél Nisy k Žitavě pan Boček z Poděbrad.

V roce 1427 obsadili husité Chrastavu, kam přitáhli od Turnova a podnikali výpravy do Lužice. V roce 1428 došlo ke střetu s lužickými žoldáky u Machnína. Hlavním opěrným bodem husitů byl hrad Grabštejn u Hrádku nad Nisou. V roce 1433 dobyly jejich houfce pod velením hejtmana Jana Čapka ze Sán hrad Hamrštejn, který byl v té době v držení rodu Dachsů.

Spory českého krále Jiříka z Poděbrad (1458–1471) s uherským králem Matyášem Korvínem neblaze zasáhly i do našeho kraje. Matyáš zabral území na severu Čech a české vojsko pak muselo bojovat o Liberec, Hejnice a o další osady naší oblasti.

Třicetiletá válka (1618–1648) přinášela zdejšímu lidu velká utrpení. Silnice z Liberce přes Ruprechtice na Frýdlant, vedoucí přes Mníšek, téměř nepřetržitě sloužila k přesunům vojsk Švédů, Sasů i císařských. Města Frýdlant a Liberec byla jejich tábořišti. Nebylo snad ani jediného roku, ba ani jediného dne, kdy by Mníškem neprocházeli vojáci. K místnímu obyvatelstvu se chovali divoce, docházelo k loupežím, drancování a plenění, ke znásilňování, vypalování usedlostí i k vraždám. Na Frýdlantsku bylo opuštěno 183 domů, v Mníšku 4 usedlosti, ve Fojtce se uvádí několik usedlostí vypálených. Nejhůře si počínali Švédové pod velením polního maršálka hraběte Königsmarka. Mníšek byl vydrancován v roce 1638, když táhla vojska na Frýdlant, který byl dobyt 23. 5. 1638.

V roce 1645 obyvatelstvo před násilím vojsk prchalo i s dobytkem do hor a cenné věci si zakopávali do země. V těch zlých dobách bylo jedno, zda to byli císařští či cizinci – obojí si počínali hrubě, loupili a rabovali.

Válka skončila mírem westfálským, uzavřeným v Münsteru. Byl to kompromis mezi francouzsko-švédskou koalicí a císařem. Z následků dlouhé války se země zotavovala jen pomalu.

Roku 1740 nastoupila podle pragmatické sankce císaře Karla VI. na trůn jeho dcera Marie Terezie. Některé státy odmítly tuto skutečnost akceptovat, a tak se zrodil rozsáhlý válečný konflikt, známý jako „války o dědictví rakouské“. Hlavním protivníkem panovnice byl pruský král Fridrich Velký. Jablkem sváru bylo bohaté a průmyslově vyspělé Slezsko, které chtěl

Fridrich získat pro sebe. Proto došlo k několika pruským vpádům i do našeho kraje: v letech 1741, 1744 a 1745. Mírový stav, potvrzený v roce 1748, netrval dlouho. Tato válka prusko-rakouská (1741–48) za císařovny Marie Terezie opět přinášela rekvizice dobytka a potravin, daň poddanské krve, drancování a zvůli okupantů. Nedaleko Mníšku se odehrály potyčky mezi vojskem pruským a česko-uherským, posíleným o oddíly Sasů. Šarvátky trvaly několik měsíců.

V roce 1756 vznikl nový boj o Slezsko, „válka sedmiletá". Prusové hned v druhém roce tohoto konfliktu přitáhli i k nám. V okolí Chrastavy operovalo 22 tisíc pruských vojáků. Výsledkem byla ale pouhá potyčka u nedaleké Vysoké. V sedmileté válce (1756 – 63) byl údajně nad naší obcí vojenský tábor Prusů; při silnici u Albrechtic jsou doposud patrné zemní násypy bývalých opevnění. Ke střetům docházelo i na území Mníšku. (V této válce ztratila císařovna Slezsko a natrvalo Kladsko.)

Při sporu o dědictví bavorské (tzv. válka bramborová) vtrhl do Čech v roce 1778 pruský král Fridrich II. Jeden pruský husarský pluk přezimoval v Mníšku a okolí, část důstojníků bydlela na faře. Okupace byla krátká a skončila 13. 5. 1779 mírem „těšínským". Pruské vojsko se stáhlo z Čech téměř bez vojenských akcí.

(Krátce nato dne 16. 9. 1779 projížděl Mníškem budoucí oblíbený císař z let 1780-1790 Josef II., tady přezdívaný „Vater Josef".)

Zle bylo u nás také za válek napoleonských. Naše území okupovala Napoleonova vojska složená z různých národností. Rekvizice probíhaly nejkrutěji od oddílů francouzsko-polských. Farář z Mníšku na následky ran, které dostal od příslušníků této soldatesky, zemřel. V Albrechticích došlo k boji. Rakouské pěší vojsko i s jezdeckými husary bylo vytlačeno až za Liberec. Při této bitce prý létaly dělové koule až k Fojtce. Dům č. 39 v Mníšku (již zbořený poschoďový dům z prostoru před dnešní hasičskou zbrojnicí) byl přeměněn na polní nemocnici. Po ústupu napoleonských vojsk koncem roku 1813 a na jaře roku 1814 tudy procházely ruské vojenské oddíly.

(10. 9. 1833 projížděl Mníškem ruský car Mikuláš I. k vojenskému jednání do Mnichova Hradiště.)

Mnohem později přinesly liberecké noviny Reichenberger Zeitung příběh, který se v době napoleonských válek dne 18. srpna 1813 odehrál přímo v Mníšku.

16. srpna se u Liberce soustředila jedna vyšší operační jednotka „našich", tj. rakouských císařských husarů, druhá pod velením majora Kostyana u Frýdlantu a Mníšku. Sotvaže se 17. srpna začalo rozednívat, zvedl se z návrší u Hrádku nad Nisou vysoký černý kouř. Současně se ve vesnicích rozezněly zvony na poplach. Hned nato vzplály signální ohně na nejvyšších bodech českých hranic. To vše oznamovalo hrozící nebezpečí ze strany napoleonských vojáků přicházejících od Žitavy. V tomto případě šlo o Poláky pod vedením francouzského generála Brunneaua.

18. srpna byla v Mníšku napoleonskými bojovníky napadena 2. setnina rakouských vojáků, která byla nucena vlivem početní převahy Poláků ustoupit. „Naši" byli původně rozestoupeni v polích po obou stranách vesnice tak, aby zabránili rychlému postupu nepřátel. V té době se přibližoval po hlavní silnici v Mníšku nadporučík Georg Nagy s druhou setninou. Nagy byl již několik dní v Mníšku ubytován v domě, který stál těsně u můstku přes potok. (Údajně mělo jít o *Lobelův hostinec*.) Ustupující vojáci vedení desátníkem Kövesdym se dostali až k uvedenému můstku, ale byli skupinou nepřátelských hulánů vrženi zpět. Desátníkův kůň padl. Jakmile nadporučík Nagy uviděl tuto nebezpečnou situaci, vyzval vojáky, aby svého desátníka neopouštěli. Sám se pak se svými husary hnal k můstku vstříc nepřátelským vojákům s kopími. Zatím tam přijelo několik francouzských jezdců. Desátník Kövesdy se vzchopil, šavlí odrazil kopí útočníků a snažil se dostat ke svým osvoboditelům. Ale několik kroků od nich stáli za stromy nepřátelští huláni. Ti vystřelili na nadporučíka a třemi kulkami do prsou ho zasáhli, až mrtev spadl s koně.

(Celá událost se zřejmě odehrála na křižovatce s Libereckou ulicí v centru obce u mostu přes Jeřici. V místech dnešního parčíku stál hostinec (č. 38) „Zum Shwarzen Bären – U Černého medvěda". Tam byl nadporučík asi ubytován. Pátrání po tomto místě šarvátky a smrti důstojníka prováděl mladý amatérský badatel Kněbort z Liberce. Bylo komplikované, přestože se jednalo o hostinec s konkrétním jménem provozovatele Lobela. Jméno Lobel není uvedeno ani v libereckém archivu, a tedy nebylo nalezeno ani na seznamu živností a živnostníků v Mníšku z počátku 19. století. Není divu! Po důslednějším a pozornějším čtení Resselovy kroniky jsem našel vysvětlení. Je v ní uvedeno, že majitel hostince č. 38 Kajetán Seibt byl veřejnosti více známý pod přezdívkou Lobels Kajtan, než podle svého příjmení. Všechno ostatní pak ukazuje, že popisované místo je naše hlavní křižovatka. Byla poznamenána zbytečnou smrtí mladého Maďara ve službě v rakousko-uherské armádě. Tak už to ve válečných taženích bývá, že umírají nevinní.

Budova bývalého ubytovacího hostince U Černého medvěda se dochovala i do doby osídlování obce naším obyvatelstvem v roce 1945. Krátce se v ní ubytoval národní správce pekařství a obchodu v č. 175 pod kostelem pan Chvátal. Po vnitřních úpravách v něm zřídil cukrářství a přestěhoval se do 1. poschodí. Objekt bývalého

hostince již nebyl pro svůj nedobrý stavební stav nabízen dalšímu zájemci k nastěhování a později byl zbořen.)

V roce 1850 opět hrozila válka s Pruskem. Rakouská vojska obsadila severní pohraničí. Vojáci se ubytovali ve stodolách selských stavení po 20 až 30.

V roce 1866 vypukla válka s Pruskem naostro. V Mníšku bylo v jednotlivých domech ubytováno 50 až 80 vojáků. „U Černého medvěda" prý až 250. Údajně se chovali mírně a slušně.

O velmi dobré přípravě pruských důstojníků svědčí jedna příhoda. Poručík oddílu dragounů k sobě zavolal mníšeckého starostu. Dotazoval se, jak se jmenuje místní osada, kudy vede cesta do Fojtky, Filipova, Oldřichova v Hájích a Kateřinek. Po starostově uspokojivé odpovědi chtěl dále vědět, kudy vede cesta na Špičák a do Ďáblovy rokle. Starosta nevěděl. Poručík se usmál nad chabými znalostmi starosty a rád ho poučil. Vytáhl mapu a na ní ukázal přesnou polohu jmenovaných míst. Označil mu také polohu a směr místních stezek, které byly zřízeny teprve před dvěma lety.

A jak to již chodí, po válkách se dostavuje bída a hlad. Také neúroda, drahota. Nejhorším obdobím byl rok 1770, kdy stálé deště neumožnily dozrání obilí a úroda nemohla být z polí ani sklizena. Ceny potravin stouply o třetinu. Ještě více podražily po nezdařené sklizni v následujícím roce 1771. Tyto roky nouze a hladu způsobily, že mnoho lidí nebylo schopno uživit svojí prací sebe a rodinu. Došlo i k nutnému dobrovolnému vystěhování několika rodin z obce.

Následkem špatné výživy se v roce 1772 v obci rozšířil mor. Z 82 domů bylo jen 18 bez nákazy. V celé farnosti vymřela 1/3 osadníků – 200 dospělých a přibližně stejný počet dětí z 1 200 obyvatel. Hrobníci nebyli schopni kopat pro každého zemřelého samostatný hrob, a proto byli mrtví pohřbíváni i do společných hrobů často po čtyřech.

Památkou na tyto hrůzy nejsou jen morové sloupy na náměstích většiny měst, ale jedna stojí i nedaleko od nás na staré poutní cestě mezi Radčicemi a Fojtkou – malá poutní kaple nazvaná Petrova. Liberecký arciděkan P. Antonín Hoffmann o ní uvádí: Když ve zdejší oblasti zuřil mor, nákazy nezůstaly ušetřeny ani Radčice. Zemřelo tehdy 27, podle jiných zpráv 28 obyvatel, mezi nimi sedlák Peter. Do svého lesa odešel Peter za prací zdánlivě zdráv, ale zákeřná choroba jej zahubila při zpáteční cestě. Na místě, kde dokonal, postavili pozůstalí na jeho památku kapli, nazvanou po něm Petrova kaple (Piterkapelle).

(Až donedávna unikala stavba pozornosti, neboť se již věkem a zanedbáním rozpadala. Pražský rekreant Michael Melíšek, který vlastní v Radčicích chalupu č. 153, stojící jen několik desítek metrů pod rozvalinou, na ni upozornil úřady svým osobním zájmem kapličku opravit. Nikdo však o její historii nic nevěděl. Pomohl znalec našeho regionu nad jiné povolaný, pracovník Severočeského muzea v Liberci pan RNDr. Miloslav Nevrlý a kronika našeho A. F. Ressela s názvem Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg. Tam byly zmíněné údaje. Pan Melíšek potom zorganizoval a pravděpodobně i financoval odbornou rekonstrukci včetně umělecké výzdoby. Stavební řešení navrhl architekt František Svoboda z Prahy, stavbu provedl zednický mistr František Růžička ze Znojma. Obraz Panny Marie navrhla a namalovala akademická malířka Věra Brázdová z Prahy, ozdobnou mříž vykoval kovářský mistr Jaroslav Sobota z Liberce. Nové vysvěcení provedl dne 22. října 1995 ve 14 hodin liberecký arciděkan P. František Opletal za účasti desítek lidí, pěveckého sboru, františkánů z Ruprechtic a řečníků.)

K dalším drahotám došlo v letech 1805 a 1847; opět přinesly nové epidemie – úplavici a hlavničku (břišní tyfus). Největším hladem a drahotou trpěly vrstvy nemajetné, mezi nimi bylo také nejvíce obětí. To zcela odpovídalo tehdejším poměrům.

Počátkem 30. let 19. století se v kraji objevila cholera. V Mníšku ale nebyl zaznamenán ani jeden případ úmrtí.

Období nouze a hladu koncem 18. století přineslo jednu jedinou pozitivní změnu: *Lidé začali běžně konzumovat* ve svých domácnostech **brambory**, které byly do této doby jen krmením pro dobytek. A rádi je užíváme dodnes.

Velký počet obětí si mezi mníšeckými občany vyžádala 1. světová válka v letech 1914–1918.

Farnost Mníšek a kostel sv. Mikuláše, kulturní památka chráněná státem.

Mníšek měl již před rokem 1521 kostelík nebo kapli. Podle farní knihy založené roku 1699 byl uvedený kostelík na stejném místě jako dnešní kostel. Byla to modlitebna postavená z kůlů pod třemi lipami. Bohoslužby tam vykonával samotářský mnich. Roku 1570 byl frýdlantskými Rederny postaven větší kostel zasvěcený sv. Mikuláši-biskupovi. To už byla kamenná stavba s 1 oltářem a 2 zvony. Za třicetileté války byl silně poškozen. Roku 1680 byl opravován, ale postupně nestačil svými chrámovými prostorami uspokojovat stoupající počty věřících, a tak bylo rozhodnuto na jeho místě postavit kostel nový. *(Viz popis v Kapitole druhé: Farnost Mníšek.)*

Škola a školství v Mníšku

O školských poměrech v Mníšku ve starší době je jen málo známo. Jisté je, že v době, kdy obyvatelé vyznávali luteránskou víru, se v Mníšku už vyučovalo. Nelze však zjistit, jestli v té době také existovala školní budova nebo jestli se vyučovalo v soukromém domě. Tenkrát totiž bývalo dost časté, že v obcích bez zvláštní školní budovy vyučoval učitel ve svém bytě, kde měl tabuli i lavice. Mníšek možná nějakou školní budovu měl. To se dá usuzovat z farního zápisu P. Waltra Ambrože, kněze na faře ve Vítkově, který v roce 1700 potvrzuje, že mníšecká škola, v níž měl učitel také byt, je již několik let zbořena. Proto se v ní vyučování neuskutečňuje.

Zápis ve staré německé školní kronice uvádí, že se vyučovalo již před rokem 1700, a sice v domě č. 83. Pravděpodobně to ale není správný údaj, protože dům č. 83 byl postaven na pozemku zakoupeném až 9. března 1773. (Dům č. 83 stál při pravé straně cesty k mostu přes Jeřici v prostoru mezi současnou školou a domem rodiny Chejnovy. Dnes ho připomíná nevelký zvýšený terén ze zbytků zbořeného domu, porostlý křovinami z náletu.)

Po roce 1700 byla postavena budova školy (č. 43) jako srubová chalupa s prkenným přístavkem bytu pro učitele (dnes dům Jaromíra Tupého a jeho vnuka Ing. Lumíra Paška). Školní obvod byl stanoven pro Mníšek, Oldřichov, Fojtku a Filipov.

V roce 1820 měla mníšecká škola už 332 školou povinných dětí z celkového počtu 2 618 obyvatel spádových obcí a ze 414 domů. Protože budova školy pro takový počet dětí nestačila, byla škola rozšířena o zděné cihlové učebny a o školní byt. Náklady společně zaplatily obce Mníšek, Oldřichov a Fojtka.

Počty zapsaných žáků i nadále stoupaly a v roce 1845 měla škola již 612 žáků (297 chlapců a 315 děvčat). Budova školy opět nestačila. O něco později tuto situaci řešily obce výstavbou školy v Oldřichově v roce 1864 a od 1. října 1873 se započalo s výukou také ve Fojtce v samostatné škole. Mníšku zůstal nadále jen Filipov. Vyučovalo se ve 2 třídách se 4 odděleními. Teprve k 1. květnu 1875 byl vydán souhlas s rozšířením na 3 třídy.

I v Mníšku začali přemýšlet o stavbě nové školy. 3. srpna 1878 zahájili výstavbu budovy dnešní školy (č. 198). Starší generace pamatuje její stav před rekonstrukcí v 50. letech po 2. světové válce. Stavba byla umístěna částečně na farním pozemku (707 m^2) a částečně na obecním (1 684 m^2). Kolaudace se uskutečnila 9. června 1879. Nová budova měla 4 učebny a 2 byty - pro řídícího a dalšího učitele. Náklady činily 36 tisíc, 422 zlatých a 23 krejcary.

Od 1. ledna 1882 byla škola organizována jako čtyřtřídní. V září roku 1909 byla ke 2. třídě zřízena paralelka. Ta se již do budovy nevešla, a byla

proto umístěna do domu č. 52 (dnes zbořený a častokrát zmiňovaný „sekretariát" v místech před dnešní samoobslužnou prodejnou potravin). To bylo řešení jen do roku 1912, kdy byla k č. 198 přistavěna další učebna, tělocvična a kabinet. Současně byla škola vyhřívána vlastním ústředním topením, na tehdejší dobu mimořádně pokrokovým řešením.

Zemská školní rada zrušila roku 1922 4. třídu a 20. října 1926 bylo nařízeno sloučit žáky dokonce jen do 2 tříd. Po různých protestech a intervencích byly od 1. 4. 1927 povoleny opět 3 třídy. Učebna v přístavku nebyla od roku 1922 používána, proto byla v roce 1924 rozdělena. V jedné části byl zřízen byt pro školníka, v druhé bylo místo pro poradnu matek a současně i pro lidovou knihovnu. V roce 1929 pracovali na škole vedle řídícího učitele 2 další a 1 učitelka ručních prací.

Od roku 1899 se v obci datují snahy zřídit ve škole také třídy pro starší žáky k dokončení povinné školní docházky.

Od 16. 9. 1913 byla v budově zřízena pokračovací škola pro žáky po absolvování povinné školní docházky zaměřená na problematiku zemědělství. Správou spadala pod řídícího učitele, k výuce měla z jeho sboru odborně proškolené učitele.

Elektřina byla do obce zavedena v létě roku 1914. Škola však výhody tohoto druhu energie využívala již od roku 1913 napojením na generátor místní brusírny skla firmy A. Hübner et Söhne, pozdější chemičky.

Ze starší doby nejsou známa jména učitelů. Teprve po odchodu posledního evangelického pastora v roce 1624 byl zdejším učitelem Jan Altman. První písemný doklad o učiteli v Mníšku je až z 24. 3. 1734, kdy Michal Pietsch z Žibřidic žádá vrchnost o místo učitele v Mníšku. Bylo mu vyhověno a 1. 6. 1738 je ustanoven řídícím učitelem a současně farním písařem. K tomu obdržel od hraběte Filipa Gallase z Prahy „Inventarium":

1. Musí vést bohabojný život, musí být ve službě pilný, nesmí být mrzutý, musí být střízlivý při zpěvu a hře na varhany, musí být farníkům a mládeži příkladem.
2. Denně musí učit psaní a počítání a 2x týdně musí vykládat katechismus.
3. Musí se postarat o dobré mravy dětí, musí je naučit modlitby ranní, večerní a mešní a katolické zpěvy.
4. Musí hledět, aby vždy měl nejméně 4 ministranty, aby 2 mohli panu faráři nebo kaplanovi přisluhovat při mši.
5. Nesmí připustit, aby školní děti nadávaly nebo jinak tropily neplechu a pokud by je při tom přistihl, musí je řádně potrestat.
6. V zimě musí začít vyučování v 8 hodin, v létě v 7 hodin a skončit v poledne. Při začátku a konci vyučování musí zpívat nebo říkat obyčejné modlitby. Učitel se musí přesvědčit, že děti umějí zpaměti lekce z katechismu nebo jiných knih, a kteří se neučí, těm musí dát trestní úlohy.

7. O nedělích a svátcích, kdy má farář v Mníšku mši svatou, musí děti ráno přijít do školy dřív, než se podruhé zazvoní, a společně jdou bez žvatlání s učitelem do kostela. Ministranti jdou k faráři, zpěváci na kůr, ostatní si kleknou a modlí se naučené modlitby.
8. Učitel musí o nedělích a svátcích zvonit, totéž denně při „Ave Maria", při pohřbech a jiných událostech. Při velkých bouřkách musí učitel vždy včas a tak dlouho zvonit, až bouřka pomine, jinak je ze služby propuštěn.
9. Když je v zimě mnoho sněhu, musí učitel odhrnout sníh až před vrata školy, vždy vymést kostel a dbát o čistotu v něm.
10. Ve svém církevním obvodu má žít slušně bez třenic a hádanic, nezačínat je a pomáhat je urovnat a dbát o to, aby nevznikaly, a ty vzniklé nahlásit úřadu vrchnosti ve Frýdlantu.
11. Veřejné šenkovny a jiná podezřelá místa a úkryty nebude navštěvovat, ve školách nebude trpět podávání kořalek a jiné obchody, jinak by přišel o místo.
12. Protože v této „Instrukci" není možné vše vyjmenovat, má se řídit podle zvyklostí dřívějších církevních písařů, aby to bylo ke slávě Boží a svaté církve a ke spáse jeho duše.

Podle Filipa Gallase z 1. 6. 1738 činí příjmy učitele:

1. Volný byt ve škole.
2. Na sv. Jiří a sv. Michala od každého rychtáře, sedláka a mlynáře v Mníšku, Oldřichově v Hájích a ve Fojtce ročně 2 chleby.
3. Na sv. Michala od každého rychtáře a sedláka z Mníšku a Oldřichova v Hájích 1 žitný a 1 ovesný snop, z Fojtky žádný.
4. Na sv. Michala v Mníšku: od 6 dědičných sedláků od každého 3 krejcary, od 21 domkářů od každého 1 krejcar.
5. Za písemné práce: v Mníšku 2 zlaté 31 krejcarů, v Oldřichově v Hájích 2 zlaté, ve Fojtce 2 zlaté.
6. Za zvaní na svátek kostela: v Mníšku 18 krejcarů, v Oldřichově v Hájích 15 krejcarů, ve Fojtce 15 krejcarů. Při křtu dává otec 3 krejcary, každý kmotr 1 krejcar. Za napsání žádosti a poděkování 1 krejcar.
7. Za velký pohřeb a napsání životopisu zemřelého a za zvonění: v každé obci 45 krejcarů, za střední pohřeb 36 krejcarů, za malý pohřeb 30 krejcarů, za zpívané rekviem 15 krejcarů, za malou mši se zpěvem 7 krejcarů.
8. Na Štědrý večer a na Zelený čtvrtek dá každý sedlák libovolně, ale ne méně než 1 krejcar.
9. Za každé dítě, které se má naučit číst, týdně 1 krejcar, za každé dítě, které se má naučit číst a psát, týdně 2 krejcary.
10. Za zvaní a posluhu při svatbách u chudých 20 krejcarů, u majetných 30 krejcarů.

Ve starší době nebyla školní docházka povinná. Záleželo na rodičích, zda posílali děti do školy, zda se děti měly učit dál a podobně. I proto byl na malý počet tříd zapsaný velký počet žáků a pro nepravidelnou docházku a velké absence docházelo ke značnému počtu opakujících příslušný školní ročník. Záleželo však také na počasí, na množství sněhu, zda děti přinesly do školy dříví, aby se ve škole mohlo topit.

Pro zajímavost počty školních dětí ve 30. letech 19. století a jejich výsledky:

roku	*žáků*	*z nich opakovalo*	roku	*žáků*	*z nich opakovalo*
1829	454	272	1835	512	212
1830	486	202	1836	509	221
1831	522	209	1837	475	206
1832	558	213	1838	501	217
1833	552	183	1839	461	151
1834	433	191	1840	446	146

Nejnižší počet zapsaných žáků měla škola (děti jen z obce Mníšek) v roce 1925, a to 90 dětí.

Pošta

Ještě v průběhu 18. století se dopisy doručovaly velmi nepravidelně, jen v určitých dnech pěšími doručovateli nebo na koních. Ve větších místech byly sběrny pošty. 16. března 1631 byla zřízena ve Frýdlantu tzv. „Císařská pošta". Po zlepšení stavu cest byly zřízeny pojízdné pošty (dostavníky), které doručovaly vedle písemností i balíky a využívali je i cestující lidé. Tuto službu dopravy pošty prováděli soukromníci. Teprve za Marie Terezie a Josefa II. přešla pošta do režie státu. Podle rozhodnutí Josefa II. mělo mít sběrnu pošty každé větší místo s okruhem *do 3 hodin pěší chůze*.

Do poslední čtvrtiny 18. století byla pro celý Ještědský obvod jediná poštovní stanice v Jablonném v Podještědí pro poštovní trasu Praha – Benátky – Mladá Boleslav – Jablonné v Podještědí – Žitava.

V Liberci byl zřízen poštovní dopravce dekretem z 11. února 1784 pro dopravu pošty lx týdně na trase Mladá Boleslav – Mnichovo Hradiště – Liberec. Současně byla v Liberci zřízena sběrna dopisů dovážených do Jablonného a opačně. Liberečtí se prostřednictvím Filipa Clam-Gallase dožadovali přímé pošty do Liberce. Císař Leopold II. (1790–1792) vyhověl dekretem ze 14. února 1791.

Od 1. 11. 1818 byla mezi Frýdlantem a Zhořelcem zřízena pošta koňmo, která byla 1. 1. 1821 změněna na pojízdnou poštu dostavníkem Liberec – Frýdlant – Zhořelec.

Po výstavbě nové říšské silnice Praha – Liberec v letech 1825 – 1826 byla v Liberci zřízena 1x týdně rychlá pošta a po dostavbě silnice Liberec – Frýdlant v letech 1830–1833 byla rychlá pošta i zde. Na jaře 1866 zřídilo ředitelství pošt expozituru v Mníšku s účinností od 11. 4. 1867. Napojena byla na linku Liberec – Frýdlant, 2x denně byla zřízena rychlá pošta.

Doručovací místa pro okrsek Frýdlant: Mníšek, Oldřichov v Hájích, Albrechtice.

Pro okrsek Liberec: Fojtka a na Pilách (Görsbach).

Pro okrsek Chrastava: Nová Ves a Mlýnice.

21. ledna 1868 byla zřízena pěší pošta z Mníšku do Hejnic každým rokem od 16. září do konce května. Po dostavbě železnice byla její činnost ukončena.

Samostatné poštovní úřady byly zřízeny v Oldřichově v Hájích 15. 12. 1898 a v Nové Vsi l. 9. 1889. Mníšek pak doručoval jen doma, ve Fojtce, Filipově, Albrechticích a ve Vysokém. Zřízení stálých doručovatelů se datuje od 15. 8. 1901.

Poštovní úřad Mníšek má od 1. července 1901 veřejnou telefonní hovornu. V roce 1903 bylo napojeno 5 majitelů telefonní stanice, v roce 1928 jich bylo 14 a v témže roce bylo uzavřeno 42 radiokoncesí.

Poštovní úřad byl původně v č. 115, pak v č. 159, od roku 1904 v č. 196 a od 1. 3. 1926 v č. 219.

Dřívější doručovatel nepodléhal robotním povinnostem a dvorní službě. Jen válečné kontribuce musel platit jako každý občan.

Železnice

Koncese k postavení dráhy Liberec – Žitava byla udělena 24. 4. 1856. K železnici do Frýdlantu pak 15. 6. 1856. Železnice Pardubice – Liberec byla dokončena 1. května 1859. Dráhu na Frýdlant a do Černous začali budovat v červnu 1873 a dokončena byla v červnu 1875. V roce 1908 byla zestátněna.

Nádraží v Mníšku je 394,3 m nad Jaderským mořem. Jeho umístění excentricky od středu obce vyhovuje občanům Fojtky a z dolního konce Oldřichova v Hájích. Mělo být původně v místech dnešního hřbitova a za to měl Oldřichov v Hájích dostat nádraží v blízkosti školy. Z terénních důvodů byl projekt změněn na dnešní stav.

Nádražní stanice nesla název „Einsiedel". To platilo až do konce roku 1923. Od 1. ledna 1924 dostala český název „Mníšek u Liberce". Nesprávně byl pak tento název používán i pro celou obec Mníšek.

V roce 1903 byla naplánována elektrická malodráha (úzkokolejka) z Mníšku do Chrastavy. K výstavbě nedošlo pro nesouhlas podnikatelů z Mníšku a Nové Vsi z obavy, aby jim neodešli dělníci do lépe placených zaměstnání mimo obec. Vážným důvodem bylo také příliš sevřené údolí Jeřice a úzký prostor při silnici, zejména v obci Nová Ves.

Od 1. května 1926 jezdil od nádraží v Mníšku do Chrastavy 3x denně autobus, pro nevýnosnost však byl po krátkém provozu zrušen. Od 1. května 1929 byla zřízena autobusová linka Liberec – Nová Ves.

Od roku 1930 bylo v č. 253 zřízeno autotaxi.

Zaměstnání obyvatel

Uvedu údaje z roku 1919, tedy od samého počátku existence samostatného Československa, kdy měla obec ještě 1 700 obyvatel. Sloužily jim 3 obchody se smíšeným zbožím a konzum „Gleichheit" (Rovnost) založený roku 1894. Dále 8 trafik, 2 obchody se střižním zbožím, obchod se zeleninou, obchod s textilními zbytky, obchod se šicími stroji a jízdními koly, cukrárna, obchod s přízí, papírnictví a obchod se sklem.

Z řemesel a služeb v obci byli 2 holiči, 1 zubní technik, 2 lékaři, 3 pekařství, 5 obuvníků, 5 krejčovství, 3 řeznictví, 3 truhlářství, 3 dámská krejčovství, 2 malíři pokojů, provaznictví, zámečnictví, 2 kovářství, pohřební ústav, 2 klempířství, kapelník, hodinář, porodní bába, stavitel, 2 spořitelny a záložny. Obec měla 11 hostinců, z nichž některé byly jen příležitostnými v rodinných domech.

Továrny a větší podniky byly zastoupeny: Pila – R. Preibisch, parní cihelna – Emil Simon, výroba tkaného zboží – Antonín Tietze, mechanická tkalcovna – Hübner C. Josef (od r. 1885), přádelna – Franz Prade (založ. 1894), výroba prýmků a lemovek – Edmund Schiller (od 1909), brusírny skla – Adolf Hübner et Söhne, zasílatelství vlny, bavlny a nití – Franz Riedel et Söhne.

V roce 1925 bylo v obci chováno 49 koní, 497 krav a jalovic, 205 koz a 163 vepřů.

Z hlubší minulosti

Podle vrchnostenského příkazu z roku 1692 bylo *zakázáno držet kachny*, které škodily rybímu plůdku.

Včelařství bylo sledováno od roku 1869, kdy bylo v Mníšku 7 úlů, v roce 1880 13 úlů a v roce 1910 již 54 úly.

Myslivost byla původně jen výsadou vrchnosti. Ze starých listin vyplývá, že čas od času pronajala honitbu také poddaným. Roku 1381, tedy brzy po založení obce, měl jeden občan honitbu pronajatou za 30 veverek ročně. Utužování poddanství vedlo k tomu, že roku 1692 bylo vydáno nařízení, že nikdo nesmí být přistižen s puškou, jinak musí zaplatit 10 zlatých pokuty a puška bude zabavena.

Roku 1848 byly zavedeny tzv. obecní honitby. Císařský patent ze 7. 3. 1849 stanovil, že se obecní honitba smí pronajmout jen neděleně nebo musí mít myslivce z povolání. Mníšek původně pronajímal jen vrchnosti za 35 zlatých ročně, pak i soukromým uchazečům.

V roce 1874 byl v Mníšku zřízen *hřebčinec*. V roce 1892 byl přeložen do Chrastavy a v roce 1900 zpět do Mníšku, aby byl nakonec v roce 1909 zrušen. Měl 3 hřebce, z toho 2 arabského plemena a 1 oldenburského. V letech 1874-1885 bylo předvedeno celkem 687 klisen.

Nechce se ani věřit tomu, že mezi staré živnosti v Mníšku patřilo také *vorařství*. V létě poražené dřevo se v době roboty v zimě sváželo na saních k Jeřici a na jaře se po říčce plavilo do Nové Vsi k vytápění pivovaru a také jako deputátní dřevo vrchnostenským úředníkům. Délka plaveného dřeva bývala 6/4 lokte, což je asi 90 cm. Plavení bylo skončeno v roce 1837, protože dovoz dřeva k řece byl stále dražší a navíc začali v pivovaru topit uhlím.

Mníšek měl do konce 18. století jen *1 kovárnu* (v č. 16). Až krátce před rokem 1800 vznikla druhá (v č. 119), ale brzy vyhořela a již nebyla obnovena. Od r. 1844 byla kovárna v č. 159. Na přelomu let 1870–71 byla v č. 177 postavena kovárna, specializující se na výrobu velkých vozů.

Hospodu směl původně mít pouze rychtář. Byla to výsada jeho postavení. Na výčep ovšem musel pivo a kořalku kupovat jen ve vrchnostenském pivovaru, jinak platil velké pokuty. Nesměl míchat pivo s vodou, aby vrchnostenské pivo neztratilo dobrou pověst. Pokud občané mezi sebou uzavírali nějaké smlouvy, museli je uskutečnit v rychtářově krčmě. Jen ve velkých městech k tomu byly navíc určené ještě některé hospody na rynku. Při tom se pil tzv. *litkup*. (Litkup pochází z německého Leitkauf, lidově také Leikauf. Jedná se obřad podpisu závažné smlouvy, např. kupní, kdy byl vedle obou aktérů obchodu přítomen také rychtář nebo někdo z věrohodných svědků. Kup byl uzavřen podpisem smlouvy a podáním ruky. Následovalo pohoštění, které platil kupující. Nemělo přesahovat 24 krejcary. Při něm se nesmělo podle vrchnostenského nařízení dlouho vysedávat. Co se vypilo a snědlo navíc, to si již platil každý sám.)

Podle stejného nařízení nesměly hostiny při svatbách, pohřbech, křtech a při jiných sešlostech trvat příliš dlouho, aby se hosté nedostali do dluhů. V krčmě se svítilo bukovými loučemi, zastrčenými ve dvoumetrovém prkně. Teprve od roku 1857 se svítilo petrolejem a od let 1913-1914 elektrickými světly.

Krátce před rokem 1736 byla rychtářova krčma přeložena z horního Mníšku na dolní (tj. k dolní křižovatce), protože v *č. 70 byla zřízena rychta*,

a tedy i šenk. Tak se stalo, že v horním konci hospoda nebyla. Proto rychtář Jan Jiří Arnold postavil v roce 1739 pod kostelem druhou hospodu (č. 40) „Zur Schweizerhalle – Ke Švýcarské hale". (Byl to hrázděný poschoďový dům s využitelným podkrovím na místě několika garáží vedle dnešní hasičské zbrojnice. V roce 1862 byl k objektu přistavěn sál. Po válce byla ze sálu zřízena pletárna Lanz. Budovu pak naši hasiči v počátku 60. let upravili na současnou hasičskou zbrojnici. Hrázděný dům určený k demolici rozebrali.) Později už hospod jen přibývalo až k počtu deseti.

Pekařské živnosti vznikly až později. Chléb si původně pekli sedláci sami. Pro ostatní obyvatele pekli mlynáři. Ale od pradávna měl pekařské právo opět jen rychtář. Zdejší měl k tomu vyučeného pekaře. Podobně to bylo i s řeznictvím, které mohl provozovat zase jen rychtář.

Jinou živností bylo *cihlářství*. Podle pokynu Krajského úřadu v Mladé Boleslavi z 29. 2. 1788 směl každý na svém pozemku pro vlastní potřeby „lámat" cihly, ale ani pro sebe a ani na prodej je nesměl „pálit". To příslušelo pouze vrchnosti. Ta jen výjimečně dovolovala pálení cihel, ale musel se odvádět poplatek. Roku 1897 postavil stavitel Vilém Stärz větší cihelnu (č. 86), kterou 3. října 1910 spolu s dalšími pozemky prodal Kristiánu Katzmeierovi z Biermoosu u Salzburgu. Ten poprvé zavedl strojní zpracování cihel. V září 1917 ji koupil továrník Emil Simon z Fojtky. Cihelnu rozšířil a elektrifikoval. Průměrně zaměstnával 20 dělníků.

Výroba šindelů. Podle urbáře z roku 1631 museli obyvatelé Mníšku a Oldřichova v H. řezat šindele a odvádět je vrchnosti. Šedesátý díl si směli ponechat. Mníšek odváděl 450 kop šindelů, Oldřichov v H. 1 500 kop šindelů.

Pily existovaly od samého počátku existence obce. Svědčí o tom daňový rejstřík z roku 1381, který uvádí již 2 pily. Urbář z roku 1631 je vykazuje jako pily poddanské, ale již dávno zrušené. Nejdéle se udržela pila proti kostelnímu vršku, která patřila k nejstaršímu domu v obci – k č. 53. Druhá pila byla někde u domu č. 48. V roce 1922 byla zřízena pila u č. 204.

Mlýny. V prvním desetiletí 18. století vznikl v č. 1. Až do 19. století patřil jednomu majiteli spolu s mlýnem z č. 13. V září 1907 objekt zakoupil Edmund Schiller a přebudoval ho na přádelnu. Na další továrnu byl v letech 1870–1875 přebudován mlýn z č. 37. Stal se z něho provoz II naší chemičky.

Naopak nový mlýn byl vybudován v roce 1868 jako č. 197. Stál na Filipově při cestě do Albrechtic na katastru Mníšku. (Dnes dům obývá paní Kateřina Černá.)

Jiným netradičním oborem bylo *pasířství*, které bylo v letech 1918–1919 zřízeno v č. 64. Majitel ho sem převedl z Jablonce nad Nisou. Zaměstnával 8 lidí.

Čistírna vlny a obchod s vlnou a přízí. František Riedel, nájemce přádelny ve Fojtce č. 144, se v roce 1897 přestěhoval do Mníšku a v č. 40 najal

hospodu (pod kostelem). V roce 1905 postavil dům č. 241 a přistavěl 2 sklady. V roce 1909 postavil kolnu pro povozy a stáje, protože zavedl zasílatelskou firmu. V roce 1916 ji převzali synové Rudolf a Hugo. O dva roky později postavili přízemní kanceláře, v roce 1919 nové sklady. V roce 1920 kanceláře zvětšili a v příštím roce provedli nástavbu nad kancelářemi a zřídili byt. (Jde o objekty skladů, kanceláří a bytů bývalých Domácích potřeb u nádraží ČD.)

Mýto

Od nejstarších dob museli chodci a formani platit clo neboli mýto. Roku 1454 dal král Ladislav Pohrobek pánům z Bieberštejna právo vybírat ho na všech silnicích frýdlantského panství.

Na začátku 18. století se platilo za každý obilím naložený povoz 3 krejcary, za každý trakař 3 feniky a za každý kus dobytka podle hodnoty kusu.

V Mníšku se mýto vybíralo na křižovatce cest u domu č . 82 (dnes hostinec Na Křižovatce).

Na silnici ve Filipce v Oldřichově v Hájích si mohl výběrčí 1/3 nechat. Obec měla povinnost udržovat silnice uvnitř obce a mohla na to použít mýtné. Proto se množily mýtnice. Aby formani nemohli projet v noci bez zaplacení, což se promyšleně stávalo, byly u mýtnic zřízeny závory.

Okresní mýta byla v libereckém okrese zrušena roku 1896, ve frýdlantském až v r. 1903.

Elektřina a veřejné osvětlení

Elektrický proud byl do Mníšku, Oldřichova v Hájích a Fojtky zaveden v létě roku 1914. Kabel vysokého napětí z elektrárny v Andělské Hoře se začal pokládat 10. května 1913 a 2. října 1914 byla síť dokončena nákladem 60 tisíc rakouských korun. Transformační budova č. 254 proti škole byla postavena na přelomu let 1913 a 1914. Až do roku 1924 do ní šlo kabelem 20 000 V a tam bylo napětí transformováno na 5 000 V. Dvě místní trafostanice měnily těchto 5 000 V na 220/380 V.

Do elektrifikace nebylo v obci veřejné osvětlení. Kolem roku 1845 bylo zavedeno voskové a lojové svícení. Roku 1858 přeměněno na petrolejové.

Zdravotnictví

Podle zákona o sanitní službě z 23. února 1888 bylo v Mníšku sídlo obvodního lékaře. První zmínka o lékaři v obci je z 13. prosince 1693. MUDr. Jiří Augsten sídlil v č. 69 (dnes zbořený dům u dolní křižovatky, pozdější konzum Gleichheit). Čtvrtletně musel odvádět 22 krejcary. Na konci 17. století lékař v Mníšku nebyl. Nemocní museli chodit nebo jezdit do Liberce, případně do Chrastavy.

V roce 1906 si MUDr. Halpern postavil dům č. 244 a v něm ordinoval do roku 1914. (Dnes je to obecní bytový dům vedle domu dr. Kuběnky. Dr. Halpern pak dům prodal Rudolfu Riedelovi, bratrovi podnikatele Riedela.) Vedle práce lékaře musel zastávat i práci zubaře. Dlouho se vyprávěla historka, že nerad tahal zuby. Každému takovému případu se raději vyhnul. Pacientovi dal 3 krejcary a poslal ho k holiči Effenbergerovi do č. 19, který problém vyřešil. Holičovy schopnosti pravděpodobně zdědil i jeho syn Antonín. Stal se v Mníšku zubním lékařem a v roce 1923 postavil dům č. 105, ve kterém hned od počátku provozoval zubolékařskou praxi. Po válce tam mnoho let sídlilo zdravotní středisko, dnes je v majetku MUDr. Kuběnky.

Až do konce 2. světové války ordinoval praktický lékař v domě č. 43 (dům Tupých).

Školní lékař byl ustanoven Okresním úřadem v Liberci 20. října 1919. Prvním se stal MUDr. Adolf Keil.

Četníci a finanční stráž

Mníšek patřil v letech 1850–1876 k četnické stanici Frýdlant v Čechách. 1. listopadu 1876 byla v Mníšku zřízena první četnická stanice se třemi muži. Sídlila v č. 194 (zbořený dům proti Šrámkovým), pak v č. 53 (EWOX), dále v č. 52 (sekretariát) a 185 (dnešní OÚ), od roku 1918 v č. 204 (dnes dům rodiny Jetelovy).

Od září roku 1882 do roku 1915 sídlila v obci také **finanční stráž** a to v domech č. 209 (původně pí Čiháková), č. 38 (hospoda U Černého medvěda) a od 1. srpna 1885 v domě č. 53.

Obecní úřad zřizoval i místní policii. První policajt nosil uniformu a pracoval v letech 1870–1880. V letech 1880-1900 po zrušení nočních hlídek byl ustanoven jiný policajt. Po něm následovali již jen obecní sluhové bez stejnokroje.

Hasičský sbor

Když byly v 60. a na začátku 70. let 19. století zakládány v okolí Mníšku hasičské jednotky, dalo se v roce 1874 dohromady 11 šlechetných mužů, kteří pod vedením Eduarda Stärze z č. 52 zcela vážně usilovali o založení jednotky hasičů. *27. září 1874* vyvrcholily přípravné práce *založením sboru*. Zpracované stanovy byly uznány výnosem c. k. místodržitelství v Praze dne 12. ledna 1875 pod č. 2068. Následně byly 20. ledna 1875 potvrzeny c. k. okresním hejtmanstvím ve Frýdlantu pod č. 330. Zakládající shromáždění dne 27. září 1874 zvolilo funkce náčelníka, zástupce, kronikáře a pokladníka, velitele žebříku, velitele stříkačky a jeho zástupce, údržbáře strojů. Hned po založení byli zapojeni při požáru mlýna na Mlýnici. Příští rok zasahovali celkem u 5 požárů i mimo obec, např. ve Fojtce, ve Filipově, v Oldřichově a v Mníšku.

V roce 1876 měla jednotka 42 mužských členů. Starou obecní stříkačku bez čerpadla nahradili nově zakoupenou pojízdnou dvoukolovou odkolesnitelnou stříkačkou s čerpadlem. Byla dvoupaprsková se 120 m tlakových hadic s holandskými závity. Měli ji uloženou spolu se starou stříkačkou v hasičské zbrojnici u hostince pana Haniga (č. 82). Brzy vypracovali provolání k občanům obce se záměrem posílit členskou základnu. Mimo to vstoupili do jednání se zastupitelstvem obce v zájmu výstavby nové zbrojnice. A byli úspěšní. Hned v příštím roce se jejich sen splnil: Byla postavena nová zbrojnice s lezeckou žebříkovou věží. Stála asi v místech dnešní staré zbrojnice, která nyní slouží OÚ jako skladový prostor. Náklady na výstavbu činily 1 300 rakouských zlatek. Byly pokryty jednak prodejem staré zbrojnice hostinskému Hanigovi za 500 zlatek, 100 zlatek dali z vlastní pokladny a zbytek byla půjčka. Přesná suma za zbrojnici činila 1 276,53 rak. zlatých.

V dalších letech se každoročně konalo hlavní shromáždění, které potvrzovalo dosavadní funkcionáře, nebo je nahrazovalo novými. Průměrně zasahovali každoročně u 5–6 požárů doma i v okolí. Ty bývaly způsobovány jednak neopatrností, ale také po úderech blesku. Téměř každoročně se konaly tzv. Poslanecké dny frýdlantského okrsku č. 13. V Mníšku se uskutečnil 29. srpna 1886. Byl to slavnostní den, na který se sjely hasičské sbory z celého frýdlantského okresu. Prostřednictvím těchto setkávání projeli a navštívili mníšečtí hasiči snad všechny obce okresu od Andělky, přes Srbskou a Lázně Libverdu, až po Krásnou Studánku a Radčice...

V průběhu let dbali velitelé na doplňování inventáře hadic, žebříků, přileb, plátěných obleků, ale také o společenské události, jako byly plesy, posvícenské zábavy apod. Zvláštností bylo, že plesy měly vždy dopředu stanovený ráz zábavy, např. Z pohádky do pohádky, Žně, Život v kosmu

a jiné. Kdy bylo v Mníšku pravé posvícení, to se mi nepodařilo zjistit. Hasiči ho slavívali uprostřed října.

Na poslaneckém dnu 23. srpna 1891 v Oldřichově v Hájích bylo také rozhodnuto zúčastnit se 1. října zvláštního cvičení v Liberci k přivítání císaře vybraným poselstvem.

V roce 1911 byla zakoupena nová dvoukolová stříkačka od firmy z Lince. V roce 1922 došlo k rozebrání staré věže u zbrojnice a k postavení nové, třípatrové.

V roce 1921 měl hasičský sbor již 144 členů. Snad to bylo také zásluhou jejich činnosti i mimo jejich zájmovou náplň práce. Mnoho občanů si považovalo za čest být příslušníkem sboru, třeba i jen přispívajícím. Byli aktivní v přednáškové činnosti nad vlastní kronikou, pořádali zábavy a plesy, k posvícenské říjnové neděli měli několikrát nacvičenou divadelní hru.

18. května 1927 si zakoupili benzinovou motorovou stříkačku značky Siegerin.

V roce 1924 došlo z podnětu výboru hasičů k rozhodnutí postavit *pomník obětem 1. světové války*, v níž padlo mnoho občanů, příslušníků hasičské jednoty. V roce 1927 došlo ke koupi nové benzinové stříkačky. S platností od 1. 1. 1928 bylo rozhodnuto přejít od frýdlantského svazu k libereckému. Nová zbrojnice byla postavena v roce 1930 a její přejímka se uskutečnila 26. července 1931.

Rok 1934 byl ve znamení oslav 60. výročí založení sboru. Bylo rozhodnuto vydat přehledný sborník historie úspěchů, účasti na likvidaci požárů a následků povodní, ale i se vzpomínkami na zemřelé členy. A právě kopie tohoto sborníku se dostala do rukou kronikáře Ladislava Ulrycha prostřednictvím pana Herbiga, který po sametové revoluci 1989 často navštěvoval Mníšek, svoji rodnou obec. Navázal kontakty s mateřskou školou a s některými občany obce.

Sborník byl vytištěn německy a napsaný byl švabachem. Při odsunu po roce 1945 si někteří hasiči vzali s sebou i tento dokument. Současnému kronikáři Mníšku se podařilo sehnat studenta Jana Hejrala z Liberce, který studoval dvojjazyčné gymnázium v Liberci a ochotně se ujal překladu (ve svém zájmu naučit se číst texty psané švabachem). Iniciativně a velmi pečlivě pořídil 2 exempláře překladu a vytiskl je na tiskárně svého vlastního počítače. Předal je do vlastnictví obce. Jeden výtisk je přílohou obecní kroniky včetně původního německého sborníku, druhý předal kronikář výboru současného hasičského sboru v Mníšku do jejich archivu.

Sborník není jen přehledem činnosti hasičského sboru v průběhu šedesáti let, ale velmi dobře posloužil k získání důležitých informací i pro naši současnou kroniku.

V obci na Liberecké ulici (v části kdysi zvané Aschergrund) byla ještě jedna malá hasičská zbrojnice. Stála vpravo při silnici ve směru k Liberci asi uprostřed mezi domy č. 209 (před skálou, bývalý dům pí Čihákové, nyní pan Píša) a č. 189 (Císařovi, Gerbejovi). Přibližně proti zbrojnici byla a je cesta do polí, kde dnes stojí nové rodinné domy č. 355 a 356 (Mlynarčíkovi a Šimonovi). Ačkoliv byla stavba zánovní, naši pováleční hasiči ji někdy v 50. letech rozebrali jako nadbytečnou. Stejně v ní mnoho nebylo. Jen několik hadic a malá přenosná stříkačka.

FILIPOV – Philippsberg

V matrice města Frýdlantu je Filipov poprvé připomínán roku 1731. V roce 1734 měla obec 14 domů. Druhá zmínka je uvedena v Pozemkové knize panství Frýdlantského již z 18. dubna 1728. (Další zápisy jsou ze 4. prosince 1731 a ze 30. srpna 1733.) *Obec leží na katastrálním území Albrechtic* (Olbersdorf), jen dolní část osady v blízkosti Mníšku byla pravděpodobně postupně zastavěna kolem cesty a zasáhla i do katastru naší obce. Na katastru Mníšku je 8 domů, z nichž v dnešní době je trvale obydlen pouze jeden (č. 197 majitelky Kateřiny Černé; a ostatních 7 slouží jako rekreační objekty s evidenčními čísly), Filipov měl v minulosti dílčí příslušnost do Mníšku školním obvodem, církevní správou a poštou.

Osada dostala název počátkem 18. století po frýdlantském hraběti Filipu Josefu Gallasovi (1725–1757).

v roce 1820	měla obec	35	domů	a 156	obyvatel
1834				a 230	obyvatel
1880				a 212	obyvatel
1890				a 179	obyvatel
1900				a 161	obyvatel

V roce 1910 žilo ve 34 domech celého Filipova 36 rodin se 153 obyvateli, mezi nimi jen 1 Čech. V roce 1921 měla obec 32 domy se 131 obyvateli, z toho bylo 120 Němců, 4 Češi a 7 obyvatel jiné národnosti. V roce 1929 měla obec největší počet domů v historii – 39.

Obyvatelé byli *zaměstnáni* převážně v zemědělství, několik docházelo za prací do továren, pracovali v lese a při příležitostné práci v domácnostech.

V usedlostech chovali v roce 1910 24 krav, 8 sviní, 24 koz a 145 kusů drůbeže. V roce 1925 32 krav, 10 sviní, 20 koz a 50 kusů drůbeže.

V obci byly dva hostince (č. 5 a 16). V č. 16 byl také krám s potravinami a jiným zbožím.

Filipov byl *samostatnou obcí*, která měla v č. 16 od roku 1728 vlastní rychtu, což je potvrzeno zápisem v Zemském archivu v Praze. Teprve zrušením dědičných rychtářů a vyhlášením prvních voleb v roce 1850 připadl Filipov pod obecní úřad Albrechtice.

Od 21. srpna 1924 byl v obci *zaveden elektrický proud* z vedení Mníšek – Albrechtice.

Hasičský sbor byl ustaven 22. prosince 1907. Svoji hasičskou zbrojnici vlastnili od 9. srpna 1908.

Církevní příslušností patřil Filipov, Albrechtice a Dětřichov pod děkanství Frýdlant. Církevní vizita 19. září 1773 převedla Filipov s celým jeho územím pod faru v Mníšku. Frýdlantský vikář Josef Tobiáš Šepfer ji předal faráři Johanu Krištofu Justovi v Mníšku.

Školním obvodem spadal Filipov pod školu v Mníšku od roku 1700, skutečnou docházkou od roku 1778. Do naší školy do č. 43 docházeli žáci z Mníšku, Oldřichova v H., Filipova a Fojtky. Po výstavbě vlastních škol v Oldřichově v H. (1864) a ve Fojtce (1873) patřil k mníšecké škole jen obvod Filipova. (Za zmínku stojí, že např. v roce 1875 byla v zimních měsících zřízena expozitura ve Filipově v č. 16.)

Po zřízení *poštovních úřadů* v Oldřichově (1898) a v Nové Vsi (1889) doručoval Mníšek už jen do Filipova, Albrechtic, Vysoké a Mníšku.

Trvalé památníky v Mníšku

Kromě kostela sv. Mikuláše, fary ve stylu pozdního baroka a sochy sv. Jana Nepomuckého byly v průběhu let v Mníšku ještě dva: pomník Německého tělovýchovného spolku a památník obětem 1. světové války.

V Mníšku existoval Německý tělovýchovný spolek (Deutscher Turnverein), podobně jako ve vnitrozemí český Sokol. Byl založen 8. dubna 1888. Mezi jeho pozdější funkcionáře patřil Hugo Riedel, nar. 16. 2. 1888 v Rumburku. Byl synem Franze Riedla, majitele obchodu s vlnou v čísle 241 před nádražím. Byl i dědicem otcova podniku a vystavěl si moderní přepychový dům č. 6 (dnes majetek Čechoangličana Ing. Berana).

Brzy po 1. světové válce uvažovalo vedení tělovýchovného spolku o důstojné oslavě 40. výročí existence, a to tak, aby byla spojena s trvalou památkou. Přišli na nápad využít v obci existující torzo pamětního kamene, postaveného k 60.

výročí panování císaře Františka Josefa I., který byl původně odhalen v roce 1908. A bylo rozhodnuto. Ke 40. výročí Německého tělovýchovného spolku bude tento kámen využit a bude sloužit jako „Vlajkový pamětní kámen s reliéfem". Vztyčen bude na pozemku, který funkcionář spolku Hugo Riedel věnoval ze své zahrady u č. 6. Slavnost odhalení se konala 26. srpna 1928. Desku s reliéfem zhotovil Josef Pfeifer z Jablonce nad Nisou. Reliéf byl po politickém převratu zničen. Kámen stojí dodnes v ohybu cesty k nádraží. (Tím jsou vysvětleny různé zvěsti o původu a důvodech jeho existence. Žádné neštěstí kočího nebo sedláka pod převráceným vozem, jak šířila fáma vytvořená z nedostatku informací)

Na hlavním shromáždění hasičského sboru dne 6. ledna 1924 vznikl podnět na odhalení pamětní desky obětem světové války 1914–1918, mezi nimiž bylo mnoho členů hasičského sboru. Z Mníšku padlo celkem 31 mužů a 17 jich bylo nezvěstných, na následky zranění zemřelo ještě dalších 24 mužů. Z Filipova padlo 5 mužů. Deska měla být umístěna na hasičské zbrojnici při příležitosti 50. výročí založení sboru. Starosta obce stavební mistr Rudolf Preibisch rozvedl tuto myšlenku do návrhu postavit **pomník válečným obětem**. Návrh byl přijat. Bylo doporučeno zapojit do záslužné akce i ostatní existující spolky v obci, ale pod vedením hasičů. Jednalo se o Spolek bývalých sloužících vojáků (Kameradschaftsverein ehemal gedienter Soldaten), dále Německý tělovýchovný spolek (Deutscher Turnverein), Německý spolek cyklistů 1899 (Deutscher Radfahrerverein 1899), Německý zemědělský, lesnický a lidově-hospodářský spolek (Deutscher land-, forst- und volkswirtschaftlicher Verein), Ovocnářský a zahradnický spolek (Obst- und Gartenbauverein), Ženský pomocný spolek (Frauenhilfsverein) a Svaz válečných raněných (Bund der Kriegsverletzten).

Ke slavnostnímu odhalení pomníku v prostoru přilehlém k farské zahradě a k tomu upravené křižovatky u kostela na odbočce silnice do Fojtky došlo až *za 4 roky – 24. června 1928.*

Pietě však pomník nesloužil ani 20 let. Po ukončení 2. světové války a po osídlení pohraničí českým a slovenským obyvatelstvem po květnu 1945, které mělo špatné zkušenosti ze života v Protektorátu Böhmen und Mähren, došlo k rozhodnutí pomník odstranit, zejména pro přítomnost symbolů fašistického Německa, jakými byly německé orlice. Někdy po roce 1946 tedy došlo k jeho odstranění. Kam se poděla socha vojáka, to se mi nepodařilo zjistit. Jedna orlice z pomníku zdobí zahradu místní fary.

Lidové zvyky jizerskohorského roku

Kronikář Ressel ve své Vlastivědě Liberecka (Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg, 1903–1905) shromáždil zdejší lidové zvyky počínaje oslavami *Silvestrovské noci*. K večeři se podávaly různé pokrmy. Hospodyně přinášela od všeho, co měla ve spíži, kousek a každý si musel vzít. To proto, aby v novém roce bylo všeho dostatek.

O hladu nesměla být ani domácí zvířata, zejména dobytek a slepice. Krávy dostaly plné žlaby, slepicím se nasypalo dostatek zrní do železné obruče, aby dobře nesly a nikam nezanášely.

Zatímco rodina se veselila ve světnici, hospodyně obcházela stavení a kontrolovala, jestli někde nevisí prádlo. Věřilo se, že visící mokré prádlo je předzvěstí nedostatku peněz, špinavé zase věští rok hádek a rozepří.

V Kateřinkách drželi lidé specifický silvestrovský zvyk. Do sklenky vody se vhodil vaječný bílek a čekalo se, až se usadí. Pokud vytvořil zvláštní malé výrůstky a věžičky, pak nadcházející nový rok měl být šťastný.

Před půlnocí se prováděl šťastný skok *do nového roku*. Skákalo se přes židli. Pády a zlomeniny už nevěštily nic. O půlnoci se také všichni pomodlili a na dveře namalovali křídou tři křížky.

V první půlhodině Nového roku měly být všechny dveře zavřené, jenom ty do dvora byly dokořán otevřené, aby dobrý duch přinesl do domu požehnání.

Častým zvykem byla výroba tzv. cibulového kalendáře. Velká cibule se rozkrojila na dvě poloviny a polovice se rozebraly na 12 mističek. Ty se rozestavily na stole a pojmenovaly podle měsíců. Pak se do každé misky dalo trochu soli a po nějakém čase se šlo zjistit, ve kterých se sůl rozpustila. Příslušný měsíc příštího roku byl pak buď mokrý nebo suchý. Předpověď se zapsala do nástěnných kalendářů. Průběh roku ji pak někdy potvrdil, jindy byla právě opačná.

Jiným obyčejem bylo stavění 4 hrnků na stůl dnem vzhůru. Každý z nich symbolizoval čtvrt příštího roku. Pod jeden se dal kousek chleba, pod druhý peníz, pod třetí šedivý hadřík a pod čtvrtý černý. Potom se hrníčky zamíchaly, srovnaly do řady a určený člen rodiny je obracel. Chléb a peníz byly znamením dobrých čtvrtletí, šedý hadřík pak čtvrtletím hádek a černý smutku. Opět se hrníčky zamíchaly a další členové rodiny se pokoušeli poznat průběh svého příštího roku.

Ráno *Nového roku* bylo také důležité zejména pro předpověď počasí, které mělo u horalů vždy prvořadý význam. Červánky byly předzvěstí ničivých požárů, modré nebe a pichlavé slunce zase znamenalo, že toho roku zemře mnoho mladých lidí, nejspíše v nové válce. Mlhy a šedivá obloha zvěstovaly, že ze světa odejdou lidé staří.

V podhůří kladli zase důraz na návštěvy. Lidé se ustrojili do svátečního, do kapsy si vzali nějaký peníz, aby jich měli vždy dost, a netrpělivě čekali, kdo přijde. Pokud přišla jako první návštěva dívka, mládenec nebo dítě, bylo to dobré. Zato příchod staré ženy byl znamením neštěstí. Mnoho veselých příchozích znamenalo časté návštěvy v nastávajícím roce.

Jestli potkal člověk ráno psa, měl následovat nedobrý rok. Štěstím byla naopak kočka. Zatímco kominíky a metaře lidé rádi vídali a často je i obdarovali, žebrák byl na Nový rok osobou nechtěnou a nevítanou, protože přinášel nuzný rok. Tuto předpověď mohlo zmírnit jedině rozbité nádobí, ale ani to nebylo příliš jisté.

Tříkrálové zvyky 6. ledna byly stejné na vesnicích i ve městech. Ulicemi důstojně procházeli tři králové – děti v papírových čepicích s vousy z koudele zpívaly svoji písničku a prosily o štědré dary. Přední a zadní dveře domů od toho dne zdobil nápis K + M + B (Kašpar, Melichar a Baltazar) a letopočet. Domovní chodba byla vykropena svěcenou vodou, aby byl dům ochráněn před zlými duchy nebo domovními přízraky. Lidé si také nechávali posvětit v kostele sůl a cibuli.

Hromnice 2. února nebyly veselým svátkem. Byl to zvláštní, jakoby zamračený den, kdy si lidé nechávali v kostele posvětit svíčky „hromničky". Ty se během bouřek zapalovaly za oknem nebo se vkládaly zemřelým do rukou. V Liberci si lidé tento den navíc připomínali konec jedné velké morové epidemie, která řádila ve městě od podzimu 1757 až do Hromnic následujícího roku.

Hromnice byly posledním velkým zimním svátkem. V únoru se slunce už začínalo pomalu vracet, všichni se těšili na příchod jara a na masopustní veselí. Na tu příjemnou dobu rozpustilého kejklení, masek, jídla a dobrého pití.

V celém severním pohraničí bez ohledu na dávné česko-německé rozdělení probíhaly *oslavy májů*. V Liberci a ve Frýdlantu bývalo na 1. máje ranní zpívání a recitování z věže radnice. V obcích se udržoval zvyk stavění májů. Tyto oloupané smrkové kmeny se zelenou špičkou, pentlemi a v lepších časech i s drobnými dárečky měly svůj význam: Před domovy nezadaných dívek je stavěli nezadaní mladíci jako jakýsi signál, že o ně stojí. Výška a vyzdobení máje symbolizovaly míru lásky chlapce k dívce.

Svatodušní svátky neboli *letnice* připadaly na dny od 10. května do 13. června podle toho, kdy byly Velikonoce. Začínaly za 7 týdnů od nich. Byly to svátky zvláště významné pro věřící lidi. A věřící byli téměř všichni horalé už proto, že při svém těžkém životě nacházeli ve víře útěchu.

Svatodušní neděle byla ohňovým dnem. Na paměť Ducha svatého, který sestoupil na hlavy apoštolů v podobě plamenů, bývaly na výrazných kopcích zapalovány obrovské vatry, které jizerští Němci nazývali Pfinsfeuer.

Při bohoslužbě se v kostele nechával volně poletovat bílý holub, který byl symbolem Ducha svatého. S ptáky býval spojen i jiný letnicový zvyk, totiž tzv. „Střílení ku ptáku". Organizovaly ho střelecké spolky. Na velké bidlo se připevnila maketa orla, který jakoby pronásledoval zmíněného holuba. Pak se sešli všichni střelci a pokoušeli se do něj z pušek trefit. Ten, kterému se to nakonec povedlo, byl pak po celý rok nazýván „králem střelců" a dostávalo se mu určitých privilegií.

Na podzim jsou hory syrové. Lépe je v tu dobu sedět ve světnici, v bezpečí blikavého žlutého světla lampy, a přikládat do kachlových kamen. K jizerskohorskému podzimu nerozlučně patří vyprávění o *přízracích, strašidlech* a různých zjeveních dobrých i zlých. Noční můry se vyskytovaly v celých horách, takže se vyprávěly jak hrubou jizerskohorskou němčinou, tak i podještědským malebným dialektem.

Noční můra je bílé ženské zjevení, které se vkrádá do domů a chalup někdy jako stéblo nalepené na botě, jindy jako kočka, moucha nebo táhlý bledý stín. V noci se vloudí do ložnic, kde dusí lidi ve spánku a je tak příčinou mnoha traumat a duševních chorob. Horalé se domnívali, že noční můra je ve dne normálně žijící osobou, která se do hrůzné podoby démona proměňuje až po západu slunce. Snad nejvíce trápily můry obyvatele kolem řeky Smědé v okolí Višňové. Tam se dochovalo několik zpráv o jejich existenci. Ta první hovoří o dívce, která se přistěhovala ke svému milému do domu, ve kterém bydlela také jeho stará babička. Jednou v noci si dívka všimla, že ze stařenčiných úst vyklouzla malá myška a protáhla se dírou v okně ven. V sousedství se šířily zvěsti o tom, že je v noci trápí noční můra tak, že nemohou spát a jsou celí nesví. Dívka jim zprvu nevěřila, ale přesto nařídila svému milému, aby zatloukl na noc okna. Nevěděla, že si tak nevědomky určila svůj osud: můra nemohla ven za jinými oběťmi, a tak se vrhla na ni. Každou noc ji od té doby sedala na čelo šedá myška, dívka ze spaní sténala a zmítala se v posteli. Nakonec však prohlédla a i přes velkou lásku se odstěhovala od svého milého a zachránila si tak život.

Jiný příběh je o selce, která také nemohla v noci spát, zmítala se v posteli a bývala upocená. Kdosi v obci jí poradil, že má dát stařeně, o které se soudilo, že ji chodí v noci „tlačit", kousek tvarohu. Když druhý den přišla stará žena opět do statku a prosila o tvaroh, dala jí selka velký kus a pro jistotu přidala i máslo. Slíbila jí, že každý den dostane další tvaroh, jen ať si přijde. Od té doby měla selka v noci klid. Proti můrám doporučovali horští léčitelé a kořenářky celou

řadu odpuzujících prostředků a ochranných zvyků. Mezi ty nejmocnější patřil zmiňovaný tvaroh. Na slabší můry stačilo dát pod polštář sekeru nebo na pokrývku hřeben a modlitební knížku. Stávalo se však, že tyto předměty byly můrou odhozeny a nebohý spáč byl utlačován dále. Mezi drastičtější metody patřilo vyhrožování můře ostře nabroušeným nožem.

Z literatury je známo i ochranné znamení tzv. muří nohy. Je to jedním tahem vyvedená pěticípá hvězda, která se udělala do tmy. Zvyků, spojených s odpuzováním můr, bylo daleko více, většina jich už upadla v zapomenutí.

Některé známé a zajímavé skály v blízkosti obce

Dračí kámen (675 m)

je významný vyhlídkový bod ležící na odbočce cesty. Vrchol je opatřen vytesanými schody a zábradlím z roku 1902. Na vrcholu jsou skalní hrnce, z nichž největší je asi 12 m široký. Skála poskytuje výborný rozhled zejména na stranu ke Kateřinkám a k Liberci.

(Dračí kámen je opředen hned dvěma pověstmi. Nejznámější hovoří o draku, o obětované dívce a o chrabrém mládenci, který oběť zachránil. Druhá připomíná štědrou divoženku a chudou matku, které bylo pomoženo.)

Jezdec (500 m)

je známá skála, která leží na odbočce žlutě značené cesty z Liberce do Kateřinek. Je přístupná vytesanými schody z náhorní strany. Na temeni stávala tvrz, po které zůstala na západní straně vytesaná ložiska k uložení trámů vnějších dřevěných pavlačí. Na severovýchodním rohu je vytesaná místnost asi 4 x 2 m, jejíž stěny pokrývají různá čísla, písmena a kříž; o jejich smyslu však zatím není nic známo.

Ke skále se váže několik pověstí o Černém Jírovi a jeho lupičské bandě nebo o unesené princezně Kunigundě a o dobytí hradu, při kterém zůstala ve skále otištěna podkova koně Černého Jíry, spojeného s ďáblem. Zřejmě se skutečně jednalo o lupičský hrádek, který byl zbořen a na jeho místě byla postavena tvrz k ochraně cesty podél Černé Nisy. V husitských válkách se stala znovu úkrytem lupičů, proto byla pány z Bieberštejna přepadena a zničena.

(Kateřinské údolí bylo díky vodnímu toku Černé Nisy považováno za neprůmyslovější území v celém Rakousko-Uhersku vzhledem k tomu, že *na tak krátkém úseku* vodního toku vyrostly a pracovaly desítky textilních továren, což nemělo jinde obdobu.)

Krabice (730 m)

je pouze 3 m vysoká skála asi v polovině vzdušné čáry mezi Brdem a Rudolfovem. Leží mimo značené cesty. Její unikátní zajímavostí je na jihovýchodní straně nápadná biotitická pecka (biotit – tmavá slída) připomínající tvar dřevěných krabic.

Kovadlina (520 m)

je asi 8 m vysoká vyhlídková skála se železnými stupy. Nachází se asi 250 m od bývalé restaurace Liberecká výšina. Ke skále se váže pověst související s loupežnou tvrzí na Jezdci.

Lysé skály (620 m)

je velmi známá skupina skal ležící na značně frekventované turistické cestě, dnes naučné stezce začínající v Oldřichovském sedle. Je značená. Poskytuje krásný pohled na oldřichovskou Filipku (Hemrich) a na východní svahy Stržového vrchu. Mezi masivy Lysých skal se ukrývá skalní bludiště. Střední vrchol je snadno přístupný. Na jeho vrcholové plošině je velký skalní hrnec, vytesaný kříž a letopočet 1860. Západně od hlavního vrcholu se nachází skalní brána.

Uhlířova čapka (620 m) (Římské číslice označují stupeň horolezecké obtížnosti.)

Horolezectví s vrcholovou knížkou: Údolní komín (IV), Východní spára (V), Západní spára (V), Západní komín (VI).

Je to velmi známá horolezecká skála na východním úbočí Stržového vrchu nad Hemrichem. Na náhorní stěně je umístěna železná deska na památku horolezce Karla Gahlera, který se v červenci 1906 zřítil ze severní stěny Festkogel v Alpách. Uhlířova čapka byla poslední skálou, kterou ještě před odjezdem do Alp v milovaných Jizerských horách slezl.

Kovadlina (580 m)

Horolezectví: JZ hrana (II), Jižní spára (IV), Varianta jižní spáry (V), Údolní stěna (VI).

Kovadlina vyniká asi 30 m vysokou údolní stěnou mezi četnými skalisky, roztroušenými pod Uhlířovou čapkou. Nad mohutnými útvary údolní stěny porostlé jeřáby vyčnívá obří převis. Na samotné vrcholové plošině je posazen asi 2 m vysoký, nesnadno přístupný skalní blok s vytesanými písmeny a čísly.

Skalní hrad (600 m)

Velmi známá vyhlídková skála na zeleně značené turistické cestě, která prý před staletími sloužila lupičům jako příbytek, když čekali na formanské vozy jedoucí zemskou stezkou přes Scheibe (nad hřebenovým bukem). Je to asi 15 m vysoký skalní masiv, přístupný vytesanými schody. Je oddělen od sousedního nižšího skaliska širokým komínem, podle pověsti nazývaným „Panenský skok". Na vrcholu prý stávala dřevěná tvrz. Dodnes jsou ve skále viditelná vytesaná ložiska pro uložení trámů.

Skalní hřib (670 m)

je 7 m vysoká skála hřibovitého tvaru s velmi širokým kloboukem asi 10 m dlouhým a 4 m silným. Útvar se nalézá na horském hřebenu z Lysých skal na Stržový vrch.

Temná věž (590 m)

Horolezectví s vrcholovou knížkou: Východní stěna (VI), JV šikmý sokolík (VI).

Málo známá horolezecká skála se nachází přímo na žlutě značené cestě na severní straně pod Špičákem. Cesta prochází mezi vlastní věží a skaliskem na její náhorní straně.

Guttenbergovy skály (600 m)

Když pokračujeme cestou od Temné věže, dostaneme se do skalních bran, které patří mezi nejkrásnější a nejpravidelnější v celých Jizerských horách. Po jejich projití se octneme u skály, která zleva spadá k cestě. Je na ní zřetelně vytesaný nápis Guttenbergfelsen 1906. Původ pojmenování se dosud nepodařilo spolehlivě objasnit. Snad byly skály pojmenovány po významném lesníkovi, předsedovi komise při inspekční pochůzce v roce 1906.

Kamenný hřib (670 m)

je asi 6 m vysoká skála hřibovitého tvaru s nápadným skalním hrncem na vrcholu. Nachází se těsně vlevo u zeleně značené cesty od Hřebenového buku na vrchol Špičáku.

Oldřichovský Špičák (723 m)

je vrcholové skalisko ležící na značené turistické cestě. Na vrcholové plošině je umístěn trigonometrický bod a je tam vytesán letopočet 1890. Asi

50 m SZ pod vrcholem se nalézá skalní brána opatřená tabulkou. Dokud nebyl vrchol zalesněn, skýtal Špičák velmi pěkný pohled až na území Německa a Polska.

Důlní skála (650 m)

je 6 m vysoká skalní jehla, od SV dost obtížně přístupná. Pokud jdeme na vrchol Špičáku od jihu ze sedla, odbočíme asi v polovině výstupu 15 m širokou skalní průrvou a pokračujeme 50 m k SZ k Důlní skále. Stojí vlevo u silného smrku. Jméno dostala po dnes již opuštěném dolu na světlou slídu (muskovit) v pegmatitické žule. Důl se nachází asi 30 m severozápadněji. Stále je patrný kruhovitý vchod do krátké chodby.

Zvon (550 m)

Horolezectví s vrcholovou knížkou: Severní spára (V), Dvojspára (V), převisem (VI), Severní cesta (VI), Údolní cesta (VI).

Zvon je jedna z nejznámějších a horolezci nejvyhledávanějších skal Jizerských hor, dobře přístupná z Viničné cesty. Několik desítek metrů od něho probíhal střelecký průsek bunkrovních pevnůstek. V jeho JZ stěně je vytesán nápis OST. Ačkoliv v Jizerských horách existují těžší horolezecké výstupy než na Zvon, má tato skála jedno prvenství: žádná z cest k vrcholu není nižšího stupně obtížnosti než (V). Na vrcholu je umístěn železný cepín (v některé literatuře je chybně uváděn kříž) s datem prvovýstupu a iniciálami jeho autorů. Datum 26. 6. 1921 a iniciály K. H. a T. L.

Loupežnická jeskyně (460 m)

je známý a ojedinělý geologický útvar Jizerských hor ve svahu Kopřivníku, ke kterému se vážou pověsti o loupežné bandě Petra Vorbacha, souzeného a popraveného roku 1470 ve Zhořelci, a o 400 let později o lupičích zvaných Reichenberger Galgenberger z roku 1849. Jeskyně je ve skalním stupni asi 3 m vysokém. Má asi 60 x 50 cm velký vchod obrácený k severovýchodu. Úzká a 3 m dlouhá chodba ústí do vlastní jeskyně asi 5 m x 3 m x 2 m velké. Z jejího JV rohu vede uzoučkou chodbou cesta do tzv. klenotnice.

Voldříšek (590 m)

Horolezectví bez vrcholové knížky: Severní stěna (V), Jižní spára (IV).

Téměř neznámá skála ve skalnatém terénu Kopřivníku. Je 10 m vysoká a jsou na ní nápadné velké basické pecky.

DVACÁTÁ A TŘICÁTÁ LÉTA –
události mezi dvěma světovými válkami (1918–1939)

Po ukončení 1. světové války v roce 1918 nastal rozpad rakousko-uherské monarchie. Tím došlo i k novému uspořádání států v Evropě. Změněnou situaci v našich Sudetech vyostřoval fakt, že Němci zde usídlení s námi již žít nechtěli v novém společném státě – Československé republice. Němečtí poslanci z Čech se 29. října 1918 v parlamentě usnesli vyčlenit ze severního pohraničí v území s převahou obyvatelstva německé národnosti zvláštní státní útvar „**Deutschböhmen**". Hlavním městem se měl stát Reichenberg, tedy Liberec. Spolu s ním vyhlásili ve dnech 29. října – 3. listopadu 1918 ještě další tři samostatné provincie v části jižní Moravy a jižních Čech: Sudetenland, Deutschsüdmähren a Böhmerwaldgau. Usilovali o připojení těchto jakýchsi autonomních oblastí k německému Rakousku, ale počítalo se s připojením k Německu samotnému. Poválečná situace se ještě ani nestačila normalizovat, a Němci už začali vytvářet svoji domobranu (Bürgerwehr). Skutečně si vytvořili nový orgán, Okresní národní rady (Bezirksnationalrate), ve kterých měly obce své zastoupení.

Tato koncepce však nevyšla. 29. listopadu 1918 zahájilo české vojsko likvidaci celkem 4 německých provincií v pohraničních oblastech Čech a Moravy. Tato území byla pak vyhlášena za součást Československé republiky. 29. listopadu byl našimi vojáky obsazen Most, 14. prosince Liberec a 16. prosince 1918 také Mníšek.

Na naše nádraží přijel 16. 12. 1918 v 9 hodin ráno pancéřový vlak, který kolem 10. hodiny odjel do Raspenavy. Za hodinu po něm přijel vojenský transportní vlak a v Mníšku vysadil jednu rotu vojáků se dvěma důstojníky. Tato skupina prošla obcí, neshledala nepořádky ani provokace a ve 12 hodin odjela osobním vlakem do Frýdlantu. Tohoto dne – **16. 12. 1918** – byla krajina velitelem vojenského vlaku **prohlášena za československé území**.

Přednosta železniční stanice složil do rukou vojenského velitele slib věrnosti. Stanice a obec nesly dál německý název Einsiedel. Teprve l. ledna 1924 byl změněn na český Mníšek u Liberce, stejný název nesl i poštovní úřad. **Obec** se jmenovala a jmenuje jen **M n í š e k** .

Průmyslová výroba nebyla v obci zastavena ani změněna. Jednalo se o tradiční průmysl dřevařský, kamenický a také textilní – o přádelny i tkalcovny nejen v Mníšku, ale i v okolí. V obci k tomu ještě patřila brusírna skla – skleněných čoček, cihelna a lomy na kámen. V zemědělství se zaměřovali hlavně na chov dobytka a pěstování lnu.

V roce 1924 měl Mníšek přes 1 300 obyvatel a mezi nimi *několik desítek Čechů*. Děti navštěvovaly místní německou trojtřídní občanskou školu. Po absolvování měšťanky mohly na naší škole ještě navštěvovat pokračovací školu zaměřenou na zemědělství.

Dne 9. ledna 1924 se strhla tak velká sněhová vánice, že v ní uvízl i vlak. A 14. června 1924 vznikla po průtrži mračen velká povodeň, starousedlíky charakterizovaná za větší než v roce 1897. Voda podemlela propusti pod železničním svrškem a místy došlo i k sesuvu trati. V dolním konci obce byly zaplaveny i domy.

Na podzim roku 1925 se konala v restauraci u nádraží **první schůze zdejší české menšiny** k přípravě voleb do parlamentu a do senátu. Výsledek byl hodnocen jako potěšující, neboť na tak malý počet Čechů v obci bylo odevzdáno 29 hlasů do parlamentu a 26 do senátu.

Počátkem roku 1925 se začínaly i v Mníšku negativně projevovat **příznaky hospodářské krize**. V některých továrnách to přineslo změnu v pracovním režimu. Namísto ve třech směnách se pracovalo ve dvou a postupně dokonce v jedné směně. Některé podniky pracovaly také třeba jen 14 dní v měsíci, nebo i celý měsíc nepracovaly.

Lesy, které v Oldřichově v Hájích patřily až do roku 1925 hraběti Clam -Gallasovi, byly zestátněny. Ve Fojtce a v Mníšku v roce 1929.

V roce 1927 se výroba v textilních továrnách zvyšovala hlavně zásluhou exportu výrobků do Polska, Rakouska a Uher.

V roce 1928 byly také zvýšeny dodávky dřeva do Německa.

Od roku 1924 usilovaly rady obcí Mníšek a Fojtka o **zřízení koupaliště na přehradě**. Vodní družstvo 30. 6. 1924 společnou žádost zamítlo. Rada podala novou žádost, která byla tentokrát úspěšně vyřízena, ale jen do konce roku 1924. Fojtka se proto zřekla další účasti. 12. ledna 1926 podal Mníšek žádost k politické správě okresu a dosáhl svého. Nastalo horečné budování potřebných zařízení tak rychle, že již 5. června 1926 byla kolaudace. Bylo postaveno 13 prvních kabin.

V roce 1928 panovalo velmi teplé a dlouhé léto. Projevilo se to také v návštěvnosti koupaliště. Jednu neděli v červenci navštívilo přehradu až 1 200 koupajících. Celoroční průměr byl 87 dospělých a 22 dětí na jeden den po dobu 65 dnů. Aby byly na přehradě příznivé podmínky pro návštěvníky, přistavěla obec v roce 1929 další kabiny. Došlo také k vybudování

prostoru pro podávání občerstvení a pro posezení, třeba i při hudbě. Pro ni byl v řadě kabin vyčleněn zastřešený výklenek. Úpravy byly prováděny snad každoročně. Výjimečné byly v roce 1933, kdy se rozšířilo koupaliště o oddělení bezpečného koupání, zvláště pro děti. Opět došlo k přístavbě dalších kabin, vše nákladem 65 000 Kčs. Proti očekávání poklesl počet návštěvníků z Liberce. Příčinou bylo otevření velkého konkurenčního koupaliště v Růžodole u Liberce.

Čilejší cestovní ruch bylo možné pozorovat až v roce 1937, kdy bylo opět velmi příznivé léto. O nedělích a svátcích přijíždělo mnoho návštěvníků z Liberce vlakem a po návštěvě koupaliště odcházeli do Liberce pěšky přes Radčice. Jiní opačně. Spojovali příjemné koupání s výletem do pěkné okolní přírody.

Začátkem roku 1929 panovala velmi **krutá zima**. V některé dny byla v měsíci lednu i únoru naměřena teplota až minus 35 stupňů Celsia. To zanechalo stopy zejména na ovocných stromech, které popraskaly a vymrzly.

První stávku do Mníšku přinesl podzim roku 1929, a to do brusírny skla firmy A. Hübner et Söhne. Představitelé stávkového výboru se nedohodli s majitelem, následkem čehož byla zastavena práce – tento stav trval ještě i v následujícím roce.

Počátkem roku 1930 se pracovní podmínky v ostatních továrnách jevily ještě jako dobré. Ale v druhé polovině roku zasáhla i Mníšek všeobecná krize. Továrny začaly pracovat ve zjednodušených směnách, některé jen po několik dnů v týdnu. Koncem roku zastavily provoz úplně v brusírně skla v Mníšku, v přádelně bratří Dietrichů, ve firmě Hanusch v Nové Vsi a v hořejší přádelně firmy B. Simon ve Fojtce.

Pracovní příležitosti se nezlepšily ani v roce 1931. V textilních továrnách a v brusírně byl po celý rok jen omezený provoz. V pletárně firmy Prade se koncem roku zastavil provoz úplně, ale jejich přádelna pracovala v nezměněném provozu. V přádelně R. Seiche v Oldřichově pracovalo nepřetržitě asi 60 dělníků, ale jen do sebevraždy majitele, který nezvládl své obavy z následků krize. Tragédii umocnila ještě skutečnost, že před svou dobrovolnou smrtí zastřelil také manželku.

Rok 1932 přinesl zastavení práce do všech menších továren. Podobná situace byla i v okolních vesnicích a městech. Projevilo se to také snížením počtu dělníků dojíždějících za prací mimo své bydliště.

8. září 1932 byla zavedena osobní **doprava** státním **autobusem** na trati Frýdlant – Liberec přes Mníšek. Vedle spokojenosti občanů přinesl tento spoj také *tragickou událost*. Dne 26. března 1934 zastavil řidiče na znamení na horním konci obce neznámý cestující. Autobus byl prázdný, řidič zastavil a otevřel dveře. Cestující při vstupu do autobusu vypálil na řidiče 2 rány z revolveru a těžce jej zranil. Nato hodil do autobusu nějakou hořlavou kapalinu, takže autobus byl okamžitě v plamenech a docela shořel. Těžce zraněný řidič ještě zachránil peníze uložené ve schránce pod svým sedadlem. Pachatel utekl, a ačkoliv policie vynaložila hodně úsilí k jeho vypátrání, nikdy se to nepodařilo.

Dne 15. května 1933 byly na železniční trati Liberec – Frýdlant zavedeny **motorové vlaky**, které se dobře osvědčily.

Hospodářská krize trvala v nezměněné míře i nadále. V prosinci 1933 došlo ke změně majitele brusírny skla. Koupila ji **firma Julius Georg Heusser** z Liberce, která zde zřídila a od ledna 1934 provozovala chemickou výrobu.

K pomalému zmírňování důsledků hospodářské krize docházelo v průběhu roku 1935. Velmi dobře si vedla firma Riedel a synové. Zlepšování nastalo i u jiných továrníků.

V **politické situaci** uvnitř státu, ale zejména v oblasti Sudet, se již od roku 1933 projevoval vliv působení nově zvoleného kancléře Adolfa Hitlera v sousedním Německu. Doma sice zmírnil důsledky celosvětové hospodářské krize, ale jen za cenu příprav na ovládnutí Evropy, a snad i světa, budováním silné armády a rozšiřováním zbrojní výroby. Naše pohraniční území bylo obýváno většinou Němci. Záhy se myšlenky „vůdce" dostaly i k nám prostřednictvím jeho knihy Mein Kampf (Můj boj). Na soužití národnostních menšin v Československé republice působily rozkladně.

Naše vláda usilovala o vybudování státu „československy národního". Tento program však v sobě už od samotného počátku skrýval možné konflikty právě s národnostními menšinami.

Nadšeným příznivcem myšlenek Adolfa Hitlera od samého počátku jeho nástupu do funkce kancléře byl sudetský Němec Konrád Henlein, původně učitel tělocviku, rodák z Vratislavic. V době, kdy byla v roce 1933 zakázána v Německu strana NSDAP, založil Henlein (2. října 1933) novou politickou stranu – Sudetendeutschland Heimatsfront (SHF). Ta byla 30. dubna 1935 přejmenována na Sudetoněmeckou stranu (Sudetendeutsche Partei – SdP). V Československé republice tato Henleinova strana v parlamentních

volbách dne 19. 5. 1935 jasně zvítězila (získala 15,2 % hlasů a 44 mandátů). To přineslo zvýšení sebevědomí a jistou nadutost zdejších Němců. Bylo jim v tuto chvíli rozhodně bližší hitlerovské Německo než naše republika.

Po tak přesvědčivém vítězství začali henleinovci na pokyn z Říše stupňovat své požadavky. V roce 1938 už nestáli o autonomii v rámci ČSR, ale žádali rovnou připojení k Německu. Při každé příležitosti skandovali hesla „Heim ins Reich" (Domů, do Říše) nebo „Ein Volk, ein Reich, ein Führer" (Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce.) Prohlašovali, že ČSR je žalářem německého národa. Vzájemně se zdravili nacistickým pozdravem „Heil Hitler" (Zdar Hitlerovi). Jejich zvýšená aktivita, u některých až agresivita, se projevovala vždycky po každém sjezdu SdP v Německu.

V Liberci otevřeně požadoval Konrád Henlein připojení sudetského území ČSR k Velkoněmecké říši. Stejně jednal v Chebu a v Karlových Varech Karl Hermann Frank, zástupce předsedy Henleina v SdP, původně knihkupec v Lokti.

Zdejší Češi s obavami sledovali politický vývoj uvnitř českého státu, zejména po dobrovolném odstoupení téměř 86letého prvního prezidenta Masaryka ze své funkce dne 14. prosince 1935. Částečné uklidnění přišlo o týden později (18. 12. 1935) při zvolení dosavadního ministra zahraničí dr. Edvarda Beneše prezidentem ČSR.

Rok 1936 se zpočátku jevil jako rok obratu k hospodářskému oživení. Tíživá krize se znatelně mírnila, zaměstnanost se zvyšovala. Neklid ovšem vzbuzovala mezinárodní situace. Po válce v Habeši (Etiopii) vypukla občanská válka ve Španělsku a stále se zvyšovalo napětí mezi ČSR a Německem, které by mohlo vyústit v otevřený konflikt. Navíc všechny nutné kroky naší vlády bránily vkládání finančních prostředků do národního hospodářství, protože nemalé prostředky musely proudit do obranných akcí proti případnému vojenskému napadení naším sousedem. Na druhé straně se to kladně promítlo do postupného snižování nezaměstnanosti obyvatelstva. Mimo jiné to bylo například budování hraničního opevnění, započatého již v roce 1936. Mníšku se „řopíky" dotkly jen v dolním konci linií od Machnína směrem na Filipov.

14. září 1937 ve 2.29 hod. zemřel prezident-osvoboditel Tomáš Garrique Masaryk. Pohřeb se konal 21. září 1937 v Praze.

V pohraničí proti sobě postupem doby stály dva tábory. Henleinovci, kteří se již zcela veřejně hlásili k Hitlerovi, a proti nim čeští i němečtí antifašisté. K velkému veřejnému měření sil došlo na oslavách 1. máje 1938 v Liberci. Antifašisté manifestovali v počtu asi 20 000 na dnešním Sokolovském

náměstí a v přilehlých ulicích. Mezi řečníky vystoupil také Václav Kopecký, pozdější komunistický ministr naší poválečné vlády. Henleinovská prvomájová paráda se konala na Husově třídě asi v místech dnešního Rektorátu Technické univerzity. Bylo tam svezeno několik tisíc nacistů i ze sousedních okresů, neboť hlavním řečníkem byl Konrád Henlein.

Expanzivní Hitlerovy plány se stupňovaly. Dokazuje to zabrání Rakouska bez boje 11. – 13. března 1938. Stávalo se zřejmým, že na řadě je nyní naše vlast, neboť Hitler vydal 30. 5. 1938 podrobné interní směrnice k útoku na ČSR. Samostatnost ČSR byla ohrožena! Poměry v Sudetech jasně ukazovaly, že dohoda o nějaké autonomii už vůbec nepřipadá v úvahu. Incidenty v pohraničí se stupňovaly a odnášeli to naši státní zaměstnanci sloužící ve zdejším kraji. Dokonce i na životech.

Zábor Rakouska vyvolal vyhlášení **částečné mobilizace**. 20. května rozhodla čs. vláda povolat do zbraně jeden ročník záložníků a příslušníků speciálních oddílů, protože byl zjištěn pohyb německých vojsk k našim hranicím. Na strategicky důležitých místech byly stavěny protitankové zátarasy, hlídané armádou i příslušníky Stráže obrany státu (SOS). Mezi nimi byli čeští i němečtí antifašisté. Pokud se dalo zjistit, byly u nás zataraseny všechny lesní cesty. Na Dračím kameni, na Špičáku v Oldřichově v Hájích a jinde byly vojenské hlídky a stráže. V Machníně byly poráženy stromy a na silnicích byly stavěny překážky. Usilovně se také pokračovalo na výstavbě hraničního opevnění.

Adolf Hitler sliboval, že už nebude mít žádné územní požadavky vůči ČSR a že bude v Evropě mír.

29. září 1938 se v bavorském Mnichově sešli britský premiér Chamberlain, francouzský ministr zahraničních věcí Dalladier s Adolfem Hitlerem a italským vůdcem Benitem Mussolinim, aby podepsali dohodu o odstoupení československého pohraničního území Německu. 30. září přijala čs. vláda **Mnichovský diktát**, kterým se připojilo sudetské území v neobvyklém rozsahu, přesně podle požadavků „vůdce", k Říši. Hned 1. 10. vláda ustoupila před ultimátem polské, od dob vojenského puče generála Piłsudského (květen 1926), fašizující totalitní vlády a vyslovila souhlas s odtržením Těšínska od ČSR. Československá vláda zůstala bez spojenců. Pomnichovské dělení ČSR bylo ukončeno 2. listopadu 1938 „vídeňskou arbitráží", kterou čs. stát ztratil 41 098 km^2 území a 4 879 000 obyvatel.

1. října 1938 opustila československá armáda toto území a vrátila se i s mnohými českými obyvateli do okleštěného, nyní už nového Česko-Slovenska. V něm se stal po jeho vyhlášení prezidentem dr. Emil Hácha (dosavadní předseda Nejvyššího soudu ČSR).

5. října 1938 odstoupil z funkce prezident Beneš a 22. 10. odletěl do Anglie.

Evakuace Čechů ze Sudet byla prováděna přesně podle nařízení a měla klidný průběh. Vzhledem k těžkostem při odchodu velkého množství českých obyvatel z Liberce došlo v polích u Mníšku (zatím nezjištěno, ve kterých místech) ke konferenci českého a německého vojenského štábu s cílem zpomalit postup německých vojsk. Němci skutečně zpomalili. Postoupit nechali jen svoje přední voje, které posunuli do Radčic. Tam vojáci vyčkali do smluvené doby k obsazení Liberce.

Naše železniční stanice byla evakuována 2. října 1938 ve dvě hodiny odpoledne, ale Němci ji obsadili až 3. října. Obec Mníšek však byla obsazena již 1. října, podle jiných zdrojů až 2. října ve 3 hodiny odpoledne. Vše probíhalo klidně bez incidentů. Německá armáda zabrala sudetské území během 10 dnů – do 10. 10. 1938. Zdejší Němci vítali armádu z Říše květinami, prapory s hákovými kříži, které měli již dopředu připravené. Tak tomu bylo i v Mníšku. Život v obci se nesl pouze ve znamení slávy Velkoněmecké říše.

Dne 6. října zažili zdejší Němci mimořádný okamžik, když teď už i jejich vůdce Adolf Hitler prohlížel „osvobozené kraje pohraničí" a cestou z Chrastavy do Frýdlantu projížděl Mníškem. Od soukmenovců přijal zdravici, od dětí kytici a početný zástup vojáků, příslušníků SdP, občanů a školních dětí vytvořil špalír. Vůdce pak odjel přes Albrechtice do Frýdlantu. Údajně nejvíce zfanatizovaní byli občané Fojtky.

Dne 15. března 1939 překročila německá vojska dosavadní hranice a obsadila i celý zbytek Česko-Slovenska. 16. 3. vydal Hitler výnos o **zřízení „Protektorátu Čechy a Morava"**. Prezidentem se stal dr. Emil Hácha. V Praze byla také ustavena funkce říšského protektora. Tímto dnem se také odtrhlo Slovensko a ustavilo si Slobodný štát.

(Němci u nás po svém příchodu zrušili dosavadní předpis o jízdě autem vlevo a v několika málo dnech se Češi museli naučit jezdit vpravo.)

Příjezd německých vojsk vyvolal v Praze a po celé zemi smutek, vzdor i slzy. Od samého rána opakoval státní rozhlas každou chvíli zdrcující zprávu: „Na rozkaz prezidenta republiky oznamujeme, že dnes, 15. března, od šesté hodiny obsazuje německé vojsko Čechy a Moravu. Více než kdy jindy vás vyzýváme, abyste zachovali klid, vyhnuli se srážkám nebo incidentům, které by mohly mít nedozírné následky. Opakujeme: zachovejte klid..."

Pocity z prvních hodin okupace zachytil spisovatel Václav Kaplický: „Už se objevili na hranicích města, ulice se vyprazdňují. Lidé, kteří mají odvahu zůstat, stojí jako sochy a naslouchají, jak jim buší srdce. Přijeli. Nejprve motocyklisté. Ocelové přilby, vysoké boty, gumové pláště šedozelené barvy … Hlavně kulometů se obracejí do lidských příbytků. Co kdyby někdo nechtěl rozumět „mírové" politice německého kancléře?"

Ještě téhož dne kolem osmé večer přijel do Prahy Adolf Hitler. Zdržel se do druhého dne. Byla to jeho první a poslední návštěva Prahy. Sudetský brigadenführer SS Karl Hermann Frank situaci zhodnotil: „Byl to velký okamžik ve světových dějinách, když vůdce nové Říše stál na Pražském hradě."

Také mezi Němci v našem pohraničí to způsobilo nebývalou radost, následovalo provolávání slávy a očekávání lepších časů.

Odpor a hrůza, které se zmocnily českého lidu, doznívají ve verších Jaroslava Seiferta: „K oknu obrácenému do zahrad přistoupil Hitler a s úšklebkem poručil Praze, aby si klekla. Byla už stará dost a věděla, že nebude to hra na pávy a labutě…"

Leč válečné tažení velmi brzy přinášelo vystřízlivění obyčejných lidí v Sudetech, teď už součásti Velkoněmecké říše, když jejich tátové a synové rukovali na frontu a většinou se již nevrátili.

Dne 1. září 1939 napadla německá vojska Polsko a tento den znamenal **začátek 2. světové války**, jedné z nejhorších v dějinách lidstva. Za tři dny vyhlásily Německu válečný stav Anglie a Francie, o něco později USA. Tím se v Evropě vytvořily dvě fronty – východní a západní. Tři týdny bojů v Polsku a pokoření Polska přineslo na východní frontu klid.

Veškeré válečné úsilí bylo pak soustředěno na západní frontu. Němcům se podařilo velmi rychle obsadit Belgii, Dánsko, Norsko a Nizozemsko. Francie původně nebudovala Maginotovu linii na hranici s Belgií, neboť odtamtud nepředpokládala napadení. Toho strategicky využil Hitler po záboru Belgie. Maginotovu linii nemusel dobývat a Francii velmi brzy obsadil právě přes belgické území.

Dne 22. června 1941 napadla německá vojska bez vyhlášení války Sovětský svaz. Začala rychle postupovat směrem na tehdejší Leningrad, Moskvu a Stalingrad.

V okupovaných zemích organizovali Němci tak zvané **totální nasazení**. Spočívalo v povolávání některých ročníků narození na práce do Říše. Důvodů bylo několik a lišily se podle situace na frontě. Nejprve povolanci

nahrazovali uvolněná pracovní místa v továrnách za dělníky vyslané na frontu. Tam do té doby pracovaly zvláště ženy. Později to bylo využití na kopání zákopů, když musela německá armáda ustupovat. Nakonec i při odstraňování následků po bombardování. Týkalo se to Čechů, Francouzů, ruských zajatců a jiných národností.

V Mníšku se v továrně J. G. Heusser začalo také vyrábět pro armádu (Wehrmacht); byly to tuky, oleje a různá mazadla pro letadla Messerschmidt, dále prací prášky a pomocné přípravky pro textilní průmysl. I u nás byli totálně nasazeni Češi, Řekové a Francouzi.

V letech 1943–44 ustupovala německá armáda z Ruska. Také na západní frontě Spojenci provedli 8. 6. 1944 invazi vojsk americké a anglické armády a zahájili postup směrem na východ. V severní Africe utrpěli Němci a Italové rovněž porážky a museli ustupovat.

Také do Mníšku přicházely zprávy o padlých synech a otcích rodin původem z obce. Byla to krutá daň za krátkou společnou existenci s Říší.

13. a 14. února 1945 byly bombardovány spojeneckými leteckými svazy Drážďany. Detonace byly slyšet až v Mníšku. Netrvalo dlouho a v dubnu bylo už zase slyšet dunění děl z fronty, která se nebezpečně blížila. Směřovala po linii Wroclaw – Zhořelec – Budyšín – Drážďany. Mníšku se fronta vyhnula, ale u Albrechtic se pro jistotu kopaly zákopy a stavěly zátarasy proti tankům.

Obyvatelstvo obce Mníšek v době 2. světové války

V samotném Mníšku žilo asi 1 400 obyvatel německé národnosti a vedle nich zde pracovalo několik Čechů:

Oldřich Kouble u firmy Riedel, obchod vigoňovou přízí (bývalé Domácí potřeby u nádraží)

František Klofáč, zahradník u firmy Fleischer (u přehrady, dnes chatová oblast)

Josef Kadeřábek, dentista u zubaře Effenbergera

Olga Trojanová, vychovatelka dětí továrníka Heussera

Jan Trojan, dělník u firmy Heusser (bývalá chemička) a další dělníci v tomto podniku :

Rudolf Patřín, Hanuš Köhl, Josef Kovář, Josef Najman, dále

František Šimůnek, dělník u firmy Sickert (bývalé Sběrné suroviny)

Ladislav Žďárský, pekař v pekařství pana Kalferšta

Vedle toho žily v Mníšku i celé rodiny, jako Suchomelova, Minaříkova, Dymlovi, pan Hajšman s družkou Bertou Grófovou, na Filipově bydleli Věříšovi.

Z okupované Francie pracovalo 8 Francouzů u firmy Heusser a 4 u firmy Riedel. Mimo ně pracovalo u sedláků několik Polek a Ukrajinek. Asi 15 až 20 Polek a Ukrajinek pracovalo u firmy Franz Prade v přádelně (dnes zbouraná textilka v blízkosti haly pana Růžičky).

Těsně před osvobozením se počet obyvatel obce citelně zvětšil o německé rodiny prchající před frontou, které byly obce povinny ubytovat ve svých zařízeních, školách a hostincích nebo v soukromých domech. Tito běženci byli nazýváni „národní hosté". Odhaduje se, že Mníšek měl v té době kolem 1 800 obyvatel.

Druhá světová válka se rychle blížila ke svému konci. Adolf Hitler spáchal 30. dubna 1945 sebevraždu. Rudá armáda dobyla Berlín a 5. května vypuklo v Praze povstání. Třetí tanková skupina I. Ukrajinského frontu zahájila 6. května postup z prostoru Drážďan na pomoc Praze. Dne 9. května tankové oddíly generálplukovníka Rybalka a Leljušenka pronikly ve 4 hodiny ráno na okraj Prahy. Německá Schörnerova armáda ustupovala na západ, aby se vyhnula obklíčení Sovětskou armádou a mohla se vzdát západním spojencům. Generál Schörner, který měl ke konci války své sídlo ve východočeských lázních Velichovky u Jaroměře, unikl o vlásek těsně před příjezdem sovětských tanků, a to letadlem z letiště Žatec, do Bavorska.

Velmi úporně se bojovalo i v severních Čechách. Na Frýdlantsku operovala 31. armáda generálmajora Berestova, která přicházela ze severu. Raspenava byla osvobozena již 6. května. Krátkou vzdálenost mezi Raspenavou a Mníškem se však nepodařilo rychle překonat, jak by se jinak na první pohled zdálo. Příčinou bylo vojensky mimořádně silně obsazené Oldřichovské sedlo. Přístup k němu urputně hájila divize SS „Viking". Bránila se těžkými zbraněmi SS, tanky a dělostřelectvem. Tím byl postup sovětských vojsk na 2 a půl dne úplně zastaven. Vojska 31. armády dne 9. května hlásila ztráty na Liberecku: 180 padlých a raněných rudoarmějců. Zatímco se ve vnitrozemí a ve světě mluvilo o kapitulaci Německa, která byla podepsána již 8. května, tak *až do ranních hodin 9. května se v Oldřichovském sedle ještě tvrdě bojovalo.* Byl to poslední velký poziční boj ve druhé světové válce. 9. května byl také teprve osvobozen Hrádek nad Nisou, Chrastava, Rynoltice a další obce Liberecka.

Osvobození k nám přinesly oddíly I. ukrajinského frontu maršála Ivana Stěpanoviče Koněva, a to 52. armády, které velel generálplukovník Korotějev a generál Akimov. Tyto oddíly přišly do Mníšku jednak po silnici, ale také lesními cestami sestupovaly z Jizerských hor. V blízkosti rozcestí

lesních cest zvaného „Červená ruka“ byl po válce nalezen velký žulový balvan se špatně čitelným ruským nápisem, svědkem této doby. Kámen byl vojáky z liberecké posádky odvezen do Liberce a o jeho dalším osudu, případně významu, již nic dalšího nevíme.

V Mníšku se sovětské vojenské oddíly utábořily severně od budovy školy na velké louce za Jeřicí.

Německá armáda nechávala všude na ústupu nepojízdná auta, ještě stále funkční děla i střelivo. Únikové cesty byly posety součástkami vojenské výstroje a výzbroje.

Na našem nádraží, na l. a 3. koleji, stál vlak německého protiletadlového dělostřelectva. Ten se stal cílem sovětských letců. Svrhli na něj tři bomby, z nichž dvě vybuchly blízko nádraží. Vojenská obsluha vlaku vyhodila do povětří děla a příslušnou techniku ještě před příchodem ruských vojáků. Výbušninami rovněž zničila kolejové výhybky. Nádraží bylo pak obsazeno a uvedeno do provozu českými zaměstnanci až v průběhu měsíce června 1945. Prvním přednostou stanice se stal Josef Tupý.

Hřbitov v Mníšku se stal místem posledního odpočinku pro 2 občany bývalého Sovětského svazu. V poválečných letech jim naši lidé s dětmi vzdávali hold minimálně 2x v roce: v den výročí osvobození Československa a podle jejich původu také kolem 7. listopadu k připomínce Velké říjnové socialistické revoluce. Bohužel nám dodnes není blíže znám jejich osud. Podle jedné verze šlo o vojenské zajatce, kteří byli dáni na výpomoc zemědělcům. Jeden z nich měl být zastřelen německým četníkem kdesi v polích v blízkosti trati, když se prý večer vracel ze schůzky s místní dívkou. Druhý měl být údajně zastřelen při pokusu o útěk. V každém případě se jednalo o mladé zdravé chlapce, kteří mohli prožívat svůj život úplně jinak a také jinde, nebýt zbytečného válečného krveprolití.

(Někdy v 70. letech navštívil náš MNV a kronikáře pracovník Vojenského státního archivu při zjišťování podkladů pro zamýšlené vydání celostátního seznamu padlých a zemřelých rudoarmějců. Měl také posloužit pro poskytnutí informací rodinám, které pátraly po hrobech svých dětí a manželů. Bohužel výsledky pátrání nám již nesdělil.)

Příchodem Rudé armády dne 9. května 1945 byl Mníšek trvale svobodný.

III. část:
NOVÉ DĚJINY OBCE PO ROCE 1945

Kapitola první: SPRÁVA OBCE

Osvobozením se vytvořily nové podmínky budoucího uspořádání státní moci v Československé republice, ale také i života nových občanů v obci, pro začátek zejména jejich soužití se značným počtem původních německých obyvatel.

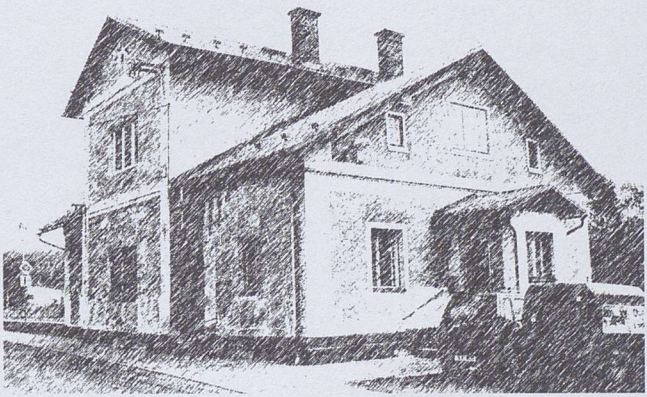

Brzy začal sílit příliv nových dosídlenců. Vedle mnoha pracovních a existenčních starostí se během seznamování s novým krajem a při plnění všech nových povinností zcela přirozeně začínali zajímat o svoje nejbližší okolí, protože o dlouhé historii tohoto kraje věděli většinou jen málo. Někteří snad ani po minulosti nepátrali, neboť měli mylný dojem, že teprve jejich příchodem do těchto končin zdejší historie začíná. Jiní toužili poznat alespoň stručný přehled o minulosti svého nového bydliště, ve kterém se většina rozhodla trvale usídlit a vytvořit nový a pěkný domov svým dětem.

Postupně se dopracovávali k nejskromnějším informacím, které o dva roky později pro všechny vydal MNV Mníšek pod názvem „Letovisko Mníšek u Liberce". Autorský kolektiv tvořili místní učitelé, manželé Jaromír a Marie Stejskalovi a jejich kolega Jaroslav Müller. Informace získali překladem obdobného německého průvodce obcí a okolím, který měli obyvatelé, škola a instituce ve svých knihovnách.

Jejich první počin si dovolím rozšířit připomenutím událostí, které přinesl poválečný život v naší obci.

Obec MNÍŠEK

Svojí geografickou polohou patří obec Mníšek k Jizerským horám. Leží 383 m nad hladinou Jaderského moře ve vlnité pahorkatině v údolí říčky Jeřice, která pramení v Jizerských horách nad oldřichovskou místní částí Pily (Görsbach). V Mníšku se obohatí o vody Fojteckého potoka, tekoucí z přehrady Fojtka, a o několik malých přítoků. Dál teče směrem k Nové Vsi, protéká Chrastavou a v Dolní Chrastavě se vlévá do Lužické Nisy. V dobách silných dešťů vystupuje voda Jeřice rychle ze svých břehů, zaplavuje přilehlé louky a zejména v dolním konci obce pak ohrožuje i lidská obydlí.

Z věže místního kostela, který stojí na jednom z pahorků, se naskýtá pohled do tří údolí, v nichž jsou samostatné vesnice. Největší Mníšek, severovýchodně protáhlý Oldřichov v Hájích a ve směru jihovýchodním leží Fojtka – osada s charakterem horské obce. Všechny tři jsou obklopeny věncem nádherných lesů.

Na území Mníšku se vypíná několik mírných návrší, mimo jiné Novoveský vrch (Steinberg) se svými 511 metry nadmořské výšky. (Jde o vrchol hřbetu nad první odbočkou ze státní silnice I/13 do Stráže nad Nisou.) Na jiném konci obce při hranicích katastru s Novou Vsí, mezi domem p. Hovorky č. 255 a přehradou Mlýnice, se vypíná Hůrka (Höllenberg), vysoká 431 m. Na jihovýchodě na hranicích s Fojtkou vyčnívá do výše 555 m vrch Ostrý (Scharfberg). Pod Ostrým nad Skřivany vidíme Popelník (Ascherberg).

Do 28. dubna 1920 patřil Mníšek k okresu Frýdlant v Čechách, potom k okresu Liberec. O toto připojení žádali Mníšečtí po mnoho let. Splnění cíle bylo dosaženo až výnosem Ministerstva vnitra nové ČSR z roku 1919. Spolu s Mníškem a Fojtkou byla do uvedeného okresu přidělena i obec Oldřichov v Hájích. Všechny jsou tedy od roku 1920 neustále součástí libereckého okresu.

Nové uspořádání vnitřní správy státu vedlo ke zrušení všech okresních úřadů v ČR k 31. 12. 2002. Od 1. ledna 2003 spadají pod Liberecký kraj, respektive pod Krajský úřad Liberec. Pro bližší určení míst zůstaly katastrální hranice bývalých okresů zachovány a jsou i v silniční síti zviditelněny.

Obec vždy měla svůj správní orgán, který v průběhu let měnil název: Obecní úřad, Místní národní výbor, Společný místní národní výbor a opět Obecní úřad. Jeho sídlem byl do roku 1945 dům č. 219 (Eichlerovi), po válce pak dům č. 236 (dnes rodina Dneboských) a koncem 50. let se úřad přestěhoval do současného sídla v domě č. 185. (Podle místního německého orientačního plánku, vydaného v roce 1937, měl Mníšek před rokem 1945 celkem 278 popisných čísel.)

V roce 1964 došlo ke sloučení s Fojtkou, které trvá až do současnosti. Od 1. května 1976 byla na necelých 14 let připojena i obec Oldřichov v Hájích, až do roku 1990. (Dne 23. 3. 1990 rozhodlo plenární zasedání ONV Liberec na základě žádosti oldřichovských poslanců o rozdělení obce Mníšek na 2 části: Mníšek s místní částí Fojtka a Oldřichov v Hájích.) Od té doby trvá spojení jen s Fojtkou.

Podle statistického lexikonu obcí Československé republiky z roku 1974 bydlelo v obou obcích dohromady 1 085 obyvatel, z toho v Mníšku 850 a ve Fojtce 235. Společná výměra veškeré půdy činila 2 541 ha. V místě tehdy pracovalo 252 osob a za prací dojíždělo 342 osob.

Na společných hranicích katastru Mníšku a Fojtky byla postavena údolní přehrada, napájená vodou Fojteckého potoka (Voigtsbach). Tam, kde vidíme vodní hladinu, se před rokem 1905 prostíraly jen louky. Přehrada má obsah 323 000 m^3 a hladina zabírá 8,75 ha. Výška hráze je 16 m a koruna zdi leží v nadmořské výšce 393,5 m. Základ zdi je 11 m silný, její vrchol 4,5 m široký. Se stavbou se začalo 9. května 1904 a práce byly skončeny 31. července 1906. Náklady činily přibližně půl milionu rakouských korun.

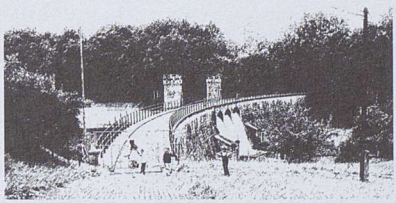

Také přehrada Mlýnice na Albrechtickém potoce ležela zčásti na pozemcích Mníšku. Hranice katastru s Novou Vsí procházela zhruba středem vodní hladiny. Obecní zastupitelstvo Mníšek v roce 1992 vyhovělo žádosti OZ Nová Ves a souhlasilo s převedením mníšecké části přehrady do katastru jejich obce. Hranicí mezi obcemi je nyní levý břeh přehrady (po směru toku vody).

Stavba přehrady Mlýnice byla započata 1. července 1904 a hrubá stavba byla skončena v roce 1905. Kolaudace se uskutečnila až 8. září 1906. Její obsah činí 241 000 m^3 a hladina se rozkládá na ploše 7 ha. Zeď je 21,55 m vysoká, dole je silná 15 m a nahoře 4,5 m. Délka koruny je 195 m v nadmořské výšce 394,55 m. K vyprazdňování přehrady jsou zabudovány 3 roury o světlosti 800 mm. K běžnému odlehčování naplněné přehrady slouží propust o délce 20 m. Náklady na její stavbu činily 700 tisíc rakouských korun.

Obcí prochází *státní silnice I/13* z Liberce do Frýdlantu. Následují donedávna okresní silnice, nyní *krajské*. Od dolní křižovatky směrem na Novou Ves to je silnice II/592, od křižovatky k obecnímu úřadu směrem na Oldřichov v Hájích je silnice III/2904 a od křižovatky u kostela směrem do Fojtky je III/2907.

Pro lepší orientaci v obci se lidovou mluvou vytvořilo a vžilo několik pojmenování místních částí a ulic. Pro silnici od hostince na křižovatce směrem k Liberci se vžil název Liberecká ulice, na opačnou stranu Frýdlantská. Osada Phillipsberg byla hned po roce 1945 přejmenována na Filipov. Alejí do Fojtky procházíme částí Skřivany. Rozrůstání obce o nové domy a obyvatele vedlo OZ v roce 2003 k předložení žádosti občanům na spoluvytváření návrhů na pojmenování všech ulic v obci s cílem realizace v roce 2004–05 při vstupu ČR do Evropské unie, případně později. Pojmenování ulic je součástí této kroniky.

Ustavení Místní správní komise (MSK) v Mníšku

Brzy po osvobození Československa začal sílit příliv nových osídlenců také do naší obce. Přicházeli jednotlivci, ale i celé skupiny. Češi většinou z okolí Chotěboře, Vamberku, od Havlíčkova Brodu, okolí Benátek nad Jizerou, z Bakova, jednotlivci odevšad. Nutnou administrativu, ale i osobní jednání s uchazeči o zemědělské usedlosti, o živnosti nebo jen o domy k bydlení měla na starosti Místní správní komise. Velké usedlosti a továrny byly dávány do tzv. národní správy.

MSK byla ustavena dne 6. září 1945 složením slibu věrnosti republice do rukou představitelů Okresní správní komise. Místem slibu se stala k tomu upravená místnost v přízemí školní budovy. Komise měla za úkol zajišťovat řádný chod obce, přidělovat domy do správy s perspektivou pozdějšího převzetí do osobního vlastnictví, zajišťovat odsun Němců „fašistů", pečovat o přátelské soužití nových obyvatel obce a další veřejné úkoly. Později byla sídlem MSK budova původního německého obecního úřadu, kde také sídlila poválečná pošta (v č. 219). Do konce roku 1945 bylo v obci již asi 700 Čechů a Slováků. Spolu s německým obyvatelstvem měl Mníšek okolo 2000 obyvatel.

Složení 1. správní komise bylo po formální stránce příznivě ovlivněno především těmi členy, kteří dobře znali místní poměry. K tomu se přímo nabízela skutečnost, že i v době, kdy byl Mníšek součástí Velkoněmecké říše, zde žilo několik Čechů. Z nich se do komise za členy dostali: Josef Kovář, účetní firmy Heusser, stal se předsedou; dále Hanuš Köhl, mistr u firmy Heusser; Karel Bartoš, poštmistr; František Klofáč, zahradník. K nim byli zvoleni ještě Jaromír Stejskal, řídící učitel, a Josef Zuzák, dělník ČSD. Úředníkem této komise byl Němec pan Seibt. Byl to antifašista, obstojně ovládal češtinu a dobře znal poměry; zprostředkovával styk nových osadníků s původními majiteli domů a živností a byl také dost rozhodujícím členem komise při určování Němců k odsunu, tedy zařazování do skupiny

„fašistů" a „antifašistů". Josef Kovář z komise brzy odstoupil a byl nahrazen Jaroslavem Konopáčem.

Při odsunu si mohl každý jedinec vzít 500 marek, jídlo na 5 dní a zavazadlo do 30 kg váhy. *Veškeré podmínky odsunu řešila Postupimská dohoda vítězných velmocí* pro celou naši republiku. Stanovila, že do amerického pásma má být přesunuto 1 milion 750 tisíc Němců, do sovětského 750 tisíc. V rámci tehdejšího Libereckého kraje zůstalo ještě po odsunech na 60 tisíc Němců. Nebyli to však jen antifašisté, protože Američané v roce 1946 již odmítali další příjem vystěhovalců údajně proto, že jim již nemohou zajistit lidské podmínky pro přijetí. Na celém území našeho státu zůstalo ještě 250 000 Němců. *Košický vládní program* z roku 1945 hovoří o přiznání státního občanství jen prokazatelným antifašistům, *nehovoří nic o odsunu.*

Personální obsazení MSK sice vyhovovalo z praktických důvodů, ale nikoliv z politických. Shodou okolností nebo záměrně byli všichni v komisi členy Národněsocialistické strany v Mníšku. Protože v obci byly hned v roce 1945 založeny 3 politické strany, vedla tato skutečnost k vyvolání jednání o reorganizaci MSK. Došlo ke společné schůzi výborů stran: Komunistické strany Československa, Národněsocialistické strany a Sociálněmokratické strany. Cílem bylo dosažení dohody v souladu s celostátními zásadami o *paritním zastoupení* politických stran v připravovaných nevolených *místních národních výborech*, tj. se stejným počtem zástupců z každé politické strany. Nejednalo se tedy o volby, ale o dohodu. K reorganizaci došlo ještě v **srpnu 1945** na schůzi v hostinci U Procházků (dnes v majetku rodiny Lidovy) v přísálí v l. poschodí. I když se jednalo o dohodu předsedů a členů jednotlivých politických stran, neprobíhalo jednání jenom klidně. Na schůzi byl dosavadní předseda MSK Jaroslav Konopáč zbaven funkce a **byl ustaven 1. *nevolený* místní národní výbor v Mníšku – MNV**.

Předseda:	Antonín Š í r, technický vedoucí národní správy firmy Heusser, člen KSČ
místopředseda:	Václav Novák, mistr národní správy Heusser, člen Sociálněmokratické strany
tajemník:	Jaroslav Konopáč, dosud uvolněný funkcionář, člen Národněsocialistické strany
členové:	Hanuš Köhl, národní správa f. Heusser, národní socialista
	Karel Bartoš, poštmistr, národní socialista
	Josef Zuzák, dělník ČSD, komunista
	František Kopal, elektrikář, komunista
	Josef Šťastný, mistr u nár. spr. Heusser, sociální demokrat
	Stanislav Menc, živnostník, sociální demokrat

Politická struktura obce v prvních poválečných letech

K ustavení první politické strany v Mníšku došlo *již v červnu 1945*. Byla to **Národně socialistická strana**, jejíž 22 členů zahájilo svoji politickou činnost velmi iniciativně. Obsadili všechny funkce v první Místní správní komisi. Předsedou byl zvolen Jaroslav Konopáč. Údajně byl do obce vyslán nadřízenými orgány své politické strany s cílem zapojit se do uvolněných, tedy profesionálních funkcí. Z pohledu vývoje v obci v pozdějších letech se jevil u obecních funkcionářů jako člověk s objektivními názory, vhodný typ pro možnou spolupráci s funkcionáři jiných politických stran.

Podle data vzniku politické organizace v Mníšku byla jako druhá o měsíc později ustavena **Sociálně demokratická strana** – v červenci 1945. Značně početné zastoupení měla mezi zaměstnanci firmy Heusser (národní správa od 15. 7. 1945, národním správcem byl František Balák). Předsedou strany byl Václav Novák z dolního konce obce, č. 234. Ve výboru dále pracovali: Josef Podrazil, Josef Šťastný, Jan Bernard, Václav Houska, později i Stanislav Menc.

V době založení měla strana 35 členů. Vlivem předsedy Václava Nováka, který inklinoval ke komunistům, byla v pozdějších letech nastolena uspokojivá spolupráce s výborem Národní fronty, ale i s výborem organizace Komunistické strany Československa.

Komunistická strana Československa byla ustavena v srpnu 1945 na schůzi v hostinci U Fechtlů (dnes výrobna firmy Autoplachty Ryška). Brzy po založení měla nejpočetnější členskou základnu – 168 členů. Bylo to způsobeno tím, že řada nových obyvatel velmi sympatizovala s proletářskou orientací této strany, neboť před příchodem do obce to byli většinou prostí zemědělští dělníci, deputátníci a tovární dělníci. Většina z nich přicházela již se stranickou legitimací. Předsedou byl zvolen Oldřich Kouble, dělník národní správy Riedel; jednatelem se stal Václav Novák, dělník, bytem v Liberecké ulici; členy výboru byli: Josef Zuzák, dělník ČSD (přestoupil z Národně socialistické strany), František Kopal, elektrikář, a František Fajta, řidič.

S ohledem na tak početnou členskou základnu rozhodl výbor organizace KSČ o rozdělení členstva do dvou úseků, ale za řízení hlavním výborem. Členy v dolní části obce vedl František Kopal, druhou část Václav Novák. Schůze hlavního výboru, ale i jednotlivých úseků se konaly v domě č. 52, kterému se od těch dob začalo přezdívat „sekretariát".

Organizace **Československé strany lidové** nebyla v obci ustavena. Někteří jednotlivci se k ní však hlásili, jak potvrdily výsledky voleb do národních výborů v roce 1946, při kterých tato strana několik hlasů dostala.

Na rok 1946 byla v ČSR vyhlášena **příprava** na **1. volby do místních národních výborů**, konané **26. května 1946**.

Tento úkol zajišťovaly samostatně všechny tři v Mníšku existující politické strany. Členové vylepovali své angažované plakáty, agitovali osobně i pomocí letáčků. Velmi kladně byla hodnocena skutečnost, že se nevyskytly případy veřejného hanobení druhých politických stran, jak tomu bylo v některých obcích. Byl to výsledek předběžné dohody předsedů jednotlivých organizací v obci.

Podle pamětníků byly pro KSČ odevzdány 282 hlasy, což v praxi znamenalo 12 zástupců do MNV, Sociálně demokratická strana obdržela 72 hlasy, tedy 3 zástupce v MNV, Národně socialistická strana získala 52 hlasy a rovněž dostala 3 zástupce do MNV.

Prvním neuvolněným předsedou MNV Mníšek byl zvolen Oldřich Kouble, člen KSČ, který tuto funkci vykonával po svém hlavním zaměstnání. Místopředsedou se stal Václav Novák z č. 234 – levicový sociální demokrat, tajemníkem Josef Marx – člen KSČ, který se stal uvolněným placeným pracovníkem MNV. Druhým placeným pracovníkem byl nadále Němec pan Seibt.

MNV zřídil 6 komisí: finanční, sociální, zemědělskou, bytovou, bezpečnostní, školskou a kulturní.

Mezi nejdůležitější úkoly patřilo: *odsun Němců* do sovětské zóny, napomáhat *dosídlování* pohraničí, zajišťovat *plnění dodávek* do státních sýpek a skladů od soukromých zemědělců a *rozdělovat potravinové lístky*, šatenky a tabačenky.

Jako svůj specifický úkol měl náš MNV *starost s likvidací* továrního objektu *přádelny firmy Prade* (č. 12 a 13). Po krátkém provozu, do odsunu německých dělnic, byla uvedena do klidu.

Druhým objektem k likvidaci byla *cihelna, č. 86.* V době 2. světové války již nebyla v provozu. Její prostory posloužily německým válečným týlovým organizacím za sklad různého stavebního materiálu a nářadí. Vše pro případ nutnosti zajišťovat speciální úkoly před ustupující frontou, jako kopání zákopů, budování zátarasů, opravy mostků aj. Byl zde uskladněn materiál od lopat a krumpáčů až po různé druhy stavebního dříví a kovového spojovacího materiálu. Vinou špatné evidence a nedbalého zabezpečení byl materiál brzy poztrácen a nedovoleně rozebrán. Objekt postupně chátral

a musel být zbořen. Dlouhá léta sloužila uvolněná plocha jako složiště sudů naší chemičky. Vzhledem k dokončované výstavbě mateřské školy a nevhodnosti skladu sudů v její blízkosti byla v roce 1983 dána chemičce výpověď. Z celého areálu cihelny zůstal dodnes nevyužitý prostor, který naši obec nezdobí. Snad ho pozitivně vyřeší členové FK, kteří chtějí v roce 2004 zřídit na této ploše tréninkové hřiště.

Přídělový systém potravin a jiných lidských potřeb byl zaveden již zřízením Protektorátu Čechy a Morava, tedy počátkem 2. světové války v roce 1939. Ale ani konec války neznamenal jeho zrušení. I poválečné hospodářství zápasilo s nedostatkem surovin, výrobků denní spotřeby a potravin. Postupně se sice některé druhy dostávaly na tzv. volný trh, ale definitivní zrušení přídělového systému přišlo až společně s peněžní reformou v červnu v roce 1953. Plných 13 let žila tehdejší generace na příděl. Nejobtížněji po dobu války, protože po roce 1945 se pomalu, ale přece jenom některé potraviny a jiné zboží dostávaly na volný trh, tj. daly se koupit za vyšší cenu bez lístků. Zdá se to dnes až téměř neuvěřitelné, že ve škole v Mníšku bylo *tři roky po válce v říjnu roku 1948* uspořádáno slavnostní děkovné *shromáždění s projevem* ředitele školy Jana Juliše při příležitosti *zrušení přídělových lístků na chléb a mouku*. Mimořádnost spočívala v tom, že toto rozhodnutí umožnilo bezproblémové *podávání svačin s rohlíkem nebo houskou* každému dítěti. V obci byla převaha dětí ze zemědělských rodin a ty dříve neměly jako tzv. samozásobitelé lístky žádné, tedy nemohly kupovat žádné pečivo nebo chléb.

Potravinové lístky, body na obuv a textilie a tabačenky přiděloval MNV každý měsíc podle věkových kategorií dětí i dospělých, např. do 6 let věku, od 6 let do 12, do 20 let, nad 20 let do 55 a nad 55 let. Z toho vyplývalo různé množství zboží na osobu a měsíc. Zemědělci byli vyjmuti a jako samozásobitelé neměli lístky žádné. Pokud splnili dodávky všech předepsaných plodin, bylo jim povoleno zabít ze svého chovu prase, aby měli z čeho živit rodinu. Na chleba poskytovali pekařům svoji mouku a u něho pak nakupovali pečivo. Stejně jako všichni občané dostávali i zemědělci a členové jejich rodiny *body* na obuv a textilie. Těch bylo na osobu opravdu málo, proto se rodina skládala na větší ošacení pro dítě nebo dospělého po několik měsíců, aby jim stačil počet bodů na boty, šaty, obleky. Muži nad 18 let dostávali tabačenky na nákup cigaret nebo tabáku. I ty byly na množství omezené, takže nekuřáci mohli vydělat nějaké peníze prodejem cigaret nebo celých tabačenek kuřákům. Jinou pomoc někteří hledali vlastním pěstováním tabákových rostlin na svých zahrádkách, přestože

klimatické podmínky tomuto druhu plodin tady vůbec nevyhovovaly. To nemohlo vadit. Listy se otrhaly, někde ve stínu se usušily, pak na prkénku nakrájely a mohla se ubalit cigareta. To bylo pokouřeníčko!

Nedostatek mýdla řešily hospodyňky vlastní výpomocí. Staré nebo žluklé tuky nikdy nevyhazovaly, ale schraňovaly. Pokud jich bylo alespoň na jednu várku, přidaly hydroxid sodný (sodný louh), povařily, nechaly vystydnout, seškrábly ztuhlou pěnu a domácí mýdlo bylo hotové. Určitě tolik nepěnilo jako kupované jádrové, ale na hrubou špínu z polí a chlévů postačilo. Zkušenosti babiček se uplatnily.

Povahu a zaměření politiky státu po ukončení 2. světové války formovaly ještě před jejím ukončením **dvě československé exilové vlády**: *londýnská*, vedená dr. Edvardem Benešem, a *moskevská*, vedená Klementem Gottwaldem. Londýnská exilová vláda v březnu 1945 odstoupila a ještě téhož měsíce odcestoval dr. Beneš do Moskvy. Tam došlo k jednání mezi oběma skupinami politiků, kteří byli ještě doplněni o zástupce Slovenské národní rady. Po složitých jednáních byla vytvořena **Národní fronta Čechů a Slováků** za předsednictví Klementa Gottwalda. Tam také vznikla **1. vláda Národní fronty**, která se oficiálně ustavila **4. dubna 1945 v Košicích**. Byly v ní zastoupeny dvě komunistické strany (Česká a Slovenská), Česká strana sociálně demokratická, Národně socialistická a Lidová strana a Slovenská demokratická strana. Předsedou této vlády se stal čs. velvyslanec v Moskvě sociální demokrat Zdeněk Fierlinger. Vláda vyhlásila **Košický vládní program**, který obsahoval základní dokumenty naší obnovené státnosti.

10. května 1945 přicestovala 1. vláda do Prahy. Za ní dne 16. května také prezident dr. Edvard Beneš.

Hlavní postuláty Košického vládního programu:

- národní výbory jako základ státní správy
- uznání svébytnosti slovenského národa
- konfiskace majetku zrádců a kolaborantů
- zavedení národních správ v podnicích
- podřízení celého hospodářství vedení státu
- řešení otázky Zakarpatské Ukrajiny dohodou

Vzhledem k tomu, že ihned po revoluci nemohly být uskutečněny v tak krátkém čase řádné volby, nemohl být ani ustaven zákonodárný sbor. Důležité záležitosti byly v roce 1945 řešeny *mimoparlamentní cestou.* Tou byla pravomoc prezidenta Beneše vydávat **prezidentské dekrety s platností zákona**.

Dekrety byly v zahraničí po celá léta předmětem napadání a byla zpochybňována jejich právoplatnost. Po sametové revoluci v roce 1989 byly tyto útoky ještě zesíleny tlaky potomků při podávání restitučních nároků na zámky, pole, lesy. Zejména těch, které byly zestátněny podle dekretu z 19. 5. 1945 o národní správě majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů.

Teprve 14. října 1945 byl prostřednictvím volitelů vytvořen první zákonodárný sbor **Prozatímní národní shromáždění (PNS)**. Mělo 300 poslanců, z toho 200 z českých zemí a 100 ze Slovenska. Potom byla 6. 11. 1945 jmenována nová vláda s předsedou Zdeňkem Fierlingerem.

Hospodářsko-sociální charakteristika obce v roce 1945

Po příchodu nových osídlenců byly v provozu následující *podniky, vesměs pod národní správou*:

firma Schiller, č. 1, prádelna	f. Prade, č. 12 a 13, prádelna
firma Sickert, č. 70, prádelna textilu	truhlárna Stuchlík
firma Heusser, č. 150, 131, 140 aj., chem.	pletárna Lanz
firma Tietze, č. 16, výr. prádla (do klidu)	kolářství Šolek, č. 116
cukrárna Chvátal, č. 175	f. Preibisch, č. 262, pila
firma Riedel, č. 131, velkoobchod přízí	

Některé z nich se staly významnými i po roce 1945 a jsou popsány samostatně v *Kapitole šesté: Z historie některých podniků...* i s poválečným vývojem: firma Schiller (č. 1) spolu s kolářstvím Šolek (č. 116) jako provozovna ČSAO, f. Sickert (č. 70) jako Sběrné suroviny, f. Heusser – chemička, truhlářství Stuchlík (č. 268) jako Služby Mníšek, firma Riedel, později jako Domácí potřeby Hodkovice.

Firma Prade (č. 12 a 13) zaměstnávala ještě po válce asi 30 německých dělnic až do jejich odsunu. Pak byla uvedena do klidu. Ačkoliv šlo o velkou stavbu, „potřebnost" některých lidí způsobila postupnou devastaci a musela být zbořena. Stála ještě na přelomu 40. a 50. let v místech dnešního domu Pavla Effenbergera. Kolny pak dlouho využívala chemička jako své sklady.

(Ještě po roce 1945 byla na budově č. 13 pamětní deska slavnému rodákovi Filipu Josefu Spillerovi s životopisnými letopočty 1800–1879. Umístil ji tam v roce 1928 továrník Franz Prade. Kam se deska poděla, nepodařilo se mi zjistit.

Filip Spiller se narodil 26. srpna 1800 jako syn mlynáře (v č. 13). Vystudoval teologii v tehdejším městě Breslau (dnešní polská Wrocław), Vratislav. Po studiích

přešel v roce 1824 do Prahy k učitelské práci a v letech 1826–1828 působil opět ve Wrocławi jako pomocný a následně definitivní učitel na seminárním gymnáziu, jehož se stal také ředitelem. Potom byl povolán na vysokou školu do Berlína, kde se vědecky zabýval otázkami fyzikálních vlastností světla, tepla, magnetismu a elektřiny. V těchto vědeckých disciplínách rovněž publikoval. V letech 1855–1876 vydal kromě řady odborných článků také nejméně 5 vědeckých děl. Zemřel v Berlíně v roce 1879.)

Firma Tietze (č. 16) byla výrobnou pánského prádla. Její činnost nebyla po válce obnovena. Jen v jejích přízemních prostorách byla zavedena různá družstevní kovovýroba, naposledy před revolucí 1989 podniku Agrostav. Pak dům koupili manželé Daňkovi.

Cukrárna Chvátal (č. 175) byla v době před rokem 1945 obchodem a pekařstvím v majetku rodičů pí Piovesanové z Oldřichova v Hájích. Po osvobození v něm zřídil národní správce Chvátal cukrárnu. Do doby, než se nastěhoval do tohoto domu, bydlel na křižovatce v bývalém hostinci U Černého medvěda (stál v místech dnešního parčíku těsně u mostu přes Jeřici). S ukončením národní správy v roce 1948 byla cukrárna změněna na prodejnu textilu LSD Jednota, pod dlouholetým vedením pí Karpíškové, pak Růžičkové, Cellerové. Po sametové revoluci v roce 1989 dům koupil Luděk Hrášek a provozoval různou obchodní činnost – potraviny, cukrárna, hostinec, herna.

Firma Preibisch (č. 262) byla pilou a stavitelstvím. Obytným domem původního majitele byl dům č. 204 (Kristenovi, Lukacsovi). Národní správu vykonával pan Kristen z Mníšku a Jan Kiesler. Pila byla v provozu ještě do roku 1955, kdy ji převzaly Pozemní stavby Liberec na sklad stavebnin. Její správní budova byla sídlem Státního statku, hospodářství Mníšek. Od roku 1961 byla pila krátce v provozu pro Státní statek Liberec. V současnosti slouží bývalé kanceláře stavební firmy Preibisch jako byt rodiny Pracharovy. V roce 1966 byla pila po několikaletém přerušení činnosti statkem znovu uvedena do provozu. Před revolucí 1989 se zde vyráběly přepravní palety pod vedením pana Lemfelda. V původní správní budově sídlí dnes pan Obešlo.

Josef Šípek, papírnictví a trafika, národní správa firmy Seibt, byla v provozu do roku 1949. Patrový hrázděný dům č. 40, bývalá větší hospoda založená rychtářem Arnoldem v 18. století, přiléhal k dnešní hasičské zbrojnici. Byl zbořen a na jeho místě stojí garáže vedle zbrojnice.

Pletárna Lanz (č. 40) souvisí s výše uvedenou stavbou. Byla původně hospodou s tanečním sálem přistavěným v roce 1862 k hrázděné hospodské budově z roku 1739 rychtáře Jana Jiřího Arnolda. Nesla název „Zur Schweizerhalle – Ke Švýcarské hale". Po válce byla v sále zřízena panem Lanzem

pletárna, kde bylo zaměstnáno 7 lidí. Pan Lanz bydlel v domě pod kostelem za starou hasičskou zbrojnicí. (Dům je zbořen, zůstala z něho jen opěrná zeď ve hřbitovní stráni.) Ve svém podniku se staral i o výchovu učňů. Vyučil se tam například pan Stanislav Adlaf z Fojtky. Pletárna zanikla v roce 1951. Dnes je to nová hasičská zbrojnice, která vznikla brigádnickou úpravou počátkem 60. let.

Firma Riedel (č. 131) u nádraží Mníšek byla velkoobchodem vigoňovou přízí. Národní správu po roce 1945 vykonávali Ing. Maršálek, později pan Andrejsek a pan Habal. Zaměstnávali asi 18 žen na obšívání hadrů na podlahy. Po zániku převzaly objekty Domácí potřeby Liberec jako sklady. V 80. letech podnik přistavěl další prostornou halu. Po sametové revoluci získala objekty firma Interkomplet. (Viz samostatný přehled vývoje v *Kapitole šesté*.)

Znárodnění těchto podniků po roce 1948 proběhlo bez větších problémů, neboť některé podniky zanikly samy, větší byly v rukou národních správců, kteří vcelku nespekulovali. Jen národní správce firmy Heusser pan Balák prodlužoval termín a čekal, jak se situace vyvine, ale podnik byl zestátněn. Byl v obci největším a již tehdy měl přes 50 zaměstnanců.

Živnosti v provozu v roce 1945:

Karl Kalfiřt, krejčí (č. 126) (nyní dům rodiny Bustovy), provozoval krejčovské řemeslo do roku 1950, kdy zemřel.

Ladislav Žďárský, pekař (č. 249) (dnes dům rodiny Krebsovy), pekl nejprve soukromě, po roce 1948 pracoval až do roku 1960 doma pro Liberecké pekárny. Pak uvedl živnost do klidu.

Vít Fic, obchod se smíšeným zbožím v č. 66, které bylo zbořeno koncem 50. let. Dům stál proti dnešní firmě Autoplachty Ryška naproti přes ulici. Soukromě podnikal do roku 1948, pak přešel pod Severočeské konzumní družstvo SKD a následně i pod LSD Jednota.

Josef Kudrna, holičství (č. 68) (dům vedle firmy Autoplachty Ryška), provozoval živnost do roku 1947. Pak se přestěhoval do budovy č. 38 (nyní v majetku Miroslava Veselého, proti Večerce U Pepy), kde ještě otevřel holičství, a současně uvedl do provozu existující benzinovou pumpu u domu, která byla do té doby v klidu.

Josef Pivoňka, strojní zámečník, se v roce 1947 nastěhoval po Kudrnových do domu č. 68 a jeden rok tam provozoval zámečnictví. Po roce 1948 uvedl živnost do klidu a pracoval jen pro známé. (Dům byl v majetku Jelínkových.)

Josef Voštinář, hospodský (č. 143) (dnes Autoplachty Ryška), provozoval hospodu jen velmi krátce. Pak ji převzala *Anna Fechtlová* a její manžel Josef

uvedl do činnosti na krátký čas v domě existující řeznictví. Společně s manželkou pak provozovali hospodu. (Josef Fechtl byl voják zahraniční armády generála Ludvíka Svobody.) Po převzetí živnosti družstvem Jednota zůstala jako vedoucí jen paní Fechtlová, manžel se stal instruktorem LSD Jednota. Pak hospodu vedla ke spokojenosti návštěvníků po několik let pí *Krebsová.* Dále se ještě krátkodobě vystřídalo několik vedoucích. Revolucí 1989 hospoda zanikla.

Soukromý mandl paní Suchomelové v č. 34 byl v živnostenské činnosti jen několik let.

Alois Golis, kovář a podkovář (v č. 159), pracoval soukromě do dubna roku 1953, potom do srpna 1956 pro Státní lesy Teplice a do prosince 1958 pracoval u Kovokombinátu Liberec. Pak uvedl dílnu do klidu a stal se dělníkem v chemičce.

Josef Šolc, řezník (v č. 252) (Večerka U Pepy), pracoval soukromě do roku 1948. Pak přešla prodejna pod správu Severočeského konzumního družstva a dále pod Jednotu Liberec. Vedoucím u těchto vlastníků byl Václav Ráz.

Hostinec Matěje Procházky (č. 82) vedl soukromě později zeť majitele Josef Lid, a to do roku 1955. Sál sloužil k pořádání divadelních představení, tanečních zábav, ke schůzovní činnosti a také jako kinosál. Nyní je v majetku dědiců Emilie Lidové a Ivana Lida. Restaurační prostory pronajímají. Hospoda nese název „Na Křižovatce".

Antonín Kuchař, obuvník (v č. 271), pracoval soukromě od srpna 1946 do roku 1949. Pak krátce pod podnikem Obnova Liberec. Po uvedení do klidu se stal dělníkem v chemičce. (Dům obývá rodina Ladislava Romančíka.)

Aloisie Prošková, obchod textilním zbožím (v č. 257) (dnes dům rodiny Josefa Bilky), provozovala obchod bývalé firmy Plischke do roku 1948. Pak byl obchod uveden do klidu.

Ladislav Luka, krejčí (v č. 236), pracoval jen do roku 1947. (Dům byl po jistý čas úřadem MNV Mníšek, dnes je v majetku rodiny Dneboských.)

Josef Fáček, obchod železářským zbožím v č. 267, *národní správa* původní firmy Wildner, byl v činnosti od června 1946 do ledna 1951. Je to dnešní Dům služeb, který byl také obchodem potravinářským zbožím, současně i s malým železářstvím.

Miroslav Kubín, potraviny (v č. 176) (dnes v majetku rodiny Effenbergerovy s obchodem Eleff), provozoval obchod do roku 1951. Pak byla prodejna přemístěna do prostor bývalého železářství č. 267. V domě č. 176 bylo v přízemí zřízeno holičství Služeb města Chrastavy, ve kterém dlouhá léta působil holič Jan Dvořák.

Josef Nesvadba, drogerie (č. 258), provozoval soukromě do roku 1948, potom pod LSD Jednota Liberec. Časem byl sortiment rozšířen o papírnictví a školní potřeby pod vedením pí Nesvadbové. (Dům je v majetku Ing. Ruty.)

Eduard Nerad, kovářství v č. 177 (nyní v majetku Bulířových), provozoval do r. 1948.

Hospodu „U Báby" (v č. 154) vedla Češka Berta Grófová do roku 1948. Majitelka žila v Mníšku i v období 2. světové války. Dům byl zbořen někdy koncem 70. let. Stál přes silnici v prostoru před obchodem pana Hráška. Jedna jeho část byla po řadu let spolkovou místností hasičského sboru, druhá sloužila jako modlitebna některé nekatolické církve, později budovu užívalo hospodářství státního statku jako pomocné sklady.

Hospodářské družstvo skladištní (v budově č. 52) (známý, ale již zbořený „sekretariát") vedl do 1948 Jaroslav Spurný.

Nákladní doprava Karel Vašátko (v č. 225) byla v provozu od roku 1946 do ledna 1951.

Zahradnictví Fleischer v č. 99 se specializovalo na semena brambořík̊u. Po německém majiteli ho převzal Otto Buschek. Potom přešlo pod Služby Mníšek, kde jako vedoucí pracoval pan Klofáč. Krátce přešlo pod Liberecké výstavní trhy a zaniklo v letech 1965–66. Dnes je to chatařská kolonie u domu Sádovských.

Oldřich Serafín, krejčí (v č. 43), do roku 1948.

František Hanžl, malíř pokojů (v č. 161), do roku 1948.

Restauraci „U Nádraží" (č. 182) vedli národní správci Stanislav a Anna Mencovi do roku 1948. Potom si zavedli v prostoru před budovou sklad uhlí a některé druhy stavebnin.

Po válce byla také uvedena do činnosti *Všeobecná záložna* (v č. 275), kterou řídilo představenstvo ve složení: Josef Tupý, náčelník stanice ČSD, Stanislav Menc a Václav Novák z č. 234. Převody z německé Raiffeisenkasse prováděl až do svého odsunu ještě původní německý účetní. U přepážky se pak vystřídalo několik účetních, z Mníšku pí Dana Kučerová.

Strojní družstvo (v domě č. 44) (Motlovi, Deduchovi) nebylo po válce obnoveno, ačkoliv bylo po Němcích dobře vybaveno a mělo i potřebné skladové prostory.

Z těchto živností byla většina po Únoru 1948 uvedena do klidu nebo přímo zanikla. Jiné přešly do družstevního hospodaření pod Severočeské konzumní družstvo Liberec (SKD) nebo Jednotu – lidové spotřební družstvo Liberec (LSD), případně pod státní podniky.

Zemědělství mělo v poměru k průmyslu větší počet usedlostí a také skýtalo více pracovních příležitostí. **V obci bylo 550 ha zemědělské půdy, z toho orné 320 ha**. Byla rozdělena mezi poměrně malá hospodářství. Kolem 15 ha půdy měly jen 2 statky: Franz Müller (č. 62 a 63), vybrali si ho Kancnýřovi, a č. 65, kde byl později kravín státních statků. (Více Kapitola sedmá: Zemědělství.)

Četnická stanice v Mníšku

byla obsazena československými četníky hned v roce 1945. Za její sídlo sloužilo 1. poschodí domu č. 204. (Později ho koupila rodina Bartákova, dnes v majetku rodiny Jetelovy.) Mezi prvními četníky byl vrchní strážmistr Barták, účastník revolučních bojů o Československý rozhlas a na barikádách v Praze, strážmistři Říha a Kohlík. Později pánové Gajzl, Jiskra a po krátkém působení Slanař.

Změněná politická situace ve státě po Únoru roku 1948 vedla k tomu, že AV NF v Mníšku navrhl strážmistra Slanaře k „vyakčnění" a skutečně k němu došlo. Řady četníků postupně opustili i další tři členové stanice – Barták, Gajzl, Jiskra, zůstal již jen Kohlík.

V roce 1948 došlo ke zrušení četnických stanic a byl vytvořen Sbor národní bezpečnosti (SNB), později přejmenovaný na Veřejnou bezpečnost (VB). Počet členů na naší stanici byl snížen na jednoho. Byl jím až do léta roku 1955 pan Kohlík, kdy ho vystřídal Vladimír Stehno. Ten působil ze všech příslušníků bezpečnosti v Mníšku nejdéle. Přišel do obce v hodnosti staršiny a po letech služby u nás byl při přeložení do Českého Dubu v roce 1966 již nadporučíkem. Ještě před přeložením byl okrsek Mníšek v roce 1962 přičleněn pod velení z okrsku Chrastava.

Vladimír Stehno se s rodinou ubytoval v 1. poschodí budovy dnešního OÚ. Jeho žena po určitý čas pracovala také jako vedoucí místního kina. Tuto funkci přebírala po panu Dolenském v roce 1964 právě v době, kdy se k budově přistavěla samostatná promítací kabina. Ta byla nově vybavena 2 promítacími přístroji z kina Lípa v Liberci. Práci vedoucí ukončila po 2 letech v roce 1966 z důvodů stěhování rodiny. Všechny tři jejich děti vychodily mníšeckou školu.

Když byl nadporučík Stehno v roce 1966 přeložen, bylo sídlo stanice VB v Mníšku zrušeno a až dosud nebylo nikdy obnoveno. Všechny tři obce od té doby spadají pod dohled okrsku Chrastava.

Pro zajímavost stojí uvést postavení našeho okrsku v rámci okresu Liberec v počtu přestupků a trestné činnosti. Dlouho jsme byli na nelichotivém

2. místě od konce. Snad to není nějakým prokletím, když i v letech 2002 a 2003 se v Mníšku často dějí případy až za hranicí zákona.

V roce 1968 byl tehdy již kapitán Stehno z „normalizačních" důvodů odvolán z práce v bezpečnosti. Po sametové revoluci 1989 byl rehabilitován a již jako důchodce povýšen do hodnosti podplukovníka. Žije s rodinou v Českém Dubu.

Průběh únorových dnů v roce 1948

Na sjezd závodních rad do Prahy ve dnech 22. února 1948 a také na sjezd rolnických komisí 28. a 29. února nebyl z Mníšku nikdo delegován. Tyto akce a nálady nevyvolaly mezi našimi lidmi a organizacemi žádnou zvýšenou politickou aktivitu. Pouze v chemickém závodě Syntex byla uskutečněna manifestace na podporu Gottwaldova vedení.

Místní organizace KSČ zřídila podle pokynu okresního stranického výboru noční hlídky občanů beze zbraní. Ani při jejich činnosti nebyl zjištěn žádný případ narušení pořádku nebo pokusy o sabotáže apod.

Ale hned 25. února vznikl i v Mníšku velmi aktivní **Akční výbor Národní fronty – AV NF**. Schůze komunistů a jinostraníků se konala v domě č. 52 („sekretariát") a byl na ní ustaven AV NF. Předsedou byl zvolen Jindřich Štajer, členy se stali František Kopal, Jan Ježek a další, zatím nezjištění komunisté. Z bezpartijních byl do něho zvolen přednosta stanice ČSD Josef Tupý.

Náplní práce AV NF byla starost o zajištění bezpečnosti závodů, ale hlavně měl připravovat podmínky pro budoucí vedoucí úlohu KSČ ve státě. Jednalo se tedy o obsazení funkcí ředitelů a vedoucích na závodech, ve školách, v obcích apod. To v praxi znamenalo podávat Okresnímu akčnímu výboru NF v Liberci návrhy na výměnu těch pracovníků, kteří nesplňovali stanovené podmínky a nemají k tomu z hlediska svých politických názorů ani předpoklady. V Mníšku byl takto označen národní socialista řídící učitel Jaromír Stejskal. Byl dán na dočasnou dovolenou a do naší školy již nenastoupil. Ze závodu Syntex odešel národní správce Balák a spolu s ním i národní socialista Hanuš Köhl a komunista Antonín Šír. Údajně byli zapleteni s panem Balákem do nějakých finančních spekulací. „Vyakčněni" byli také další vedoucí činitelé – poštmistr Bartoš, četnický strážmistr Slanař a chemik Čermák, národní správce vily č. 6. Tento akt neznamenal jen ukončení služebních funkcí, ale většinou i vystěhování z obce.

Návrhy byly podány i na některé sedláky a zemědělce, ale nedošlo k nim. Příčinou návrhů byly asi spory sedláků s funkcionáři, které se táhly z minulých několika málo let. Zemědělská komise musela vyvíjet velké

argumentační úsilí a vymýšlet různé tlaky, aby zemědělci plnili předepsané rozpisy dodávek obilí, masa, mléka, vajec, brambor. Docházelo dokonce k tomu, že členové komise chodili po domech kontrolovat stavy zásob na sýpkách. To bylo přinejmenším nepříjemné. Proto docházelo k častým hádkám a prudkým výměnám názorů. Pro zjišťování skutečné dojivosti krav organizoval MNV dokonce i dojení pod kontrolou. Problémy byly také při stanovování osevního plánu. Zemědělci odmítali vysázet předepsané plochy brambor nebo výměry setí lnu, protože s ním neměli ze svého dřívějšího zaměstnání žádné zkušenosti. Přitom obec měla úkol zasít 8 ha lnu.

Jako zajímavost uvedu, že důsledky katastrofálního sucha v roce 1947 se více projevily ve vnitrozemí než v našich mokřejších podhorských podmínkách. Dokonce došlo k paradoxní situaci – u nás byla zaznamenána největší úroda brambor od války a při porovnání výnosů v pozdějších letech nebyla nikdy překonána. Ani obiloviny tu nevybočily ze svého průměru.

K vyakčnění sedláků a soukromých zemědělců u nás nedošlo.

V dubnu roku 1948 došlo v chemičce k **ustavení závodní jednotky Lidových milicí**. Zakládajícím a nejaktivnějším členem byl vedoucí výroby Rudolf Mádle. Dalšími členy se stali: Jan Ježek, Adolf Fišer, Oldřich Kouble, Václav Novák z Liberecké, Karel Plocek, Josef Bilka, Václav Minařík, Bohuslav Minařík, Václav Musil, František Zima, Václav Podrazil, Jan Kopecký a Josef Trojan. Byla tak utvořena jedna četa, velitelem se stal Rudolf Mádle. Ten v roce 1949 odešel do funkce ředitele závodu Primila v Liberci a velitelem čety se stal Adolf Fišer. V této funkci setrval až do 10. ledna 1951, kdy jej nahradil Josef Bilka. Časem počet členů z různých důvodů klesal, proto byla četa převedena do jednotky při textilní továrně Jakubka v Radčicích. Někteří členové posílili jednotku v Nové Vsi. Tím jednotka LM v Mníšku počátkem 50. let zanikla. V době jejího vzniku byl ředitelem Syntexu Ing. Hell.

V obci byla také ustavena jednotka *Pomocné stráže veřejné bezpečnosti – PS VB*. Jejími zakladateli byli občané Zadražil, Novák, Fišer, Bilka. Mezi jejich povinnosti patřila organizace např. nočních pochůzek po obci, zejména v období po Únoru 1948 nebo při nočních výmlatech obilí u polní mlátičky. Sledovali a napomáhali klidu v obci, byli pomocníky příslušníků nejprve Sboru národní bezpečnosti (SNB), později přejmenovaného na Veřejnou bezpečnost (VB), při zajišťování pořádku ve veřejné dopravě, při průvodech občanů aj. V průběhu let se v jednotce vystřídala řada dalších občanů, neboť PS VB existovala až do roku 1989.

Po revolučním 25. únoru 1948 se změnila situace i v politických stranách v Mníšku.

Národně socialistická strana se prakticky rozpadla. Příčinou bylo citelné snížení členské základny v obci vlivem „vyakčnění". Tím také odešli ze vsi její čelní funkcionáři. Byli to pánové Stejskal, Čermák, Bartoš a Slanař. Předseda organizace pan Konopáč sice v Mníšku zůstal, ale byl pracovně přeložen do Višňové, kam denně nesnadno dojížděl. Na obnovu organizace mu nezbýval čas a navíc z veřejnosti nepřicházely žádné podněty k jejímu obnovení.

Sociálně demokratická strana měla stále početnou členskou základnu v závodě Syntex. Předsedou organizace byl Václav Novák z č. 234, který sympatizoval s KSČ. A v té době se v celém státě diskutovala otázka možného sloučení s KSČ. Václav Novák nečekal a se svou manželkou vstoupil do KSČ v Mníšku. Prý dokonce ještě před únorovými událostmi. S takovým jednáním svého předsedy někteří členové nesouhlasili, ale značná část mu dávala za pravdu. Za tohoto stavu se sociálnědemokratická organizace v Mníšku začala rozpadat. Když potom 27. června 1948 skutečně došlo v celém státě ke sloučení těchto dvou politických stran, tak asi 90 % původních členů sociálnědemokratické strany v Mníšku vstoupilo do KSČ.

Komunistická strana Československa měla již dříve v Mníšku velmi početnou členskou základnu a byla tímto sloučením početně ještě posílena. Výbor organizace v Mníšku dokonce nestál o podporu tzv. Gottwaldovy výzvy, kterou bylo obyvatelstvo republiky vyzýváno ke vstupu do KSČ. Důvodem prý byly obavy, aby do strany nevstupovali lidé bez třídního přesvědčení, ale s případným výhledem na svůj možný osobní prospěch. Proto se v Mníšku výzvy k masovému náboru neuskutečnily.

Brzy po Únoru byl i v Mníšku založen *výbor Národní fronty*. Předsedou se stal bývalý sociální demokrat pan Dobiáš. Za KSČ byl členem Miroslav Svatoň a pak už jen občané bez politické příslušnosti, protože další politické strany již v obci neexistovaly.

Volby do Národního shromáždění a do národních výborů dne 30. května 1948 proběhly v Mníšku manifestačně. Nikdo z občanů nešel za plentu a každý volil veřejně. Z obce se voleb nezúčastnil jen jeden občan. Tento výsledek vyvolával více než spokojenost funkcionářů spíše spekulativní úvahy o vypočítavém postoji řady občanů s ohledem na budoucí vývoj, případně o zájmu příliš na sebe neupozorňovat.

Volbám předcházelo vypracování *společné kandidátní listiny* obrozené Národní fronty. Do čela obce byl zvolen Josef Kudrna. Pravděpodobně by zvítězil opět dosavadní tajemník MNV Oldřich Kouble, ale ten ze zdravotních důvodů vůbec nekandidoval.

Vyhlášení Ústavy 9. května

bylo přijato opět manifestačně. Veřejné čtení se uskutečnilo v přeplněném sále hostince U Procházků. Obyvatelé Fojtky přišli vyslechnout text Ústavy průvodem s prapory. Výklad článků Ústavy prováděl pracovník ONV v Liberci.

Spontánní charakter mělo v našich obcích i zvolení Klementa Gottwalda prezidentem republiky dne 14. června 1948.

V průmyslové sféře národního hospodářství končil rokem 1948 *Dvouletý plán* (dvouletka), vyhlášený v roce 1946. Z jeho průběhu vyplynula pro řídící orgány nutnost *zavést centrální řízení národního hospodářství.* To lze realizovat jen tehdy, pokud bude likvidován soukromý sektor. A byl! Zkušenosti dvouletky se potom promítly do připravovaného Pětiletého plánu, jak bylo stanoveno na IX. sjezdu KSČ ve dnech 25. – 29. května 1949.

Pro zemědělství vyplynul jediný úkol – na vesnicích zakládat a budovat **Jednotná zemědělská družstva – JZD**. Ani v Mníšku to nebylo lehké, přestože většina zemědělců byli členové KSČ. I když se svou zemědělskou usedlostí nebyli hospodáři svázáni žádným dlouholetým rodovým vlastnictvím s hlubokými kořeny, jako tomu bylo ve vnitrozemí, přece jen se nechtěli rozloučit se soukromým majetkem. Tím vlastně také nechtěli pochopit zásady kolektivního hospodaření, což jim vlastně ukládala příslušnost ke KSČ. Pro funkcionářské agitační skupiny to byl velice nelehký úkol. Navíc k němu přibyla skutečnost, že do družstva se dali získat hospodáři, kterým se práce příliš nedařila, a neplnili tedy státem rozepsané dodávky. Takové spolupracovníky zase dobří hospodáři nechtěli.

PADESÁTÁ A ŠEDESÁTÁ LÉTA (1950 – 1969)

Přes všechny agitační těžkosti se v roce 1950 podařilo **Jednotné zemědělské družstvo** v Mníšku založit. Jeho prvním předsedou se stal Jan Bína a členy rolníci: Stehlík, Plocek, Marek, Štajer, Brabec Ota, tři rodiny Slezákovy, později další dvě rodiny Brabcovy aj. Toto družstvo hospodařilo na 120 hektarech zemědělské půdy, 430 hektarů zůstalo nadále v soukromém držení spolu s obecními pozemky (z 550 hektarů v obci). Ke slavnostnímu rozorání mezí došlo v blízkosti Svobodovy usedlosti č. 2. Jednalo se o pole hospodáře Stehlíka a Plocka. (Více Kapitola sedmá: Zemědělství.)

Měnová reforma v roce 1953

Dne 30. května 1953 přijalo Národní shromáždění ČSR zákon o měnové reformě. Reforma se uskutečnila v červnu diferencovanou výměnou platidel v hotovosti v poměru 5:1 a velké částky v poměru 50:1. Výměna se prováděla na naší poště také pro Fojtku i Oldřichov v Hájích. V republice se nesetkala s pochopením, byla charakterizována jako velká peněžní loupež a místy byla doprovázena i demonstracemi. U nás vše proběhlo bez problémů.

Zároveň byl zrušen přídělový systém, lístky na potraviny, body na textilní zboží a obuv. Byly zavedeny nové maloobchodní ceny, mzdy, platy a důchody.

Významná akce MNV

V době funkčního období uvolněného tajemníka MNV Jana Ježka a neuvolněných předsedů Oldřicha Kouble a Františka Vaněčka a ředitele školy Jaroslava Bambucha se podařilo zajistit mimořádně významnou a velmi potřebnou akci: **uskutečnit rekonstrukci budovy stávající trojtřídní obecné školy a přístavbu objemem větší, než škola dosud měla.**

Přípravné práce byly zahájeny na podzim roku 1954. Šlo o hloubení základů přístavby, ale zejména jámy pro budoucí kotelnu, pro sklady uhlí, možný kryt CO a zároveň pro školní dílny. Stavbu prováděly Pozemní stavby Liberec. V průběhu roků 1955 až 1957 škola přístavbou získala navíc 6 nových učeben, byt pro školníka, místnost pro školní družinu, jeden kabinet a prostorný suterén se skladem pro uhlí a pro školní dílny. Z původní budovy byla upravena 1 třída pro žákovské šatny, druhá na ředitelnu, sborovnu a ještě zbylo na jeviště v tělocvičně. Bylo přistavěno hygienické zařízení v přízemí i v poschodí s novým septikem za budovou. Ze staré budovy zůstaly 3 učebny.

Výuka byla zahájena v nových prostorách již v září 1957, ale stavbaři pokračovali na kotelně, kuchyni, na tělocvičně, na bytu školníka, na odborné

pracovně fyziky aj. Vyučování tím bylo značně ztíženo. **Ke kolaudaci došlo v listopadu 1958** již za ředitele Emila Minaříka. (Více Kapitola třetí: Školství.)

Národní výbor pomocí údržbářské čety Syntexu postupně v průběhu několika let vybudoval **tři lávky u mostů přes Jeřici** ve středu obce, čímž výraznou měrou přispěl k zajištění bezpečného přechodu. Cesta po úzkém kamenném mostním tělese se vlivem stoupajícího automobilového provozu stala nebezpečnou. Druhou lávku u mostu v blízkosti MNV vybudoval v roce 1971 v nákladu 25 000 korun a v roce 1973 došlo třetí lávkou k oboustrannému bezpečnému chodníku na mostě u pošty. (Přestaly sloužit a byly odstraněny při rekonstrukci obou mostů v roce 2003.)

Nebezpečná chůze občanů po velmi úzkém obrubníku, nikoliv chodníku, v zatáčce při starém hřbitově u kostela vedla radu MNV k rozhodnutí ubrat několik metrů z části hřbitova a vybudovat bezpečný chodník. Práce byly prováděny v létě roku 1961 pomocí bagru, hlína byla odvážena do Fojtky na právě budovanou točnu pro autobusy. Bohužel došlo i k zásahu do původních hrobů. Obnažené lidské kosti vedly zcela přirozeně k velkému pohoršení veřejnosti.

V roce 1952 *byla zbourána budova č. 52*, takzvaný sekretariát, pro jistou zchátralost a zejména kvůli vyčnívajícímu zdivu do silnice.

Přehled hlavních funkcionářů MNV a později OÚ od osvobození:

	uvolnění placení tajemníci	neuvolnění neplacení předsedové
1945–1946	Jaroslav Konopáč	Antonín Šír
1946–1948	Josef Marx	Oldřich Kouble
1948–krátce	Josef Marx	Josef Kudrna
1948–1949	Josef Marx	Jaroslav Strašil
1949–1951	František Zima	František Hradecký
1951–1954	František Zima	Štěpán Oriešek
1954–1957	Jan Ježek	Oldřich Kouble
1957–1960	Jan Ježek	František Vaněček

Změna titulování, pracovní náplň zůstala totožná s dosavadní :

	uvolnění a placení předsedové	neuvolnění neplacení tajemníci
1960–1964	Jan Ježek	Jaromír Tupý
1964–1971	Jan Ježek	Jaromír Tupý
1971–1972	Ladislav Filo	Václav Harmáček
1972–1975	(1. V.) Ladislav Filo	Jiří Chmelík
V. 1975–X. 1976	Jiří Chmelík	Ladislav Ulrych
XI. 1976–1981	Jiří Chmelík	František Tichý
1981–1986	Jiří Chmelík	František Tichý
1986–1990	František Tichý	Dieter Antes – uvolněný

Změna titulování	starosta	místostarosta
1990-1994	František Tichý	Miloslav Zima
1994-1998	František Tichý	Bohuslav Chaloupecký – do 3. 8. 1998
1998-2002	Miloslav Florian	Miloslav Zima
2002-	Miloslav Florian	Pavel Vlasák

Termíny voleb do Místního národního výboru Mníšek

a později do Obecního zastupitelstva Mníšek

V roce 1945 nebyl první Místní národní výbor volený, ale byl stanoven pouze paritním zastoupením politických stran.

1. volby	26. 5. 1946	8. volby	22. – 23. 10. 1976
2. volby	30. 5. 1948	9. volby	5. – 6. 6. 1981
3. volby	16. 5. 1954	10. volby	23. – 24. 5. 1986
4. volby	19. 5. 1957	11. volby již do OZ	24. 11. 1990
5. volby	12. 6. 1960	12. volby	18. – 19. 11. 1994
6. volby	14. 6. 1964	13. volby	13. – 14. 11. 1998
7. volby	26. – 27. 11. 1971	14. volby	1. – 2. 11. 2002

5. poválečné volby 12. června 1960 přinesly důležité změny v *rekonstrukci okresů a krajů* v naší republice. Byl zrušen Okresní národní výbor Frýdlant a celá oblast byla přičleněna k okresu Liberec. Na druhém konci okresu Liberec ubylo Jablonné v Podještědí a se svým okolím bylo přičleněno k okresu Česká Lípa. Současně také došlo ke zrušení Krajského

národního výboru v Liberci a celý kraj byl přiřazen k novému Severočeskému kraji Ústí nad Labem.

V té době došlo k velmi vážnému tlaku na občany samostatné obce Fojtka ve smyslu získat jejich souhlas s připojením k obci Mníšek jako její část. Důvodem nebyla jenom snaha držet krok s celostátním působením na vznik větších samosprávných celků, ale proto, že volený orgán ve Fojtce, bez předsedy jako uvolněného funkcionáře, nestačil plnit ani všechny administrativní úkoly MNV a ani ty budovatelské. Často docházelo k nutné výpomoci v administrativě prostřednictvím funkcionářů z MNV Mníšek. Fojtka se ale ubránila. Bylo to zvláštní vítězství. Ve Fojtce zvolení poslanci začali pracovat snad jen v prvních měsících po volbách, špatně se scházeli a všechno nechávali na neuvolněném předsedovi Miroslavu Kupkovi.

Příprava na **příští volby 14. června 1964** probíhala již s Mníškem. Zejména při sestavování společné kandidátní listiny. Od těchto voleb je **Fojtka spojena s Mníškem** až do dnešních dnů jako jeho část.

V době slučování byl uvolněným předsedou MNV po dvě volební období (1960–64 a 1964–1971) Jan Ježek a stejně tak pro obě období i neuvolněný tajemník Jaromír Tupý.

Vzpomínkové oslavy 50. výročí založení 1. Československé republiky v květnu 1968 byly doprovázeny slavnostním aktem zasazení **Lípy svobody**, který byl ústředně vyhlášen jako jedna z možností důstojného připomenutí jubilea republiky. V Mníšku, v právě se rodícím parčíku u školy, byly zasazeny dvě lípy. Rada MNV pověřila tímto aktem předsedu MNV Jana Ježka a ředitele školy Ladislava Ulrycha. (Tu v blízkosti školní budovy zasadil ředitel školy.) Celý akt byl zapsán do zvláštního formuláře a ten byl odeslán do Národního muzea v Praze, do celostátní evidence památných stromů. Probíhající slavnost dětí a občanů pokračovala průvodem k pietnímu aktu položení věnců na hrob sovětských vojáků. Sem přicházely delegace dětí, složek NF a občanů každoročně minimálně dvakrát – v květnu a v listopadu.

Je jen škoda, že vzrostlé tuje a jiné keře a stromy v parčíku u školy brání dnes pohledu na tyto památné stromy ze silnice.

O devět let později, v roce 1977, byl v Mníšku vysazen ještě jeden vzácný strom do parčíku v centru obce mezi hasičskou zbrojnicí a mostem přes Jeřici – **lípa na počest „patnáctimiliontých" dětí**, kterými republika připomínala **překročení hranice počtu 15 milionů občanů** žijících v ČSSR. Statistikové vypočítali, že **dne 28. března 1977** dosáhne republika tuto hranici. Celostátně bylo doporučeno vypátrat děti narozené v tento den, a pokud v obci takový přírůstek bude, zasadit památní lípu. Mníšek se mohl

hrdě zařadit mezi takto výjimečné obce. Manželům Věře a Ladislavu Kuchařovým z č. 271 se právě v tento den narodila dcera **Ladislava Kuchařová**. Celý akt se stal opět místní slavností, organizovanou Sborem pro občanské záležitosti. Za přítomnosti všech členů SPOZ lípu zasadil jeho předseda Václav Harmáček.

Kolektivní nástup složek Národní fronty a občanů ke splnění volebního programu a dalších budovatelských záměrů MNV byl každoročně vyhlašován 2x v roce **dobrovolnými pracovními směnami**. Nejčastěji v měsíci dubnu a říjnu. Kdo se nezúčastnil kolektivní brigády, byl vyzván k úklidu kolem svého bydliště nebo v ulici.

Obavy vedení paktu Varšavské smlouvy o vývoj v ČSSR v období „Pražského jara" vyvolaly **intervenční zásah pěti států v noci z 20. na 21. srpna 1968**. U nás se týkal průjezdu kolony vojenských vozidel s děly, obrněnými transportéry a sem tam do kolony zařazenými tanky po státní silnici od Frýdlantu na Liberec. Průjezd probíhal v určitých časových intervalech. Občas menší skupina vojenských vozidel projela také po silnici od Raspenavy přes Oldřichov v Hájích. Pokud někdo potřeboval cestovat vlastním autem do Liberce, musel vyčkat, až se najde v koloně skulinka na zařazení. Smíšené pocity pak měla posádka, když před autem byla hlaveň kanónu a za zády třeba obrněný transportér. *Přesto se v naší obci nevyskytly případy zranění nebo smrti*, jako tomu bylo v okresním městě Liberci. Tímto aktem byly narušeny vztahy mezi ČSSR a Sovětským svazem. Také pobyt sovětské armády na území naší republiky, který byl uváděn jako „dočasný", trval téměř 23 let – od 20. 8. 1968 do 25. 6. 1991; některými občany naší země byl hodnocen jako okupace a byl odmítán. V Mníšku žádné veřejné protesty nebyly zaznamenány.

Nastala doba *tzv. normalizace*. Všichni vedoucí pracovníci v závodech, školách a jiných veřejných institucích museli projít prověrkami. Pro průmysl a zemědělství je vykonávaly stranické orgány KSČ z jejich nadřízených ředitelství, pro státní sféru byly vytvořeny prověrkové komise v určených střediscích. Mníšek spadal do Chrastavy, kam byli na určené hodiny pozváni ředitelé škol. Jejich komisi tvořili zástupci MNV Mníšek, konkrétně předseda MNV Jan Ježek, delegovaný zástupce Okresního výboru KSČ Josef Král, jinak vedoucí hospodářství ČSSS v Mníšku, se kterým již bylo počítáno do stranického aparátu OV KSČ v Liberci jako s jejich profesionálním pracovníkem, a pověřený člen místní organizace KSČ v Mníšku Oldřich Nýč, zástupce ředitele ZDŠ v Mníšku. Ten zaujímal velmi

korektní postoj, ačkoliv byl služebně podřízeným pracovníkem ředitele ZDŠ a mohl by právě ze zištných důvodů jednat po více než roční podřízenosti úplně jinak. Dá se říci, že pomáhal obhajovat postoje ředitele školy, neboť otázky zbývajících členů komise byly krajně nepříjemné. Některé se opíraly o smyšlenky a byla na nich vidět snaha nachytat na záludnostech.

Z vedoucích míst ředitelů závodů a škol v Mníšku nebyl po provedených prověrkách nikdo odvolán z funkce.

SEDMDESÁTÁ LÉTA (1970–1979)

Rozhodnutí rady MNV o založení obecní kroniky přišlo až v závěru roku 1974. To znamená, že kronikář má k dispozici pravidelné zápisy o dění v obci až z období po roce 1975. Proto bylo velmi obtížné zjistit aspoň kusý průběh minulých událostí v obci a v regionu, zejména z období příslušnosti kraje k Velkoněmecké říši. Vše, co jsem vám předložil za období po roce 1930 (do kdy bylo možno čerpat ze zápisů v Resselově kronice) až do roku 1975, tedy téměř za půl století, bylo závislé na výstřižcích z novin, pomohla i historická literatura, také sporé zápisy z jednání rady MNV ze 60. let, vzpomínky funkcionářů MNV a jednotlivých složek Národní fronty, a samozřejmě také dobrá paměť některých občanů. Je to i výsledek schůzek kronikáře strávených po mnoho večerů s tužkou v ruce v ředitelně školy se skupinou ochotných pamětníků. Vedle pana Kaliny se tohoto vzpomínání zúčastňoval Jan Ježek, František Vaněček, Antonín Mejstřík, Bohumil Pacák, Karel Vašátko, Jaromír Tupý.

I když se nepodařilo postihnout všechny události uplynulých let, tak osobně i tento výsledek považuji za úspěch a snad i za dostačující překlenutí nejméně 45 let z minulosti 20. století.

Sčítání lidu k 1. 12. 1970

Počet obyvatel s trvalým pobytem		Mníšek	Fojtka
	muži	400	114
	ženy	444	113
	celkem	844	227
Osoby narozené v letech	1968–70	49	12
	1965–67	45	11
	1955–64	102	38
	1953–54	32	10
	1936–52	248	61
	1911–35	250	62
	1910 a dříve	118	33
Národnost	česká	763	175
	slovenská	44	40
	polská	1	-
	německá	23	7
	maďarská	5	1
	ruská, ukraj.	1	-
	ostatní nezjištěná	6	4
	romská	1	-
Osoby ekonomicky činné	muži	240	62
	ženy	221	46
	celkem	461	108
z toho v zemědělství		45	4
Pracující mimo bydliště	celkem	273	60
	mimo okres	11	2
Byty	trvale obydlené	262	71
	obydlené občas	32	64
	neobydlené	21	8
Velikost bytů	obytná kuchyně	5	4
	1 pokoj a kuch.	56	23

	1 pokoj bez kuch.	3	2
	2 pokoje a kuch.	98	16
	2 pokoje bez k.	-	-
	3 pokoje a kuch.	64	16
	4 a více pokojů	36	10
Vybavenost bytů	vlastní koupelna	134	15
	sprchový kout	1	1
	ústřední topení	14	1
	etážové topení	14	2
	vodovod	178	31
	elektřina	261	71
	ohřívač vody	40	3
	kuchyňský sporák el.	54	5
	sporák na prop. but.	89	19
	chladnička	142	31
	el. pračka	195	45
	televizor	217	57
	kuchyňská linka	29	-
	kuchyňský robot	21	1
	vysavač	125	29
Rekreační možnosti	motocykl	65	17
	osobní auto	34	7
	garáž	45	9
	bez garáže	47	12
	rekr. chata	-	2

Velmi důležitou činností byla **příprava voleb do NV** *po sedmiletém volebním období* a po normalizačních změnách ve státě. Volby byly stanoveny na listopad 1971.

Přípravné práce každých minulých i následujících voleb do národních výborů vždy *v počáteční fázi závisely na činnosti místního výboru Národní fronty* (MV NF) složeného ze zástupců politické strany a jednotlivých společenských organizací, které delegovaly své členy do tohoto orgánu. Předsedou tehdejšího MV NF byl Václav Harmáček (za VO KSČ), místopředsedou Karel Vašátko (za Čs. svaz požární ochrany), jednatelkou Emilie Macáková (za

Čs. červený kříž). Členové byli: Jan Trojan (za Myslivecké sdružení), Eduard Nerad (za Svaz chovatelů), Adolf Fišer (za TJ Sokol), Josef Macák (za VO KSČ), Irena Hubáčková (za Fojtku a ROH Likov) a Olga Nýčová (za Svaz čs.-sov. přátelství). Náročnost činnosti MV NF při přípravě voleb spočívala mimo jiné v jednání s výbory všech organizací a i s jednotlivými navrženými kandidáty s cílem dosáhnout od nich přijetí poslaneckého mandátu.

Do MNV bylo v roce 1971 voleno 25 poslanců, které navrhly organizace NF: VO KSČ Kurta Effenbergera, Miloslavu Honsovou a Václava Harmáčka. Rada MNV navrhla 9 kandidátů: Ladislava Filu, Františka Langra, Jana Trojana, Marii Mejstříkovou, Oldřicha Pekaře, Miroslava Svatoně, Luďka Svobodu, Ladislava Ulrycha a Karla Vašátka. Požárníci Františka Hradeckého a Josefa Langra. Červený kříž Irenu Hubáčkovou a Boženu Karpíškovou. ZV ROH chemičky Jiřího Chmelíka a Františka Michajlova. Myslivecké sdružení Jaroslava Míču a Jaroslava Nového. Svaz chovatelů Milana Mužíka a Václava Včeliše. TJ Sokol Jiřího Svobodu a Richarda Tomáška. ZO KSČ chemička Milana Voldřicha.

Ve volbách 26. a 27. listopadu 1971 byli všichni kandidáti zvoleni. Voleb se zúčastnilo 99 % zapsaných voličů, kteří kandidátům odevzdali 99,3 % hlasů. Ve stejné dny probíhaly také volby do vyšších zastupitelských sborů. Za Mníšek a Fojtku byli řádně zvoleni: Maxmilián Jirák do Sněmovny lidu, Julie Pomikálková do Sněmovny národů, František Holub do České národní rady, Jiří Dašek do Krajského národního výboru. Do Okresního národního výboru Liberec byl za Mníšek zvolen Jan Dvořák z Mníšku a za Fojtku pplk. Vladimír Ježek z Liberce.

Uvolněným předsedou MNV Mníšek byl zvolen Ladislav Filo, neuvolněným tajemníkem Václav Harmáček.

Do rady MNV byli zvoleni: Oldřich Pekař, Miroslav Svatoň, Ladislav Ulrych, Kurt Effenberger, Jiří Svoboda, Irena Hubáčková a Miloslava Honsová.

Bylo také *stanoveno 6 komisí*: pro finance a rozpočet (předseda Honsová Miloslava), pro kulturu a osvětu (Ulrych Ladislav), pro školství a sociální záležitosti (Macáková Emilie), pro obchod a služby (Mužík Milan), pro ochranu veřejného pořádku (Effenberger Kurt), pro výstavbu a plánování (Svoboda Jiří).

Současně byl ustaven *Občanský výbor Fojtka*. Předsedkyní se stala Irena Hubáčková, členy Oldřich Hauzer, Marie Kolarovičová, Stanislav Malý, František Nekvinda, Irena Soukupová a Günter Schubert.

Ještě v průběhu tohoto volebního období prosadil předseda MNV Ladislav Filo provést vnitřní reorganizaci komisí MNV, a tím i nové zařazení poslanců do nich. Prosincové *plenární zasedání v roce 1973 schválilo radou MNV předložený návrh kádrových změn a organizačních opatření v orgánech MNV.* V zájmu lepšího pracovního vytížení poslanců a aktivistů došlo ke sloučení některých komisí a byly vytvořeny jen tři: Komise pro ochranu veřejného pořádku, místního hospodářství, obchodu a cestovního ruchu (Milan Mužík), Komise pro finance, výstavbu a plánování (Karel Vašátko), komise školská, kulturní a sociální (Václav Harmáček). Z poslanců a aktivistů byla vytvořena Osvětová beseda (Žofie Růžičková).

Poslancem pro řízení Občanského výboru ve Fojtce byl zvolen Václav Včeliš.

Na tomto prosincovém zasedání v roce 1973 byl *na vlastní žádost uvolněn z funkce tajemníka Václav Harmáček a tajemníkem byl zvolen Jiří Chmelík.* Ke změnám došlo i ve složení rady MNV. Tvořili ji vedle předsedy a tajemníka MNV předsedové a tajemníci komisí: Milan Mužík, Irena Hubáčková, Karel Vašátko, Oldřich Pekař, Václav Harmáček, Ladislav Ulrych a Václav Včeliš.

V roce 1971 byla v Mníšku provedena celková **rekonstrukce sekundérní elektrické sítě** v nákladu přes 2 miliony Kčs. S tím souviselo i pořízení nového veřejného elektrického osvětlení obce za 300 tisíc Kčs. Částky se ještě zvýšily o nové veřejné osvětlení ve Fojtce.

Úprava kina v Mníšku na širokoúhlé promítání v roce 1972 spočívala v jednoduchém úkonu. V nákupu 2 širokoúhlých objektivů ke stávajícím promítacím přístrojům. Klopená podlaha a koženkové potahy na stěnách sálu pro zlepšení akustiky byly již provedeny v minulých letech.

Dětská filmová představení byla přeložena z nedělního odpoledne na podvečer ve středu a návštěvnost se výrazně zvětšila. V neděli asi rodiče s dětmi opouštěli Mníšek. Pro dospělé byly promítací dny stanoveny na středeční, sobotní a nedělní večery.

Správcem kina byl nejprve pan Dolenský, pak pí Alena Stehnová, potom Jana Pfohlová, později bývalý předseda MNV Jan Ježek. Funkci prodavače vstupenek plnila pí Adéla Řeháková, potom po 12 let Jitka Votrubová, po které prodával vstupenky sám správce kina Jan Ježek.

2. května 1972 bylo na komisionálním řízení u železničního *přejezdu do Fojtky* dohodnuto jeho osazení *světelným signalizačním zařízením* místo závor. K realizaci došlo až v roce 1975 při výměně kolejí v úseku Liberec – Mníšek a úpravách v naší železniční stanici.

Občasné výpadky provozu obecního rozhlasu se rozhodla skupina členů Osvětové besedy řešit **vydáváním 1. Mníšeckého zpravodaje**. Svoji osvětovou a informátorskou činnost vyvíjeli v letech 1971–1975. Vydali celkem 25 výtisků průměrně o 10 stranách pro všechny občany, respektive do každého popisného čísla, kam je donesla ochotná školní mládež. Příprava k tisku a tisk samotný byl, na rozdíl od cyklostylovaných letáků, na vyšší úrovni. Na psacím stroji bez pásky se prováděl přepis na hliníkové „kovolisty", vytištění pak na speciálním tiskařském stroji v Pionýrském domě v Liberci. Vedle běžného zpravodajství ze života obce byl nejvíce ceněn a je dodnes v některých domech využíván „Rekreační Mníšecký zpravodaj": stručná historie obcí Mníšek a Fojtka, turisticky zajímavá místa v naší oblasti aj. Zpravodaj pomáhal k poznání a k orientaci v místě také při prázdninových soustředěních školní mládeži z okresu i z dáli v pobočce Pionýrského domu v bývalé škole ve Fojtce. Zejména při výletech do přírody.

Redakční rada zůstala tehdy utajena, ačkoliv uskutečnila i několik veřejných shromáždění v Agitačním středisku v Mníšku. Teď ji představím: grafickou stránku zajišťoval pan Antonín Kalina, obsah jednotlivých čísel a přepis na kovolisty prováděli Luděk Svoboda a Ladislav Ulrych a současně zajišťovali tisk v Okresním domě pionýrů a mládeže v Liberci za účinné spolupráce správce domu pana Pásky. V počátku činnosti spolupracoval Jaromír Tupý.

Dálkový pochod **Loupežnickou pěšinou** měl svoji premiéru 14. září 1973. Realizaci uskutečňoval nově založený oddíl turistiky při TJ Sokol Mníšek za pomoci svazáků z chemičky se startem a cílem na přehradě. Poprvé přišlo 72 účastníků. Zakladateli a neúnavnými pokračovateli až do dnešních dnů byli a jsou Blanka Daněčková, Jindřich Vacek, Günter Schubert, donedávna Antonín Kalina. Dokázali kolem sebe vytvořit velmi početnou skupinu pracovitých pomocníků.

Myšlenka se zrodila v době, kdy se řada občanů obce zúčastňovala dálkových pochodů, organizovaných nadšenci v mnoha místech kraje v délce 30 km, 50 km, 100 km aj. Nejvíce příznivců měla tehdy nonstop „Jizerská 100/24 hod" organizovaná Vysokou školou strojní a textilní v Liberci, se startem o půlnoci. Nejvíce „skalpů" tohoto pochodu nasbíral pan Václav Karpíšek, Jindřich Vacek, Günter Schubert, František Hradecký (všichni z Mníšku) Stanislav Malý a Josef Kostka st. (oba z Fojtky). Cenila se i jen dvojí účast Luďka Svobody, Ladislava Ulrycha, Ivana Dvořáka, Víti Šmahela. (Více Kapitola pátá: Společenské organizace.)

V roce 1972 se konečně dočkali stavebních úprav na *prodejnu potravin také v dolní části obce* v přístavku pohostinství U Fechtlů. Kolaudace byla provedena v létě 1972 s předpokladem vybavení nábytkem do konce roku. Slavnostní otevření však bylo uskutečněno až 8. ledna 1973. Na adaptaci bylo celkově odpracováno 3 500 hodin. Nejvíce se zasloužili mladí občané Václav Jelínek, Ladislav Kunst, František Hradecký, Richard Tomášek, Stanislav Jína.

Československá pošta zavedla *dnem 1. ledna 1973 poštovní směrovací čísla* všech pošt v ČSSR na listovní a peněžní zásilky.

Občané Milan Voldřich a Arnošt Suchomel svojí brigádnickou prací výrazně přispěli ke zřízení knihovny a pionýrské klubovny v přísálí kina.

24. února 1973 byla slavnostně otevřena klubovna Socialistického svazu mládeže Mníšek ve zrekonstruovaném skladu ve dvoře MNV. Mládežníci si ji sami vybudovali za finanční pomoci MNV. Hodnota díla činila 30 000 Kčs. Hlavní zásluhu měl výbor organizace SSM za předsednictví Josefa Opavy ml. Dalšími členy výboru byli Štefan Šíšo, Milan Voldřich ml., Leona

Císařová, Antonín Kalina ml., Zdeněk Brabec, Vlastimil Kešner, Josef Bilka ml. Jejich aktivita se projevovala i mimo budování klubovny. Místnímu hospodářství státních statků pomohli vybudovat ohradník pro telata, zúčastňovali se sběru kamene z osetých ploch. Odpracovali celkem 137 hodin. Aktivita pokračovala na svépomocné přístavbě závětří a předsíně ke klubovně.

Ve Fojtce byl v roce 1973 znovu ustaven požární sbor. Činnost zahájil úpravou stávající zbrojnice, na které odpracovali celkem 1 842 brigádnických hodin, z toho 1 650 bezplatně.

Na podzim 1973 byla zahájena *příprava staveniště pro novou prodejnu samoobsluhy v Mníšku*, která spočívala ve zbourání staré stodoly u bývalého č. 52. Na demoliční práci se podíleli i stavebníci řadové výstavby a někteří občané, aby získali pro svoji budoucí výstavbu upotřebitelný materiál. Demolice byla dokončena 31. března 1974.

Hned 1. dubna 1974 měla být na tomto zbořeništi zahájena výstavba prodejny. Stavokombinát Liberec, který výstavbu prováděl, nastoupil se zpožděním až v červnu. Protože na stavbu byly použity cihlové panely, podařilo *se hrubou stavbu ukončit ještě do konce roku 1974*. Celkem bylo proinvestováno 800 tisíc korun. Na dokončení stavby zbývalo 600 tisíc korun.

Na bývalé skládce ČSD v Mníšku byla v roce 1973 vybudována *základna pro montáž kolejových polí*, která slouží svému původnímu účelu dodnes. O 11 let později (v roce 1984) byla v podzimních měsících v prostoru manipulační plochy postavena během 3 měsíců *velká kovová hala*. Byly do ní zavedeny dvoje koleje. Spodní část je po celém obvodu kryta vlnitým plechem, horní část obvodu kryje průsvitný sklolaminát. Je využívána traťmistrovským úsekem a ředitelstvím ČSD Liberec.

V budově MNV bylo v roce 1974 instalováno *ústřední vytápění* v kancelářích i v bytě v 1. poschodí. To mimo jiné usnadnilo složkám NF schůzovou činnost, protože až dosud byly problémy s vytápěním. Práce provedlo družstvo Družba Liberec nákladem 21 859 Kčs.

Výstavbu sušárny hadic u staré požární zbrojnice č. 88 zajišťoval MNV zhruba po tři roky v letech 1973–75, a nebýt značné brigádnické pomoci

svazáků z chemičky, kteří dokončili hrubou stavbu bedněním a vybetonováním vrcholového věnce, snad by se stavba ještě o rok protáhla. V té době nebyly dobré vztahy uvnitř požárního sboru a navíc nebyla ani podpora formou manuální výpomoci od občanů. Byla to „Akce Z" požárního sboru. V roce 1974 bylo prostavěno za materiál a pouze za klempířskou práci 13 800 Kčs.

Také ve Fojtce došlo k opravě požární zbrojnice. Ujalo se jí mladé družstvo požárníků a MNV je plně podporoval. Zajistil pro sbor skříňové vozidlo Tatra 805 od vojenského útvaru z Nitry za zůstatkovou cenu 7 208 Kčs. MNV ještě poskytl nová vrata v ceně 2 900 Kčs. Ostatní práce vykonali požárníci zdarma.

82. schůze rady **MNV dne 15. října 1974 rozhodla o založení obecní kroniky Mníšku**, neboť tuto povinnost danou zákonem ČSR již z 1. ledna 1920 Mníšek neplnil. Oldřichovský kronikář, nyní již občan Mníšku a ředitel zdejší školy Ladislav Ulrych, byl pověřen shromažďováním materiálů z uplynulých let a současně vyzván k psaní každoročních zápisů. Pořízením přepisu do knihy byl pověřen aktivista školské komise MNV a člen osvětové besedy Antonín Kalina. Jejich spolupráce vydržela plných 30 let až do přelomu století a tisíciletí.

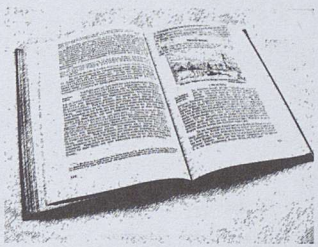

Významnou akcí roku 1974 bylo zahájení **bagrování přehrady** podnikem Povodí Labe Hradec Králové. Aby se dalo bahno dobře vytěžit, muselo se nechat zaschnout. Proto byla přehrada v červenci vypuštěna, pro rekreanty krajně nevhodně. Těžení bylo prováděno na podzim. Vytěžený materiál byl vyvážen na určená místa v obci. Nabízelo se využití ke zlepšení vzhledu obce, proto bylo značné množství navezeno pod stráň u chodníku od požární zbrojnice po most přes Jeřici s cílem vytvořit ve středu obce malý parčík. Navíc tím byla řešena i bezpečnost chodců. Do té doby byl při silnici úzký chodníček, oddělený od strmého svahu dolů do louky kovovým, již dosluhujícím zábradlím. Další materiál přišel na zakrytí černých skládek, ale zejména do Fojtky do míst, kde chtěli již dávno vybudovat hřiště. Navážka měla stavbu hřiště urychlit. To se sice nepodařilo, ale dnes tam vyrostla veliká chatová oblast. Značná část naplavenin přišla i za budovu školy v Mníšku k překrytí složiště popela vyváženého ze školní kotelny.

Úpravy byly ukončeny v listopadu 1975. Odbor lesního a vodního hospodářství ONV v Liberci dal souhlas s napouštěním přehrady. Z toho se těšili i občané bydlící ve statkových domech č. 279–282, protože vypuštěná přehrada se také projevila značným úbytkem vody v jejich studni. V letních a málo deštivých dnech občas neměli vodu vůbec. Po napuštění bylo po problému. Asi spojené nádoby po nějaké puklině.

Místní hospodářství státního statku mělo v roce 1974 oseto 113 ha žitem, 27 ha pšenicí, 80 ha ovsem. Hospodařilo na 280 ha luk. Přesto se při zajišťování píce neobešlo bez pomoci občanů takzvanou „metrákovou akcí", čili „Každý občan 1 q sena". Jednotlivci – vítězové celoobecní soutěže – po několik let většinou odevzdávali od 120 q až po 150 q. Občas byla tato suma překročena až o několik desítek přes 200 q. Úctyhodné!

Okresní výbor KSČ v Liberci prováděl *opravy střelnice Lidových milicí*, která byla v katastru obce. V roce 1974 byly opravy provedeny v částce 17 000 Kčs.

Na podzim roku 1974 byl radou MNV proveden *několikerý výběr staveniště.*

V první řadě šlo o místo pro *3 pavilony budoucí mateřské školy*, kterou MNV hodlal postavit jako „Akci Z". Bylo vybráno pole v blízkosti hřiště na kopanou. Prosazení výstavby se táhlo po několik let. Vedle zajišťování financí se také měnily názory nadřízených orgánů na počet pavilonů i na technologii stavby. Odbor výstavby ONV změnil v roce 1978 původní záměr výstavby formou montované budovy typu Černousy na tradiční technologii plynosilikátovými tvárnicemi. Byla změněna i kapacita (naštěstí) z původní pro 120 dětí na 90 dětí, tedy místo 4 pavilonů budou 3. Celkový náklad měl činit 5 milionů 201 tisíc Kčs. Forma výstavby – svépomoc v Akci Z.

V srpnu 1979 bylo zahájeno bagrování základových rýh a úprava terénu. V říjnu byly vybetonovány základy 2 pavilonů.

Další výběr staveniště byl prováděn na poli za garážemi bytovek státního statku č. 279–282 na parcele 1028 k. ú. Mníšek. Bylo doporučeno prodat zbytek původního pole mezi soukromé majitele, kteří zajistí účelné využití teď již ladem ležící půdy vybudováním zahrádkářské kolonie po 8 arech. To bylo sice v rozporu s předpisy, neboť na zahrádku mohly být povoleny pouze 4 ary. Zájemci situaci vyřešili snadno a rychle. Dva příbuzní nebo přímo otec

a syn apod. kupovali každý 4 ary, ale společně vytvořili zahrádku o 8 arech. Na zastavěnou plochu zahradního domku platil výměr jen 4 x 4 metry, což se dodržovalo. Bylo však povoleno chatu podsklepit a vybudovat komín.

Adaptace nové prodejny potravin ve Fojtce z bývalého MNV (č. 62) měla naopak s postupem prací stálé problémy. V roce 1974 měla být připravena ke kolaudaci. Místo toho se za celý rok proinvestovalo pouze 14 377 Kčs na elektrickou instalaci a vymalování. Když byla prodejna potravin 23. ledna 1975 v 8 hodin otevřena, všichni si řekli „konečně". Prodavačkou byla krátký čas paní Fraňková. Po půl roce nastoupila nová vedoucí prodejny Růžena Korcová ml. z Mníšku.

V roce 1975 vystřídal předsedkyni občanského výboru Fojtka Irenu Hubáčkovou Václav Včeliš z Fojtky.

Za důležitou lze považovat 93. schůzi rady MNV ze dne 9. dubna 1975, na které podal žádost o **zproštění z funkce** ze zdravotních důvodů předseda MNV **Ladislav Filo**. Ještě nějaký čas vykonával veškeré práce dosavadní neuvolněný tajemník Jiří Chmelík sám. Teprve plenární zasedání dne 29. dubna 1975 odvolalo předsedu MNV Ladislava Fila a tajemníka Jiřího Chmelíka. Současně **zvolilo za uvolněného předsedu MNV Jiřího Chmelíka**, dosavadního vedoucího dopravy v chemičce, a **za neuvolněného tajemníka MNV Ladislava Ulrycha**. Obojí s platností od 1. května 1975.

Rada MNV řešila v roce 1975 přípis okresního hygienika o katastrofálním stavu kuchyně v Pohostinství Na Křižovatce. Aby mohly být odstraněny závady, jako výměna stropu a pořízení nové střechy nad kuchyní, nové rozvody vody a obložení stěn obkladačkami, **byla hospoda od 1. května uzavřena**. Personál byl přeložen po dobu opravy do sezónní prodejny občerstvení na přehradě, paradoxně v době, kdy byla přehrada vypuštěná a k rekreaci nepoužitelná, snad kromě slunění na konci přehrady na druhém břehu od silnice.

Malý svátek prožili občané už **23. ledna 1976**, kdy byla slavnostně **otevřena prodejna potravin** s **řeznictvím** v jedné budově. Dílo v hodnotě 1 350 000 Kčs předal předseda MNV Jiří Chmelík do rukou pana Šlechty, místopředsedy LSD Jednota v Liberci. Vedoucí prodejny potravin a smíšeného zboží se stala dosavadní, ve funkci osvědčená paní Ročková z Krásné Studánky. Později na ni navázala paní Čihulová z Radčic. Obě vedoucí se

staraly o široký sortiment zboží, vlídným přístupem k zákazníkům si vybudovaly dobré jméno a tím také širokou klientelu. Vedoucím řeznictví byl důchodce Václav Ráz z Mníšku. V průběhu roku 1977 byl na prodejnu přidělen nový vedoucí Jiří Prošek z Raspenavy. Ač dojížděl, s jeho prací byli občané maximálně spokojeni. To platilo po celá léta i v době, kdy byl současně vedoucím samoobslužné prodejny potravin.

V lednu 1976 obdržel předseda MNV Jiří Chmelík pro MNV **dar** od Okresního kulturního střediska v Liberci za rozvoj kultury v obci. Jednalo se o obraz malíře J. Švihly „**Motiv z Mníšku**" v ceně 2 500 Kčs, který po celou dobu až do dnešních dnů zdobí zasedací síň obecního úřadu. Obraz zachycuje pohled od budovy MNV přes most a starou požární zbrojnici ke kostelu.

16. února 1976 obdržel MNV **Čestné uznání rady ONV** v Liberci, spojené s peněžitou odměnou ve výši 2 000 Kčs za 4. místo v soutěži péče o zeleň, její ochranu a rozšiřování.

Na penetraci obecních cest v roce 1976, a to převážně na část kolem manipulačního skladu dřeva od stanice ČSD k hranicím katastru s Oldřichovem v Hájích, vyčlenil MNV částku 56 291 Kčs. Jen 5 000 Kčs bylo ponecháno na nákup šotoliny pro opravy prašných cest.

Na budově č. 6, kterou obec využívala jako sídlo mateřské školy, byla řešena havarijní situace střechy. Stavokombinát Liberec na samý konec podzimu sundal taškovou krytinu, provedl podbednění a pokrytí střechy plechovou krytinou v celkovém nákladu 71 894 Kčs.

Také základní školství řešilo výstavbu *skladu paliva u školních dílen* formou „Akce Z". Z důvodů požární bezpečnosti byl dřevěný sklad nahrazen cihlovou stavbou, kterou provedli brigádnickou prací rodiče žáků. Ředitel školy svolával rodiče na konkrétní práce o sobotách a nedělích od dubna do června vždy po třech až čtyřech. Materiál přišel na 4 791 Kčs, práce byly provedeny zdarma. Stavební dozor vykonával zedník Václav Souček z Oldřichova v Hájích.

Ještě dříve než proběhly volby do NV v roce 1976, došlo u nás k důležité, dá se říci že i historické etapě ve vývoji MNV Mníšek. Podle celostátní směrnice o integraci obcí, která si dávala za cíl postupně vytvářet správní

celky až do počtu obyvatel 2000–2500, došlo ke **spojení MNV Mníšek a MNV Oldřichov v Hájích s platností od 1. května 1976**. Důvodem mělo být ustavení kvalifikovanějšího aparátu NV k zodpovědnému a mnohdy i konečnému vyřízení žádostí občanů. Stoupala tím i pravomoc NV. Tak byl vytvořen „**Společný místní národní výbor pro obce Mníšek a Oldřichov v Hájích se sídlem v Mníšku**“, nová zkratka SpMNV. Tak honosný název vydržel jen asi 1 rok. Pak přišly vyšší úřady na to, že v Ústavě ČSSR není žádný takový orgán stanoven, a nelze ho tedy ani užívat.

Obce tímto krokem nezanikly, školy a poštovní úřady se nerušily, složky NF pracovaly dále v původních obcích beze změny. K uvedenému rozhodnutí byla vytvořena komise. Její práce musela být intenzivnější v Oldřichově, kde měli občané i funkcionáři výhrady, zda to nebude konec školy, pošty, obce.

Po samostatných březnových schůzích poslanců, kde nakonec nebylo (ani v Oldřichově) podstatných nesouhlasných připomínek, *došlo k* **Ustavujícímu plenárnímu zasedání Společného MNV dne 29. dubna 1976** v sále kina v Mníšku. **Předsedou tohoto orgánu** byl jednohlasně zvolen dosavadní předseda Mníšku **Jiří Chmelík**, **tajemníkem** rovněž jednohlasně **Ladislav Ulrych** a byla také *ustavena rada společného MNV* ve složení: Václav Harmáček, Irena Hubáčková, Václav Knespl, Alfréd Novotný, Oldřich Pekař, Jaroslav Pošmůrný, Luděk Svoboda, Vlastimil Svoboda, František Tichý a předseda a tajemník. Také 4 komise: pro ochranu veřejného pořádku, finanční a plánovací, pro výstavbu, školská a sociální. K tomu byli další poslanci rozděleni do jednotlivých občanských výborů ve Fojtce, v Oldřichově v H. a v Mníšku. Od 1. května 1976 byl tedy veřejný život obcí řízen z jednoho centra prostřednictvím 40 poslanců.

VOLBY do národních výborů a zastupitelských úřadů všech stupňů proběhly v pátek a v sobotu **22. a 23. října 1976**. Pro ně byly ustaveny 3 okrskové volební komise, po jedné v každé obci. Ve Fojtce se voleb zúčastnilo 100 % voličů, v Oldřichově v Hájích 98,98 % a v Mníšku 99,46 %.

Do společného MNV bylo zvoleno celkem 31 poslanců, z toho 24 mužů a 7 žen. Do 35 let bylo 17 poslanců, od 36 do 60 let 14 poslanců. Z celkového počtu bylo 17 dělníků, 11 technicko-hospodářských pracovníků, 1 veřejný činitel a 2 ostatní. Podle politické příslušnosti bylo 14 členů KSČ, 1 člen Československé strany socialistické a 16 bezpartijních. Oldřichov v Hájích zastupovalo 12 poslanců, Fojtku 5 poslanců a Mníšek 14 poslanců.

Předsedou MNV byl jednohlasně zvolen **Jiří Chmelík, tajemníkem František Tichý** z Oldřichova v H. Vedle nich bylo ještě zvoleno *9 členů rady* MNV: Václav Harmáček, Monika Haasová, Ota Dědek, Oldřich Pekař, Miloslav Kavka, Josef Raul, Ivan Kočí, Veronika Tetourová a Jaroslav Pošmůrný.

Dále bylo ustaveno *6 komisí:* finanční (Monika Haasová + Miloslava Honsová, RNDr. PhMr. Petr Strejček), výstavby (Ota Dědek + Václav Včeliš, Václav Jelínek, Josef Langr, Zdeněk Snadík), pro ochranu veřejného pořádku (Oldřich Pekař + Václav Třešňák, Ladislav Ulrych), školská a sociální (Miloslav Kavka + Magdalena Žihlová, Marie Szatkowská, Kurt Effenberger, Rudolf Chrtek), pro obchod a služby (Milan Mužík + Irena Hubáčková, Miron Uhura) a kulturní (Luděk Svoboda + Jana Voráčková, Milan Voldřich, František Michajlov, Václav Zítka).

Ustavující plenární zasedání nového *MNV se uskutečnilo 11. listopadu 1976* v sále kina v Mníšku. Byl také vyhlášen nový volební program. Současně bylo rozhodnuto rozšířit stávající veřejný rozhlas také do Oldřichova. Práce byly zadány Montážním závodům Liberec, provedení OPS Česká Lípa.

Občanský výbor Mníšek, ustavený 22. února 1977, pracoval ve složení: předseda Josef Raul, místopředseda Jan Dvořák, tajemnice Božena Hrušková a členové Jiří Celler, Miroslav Svatoň a Kateřina Zimová.

Po celá léta měl MNV k výkonu svého poslání různé komise, kterým předsedali určení poslanci, ostatní byli jejími členy. V komisích mohli také pracovat aktivisté z řad veřejnosti nebo ze složek Národní fronty, často nazývaní „neposlanci".

Školská a kulturní komise měla několik pomocníků k zajišťování své činnosti. Byla to především *Osvětová beseda.* Po mnoho let ji vedli učitelé Josef Miklas a potom Luděk Svoboda. Vedle povolování tanečních zábav organizovala oslavy významných výročí, zvala do obce kulturní soubory okresní, ale i celostátní působnosti, řadu let vedla *kurz hry na klavír* pod vedením pí Honsové, starala se o náplň oslav *Dne dětí a Pionýrských poutí* a o jiné aktivity. Komisi patřil také *rozhlasový kroužek* k sestavování pravidelných relací do veřejného obecního rozhlasu (úkol plnili jednotliví učitelé školy pod vedením učitelky Olgy Bílkové), dále *Místní lidová knihovna.* Umístění knihovny se několikrát měnilo. Nejprve byla v budově MNV, pak počátkem 70. let došlo k přebudování prostoru přísálí kina v l. poschodí na pionýrskou

klubovnu a druhé části pro knihovnu. Po několika letech přešlo její umístění zpět do budovy MNV. Vzhledem k potřebě získat v budově OÚ místnost pro veřejně použitelný Internet a také proto, že knižní fond není svojí skladbou pro čtenáře příliš lákavý, byla činnost v roce 2001 dočasně přerušena. Teprve v listopadu 2003 rozhodlo OZ o úpravě nevyužitých prostor v pavilonu zdravotního střediska na důstojnou obecní knihovnu.

Dlouholetými knihovníky v minulosti byli např. pan Dolenský, Žofie Růžičková, pan Korec a Růžena Korcová ml. V roce 1973 měla knihovna 2 125 knih beletrie, 317 knih naučných a 298 dětských. Občas vyvíjela činnost také knihovna ve Fojtce pod vedením pí Schubertové ml.

Nemalý podíl na propagaci kultury měl místní *divadelní soubor*. Po několik poválečných let nastudoval každoročně aspoň jednu divadelní hru pro místní občany, ale také na výjezdy, např. do Oldřichova v Hájích. Bohužel v době své největší aktivity musel ukončit činnost pro zřízení stálého kina v sále pohostinství „Na Křižovatce". Kino poměrně brzy odešlo z vlivu Osvětové besedy a stalo se *státním kinem.* Dlouhodobě aktivními promítači byli místní občané. Nejprve Eduard Nerad, pak po 3 roky František Busta, dále Vladimír Vacek a nejvytrvalejší promítač Miloslav Votruba, který promítal po více než 20 let, a také Jiří Kadeřábek. V létě roku 1972 bylo v našem kině zahájeno *širokoúhlé promítání.*

Zcela netradiční *oslavy Dne dětí* po vzoru práce Okresního domu pionýrů a mládeže v Liberci formou našich *Pionýrských poutí* se vymykaly zvyklostem v několika směrech. Hned l. pouť v roce 1972 nadchla při přípravě výbory všech zájmových složek v obci a každá si vzala na starost aspoň jednu „pouťovou atrakci", jako třeba srážení kuželek, střelba ze vzduchovky, trestné kopy míčem na branku, jízda na upoutaném motocyklu Pionýr, šplh k májce pro zavěšené ceny, běh v pytlích, pro nejmenší závod na koloběžkách … někdy se jednalo o 15 soutěžních atrakcí. Od 2. ročníku ze dne 23. června 1973 získal každý úspěšný účastník naše domácí platidlo „mníšecký groš", což byla pohledná poukázka ve formě papírových peněz. Dohlížecí výbor Jednoty nebo vedoucí prodejny paní Karpíšková měly ve svém stánku zásobu dětských lákadel, od hraček po sladkosti. Děti si pak vybíraly a „kupovaly" vystavené zboží za vlastní groše. Hned od první pouti byl každoročně zaznamenán velký úspěch a také zájem akci opakovat. Z pohledu poslanců MNV byl vedle dětské radosti ještě další pozitivní výsledek – *Pořádání jedné slavnosti dalo dohromady všechny složky NF.* Zajišťovaly ji s velkým zájmem, až s nadšením; při přípravných schůzkách v Agitačním středisku se pravidelně scházelo kolem 35 ochotných organizátorů.

Pro některé kulturní aktivity a pro schůzovní činnost byl upraven malý sál v přízemí pohostinství „Na Křižovatce" hned vpravo za vstupními dveřmi. Byl známý pod názvem *Agitační středisko*. Dlouhá léta velice dobře vyhovoval svojí kapacitou pro zhruba 80 účastníků ke schůzím, estrádním vystoupením, k předávání občanských průkazů 15letým, k rozloučení s mateřskou nebo základní školou, k oslavě MDŽ a různých celostátních výročí, k přátelskému posezení s tancem při výročních schůzích jednotlivých složek NF, k přednáškám s diapozitivy a k dalším aktivitám pro veřejnost. Žel, dnes alespoň podobný prostor citelně schází.

MNV v zájmu vyjít vstříc občanům a také v zájmu péče o vzhled obce zajišťoval *nádoby na odvoz popele a odpadků*. Dokonce byl o tuto službu větší zájem veřejnosti, než mohly Technické služby z Liberce splnit dostatečným počtem popelnic. V roce 1977 bylo v obci 55 popelnic, v Oldřichově v H. 33 ks.

Od roku 1975 se datoval neuspokojený zájem MNV o *vydání pohlednic naší obce*, ale i Fojtky a Oldřichova. Teprve před rokem 1980 byly připravovány Pressfotem Praha a distribuovány do obcí.

Z politických stran zůstala od roku 1948 v činnosti pouze **Komunistická strana Československa**. Každé dva roky se konaly volby do výboru organizace. Po odstěhování předsedy Františka Sirového počátkem 70. let byla za předsedkyni zvolena Gertruda Trojanová, jednatelkou Růžena Korcová st., hospodářem Antonín Mejstřík, předsedkyní revizní komise Eliška Kubišová. Dalšími členy výboru se stali Oldřich Nýč, Edita Mišovicová a František Zadražil.

Dohlížecí výbor Jednoty měl hlavní náplň práce zaměřenou na sledování řádného provozu obchodní sítě, zejména v době dovolených, kdy do obce přijíždělo hodně rekreantů. Členové se rovněž vyjadřovali k termínům dovolené prodavaček. Předsedou byl po dlouhá léta Milan Mužík st., mezi členky výboru patřily např. v roce 1973 pí Hyblerová, Radoušová, Vaněčková, Blanka Bílková, z mužů J. Mašek aj. Výbor vyvíjel také aktivitu v kulturní oblasti: Na své schůze zval kouzelníky, zpěváky z opery F. X. Šaldy; pod jeho hlavičkou existoval i místní soubor lidových hudebníků ve složení Nekvinda, Kalina, Voldřich, Jína; organizoval různé kurzy pro ženy, jako šití, studené kuchyně apod. Nemalou měrou se podílel při každé Pionýrské pouti aspoň jednou atrakcí.

Chemička prováděla výběr staveniště pro sklad hořlavin. Bylo vybráno místo za výrobními budovami pod podnikovou vilkou č. 120.

Ministerstvo kultury České socialistické republiky zřídilo svým výnosem ze dne 10. února 1977 pod čj. 9855/76 **chráněné naleziště „Pod Dračí skálou"** v katastrálním území Fojtka k ochraně jediné lokality *tisu červeného* (Taccus baccata) v Jizerských horách.

Občanský výbor Fojtka vedl v roce 1979 Ivan Kočí, místopředsedou byl Vladimír Vacek a jednatelem Oto Morávek st. Členy byli: Ing. Günter Zacke, František Máj, Marie Kolarovičová a Irena Soukupová. OV se zaměřil na zlepšování životních podmínek v obci, na zajištění obecních směn v dubnu a říjnu, na čistotu a vzhled stálých autobusových čekáren a zastávek, ale především na úpravy okolí požární zbrojnice po dokončené přístavbě zasedací místnosti požárního sboru. Další pozornost byla věnována chodu nově vybudované prodejny potravin v č. 62, čistotě a uskladnění zboží v Pohostinství u vedoucích manželů Kohoutových.

Z iniciativy a pod vedením Celestýna Kolaroviče vznikla v obci *nová organizace NF – odbočka Českého svazu zahrádkářů a ovocnářů.*

Ve Fojtce v roce 1979 pokračovaly práce na opravách a na záchraně budovy bývalého **Hotelu Voigtsbach**, který občané obce využívali k různé kulturní a sportovní činnosti v prvních poválečných letech jako **Dům osvěty**. Podnik Uranové doly Stráž pod Ralskem si počínal velkoryse v opravách obvodových zdí a v jejich případné kompletní rekonstrukci. Budova byla brzy pod novou střechou, byly budovány vnitřní příčky a byla dokončena venkovní fasáda. Přes zimu a na příští rok zbývala vodoinstalace, elektroinstalace a vnitřní omítky.

Podnik se rozhodl vybudovat pro své zaměstnance vhodné **rekreační zařízení** s ubytovacími kapacitami a se sportovišti na přilehlé zahradě.

V roce 1979 bylo v ČR vydáno celostátní opatření k zavedení **„zimního a letního času"** počínaje 29. březnem, kdy se hodiny posouvaly o jednu hodinu dopředu, a noc tím byla o hodinu kratší. 28. září se posouvaly o hodinu zpět, a noc byla delší. K tomuto rozhodnutí přistoupila vláda republiky v rámci úspor energie a zejména v souvislosti s celoevropským postupem.

Letní čas byl v českých zemích poprvé zaveden za první světové války v roce 1915 a 1916. Znovu se začal používat za druhé světové války v letech 1940, 1943, 1944 a 1945.

Do roku 1995 trval letní čas šest měsíců. Potom došlo k jeho prodloužení zhruba o jeden měsíc s ukončením ke konci října. Tím došlo ke zkrácení zimního času, tj. toho skutečného astronomického času podle sluníčka. Nařízením vlády z ledna 1995 bylo ukončení letního času sladěno s termínem směrnic Evropského parlamentu a Rady Evropské unie. Ta už v roce 1976 rozhodla o zavedení letního času ve státech unie s doporučením, aby ji následovaly i státy mimo unii. Vše bylo a je motivováno snahou snížit spotřebu elektřiny.

Podniková i soukromá výstavba

Nedostatek pracovníků na hospodářství Československých státních statků řešilo *ředitelství ČSSS* v Liberci *výstavbou bytů* i v Mníšku. Měly napomoci stabilizaci pracovníků všech zemědělských profesí. V roce 1966 byla zahájena výstavba bytových jednotek na poli při silnici do Fojtky, proti hřbitovu, na pozemkové parcele 1028/l. Jednalo se o 24 bytů ve dvou domech s popisnými čísly 279–282. Osmnáct bytů bylo určeno pro pracovníky zemědělství (dva z nich se podařilo získat pro stabilizaci učitelů v obci) a šest bytů stavělo bytové družstvo vytvořené z řad mladých občanů Mníšku. Za vložený finanční podíl 25 000 Kčs na byty v 1. a 2. podlaží a za necelých 17 000 Kčs na byty v podkroví získali pro své rodiny moderní bydlení. Kolaudace byla provedena 30. 1. 1969.

18. prosince 1972 byl kolaudován montovaný domek typu OKAL (č. 283) jako byt pro hrázného na naší přehradě. Výstavbu zajišťovalo Povodí Labe Hradec Králové.

Bytová otázka tížila i další mladé občany obce. Rozhodli se ji řešit výstavbou rodinných domků. Prvním stavebníkem, který se nebál pustit do tak náročné práce, byl *zedník Václav Slezák s* manželkou Ludmilou. Svůj dům (č. 284) kolaudovali 1. července 1975.

V té době již stavěli manželé Zlatuška a František Michajlovi svůj montovaný dům (č. 285), který byl kolaudován 30. září 1976.

Adaptace původní hospodářské části domu manželů Langrových (č. 15) se prací jejich syna Josefa a jeho ženy Dagmar stala jejich rodinným domem (č. 302). Kolaudovali 26. října 1976.

Manželé Ivan a Jiřina Forstovi postavili na dolním konci rodinný dům č. 286, který kolaudovali 15. listopadu 1977.

Těsně s Vánocemi a Novým rokem 1978 se stěhovalo šest rodin do *1. řadové výstavby* v Mníšku na poli mezi farou a domem rodiny Brabcovy. Tři roky trvala výstavba, kterou původně vyprovokovala chemička. Stavebníci nevytvořili družstvo, ale šlo o individuální výstavbu ve skupině. Podmínka řadové výstavby, účast nejméně šesti stavebníků, byla splněna. Plnily ji rodiny: Chmelíkova, Červinkova, Löffelmannova, Žihlova, Svobodova a Ulrychova. Kolaudace domů č. 287–292 proběhla 5. ledna 1979 bez závad. Nemalou zásluhu na tomto výsledku měl občan obce a stavební technik Miroslav Veselý, který vykonával této skupině stavební dozor z přátelského vztahu, zcela bez nároku na finanční odměnu.

Za 10 let – od roku 1969 po rok 1979 – přibylo v Mníšku výše uvedenou výstavbou **35 bytů!!**

OSMDESÁTÁ LÉTA (1980–1989)

Podobně jako v celém státě pokračovala i u nás *integrační opatření*, tj. docházelo ke slučování obcí do větších celků na vyšší úrovni. V našem případě jim předcházelo spojení MNV k 1. 5. 1976 a nyní rovněž k **1. květnu 1980** došlo k vyššímu stupni uvedené změny. Ta v praxi znamenala **zánik obce Oldřichov v Hájích a vytvoření jedné obce Mníšek** se čtyřmi samostatnými částmi:

a) část Mníšek
b) část Oldřichov v Hájích
c) část Fojtka
d) část Filipka (v Oldřichově v H.)

Občané si museli nechat na MNV v Mníšku opravit záznam o trvalém bydlišti, například ve znění: Oldřichov v Hájích, část Filipka č. 17, nebo Mníšek, část Fojtka č. 69.

V srpnu 1980 došlo na plenárním zasedání MNV v *Oldřichově v Hájích ke zrušení jejich školy*. Tomuto aktu předcházelo více než roční trucování a diskusní tahanice mezi Odborem školství ONV Liberec, funkcionáři Občanského výboru Oldřichov v H. a MNV Mníšek. Dosavadní ředitelka pí Benešová z Liberce přešla na ředitelské místo do malotřídní školy Radčice, vychovatelka školní družiny Miroslava Tetourová zůstala v budově školy jako vychovatelka učňů železničního učiliště Liberec, kteří se již rok v budově učili oboru malíř-natěrač a také tam i bydleli. Budova současně ještě sloužila jednotřídní škole.

Sloučení obcí si vyžádalo *rekonstrukci a rozšíření obecního rozhlasu* do všech částí. Okresní podnik služeb Česká Lípa zahájil práce v říjnu a dokončil je v prosinci 1980 v celkovém nákladu 330 000 Kčs. Bylo instalováno 78 reproduktorů a byla také pořízena nová ústředna, která stála 60 000 Kčs. Veřejný rozhlas zatím nebyl zaveden do osady Pily v Oldřichově a do Fojtky s předpokladem zřízení v roce 1981. Pro poruchu na zesilovacím bloku nebyl rozhlas stejně uveden do provozu v roce 1980, ale až v dubnu 1981.

V roce 1980 došlo k *úpravám na silnicích a na obecních cestách*. Počátkem srpna zahájil podnik Stavby silnic Ústí nad Labem zabudovávání obrubníků chodníků od budovy ZŠ v Mníšku po křižovatku silnice Liberec – Frýdlant. Od 13. srpna 1980 došlo k pokládání asfaltového koberce na hlavní silnici od železniční zastávky v Oldřichově v H. po tuto křižovatku v Mníšku. Po přechodu zimy došlo hned na jaře 1981 k penetraci prašné obecní cesty od budovy MNV Mníšek podél rodinných domů pod hřištěm, dále přes trať až k provozovně družstva Likov ve Fojtce.

Jarní a podzimní pracovní směny v roce 1980 byly v našich obcích zaměřeny především na práci v Akci Z. V Oldřichově v H. na *zastřešení nově budované prodejny samoobsluhy*, v Mníšku na l. pavilon budoucí mateřské školy, který se rovněž *podařilo dostat pod střechu.*

Ke dni 30. 9. 1980 odešla na vlastní žádost dlouholetá administrativní pracovnice MNV pí Blanka Bílková. Na její místo byla přijata paní Manychová z Krásné Studánky, která byla dosud pracovnicí ONV Liberec. V praxi se tak naplnilo snižování aparátu ONV. To se dotklo naší obce i jinak. Od 1. října 1980 byl *přeložen stavební úřad do Chrastavy, stejně jako matrika z MěNV Liberec rovněž do Chrastavy.*

Inventarizace majetku ve správě MNV k 31. prosinci 1980

Základní prostředky – ZP	budovy a stavby	15 948 257,70 Kčs
	stroje, zařízení, inventář	903 119,50 Kčs
Drobné a krátkodobé předměty	DKP celkem	1 036 392,74 Kčs
	materiálové zásoby	123 674,21 Kčs
	majetek celkem (ZP a DKP)	18 011 444,15 Kčs
Zůstatek na běžném účtu		62 289,72 Kčs
Na účtu sdružených prostředků		841 262,88 Kčs
Pohledávky na daních		2 428,00 Kčs
Neuhrazené faktury		5 785,45 Kčs
Fond rozvoje a rezerv		489 205,05 Kčs

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. listopadu 1980

Údaje o domech

	trvale obydlené	rekreace	neobydlené	domy celkem
Fojtka	51	53	2	106
Mníšek	176	26	15	217
Oldřichov + Filipka	151	61	25	237

Údaje o bytech

	druh bydlení			velikost bytu – místností					vybavení		
	v rod. domku	b. dr.	ostat.	1	2	3	4	5	koup.	vodov.	ús. top.
Fojtka		41	-	8	9	24	12	3	6	34	33
Mníšek	157	24	58	45	85	56	38	30	182	212	107
Oldřichov + F	135	-	22	27	59	40	29	13	104	102	53

Údaje o trvale bydlících osobách

	osob			ekonomicky aktivní			pracující v		
	celkem	mužů	žen	muži	ženy	celkem	obci	okrese	kraji
Fojtka	159	86	73	51	19	70	30	40	-
Mníšek	793	383	410	197	148	345	145	185	9
Oldřichov + F	507	257	250	138	89	227	124	100	3

Vybavení domácností

	lednička	pračka		televizor		chata	motocykl	osobní auto	
		aut.	jiná	barev.	černob.			garáž.	negaráž.
Fojtka	44	3	44	2	50	-	9	10	9
Mníšek	287	66	160	19	216	8	25	78	19
Oldřichov + F	138	20	117	3	147	6	21	4	-

Osoby podle národnosti

	česká	slov.	ukrajin.	polská	ruská	maďar.	německá	jiná
Fojtka	129	25	-	-	-	-	5	-
Mníšek	711	50	1	5	-	7	18	1
Oldřichov + F.	442	40	3	13	-	1	7	1

Vzhled místního málo udržovaného hřbitova v Mníšku se rozhodla rada MNV řešit za pomoci Pohřební služby města Frýdlantu. Na své schůzi 13. dubna 1981 připravila ke zveřejnění vyhlášku o zamýšlené činnosti. Bohužel se stalo, že buldozer pohřební služby zahájil práce hned a navíc právě v období trvajících dešťů. *Necitlivě navršil pomníčky neudržovaných hrobů* na dvě hromady. To vyvolalo silné pohoršení občanů. Pro špatný stav hřbitova se ani neuskutečnilo tradiční květnové pokládání věnců na hroby rudoarmějců. Vedle morálních ztrát došlo i ke ztrátám materiálním. Někteří cizí nezvaní návštěvníci odvezli nekontrolovatelně část leštěných náhrobků.

I když se podzimní směna občanů zaměřila také na zlepšení stavu prostranství hřbitova, do konce roku se stav o mnoho nezlepšil.

Příprava a průběh voleb do MNV 5. a 6. června 1981

V minulém volebním období pracovalo 29 poslanců. Podle rozhodnutí ONV v Liberci se jejich *počet v integrované obci zvýšil na 50.* Podařilo se

dodržet stanovený klíč podle pohlaví, dále kádrové, sociální a věkové složení budoucích poslanců. Od 4. května byly vyvěšeny volební seznamy. Byly zřízeny 3 volební okrsky: Fojtka v budově bývalé školy, Oldřichov v H. v budově bývalého MNV a Mníšek ve stávajícím MNV.

Volby proběhly v klidné atmosféře, občané volili většinou veřejně. Bylo zapsáno 990 voličů, rozdáno bylo 985 hlasovacích lístků a také 985 jich bylo odevzdáno. Voleb se zúčastnilo 99,49 % zapsaných voličů, z toho 98,40 % ve Fojtce, 100 % v Oldřichově v H. a 99,41 % v Mníšku.

Ustavující plenární zasedání MNV se konalo 25. června 1981 v sále Osvětové besedy v Oldřichově v Hájích. Zvolilo **Jiřího Chmelíka z Mníšku předsedou MNV, Františka Tichého z Oldřichova v Hájích tajemníkem MNV, Václava Harmáčka z Mníšku místopředsedou MNV.**

Za členy rady MNV: z Mníšku: Moniku Haasovou, Miloslava Svitáka, Miloslava Hrdinu. Z Oldřichova: Miloslava Kavku, Dietera Antese a Veroniku Tetourovou.

Bylo také vytvořeno 8 komisí s funkcí iniciativní, kontrolní a výkonnou:

- finanční a plánovací
- sociální a zdravotní
- školská a kulturní
- výstavby a bytová
- zemědělská
- pro mládež a tělovýchovu
- místního hospodářství, obchodu a cestovního ruchu
- pro ochranu veřejného pořádku

Poslanci byli rozděleni do obvodů v okolí svého bydliště. Toto opatření si kladlo za cíl zlepšit informovanost občanů, neboť poslancům bylo kladeno za povinnost osobně agitovat k účasti na plenárních zasedáních, zvát na jarní a podzimní dobrovolné pracovní směny v obci a v okolí jejich bydlišť, ale hlavně zvát na dostavby Akcí Z. V neposlední řadě také seznamovat s prací rady a se záměry celého MNV.

Za hlavní investiční „Akce Z" považovali poslanci a občané dokončení výstavby prodejny potravin a masa v Oldřichově v H. v nákladu 700 000 Kčs, v Mníšku pokračování na dostavbě mateřské školy pro 90 dětí v celkovém nákladu 3,7 milionu Kčs a v Oldřichově v H. vybudování víceúčelové vodní nádrže za 350 000 Kčs. Jako neinvestiční akci v Mníšku zahrnula rada MNV adaptaci bývalé prodejny potravin (č . 267) na Dům služeb.

Následně po volbách do MNV proběhly také **volby Občanských výborů**.

- 22. září proběhla volba do OV Mníšek. Předseda Milan Mužík st. + 9 členů.
- 24. září volili OV ve Fojtce. Předseda Bohuslav Chaloupecký + 7 členů.
- 29. září volili OV v Oldřichově v H. Předseda Václav Janoušek + 9 členů.

Rada rozhodla uskutečnit každoročně *6 plenárních zasedání MNV* střídavě ve všech obecních částech zhruba po 2 měsících, únorem počínaje. Až na výjimky se tak skutečně dělo v průběhu celého volebního období. Na všechna PZ byl zajišťován svoz občanů.

Obě investiční Akce Z v Mníšku (výstavba MŠ) a v Oldřichově v H. (prodejny potravin) se neobešly bez pomoci řemeslníků ve mzdě. V průběhu roku pracovalo na obou staveništích po 5 zednících z Pozemních staveb Liberec, ale jen v jejich volných chvílích, o sobotách a nedělích a v době jejich dovolené.

I tak bylo již zřejmé, že termín dokončení MŠ v Mníšku, rok 1982, nebude dodržen. Koncem roku 1981 vypadala situace na stavbě MŠ následovně: jeden pavilon v hrubé stavbě zastřešen a zateplen vsazením oken, druhý pavilon částečně zastřešen, pro třetí jsou hotovy základy a část obvodového zdiva.

V *Oldřichově v H. byly práce dokončeny na jaře 1982*, ale otevření prodejny masa a potravin proběhlo až v říjnu, protože LSD Jednota Liberec nebyla schopna včas vybavit objekt potřebným nábytkem. Občané na výstavbě odpracovali zdarma na 7 tisíc pracovních hodin!

Rada MNV dobře hodnotila práci v Oldřichově v H., zejména organizaci tzv. „poslaneckých dnů". To bylo opatření ke zlepšení docházky občanů na stavby k výkonu práce zdarma, což byla jedna z podmínek Akce Z. Na každou sobotu a neděli byli určeni 2–3 poslanci, kteří ze svého stanoveného volebního obvodu měli získat nejméně 2 brigádníky a 1–2 organizace NF se stejným úkolem. Cílem bylo, aby se na stavbě sešlo alespoň kolem 10 občanů k výkonu konkrétně naplánované práce. To se dařilo plnit v Oldřichově v H. Bohužel v Mníšku se stávalo, že ne všichni poslanci dokázali přesvědčit občany, a často se brigády zúčastnili jen sami. S takovým přístupem veřejnosti, která byla již roztrpčená z velikosti stavby MŠ a také z dlouhodobé dobrovolné práce zdarma, se termíny výstavby nedaly plnit. Přesto je nutno uznat obrovský podíl mníšecké veřejnosti na tak velké a na množství práce náročné stavbě, zejména v počátcích, kdy bylo možno pozorovat i pracovní nadšení.

Rada MNV musela požádat ONV v Liberci o prodloužení termínu kolaudace. Vyslovený souhlas také znamenal, že předseda ONV Bedřich Tesař si vzal osobní záštitu nad dostavbou. V květnu 1983 byl vypracován nový harmonogram prací, kde byla zakotvena i pomoc některých podniků k provedení odborných prací. Vodovodní přípojku a kanalizaci (bez septiku) zajišťovaly Severočeské vodovody a kanalizace Liberec, vnitřní rozvody teplé a studené vody a topení zajišťovalo družstvo Družba Liberec, vybagrování základů pro hospodářský pavilon provedl Státní statek Liberec, který také poskytl 9 zedníků na pořízení omítek. Součástí opatření z roku 1983 bylo podání výpovědi naší chemičce z pozemku, na kterém měla složiště sudů, nyní krajně nevhodně v těsné blízkosti budoucí mateřské školy.

Přes všechny organizační potíže se podařilo *stavbu 3 tříd v pavilonech mateřské školy* i s hospodářským objektem a spojovací chodbou mezi pavilony (zahájenou v roce 1979) **dokončit do 29. září 1986**, kdy došlo ke slavnostnímu stěhování školy. Po 8 letech trápení i malých radostí se nadměrné „sousto" přece jen podařilo splnit. Zatím však počet dětí poklesl natolik, že byly potřebné jen 2 třídy, tedy 2 pavilony. Třetí byl později využit pro zřízení zdravotnického střediska, tedy rovněž pro užitečné veřejné prostory. Nestavělo se zbytečně.

V říjnu 1982 provedla Okresní správa silnic Liberec nákladem 3 miliony korun položení nového asfaltového koberce na silnici od železničního přejezdu u hřbitova v Mníšku do Fojtky.

Státní traktorová stanice Chrastava (STS) – středisko Větrov provedla v roce 1982 penetraci cesty ke Včelišovým ve Fojtce č. 9 a v Mníšku od Daňkových (č. 16) ke Slezákovým. Obojí v nákladu 350 tisíc Kčs.

Do výstavbových akcí v Mníšku byla MNV dodatečně zahrnuta **úprava sportovního areálu**. Po dokončeném tenisovém kurtu a jeho oplocení se jednalo o prodloužení stávajících šaten zhruba na dvojnásobek. Za rok 1981 byly vybetonovány základy, postaveny obvodové zdi a byly připraveny vazníky na zastřešení. K jejich instalaci došlo až v roce 1982. Celkový rozpočet 170 tisíc Kčs byl vyčerpán do roku 1982 jen částečně – ve výši 119 tisíc. Zbývající prostředky byly použity na vybavení kabin a na saunu.

Zimní protahování cest k odklizení sněhu zajišťovalo hospodářství státního statku Krásná Studánka vlastními mechanizačními prostředky. Náklady hradil MNV.

Obsazení místních prodejen v roce 1981

- Samoobsluha Mníšek, č. 056, vedoucí pí Čihulová z Krásné Studánky
- Prodejna potravin Mníšek, č. 057, vedoucí pí Tvarohová z Mníšku
- Prodejna potravin Fojtka, č. 054, vedoucí pí Korcová z Mníšku, od roku 1983 důchodce pan Orct z Mníšku
- Pohostinství Fojtka, vedoucí pí Kohoutová z Fojtky
- Pohostinství Na Křižovatce Mníšek, manželé Chejnovi z Rudolfova
- Pohostinství v dolním konci Mníšku, čp. 143, vedoucí pí Hovorková z Mníšku, ukončila práci v červnu, po kratších zástupech nastoupila v r. 1983 pí Strnadová
- Řeznictví 323 Mníšek, vedoucí pan Prošek z Raspenavy
- Prodejna textilu Mníšek, čp. 175, vedoucí pí Karpíšková, zaučuje se pí Svitáková z Mníšku
- Řeznictví 324 Oldřichov v H., vedoucí pí Knesplová z Oldřichova v H.
- Prodejna potravin Oldřichov v H., č. 058, vedoucí Jarmila Durdisová z Oldřichova
- Pohostinství Oldřichov v H., vedoucí občan NDR Peter Walther, přebírá pan Princlík

V průběhu roku 1982 proběhla **generální oprava střechy na budově základní školy** o ploše 1 350 m^2. Dosavadní tašková krytina byla sejmuta, latě byly strženy, následovalo celé podbednění pro položení hliníkových šablon o rozměru 0,5 m x 1 m. Demontážní práce prováděl místní občan tesař Miroslav Svoboda se skupinou 6 přátel. Ostatní vykonával podnik Stavokombinát Frýdlant. Práce probíhaly až do pozdního podzimu. Naštěstí byl rok klimaticky mimořádně příznivý, takže nedošlo ke škodám promáčením stropů apod.

Také ve dvoře naší továrny *Spolek pro chemickou a hutní výrobu* došlo v roce 1982 k *narovnání koryta Jeřice.* Místo oblouku k silnici bylo provedeno napřímení rovnou k mostu. Práci provedly Vodohospodářské stavby Liberec nákladem 2 miliony korun. Důvodem bylo získání prostoru pro **výstavbu biologické čističky** o celkovém nákladu 6 milionů korun, která nahradila dosavadní neutralizační stanici.

(V červnu odešel *do důchodu dlouholetý ředitel chemičky Oldřich Pekař*, novým ředitelem se stal pracovník výzkumu našeho závodu Vladimír Ambrož z Liberce.)

Profesionální sledování počasí pro Hydrometeorologický ústav Ústí nad Labem-Kočkov prováděl v Oldřichově v Hájích Němec Heinrich Seibt až do roku 1969

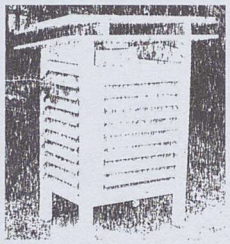

u svého domku v blízkosti železniční zastávky v Oldřichově v H. Po jeho smrti převzal tuto úlohu přednosta železniční stanice v Mníšku František Pultr, bytem Oldřichov v Hájích č. 206, což je domek na hranicích s Mníškem v prostoru za oldřichovskou pilou (č. 1.) Pro činnost pomocného meteorologa byl odborně proškolen. Podle jeho bydliště jsou záznamy prakticky mníšecké. Měsíční sumarizované záznamy odesílal do Ústí n. L. Zaznamenával směry a sílu větru, dešťové a sněhové srážky, mlhy, přírodní jevy jako bouřky a blesky.

(K některým meteorologickým pojmům:

Mrazivý den je takový den, ve kterém je alespoň 1x za 24 hodin naměřena teplota pod 0 °C.

Ledový den je takový, ve kterém se teplota pohybovala stále pod 0 °C a ani 1x nevystoupila nad 0.

Letní den má v průběhu 24 hodin alespoň 1x teplotu nad 25 °C.

Tropický den má v průběhu 24 hodin alespoň 1x teplotu nad 30 °C.

Množství srážek je uváděno v milimetrech na 1 metr čtverečný. Přitom 1 mm znamená, že na každý m^2 spadne jeden litr vody. Příklad: 45 mm srážek představuje 45 litrů vody na každý metr čtverečný.)

Naše kronika obsahuje podrobné záznamy z let 1969–1982, z nichž vyjímám:

L e d e n jako měsíc velkých extrémů byl v roce 1971. Tehdy bylo celkem 15 ledových dnů. Mrazivá byla zejména 1. dekáda. Naopak nejtepleji za posledních 50 let bylo v lednu roku 1974. Jeho celková průměrná teplota byla +1,1 °C. Ve všech sledovaných letech bylo nejvíce teplejších dnů kolem 19. ledna.

Ú n o r 1975 vybočoval nad ostatními velkým počtem slunečných dnů. Zejména v poslední dekádě svítilo slunce téměř nepřetržitě. Na sníh byl naopak velmi chudý. V únoru 1977 vykvetly sněženky, ale koncem měsíce je přikryla velká spousta sněhu, doprovázená silnými mrazy. Opravdu zimním měsícem byl únor v roce 1978. Průměrná teplota byla +3,1 °C (to je o 2,1 st. pod normálem). Ledových dnů bylo 11.

B ř e z e n v roce 1971 byl označovaný jako studený měsíc. Jeho průměrná teplota byla jen - 0,4 °C, což je o 3,6 st. pod normálem. Prvních 7 dnů bylo ledových. Sluníčko nasvítilo jen 30 % z možného svitu.

Březen 1973 měl 21 mrazivých dnů. Také v roce 1976 byl březen zvláštní tím, že každý den mrzlo. Průměrná teplota na Liberecku byla -0,7 st., ačkoliv dlouholetý průměr je +3,1 st. C. Na srážky byl velmi chudý, dlouhé holomrazy poškodily ozimy.

Bouřky hřměly v březnu 2x v roce 1971 a 1974, 1x v letech 1970, 1972, 1978.

Duben hřměl bouřkou 2x v roce 1970 a 1978, 1x v letech 1973, 1975, 1979. Neobvykle mnoho dnů s ranními mrazíky měl duben 1974, celkem 20. Naproti tomu bylo prvních 11 dnů téměř letních.

15 mrazivých dnů měl duben 1976. Za chladné měsíce byl duben považován v letech 1971, 1973, 1977 a 1978. V sobotu 9. dubna 1977 začalo silně sněžit a na velikonoční svátky napadlo 17 cm sněhu, který zůstal ležet do 13. dubna. Oteplení nastalo teprve ve 3. dekádě. Průměrná teplota +6,4 °C byla o 1,1 st. pod normálem. V roce 1979 byly u země mrazy celkem 20x, mrazivých dnů bylo 10.

Květen hřměl bouřkami 7x v r. 1982, 5x 1969, 1974, 1976, 1981, 4x 1978, 3x 1971, 1980, 2x 1972, 1973, 1975, 1977, 1979, 1x 1970.

Chladný a deštivý byl květen 1972, celkem 14 deštivých dnů. Naopak na začátku měl 4 teplé dny a 2 dny ve třetí dekádě, kdy bylo 23. května naměřeno 23 °C. Květen 1976 byl velmi suchý. První dvě dekády byly téměř beze srážek. 11. květen v roce 1979 byl tiskem označen za nejchladnější den v Praze, kdy v Klementinu naměřili 0 °C, stejně jako u nás, a překročili historický rekord. Absolutní minimum k tomuto datu bylo 0,1 °C z roku 1838.

„Ledoví muži" se u nás v roce 1978 přihlásili později, až 17. května po 4 dny. Mimořádně teplým měsícem byl květen 1979, zejména jeho 3. dekáda (25. 5. bylo + 28 st.C). Letních dnů s teplotou nad 25 st. bylo u nás 9, na Liberecku 14. Byl suchým měsícem. Srážek spadlo za celý měsíc jen 26 litrů na 1 m^2.

Červen bouřil 11x v r. 1978, 9x 1974, 6x 1979, 1982, 5x 1970, 1971, 1972, 1980, 4x 1969, 1975, 3x 1977, 2x 1976, 1981, 1x 1973. Mimořádně chladný byl v roce 1971, letních dnů bylo jen 6. Na srážky byl bohatý: spadlo 185 litrů/m^2, což je více než 200 %. Také 24 deštivých dnů je počet, který se někdy nevyskytne za celá desetiletí.

Téměř katastrofálně málo srážek vykázal červen v roce 1976. Jen 27 litrů/m^2, což je 30 % z normálního množství. V pondělí 28. 6. byla u nás saharská vedra, ve stínu +30 °C, na slunci +50,5 °C. Letních dnů jdoucích za sebou bylo 11, z toho tropické 3. Byl vyhlášen zákaz zalévání rostlin pitnou vodou.

Červenec měl celkem 16 tropických dnů (nad 30 °C) v roce 1972. Naopak velmi studený byl v roce 1974, kdy se vyplnila jak medardovská pranostika, tak pranostika Sedmi bratří. Do 25. byly denně srážky a teploty spíše odpovídaly ranému podzimu. Tím se opozdilo dozrávání obilí a žně.

Ve znamení rekordních teplot byl červenec 1976. V Praze naměřili teplotní maximum od roku 1775 až 34 °C. V Poděbradech, Doksanech až 36 st., u nás pan Pultr 35 °C.

Rekordní srážky zaznamenal červenec 1981: 339 litrů/m^2, což bylo zhruba 600 % normálu. Tyto deště způsobily povodně a škody.

S r p e n v roce 1972 byl ve znamení střídání velkých veder s chladnými dny. Průměrná teplota na Liberecku byla jen 15,4 °C, což je 1,3 st. pod normálem. V Českém Dubu bylo naměřeno dne 14. 8. „saharských" 54,5 st. na slunci a např. 24. 8. klesla ráno teplota na 1,5 °C. Na srážky byl chudý.

Za velmi teplý byl považován srpen roku 1975. Za poslední léta nejpříznivější, kdy jeho průměrná teplota byla 18,2 st., tj. o 1,5 st. nad normálem.

Na srážky byl bohatý srpen roku 1977. V 15 deštivých dnech spadlo 267 mm vody, tj. 267 litrů na 1 m^2. Déšť znemožňoval sklizeň obilovin.V roce 1979 nebyl kromě několika teplých dnů počátkem měsíce ani jeden tropický den. Koncem měsíce se přihlásila chladná rána s nočními a ranními mlhami a dlouhotrvající rosami. I na sluníčko byl skoupý. Celkem svítilo 133,5 hod., tj. 33 % z možného svitu.

Z á ř í roku 1972 mělo ke konci měsíce velmi chladné dny, které snížily celkovou průměrnou teplotu měsíce na 9,9 st., což je o 3,3 °C pod normálem. První dekáda byla přitom naopak ještě letní. Na srážky bylo bohaté. Naopak na srážky abnormálně chudé bylo září 1973. Pršelo pouze po 6 dnů a za celý měsíc spadlo jen 32 mm vody. Pro vegetaci byly důležité velké rosy, které vydaly 4,1% vodní hodnoty. Protože i předcházející srpen byl na srážky chudý, půda trvale vysychala. Při měření její vlhkosti bylo např. 23. 9. v hloubce 50 cm naměřeno jen 1,75 % vláhy. Také září 1975 bylo na srážky chudé. Ve srovnání bylo takové na Liberecku naposledy v roce 1947. Bylo 10 letních dnů, z toho 2 tropické. Naopak chladné září bylo v roce 1978, kdy téměř každý den pršelo a napadlo nejvíce srážek za sledované roky 1969–1982. Spadlo 172 mm vody.

Ř í j e n v 1. dekádě roku 1971 měl druhé období „babího léta". Podobná situace byla i v říjnu 1973 s teplotami téměř letními. Naopak první mrazíky kolem 10. října 1975 zničily značnou část dosud kvetoucích podzimních rostlin. Kromě několika dní uprostřed měsíce října 1978, kdy se odpolední teploty pohybovaly kolem 20 st., bylo po celý měsíc poměrně chladno. Sice jeho celkový průměr 8,2 st. byl o 0,1 st. nad normálem, ale to způsobilo několik pěkných dnů babího léta. Na srážky byl bohatý, konec měsíce lze považovat za mokrý.

Listopad na konci měsíce v roce 1973 můžeme považovat za předčasný nástup zimy. V neděli 25. 11. se strhla prudká vichřice doprovázená bouřkou a od té doby vytrvale sněžilo. Do konce měsíce napadlo v celé oblasti celkem 39 cm sněhu. Nastalo 15 mrazivých a 5 ledových dnů. Průměrná teplota dosáhla hodnoty 0,9 st., což je o 1,8 st. pod normálem. Slunce svítilo jen 32 hodin, tj. 15 % možného svitu.

Za měsíc tepelných rozdílů byl považován listopad 1975. Průměrná teplota prvních dvou dekád byla +4,1 °C, zatímco poslední dekáda byla minus 5,1 st. Celkem bylo 12 mrazivých a 7 ledových dnů. To je na listopad příliš mnoho.

Naopak teplý listopad byl v roce 1979, kdy bylo trvale zamračeno, tma stíhala tmu. 13. listopadu napadl místy sníh a zůstal ležet. Koncem měsíce se silně oteplilo, téměř do letního stavu. Na srážky byl bohatý. Na Liberecku spadlo 837 mm srážek, tedy 837 litrů na 1 m^2, což je 175 % normálu.

Prosinec v roce 1971 byl neobvykle mírný. Průměrná teplota byla +2,6 st., což je dokonce o 2,8 st. nad normálem. Ještě 22. 12. bylo v Č. Dubu naměřeno +1,1 st. Slunce však svítilo tak málo, že takový případ nastává 1x za 100 let, pouze 8,8 hod. tj. 4% možného svitu. Hodnotu teploty, která se naměří tak 1x za 200 let, měl 29.prosinec 1974, kdy v Č. Dubu naměřili teplotu +12,1 °C. I předchozí dny byly teplé, takže místy rozkvetly petrklíče a částečně i jívy. Na srážky byl přebohatý, 203 mm/m^2.

Extrémní pokles teplot byl zaznamenán od 29. do 31. 12. 1978. To se z deštivých dnů s teplotami kolem +8 st. na Silvestra odpoledne v několika málo hodinách počasí rychle změnilo na teploty minus 21 st., místy až minus 24 st. Zmrzlý déšť způsobil kalamitu nejen na silnicích, ale hlavně v povrchových dolech Severočeského hnědouhelného revíru, což se nepříznivě projevilo v celém národním hospodářství v průběhu roku 1979. Pro děti byly vyhlášeny zatím nejdelší „uhelné prázdniny", které s Vánocemi trvaly 5 týdnů.

Uzavření 1. pololetí bylo posunuto. Vysvědčení děti dostávaly až 15. února 1979.

Kronika obce Mníšek se zúčastnila celostátní soutěže vyhlášené v roce 1983 Ministerstvem kultury ČSSR. Zpracované téma *„Postižení růstu životní úrovně obyvatel za posledních 40 let"* s dokumentačními přílohami a s posouzením úrovně kronikářské práce bylo hodnoceno v roce 1984. Ve 2. kategorii, kam byly zařazeny obce s počtem obyvatel od 600 do 2 000, získala naše kronika **1. místo v okrese Liberec** a postoupila do krajského kola. Výsledky byly vyhlášeny 8. listopadu 1984 v Severočeském muzeu

v Teplicích. I v **krajském měřítku kronika uspěla** a obsadila **3. místo**. V nejpočetněji obsazené kategorii obcí do 2 000 obyvatel jistě úspěch.

Přitom tato soutěž byla již třetí v pořadí soutěží, kterých se kronika Oldřichova v H. a později i Mníšku zúčastnila – 1975, 1980, 1984. Vždy bylo získáno 1. místo v okrese Liberec, 2x druhé a lx třetí místo v kraji, přičemž jednou nebylo l. místo vůbec uděleno. Byla tedy v té době hodnocena jako nejlepší v Severočeském kraji.

Úspěšná umístění obecní kroniky v soutěžích nebyla jen výsledkem obsahové stránky soutěžních zápisů, které zpracovával psaním na stroji kronikář Ulrych. Nemalý podíl patřil grafické úpravě zápisových knih, kterou po léta vytvářel přepisem předložených strojopisných textů pan Antonín Kalina, známý svojí trpělivostí, pečlivostí, estetickým vkusem a výtvarným citem. *Spolupráce kronikáře Ladislava Ulrycha a Antonína Kaliny* trvala na tomto poli *rovných 30 let.*

Na zasedání rady MNV **1. července 1985 požádal předseda MNV Jiří Chmelík o uvolnění z funkce** k 31. srpnu 1985. Příčinou byly vážné rodinné důvody. Nemocná manželka a 2 malé děti v opatrování. Rada uznala důvody a nastala složitá cesta řešení příštího nového vedení MNV. Návrh na Františka Tichého nevyšel, neboť se nechtěl vzdát své profese vedoucího pily v Oldřichově. Proto byl získán dosavadní předseda komise pro obchod Dieter Antes do funkce uvolněného tajemníka MNV a **František Tichý** se stal neuvolněným **předsedou MNV**. Toto řešení bylo přijato alespoň do voleb v roce 1986. Jiří Chmelík se stal předsedou komise pro obchod, služby a cestovní ruch. Změny byly jednohlasně odsouhlaseny na plenárním zasedání MNV 29. 8. 1985, konaném v sále v Oldřichově v Hájích.

Volby do zastupitelských sborů všech stupňů 23. a 24. května 1986 proběhly již podle tradice ve 3 volebních okrscích a zvolily 50 poslanců, se kterými byla celá občanská veřejnost seznámena spolu s návrhem volebního programu na předvolebních schůzích v dubnu a v květnu.

Ustavující plenární zasedání MNV se uskutečnilo 25. června 1986 v sále OB v Oldřichově v Hájích za účasti 127 přítomných občanů a poslanců. **Uvolněným předsedou byl zvolen František Tichý, uvolněným tajemníkem Dieter Antes a neuvolněným místopředsedou Jan Hatrik.**

Členové nově zvolené rady MNV: Miloslav Hrdina, Edita Denkeová, Miroslav Veselý, Karel Krejčí, Monika Haasová, Jiří Chmelík. Rada měla 9 členů.

Bylo zapsáno celkem 1 019 voličů (539 v Mníšku, 359 v Oldřichově a 121 ve Fojtce.) Po prověrce přítomnosti občanů v obci bylo do seznamu voličů zapsáno 953 voličů. Ve dnech voleb bylo vydáno 947 hlasovacích lístků, tj. 99,37 %, a počet odevzdaných platných hlasů byl 945. Zvoleni tedy byli všichni poslanci do MNV, 30 mužů a 20 žen. Z toho bylo 28 dělníků, 10 příslušníků inteligence, 11 ostatních zaměstnání a 1 veřejný činitel. Do 35 let bylo 17 poslanců. Podle politické příslušnosti bylo 26 členů KSČ, 1 člen Čs. strany socialistické a 23 bezpartijních. Podle národnosti bylo 47 národnosti české, 1 slovenské a 2 německé.

Ve volebním programu byla na prvních místech zdůrazněna potřeba usměrňování aktivity občanů a složek NF ke zlepšování životního prostředí, k rozšíření služeb v bývalých obcích, k podchycení mládeže v zájmu účelného naplňování volného času, ke zvyšování zdravotní a sociální péče. Oporou by měla být všestranná pomoc místních závodů a složek NF.

Následovalo také zvolení 3 občanských výborů, které se uskutečnilo:

- 19. září v Oldřichově v Hájích, předsedou byl opět zvolen Václav Janoušek + 6.
- 25. září v Mníšku v Agitačním středisku, předsedou byl zvolen Josef Kolář + 6.
- 26. září ve Fojtce v pohostinství Jednoty, předsedou byl znovu zvolen Bohuslav Chaloupecký + 4.

Ve všech třech OV bylo celkem 19 členů, z toho: 9 žen, 6 členů ve věku do 35 let, 7 jich bylo zvoleno poprvé, 8 bylo členů KSČ, 11 bezpartijních, 7 dělníků, 5 příslušníků inteligence, 7 ostatního zaměstnání, 17 bylo národnosti české a 2 slovenské.

Po volbách byl také vytvořen pouze **jeden Sbor pro občanské záležitosti** (SPOZ), složený ze zástupců jednotlivých částí obce: 8 členů z Mníšku, 1 členka z Fojtky a 7 z Oldřichova v H. Předsedou byl zvolen Václav Harmáček. SPOZ zajišťoval tradiční akce jako vítání prvňáčků a rozloučení s mateřskou školou, slib pionýrů a jisker, vítání občánků, oslavu Mezinárodního dne žen pro důchodkyně, zlaté svatby a vedle písemných kondolencí se také předseda Harmáček často ujímal i smutečního projevu nad rakví.

Na podzim roku 1986 rozhodla rada MNV o provedení **kompletní demolice celého objektu** kabin a občerstvovacího kiosku **na přehradě** pro zchátralý stav. Demolici prováděl občan Fojtky. Rozhodování bylo usnadněno nadějí na několikrát léty opakovaný sen o výstavbě rekreačního areálu, snad v 8. pětiletce, a to dokonce mimo volební program. Sny se neuskutečnily ani v prvních letech nového století.

Na přelomu let 1985–1986 došlo k výměně celé *střešní krytiny na hospodě* „Na Křižovatce" v Mníšku, včetně pořízení nových okapů.

Severočeské dřevařské závody Česká Lípa zahájily práce na *plánované výstavbě 20 bytů* v prostoru louky u ulice pod hřištěm na kopanou. V roce 1986 zatím vybudovaly jen studnu a příjezdové cesty k budoucím 5 montovaným domkům po 4 bytech.

23. října 1986 byla dokončena přístavba kabin a sauny na sokolském hřišti. Sauna byla zpřístupněna také veřejnosti: každou středu pro ženy a čtvrtek pro muže. V těchto dnech bylo také možno ve společenské místnosti kabin obdržet občerstvení. Této služby se ujali manželé Cellerovi jak ve dnech provozu sauny, tak také při všech sportovních akcích na hřišti. Tato činnost byla časem rozšířena na denní, téměř restaurační provoz, zejména po roce 1990.

V pátek 20. června 1986 se v Sokolovně v **Oldřichově v H.** konala slavnostní schůze oddílu kopané a celé tělovýchovné jednoty ke **40. výročí založení fotbalového oddílu**. Celou historii zpracoval a na cyklostylu pro pamětníky a zájemce namnožil kronikář Ladislav Ulrych podle vynikající podrobné dokumentace Antonína Vrňaty, „duše" celého sportovního dění v obci. Oslavy pokračovaly v sobotu turnajem v kopané, zábavou v sále OB a nedělními utkáními žáků a dospělých. Současně při schůzi došlo k ocenění zasloužilých funkcionářů a hráčů kopané z rukou delegace zástupců Okresního výboru Československého svazu tělesné výchovy v Liberci (OV ČSTV) a od předsedy MNV Františka Tichého, dříve také aktivního hráče kopané.

18. května 1987 se **jednání rady MNV osobně zúčastnil předseda ONV** v Liberci Ing. Jaroslav Morávek. Poděkoval poslancům a občanům za aktivitu, která také přispěla k významnému ocenění celému Okresnímu národnímu výboru v Liberci v podobě uděleného státního vyznamenání Řád práce. Za měsíc, dne 15. června, se jednání rady zúčastnila také místopředsedkyně ONV pro nadstavbu dr. Zdenka Lankašová a 21. září předseda Okresního výboru lidové kontroly Miroslav Dejl.

V průběhu roku 1987 mohla rada MNV s **uspokojením hodnotit některé dílčí úspěchy** obce v rámci ONV Liberec za rok 1986. Obec byla vyhodnocena na 2. místě v okrese za sběr druhotných surovin (pomohly každoroční sobotní jarní a podzimní sběrové dny žáků, učitelů a veřejnosti na školním dvoře, stejně jako existence sběrového místa v domě pana Vyhlídky v Mníšku), v soutěži mezi NV okresu obdržela naše obec

peněžitou částku 20 000 Kčs s právem navrhnout jeden kolektiv k ocenění v rámci okresu (byl navržen Český svaz žen Mníšek) a jednoho jednotlivce (což byla předsedkyně odbočky SČSP Mníšek paní Hajflerová). Také místní kino, které promítalo pravidelně 2x ve středu (v 17 a v 19 hodin) a v sobotu a v neděli (vždy od 19 hodin), bylo vyhodnoceno na 3. místě v okrese. V akci „Každý občan 1 q sena" se Mníšek umístil na 7. místě mezi 23 národními výbory okresu a obdržel odměnu 1 933 Kčs.

Při příležitosti propůjčení Řádu práce a udělení Čestného uznání vlády ČSSR I. stupně okresu Liberec převzal na slavnostním zasedání ONV náš předseda František Tichý Čestné uznání KNV III. stupně „Za rozvoj národních výborů".

V průběhu roku se podařilo dokončit zavedení *ústředního topení v sále OB Oldřichov v H.* včetně úpravy kotelny, uhelny, vybudování nového komínu a vymalování sálu. Práce provedl Stavokombinát Liberec za 80 000 Kčs.

Na fotbalovém hřišti v *Mníšku došlo k výstavbě posilovny*, umístěné v prostoru za kabinami. Ve skutečnosti šlo o *stavbu garáže pro autobus*, který oddíl koupil od Naivního divadla v Liberci. Na garáž byly a jsou podstatně přísnější stavební předpisy, kterým se sportovci touto cestou vyhnuli. Současně tato budova posloužila k uskladnění další potřebné techniky na úpravu hrací plochy hřiště i tenisových kurtů.

Fotbalový oddíl pořídil 6 vysokých ocelových stožárů na ochranné sítě za brankami, které budou perspektivně využity k instalaci čtyř výbojkových světelných zdrojů pro večerní osvětlení hrací plochy. Dosud bylo hřiště pro potřeby tréninku v podzimních měsících osvětlováno dvěma světelnými zdroji z jednoho bočního stožáru u kabin.

Během roku 1987 došlo také na opravu a údržbu samotné budovy MNV. Uvnitř se týkala výměny všech dveří a oken, venku zbourání dřevěného závětří u hlavních vstupních dveří a vybudování zděné verandy s novým schodištěm a moderními dveřmi (sklo a hliník). Byla opravena a natřena celá fasáda spolu s nátěry oken. Tyto práce prováděl malíř a lakýrník Karel Flégr z Oldřichova v Hájích.

Okolnímu prostředí prospělo *zbourání kůlen ve dvoře MNV*, které značně utrpěly v zimě. Střechy se prolomily pod přívaly sněhu, na nějž byla minulá zima zvlášť bohatá. Práce prováděli od května 1987 místní turisté a požárníci. Ačkoliv měly kůlny ve svém čele tesařsky velmi líbivou věžičku, možná i cennou, nedala se již pro svůj zchátralý stav zachránit. Asi pro chybějící peníze a snad i pro nedostatek zručných tesařů, kteří by se práce dobrovolně ujali.

Rada MNV organizovala *opravu staré požární zbrojnice v Mníšku*. Jednalo se o odstranění propadlé střechy a její nahrazení pultovou. Dále o zabudování 2 kovových vrat, zednickou údržbu a novou elektrickou přípojku. Práce prováděli bratři Romančíkovi z Fojtky; dokončeny byly až v roce 1988. MNV používá tuto budovu jako sklad materiálu na výstavbové akce a také jako **garáž na své auto Škoda 1203**, zakoupené po generálce od MNV Sychrov.

Plenární zasedání MNV dne 19. února 1987 schválilo **rozpočet příjmů a vydání**. *Příjmy s* dotací od ONV (471 000 Kčs) *činily 972 000 Kčs*. Ve výdajích je rozpočtováno nejvíce prostředků na školství, tj. na základní školu, na 2 mateřské školy a 3 školní jídelny (443 000 Kčs), na zlepšení činnosti osvětových besed, na SPOZ a na rozvoj knihoven (140 000 Kčs), na rozvoj požární ochrany a na vnitřní správu MNV (184 000 Kčs), na zlepšování hmotné situace sociálně slabších občanů formou přímé finanční výpomoci při nákupu uhlí, brambor na uskladnění apod. (21 000 Kčs) a na rozšiřování veřejné zeleně, na úklid v obci, na veřejné osvětlení a udržování bytového fondu (184 000 Kčs).

V souvislosti s péčí o staré občany byli i letos vysláni na jarní týdenní rekreaci 3 ženy a 1 muž, na podzim celkem 10 osob – 2 muži, 4 ženy a 2 manželské páry. V roce 1988 bylo vysláno na rekreace tohoto typu 19 občanů – 11 poukazů bylo předáno OV Oldřichov v H., 6 do Mníšku a 2 do Fojtky.

Na úseku hygieny a zdravotnictví lidé po několik let neustále kritizovali zápach z chemičky při oxidaci parafínu a na nádraží při únicích par kyseliny chlorsulfonové při jejím přečerpávání. Vedení chemičky jen stále slibovalo instalaci účinnějších filtrů.

Od 1. ledna 1987 převzal na základě hospodářské smlouvy místní Spolek pro chemickou a hutní výrobu do své správy všechny pavilony mateřské školy v Mníšku. Současně vzal do svého stavu zaměstnanců školníka a uklízečku – Miluši Holubcovou s manželem Bedřichem, uklízečku pí Veselou a kuchařku pí Knejzlíkovou.

Rada MNV řešila v roce 1988 stížnosti některých občanů na nedostatek místa v čekárně zdravotního střediska (v č. 105). Ordinační hodiny gynekologa byly proto přeloženy na pozdější odpolední dobu, ale současně se vážně začalo jednat s Odborem zdravotnictví ONV Liberec a s ředitelem Okresního

ústavu národního zdraví v Liberci o možnosti *přebudování třetího prázdného pavilonu MŠ na zdravotní středisko* poměrně jednoduchou adaptací. Pro rok 1989 připravil OÚNZ Liberec plány přestavby.

Občanský výbor (OV) Mníšek pod vedením předsedy Josefa Koláře připravil v létě zábavné odpoledne na přehradě uspořádáním „neckyády". Ceny byly udělovány za originalitu stavby plavidla, za projevy při samotné plavbě i za časový výsledek na trati 150 m dlouhé tam a zpět.

Další akcí OV bylo uspořádání soutěže v ručním kosení trávy, která byla v roce 1988 již 2. ročníkem. Tentokrát 11. 6. od 8 hodin na louce za přehradou. Výsledkem bylo 17 q suchého sena pro metrákovou akci.

V roce 1989 byla *již počtvrté* v novodobé historii vyhlášena **soutěž obecních a městských kronik**. Tentokrát na téma *„Dějiny tělovýchovy od roku 1948 do současnosti"*. Naše kronika byla jednou ze 13 přihlášených do soutěže v nejpočetnější kategorii obcí od 600 do 2 000 obyvatel. Téma bylo kronikářem zaměřeno na tělovýchovu v Oldřichově v H. a představovalo 47 stránek strojopisu. Vyhlášení výsledků v okrese probíhalo v Severočeském muzeu v Liberci 13. září:

kategorie do 600 obyvatel: 1. místo pí Marušková, Kobyly
kategorie do 2 000 obyvatel: 1. místo Ladislav Ulrych, Mníšek
kategorie do 5 000 obyvatel: 1. místo Eva Svobodová, Český Dub
kategorie nad 5 000 obyvatel: 1. místo Miroslav Kozák, Vratislavice

Všechny kroniky na prvních třech místech putovaly do krajské soutěže, ale až po 8. říjnu 1989. Do té doby byly vystaveny ve sloupové síni Severočeského muzea v Liberci.

Vyhlášení výsledků krajského kola proběhlo 9. 11. 1989 ve společenském klubu Domu kultury v Teplicích za účasti kronikáře a tajemníka MNV Dietera Antese. Mníšek obdržel 3. cenu, přičemž to bylo druhé nejlepší umístění z libereckých soutěžních kronik. Lepší bylo jen 1. místo, na kterém se umístila kronika pana Kozáka z Vratislavic.

V sobotu 8. července 1989 byla v katastru našich obcí vyhlášena již **druhá exkurzní stezka – Oldřichovské háje a skály**. Putování vede od oldřichovské železniční zastávky přes Hemrich, Lysé skály, Skalní hrad, Špičák, Skalní bránu a řadu jiných zastavení, kterých je po cestě celkem 15 a jsou doplněny naučnými tabulemi. Stezku vybudovali bez velké publicity členové Českého svazu ochránců přírody v Liberci, Státní ochrany přírody a Mladí ochránci Jizerských hor.

Okresní tisk Vpřed přinesl 10. listopadu 1989 článek Václava Harmáčka pod titulem **Zlatý podzim v Mníšku**, v němž byly připomenuty **3 zlaté svatby**, které organizovaly rodiny spolu se Sborem pro občanské záležitosti: 30. září ji slavili manželé Jarmila a Richard Tomáškovi, 14. října manželé Hermína a Karel Kolářovi a 4. listopadu Božena a Karel Vašátkovi.

V naší továrně Spolek pro chemickou a hutní výrobu proběhla v lednu významná kontrola chemických výrobků **Mezinárodní inspekční komisí ze Ženevy**. Mohla jen konstatovat, že v civilním sektoru, kam naše chemička patří, se nevyrábějí žádné chemické zbraně. Pro vojenské i veřejné účely se sice dodávají zde vyrobené impregnační materiály, ale jen na nepromokavou úpravu látek, na výrobu stanů, celtovin a různých plachtovin. Komisi u nás vedl velvyslanec Vajnar, který byl současně vedoucím čs. delegace při zasedání Ženevské konference o odzbrojení a o všeobecném a úplném zákazu chemických zbraní. Tam přednesl počátkem března 1989 mimo jiné také výsledek cesty do Mníšku.

V květnu 1989 přišel ředitel naší chemičky *Pavel Volšík* na jednání rady MNV s návrhem a s žádostí o podporu jejich *záměru plynofikovat kotelnu závodu.* Vhodná příležitost se nabídla již tím, že plynovod pro Frýdlantsko povede katastrem obce Mníšek. Rada MNV souhlasila, uvítala tento návrh a podala žádost na ONV Liberec na vybudování přípojky. Tu by MNV finančně sám nezvládl, pokud by někdy později usiloval o plynofikaci obce. **Přivedení plynu pro vytápění chemičky**, kde již dosluhoval kotel na uhlí, **bylo zřejmě nejdůležitějším krokem pro pozdější plynofikaci obce.**

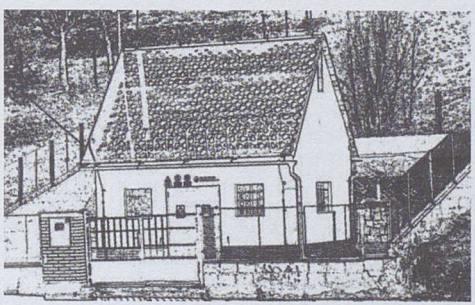

8. září 1989 zemřel ve věku 78 let dlouholetý předseda MNV Mníšek a v posledních letech také vedoucí místního kina **Jan Ježek**.

Rada využila nabídku pana Josefa Bilky ml. na funkci vedoucího kina s okamžitým nástupem.

K nepoznání se změnil **vzhled manipulačního skladu dřeva** Lesního závodu v blízkosti nádraží v Mníšku v průběhu roku 1989. Dříve bahnitá plocha byla rozšířena a zpevněna položením betonových panelů

uprostřed areálu byla postavena potřebná poloautomatická pořezová linka, nově byly vybudovány i garáže a administrativní pracoviště. Nedostatek světla v krátkých podzimních a zimních dnech odstranily 2 vysoké stožáry s výbojkovým osvětlením. Kovové silo vyřešilo místo pro piliny.

Také v průběhu 80. let přibylo v obci 22 nových bytů a domů.

20. února 1980 byly zkolaudovány 2 bloky klasické řadové výstavby v blízkosti školy:

č. 293 Vladimír a M. Bukovinských	č. 297 Miroslav a Marcela Kolarovičovi
č. 294 Jiří a Dagmar Mackovi	č. 298 Zdeněk a Ilona Řeháčkovi
č. 295 Alfréd a Dana Minaříkovi	č. 299 Jiří a Naděžda Bažantovi
č. 296 Günter Schubert	č. 300 Josef a Dagmar Kolářovi

1983	č. 303	Zdeněk a Věra Polívkovi, kolaudovali 28. července
1984	č. 301	Ladislav Procházka, 1. června
	č. 304	Josef a Žofie Klimentovi
	č. 305	Rudolf a Marie Chrtkovi, 27. září
	č. 306	Stanislav a Marie Kešnerovi, 20. prosince
	č. 307	Miloš a Monika Tichých, 23. listopadu
1986	č. 308	Věroslav a Ivana Kollertovi, červenec
	č. 309	3 pavilony mateřské školy, 1. září
1988	č. 312	Josef a Bohumila Bilkovi, 20. prosince
	č. 313	Arnošt Vyhlídka, 20. prosince
1989	č. 310	Stanislav a Věra Růžičkovi, 18. října
	č. 311	František Slezák, 18. října
	č. 314	Stanislav Paldus, 17. května
	č. 315	Karel Železný, 16. května

Koncem 80. let mělo být již zkolaudováno 5 bloků řadových domů (celkem 20 bytů) Severočeských dřevařských závodů Česká Lípa. Nebylo! Výhoda montovaných staveb v rychlosti výstavby se u nás v tomto případě vůbec neprojevila. Naopak! Stavba se táhla již od roku 1986. Nakonec kolaudace proběhla až v roce 1992.

DEVADESÁTÁ LÉTA (1990–1999)

Změna politické situace ve státě po 17. listopadu 1989, po „sametové revoluci“, se v Mníšku ve zbytku roku veřejně nijak neprojevovala. Pozdější vývoj v počátku roku 1990 však ukázal, že různá utajená jednání přece jen probíhala.

V prosinci 1989 na zasedání rady MNV otevřeně projevili poslanci z Oldřichova v Hájích svůj zájem o odtržení jejich obce od Mníšku. Odeslali na ONV Liberec žádost o odloučení v termínu od 1. března 1990. Liberecký ONV žádost posoudil a kladně vyřídil Usnesením č. 74/90 ze dne 22. března 1990 s tím, že ji postupuje k rozhodnutí plenárnímu zasedání ONV. To se konalo hned druhý den, 23. března, v Parku kultury a oddechu v Lidových sadech v Liberci. Toto PZ ONV souhlasilo s tím, že:

1. obec Mníšek se rozděluje na obce Mníšek a Oldřichov v H.
2. obec Mníšek má po provedené územní změně 2 části: Mníšek a Fojtka

(okres Liberec měl od 1. března 1990 celkem 9 měst a 16 obcí)

Administrativní pracovnicí na MNV zůstala pí Ludmila Tichá, pí Manychová byla v průběhu roku dislokována na místo administrativní pracovnice MNV Oldřichov v Hájích.

V zimních měsících 1989/90 projevil občan Mníšku pan Josef Raul iniciativu směrem k náboru nových členů pro *Československou stranu socialistickou (ČSS).* Hlavním důvodem byla snaha vytvořit aspoň pětičlennou skupinu, nutnou k založení samostatné organizace také v Mníšku. Dosud museli 3 místní občané, členové ČSS, docházet do Chrastavy. Záměr se nepodařilo splnit.

Mimo existující politické strany se v republice rozvíjelo široké občanské hnutí, nezávislé na politických stranách, zvané **Občanské fórum (OF).** Do této činnosti se brzy po Novém roce 1990 začínali zapojovat i někteří občané Mníšku. Jedna skupinka se tajně sešla v klubovní místnosti požárního sboru – J. R., K. V., J. L. Ještě než došlo ke konkrétnímu jednání, byli vykázáni z klubovny velitelem sboru Alfrédem Minaříkem. Ten nechtěl, aby na půdě dobrovolného apolitického sboru probíhala dokonce tajná politická jednání. O jejich další činnosti na veřejnosti nebylo ani později nic víc známo.

Další skupinka občanů vydala 7. února 1990 veřejné „**Programové prohlášení OF Mníšek**“, ale i tak zůstalo složení OF utajeno. Teprve postupně jeho členové vystoupili z anonymity: Ing. František Pašek, MUDr. Jindřich Kuběnka, Jiří Karpíšek, Arnošt Suchomel ml., Andrea Kuběnková, Zdena Prokopová, Bronislava Vítková, Jaroslava Krejčová, Olga Hejcmanová, Stanislav Paldus, Marcela Kolarovičová a další.

Obsah 5 bodů prohlášení je doslovně uveden v kronice obce, jen vyjímám:

1. spolu s komisemi MNV a závody v obci se více zasazovat o zlepšování životního prostředí
2. zajistit projektovou dokumentaci adaptace č. 6 na zamýšlený domov důchodců a dobudovat Dům služeb
3. osobuje si právo v termínu blížících se voleb vyvíjet tlak, aby byli na odpovědná místa zvoleni do MNV lidé nezkompromitovaní minulým režimem
4. vyřešit zásobování obchodu ve Fojtce
5. snížením administrativy získat finanční prostředky na zřízení údržbářské čety obce

Výše uvedení občané, hlásící se k OF, se stali kandidáty kooptace do poslaneckého sboru MNV při prováděné rekonstrukci tohoto orgánu. **PZ dne 29. 3. 1990** z důvodů vyrovnání politických sil odvolalo vedle bývalých poslanců za obec Oldřichov v Hájích ještě 12 poslanců z Mníšku a **ustavilo nový orgán obce** *na přechodné období do listopadových voleb.*

Složení rady

Tichý František, předseda MNV, člen KSČ	Antes Dieter, taj. MNV, KSČ
Ing. Pašek František, OF	Veselý Miroslav, ČSS
Denkeová Edita, KSČ	Řeháček Zdeněk, OF
Hejcmanová Olga, OF	Prokopová Zdena, OF
Hrdina Miloslav, KSČ, od dubna Josef Kolář	

Vedle členů rady MNV byli dále kooptováni za členy komisí: Krejčová Jaroslava, Paldus Stanislav, Kolarovičová Marcela, Kuběnková Andrea, Vítková Bronislava.

V souvislosti s připravovanými volbami v listopadu 1990 bylo již ústředně schváleno:

-**zanikly Krajské národní výbory**, tedy i územní členění republiky do krajů.

-došlo ke změně názvů správních orgánů: okresní národní výbor se změnil na **okresní úřad**, v čele OkÚ nebude předseda, ale **přednosta**

- místní nebo městský národní výbor dostal název **obecní úřad** nebo **městský úřad** v čele **se starostou**, ve statutárních městech s **primátorem**, (statutární města jsou taková, která mají ještě samostatné městské obvody s vlastní samosprávou, např. Liberec + městský obvod Vratislavice), zvolení občané do těchto orgánů jsou **zastupitelé**.

V březnu 1990 skončila dlouholetou činnost prodejna textilu LSD Jednota pod kostelem v domě č. 175. Vedoucí paní Cellerová ukončila pracovní poměr u Jednoty.

Provizorium pily státního statku v bývalém skladu a třídírně brambor bylo v březnu řešeno *definitivní změnou na pilu*. Proto byla vedle areálu vybudována samostatná trafostanice pro přívod elektrické energie ke strojům s velkým příkonem. Současně bylo provedeno nové překrytí objektu skořepinovou klenbou.

Nezodpovědným počínáním řidiče těžkého silničního válce, za jehož pomoci státní statek upravoval plochu pro uskladnění kulatiny své pily, byla *zničena mostní váha* v centru obce.

Pila státního statku získala za bývalou třídírnou brambor úpravou terénu, navážkou štěrku, zpevněním (položením betonových panelů) a oplocením *kvalitní plochu složiště*.

V červnu 1990 dala rada MNV souhlas s vydáváním občasníku Mníšecký zpravodaj. Vedením byla pověřena pí Kuběnková, členy redakční rady byli Ing. F. Pašek, Zdena Prokopová a kronikář obce. Do roku 1994 bylo vydáno celkem 15 čísel: 1990 – 3 čísla, 1991 a 1992 po čtyřech vydáních, 1993 a 1994 po 2 vydáních. Většinou byla snaha vydávat je v souladu s ročními obdobími, poslední dva roky jen jaro a podzim. Pravidelnou rubrikou byla také kronika událostí v předválečném Mníšku, dále události z obce, jubilea občanů, církevní obřady v kostele, soutěže pro děti aj. K ukončení činnosti došlo proto, že veškeré materiály, kromě kroniky, musela zajišťovat sama vydavatelka paní Kuběnková. Pomocníci odpadli.

Dále rada rozhodla o zadání zpracování projektové dokumentace k plynofikaci obce.

Bývalé řeznictví na křižovatce *č. 252 odprodala rada MNV* ze 4 zájemců Josefu Kolářovi, vzhledem k zamýšlenému poskytování služeb obyvatelstvu – „Večerka“, později „Večerka U Pepy“.

V srpnu rada protestovala u OÚNZ Liberec proti *uzavření gynekologického oddělení v* Mníšku. Protestu nebylo vyhověno. Pro obec byla stanovena ordinace ženského lékaře v závodě Tesla Stráž n. Nis.

V srpnu byl také uskutečněn převod budovy zdravotního střediska v Mníšku č. 105 do majetku obce.

Rada projednávala dopis a žádost některých občanů Oldřichova v Hájích o katastrální změnu části obce. Občané s bydlištěm v okolí pily Severočeských dřevařských závodů (č. 1) *projevili zájem o připojení k Mníšku.* Důvodem byla asi prováděná plynofikace Mníšku. Zaslaná petice obsahovala 32 podpisů pro odtržení, 13 podpisů proti a 9 se nevyjádřilo. K připojení nedošlo.

Kadeřnictví se stěhovalo do Domu služeb a zahájilo provoz 1. listopadu 1990. Protože došlo ke zrušení „Drobné provozovny MNV Mníšek", kam kadeřnictví patřilo, bylo v roce 1991 dáno do ekonomického pronájmu dosavadní kadeřnici pí Vávrové z Chrastavy.

Zanikla i činnost občanských výborů a jejich finanční prostředky byly převedeny ve prospěch oddílu ženské kopané. **Zanikly i některé složky bývalé Národní fronty.** Ze zájmových organizací v Mníšku zůstaly jen: *Fotbalový klub, Klub českých turistů, Sbor dobrovolných hasičů a Myslivecké sdružení. Ve Fojtce Sbor dobrovolných hasičů.*

V listopadu se také stěhovalo *kompletní zdravotní středisko* z domu č. 105, který se stal soukromým majetkem MUDr. Jindřicha Kuběnky, *do 3. pavilonu MŠ.*

Po několikerých ojedinělých pokusech se *opalování „nahoře bez"*, nejčastěji praktikované německými turistkami v minulých letech, se v roce 1990 znatelně rozšířilo na druhém konci naší přehrady živelným *vytvořením jakési „mini nuda pláže"*, až se postupem let stala samozřejmou.

Zarmucující zpráva pro kronikáře a občany zajímající se o oblast kultury a o archivní činnost přišla 15. prosince 1990, kdy *ve věku 68 let zemřel* bývalý ředitel okresního archivu *Vladimír Ruda.* Svojí publikační činností v okresním i krajském tisku seznamoval veřejnost s historií okresu, kraje, ale i obcí našeho regionu.

Volby do obecních zastupitelstev (OZ) dne 24. listopadu 1990

Před volbami existovala v Mníšku pouze jedna politická strana – Komunistická strana Československa, která se po sjezdu této strany distancovala od praktik minulého režimu a přijala i nový název – *Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM).* Občanské fórum zůstalo nadále občanským hnutím, nikoliv politickou stranou. Organizaci Sociálně demokratické strany se v obci nepodařilo ustavit. **Do voleb tedy vstoupilo pouze OF, KSČM a 1 nezávislý kandidát.**

Volby probíhaly jen v jednom volebním středisku, a to v Mníšku v budově dosavadního MNV. Předem byly vypracovány 3 kandidátní listiny pro volbu 9 členů obecního zastupitelstva: KSČM navrhovalo 9 členů, Občanské fórum 9 členů a přihlásil se 1 nezávislý kandidát.

Voleb se zúčastnilo 78,06 % voličů, tj. bylo odevzdáno 491 platných hlasovacích lístků ze 629 zapsaných voličů.

Z výsledků voleb bylo vytvořeno **1. obecní zastupitelstvo (OZ)** v počtu **9 členů**: *5 členů za OF* (Miloslav Zima, MUDr. Jindřich Kuběnka, Jiří Karpíšek, Miroslav Veselý, Ing. František Pašek) a *4 členové za KSČ* (František Tichý, Bohuslav Chaloupecký, Magdalena Žihlová a Edita Denkeová).

Na 1. schůzi obecního zastupitelstva dne 5. prosince 1990 došlo k volbě starosty a místostarosty. OF mělo kandidáta na starostu v osobě pana Zimy, ten však těsně před volbou tuto kandidaturu z pracovních důvodů v zaměstnání nepřijal. Nezbylo než hlasovat o kandidátovi KSČ Františku Tichém, neboť OF jiného kandidáta nemělo.

Následovalo veřejné hlasování, ze kterého **8 hlasy vyšel vítězně František Tichý** *jako historicky první novodobý* **starosta** *obce* (uvolněný pracovník) a rovněž **8 hlasy byl zvolen Miloslav Zima** jako **místostarosta** (neuvolněný pracovník).

Počátkem roku 1991 byla stanovena výše různých poplatků:

Ze psů

1. pes 60 Kčs (u důchodců 20 Kčs), 2. pes 250 Kčs

(platnost u objektů do 2 bytových jednotek)

Lázeňský a rekreační pobyt

stálý poplatek z lůžka 2 Kčs za lůžko a den (v rekreačních a vzdělávacích zařízeních) využité lůžko 8 Kčs za osobu a den

Poplatek z prodeje alkoholických a tabákových výrobků

v obci Mníšek činí 5 % z prodejní ceny (platí právnická nebo fyzická osoba provozující restaurační, kavárenskou činnost nebo stánkový prodej).

Poplatek ze vstupného

není stanoven.

Při prodeji obecních pozemků na bytovou výstavbu byla stanovena cena 20 Kčs/m^2.

V dubnu vydalo OZ souhlas se zřízením soukromé klempířské dílny v Mníšku č. 27 panu Jaromíru Reinerovi současně i s prodejem obecního pozemku čpp. 106/1 a 106/2 pro výstavbu dílny firmy „Reiner STŘECHY".

OZ rozhodlo využít opravy fasády místního kostela také ke zřízení věžních hodin na místním kostele s ciferníkem s římskými číslicemi a eventuálně s jeho osvětlením. Práce byly zadány dodavateli z Vyškova

v ceně 120 000 Kčs. 22. října 1991 byly hodiny instalovány, jen noční osvětlení chybělo. Chod hodin býval poruchový a náprava se táhla po několik let.

Dne 27. května 1991 provozovala Jednota Liberec naposledy obchod potravinami ve Fojtce v č. 62. Současně Jednota odstoupila od pronájmu nebytových prostor. Budova byla prodána správcům bývalého rekreačního zařízení Uran Zbyňku a Renatě Malým s tím, že zajistí prodej potravin.

15. prosince 1991 přejímají v restitučním řízení manželé Pýrkovi z Vratislavic hospodu ve Fojtce.

V roce 1991 byla penetrována silnice v Zaječím dole.

Provoz kina v Mníšku byl ukončen 31. května 1991. Promítací přístroje zakoupilo OZ Zlatá Olešnice, okres Jablonec n. Nis., akumulační kamna byla prodána soukromé osobě, stejně tak i klavír. Židle byly uskladněny. Objem získaných prostředků byl cca 100 000 Kčs. Místní lidová knihovna byla ještě krátký čas v domě č. 82, pak byla přestěhována do domu č. 176, do místností uvolněného bytu.

Okresní hygienická stanice v Liberci odebrala vzorky pitné vody ze studní v majetku obce s cílem zjistit **obsah prvku radonu Rn_{222}**. Výsledky se uvádějí v becquerelech (čti bekerelech Bq) na 1 litr vody:

základní škola	287 Bq
č. 62 Fojtka (obchod)	208 Bq
č. 279–282	229 Bq
č. 287–300	558 Bq !!!

Zjištěná množství radonu Rn **daleko překračují přípustnou hranici 100 Bq/1 litr**. Nebezpečí používání těchto vod spočívá v prostorovém rozptylu plynného radonu do obytných místností při stáčení vody a také v následné tvorbě dceřiných produktů, které se do lidského organismu dostávají dýchacími cestami.

(Název jednotky 1 Bq byl stanoven na počest francouzského fyzika Henri André Becquerela (1852–1908), objevitele přirozené radioaktivity, za což dostal spolu s manžely Curieovými v roce 1903 Nobelovu cenu.)

Těmito jednotkami se také označuje množství radonu ve vzduchu, kde je ještě přípustnou normou množství pod 200 Bq/m³ za jeden rok. Tato roční

měření v bytech probíhala v Mníšku v letech 2000–2002, v roce 2003 byla nabídka znovu učiněna. V případě překročení této hranice je doporučováno stavební opatření ke snížení přírodního ozáření, nebo aspoň vydatné větrání. Nadměrný výskyt Rn bývá v oblastech se žulovým podkladem.

Kromě jiných důvodů také pro tato zjištění zajistilo OZ ve 4. čtvrtletí 1991 *provedení hloubkového vrtu* pro případnou studnu budoucího obecního vodovodu. Vrt na hranicích katastru s Novou Vsí je hluboký 105 m a poskytuje i v době sucha 8 litrů kvalitní vody za vteřinu.

Prodej domů z majetku obce

Dům č. 6 v Mníšku (bývalá mateřská škola) byl prodán pí Martě Beranové z Bruntálu pro syna Jaroslava. Dům a pozemky téměř za 1 milion korun.

Dům č. 219 v Mníšku koupili 21. října 1991 Miroslav Eichler s družkou Ilonou Zítkovou.

Dům č. 176 v Mníšku koupil 30. října 1991 Kurt Effenberger pro syna Pavla. V domě má pí Effenbergerová již prodejnu elektropotřeb ELEFF.

Dům č. 204 v Mníšku koupil 11. října 1991 Josef Lukacs.

Dům č. 69 ve Fojtce (bývalá mateřská škola) koupila rodina Zbyňka a Jany Koškových z Liberce se dvěma syny. Zájemců bylo několik.

Dům č. 62 ve Fojtce (bývalý MNV a později prodejna potravin) koupil Zbyněk Malý z Fojtky.

Počátky a rozvoj soukromého podnikání v Mníšku

Pavel V O L F, Mníšek č. 235, zahájil činnost v oboru elektromontážní práce, revize elektrospotřebičů již od února 1990 ve vedlejším pracovním poměru. Po registraci v květnu 1990 pracoval již jako soukromý podnikatel.

Miloš D A N Ě Č E K, Mníšek č. 225, od počátku roku 1990 provozuje topenářské práce.

Ludvík V Í T E K ml., Mníšek č. 274, provozuje na dvoře svého domu autoklempířskou opravnu od roku 1989.

Luděk H R Á Š E K uzavřel dne 1. 11. 1990 s OÚ Mníšek nájemní smlouvu na část dokončeného Domu služeb (č. 267) na Liberecké ulici k provozování prodeje cukrovinek, cukrářského zboží, zmrzliny i základních potravin. Současně požádal OZ o odprodej domu bývalého textilu (č. 175) ke zřízení obchodu s potravinami. OZ souhlasilo. Koncem roku 1990 tam prováděl p. Hrášek nutné adaptační práce. V pondělí 24. 6. 1991 otevřel obchod s potravinami. Cukrárnu na Liberecké ulici provozoval rovněž. Bohužel prodejnu potravin v polovině roku 1993 uzavřel se záměrem přebudovat ji na hospodu. K tomu vystavěl ve dvoře zděný výčep piva

a WC, ale k otevření nedošlo ani v zimních a ani v letních měsících 1993/94. Následovalo pronajímání prostor. Až v roce 1996 zahájili manželé Hráškovi ve svém domě č. 175 v levé části výčep piva a v pravé části prodejnu pečiva, nejnutnějších potravin a svačin. Hojně ji využívaly školní děti. V roce 2003 pronajal prostory p. Baránkovi na hospodu „Pod Kostelem" a ještě ve 2. pololetí jinému nájemci. Ten ji vedl sotva půl roku a od pronájmu odstoupil.

Ludvík VÍTEK st., Aloisina výšina, Liberec, získal nájemní smlouvou další část Domu služeb č. 267 pro prodej výběrového textilního zboží s věcným břemenem od OZ na povinnost prodávat i levné zboží pro děti a pracující. Pro neplnění věcného břemene byla činnost ukončena. Obchodu se ujal p. Pour, ale časem byla projevována nespokojenost ze stejných důvodů a od pronájmu bylo odstoupeno.

Kurt EFFENBEGER získal souhlas provozovat obchodní a dílenskou činnost v oboru elektrotechniky v budově č. 176 s možností zahájit činnost 1. dubna 1991. Podnikatelkou se stala pí Effenbergerová.

Fotbalový klub TJ Sokol obdržel souhlas s provozováním pohostinské činnosti v domě č. 82 „Na Křižovatce" po ukončení nájemní smlouvy LSD Jednota. Po krátké době vešel v platnost Zákon č. 403/90 Sb., umožňující návrat minulým režimem zabaveného majetku původním vlastníkům nebo dědicům. O majetek se přihlásila dcera původního hostinského Matěje Procházky paní Emilie Lidová se synem Ivanem. K notářské registraci došlo v roce 1991.

Jiří PROŠEK z Raspenavy, dosavadní vedoucí prodejny potravin 056 LSD Jednota, získal od 11. listopadu 1990 tuto samoobslužnou prodejnu do nájmu. Nazval ji „Vesna". Provozoval ji do konce roku 1997.

Josef KOLÁŘ zahájil činnost „Večerky" ve svém domě č. 252 (bývalé řeznictví) v červnu roku 1991.

METAFO, spol. s r.o., Fojtka, zahájilo činnost v uvolněném objektu bývalého Likova v červenci 1993. Hlavní náplní podnikání byla kovovýroba, prášková metalurgie, otryskávání.

Paní PÝRKOVÁ zahájila hostinskou činnost v navráceném domě č. 24 ve Fojtce od 5. listopadu 1991.

Zbyněk MALÝ, soukromý podnikatel a majitel penzionu e. č. 25 ve Fojtce, zahájil v červnu 1991 činnost obchodu s potravinami v domě č. 62 ve Fojtce. V březnu 1992 najal bývalé rekreační středisko Uran s kapacitou 42 lůžek a stravovacím zařízením.

Ivan KOČÍ, Fojtka 63, vyčiňování kůží

ELITORE Tomášek, Fojtka, elektroopravy

Zdeněk M A L Ý, strojní kovářství, Fojtka č. 6

S M Í Š E N É Z B O Ž Í v suterénu RD Dvorských, Fojtka

Ivan R A J N, Fojtka 316, zednické práce, stavby na klíč

Günter S C H U B E R T, Mníšek 299, topenářské práce (asi po 2 letech do klidu)

Bohumír B L A Ž E K, Mníšek e. č. 75, autoelektrikářské práce

Ing. František P A Š E K, Mníšek č. 33, projekční kancelář „PA – 90"

Leona G E R B E J O V Á, Mníšek 189, výroba ozdobného perníku, asi 4 roky

Jaromír T U P Ý, Mníšek 43, účetnické služby

Zdeněk Ř E H Á Č E K, Mníšek 298, autodoprava (ukončil odstěhováním)

Zdeněk Č E Ř O V S K Ý, Mníšek č. 327, najal v březnu 1993 část budovy drážního skladiště ČSD k provozování živnosti Stavebniny. Koncem roku 1999 činnost ukončil.

Roman G R E B E N Í Č E K, Mníšek č. 333, pokrývačské a výškové práce

Josef L U K A C S, Mníšek č. 204, autoelektrikářské služby, ukončeno 2003

G R S, spol. s r.o., dopravní a spediční činnost, V. Kollert, č. 308

Miloš T I C H Ý, Mníšek 307, stavební činnost v údržbě a rekonstrukcích

Drogerie M O R A V E C v Domě služeb

F A R M Á Ř S K É S L U Ž B Y v Domě služeb (jako pobočka firmy z Chrastavy, později se majitelkou stala pí Tannertová z Mníšku)

K R M I V A a videopůjčovna pí Šepsová, Liberecká ulice č. 180

Miloslav B A G A Č, Mníšek č. 265, opravna plastů a čerpadel

C H L Í V – restaurace pí Tannertové na Frýdlantské ulici č. 62 je od roku 2003 v majetku pí Věry Hennemuthové

Luděk Z Í T K A, Mníšek č. 360, plynárenské a topenářské práce

V O T R U B A a K L I M P E R A, zámečnictví v pronajatém výčepu p. Hráška

R O M A N Č Í K Ladislav, Mníšek č. 271, zednické a obkladačské práce

Š O L T A, Mníšek č. 206, zemní práce s technikou

P U N Č O C H Á Ř, Mníšek č. 241, truhlářské práce

Z Á M E Č N I C T V Í a výkup železa, VYHLÍDKA, Mníšek č. 17 a 313

A K V A R I S T I K A, Mníšek č. 217, Liberecká ulice

Bývalou pilu státních statků vedl v roce 1992 pan LEMFELD pod názvem Dřevěnka. Při pořezu dřeva na výrobu palet docházelo k nadměrné prašnosti a hluku. Po stížnostech občanů stanovilo OZ podmínky, které pan Lemfeld nesplnil. Proto byl 13. *července 1993 vystaven stavebním úřadem Chrastava zákaz provozu. Pan Lemfeld převedl tuto výrobu do zrušené provozovny družstva Likov v Oldřichově v Hájích.*

Stanislav RŮŽIČKA, Mníšek 310, dostal v červnu 1993 souhlas OÚ k výstavbě autoklempířské dílny a k provozování řemesla.

Firma JEŠTĚDSKÝ BRONZ, Mníšek č. 339, zahájila úpravou terénu v pátek 4. června 1993 výstavbu přízemní budovy na odlévání bronzových uměleckých předmětů. V prosinci byla připravena stavba ke kolaudaci (s výjimkou vnější fasády). Má vlastní studnu, vytápění propan-butanem z instalovaného velkoobjemového tanku. Pracovní příležitosti cca 6 pracovníků vznikly až po instalaci výrobního zařízení v roce 1994.

Firma REINER střechy, Mníšek č. 337, dokončila na jaře 1993 výstavbu dílny a zahájila zkušební provoz. Stavba byla dokončena v prodlouženém termínu koncem května 1994.

Farní úřad Raspenava dostal v dubnu 1993 souhlas s přístavbou komínu u hospodářské budovy ve dvoře fary v Mníšku č. 44 pro zámečnictví a výrobu ochranných mříží nového nájemníka pana Vendéga.

Firma Autoplachty RYŠKA zahájila činnost v březnu 1993 v domě bývalého pohostinství č. 143 v Mníšku. Souhlas byl vydán také proto, že tato činnost měla v Mníšku dlouholetou tradici v bývalé provozovně ČSAO č. 1, která byla zrušena. V jejích prostorách se usídlil nový provoz INTERMETAL. Záporným momentem pro občany bylo uzavření přilehlé prodejny potravin u č. 143.

Prodejna CHEMICKÉ PRODUKTY (CPM) byla otevřena 5. září 1993 v domě č. 38, který bývalý Spolek pro chemickou a hutní výrobu zakoupil od manželů Kudrnových, s tehdejším záměrem vlastnit u podniku malou ubytovnu montérů a jiných odborných krátkodobých pomocníků. Prodejnu provozuje Ing. Zadák. Později dostala název EVOX a dodnes nabízí vlastní výrobky jako čisticí prostředky na okna a nádobí, šampony, nemrznoucí směsi aj. Prodavačkou byla a je pí Věra Hemelíková. V roce 1998 se prodejna přestěhovala do prostoru bývalého kravína v majetku Ing. Zadáka. Dům č. 38 zakoupil Miroslav Veselý z Mníšku. Po 2 roky v něm provozovali opravu chladičů Václav Hofman a Jiří Kadeřábek. Ukončili na podzim 2002.

BATIMA, nejprve v nájmu v č. 82, od roku 1994 Mníšek č. 336, Frýdlantská ul., rolety, žaluzie, garážová vrata (více v samostatné kapitole místních podniků).

Autoumývárna V E S E L Ý a syn provozuje od 20. 12. 1992 záslužnou a potřebnou činnost v Liberci na Tržním náměstí. Je otevřena denně, poskytuje dvojnásobné mytí auta, pěnu, mytí disků, voskování a vysoušení, a to ve třech programech a v cenách 48 Kč, 73 Kč a 113 Kč. V roce 2002 objekt pronajal.

Václav Č E R V I N K A ml., Mníšek 288, najal autobusovou garáž na sokolském hřišti (č. 349) k provozování oboru frézař a nástrojař. V březnu roku 1998 ji koupil od obce Mníšek za 750 000 Kč k zaplacení ve dvou splátkách. Později provozoval zpracovávání drobných plastických výrobků v areálu chemičky a ještě později opět nástrojářskou práci.

Firma FAJST provozovala v bývalém truhlářství Místního hospodářství MNV v č. 268 výrobu replik historického a dobového nábytku.

Ivan L I D provozoval ve svém domě č. 82 v Mníšku autočalounickou profesi, časem rozšířenou o výměnu autoskel a oplachtění přívěsů. Od května 2003 zahájil zastupitelskou činnost s firmou Honda – mariner zaměřenou na prodej lodního inventáře.

Ing. Květuše V E N D É G O V Á otevřela na krátký čas ve farní budově č. 44 v Mníšku stáčírnu čisticích a kosmetických výrobků do přinesených obalů. Dočasně.

Firma T O M A K O, Mníšek č. 70, bývalé Sběrné suroviny, zahájila v roce 1995 u nás netradiční výrobu luxusních rakví s největším odbytem do Itálie. Výběrovým řízením úspěšně prošel podnikatel Antonín Pospíšil z Vratislavic. Zakoupil celý areál včetně bytového domu a dal zaměstnání zhruba 30 dělníkům. V roce 2003 došlo ke konkurzu. Z něho ještě na podzim vyšla vítězně firma NYKE podnikatele Miloslava Hejduka z Liberce. Výrobní sortiment bude zachován. Výroba však nebyla do konce roku 2003 obnovena.

TRUHLÁŘSTVÍ Emanuel Löffelmann zahájilo činnost nejprve v pronajatých prostorách v chemičce, později v Oldřichově v Hájích v bývalém Likovu.

Firma S L E V S T A V, podnikatele Václava Slezáka z Mníšku č. 345 dostala 27. 6. 1996 souhlas ke koupi pozemku na výstavbu provozní haly firmy a k výstavbě rodinného domu. Zahájila prodej stavebnin, výstavbu rodinných domů „na klíč“ i zednické opravy domů.

Ing. Pavel R U T A, Mníšek č. 258, najal v roce 1996 nebytové prostory v Domě služeb pro firmu ERESCOM a na prodejnu barev a drogerii. Pro její malé využití byla zrušena a ještě v roce 1996 v ní Ing. Ruta začal krátkodobě provozovat cukrárnu. Firma ERESCOM postavila vedle Domu služeb koncem 90. let domek č. 368 pro své kanceláře a pro obchodní činnost.

Dne 25. 11. 1996 otevírá fa P R O Z A T E X Frýdlant v budově č. 143 (Autoplachty Ryška) prodejnu textilu, kuřáckých potřeb aj. Následně prodej a výkup starožitností pana Bareše.

Od 1. ledna 1993 zahájily činnost tři nové subjekty na zemědělské půdě bývalého Státního statku, hospodářství Krásná Studánka. **Působení státních statků bylo ukončeno k 31. prosinci 1992.**

a) Farma Jiří Boháč, Krásná Studánka, si najala pozemky od soukromých vlastníků, kteří je získali uplatněním restitučních nároků. Hospodaří převážně na pozemcích katastru Krásné Studánky.

b) Farma Josef Michal, Krásná Studánka, pronajala obdobně pozemky převážně na katastru Radčic.

c) Farma Oldřichov v Hájích – FAOL – je veřejná obchodní společnost, tj. hospodařila na pozemcích Pozemkového fondu ČR v celkové výměře 814 ha zemědělské půdy, což je největší výměra v porovnání s předchozími farmami. Sídlo tří společníků je v kravíně v Oldřichově v Hájích. Činnost ukončila v květnu 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991

Rozhodným okamžikem sčítání byla půlnoc z 2. na 3. března 1991.

Vývoj domovního a bytového fondu

	Počet domů					Počet bytů			Trvale obydlené byty			
	1930	1950	1970	1980	1991	1970	1980	1991	1961	1970	1980	1991
Fojtka	147	146	62	51	42	61	49	36	-	73	54	50
Mníšek	268	272	183	176	172	178	166	158	-	266	257	239

Údaje o trvale bydlících osobách v roce 1991

	osob			ekonomicky aktivní			dojíždí za prací
	celkem	mužů	žen	celkem	mužů	žen	
Fojtka	139	72	67	63	37	26	28
Mníšek	735	346	389	381	210	171	256

Národnost trvale bydlících obyvatel

	česká	sloven.	morav.	slezská	maďar.	romská	polská	němec.
Fojtka + Mníšek	801	45	4	0	2	0	21	18

Počet obyvatel v letech

	1869	1900	1930	1950	1961	1970	1980	1991
Fojtka	1076	929	720	364	307	235	132	139
Mníšek	1309	1462	1336	845	823	850	793	735

Počet obyvatel trvale bydlících podle věku v roce 1991

	muži 0–14	muži 15–59	ženy 15–54	muži 60+	ženy 55+	obyvatel celkem
Fojtka	27	39	28	19	26	139
Mníšek	150	232	213	41	98	735

Od 15. července 1991 se změnil název bývalé Veřejné bezpečnosti na *Policii České republiky*, v jejímž čele již není velitel, ale *komisař*. Na malých odděleních je vedoucím *vrchní inspektor*.

V lednu 1992 převzal obecní úřad *do vlastnictví budovu bývalé školy ve Fojtce* č. 150, kterou dosud užíval Odbor školství ONV Liberec jako vzdělávací a rekreační středisko Okresního domu pionýrů a mládeže v Liberci. Nově vzniklý Dům dětí a mládeže Liberec, později Větrník, bude dál užívat tuto budovu za roční nájem 40 000 Kčs. Skutečnost byla ale jiná. DDM Větrník si v roce 2001 zadaptoval budovu bývalé školy v Oldřichově v H. a od pronájmu budovy ve Fojtce upustil.

Okresní úřad vyhlásil v roce 1992 akci *na zlepšování životního prostředí* také péčí o čistotu ovzduší. *Může poskytovat majitelům rodinných domů finanční příspěvky na změnu topného média*, např. náhradou topení uhlím elektřinou, případně plynem. Příspěvek činil *15 tisíc korun na 1 bytovou jednotku*. Jen v roce 1992 jej využilo 12 domácností, v roce 1993 dalších 13 majitelů domů, v roce 1994 rovněž 13.

V roce 1995 rozhodlo OZ o uvolnění 300 tisíc korun z obecního rozpočtu *s diferencovaným rozdělením*: Ve Fojtce, kde zatím nebude z nedostatku finančních prostředků realizována plynofikace, poskytovat na ekologické vytápění částku 15 tisíc na bytovou jednotku až do vyčerpání vyčleněné částky ve výši 100 tisíc korun. V Mníšku na zavedení plynu snížit částku

z 15 tisíc na 10 tisíc korun až do vyčerpání částky 200 tisíc korun. Rodinám v řadových domech Linety nebyl příspěvek z obecního rozpočtu přidělen, měly žádat majitele nemovitosti.

Na základě Zákona č. 172/91 Sb. se obci vrací movitý majetek: č. 268 – truhlárna, č. 176 – bývalé holičství a byty, č. 150 – budova školy ve Fojtce, dále č. 44 (e. č. 25) ve Fojtce – rekreační budova bývalé Pražské stavební obnovy (také Fasádostavu) Praha (byla pronajata v dubnu 1992 manželům Kalivodovým, ale v listopadu jim byla pro neplacení nájemného dána výpověď). Později dům koupil Zbyněk Malý, nájemce penzionu UD Hamr.

O navrácení 158 ha obecních lesů bude nadále jednáno.

Obecní úřad Mníšek má již v Listu vlastnickém zapsány pozemky:

a) katastrální území Fojtka: 13,7460 ha zemědělské půdy a 26,2505 ha lesní půdy

b) katastrální území Mníšek: 27,5076 ha zemědělské půdy a 58,1852 ha lesní půdy

Občané důchodového věku si mohli v roce 1992 zajistit obědy ve školní jídelně v ceně 13 Kčs za 1 oběd. V roce 2003 nejprve za 26 Kč a potom za 32 Kč/1 oběd.

Hranice katastru obcí Mníšek a Nová Ves procházela středem vodní plochy přehrady Mlýnice. Proto bylo v roce 1992 rozhodnuto dohodou obou zastupitelstev o změně. *Celá přehrada se nyní nachází na katastru Nové Vsi a hranici s Mníškem tvoří levý břeh ve směru toku.*

Obecní zastupitelstvo vzalo na vědomí *přípis o kulturních památkách v obci.* Jsou jimi:

- kostel sv. Mikuláše
- budova fary č. 44
- socha sv. Jana Nepomuckého
- bunkr na p. p. č. 303 u silnice na Frýdlant (jako technická památka)
- ve Fojtce chalupa č. 73 (nyní evidenční číslo 4) pí Pelouškové

Budova č. 254 v Mníšku, bývalá elektrárenská rozvodna a transformační stanice, byla od jara *1992 rekonstruována na sklad knih.* Současně byl upraven i byt v 1. poschodí. V roce 1993 dům zakoupila Státní vědecká knihovna Liberec pro účely knižního depozitáře.

Úpravou jízdního řádu v květnu 1992 došlo *ke zrušení nočního vlakového spoje z Liberce* do Frýdlantu s odjezdem z Liberce v prvních minutách nového dne. Přitom tento spoj existoval snad odnepaměti.

V březnu 1992 došlo konečně ke stěhování nových obyvatel do řadové montované výstavby bývalých Dřevařských závodů Česká Lípa, nyní Linety.

K průjezdu prezidenta České a Slovenské federativní republiky (ČSFR) Václava Havla naší obcí došlo **ve středu 15. dubna 1992** celkem 2x. Těsně před 11. hodinou projížděla kolona vozidel směrem na Frýdlant. Pak asi ve 13.15 hod. projížděl prezident kolem budovy školy a zamával přihlížejícím dětem. To se delegace vracela z Nového Města pod Smrkem a také z krátké zastávky a prohlídky pily Linety v Oldřichově v Hájích.

Po 74 letech rozhodl parlament ČSFR dne 25. listopadu 1992 ve 13.21 hod. o zániku této republiky a o vytvoření samostatné České republiky a samostatné Slovenské republiky s platností od l. ledna 1993.

To tu ještě nebylo, aby děti z podhůří Jizerských hor odjížděly na *školu v přírodě* za zdravým vzduchem. A přece! 4. května 1992 odjel 2. až 5. ročník na 2 týdny do prostoru Orlické přehrady a v roce 1995 koncem listopadu a začátkem prosince do Velkých Karlovic v Beskydech.

V neděli 4. října 1992 byla veřejnosti poprvé předvedena audiovizuální novinka – veřejné přehrávání videoklipů v restauračním zařízení na sokolském hřišti – z iniciativy Roberta Michajlova, který od léta s pomocí své matky zajišťoval na hřišti pohostinský provoz. Bylo nabídnuto promítání na každou neděli od 10 hodin zejména pro mládež. Účast byla kolísavá a závislá také na televizním programu. Proto dobře myšlené naplňování volného času mládeže brzy skončilo.

Od 4. ledna 1993 je závod Spolchemie Mníšek převeden na Společnost s ručením omezeným **Chemické produkty Mníšek (CPM)**. Společnost tvoří tři podnikatelé pod vedením Ing. Zadáka, bytem Mníšek. Společníci Ing. Šíp a Vlastimil Zeman.

Před Vánocemi 1993 byla v závodě kolaudována **plynokotelna – historicky 1. vytápění zemním plynem v Mníšku**. Provoz byl zahájen **1. ledna**

1994. Přípojku do obce hradil podnik CPM v objemu 4 miliony korun. *Tím se výrazně snížily náklady obce při její budoucí plynofikaci.*

V březnu 1993 byla *dokončena výstavba veřejné kanalizace* od chemičky po Frýdlantské ulici až po dolní křižovatku.

Ve školním dvoře došlo k odstranění staré kůlny a pokácení vzrostlé střemchy z důvodu vydláždění a úpravy dvora *na oddychový prostor v době přestávek a pro hry školní družiny.*

V říjnu 1993 bylo provedeno řízení v domě č. 171 ve Fojtce (dům byl součástí rekreačního zařízení Uran) s cílem vybudovat v něm **malometrážní byty pro potřeby obce Mníšek**. Současně bylo rozhodnuto o počtu a velikosti bytů: 3x 1+1 a 4x 1 (garsoniéra). 16. září 1994 byla u domu uskutečněna kolaudace čistírny odpadních vod (ČOV), v pořadí již třetí v obci. Současně byla zveřejněna jejich *kapacita při přijetí a zpracování splaškových vod*: ČOV Frýdlantská pro 70 obyvatel, ČOV pod školou pro 300 obyvatel, ČOV Fojtka pro 70 obyvatel.

V únoru 1993 byl vydán souhlas *firmě Batima*, Sněhurčina ul. Liberec, k *výstavbě výrobní haly* na p. p. č. 675 v katastrálním území Mníšek. Firma již prováděla výrobu okenních žaluzií v bývalém kinosále v nájmu u pana Ivana Lida č. 82.

Ve dnech 11. – 13. června 1993 se v Mníšku sešlo **asi 150 Němců – bývalých rodáků** – na tzv. Heimattrefen, které zorganizoval pan Herbig z Erbachu, kde je sídlo krajanského sdružení mníšeckých rodáků ve Spolkové republice Německo. Předem požádal OZ v Mníšku o umožnění osadit podstavec hřbitovního kříže pamětní deskou s textem v německém jazyce, jehož český překlad zní :

Vzpomínáme našich zemřelých, Pane. U Tebe je domov.

Rodáci, kteří žijí převážně v okolí Frankfurtu nad Mohanem a Manheimu a kterým bylo v době odsunu kolem 13–15 let, navštívili kostel, hřbitov a potom strávili volný čas v restauraci U Kořínků v Nové Vsi. OZ reprezentoval na tomto setkání MUDr. Jindřich Kuběnka. Spolek rodáků uspořádal peněžní sbírku, která vynesla 12 500 DM. Z její části byla financovaná oprava fasády kostela, věžní hodiny, oprava věže a nákup klávesového nástroje pro kostel i mateřskou školu.

V roce 1993 došlo také na opravy interiéru kostela sv. Mikuláše. Vnitřní omítky opravila firma Cvejn z Liberce, stářím a červotočem poškozené oltáře opravovala firma Odehnal z Hejnic, která nakonec celý vnitřek kostela vymalovala. Opravy a úpravy kostelních lavic provedl pan Zbroj z Nové Vsi. Opravy interiéru probíhaly i v roce 1994 položením nových podlah, rozvodem elektrického bezpečnostního systému a jiných prací tak, že na sklonku léta toho roku byl kostel zpřístupněn veřejnosti. Do této doby byly mše svaté slouženy na faře každou neděli od 15 hodin. Křest jednoho dítěte se musel uskutečnit v kostele v Hejnicích.

Výstavba vodovodu Mníšek – Nová Ves, na který se zatím podařilo získat 6,5 milionu Kč, pokročila v roce 1994 do následujícího stavu: Byla vybudována 108 m hluboká studna s čerpací stanicí na katastrálním území Mníšek, úpravna vody na k. ú. Nová Ves, vodojem pro Mníšek o objemu 2x 500 m^3 na k. ú. Nová Ves, rozvod pro Novou Ves přímo z úpravny a byl dokončen hlavní řad k č. 1, Mníšek.

Na pokračování výstavby byly v roce 1995 zajištěny prostředky ve výši 5,9 milionu korun a současně bylo požádáno Ministerstvo financí a Ministerstvo zemědělství ČR o poskytnutí finančních prostředků na dostavbu vodovodu.

Léto roku 1994 na naší přehradě bylo ve znamení rekordů. Ve 3. dekádě měsíce června byla naměřena teplota vody 24 stupně Celsia a udržela se i v průběhu měsíce července. Počátkem srpna panovala i u nás tropická vedra přes 30 stupňů a teplota vody byla 24 stupně Celsia. Průtok vody v nádrži klesl na 4 litry za vteřinu. Přitom za celou dobu existence přehrady byl naměřen nejnižší průtok v roce 1906: 20 litrů za vteřinu.

Také rybáři libereckého okresu hodnotili naši přehradu v roce 1994 jako bezkonkurenčně rekordní. Byl tu uloven trofejní okoun o váze téměř 2 a půl kilogramu, který se může hodnotit jako „ryba roku". Také pstruh duhový o hmotnosti 3,10 kg nebo pstruh obecný o hmotnosti 2,60 kg se neuloví tak často.

Volby do obecního zastupitelstva (OZ) 18. a 19. listopadu 1994 se uskutečnily pouze v jediném volebním okrsku Mníšek v zasedací síni OÚ.

Do voleb vstoupila jen jedna politická strana – Komunistická strana Čech a Moravy s 9 navrženými kandidáty, dále 2 sdružení nezávislých kandidátů po 9 osobách a 1 nezávislý kandidát.

V seznamu voličů bylo 727 voličů, úřední obálka s volebními lístky byla vydána 481 voliči a odevzdaných obálek bylo rovněž 481.

Zvoleni byli: z kandidátky KSČM František Tichý, Bohuslav Chaloupecký, Miroslav Vacek, Ing. Oldřich Souček, Edita Denkeová, Monika Haasová. Z kandidátky nezávislých Věroslav Kollert, Miloslav Zima a Jiří Karpíšek.

Starostou obce byl zvolen František Tichý, místostarostou Bohuslav Chaloupecký.

Uvolněný místostarosta Bohuslav Chaloupecký plnil navíc úkol hospodáře a pečovatele o obecní lesy, neboť splňoval podmínku odborného vzdělání. Obci tehdy patřilo 108 ha lesů.

První porada obecního zastupitelstva se konala 6. prosince 1994. Bylo na něm vytvořeno celkem pět komisí:

stavební (Miloslav Zima + Miroslav Veselý a Pavel Volf)
finanční (Monika Haasová + Hana Hajflerová a Miloslav Šimůnek)
kontrolní (Věroslav Kollert + Ing. Souček a Zbyněk Malý)
sociální (Edita Denkeová + Jaroslava Krejčová, Zdena Zimová, Marcela Kolarovičová, Magdalena Karpíšková)
veřejného pořádku a životního prostředí (Jiří Karpíšek + Olga Hejcmanová a Miroslav Vacek)

Po odchodu administrativní pracovnice pí Ludmily Tiché do důchodu byla na toto místo přijata 12. prosince 1994 pí Ilona Zítková z Mníšku.

Na požární zbrojnici v Mníšku byla v roce 1995 vyměněna krytina střechy za tzv. kanadský šindel.

Česká spořitelna v Liberci poskytla obci úvěr ve výši 2,5 milionu korun na plynofikaci kotelny v budově základní školy a na část plynofikace obce. K tomu účelu byla obcí dána do zástavy budova bývalé školy ve Fojtce č. 150. Práce prováděla jablonecká firma OSSA.

4. července 1995 byl OZ odsouhlasen *vstup obce do elektrárenské a plynárenské společnosti* a došlo k převzetí akcií od elektrárny a plynárny.

V létě 1995 byly dokončeny restaurátorské práce na soše sv. Jana Nepomuckého.

Plynofikace obce pokročila v roce 1995 ke svému závěru. V pátek 20. října došlo k ***prvnímu vpuštění plynu*** a k zahájení vyhřívání budovy základní školy ekologickým palivem; v sobotu 21. října v 10.30 hodin došlo k vytápění *prvního rodinného domu (č. 292)* plynem, shodou okolností v domě kronikáře Mgr. Ladislava Ulrycha; v 11 hodin zahájil Josef Kolář *první vytápění soukromého podniku „U Pepy"*. Tyto novodobé historické okamžiky uváděl do činnosti připojením plynoměrů vedoucí plynárenského střediska v Chrastavě pan Galbavý. Plyn byl také napuštěn k montovaným řadovým domům Linety. Celkem bylo zřízeno 52 přípojek, ale ne všichni si zavedli plyn do domů.

9. října 1996 byla napuštěna plynem větev od základní školy k pile v Oldřichově v H. a kolem nádraží, 23. října do Frýdlantské ulice a kolem truhlárny č. 268 a 22. 11. od křižovatky po Liberecké ulici až „po skálu".

V roce 1995 byla také v Mníšku v budově pošty v č. 275 vybudována nová *digitální telefonní ústředna*. Noví žadatelé o telefonní přípojku mohou být na celém okrese Liberec uspokojeni do 8 měsíců.

Majetek bývalého státního statku, nyní pod názvem *Dřevovýroba Mníšek*, dříve také Dřevěnka Lemfeld, byl nabídnut v roce 1995 k prodeji vyhlášením Veřejné soutěže *za 4 miliony 372 tisíc korun bez pozemků*. Tuto veřejnou soutěž vyhlásil Pozemkový fond ČR, Těšnov 17, Praha 1. Z konkurzu vyšla vítězně *Jizerská dřevařská společnost* Jablonec nad Nisou, která od konce května 1996 zahájila výrobu řeziva. Má 6 zaměstnanců, z toho 3 z obce.

Změna tarifů poštovného a telekomunikačních služeb byla provedena od 1. dubna 1995.

• psaní do 20 gramů	dříve 3 Kč	nyní 3,60 Kč
• pohledy	2 Kč	3 Kč
• balík do 5 kg	12 Kč	20 Kč
• doporučený dopis	5 Kč	6 Kč
• poštovní poukázka do 200 Kč	6 Kč	10 Kč

U telefonů se zvýšily ceny impulsu za automaticky uskutečněné hovory z částky 1,60 Kč na 1,90 Kč. Zvýšila se i cena za pronájem telefonní stanice. Z měsíčního poplatku 52,50 Kč na 70 Kč.

Z důvodu rozpadu členské základny byl v únoru roku 1996 **zrušen Dobrovolný hasičský sbor Fojtka**. Majetek sboru byl rozprodáván za částky 50 % z odhadní ceny.

V noci z 23. na 24. července 1996 došlo ke vloupání do budovy OÚ, kde byl odcizen počítač, počítačová tiskárna a 24 tisíc Kč v hotovosti. Pachatel nebyl vypátrán.

Z kolaudačních závad při položení středotlakého plynového řadu (v roce 1995 byly firmou OSSA Jablonec prostavěny 2 miliony 703 tisíce 735 korun) vyplynula povinnost *vybudovat chodník* před provozem chemičky od regulační stanice plynovodu po křižovatku silnic. Dokončen byl v létě roku 1996 za 398 370 Kč (na tuto akci bylo dodatečně získáno 230 tisíc korun jako účelová dotace od OkÚ Liberec). Na plynofikaci obce bylo za rok 1996 vynaloženo 6 714 690,60 Kč. Tyto velké finanční prostředky získávala obec částečně z *tzv. ekomiliardy* a větší částky byly získávány z dotací *od Státního fondu životního prostředí.*

Aby bylo možno pokračovat v plynofikaci zbývající části obce (např. na Liberecké ulici „za skálou" směrem k hranicím katastru s Krásnou Studánkou), získala obec půjčku od OkÚ Liberec ve výši 1 milion korun. *Proto musela opět dát do zástavy další obecní majetek*: obytný dům č. 244, objekt č. 145 – školní dílny, č. 88 – sklad OÚ, bývalá hasičská zbrojnice. Vše v k. ú. Mníšek.

Další finanční prostředky byly získávány na *výstavbu sdruženého vodovodu Mníšek – Nová Ves* od Ministerstva zemědělství ČR. Jen za rok 1995 si náklady pro obě obce vyžádaly částku 5 798 000 Kč.

V budově základní školy byly z *bývalého krytu CO* a z nepotřebných skladových prostor na uhlí vybudovány dvě odborné pracovny: k *vyučování předmětu chemie a keramická dílna. Dne 1. října 1996* došlo ke slavnostnímu otevření.

Na náklady Telecomu byly zahájeny v roce 1996 výkopové práce v celé obci při pokládání *nově budované telefonní linky do země.*

V roce 1996 došlo k budování kanalizační přípojky od bytových domů proti hřbitovu, kolem fary ke škole a do čističky odpadních vod pod školou. Pro tvrdý skalní podklad před farou a domem p. Tupého byly práce zdrženy. Náklad 1 300 000 Kč.

Volby do Parlamentu ČR proběhly ve dnech 31. 5. až 1. 6. 1996. V Mníšku bylo 733 zapsaných voličů, k volbám se dostavilo 79,0 %. Nejvíce hlasů obdržela Česká strana sociálně demokratická (27,67 %), na 2. místě Občanská demokratická strana (ODS), na 3. Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, dále KSČM a další. Celkem naši občané volili z 12 politických stran a hnutí.

Volby do druhé komory Parlamentu ČR – do Senátu ČR se konaly v historii mladé ČR **vůbec poprvé**, a to **22. a 23. listopadu 1996**. Senát má 81 senátorů. Volbami v okrese prošel vítězně MUDr. Přemysl Sobotka z Liberce 56,31 %, druhý kandidát, PhDr. František Sokol z Liberce obdržel 43,69 % hlasů. Pokud jde o Mníšek, tak u nás zvítězil dr. Sokol.

V týdnu před 20. listopadem 1996 byl *vykraden kostel sv. Mikuláše*. Zloděj rozbil okno, vysadil ho z rámu a odnesl si různé liturgické předměty, bohoslužebné obrazy a 2 přímotopné panely. Policejní pes nalezl venku jen sošku z oltáře. Škoda byla vyčíslena na 70 000 Kč.

Rok 1997 byl jedním z historických roků v dějinách obce:

1. Po tříletém úsilí od července 1995 byl ***dokončen plošný rozvod zemního plynu*** celkovým nákladem 10 746 000 Kč.

2. *Byl* ***dokončen hlavní řad sdruženého vodovodu*** *Mníšek – Nová Ves* v celkovém nákladu 26 660 000 Kč.

3. Od Lidového spotřebního družstva Jednota Liberec byla ***odkoupena samoobslužná prodejna potravin a masa*** *č. 335* za 1 100 000 Kč a byla začleněna do majetku obce. Hlavním důvodem byla obava, aby případně jiná fyzická osoba nezakoupila prodejnu a nepřeměnila ji na prodej jiného sortimentu zboží, pro běžné občany třeba nepotřebného.

16. prosince bylo provedeno výběrové řízení na pronájem tohoto objektu se zachováním sortimentu. Vzhledem k rozdílnému přístupu k měsíčnímu pronájmu zvítězil Roman Slezák z Mníšku nad dosavadním vedoucím Jiřím Proškem z Raspenavy. Pan Slezák přistoupil na měsíční nájem 16 000 Kč, což je částka, kterou musí platit OÚ za půjčku na odkoupení objektu. K předání budovy došlo 15. ledna 1998. Obchod vedou manželé Slezákovi. Provoz zahájili 1. dubna 1998.

V plynofikaci obce bylo nutno ještě zajišťovat finanční prostředky na rozvod plynu „od skály“ po Liberecké ulici a také na vybudování přípojek v obecních domech č. 244 a č. 246.

V květnu 1997 byla odprodána bývalá hasičská zbrojnice ve Fojtce za částku 100 tisíc korun pí Haně Koškové.

V roce 1997 byly dokončeny *vodovodní přípojky z obecního vodovodu* do bytových domů č. 279–282 a do řadových domů č. 287–300. Bylo také zahájeno budování vodovodního a plynového řadu od pošty směrem k Oldřichovu v H., do míst plánované zástavby na starém školním pozemku.

Ing. Zadák odkoupil objekty bývalého teletníku a kravína v sousedství chemičky s cílem zahájit výrobu obdobného sortimentu, jaký vyráběl Spolek pro chemickou a hutní výrobu.

Majitel domu č. 176 Pavel Effenberger zřídil v přízemí domu ještě druhý obchod, který si najal Zbyněk Reiner pro prodejnu Železářství. Prodej zahájil v dubnu 1997, ale již v červenci 1998 pro malý zájem veřejnosti činnost ukončil. Obchod najala pí Melicharová z Liberce na prodejnu textilního zboží se službou švadleny. Ukončila svoji činnost k 31. srpnu 2003. Od 1. září 2003 byla pí Helenou Effenbergerovou otevřena prodejna papíru, textilu, hraček, keramiky, tabáku aj. domácích potřeb z prodejny ELEFF. Druhý obchodní prostor po pí Melicharové si najala Vladislava Čulíková z Mníšku počátkem dubna roku 2004 k provozování cukrárny.

V sobotu 16. srpna 1997 vznikl požár samovzněcením nedosušené otavy v hospodářské části domu č. 84 pana Romana Romančíka ve Fojtce.

Zejména v prvním pololetí roku 1997 došlo v obci k několika domovním krádežím peněz, videotechniky, cenností aj. Krádeže prováděl 19letý mladík z Mníšku, součet škod činil 79 tisíc korun. Ve druhém pololetí roku byl vzat do vazby.

V roce 1998 byly stanoveny poplatky z hracích automatů ve výši 20 000 Kč ročně za 1 automat. V obci byly instalovány 4 automaty.

Nezaměstnanost obyvatel Mníšku v květnu 1998 dosáhla hodnoty 5,7 %. Ale již v srpnu činila 3,5 %, což bylo 28 osob, většinou žen.

Úspěchy pokrokových léčebných metod českého zdravotnictví prodloužily a zlepšily život již několika našim občanům. Pacienti s chorobami

věnčitých tepen na srdci podstoupili v několika předchozích letech v pražském Institutu klinické a experimentální medicíny (IKEM) náhradu části tepen, které vyživují srdeční sval, jinou částí tepny pacientova těla. *Metoda s názvem BYPAS (bajpas).*

Ledvina neznámého dárce zachránila život našemu občanovi. Miroslav Svoboda z Mníšku č. 2, tesař a lešenář, si v letech před životní padesátkou začal stěžovat na vysoký krevní tlak. Po mnoha vyšetřeních vyšlo najevo, že příčinou jsou nemocné ledviny. Nemoc znamenala 2x týdně navštívit dialyzační středisko v Liberci na čtyřhodinovou proceduru čištění krve. Časem byl zařazen do kartotéky IKEM mezi občany čekající na transplantaci ledviny. 5. listopadu 1998 byl místo obvyklé dialýzy letecky převezen do Prahy a hned odpoledne mu byla transplantována jedna ledvina, kterou lékaři umístili v podbříšku a obě původní ponechali v těle. Po šesti týdnech byl z IKEM propuštěn do domácího léčení. Po několika týdnech byl ve svých 52 letech ve velmi dobré tělesné kondici, která mu umožňovala aktivně žít a nadále pěstovat svého celoživotního koníčka – myslivost. Do operace byl jeho největší loveckou trofejí statný čtrnácterák z listopadu roku 1997. Po operaci složil v říjnu 1999 kňoura, který po vyvržení vážil 118 kg. Přitom myslivost vyžaduje nejen lov a sběr trofejí, ale mnoho celoroční práce s přikrmováním, sušením sena aj. Na to nimrod Miroslav Svoboda s novou ledvinou stačí.

Na zasedání 5. května 1998 vyslovil starosta Tichý nespokojenost s prací místostarosty Bohuslava Chaloupeckého. **3. srpna 1998** OZ schválilo návrh starosty na **zrušení uvolněné funkce místostarosty**.

Volby do obecních zastupitelstev se konaly ve dnech 13. a 14. listopadu 1998 a proběhly v zasedací síni OÚ v Mníšku.

Počet voličů v obci – 804, počet vydaných obálek – 411 (51,1 %), počet odevzdaných obálek 410 (51 %).

Bylo voleno 9 zastupitelů, bylo 7 volebních stran a hnutí s 31 kandidáty.

4. prosince došlo k ustavujícímu zasedání nového OZ.

Ze zvolených **9 zastupitelů** byl jednohlasně vybrán **Miloslav Florian za starostu obce, místostarostou se stal Miloslav Zima**. Zvolení zastupitelé: Monika Haasová (finanční výbor), Jaroslava Kernerová (sociální výbor), Arnošt Suchomel ml. (výstavba), Miroslav Vacek (veřejný pořádek), Kurt Effenberger (kontrolní výbor), Marcela Kolarovičová (kulturní výbor, po jejím odstěhování do

Liberce nastoupila 2. z pořadí na původní kandidátce, pí Mil. Holubcová) a Věroslav Kollert (místní rozvoj).

Byly vytvořeny 4 výbory OZ a zvoleni jejich předsedové: finanční (Monika Haasová), stavební (Arnošt Suchomel), kontrolní (Kurt Effenberger) a sociální (Jaroslava Kernerová).

Na zasedání poděkoval dosavadní starosta František Tichý, odcházející do důchodu, za dobrou práci minulému zastupitelstvu, která je a bude v obci trvale viditelná, prospěšná a k veřejnému užitku. Také jemu bylo poděkováno ústy zastupitele a nového místostarosty Miloslava Zimy za velmi dobrou organizátorskou a řídicí činnost, za obětavost ve prospěch obce. Zvláště vyzvedl také skutečnost, že ač bylo OZ tvořeno zastupiteli z komunistické strany a z nezávislých kandidátů, tak nikdy nedošlo ke střetům, neboť všichni sledovali jediný cíl: prospěch obce. S tím a s poděkováním vyjádřil souhlas i nový starosta Miloslav Florian.

Nový starosta Miloslav Florian se narodil 31. března 1945 v Praze jako syn středoškolského profesora. Vyučil se strojním zámečníkem a po splnění dvouleté vojenské služby nastoupil u podniku Povodí Labe Jablonec nad Nisou. Od roku 1972 pracoval plných 26 let jako hrázný přehrady Fojtka a později i Mlýnice až do roku 1998. Byl ženatý, je otcem dcery Kateřiny, narozené v roce 1970.

Z koníčků a zájmů převládá četba literatury a zájem o letectví, které realizoval získáním pilotního průkazu a nakonec i vlastnictvím ultralehkého letadla, prvním v obci.

OZ schválilo přihlášku obce do programu „Obnova venkova".

OZ vyslovilo souhlas s nákupem nové keramické pece pro potřeby zájmové činnosti v naší škole v ceně 60 000 Kč.

1. červen 1998 znamenal pro Mníšek jakýsi krok zpět v oblasti poštovních služeb. Racionalizační opatření Ředitelství spojů Liberec přineslo změnu našeho *poštovního úřadu jen na podávací* s jednou pracovnicí. Doručovatelky si nejprve musí osobně dojet do Chrastavy pro noviny, dopisy, důchody, pak na poště v Mníšku roztřídit a doručit. Noviny se dostávají do koncových domů na trase až mezi 13. a 14. hodinou. Případná absence důchodce v bydlišti v den příjmu důchodu znamená povinnost příští den si

pro něj zajet do Chrastavy. Dost důvodů k nespokojenosti občanů i doručovatelek. Dosavadní poštovní směrovací číslo (PSČ) 463 22 se stalo podřadným. Na zpětných adresách jsou občané povinni uvádět: Mníšek, 463 31 Chrastava.

Od 1. července 1998 podražila vlaková jízdenka z Mníšku do Liberce z 8 Kč na 11 Kč. Pro řadu spojů byl zrušen 16korunový rychlíkový příplatek, protože některé jsou vedeny jen jako zrychlené, takže např. do Prahy nebo do Pardubic se cestuje bez příplatku.

Z Frýdlantu do Liberce jede denně 9 spojů v rozmezí 5–20 hodin, z Liberce do Frýdlantu je to 11 spojů v rozmezí 5.30–22.17 hodin.

Autobusová doprava z Mníšku na konečnou stanici v Liberci podražila z 11 na 12 Kč, aby se opět zvýšila od 1. 6. 1999 na 13 Kč.

Na uvolněné *místo hrázného přehrady Fojtka* byl několikrát po sobě zveřejněn inzerát v Libereckém dnu. Požadováno bylo středoškolské vzdělání nebo vyučení v oboru s praxí nad 10 let, věk do 45 let, je nabízeno i zaměstnání manželky a ubytování v domě na přehradě. Byl přijat pan Jiří Valeš z Liberce, nar. 23. 6. 1964. Nastoupil 1. 12. 1998.

V červenci 1999 projednalo OZ *územní plán obce*, vypracovaný Sdružením architektů a urbanistů (SAUL) Liberec. Schválen byl 29. 10. 2000.

OZ vyslovilo souhlas s úpravou prostor v 1. poschodí budovy OÚ, které zatím slouží jako obecní archiv, zpět na zřízení malometrážního bytu. OZ využilo možnosti získat finanční prostředky z Fondu rozvoje bydlení na úpravu služebního bytu. V současnosti byt užívá starosta obce Miloslav Florian.

Další rozšíření plynovodu proběhlo o prázdninách roku 1999 k domu č. 100 manželů Jindry a Jaroslava Šmahelových, vedle pily Jizerské dřevařské společnosti. Došlo také k zajištění rozvodu plynu v obecním bytovém domě č. 246.

Část prostředků získaných z prodeje akcií plynárenského a elektrárenského sdružení bylo v létě 1999 věnováno na *opravy místních komunikací do výše 1 milionu korun*. Jednalo se o cestu od OÚ přes železniční trať k Rajnovým a do Fojtky, dále o cestu k řadovým domům před školou č. 287–300 a o křižovatku cest u domů p. Loudy, Vyhlídky, Veselého a Effenbergera.

V prosinci 1999 vytvořily sousední obce Mníšek, Nová Ves a Oldřichov v Hájích mikroregion „Jizerské podhůří".

Obec Mníšek byla zařazena mezi 8 obcí okresu Liberec, kterým byla přiznána půjčka v částce *800 000 Kč rovněž na půjčky občanům až do výše 60 000 Kč* s výhodnou úrokovou sazbou v rozmezí 3–7 %: na zateplení budovy, na ekologické vytápění, na zvelebení bytu apod. k čerpání ve 2. polovině roku 2000.

Jizerská dřevařská společnost postavila na podzim 1999 ve svém oplocením areálu velmi rychle *dřevěnou provozní halu.*

Také firma Ještědský bronz provedla v podzimních dnech oplocení svého rozsáhlého pozemku pletivovým plotem, s dokončením v říjnu 1999.

29. března 1999 byla vyhlášena uzavírka silnice I/13 Liberec – Frýdlant ve středu naší obce pro **celkovou opravu mostu přes Jeřici** a s vybudováním bezpečného přechodu pro chodce, který zatím chyběl. Předpoklad ukončení do 26. 7. nebyl splněn pro opožděnou dodávku závěrečného živičného povrchu. V době rekonstrukce byl vedle mostního tělesa vybudován provizorní dřevěný most pro autobusy, sanitky, hasiče. K soukromým cestám nebyl vjezd dovolen, ale řidiči zákaz neustále porušovali. Opravu prováděla firma BREX, náklady činily 12 milionů Kč.

Firma Stavoinvest Liberec vybudovala v květnu 1999 na pozemcích k. ú. Mníšek pp. č. 1073/2 a 1095/37 *základovou stanici mobilní radiotelefonní služby Eurotel* s využitím přilehlé komunikace, tj. aleje od železničního přejezdu na Skřivany.

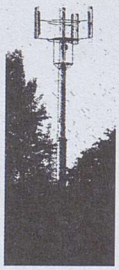

Změna v pouličním osvětlení obce. Až dosud bylo veřejné osvětlení vypnuto po 24. hodině do rozednění, což mnoha občanům nevyhovovalo. OZ rozhodlo některá osvětlovací tělesa vyřadit (nejčastěji každé druhé) a svítit po celou noc. Od léta 1999 byl v provozu tento konkrétní příspěvek k bezpečnosti pohybu občanů i k předcházení vzrůstající kriminalitě.

Moderní komunikační prostředek **Internet** nabízel od jara 1999 nejzákladnější informace také **poprvé o obci Mníšek** prostřednictvím webové Liberecko-jablonecké stránky s názvem Jizerské hory.

Stručně z **průběhu počasí** na Liberecku a v Mníšku v roce 1999.

Lednové kolísavé teploty způsobily vlnu chřipkových onemocnění zejména mezi školní mládeží, což přineslo vyhlášení mimořádných školních prázdnin v délce 2 dnů, spojených s pololetními prázdninami. Koncem ledna – od pátku do neděle – bylo na horách ideální slunečné počasí s dostatkem sněhu. Jen teplota se pohybovala okolo minus 20°C a občas foukal silný vítr o rychlosti až 90 km/hod.

V období do 20. února po celý týden hustě sněžilo, což přineslo až půlmetrovou sněhovou pokrývku. Páteční noc přinesla mimořádné oteplení s teplotami kolem +5 °C. Přišel i hustý déšť, který veškerou sněhovou pokrývku spláchl. Naštěstí nemrzlo.

Pondělí 3. května bylo pro Mníšek špatným dnem. Do období sušení sena se kolem 14. hodiny dočerna zatáhla obloha, následoval prudký liják s větrem. Neuplynuly ani dvě hodiny a přišel nový příval, tentokrát i s kroupami. Vítr až nebezpečně metal kroupy do oken a střech, které zůstaly ležet až do večera. Škody byly naštěstí jen nepatrné.

Naproti tomu zářijová statistika hovoří o žalostně malých dešťových srážkách na celém Liberecku. Zapršelo jen 1. a 2. září, kdy srážky dosáhly jen 6 mm. Sotva měřitelný spad nastal ještě 7. a 16. září. Tehdy vládlo i teplé slunečné počasí, takže i v září měla veřejná koupaliště poměrně velké návštěvy koupajících, téměř jako o prázdninách. Voda v bazénech se pohybovala kolem +20 °C.

To v předcházejícím roce *1998* byl nejdeštivějším měsícem červenec s 224 mm, následoval červen se 115 mm. Naopak nejméně srážek měl leden, jen 12 mm, přesto se sněhová pokrývka udržela po plných 31 dnů. V únoru ještě po 18 dnů.

Výstavba rodinných domů a bytů v letech 1990–1999

1990	č. 316	Vladimíra a Ivan Rajnovi, kolaudovali 22. června
	č. 317	Pavel Třešňák, 23. srpna
	č. 318	Jan Hanic, 7. listopadu
1991	č. 319	Gisela a Jaroslav Škodovi, 9. srpna
	č. 320	Věra a Stanislav Katrenčíkovi, 4. října
	č. 321	Helena a Miroslav Šilhavých, 9. srpna
Montované řadové domy firmy Lineta – kolaudace 16. prosince 1991		
	č. 322	Marie a Vladimír Zubrovi Marta Koušková Dana a Jiří Veselý Václav Kraus
	č. 323	Jitka a Roman Jiráskovi Jana a Petr Kvapilovi Ivana a Vladimír Homolkovi Jolana a Josef Hálkovi
	č. 324	Josefa a Jiří Horákovi Jiřina a Jaroslav Medkovi Eva a Ladislav Studených, Ing. Vladimíra Švarcová
	č. 325	Hana Kleinová Ivana Bláhová Dagmar a Luděk Liškovi, Ing. Šárka a Václav Szikorovi
	č. 326	Ing. Jindřich Lakomý Ing. Pavel Kylar Ing. Martin Šrytr Lenka Vokatá
1992	č. 327	Iva a Zdeněk Čeřovských, 24. března
	č. 337	Klempířská dílna Střechy Reiner (číslo přiděleno v roce 1994)
1993	č. 328	Alena a Radmil Kulhánek, Ing., 12. února
	č. 329	Anna a Vlastimil Špryslovi, 25. srpna
	č. 330	Bohumír Blažek, 25. srpna (změna č. 330 na evid. č. 75)
	č. 331	Marie a Pavel Slezákovi, 20. srpna
	č. 332	Vlasta a Arnošt Suchomelovi, 24. srpna
	č. 334	Ivana a Oldřich Kocourkovi, Ing., 27. srpna
1994	č. 333	Lenka a Roman Grebeníčkovi, 14. dubna
	č. 335	přidělené číslo prodejně potravin, kolaudace 18. 11. 1977
	č. 336	výrobní objekt Batima, 6. června

1995	č. 338	klempířská dílna Růžička, 5. května
	č. 339	Ještědský bronz, Novoborská 29, Liberec 34, kol. 17. května
	č. 340	Marie a František Bělinovi, 1. září
1996	č. 342	Ilona Holubová a Lubor Hofman, 19. července
	č. 343	Pavlína a Tomáš Januškovi, 18. července
	č. 344	Ing. Marta a Vlastimil Petrovi, 9. prosince
1997	č. 345	Václav Slezák, 30. září
	č. 347	Božena a Petr Bujokovi, 3. listopadu
	č. 348	Hedvika a Jan Salavovi, 3. listopadu
	č. 341	Dagmar a Luděk Hráškovi, 28. února 1997, změna z chaty e. č. 28.
1998	č. 346	Alena a Miroslav Veselých, 30. ledna 1987
	č. 349	přiděleno bývalé posilovně, nyní V. Červinka, ml., 29. 12. 1998
	č. 350	Vladimíra a Jan Čulíkovi, 10. listopadu 1998
1999	č. 351	Kamila a Tomáš Drobných
	č. 352	Zdeněk Mertlík, 20. července
	č. 353	Roman Slezák, 5. listopadu

Během devadesátých let (1990–1999) **přibylo v Mníšku 46 bytů** (z toho 26 bytů v domech individuální výstavby), **4 opravárenské nebo výrobní provozovny a u 3 stávajících objektů bylo dodatečně přiděleno popisné číslo.** (Celkem přírůstek 53 objekty.)

PRVNÍ ROKY NOVÉHO STOLETÍ (2000–2003)

V roce 2000 zasedalo OZ celkem 12x a uskutečnilo se také jedno mimořádné zasedání. Pro tento a příští roky bylo rozhodnuto konat zasedání lx v měsíci vždy první úterý od 17 hodin. Mimo jiné také proto, že nebudou posílány žádné pozvánky zastupitelům a ani veřejnost nebude upozorňována žádnými poutači, neboť každé zasedání OZ bude vždy veřejné, všem přístupné, obdobně jako tomu bylo již v roce 1999.

Po odchodu dosavadní ředitelky naší školy Šárky Prachařové byla v únoru v konkurzním řízení vybrána *nová ředitelka.* Stala se jí Mgr. Věra Rosenbergová z Liberce s nástupem od l. března 2000. Hned o prázdninách ji čekalo řešení havarijní situace s propadajícím se stropem nad tělocvičnou, vlivem ztrouchnivělých konců nosných trámů ve zdivu. Obecní úřad pohotově zajistil firmu, takže v novém školním roce se začalo bez zpoždění vyučovat i ve třídách nad tělocvičnou a taky cvičit.

Od l. března byla v Domě služeb č. 267 otevřena panem Zbyňkem Moravcem prodejna drogerie. Prodej zajišťuje jeho manželka.

Firma Ještědský bronz pořídila v průběhu 2. pololetí roku 2000 hrubou stavbu přístavby skladových prostor ke stávající provozovně ve směru k potoku, se záměrem vybudovat v l. poschodí této části *galerii výrobků.* Firma se velmi příkladně stará o údržbu zeleně a celého areálu. Najatý pracovník tak napomáhá zkrášlení obce právě ve směru příchodu návštěvníků obce od nádraží. Stejně lze pochválit pravidelnou údržbu zahrady u domu č. 6 pana Ing. Berana hned naproti Ještědskému bronzu. Vzniká tak jedna z nejlépe upravených partií obce.

V červenci roku 2000 zaslal *Dům dětí a mládeže Větrník Liberec* výpověď s platností od 31. srpna z užívání budovy bývalé školy ve Fojtce, neboť si zakoupil oldřichovskou školní budovu a značným nákladem vybudoval svoji novou základnu.

Společnosti Český mobil – Oscar byl v červenci 2000 vydán souhlas ke stavbě věže k zesílení signálu mobilních telefonů v prostoru proti chemičce nad hostincem „Na Křižovatce".

V srpnu 2000 zahájilo zastupitelstvo *jednání s heraldikem Kasíkem* z Roudnice nad Labem o vypracování návrhu na obecní znak a prapor. OZ

se rozhodlo provést výběrové řízení veřejným vystavením 6 návrhů s žádostí o připomínky veřejnosti. Reakce občanů nebyla téměř žádná. OZ nechalo vypracovat ještě další 3 návrhy. Nakonec OZ samo doporučilo upravit růženec v jednom návrhu z první série o květy růží a provedlo výběr. V roce 2001 zažádalo Parlament ČR o souhlas.

Mimořádné zasedání dne 17. září 2000 se týkalo zvláštní a nikým nepovolené kampaně úředníků libereckého magistrátu s cílem *přesvědčit občany o „výhodách" spojení obce s Libercem* – vytvořit budoucí Mníšek jako jednu z jeho částí. Důvodem byla snaha magistrátu získat větší počet obyvatel a překročit hranici 100 tisíc, protože nějaký nesmyslný vládní předpis přiděluje těmto velkoměstům značně vyšší částky do rozpočtu než těm, které je nemají, i když jsou třeba na prahu tohoto počtu. A Liberci chybělo jen několik set obyvatel. Mníšek by jim záměr splnil. Veřejnost byla ve velké většině proti sloučení. Vždyť by to znamenalo mnohem větší poplatky za vodu, popelnice, městský autobus by byl dražší než státní aj. Nebyla nalezena ani jediná výhoda ze ztráty samostatnosti. Jen několik málo jedinců, nejčastěji majitelů pozemků, podnikalo spekulativní přesvědčovací akce i podomním sběrem petičních podpisů. Cena za 1 m^2 by v Liberci výrazně stoupla, případný prodej by byl velice výhodný. Mimořádné zasedání OZ dne 17. září 2000 vypracovalo prohlášení k veřejnosti a dalo jednoznačnou odpověď, sloučení odmítlo.

Ředitelka mateřské školy Jaroslava Kernerová odešla o prázdninách do důchodu. Protože byl pro nový školní rok zapsán menší počet dětí než pro 4 pedagogické síly, došlo sice k zachování dvou oddělení MŠ, ale jen se třemi pracovnicemi. S novou ředitelkou Danou Janouškovou z Oldřichova v Hájích, Miroslavou Kubišovou a Leonou Gerbejovou.

V srpnu 2000 oslavili manželé Spurných diamantovou svatbu – 60 let manželského soužití.

V listopadu 2000 obec pronajala budovu školních dílen č. 145 panu Visterniceanovi k provozování dřevořezbářské výroby.

V prosinci byl OZ vysloven souhlas s *vytvořením Mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko* i se zapojením Mníšku.

Farnost Mníšek má také svoji stránku na Internetu. Správce farnosti dr. Raban je pravděpodobně prvním z farářů regionu, který zahájil informační

cestu po Internetu adresou: www.volny.cz.raban. Kromě informací o historii kostelů v Hejnicích, Raspenavě a Mníšku seznamuje pravidelně každý měsíc s časovým rozvrhem a s tematickým zaměřením bohoslužeb.

Volby do 1. zastupitelstev nových krajů v neděli dne 12. listopadu 2000 proběhly v Mníšku – v zasedací síni OÚ Mníšek. Z 15 politických stran a hnutí získalo u nás jen 13 subjektů aspoň jeden platný hlas.

Na l. místě se umístila KSČM s 50 platnými hlasy, na 2. místě ČSSD s 32 hlasy, na 3. místě ODS s 31 hlasy.

Těchto voleb do Krajského zastupitelstva Libereckého kraje se v Mníšku zúčastnilo 26,18 % oprávněných voličů, tj. 217 voličů z 829 oprávněných. V Mníšku nebyl odevzdán ani jeden hlas pro Republikánskou unii a pro koalici Pravý blok s Klubem angažovaných nestraníků.

Nově vzniklý Liberecký kraj je tvořen bývalými okresy Česká Lípa, Semily, Jablonec nad Nisou a Liberec. Má bezmála 430 tisíc lidí, svojí rozlohou 3 163 km^2 je druhým nejmenším krajem ČR. Naopak prvenství mezi kraji má v zalesněnosti pokryvem 44 % plochy kraje. V rozloze orné půdy je druhý od konce. Méně má už jen kraj Karlovarský.

A Mníšek? V roce 2000 má celkem 1 042 obyvatele, z toho 539 žen a 503 mužů. Žijí v 277 obydlených domech z celkového počtu 298 domů.

Z iniciativy starosty Miloslava Floriana rozhodlo OZ zajistit architektonickou dokumentaci k *opravě zchátralé kapličky ve Fojtce*. Dokumentace byla předložena do konce roku 2000. Tomuto zájmu předcházel nález Pamětního listu z roku 1864, který byl původně umístěn ve věžičce zvoničky. Po pádu stromu byl stržen vrchol a pamětní list spatřil světlo světa. František Janeček ze sousedství odevzdal nález do archivu obce. Jeho text je součástí přílohy kroniky za rok 2001.

Kaple měla svůj zvon, k jehož vysvěcení došlo na svátek sv. Václava v roce 1864.

Průběh počasí v roce 2000

Počátek roku byl poznamenán neobvykle častými bouřkami: První již 29. ledna, druhá 13. února a třetí 16. února.

Tání sněhu a vytrvalý déšť způsobily, že v pátek 10. března tekla po dlouhé době voda přes propusti pod mostovkou naší přehrady. Březen se navíc zapsal do rekordních tabulek *největším množstvím dešťových srážek za 24 hodin*, měřených v posledních 55 letech. Napršelo totiž 140,3 mm.

Naopak nebývalé sucho s letními teplotami ve dne i v noci se vyskytlo koncem dubna a v 1. polovině května. V republice silně poklesla hladina spodní vody, což vedlo k zaorávání jarní setby. U nás se to neprojevilo. Za Ještědem pomohly kukuřici a řepám deště z druhé poloviny května.

Výskyt hub přinesl překvapení i zkušeným houbařům tím, že v lesích vyrostly houby jen hřibovité, a téměř nic jiného. Rostou hřiby kováři, hřib dubový a výjimečně i hřib borový. V Oldřichově v Hájích pod Poledníkem našla rekreantka z Brna na malém území 200 modráků (hřibů kovářů). A ještě počátkem prosince hovořili houbaři o zblázněné přírodě, protože se nenašli nadšenci, kteří by pamatovali sběr hřibů do poloviny prosince.

Červen proběhl ve znamení vysokých teplot. V Mníšku bylo naměřeno 21. června 32,5 °C, po další dny i 35 °C. Od 20. června byly hlášeny rekordní teploty i ve všech našich sousedních zemích. Ve městech musely být kropeny ulice a chodníky, v zoo i zvířata. Opakem byly prázdninové měsíce, které byly ke škodě rekreantů a pěkných dovolených poměrně chladné. Ani počátek září nepřinesl zlepšení, takže např. liberecká teplárna musela již v září přitápět do administrativních a bytových domů. Po průměrném teplotním průběhu října i listopadu přinesl počátek prosince naopak mimořádně teplé dny. Do 22. prosince jen jednou napadlo trochu sněhu.

Rok 2001 přinesl změnu i do kronikářské práce. Z rozhodnutí starosty Miloslava Floriana budou napříště zápisy prováděny na počítači, vytisknuty a po několika letech svázány do pamětních knih. Vstup do 3. tisíciletí tak uvítáme i moderním zpracováním.

Březnové zasedání OZ rozhodlo v zájmu dobré informovanosti občanů o vydávání „Mníšeckého zpravodaje" vydavatelem panem Pavlem Vlasákem z Fojtky č. 14 a současně ustavilo i redakční radu: Miloslav Florian, starosta obce, Mgr. Věra Rosenbergová, ředitelka školy, Mgr. Ladislav Ulrych, kronikář, Pavel Vlasák, nakladatel. Později byla přičleněna i pracovnice administrativy OÚ Mníšek pí Gisela Škodová. Bylo dohodnuto pravidelné vydávání v první polovině každého měsíce počínaje dubnem 2001.

OZ v březnu schválilo účast Mníšku v dobrovolném sdružení „Jizerské podhůří" spolu s Oldřichovem v H. a Novou Vsí. Do oblasti činnosti bude patřit postupné zřizování cyklostezky, vybudování nové počítačové učebny v ZŠ Mníšek, případný projekt hygienického zařízení na přehradě Fojtka a jiné.

Byla také schválena účast i ve sdružení „Hrádecko-Chrastavsko“ (Hrádek n. N., Chrastava, Bílý Kostel, Chotyně, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích a Rynoltice) s hlavním záměrem zpracovat studii „Analýza současného stavu mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko“ a také vydání odborné publikace „Hrádecko-Chrastavsko“. Bylo splněno. Publikace obsahuje 36 stran a byla vydána ve dvou jazykových mutacích – česky a německy. Podobně bylo již v květnu splněno i otevření počítačové učebny v ZŠ s 11 počítači.

Srpnové zasedání OZ vyslovilo souhlas s výstavbou základové stanice GSM *fy Radiomobil – Paegas v* areálu železniční stanice Mníšek Je to již třetí stanice v obci.

První byla postavena v roce 1999 *firmou Eurotel* na konci aleje od železničního přejezdu do Fojtky. Druhou vybudovala firma *Český mobil - Oscar* v roce 2000 v prostoru nad hostincem „Na Křižovatce“. Výstavbu zahájila 19. června pod lesem na stráni. Montáž věže byla brzy hotova. Když vedle ní v krátké době vyrostla ještě jedna vyšší, vznikla domněnka, že se jedná o jinou firmu, byla však lichá. Ve skutečnosti byl první stožár provizorní a nepokryl potřebnou rozlohu. Dokonce se objevily i stížnosti automobilistů, že při průjezdu Mníškem ztratí signál. Firma zahájila teď už definitivní stavbu, krátkou dobu ale existovaly vedle sebe dvě věže. Ještě na podzim 2000 však byla nízká věž demontována.

Kupní smlouva se Severočeskou plynárenskou a.s. o prodeji plynárenského zařízení byla schválena OZ v listopadu 2001.

V průběhu roku mělo OZ nemálo starostí vyhovět podmínkám nového *zákona* o *odpadech*. Byla zpracována vyhláška s účinností od 1. ledna 2002. Novinkou byla také změna výběrčího poplatků za odvoz. Od občanů je bude vybírat obec, nikoliv firma ASA, zajišťující odvoz, jako tomu bylo doposud.

Ceník:

nádoba 110 litrů kovová	odvoz 1x za 14 dní	za rok 922 Kč
nádoba 120 l plastová	odvoz 1x za týden	1 407 Kč
nádoba 240 l plastová	odvoz 1x za týden	2 770 Kč
1 110 l plast. i kovová	odvoz 1x za týden	13 506 Kč

V průběhu léta 2001 si nechal MUDr. Kuběnka u svého domu č. 105 instalovat *první sluneční kolektory v obci*, s výjimkou předváděcích a využívaných u výrobce Metafo Fojtka.

V pohostinství U Tannertů v Mníšku č. 62 rozšířila majitelka pí Tannertová prostory o kuchyň, výčepní místnost a malou hernu z dřívějšího bytu v přízemí. Dosavadní stylový prostor z bývalého chléva zůstal zachován jako salonek. Časem se název podniku změnil na „Chlív".

Prodejna Potraviny – maso a uzeniny (Roman Slezák, Mníšek č. 335) si stále více a více zvyšuje svoji dobrou pověst u obyvatel, a nejen z Mníšku. Každý měsíc připravuje pro své zákazníky „mimořádné nabídky" formou barevného letáku s uvedením poměrně značných slev. Má obdivuhodně široký sortiment potravin, nápojů, kvalitního masa a uzenin.

Hned za hranicí katastru Mníšku na území Oldřichova zřídil původně chatař z Prahy pan Převor „Pizzerii U Haďáka", ve které nabízí 40 druhů pizzy a 10 druhů různých těstovin. Sezónu zahájil 21. března speciální pozvánkou s 10% slevou do konce dubna. Podzimní prodej ukončil koncem listopadu. Během zimy není otevřeno.

Prodejna Krmiva Mníšek (č. 180) Veroniky Šepsové rozšířila od prosince svoje služby o půjčovnu videokazet. Nabízela 240 titulů s obměnou o novinky každých 14 dnů s cenou půjčovného již od 10 Kč.

V květnu byla úplně nově otevřena pobočka firmy „Farmářské služby pro zahrádkáře a chovatele, spol. s r.o., Chrastava" v Domě služeb v Mníšku (č. 267.) S výjimkou neděle a pondělí nabízí obilí, šroty, krmné směsi, krmiva pro psy a kočky, vitaminy, minerály, zeminy a hnojiva, truhlíky a květináče aj.

Nový soukromý majitel rodinného domku č. 217 pan Milan Dittrich vybudoval z nevyužité stodůlky u svého domu velmi pěknou prodejnu s názvem „Akvaristika speciál", zaměřenou na výkup i prodej akvarijních ryb. Obchodní činnost zahájil v květnu 2001.

Doručování předplaceného denního tisku pracovnicemi pošt bylo po přesunu těchto služeb z Mníšku do Chrastavy tak komplikované, že občané dostávali tisk většinou až po obědě. To vedlo k nespokojenosti, kterou nakonec neřešilo Ředitelství pošt, ale vydavatel Deníků Bohemia. Zřídili společnost *„Předplatné tisku" spol. s r.o.*, jejíž pracovníci mají za povinnost dodat tisk i na vesnicích „k ranní kávě", nejdéle do devíti hodin. Tato služba funguje naprosto spolehlivě od 1. ledna 2002.

Dvě zajímavosti z regionu

Stavba století – *horský hotel Ještěd* – je od středy 5. září 2001 za příznivého počasí *osvětlován* po celou noc silnými reflektory. Náklad cca 420 tisíc Kč byl zaplacen z prostředků získaných veřejnou občanskou sbírkou a ze sponzorských darů.

Nová *dvousedačková lanovka* z úpatí Ještědu na Černý vrch, jejíž stavba byla započata v září 2001, výrazně zlepšuje dopravu lyžařů i turistů na Ještědský hřeben. Je dlouhá 810 m, její převýšení činí 286 m. Na Černý vrch přepraví za hodinu 1 200 lidí. Kapacita původního lyžařského vleku byla jen 450 osob. Provozní zkoušky byly zahájeny již v prosinci. Lanovka jezdí i v létě pro turisty a cyklisty ke snazšímu přístupu k cestám po hřebenech.

Půlnoc z 28. února na 1. března 2001 byla rozhodujícím mezníkem pro **sčítání lidu**. Šlo o historicky první sčítání lidu, domů a bytů od vzniku České republiky v roce 1993.

ČR má k 1. březnu 2001 celkem 10 292 933 obyvatel, z toho 5 019 381 mužů a 5 273 552 žen, což je 51,2 % všeho obyvatelstva.

Na území ČR bylo k 1. 3. sečteno 46 000 cizinců s krátkodobým pobytem. Více než 714 tisíc osob bylo sečteno mimo místo svého trvalého pobytu.

1/3 všech obyvatel ČR žije ve 22 městech, které mají 50 tisíc a více obyvatel. V obcích do 2 tisíc obyvatel žije více než 1/4 obyvatel, tj. 2,7 milionu obyvatel.

Hlavní město Praha mělo 1 178 576 obyvatel.

Obec Mníšek

obyvatelstvo	muži	ženy	celkem
úhrnem	510	553	1 063
s trvalým pobytem	506	553	1 059
s dlouhodobým pobytem	4	-	4
se státním občanstvím			
Česká republika	505	547	1 052
Slovenská republika	-	3	3
ostatní	5	3	8
podle národnosti			
české	486	518	1 035
moravské	-	1	1
slovenské	10	22	32
polské	-	3	3
německé	4	6	10
ukrajinské	4	2	6
ostatní	5	-	5
podle náboženství			
římskokatolické	58	77	135
československé husitské	5	2	7
českobratrské evangelické	-	5	5
adventistů sedmého dne	2	3	5
ostatní a nepřesně určené	7	13	20
bez vyznání	401	416	817
nezjištěno	37	37	74
podle vzdělání 15letí a starší			
bez vzdělání	3	6	9
základní a neukončené	78	135	213
vyučení a střední odborné bez maturity	215	171	386
úplné střední s maturitou	83	111	194
vyšší odborné a nástavbové	10	15	25
vysokoškolské	27	15	42

z toho: bakalářské	-	2	2
ekonomicky aktivní			
celkem	313	266	579
v tom: zaměstnaní	293	238	531
z toho: pracující důchodci	8	7	15
ženy na mat. dovolené	-	14	14
nezaměstnaní	20	28	48

Domovní fond

				počet osob v domech	
	domy celkem	rodinné	bytové	celkem	z toho v RD
domy úhrnem	300	274	16	1 041	821
trvale obydlené celkem	267	242	16	1 041	821
v nich: trv. obydl. byty	356	275	70	-	-
neobydl. byty	6	3	3	-	-
z počtu domů vlastnictví					
soukr. fyz. osoba	233	230	1	779	761
obec., stát	11	2	6	85	6
bytové družstvo	-	-	-	-	-
ostatní vlastníci	22	9	9	176	53
domy s počtem bytů					
1	213	207	-	641	624
2–3	40	35	3	220	197
4–11	13	-	13	197	-
12+	-	-	-	-	-
trvale obyd. byty celkem	356	275	70	1 035	818
z toho: ve vlastním domě	218	215	1	679	670
v osob. vlastnictví	14	-	14	37	-
nájemní	53	12	35	144	29
člena byt. druž.	10	-	10	28	-
člena druž. nájemců	1	-	1	2	-
z toho s počtem obyt. místností					
1	29	19	8	59	37

2	86	60	23	231	164
3	129	88	37	373	254
4	57	54	1	178	171
5+	49	49	-	182	182
tech. vybavení bytů					
plyn zaveden do bytu	191	137	46	566	414
vodovod v bytě	343	262	70	1 010	793
přípoj na veř. kanalizaci	85	41	42	263	132
žumpa, jímka	234	213	13	687	638
vlastní splach. záchod	316	235	70	932	715
vlastní koupelna, spr. kout	321	241	70	945	729
způsob vytápění					
ústřední	202	173	26	643	554
etážové	48	30	14	119	80
kamna	69	46	19	181	126
z toho energie k vytápění					
uhlí	79	66	12	248	210
dřevo	43	34	9	124	98
elektřina	52	40	10	129	106
plyn	174	127	39	516	386

Vybavení

jeden osobní automobil vlastní 162 bytů (z 356 bytů s 1 035 obyvateli)
dva a více osobní automobily má 30 bytů se 100 osobami v bytech
telefon – pevnou linku má 168 bytů se 487 obyvateli
mobilní telefon má 25 bytů se 79 obyvateli
telefon pevný i mobilní má 82 bytů s 257 obyvateli
osobní počítač s připojením na Internet má 23 bytů s 59 obyvateli
osobní počítač bez připojení na Internet má 19 bytů se 70 obyvateli
vlastní rekreační objekt má 20 bytů se 69 obyvateli
rekreační objekt s jinými možnostmi má 13 bytů s 37 obyvateli

Z bývalé rychty v Oldřichově v Hájích č. 5, stojící na hranicích katastru s naší obcí, vzniká nové **Komunitní ekocentrum**. Dobrovolné obecně prospěšné společnosti v Německu, Polsku a v České republice se zúčastňují v srpnu o každých prázdninách pod vedením liberecké obecně prospěšné

společnosti Suchopýr budování vzdělávacího střediska pro děti a mládež s keramickou dílnou, chlévem a stájí, s ubytovnou a přednáškovým sálem. Současně bude zachráněn 300 let starý hrázděný dům, státem chráněná památka ve stavebním slohu žitavského baroka.

Mladý motokrosový jezdec Věroslav Kollert, žák 8. třídy naší ZŠ, závodí ve třídě 125 ccm za tým GRS Liberec. V průběžném pořadí závodníků této kategorie obsadil v ČR celkově 2. místo. Před rokem obsadil 3. místo.

Počasí v průběhu roku 2001

Dubnové velikonoční svátky byly za poslední roky jedny z nejstudenějších. Na libereckém letišti naměřili na pondělí velikonoční 8,1 °C, minimální dokonce 1,2 °C. Ve srovnání s rokem 2000, kdy připadly na pozdější datum 23. a 24. dubna, byla tehdy minimální teplota 14 °C a maximální téměř neuvěřitelných 24,4 °C.

Protože se 8. června na Medarda přehnala dešťová přeháňka, dalo by se očekávat příštích 40 dnů deštivých, jak praví pranostika. Statistiky meteorologů mluví však o jiných skutečnostech. Na Liberecku pršelo v posledních 10 letech na Medarda celkem 6x, ale ani jednou nepadal déšť následujících 40 dnů. Nejdelší deštivé období po 8. červnu bylo v roce 1998. Pršelo po 29 dnů, přitom se počítají jen takové dny, kdy jsou srážky větší než 0,1 mm. Naproti tomu třeba v roce 1993 byl Medard „suchý", přesto pršelo příštích 25 dnů!

V posledních červencových dnech se u nás vyskytly poměrně velké bouřkové srážky, což mělo za následek mírné vystoupení vody z koryta Jeřice v noci z pondělí 30. na úterý 31. července. Přitom právě tyto dny byly ve dne poměrně horké s teplotami 28,5 °C.

Průběh žní považovali zemědělci za „uplakaný". Potvrzovala to skutečnost, že ještě v 1. týdnu měsíce září čekalo na Liberecku na pokos 2 000 ha pšenice. Oves byl sklizen jen z 10 % plochy, tj. ze 65 ha. Kříženec žita a pšenice – triticale – byl sklizen z 64 %, tj. z 537 ha. Časté deště způsobovaly vysokou vlhkost, což výrazně zvyšovalo náklady vynuceným dosoušením zrna. Platilo to pro oblast Frýdlantska, Hrádecka, ale i za Ještědem. Rozbahněná pole neumožňovala nasazení žací techniky.

V předvánočním období, ve dnech 19. – 21. prosince, nastalo silné sněžení, doprovázené čtyřmi sněhovými bouřemi. Přesto silničáři dokázali situaci zvládnout. Vánoční svátky byly zase jednou pod pěknou sněhovou peřinou o síle asi 30 cm. V pátek 21. a v úterý 25. prosince dosahoval vítr síly vichřice. V dalších dnech až do Silvestra denně připadával sníh, ale bez kalamitního charakteru. Obojí svátky byly pěkně bílé.

Rok 2002

K 1. lednu 2002 byla zavedena ve 12 z 15 členských zemích Evropské měnové unie *nová měna EURO* v hotovostní podobě. Tím končila platnost národnostních platidel v Belgii, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Nizozemí, Portugalsku, Rakousku, Řecku, Spolkové republice Německo a ve Španělsku.

Žádost OZ z roku 2000 k Parlamentu ČR o udělení znaku a praporu obce byla kladně vyřízena přípisem Parlamentu České republiky z 25. února 2002 pod čj. 539/PRED/2002 s podpisem jeho předsedy Václava Klause. Z jeho rukou přebíral tyto symboly náš starosta Miloslav Florian osobně.

Mníšek obdržel znak i prapor. **Znak obce**: ve stříbrném štítu je černý růženec, pětkrát přerušený červenou růží se zlatým semeníkem. Uprostřed je vztyčená kvetoucí větévka tisu přirozené barvy. (Výklad: růženec symbolizuje původ názvu Mníšku od modlícího se mnicha, větévka tisu značí Fojtku. Tím je ve znaku vyjádřeno spojení obcí.) **Prapor obce**: list praporu tvoří bílé karé nad stejně velkým červeným čtvercovým polem a dva vodorovné pruhy – zelený a bílý. V karé je znak obce, tedy růženec a v něm vztyčená kvetoucí větévka tisu. Poměr šířky k délce listu praporu je 2 : 3.

Prapor vyrobil podnik Libea Vratislavice, který se specializuje na zakázkové zhotovování státních vlajek, standart krajů i vlajek EU.

V březnu vydalo OZ Obecně závaznou vyhlášku obce Mníšek č. 2/2002 o místním poplatku a nakládání s domovním odpadem s účinností od 1. 4. 2002. (Každá fyzická osoba starší 3 let platí za popelnici ročně 410 Kč, z čehož je 160 Kč poplatek za popelnici a 250 Kč za tříděný odpad)

Z iniciativy Romana Slezáka a Pavla Vlasáka došlo ke znovupostavení rozvaleného křížku s kamenným podstavcem při cestě místní částí Amerika. Aktivita je neopustila, a tak v říjnu postavili ve Fojtce, i za pomoci dalších obětavců, povalený Pomník osvobození a současně nalezli a odkryli základový kámen bývalé kapličky v těsné blízkosti pomníčku a okraje silnice.

V obecním bytovém domě č. 244 je ve dvoře bývalá hospodářská část, kterou hodlalo OZ přebudovat na garsoniéru s příslušenstvím pro místní bezdomovkyni paní Balážovou. Okresní soud v Liberci *určil obci opatrovnictví* a *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR poskytlo 100% dotaci na*

rekonstrukci a na vznik chráněného bytu. V dubnu probíhaly ve dvoře přípravné práce zaváděním vodovodní přípojky a pokládáním kabelu. K budování bytu firmou Slevstav Mníšek došlo až v dubnu 2003 a k nastěhování koncem léta roku 2003.

V jarních měsících se o naší obci psalo v několika vydáních Libereckého dne (22.2., 12.3., 10.6.). Bohužel nelichotivě vzhledem ke zhruba pětičlenné partě místních výtržníků, kteří byli podezřelí ze střelby z brokovnice z jedoucího auta, z vloupání do herny, z podpálení 2 automobilů aj. Občan bydlící v herně pod kostelem pachatele poznal – netrvalo dlouho a před násilníky se musel doma bránit sekerou. Jisté vyvrcholení nastalo 10. června požárem chaty ve Fojtce, kde se mládež loučila s kamarádem před nástupem do vězení. Zpřísnění kontrol policií z chrastavského oddělení a vězení jednoho z aktérů přece jen zmírnilo řádění a tím i strach obyvatel z uvedeného násilí.

OZ rozhodlo o nákupu radlice k obecnímu traktoru mimo jiné také pro snazší úklid sněhu na obecních cestách.

OZ schválilo na zasedání 28. května 2002 návrh smlouvy o pronájmu pozemků na *výstavbu golfového hřiště* v k. ú. Fojtka a návrh smlouvy o směně pozemku pro vybudování náhradní cyklostezky.

30. ročník turistického pochodu Loupežnickou pěšinou dne 18. května přivedl do obce celkem 731 pěších turistů po 4 trasách a 151 cyklistů po 5 trasách v Jizerských a Lužických horách. 882 návštěvníků plně uspokojilo pořadatele.

Ve dnech 14. a 15. června proběhly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Seznam volebních subjektů obsahoval 29 politických stran a hnutí. V Mníšku byla 1 okrsková volební komise ve složení: Ing. Vlastimil Veverka, předseda, Edita Denkeová, místopředsedkyně, Gisela Škodová, zapisovatelka, a členové: Pavel Vlasák, Blanka Bílková, Zdeňka Brádková, Hana Hajflerová ml.

Celkový počet voličů v Mníšku a Fojtce byl 857, bylo odevzdáno 471 platných hlasů, tj. 54,99 % pro celkově 18 stran a hnutí. Nejvíce dostala Česká strana sociálně demokratická (142), Komunistická strana Čech a Moravy (109), Občanská demokratická strana (92) a KDU-ČSL, US-DEU (33 hlasů). Ostatní už menší počet.

Investorsko-inženýrská a. s. vypracovala z vlastní iniciativy v červnu 2002 „Studii využití údolní nádrže Fojtka a jejího okolí". Jako protihodnotu odkoupila část obecního lesa. Cílem návrhu je vytvořit rekreační areál jako oddychové místo nejen pro návštěvníky, ale i pro obyvatele Fojtky a jejího okolí.

V letních měsících 2002 se objevily ve vodě přehrady toxické sinice. Voda však byla hygieničkou z Liberce označena za „méně vyhovující". Zákaz vyhlášen nebyl.

OZ s povděkem přijalo dar 4 ks osobních počítačů pro školní počítačovou učebnu od Nadace Preciosa.

Mimořádně velké, ničivé až katastrofální ***srpnové povodně*** *v celé ČR* se takovou silou Mníšku nedotkly. 12. a 13. srpna padal od nočních hodin nepřetržitý déšť. 13. 8. už šla voda na naší přehradě přes 3 přelivy pod korunou hráze, pak ještě i celou následující středu 14. srpna. V noci zajistil starosta obce evakuaci rodiny Jínovy a pí Ševčíkové v dolní části obce. Snad celé Čechy byly pod vodou! Celou zemi zasáhla jedna z nejkrutějších katastrofických záplav v historii.

V srpnu se na našem OÚ po zhruba 50 letech opět konal akt oddávání. Starosta Miloslav Florian shodou okolností sám oddával svoji dceru Kateřinu.

18. srpna se na naší přehradě konal již 2. ročník závodů roztodivných plavidel, kterých bylo letos šest. Byla to snaha několika mladých lidí obnovit tradici bývalých „neckyád".

Podobně se v měsíci říjnu koná každoročně plavba otužilců z celého okolí. Zajímavé je, že obě tyto akce nejsou připravovány žádnou organizací. Přesto se jich vždy účastní více než dvě desítky statečných.

Po prázdninách najal pan Baránek prostory v domě č. 175 majitele Hráška a zřídil „Restauraci Pod Kostelem". Jako novinku zavedl rozvoz obědů až do domu v jednotné ceně 40 Kč při výběru ze dvou jídel. Zájem byl ze strany důchodců, ale trval jen krátkou dobu. Činnost ukončil po jednom roce. Jen krátce pokračovali další nájemníci, až restaurační činnost zanikla úplně.

V prosinci 2003 zavedli manželé Hráškovi nový sortiment – porcelánové a dárkové zboží.

V noci z 21. na 22. září 2002 došlo k realizaci dlouho avizovaného **přečíslování telefonních čísel** v celé republice naráz. Liberecko si zvyklo velmi rychle, neboť dosavadní směrové číslo našeho okresu 48 bylo jednoduše předřazeno k sedmimístným číslům domácích a podnikových linek. Nová čísla již neužívají žádná směrovací. Vzniklým devítimístným číslem se dovolá každý po celé republice bez dalšího přepojování.

Jako každoročně, tak i letos nechalo OZ přistavit v dubnu a v říjnu na 3 místech v obci velkoobjemové kontejnery pro odvoz nadměrného odpadu, i když se nejedná o levnou záležitost. V dubnu stála naši obec likvidace jen tohoto odpadu celkem 31 221 Kč a v říjnu 25 786 Kč, tedy celkem 57 007 Kč.

Jak to bude dál? Když přeběhnu do roku 2003, tak jen za dubnový odvoz obec zaplatila 47 827 Kč. Vzniká podezření, že do kontejnerů dávají svůj odpad i podnikatelé, pro které tato služba není určena, případně občané z jiných vesnic.

Na zasedání OZ dne 1. října byla schválena zřizovací listina příspěvkové organizace „Základní škola Mníšek", jako příprava na chystanou právní subjektivitu škol. Bylo rozhodnuto o zřízení pouze jedné příspěvkové organizace v obci. Současně byla dosavadní ředitelka ZŠ Mgr. Věra Rosenbergová jmenována ředitelkou této příspěvkové organizace s platností od 1. ledna 2003.

Sbor dobrovolných hasičů uspořádal na počest zemřelého zasloužilého člena Josefa Raula v sobotu 5. října branný závod požárnické všestrannosti „Mníšecké kolečko na počest Josefa Raula". Zúčastnili se mladí hasiči z Hrádku n. N., Jeřmanic, Vesce, Karlinek a Mníšku. Naši byli třetí.

Počátkem října vysázel Klub přátel Jizerských hor – Suchopýr v lokalitě pod Dračím kamenem specifickou akcí 100 jedlí. Každou jedli totiž zakoupili přátelé Jizerských hor za 200 Kč. Touto praxí s nákupem jedlí do lokality pod Jezdcem byl již vytvořen finanční obnos v částce 37 tisíc korun, který věnují na provoz svých 7 speciálních lesních školek. Tam ze semen původního genofondu vypěstují bez chemického hnojení sazenice.

Ke šlechetným činům této obecně prospěšné společnosti patří i řada dalších aktivit. V roce 1995 zorganizovali sběr bukvic buku lesního. Získali celkem úctyhodných 19,7 tuny. K vysetí do vlastních školek postačila 1/4, zbytek prodali do Týniště. A dále! Například v roce 1998 uskutečnili členové sklizeň šišek jedle bělokoré – typické jizerskohorské dřeviny, jejíž další existence je silně ohrožena. Získali tak semenáčky i pro výše uvedenou výsadbu ve Fojtce.

Jejich činnost stojí za sledování již proto, že v našem těsném sousedství si budují sídlo v hrázděném domě č. 5 v Oldřichově v Hájích.

7. srpna byla firmou Jana Kadeřábka ze Smržovky zahájena oprava zvoničky ve Fojtce a 7. října 2002 byla rekonstrukce úspěšně dokončena. Okresní úřad dotoval tuto akci částkou 250 000 Kč, zbytek štědrá nadace Preciosa, Autoplachty Ryška a několik občanů obce.

V podzimních měsících zahájily energetické závody rekonstrukci výměnou sloupů a celého vedení *primérního (vysokého napětí) elektrického rozvodu* ze směru od Frýdlantu od dolní křižovatky v Mníšku k transformátoru u školy a přes Skřivany do Fojtky. Práce byla rozdělena na etapy, pokračovala ještě v roce 2003 a na počátku roku 2004. Dřevěné sloupy elektrického vedení byly vyměněny za betonové.

VOLBY do obecního zastupitelstva se uskutečnily ve dnech 1. a 2. listopadu 2002. V Mníšku bylo voleno 9 členů ze 4 kandidátek: Sdružení nezávislých kandidátů I, Sdružení nezávislých kandidátů II, Komunistická strana Čech a Moravy – všechny kandidátky obsahovaly 9 členů. Čtvrtá kandidátka byla od strany Křesťansko demokratická unie – Česká strana lidová a měla 2 členy.

Do Obecního zastupitelstva Mníšek byli na čtyřleté období zvoleni:

- z kandidátky Nezávislých č. 1: Kamila Drobná (289 hlasů), Miloslav Florian (275 hlasů), Mgr. Ladislav Ulrych (269 hlasů), Pavel Vlasák (224 hlasy), Roman Slezák (223 hlasy)
- z kandidátky Nezávislých č. 2: Jaroslava Kernerová (161 hlas), Josef Kolář (155 hlasů). 6. ledna 2004 Josef Kolář odstoupil z funkce zastupitele. Byl nahrazen Hanou Pavlíkovou, další členkou z pořadí Nezávislých č. 2.
- z kandidátky KSČM: Miroslav Vacek (167 hlasů), Monika Haasová (122 hlasy)

Na ustavujícím zasedání Obecního zastupitelstva Mníšek dne 12. listopadu 2002 byl do funkce starosty opět zvolen Miloslav Florian a do funkce místostarosty Pavel Vlasák.

Finanční výbor vede Monika Haasová a Roman Slezák, kulturní výbor Mgr. Ladislav Ulrych, kontrolní Josef Kolář, sociální Jaroslava Kernerová a Kamila Drobná a výbor veřejného pořádku Miroslav Vacek. Stavební výbor krátkodobě externě řídil Arnošt Suchomel ml. Většina výborů má ještě dobrovolné pomocníky z obce v počtu 1-2, neboť podle zákona mají být výbory tříčlenné.

Rok 2003

Velkou novinkou tohoto roku je **zánik okresních úřadů**. Dosud jich bylo 73, ale obcí s rozšířenou působností bude 205, čímž se výkon státní správy přiblíží občanům. Vrcholila tak *druhá etapa reformy veřejné správy*. Povinnosti zaniklého Okresního úřadu v Liberci převzaly obce s rozšířenou působností, v našem případě Magistrát města Liberce a Městský úřad ve Frýdlantu v Čechách. Tyto úřady vyřizují z bývalé pravomoci okresních úřadů např. agendu vystavování občanských průkazů, řidičských průkazů aj.

Některé obce okresu Liberec připadly pod Městský úřad Turnov: Pěnčín, Svijany, Sychrov, Svijanský Újezd a Příšovice, naopak liberecký magistrát převzal Velký Valtinov, Jablonné v Podještědí a Janovice z bývalého okresu Česká Lípa.

V souvislosti s reformou uvedu i výklad některých pojmů:

Obec s rozšířenou působností vykonává od 1. 1. 2003 státní správu v přenesené působnosti pro obce ve svém správním obvodu.

Kraj je územní společenství občanů, pečuje o komplexní rozvoj svého území. Má právo na samosprávu, disponuje vlastním majetkem. Vedle samosprávné působnosti vykonává i státní správu v přenesené působnosti. Má zákonodárnou iniciativu, to znamená, že může Parlamentu ČR předkládat návrhy zákonů.

Přenesená působnost státní správy je výkon státní správy svěřený orgánům samosprávy zákonem.

Samospráva je občany volený orgán, který samostatně spravuje záležitosti územního celku – obce nebo kraje.

Státní správa je vykonávána buď přímo prostřednictvím správních orgánů (například ministerstva, celním úřadem, Národním bezpečnostním úřadem) nebo

územními samosprávami v přenesené působnosti. Zajišťuje dodržování zákonů na celém území státu.

OZ Mníšek hned v lednu 2003 schválilo prodej akcií Termizo Statutárnímu městu Liberec. Pověřilo předsedu kulturního výboru uspořádáním ankety o pomístních názvech ulic v Mníšku a ve Fojtce. Prostřednictvím Mníšeckého zpravodaje v lednu a v říjnu byli občané vyzváni k zasílání návrhů na názvy ulic v okolí svého bydliště, ale také kdekoliv v obci. Kladně reagovalo 50 rodin, záporně 3.

Byly také stanoveny *poplatky*: za *vodné* ve výši 16 Kč/m^3, za *stočné* 11 Kč/m^3 a za *odstraňování komunálních odpadů* ve výši 480 Kč/ročně za osobu. Rovněž byla schválena rekonstrukce výloh v samoobslužné prodejně potravin, kterou v létě úspěšně zajišťoval vedoucí prodejny Roman Slezák.

Dnem 1. ledna byl definitivně ustanoven dětským lékařem v Mníšku dosud zastupující MUDr. Jan Tomášek.

V noci ze 14. na 15. ledna došlo k požáru kolny s dětskou klubovnou u domu č. 318 pana Hanice. Příčinou byl asi vypadlý uhlík z kamen. Hasiči z Liberce i z Mníšku brzy požár zlikvidovali. Jiné škody nevznikly.

Majitel některých pozemků v Mníšku a okolí pan Petr Kupf prostřednictvím investora „Společnosti Inženýrsko-investiční Golf, a. s." získal stanovisko Ministerstva životního prostředí ČR k vybudování *osmnáctijamkového golfového hřiště* na ploše 102 hektary, z níž bude 37 ha vlastní hrací plochou mezi Radčicemi, Fojtkou a Mníškem v nadmořské výšce 420 až 465 metrů, a to bez civilizačního ruchu v krásné přírodě. Záměrem je přilákat do tohoto areálu i evropskou golfovou elitu ke hře na profesionálním hřišti. Plány se daří plnit. Vzniklá společnost YPSILON GOLF RESORT LIBEREC (YGRL), jejímž prezidentem je Petr Kupf, se začátkem března 2004 stala právoplatným členem České golfové federace, kterou tvoří 85 členů v celé České republice. V současnosti je jen v Libereckém kraji více než 1 700 evidovaných golfových hráčů. V ČR bylo koncem roku 2003 registrováno 17 888 hráčů.

Při této příležitosti dostal Mníšek v létě 2003 vzácnou návštěvu, o které však předem málokdo věděl. Za účasti místopředsedy senátu ČR MUDr. Přemysla Sobotky, primátora Liberce pana Ing. Kittnera, našeho starosty Floriana

a dalších celebrit došlo ke slavnostnímu poklepání na základní kámen. K tomu účelu byl v polích postaven velký stan, událost moderovala televizní hlasatelka 1. programu ČT Marcela Augustová z Liberce a kulturní vystoupení zajistila zpěvačka Darina Rolincová. Po slavnostním aktu spojeném s rautem byl základní kámen zatím z bezpečnostních důvodů odvezen.

Brzy začaly přípravné práce s odstraňováním a přemísťováním zeminy v zájmu vyhovění technologickému postupu při vytváření kvality budoucího travnatého povrchu. Hřiště vyrůstá pod odborným dohledem světově známého architekta golfových hřišť pana Keitha Prestona. Na podzim 2003 bylo ve stráni ve Fojtce vybagrováno místo pro potřebné vodní hospodářství k udržování stálé vlhkosti v trávníku. Do konce roku byla hotova hrubá stavba. Budova současně poslouží k uskladnění potřebné techniky k údržbě plochy. Práce úspěšně pokračují. Koncem léta roku 2004 se všechny hrací plochy osejí speciálním druhem trávy. Představitelé CHKO Jizerské hory slibují přísný dozor nad ochranou přírody.

Oficiální otevření hřiště se předpokládá v létě roku 2005.

V březnu oznámil Finanční úřad v Liberci překročení počtu obyvatel v Mníšku v loňském roce přes hranici 1 000, čímž se mění výpočet daně z nemovitostí. Změna přinesla výpočet daně z nemovitostí, zastavěných ploch a bytů násobením koeficientem 1,4 místo dosavadního 1,0.

V březnu bylo v obci ustaveno obecně prospěšné občanské *Sdružení pro zvelebení kostela sv. Mikuláše v Mníšku*, do kterého zatím vstoupilo 18 občanů. Mezi zakládajícími členy je i Obec Mníšek a římskokatolická církev. Volbou byl do čela postaven starosta obce Miloslav Florian.

Členové hasičského sboru postavili před svojí zbrojnicí jako každoročně velmi pěknou „májku". Večer se pak konalo za velké účasti občanů pálení čarodějnic. Bohužel poměrně brzy nás rozehnal déšť.

31. ročníku Loupežnické pěšiny v sobotu 17. května se za velmi pěkného počasí zúčastnilo celkem 914 nadšenců. Na 4 pěších trasách jich pochodovalo 742, z nichž nejvíce na trati 8 km (372) a na trati 15 km (269). Cyklistů byl letos opět větší počet – 172. Největší zájem byl o cyklotrasu na 50 km po Jizerských horách (83 účastníci) a na trati 30 km (56).

Obecní zastupitelstva obcí Mníšek, Oldřichov v Hájích a Nová Ves v dubnu odsouhlasila zadání studie pro „Odkanalizování třech obcí v povodí Jeřice" s vybudováním centrální čističky v Nové Vsi. Již přípravné výpočty ukázaly *záměr jako nerealizovatelný.*

V květnu utonula na naší přehradě dvaapadesátiletá žena z Liberce. Dva cvičení psi z Hasičského dobrovolného sboru Hejnice určili přibližné místo výskytu pohřešované a skutečně ji 3 potápěči z Vodní potápěčské a záchranné služby v udaných místech našli.

V květnu proběhlo výběrové řízení na změnu topného média v pavilonech mateřské školy. Během prázdnin byly v budovách vyměněny radiátory, zřízeno několik samostatných plynových topenišť (MŠ, zdravotní středisko, byt, prostory pro budoucí knihovnu) a na podzim se pavilony již vytápěly plynovým ohřevem vody.

V pátek 6. června proběhl na naší škole žákovský pokus o zápis do české části Guinessovy knihy rekordů. Předmětem soutěže bylo postavit na školní chodbě nejdelšího hada z dominových kostek. Za půl hodiny jich žáci poskládali 623 a po 23 vteřinách bezchybně „lehlo".

Na louce za samoobsluhou dvakrát hostovali cirkusoví umělci: 28.5. Cirkus Berousek a 20. září Tornádo. Nadšeni byli zejména malí diváci.

Ve dnech 13. a 14. června 2003 proběhlo v ČR **referendum o přistoupení** k **Evropské unii.** Otázka zněla: „Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala podle smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii členským státem Evropské unie?" Odpověď na otázku: ano/ne

Celkový počet oprávněných občanů v Mníšku	889
Počet vydaných úředních obálek ve dnech referenda	510
Počet odevzdaných úředních obálek	510
Počet odevzdaných platných hlasů	507

Počet hlasů „ANO" ..... 315 to jest 62,13 %
Počet hlasů „NE" ..... 192 to jest 37,87 %

14. června proběhlo na našem hřišti soutěžní odpoledne na počest *Mezinárodního dne dětí.* Bylo velmi úspěšné, ač ho neorganizovala žádná složka,

ale skupina nadšenců řízená nájemcem restauračního zařízení FK panem Kárníkem. Na ceny přispělo 32 sponzorů. Mezi účinkujícími byli např. liberečtí výsadkáři, chemický útvar Liberec, hasiči z Liberce i z Mníšku a další.

V červnu byly zahájeny práce na provizorní komunikaci od hasičské zbrojnice k Liberecké ulici do míst proti domu č. 256 rodiny Malíkovy jako *příprava průjezdu obcí při celkové uzavírce silnice III/2904* při generálních opravách obou mostů v centru obce, která bude trvat asi 3 měsíce.

Uzavírka hlavní silnice a skutečná rekonstrukce mostů *začala 15. července* a první průjezd se uskutečnil po necelých 4 měsících v *úterý 25. listopadu 2003.* Kovové lávky vedle obou mostních těles tak byly definitivně odstraněny. V šířce mostů jsou již zabudovány bezpečné chodníky po obou stranách. Oficiální slavnostní otevření za účasti představitelů firem a obce se konalo 16. prosince 2003. *Vrácení provizorní cesty do původního stavu probíhalo v l. polovině prosince.*

Rekonstrukce stála 10 milionů korun, zřízená provizorní cesta další 2 miliony. Hlavním dodavatelem byla firma Stavby silnic a železnic, zhotovitelem pak liberecká firma BREX.

Obec využila této uzavírky k operativnímu sladění prací firmy a potřeb obce. Jmenovitě šlo o vybudování obecních chodníků. Firma BREX položila na své náklady obrubníky, neboť to souvisí s úpravou vozovky. Obec touto součinností značně uspořila. Konkrétně na vybudování parkoviště a na celkovou úpravu centra obce.

Fojtka znovu v tisku. Deníky Bohemia přinesly 2. července aktuální zprávu o *zrušení dětského prázdninového stanového tábora ve Fojtce* u penzionu pana Malého e. č. 25. Byl organizovaný sdružením Cipísek z Jílového u Děčína. Ukončení bylo nařízeno policií, jednak pro nepořádek ve stanovém táboře, dále z údajné opilosti vedoucích a také proto, že tábor nebyl hygienickou stanicí vůbec povolen. Navíc byl hlavní vedoucí v minulosti odsouzen za pohlavní zneužívání dětí. V době kontroly brzy po zahájení bylo přítomno již jen asi 30 dětí ze 70, neboť si děti stěžovaly na poměry rodičům a ti si je raději včas odvezli. Případ řešila policie Chrastava.

Obec Mníšek uskutečnila v sobotu 12. července zdařilý zájezd 40 občanů obce do Prahy s prohlídkou Královských zahrad na Hradčanech.

Ve středu 24. září se vypravil téměř plný autobus občanů na Zahradu Čech do Litoměřic. Současně se řada z nich, ponejvíce v důchodovém věku, zúčastňuje prodejních nabídkových zájezdů po celých Čechách spojených vždy s odpoledním kulturním programem.

O prázdninách byl obcí Mníšek opraven most u domu manželů Voříškových (č. 16) ve Fojtce.

27. srpna 2003 zemřel ve věku 62 let bývalý předseda MNV Mníšek Jiří Chmelík, který stál v této nejčelnější funkci po 11 let a ještě jí předcházela více než tříletá práce neuvolněného tajemníka MNV.

Dne 19. září zemřel ve věku 84 let dlouholetý dobrovolný pracovník snad všech složek NF a školy pan Antonín Kalina, bývalý účetní pracovník naší chemičky.

OZ schválilo dne 2. září zřizovací listinu Rady školy, do které byli starostou obce jmenováni Jaroslava Kernerová a Mgr. Ladislav Ulrych.

Dále bylo odsouhlaseno odkoupení práv k užívání dvou bytů v Domově péče o seniory v Chrastavě. V krátké době byly obsazeny našimi obyvatelkami.

Z iniciativy místostarosty Pavla Vlasáka došlo v listopadu k obnově bývalého dětského kluziště při Liberecké ulici a současně k odstranění křovin z náletu s cílem upravit prostor jako oddechové místo v blízkosti centra obce.

Dnem 31. října 2003 *končí v celé obchodní síti v ČR desetníky a dvacetníky.* V oběhu bylo 1,3 miliardy mincí. Na jednoho Čecha připadalo 72 desetníků a 53 dvacetníků. Jejich celková váha činila 800 tun a souhrnná hodnota byla 172 milionů korun. Velký zájem o znehodnocené mince projevily zpracovatelské firmy s hliníkovým programem. Litují však, že se z oběhu vrátí necelá polovina suroviny.

Hodnocení průběhu počasí v roce 2003 se dá shrnout do sdělení o mimořádně teplém a hlavně suchém roce od časného léta, až do prosincových dnů. Tropická vedra nastoupila 14. srpna a např. v Liberci dosahovala hodnoty 33,8 °C. Protože tato vedra trvala delší dobu, bukům v Jizerských horách začalo žloutnout listí, a dokonce i opadávalo. Letní pohled na zelené stráně připomínal vybarvený podzim. To může mít za následek celkové oslabení proti hmyzím škůdcům v příštích několika letech. Daleko

větší škody než bukům způsobuje nedostatek vláhy smrkům a nově vysazeným mladým stromkům. Historicky nejsušším měsícem se jeví letošní měsíc srpen, kdy např. na Nové louce napadlo jen 32 mm srážek.

Nedostatek srážek se projevil v mnoha lokalitách v okolí také nedostatkem pitné vody nejen od léta, ale i v listopadu a počátkem prosince. Zejména Frýdlantsko považuje svůj vláhový deficit za kritický, stejně jako v několika obcích v okolí Hrádku nad Nisou. Většina obytných domů v Mníšku, s výjimkou lokality kolem nádraží, je napojena na obecní vodovod a je bez starostí, pokud jde o potřebu vody v domácnostech. Jiné to bylo na zahradách, kdy i z finančních důvodů lidé s vodou zacházejí šetrněji.

Nová výstavba rodinných domů v Mníšku v letech 2000–2003

č.	majitel	kolaudace	poznámka
354	Viktor a Lenka Hauserovi	2000	
355	Josef a Olga Mlynarčíkovi	4. 9. 2001	
356	Radovan a Radka Šimonovi	4. 9. 2001	
357	Daniel Forst	9. 4. 2003	
171	Ladislav a Hana Čepičkovi		
358	Jan a Hana Kešnerovi	2000	
359	Milan a Dana Kolomazníkovi	9. 7. 2001	
360	Luděk a Ilona Zítkovi	18. 4. 2001	
361	Leoš a Regina Pfannenstielovi	24. 2. 2003	
362	Pavel a Pavla Šimkovi	17. 10. 2002	
363	Lubomír a Alena Kolínských		
364	Aleš Langr		
365	František Rejzek	6. 10. 2003	
366	Ing. Jan Westfal a Ludmila	17. 11. 2002	z e. č. 79
367	Ing. P. Janďourek a Helena	17. 2. 2003	
368	Ing. Pavel Ruta	27. 1. 2003	

Při výstavbě svého rodinného domu (č. 361) použil pan Leoš Pfannenstiel jako *první stavebník* v obci a v blízkém okolí doporučovaný a údajně finančně úsporný systém *hlubinného tepelného čerpadla.* Pořizovací náklady jsou značné, ale výrobce slibuje návratnost vložených peněz zhruba v počátcích druhé desítky let používání. Navíc lze získat na toto efektivní vytápění i dotaci od státu.

Za čtyři roky v letech 2000 až 2003 bylo v Mníšku postaveno 15 nových rodinných domů.

Počátek roku 2004

Obec Mníšek byla v první polovině roku 2004 obohacena o novou benzinovou čerpací stanici firmy MANAKOV provozovatele sítě čerpacích stanic Josefa Mazánka z České Lípy. 14. dubna bylo předáno staveniště v blízkosti dolní křižovatky v Mníšku a v pondělí 19. dubna byly zahájeny stavební práce.

Stanice má 3 nadzemní benzinové nádrže, každá o objemu 16 m^3. V provozu je jeden oboustranný výdejní stojan, ze kterého motoristé čerpají benzin speciál, natural a naftu. Současně je instalován stojan na výdej LPG (plyn pro pohon automobilů). Součástí je kiosek s potřebným zázemím.

Podnikatel zajistil nutné místní úpravy na komunikacích, tj. chodník pro pěší, který přešel do majetku obce. Stavební dozor vykonával podnikatel Miroslav Veselý z Mníšku. Předpoklad ukončení za 75 dní byl splněn. Stanice byla otevřena 1. července 2004. Zaváděcí ceny za 1 litr: natural 25,90 Kč, speciál 25,80 Kč a nafta 23,50 Kč. (Zaváděcí ceny jsou zhruba o 1Kč/l nižší než u čerpacích stanic v okolí.)

V sobotu 26. června uspořádali naši hasiči ke 130. výročí založení sboru okrskovou soutěž sborů z Chrastavska a Hrádecka. Zápolila 3 družstva žen a 12 mužských. Naši měli zastoupení jen mezi muži a obsadili celkově 10. místo, protože jim při útoku došel benzín.

Slavnost zahájil projevem a současně také předáním nového spolkového praporu starosta obce Miloslav Florian. Přálo i počasí. Celý den se vydařil. Z nové techniky byla okresním profesionálním sborem představena pojízdná vysokozdvižná plošina používaná při požárech v panelových domech a v jiných výškových stavbách. Užily si ji i děti, protože profesionálové je kromě ukázky slaňování mnohokrát vyzvedli do maximální výše k rozhledu po obci.

Ke 130. výročí založení prvního hasičského sboru v Mníšku byl vydán zdařilý dokumentační materiál formou úhledné brožurky a několik panelů zvětšených fotografií z historie sboru k výstavce ve výlohách obchodů. Jedná se vlastně o malou kroniku za uplynulých 130 let. Z redakční rady se nejvíce zasloužily Blanka Daněčková a Marie Bukovinská. Z mužů František Hradecký, vydavatel Pavel Vlasák a kronikář Mgr. Ladislav Ulrych.

První prázdninový den roku 2004 byla zahájena větší rekonstrukce hygienického zařízení v obou podlažích naší školy, v objemu prací přesahující 1 milion Kč. Současně byla zahájena 1. etapa postupné výměny oken – po

téměř 50 letech již dosluhujících – za plastová. (Jednalo se o okna v 1. poschodí směrem do parčíku a o okna ve školní družině – celkem 13 kusů.) Práci za 1 463 000 Kč provedla firma EVOSA Frýdštejn, okna byla částkou 200 000 Kč hrazena z rozpočtu školy.

Od jara probíhala celková rekonstrukce státní silnice I/13 z Liberce – Pavlovic do Frýdlantu. V Mníšku došlo k náročné generální opravě obou mostů přes vodoteče z polí v místech proti domu č. 236 rodiny Dneboských. V srpnu došlo na úpravy chodníků od restaurace Na Křižovatce až po Dům služeb, na zlepšení vjezdů do dvorků aj. nákladem 1 180 000,- Kč z rozpočtu obce. Práci provedla firma Stavby silnic a železnic Liberec.

Obec Mníšek má za posledních 5 let opravené všechny důležité mosty. (Z roku 1999 a 2003 všechny tři přes Jeřici a letos dva zbývající přes potůčky z polí.)

V průběhu prázdnin provedla firma Brabec a Brabec s. s r.o. Liberec, nutné zpevnění obvodů pavilonů mateřské školy dlažbou, nově vydláždila chodníky a volnou plochu pro jízdy dětí na malých kolech a koloběžkách nákladem 537 000 Kč.

Firma Strabag, a.s., zahájila rekonstrukci obecní cesty do Filipova položením asfaltového koberce o ploše 1 620 m^2 v předpokládaném nákladu 1 035 000 Kč.

Další obecní cestu k domu č. 106 Na Výsluní ve Fojtce (pí Václavů, Jurásková) opraví ještě na podzim firma BAL TOM, s. s r.o. Liberec, penetrací na ploše 315 m^2 za 136 710 Kč.

V září zahájí firma SyBan z Liberce celkovou opravu fasády budovy OÚ Mníšek č. 185 a výměnu oken za plastová nákladem 555 000 Kč s předpokladem dokončení k 15. 11. 2004.

Firma FONY Jan Foniok Liberec provede ještě do konce roku 2004 úpravu prostranství před hasičskou zbrojnicí č. 40 v Mníšku. Dojde k vybudování chodníků a k ohraničení zelených ploch betonovými obrubníky. Rozpočet nákladů činí 390 000,- Kč.

V říjnovém vydání Mníšeckého zpravodaje 2003 byl přiložen anketní list k získání návrhů občanů na pojmenování ulic, v nichž bydlí, případně i v jiných částech obce. Kladně odpovědělo více než 50 jednotlivců a několik sousedských kolektivů. Tři rodiny vyslovily zamítavé stanovisko.

Uvádím přehled všech došlých návrhů, z nichž kulturní výbor doporučil OZ obce Mníšek výsledek názorové shody čtyřčlenné komise ve složení: Věra Katrenčíková, Jan Zítka, Roman Slezák a Mgr. Ladislav Ulrych. V návrzích se občané často mnohonásobně shodli. I to bylo vodítkem při upřednostnění konečného znění. Obecní zastupitelstvo se na svém zasedání 7. ledna a 4. května 2004 seznámilo s návrhy, přidalo některé své vlastní a ty **tučně vytištěné** jsou definitivně schválené jako konečný výsledek.

Realizace záměru byla původně vyvolána informacemi o povinně nařízené výměně legitimací, řidičských průkazů, živnostenských dokladů a adres apod. při vstupu ČR do Evropské unie. OZ chtělo předejít případným dalším poplatkům při výměně dokladů a splněním změn adres při jedné akci ušetřit občanům zbytečná vydání. Takové rozhodnutí státních orgánů však nebylo vyhlášeno. Proto ani den naší realizace označení ulic nebyl stanoven. Postupné vyvěšování názvů ulic bude prováděno jen jako předběžně informační bez povinnosti měnit v dokladech adresy. Dokonce to není zatím ani žádoucí.

Návrh pojmenování ulic v Mníšku a Fojtce

	návrhy	čísla z plánu obcí
Od „U Pepy“ po bývalé trhárny:	**Frýdlantská** Chrastavská	I/13
Od této křižovatky k Nové Vsi	**Novoveská** Chrastavská	II/592
Od Pfohlových po Vyhlídkovi	**Zadní** Souběžná, Pod Strání, Údolní, Podhorní, Karkulková, Vedlejší, Povodňová, Cestářská, Stará, Dolní Frýdlantská, Zadní Cesta, Postranní, U Potoka	3 c
Od Vyhlídkových ke Slezákovým	**Tovární**	7 c
Od haly Reiner střechy k J. Podrazilovi	**Polní** Kopečná, Zapadlá, Výletní, Strmá, K Pastvinám, Vodičkova, Koňská	4 c, 5 d
...a její odbočka ze 4 c	**Nad Náhonem**	6 d
Od Loudových k Langrovým a její pokračování	**Horní** **Ke Křížkům** Na Vydrholci, Horská, Strmá, Americká, V Kopci, K Americe, Langrova, Kopečková, Horní	6 c 7 d
Od silnice k Batimě	**K Batimě** U Batimy, K Lesu, Lesní, Luční, Podnikatelská, Odpolední, Krátká, Slunečná, Průmyslová, Stavební, Kočičí	13 c, 14 d
Od Lidových k Liberci	**Liberecká** Dopravní, Dopravního Ruchu	I/13
Od domu Zubrových na Slovákov a) po železniční přejezd b) od přejezdu pokračuje	**Luční** **Slovákov** Na Slovákově, Vondrova, Luční, Do Zátiší, Houbařská, Jizerská, Slovákovská, Slovákov, Slovenská	1 c 2 d
Od mostu OÚ kolem domů Linety, přes trať až do Fojtky	**Spojovací** Golfová, Okružní, Úzká, Pod Hrází, Hřbitovní, Fojtecká, Borová, Spurňák, V Lukách, Dlouhá, Sportovní, Spurná, Radčická	19 c
Od Zemanových k MŠ	**Dětská** Vilová, Školní, Ke Školce, Zadní, Pod Školkou, Zamčená, Březová, Krátká, Slepá, Úzká	2 c

Z Liberecké ul. ke zdrav. středisku	**Ke Hřišti** U Hřiště, Sportovní, Pacákova	3 d
Od pošty kolem školy k Oldřichovu	**Oldřichovská** Raspenavská, Školní, Jizerská, Za Školou	III/2904
Od kostela do Fojtky (po hranici katastru)	**Fojtecká** K Přehradě, Kostelní, Údolní, U Přehrady, Hřbitovní, Farní, Přehradní, Křížová	III/2907
Od školy k nádraží a k hranicím katastru s Oldřichovem	**Nádražní**	1 b
Z Nádr. ul. mezi domy č. 344, 354 aj.	**Krátká**,	
U řadových domů za farou	**Řadová** U Školy, U Bytovek, Za Farou, Karpáškova, Chmelíkova, Pod Kutnou, Na Kopci, Farní	16 c
Od bývalé vodárny k Hanicovým a chatám	**Rákosová**	19 d
Alejí na Skřivany až k Waltrovým	**Na Skřivanech** Skřiváňčí, U Kamilky, Stromová, Skřivánská, V Aleji, Větrná, Alejová, Skřivaní	21 c
Ze Skřivan poutní cestou kolem Kárníkových k silnici (až od křížku)	**Poutní** Chatová, Na Skřivanech, Lesní, Kaštanová, K Přehradě	21 d
Cesta vedle potoka (od Brádkových)	**Na Pěšině**	neoznačena
U školního pozemku	**Třešňová** Konvalinková, Sadová, Za Školou	20 d
K Podrazilovým a Hanžlovým	**Zelená**	17 d
Odbočka z I/13 na Filipov Od rozcestí na Filipově	**Filipov** **Za Vodou**	10 c 11 c
K Volfovým	**Na Kopečku**	15 d
Ke Střelnici	**Ke Střelnici**	12 c
Z Frýdlantské směrem Ke Střelnici	**Okružní**	13 d
K Forstovým	**Do Pískovny**	9 c
Ke Stehlíkovým	**Dlouhá** U Tanku	11 d
Podle potoka až ČSAO	**U Potoka** Ke Karosárně	8 c
Za tratí u Tajchmanových + 1	**Za Tratí**,	
Od Harmáčkových k Chrtkovým	**Za Humny**,	
Šmahlovi až Daněčkovi	**Lomená**	17 c + 16 d
K bývalému hospodářství Vondrových	**Selská**	1 d
Od Kešnerových ke škole	**Za Školou**	14 c
Kolem chaty Miklasových	**Nad Přehradou**	neoznačena

Vedle Sádovských mezi chaty	**Chatařská**	neoznačena
druhá cesta od dr. Rottera	**Hraniční**	neoznačena
FOJTKA		
Od hranic katastru k Adlafovým	**Mníšecká** Spojovací, Simonova, Dolní, Betlémská, Kolaroviče, Fojtova	III/2907 A
Od Adlafových k Pýrkovým	**A. F. Ressela** K Točně, Černochova, Horní, Janečkova, U Zvoničky, Brdská, Vesnická, Fojtecká	III/2907 B
Od Adlafových do Zaječího dolu	**Zaječí Důl** Kamenná, Zaječí, Kameníků, Nad Křižovatkou	III/2908
Od ústí cesty do lesa ke Kočovým	**K Hájovně** Rekreační, Chalupářská, Polesí, Lesní, Myslivecká, U Obory, Jelení, Srnčí	22 d
Od ústí cesty do lesa kolem Čižmárových	**Pod Ostrým** Zpětná, Dančí, Lesní, Zimní, Poustevní, Lelkova, K Hájence, Souběžná, Jahodová	23 c
Od býv. vepřína k Morávkovým	**V Koutě** K Hájence, Ke Koutu, U Potůčku, Stoupavá, Vyhlídková, Na Výsluní, Na Konci Světa, Prasečí	26 c + 4 e
Odbočka k Pýrkovým	**Údolíčko**	25 d + 26
Od Peškových ke křižovatce u Chaloupeckých (U Benešových)	**Lesní** K Tisům, Smrková, Lesní, Žulová, Radčická, Na Vyhlídce	27 c
Od této křižovatky k Zítkovým	**K Tisům** Do Zákoutí, U Tisů, Tisová, Kamenitá, K Dračímu vrchu, Jizerská, K Červenému tisu	3 e
Od této křižovatky po cestě do Radčic	**Radčická** Pod Lesem, Kamenná, Spojovací, U Golfu	4 e
Od Pýrkových k Veverkovým	**Vláčilova** Kateřinská, K Závoře, Brdská, Vysoká, Jizerská, Na Výšinách, Rudolfovská, Veverkova	III/2907 C
Od ul. Na Skřivanech k chatařům po Koškovy až k Čižmárovým	**Pod Hájem**	5 e
Od Kavanových k lesu	**Jelení**	24 d

Od Adlafových k Včelišovým	**Na Svahu** Srnčí, Svahová, Bundášova, Na Kopečku	24 c
Od Vlasákových nahoru k lesu	**Dračí** Samotářská, Strmá, Lesní, Golfová, K Dračímu kameni	23 d
Od Resselovy ul. k Vlasákovým a Malátovým	**Fojtova**,	
Kolem Holomkových	**Ke Golfu**,	
Od Capouchových	**Kamenitá**	1 e
Z ulice K Hájence (Václavů)	**Na Výsluní**	neoznačena
Od penzionu Malých	**Samotářská**	3 f
Mezi chatami u Janečkových	**V Zahrádkách**	1 f
Od Kostkových kolem Jansových	**U Pekárny**	3 f
Od Nekvindových až přes Vláčilovu	**Za Potokem**,	
Od Kostkových po býv. malou hasič. zbrojnici	**Jizerská**,	

Kromě ulice A. F. Ressela, vysoce ceněného kronikáře, o kterém je samostatná stať, je ve Fojtce pojmenována po významné osobě další ulice – Vláčilova.

František Vláčil

Tento *významný filmový režisér, Zasloužilý umělec*, který byl v předvečer 1. máje 1988 jmenován *Národním umělcem* „Za osobitý umělecký přínos rozvoji československé filmové tvorby", byl také naším dlouholetým chalupářem.

Právě na rok 2004 připadá několik umělcových výročí: Uplyne 80 let od jeho narození, bohužel již také 5 let od jeho smrti a my můžeme přidat ještě jedno, které se vztahuje k Fojtce. Oblíbil si tuto vesnici a je to již 30 let, co byla jeho chalupa, evidenční číslo 35, 8. ledna 1974 vyjmuta z bytového fondu, což dokumentuje jeho dávný pobyt mezi námi.

Mezi jeho známé filmy patří Údolí včel, Adelheid, natočený v Kryštofově Údolí, Dým bramborové natě s mimořádným hereckým výkonem Rudolfa Hrušínského v roli doktora Meluzína, Mág z posledních čtyř let života básníka Karla Hynka Máchy, Markéta Lazarová a jiné.

Chalupu dál užívá jeho rodina, která souhlasí s naším záměrem pojmenovat po tomto významném umělci ulici v horní části naší obce.

Mníšek – abecední seznam – čísla popisná: rok 2003

Tučně vytištěná popisná nebo evidenční čísla ukazují rozhodnutí majitelů o druhu přihlášení nemovitosti – buď jako **rodinný dům** nebo **rekreační domek**. Domy *mohou mít pouze jedno číslo, buď číslo popisné nebo evidenční.* Na starých základech nebo úpravou původního domu s číslem popisným mohlo být vybudováno rekreační stavení, kterému bylo na žádost majitelů přiděleno číslo evidenční. Nebo opačně. Původně rekreační objekt byl přebudován a přihlášen jako rodinný dům. Tyto změny z rozhodnutí majitelů mají různé důvody (např. na rekreační domek nebo chatu nelze získat půjčku, na rodinný dům ano …) a jsou dost časté.

	Jméno		Č. pop.	Č. e.
A	**Adam Jaroslav**		**280**	
	Adámek Petr a Dagmar		**15**	
	ARCHIVER, spol. s r. o. – Ing. Beran		6	**76**
	AUTOPLACHTY – Ryška Jaroslav		**143**	
B	**Baďura Jiří**		**112**	
	Bagač Miloslav a Ludmila	**CH**	124	**47**
	Bagač Miloslav a Alena		**265**	
	BATIMA, s. r. o		**336**	
	Bažant Jiřík a Naděžda		**299**	
	Bělina František a Marie		**340**	
	Beranová Ivana		**8**	
	Bergerová Anna	**CH**	96	**27**
	Bilková Bohumila		**312**	
	Bílka Josef a Zuzana		**257**	
	Bílková Blanka		**244**	
	Blahoutová Olga		**260**	
	Bláhová Ivana		**325**	
	Brabec Vlastimil		**136**	
	Brádka Bohdan a Zdena		202	**64**
	Bruthansovi		**35**	**stavba**
	Bujok Petr a Božena		**347**	
	Bukovinská Vladimíra /Čulík/		**350**	
	Bukovinský Radek		**293**	
	Bulíř Jaroslav		**177**	
	Bulířová Petra		**327**	
	Bulis Milan, Ing. a Dana /Maryšková Petra/		**301**	
	Burjánková Helga		**129**	

	Bustovi – Marie, Vladimír, Irena		126	
C	Capouch Ondřej a Irena /Klazar/		243	
	Carbolová Jana /Koutský/		151	
	Celler Jiří a Marcela		246	
	Cellerová Jaroslava		281	
	Císař Jaroslav a Anežka		189	
Č	Čápová Blanka /Bustovi/		126	
	ČSD – stanice		192	
	Čejková Taťjana		228	
	Čepička Ladislav a Hana		171	
	Čermák Jan		45	
	Černá Kateřina /Filipov/		197	
	Červečová Danka /Polívka/		303	
	Červinka Václav		288	
	Česká pošta		275	
	Čulík Jan a Vladimíra		350	
	Čumpelík Rudolf, RNDr.	CH	76	43
D	Damašková Petra	CH	57	50
	Daněček Miloš a Blanka		225	
	Daněk Jaroslav a Edita		16	
	Daněk Jiří a Eva		218	
	Dědková Hana		248	
	Deduch Bedřich a Jana		44	
	Denkeová Edita		282	
	Dílny na opravu karosérií – Růžička Stanislav /M310/		338	
	Dílny – ZŠ – Visternicean		13	
	Dittrich Milan		217	
	Divoký Karel		352	
	Dlab Lukáš /Černá Kateřina–Filipov/		197	
	Dneboský Petr a Jiřina		236	
	Dostál Milouš a Věra		234	
	Drobný Tomáš a Kamila		351	není kol.
	Dům služeb /Kadeřnictví, Drogerie, Farmář. služby/		267	
	Dunka Koloman		182	
	Dvořáková Jaroslava /Mlýnice/		167	
	Dvořáková Jiřina		275	

E	Effenberger Kurt		14	
	Effenberger Pavel		12,176	
	Effenberger Petr		14	
	Eichler Miroslav a Ilona		219	
	Erban František a Ludmila		272	
	ERESCOM – Ing. Ruta Pavel		368	
	EWOX, EVOX /p. Zadák/		53	
F	Fajstaver Jan, Ing.		268	
	Firbasová Lenka		269	
	Forst Daniel		357	
	Forst Ivan a Jiřina		286	
G	Gabčanová Miroslava		264	
	Gamper Romek a Marie	CH	179	
	Gerbejová Lena		189	
	Gigal Milan /Pfohlová/		36	
	Golis Emil		159	
	Golis Josef		159	
	Grebeníček Roman a Lenka		333	
	Grim Jiří		74	
H	Haasová Monika		280	
	Hájek Jan		213	
	Hajfler Miroslav		239	
	Hálek Josef a Jolana		323	
	Händl René a Magdalena			
	Hanic Jan		318	
	Hanyk Lubomír, Ing. a Dagmar	CH	23	66
	Hanžl Karel		161	
	Harmáčková Hana		248	
	Hauser Viktor		354	
	Havránková Anna /Krejčí/		250	
	Hejcman Karel		79	
	Hejcman Miroslav		79	
	Hemelík Oldřich a Věra		171	
	Hemelíková Jana		246	
	Hennemuthová Věra		62	
	Hilko Maria /Čejková/		228	
	Hirschman Heinz, Dr.	CH	174	
	Hlavatá Alena		206	

	Hlavatá Marie /Mlýnice/		102	
	Hluško Václav a Ilona		183	
	Hodůrek Miroslav	CH	92	37
	Hofman Lubor /Holubová/		342	
	Hofman Václav a Uršula		278	
	Holcová Jiřina		144	
	Holubec Bedřich a Miluše		309	
	Holubová Ilona		342	
	Honsa Ivo RNDr. a Miloslava		276	
	Honsů Jaromír	CH	21	
	Horák Jaroslav a Pavlína	CH	179	
	Horák Jiří		324	
	Horáková Regina /Burjánek/		129	
	Horáková Regina st.		70	
	Hovorka Josef		255	
	Hradecký Antonín JUDr.	CH	7	49
	Hradecký František		85	
	Hradilová Jolana		280	
	Hrášek Luděk a Dagmar		341	28
	Hrášek Luděk a Dagmar /restaurace Pod Kostelem/		175	
	Hrdina Miroslav		191	
	Hrušková Božena		232	
CH	Charvát Karel /Cellerová/		281	
	Chejnová Marie		191	
	Chloubová Vlasta		279	
	Chmelíková Milena		287	
	Chrtková Marie, Marcela, Roman		305	
I	INTERKOMPLET		241	
J	Jakubů Vendulka		31	
	Janďourek Pavel, Ing.		367	
	Januška Tomáš a Pavlína		343	
	Jarschelová Hildegarda		280	
	Jelínek Václav a Jaroslava		247	
	Ještědský bronz		339	
	Jetel Jiří a Tamara		238	
	J. G. Heusser – Chemické produkty		37, 140	150, 210
	Jína Stanislav a Zuzana		110	

	Jínová Lidmila		253	
	Jínová Milada, Jína Petr /Gabčanová/		264	
	Jirásko Roman a Jitka		323	
	Jireš Zdeněk a Hana		49	73
	Jirků Marie		182	
	Jovanovič Jaroslav		240	
K	Kadeřábek Jiří a Jaroslava		280	
	Kadeřábková Marie		282	
	Kafka Jiří		282	
	Kachmanová Michaela /Kešner/		216	
	Kalina Antonín		166	
	Kalvová Jiřina		162	
	Karpíšek Jiří, Václav		259	
	Karpíšková Magdaléna		290	
	Kašparová Marie		306	
	Katrenčík Jaroslav a Věra		320	
	Kerner Alain a Jaroslava		244	
	Kerner Michal a Alena		289	
	Kernerová Emilie		252	
	Kešner Jan	CH	358	
	Kešner Vlastimil		216	
	Klazar Jindřich		243	
	Kliment Josef a Žofie		304	
	Kmínek Miloš, Ing. a Milena	CH	164	48
	Kocourek Oldřich, Ing. a Ivana		334	
	Kočová Simona		70	
	Kolarovič Miroslav		297	
	Kolář Josef		152	
	Kolář Josef a Dagmar		300	
	Kolář Josef a Dagmar /U PEPY/		252	
	Kolářová Marie	CH	230	
	Kolínský Lubomír a Alena		363	
	Kollert Věroslav		308	
	Kolomazník Milan a Dana		359	
	Komárková Ivana /Brablecovi/	CH	77	
	Konopáč Jaroslav a Jaroslava	CH	207	45
	Kopecký Michal /Rubeš/		71	
	Koprnová Lenka		299	
	Korcová Kateřina		279	
	Korcová Růžena		281	

	Kořínek Jiří a Krista		282	
	Koťátko Erich		273	
	Koťátko Milan		131	
	Kouśková Marta		322	
	Koutník Jiří, Ing. a Milena	CH	201	
	Koutský Milan a Renata		151	
	Krásná Jaroslava		186	
	Krebs Vladislav a Marie		249	
	Krejčí Karel a Jaroslava		250	
	Krejčí Radka /stavba/		168	
	Krištofová Dana		237	
	Kuběnka Jindřich MUDr.		105	
	Kubišová Eliška		176	
	Kučerová Vlasta	CH	153	
	Kulhánek Radmil, Ing. a Alena		328	
	Kunstová Lucie		282	
	Kunstová Věra		117	
	Kuryvčáková Gerda		273	
	Kvapil Petr a Jana		323	
	Kvapilová Růžena /Löbl/ – ČSD		192	
	Kydlíčková Jaroslava	CH	50	42
L	Lakomý Jindřich, Ing.		326	
	Langr Josef a Dagmar		302	
	Langrová Božena		15	
	Lanková Zdena a Petr		20	
	Lidová Emilie		82	
	Lieskovská Šárka		247	
	Liška Luděk, Ing. a Dagmar		325	
	Liška Zdeněk a Marie	CH	42	56
	Löbl Ivo /ČSD/		192	
	Löffelmann Emanuel a Pavlína		289	
	Lorencová Zdena	CH	142	33
	Louda Josef		87	
	Lukacsová Irena	CH	138	72
	Lukacsová Irena		204	
M	Macek Jiří a Dagmar		294	
	Machala Petr a Martina		90	
	Malá Gerta		224	
	Malý Jiří /Misařovi/		99	

	Malík Miroslav a Margita		256	
	Mansfeld Aleš a Marcela		279	
	Maryšková Petra		301	
	Mařan Jaroslav a Simona		65	
	Matouš Jiří		244	
	Medek Jaroslav a Jiřina		324	
	Melezínek Petr, Ing. a Jitka	CH	181	60
	Melicherik František		169	
	Melíšek Petr		269	
	Mertlíková Miluška, Zdeněk ml.		352	
	Míča Jaroslav		106	
	Michajlov František a Zlatuška		285	
	Minář Miroslav		231	
	Mirovský Bohuslav a Hana		103	89
	Misařová Vladimíra		99	
	Mitač Josef a Marta		325	
	Mitter Karel, Ing.		322	
	Mizera Pavel a Hana		280	
	Mlatečková Marie a Luboš		182	
	Mlynarčík Josef a Olga		355	
	Moravec Zbyněk		188	
	MŠ Mníšek		309	
	Müllerová Emilie		271	
	Mužík Jiří a Kamila		175	
	Mužík Milan		155	
	Mužík Milan a Marie /Miloš/		222	
	Mužíková Marie		281	
N	Najman Jiří		131	
	Němec Boris a Ivana		323	
	Nosková Marta /Věříšová/		31	
	Novák Václav		227	
	Nováková Dana	CH	78	
	Nováková Danka /Melicherik/		169	
	Nýdrlová Martina /stavba/		86	
O	Obecní dům – OÚ		185	
	Obecní dům /na N. Ves/		246	
	Obecní dům /vedle fary/		244	
	Obešlo Zdeněk		262	
	OPLT – nástrojárna /na hřišti/		349	

P	Pacák Bohumil		19	
	Paldus Stanislav		314	
	Paldus Stanislav a Růžena		166	
	Pašek František, Ing. a Ladislava		33	
	Pavlíková Hana		282	
	Petr Vlastimil a Marta, Ing.		344	
	Petráček Ota /OPRAVNA/		196	
	Petrmichl Jan a Irena	CH		59
	Pfohlová Alena /Mitter/		322	
	Pfohlová Jana		36	
	Píša Jaroslav, 209		70	
	Pittner Roman /Hennemuthová/		62	
	Plecháčková Zdena		199	
	Podrazil Jaroslav a Marie		158	
	Podrazil Josef		26	
	Poličovi František a Milada	CH	160	69
	Polívka Zdeněk		303	
	POTRAVINY – Roman Slezák /OÚ/		335	
	Potůček Vladimír, Ing. a Marie	CH	101	39
	POVODÍ Labe – Ing. Valeš		283	
	POŽÁRNÍ ZBROJNICE		40, 88	
	Prachar Rudolf		262	
	Prokešová Jitka		199	
	Prokop Erich a Kamila		70	
	Prokopová Zdena a Pavel		115	
	Ptáček Lukáš		122	
	Punčochářová Lenka		241	
R	Radouš Miroslav a Marie		205	
	Rajn Ivan a Vladimíra		316	
	Reiner Jaromír a Helga	CH	27	
	Reiner Jaromír – STŘECHY		337	
	Rejzek František		365	
	Rektor Luboš	CH	229	
	Rittichovi Antonín a Věra		165	
	Romančík Josef a Ludmila		279	
	Romančíková Romana		271	
	Rozycki Robert		136	
	Rubeš Vladimír a Eva		71	
	Rudiš Jaroslav	CH	63	51

	Ruta Pavel, Ing.		258	
	Růžička Stanislav a Věra		310	
	Růžičková Lenka /Píša/		209	
Ř	Řeháček Zdeněk a Ilona		298	
	Řeháková Adéla		246	
	Řezníková Ivana		22	63
S	Sádovská Hana		99	
	Salava Jan		348	
	Sedmidubský Ladislav MUDr.	CH	172	
	Setikovský Jaroslav		282	
	Schlegrová Monika		242	
	Schubert Günter		117	
	Skalník Josef a Alena		28	
	Skřivánková Darina a Martin	CH	138	72
	Skýpala Pavel a Kateřina		352	
	Slezák František		311	
	Slezák Oldřich a Marie		133	
	Slezák Pavel a Marie		331	
	Slezák Roman		353	
	Slezák Václav		345	
	Slezáková Ludmila		284	
	Smola Miroslav a Petra /Effenberger/		176	
	Smolíková Marie /Míča/		106	
	Sodoma Jiří a Květuše	CH	98	32
	Sokolová Květoslava		246	
	Soukup Dušan a Jitka		279	
	Spurný Stanislav	CH	261	
	STÁTNÍ VĚD. KNIHOVNA		254	
	Stavinohová Pavlína		275	
	Stodůlková Martina		296	
	Strnad Václav /Koušková/		322	
	Studený Ladislav, Ing. a Eva		324	
	Suchomel Arnošt a Jana		34	
	Suchomel Arnošt a Vlasta		332	
	Suchomel Lukáš a Ilona		246	
	Svárovský Josef a Olga	CH	24	34
	Svoboda Luděk a Eva		291	
	Svoboda Miroslav		2	
	Szatkowski Jerzy a Marie		199	

	Szikorová Šárka		70	
Š	Šedinovi Jiří a Hana	CH	48	44
	Šepsovi Petr a Veronika		180	82
	Ševčíková Olga		25	
	Šilhavý Miroslav a Helena		321	
	Šimek Pavel a Pavla		362	
	Šimon Radoslav		356	
	Šimůnek Miloslav a Božena		295	
	Škoda Jaroslav a Gisela		319	30
	Šlosar Karel a Věra	CH	128	53
	Šmahel Jaroslav a Jindřiška		100	
	Šmahel Libor a Marie		46	
	Šmahel Vladimír a Dorota		70	
	Šoltysová Markéta		356	
	Špryňar Pavel a Jitka		329	
	Šprysl Vlastimil a Anna		329	57 + 86
	Šrámek Josef		47	
	Šrámková Věra		246	
	Šrytr Martin, Ing.		326	
	Štecko Štefan a Helga		84	
	Štrbák Rudolf		280	
	Šturm Petr a Miroslava		70	
	Švejdová Anna		214	
T	Tajmr Petr		281	
	Tannertová Jana		151	
	Tater Martin a Magdalena		246	
	Tauchmannová Anna		178	
	Těšínský Milan a Hana	CH	113	58
	Tichý Miloš		307	
	Tomášková Marie		245	
	Tomášková Zdeňka /Minářovi/		231	
	Trnková Marie		275	
	Trojan Jan		260	
	Trojan Miroslav	CH	220	29
	Trojanová Jindřiška		100	
	Trojanová Soňa	CH	190	
	Třešňák Pavel		317	
	Třešňáková Ludmila		277	
	Tupý Jaromír a Květoslava		43	

U	Urbancová Emilie /Maryšková/		301	
	Urbanová Pavla		266	
	Ulrych Ladislav, Mgr. a Jaroslava		292	
V	Vacek Miroslav a Ivana		95	
	Valečíková Marie		192	
	Válková Ivana /Drobná/ Skřivany	CH		23
	Vančišin Jiří a Magdalena	CH	64	55
	Vápeníková Marie		20	
	Vejsada Pavel a Vlasta	CH	203	35
	Velechovská Božena		281	
	Vendég Milan a Květoslava, Ing.		44	
	Věříšová Anna		31	
	Veselá Iveta /Sodomkovi/	CH	173	24
	Veselý Miroslav a Alena		346	
	Viktora František		182	
	Vimr Vladimír a Helena		281	
	Visterniceanová Hana		325	
	Vítek Ludvík		274	
	Vokatá Lenka		326	
	Volf Pavel a Helena		235	
	Vondrouš Vladimír		233	
	Vondrová Stanislava		254	
	Voršilková Šárka	CH	57	50
	Voslář Milan a Štěpánka		284	
	Votruba Vladimír a Blažena		198	
	Votýpka Vladimír a Květoslava /Plevková/		89	
	Vyhlídka Arnošt		17	
	Vyhlídka Petr a Jana		313	
	Vystrčil Miroslav a Miroslava	CH	223	38
W	Walter František a Lenka		290	
	Weisenbilder Josef a Věra		279	
	Westfal Jan a Ludmila		366	79
Z	Zadák Milan, Ing. a Božena		120	
	ZDRAVOTNÍ STŘEDISKO		309	
	Zejdl Jindra MUDr.	CH	56	31
	Zeman Jiří a Marie		270	
	Zima Miloslav a Helena		115	
	Zimová Lada	CH	91	40

	Zítka Luděk	360	
	Zítková Andrea a Michaela /Eichler/	219	
	Zítová Zdeňka CH	184	
	ZÁKLADNÍ ŠKOLA	198	
	Zubr Antonín a Dagmar	226	
Ž	Železný Karel	315	
	Žihla Zdeněk	282	
	Žižka Roman, Ing.	241	

Mníšek – abecední seznam – čísla evidenční: rok 2003

	Jméno	Č. pop.	Č. e.
B	Bagač Miloslav a Ludmila	47	124
	Balcar František a Růžena	2	
	Beneš Vladimír a Zdenka	21	
	Beran Jaroslav, Ing.	76	6
	Bergerová Anna	27	96
	Blažková Vladimíra	75	330
	Brádek Bohdan a Zdena	64	
	Braunová Božena	5	
Č	Černá Kateřina	80	197
	Čiháková Irena	91	
	Čumpelík Rudolf, RNDr.	43	76
D	Damašek Petr, Voršilka Jiří, Pěnička Jindřich	50	
	Donátová Bohuslava	78	
	Doubek Ludvík	7	
	Drobná Ladislava	23	
	Duda František, Ing. a Lenka	18	
F	Fulka Vladimír a Blanka	90	
H	Hanyk Lubomír, Ing. a Dagmar	46	23
	Havel Josef, Mgr. a Jitka, PhDr.	8	
	Hodůrek Miroslav	37	

	Hradecký Antonín, JUDr.	49	
	Hrášek Luděk a Dagmar	28	341
J	Jireš Zdeněk a Hana	73	49
K	Klemšová Monika	68	
	Kmínek Miloš, Ing. a Milena	48	164
	Kohout Miroslav a Alena	1	
	Konopáč Jaroslav a Jaroslava	45	207
	Krajská vojenská ubyt. a stavební správa	25	pozem.
	Krátký Jindřich, Ing. a Marie	52	
	Křenková Eva	22	
	Kříž Petr a Blanka	88	
	Kubík Pavel a Helena	94	
	Kučerová Vlasta	66	153
	Kydlíčková Jaroslava	42	50
	Kynclová Renata	81	
L	Liška Jan a Ilona	77	
	Liška Zdeněk a Marie	56	
	Lorencová Zdenka	33	142
	Lukacs Josef	72	138
M	Machart Bohumil	85	
	Mařatová Hana	41	
	Mazurek Vladimír	15	
	Melezínek Petr Ing. a Jitka	60	181
	Miklas Josef, PaedDr. a Jana	4	
	Mirovský Bohuslav a Hana	89	103
P	Paříková Alena	20	
	Petráček Ota a Věnceslava	67	
	Petrmichl Jan a Irena	59	
	Petržilek František a Marie	62	
	Píša Jaroslav	70	209

	Pohan František, MUDr. a Blanka	**19**	
	Polič František a Milada	**69**	160
	Pospíšil Miroslav a Věra	**13**	
	Potůček Vladimír, Ing. a Marie	**39**	101
	Prášil Vladimír, Ing.	**10**	
	Procházková Miloslava	**93**	
	Pytlík Karel a Světluška	**3**	
R	**Rittich Antonín a Věra**	**71**	**165**
	Rotter Rudolf, MUDr. a Helena, PhDr.	**87**	
	Rubeš Vladimír a Eva	**74**	**71**
	Rudiš Jaroslav	**51**	
	Růžičková Lenka	70	**209**
Ř	**Řezník Josef a Ivana**	63	**22**
S	**Sedláčková Lenka**	**84**	
	Simon Jan	**36**	
	Smetana Miloslav a Milada	**12**	
	Smrkovský František	**61**	
	Sodoma Jiří a Květuše	**32**	98
	Stránská Eva	**54**	
	Svárovský Josef a Olga	**34**	24
Š	**Šebová Lenka**	**14**	
	Šedina Jiří a Hana	**44**	**48**
	ŠepsPetr a Veronika	82	**180**
	Šípková Milada, MUDr.	**11**	
	Škoda Jaroslav	30	**319**
	Šlosar Karel a Věra	**53**	
	Šprysl Vlastimil a Anna	57 + 86	**329**
T	**Těšínský Milan a Hana**	**58**	**113**
	Trojan Miroslav	**29**	**220**

V	Vančišin Jiří a Magdalena	55	
	Vávra Miroslav a Miroslava	65	
	Vejsada Pavel a Vlasta	35	203
	Venclovi Vladimír a Zdena	83	
	Veselá Iveta	24	173
	Vlasák Jiří	17	
	Voňka Zdeněk	6 + 9	
	Vlk Karel a Jana	92	
	Vystrčil Miroslav a Miroslava	38	223
W	Westfal Jan a Ludmila	79	366
Z	Zatloukalová Iveta	16	
	Zejdl Jindra, MUDr.	31	56
	Zimová Lada	40	91

Kapitola druhá: FARNOST MNÍŠEK

Oblast Liberce a Chrastavy patřila původně k biskupství pražskému, kdežto oblast Frýdlantu k Míšni. Pražský biskup si 31. května 1316 stěžoval papeži, že míšeňský biskup ukládá frýdlantským knězům církevní pokuty, když nejsou poslušni Míšni. K připojení frýdlantské oblasti k pražskému biskupství došlo až potom, co se míšeňský biskup Jan IX. 20. října 1581 vzdal katolické víry. V této době byl již celý kraj luteránský. Po určitý čas v katolické době patřil Mníšek k žitavskému děkanství, protože z důvodů husitských nepokojů v Praze byla pražská konzistoř v roce 1421 přeložena do Žitavy. Opět se setkáváme s žádostí místního kněze o zrušení dvojího manželství Elišky Tirplerové z Heremity (latinský název Mníšku), která svědčí o příslušnosti Mníšku k Žitavě, neboť tam se žádost projednávala.

Mníšek měl již před rokem 1521 kostelík nebo kapli. Podle farní knihy založené roku 1699, byl uvedený kostelík na stejném místě jako dnešní kostel. Byla to modlitebna postavená z kůlů pod třemi lipami. Bohoslužby tam vykonával samotářský mnich. Roku 1570 byl frýdlantskými Rederny postaven větší kostel, zasvěcený sv. Mikuláši, biskupovi. To už byla kamenná stavba s 1 oltářem a 2 zvony. Za třicetileté války byl silně poškozen. Roku 1680 byl opravován, ale postupně nestačil svými chrámovými prostorami uspokojovat stoupající počty věřících, bylo proto rozhodnuto na jeho místě postavit kostel nový.

3. června 1739 byl položen základní kámen k našemu nynějšímu svatostánku. Byl dokončen v roce 1740 a jeho půdorys zůstal zachován do současnosti. Stavělo se podle plánů stavitele Jana Fugenauera v barokním slohu. Výstavba přišla na 5 804 zlatých. Postupně procházel úpravami interiéru a věže. V roce 1715 byl kostel vybaven novými lavicemi a současně bylo zavěšeno 14 obrazů křížové cesty. Roku 1761 byl instalován nový hlavní oltář, rok na to nová kazatelna

za 260 zlatých a roku 1769 byl na místě bočního menšího oltáře sv. Jana postaven nový postranní oltář. Roku 1774 byla zvýšena věž do dnešní podoby nákladem 364 zlatých.

Od roku 1776 má kostel své varhany, které však byly v roce 1869 pro špatný zvuk odstraněny. Pak byl kostel bez varhan až do roku 1896, kdy byly pořízeny nové, s cínovými píšťalami. Měly 4 pedály a 14 manuálů. Bohužel 49 kusů píšťal bylo 22. ledna 1918 odevzdáno pro válečné účely (za finanční úhradu 1 185 korun).

Obrazová a bohoslužebná výzdoba se datuje převážně do 18. století. Hlavní oltář s obrazem sv. Mikuláše, patrona kostela, je starší. Byl renovován v roce 1859 a znovu v roce 1906. Levý postranní oltář z roku 1769 byl zasvěcen sv. Janu Nepomuckému; je opatřen sochami andělů a obrazem J. F. Leubnera. Pravý postranní, zasvěcený P. Marii, nese sochy sv. Jáchyma a sv. Anny. Oba jsou bohatě řezané a zlacené. Pocházejí z dílny řezbáře Ch. Breuera a sochaře J. Hájka z Mnichova Hradiště (1769). Socha Mojžíše od stejných autorů pochází z roku 1762, kazatelna je z roku 1769. Na kruchtě jsou 4 obrazy: Narození Páně, Anděl a Zachariáš, Zasnoubení P. Marie, Sv. Jan Křtitel. Cínová křtitelnice je z 2. poloviny 18. století (z roku 1787). Varhany jsou pseudorenesanční a pocházejí z roku 1896. V roce 1914 byla pořízena jejich elektrifikace. Vysvěcení kostela prováděl probošt svatovítského kostela v Praze, který do oltářního kamene uložil ostatky sv. Valentýna a sv. Theodory.

3. června 1866 byly umístěny věžní hodiny, které pak byly v roce 1925 renovovány. Do roku 1916 byly na věži 3 zvony. Největší, sv. Mikuláš, vážil 512 kg a měl průměr 96 cm (byl laděn v tónině C). Další dva zvony, zasvěcené sv. Josefu a sv. Barboře (tónina D), vážily 263 kg a měly průměr 67 cm. Oba byly zavěšeny v roce 1761. Nešikovností zvoníka zvon sv. Barbory v roce 1837 praskl. Pro nezpůsobilost byl sňat až 13. 12. 1912. Roku 1907 byl zavěšen umíráček (tónina Dis) o průměru 40 cm. Největší zvon, sv. Mikuláš, byl dán k válečným účelům 6. října 1916.

Po 1. světové válce byl u firmy Herold v Chomutově odlit zvon o průměru 68,5 cm s laděním v tónině D za 4 585 Kč. Na věž byl vyzvednut dne 3. dubna 1920.

Původně byl kostel katolický. Od roku 1534, kdy všechno obyvatelstvo frýdlantského panství muselo podle vrchnosti přijmout luteránskou víru, se stal kostelem luteránským, a to až do roku 1620, kdy luteránský kněz emigroval. Od té doby byl již jen kostelem katolickým, i když kněz nějaký čas v Mníšku nebyl. Kostel patřil až do roku 1767 pod duchovní správu katolického kostela ve Vítkově.

S existencí kostela jsou spjaty nejen církevní obřady, ale i světské radovánky v podobě poutí a posvícení. P o u t i jsou dány datem svátku církevního patrona, kterému je kostel zasvěcen – v Mníšku sv. Mikuláši. Jeho svátek však připadá až na prosinec, proto lidé pouti po poválečném dosídlení pravděpodobně neslavili. Jen v několika letech přijely kolotoče a houpačky po svátku sv. Anny, tedy po 26. červenci. Není mi známo, proč. Snad šlo o dohodu funkcionářů a občanů, možná z jiného důvodu.

P o s v í c e n í připadá na dobu skutečného p o s v ě c e n í chrámu. Ve sborníku hasičů Mníšku z roku 1934, který byl vypracován k 60. výročí založení sboru a jehož text přivezl a předal pan Herbig při několika svatodušních návštěvách rodáků, jsou uvedeny zmínky o posvícenských radovánkách, o tanečních zábavách a ochotnických divadelních představeních, které se uskutečňovaly v polovině měsíce října.

Faktem zůstává, že ani jedna z uvedených skutečností se v Mníšku k trvalým oslavám po roce 1945 nikdy nevžila.

Kolem kostela byl **hřbitov** ohraničený pevnou zdí, v roce 1833 se však její část zřítila; opravy byly ukončeny o 2 roky později a při přestavbě byl zrušen zadní vchod. Zeď byla definitivně odstraněna v roce 1891. To se již na hřbitov kolem kostela nepohřbívalo. Pro nedostačující prostor bylo rozhodnuto postavit nový, větší hřbitov, který dodnes slouží jak občanům Mníšku, tak i Fojtky.

Dnešní hřbitov o rozloze 6 300 m^2 byl založen v roce 1877. První pohřeb se konal 5. října 1877.

Dům na hřbitově (č. 214) byl postaven v roce 1886 ke dvěma účelům: Byl v něm byt hrobníka a márnice. Dům byl vybaven i zvonem umíráčkem o průměru 43,5 cm (laděný v tónině D), bohužel byl odstraněn pro potřeby 1. světové války.

Původní obecní márnice s bytem hrobníka stávala pod kostelní strání v louce za dnešním obecním skladem ze staré hasičské zbrojnice, 30. března 1897 však byl dům stržen povodní.

3. prosince 1767 byla dokončena **výstavba fary** (č. 41) ve slohu pozdního baroka. Stavěl ji zedník Josef Thuma. Původně byla dvoupatrová, obehnaná kamennou zdí, která byla v roce 1900 nahrazena latkovým plotem. V roce 1839 byla u fary pro hospodářské účely dokončena výstavba chléva a stodoly. Bohužel fara a tyto dva objekty 25. září 1870 vyhořely. Urychleně bylo vše znovu vybudováno do dnešní podoby.

Fara je rovněž státem chráněná památka, stejně jako socha sv. Jana Nepomuckého, která byla v roce 1681 umístěna na pozemek u č. 70 (bývalé Sběrné suroviny). V závěti rychtáře Antonína Krause je uvedeno 478 zlatých jako udržovací kapitál. Všichni další starostové byli povinni se o sochu starat.

Odbor kultury ONV v Liberci nabídl v roce 1975 částku 140 000 Kčs na **opravy budovy fary** – kulturní památky. Farní úřad Raspenava, správce naší farnosti, požadoval uvolnění bytu v 1. poschodí, aby mohly být zahájeny práce „od střechy". Dalším záměrem bylo ubytovat v něm po částečné adaptaci důchodce Ing. Rudolfa Dlouhého z Liberce, budoucího vykonavatele stavebního dozoru, jmenovaného odborem kultury. Část prostor v přízemí má sloužit faráři.

Liberecký stavitel Antonín Žuja vypracoval v roce 1975 projekt generální opravy, jeho návrh však 4x překračoval původně schválenou částku. Odbor kultury ONV takticky vyšel vstříc a vyřešil tuto situaci tak, že dotovaných 140 tisíc korun pak po čtyři roky pravidelně poskytoval a rozpočet stavitele se tak podařilo v roce 1978 splnit. Odbor kultury měl totiž zájem, aby neobyvatelné přízemí fary a také farní hospodářské budovy byly využity jako archiv, depozitáře a sklady okresní památkové péče a také aby bylo v Mníšku zřízeno realizační, konzultační a školicí středisko Státní ochrany přírody. Několik prvních let po opravě tak v omezené míře skutečně bylo, s výjimkou školicího střediska.

Pro složitost oprav a z nedostatku kapacity stavebních podniků se nepodařilo práce zahájit v roce 1975, proto farní úřad začal organizovat opravy sám. Ty se pak protáhly až do roku 1980. Částečně byly zajišťovány také brigádnickou výpomocí cizích farníků zdarma. Sám Ing. Dlouhý odpracoval v průběhu celé rekonstrukce bez odměny na 4 000 hodin. Do zaslepených okenních otvorů v 1. patře sám namaloval dvoje sluneční hodiny a jejich rámy opatřil nápisy: Na dopolední JV stěně je latinský nápis „Hora ruit, respice finem". *(Čas letí, pamatuj na konec!)*, na odpolední JZ stěně „Juste vive, et cole Deum" *(Žij spravedlivě a cti Boha!)*. Dále také rok výstavby fary (1767) a značka původního stavitele Thuma. Do výklenku JZ stěny umístil kameninovou plastiku Krista z náhrobku zrušeného hrobu zdejšího děkana Dutyho, který v obci sloužil v letech 1904–1925 a byl farníky velmi vysoce hodnocen. (Pravděpodobně se původně jmenoval Dutý, v německém prostředí změnil příjmení na Duty.)

V zájmu zachování chráněného objektu byly provedeny práce:

- demontáž sešlé břidlicové krytiny na budově fary a kolny
- tesařské výměny vadných krovů a pozednice, poškozených zatékáním
- montáž 5 střešních vikýřů „frýdlantského“ typu
- položení červeného eternitu na opravené šindelové bednění
- vybourání všech 32 rámových oken a dřevěných podlah v přízemí, napadených dřevomorkou
- řada prací zednického, dlaždičského a obkladačského řemesla
- vybourání 2 suchých záchodů a vyzdění tohoto přístavku do výšky podstřešní římsy

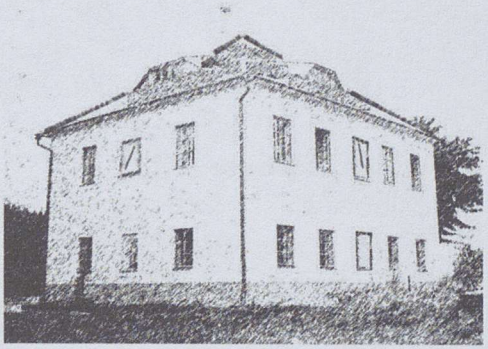

- vyhloubení a betonování tříkomorového septiku a položení potrubí do obecní kanalizace
- pořízení nové elektrické přípojky zemním kabelem ke 3 rozvodným skříním
- nová vodovodní přípojka ze studny, pořízení čerpadla, boileru aj.
- osazení kotle ústředního topení
- obnovení rozpadlého plaňkového plotu v délce 170 m a osazení 8 nových žulových sloupů a vyrovnání usazení 30 pilířů starých
- vybudování nové příjezdové cesty do dvora a rekultivace zdevastované zahrady

V roce 1991 zajišťoval OÚ Mníšek opravu fasády kostela sv. Mikuláše. Současně zastupitelstvo rozhodlo o zřízení nových věžních hodin s ciferníkem s římskými číslicemi a eventuálně s jejich osvětlením. Práce byly zadány firmě z Vyškova v ceně 120 000 Kčs. 22. října 1991 byly hodiny instalovány, jen noční osvětlení zatím chybělo. Chod hodin býval zpočátku poruchový a náprava se táhla po několik let. V roce 2000 zajistila Obec Mníšek vnější noční nasvícení celého kostela.

Duchovní správou

spadala naše farnost pod faru v Raspenavě. Po roce 1945 na naší faře žádný farář nikdy nebydlel. V poválečných letech se vystřídala řada kněží, až v 70. a 80. letech ji spolu s farností Hejnice měl na starosti člen řádu františkánů P. Kovářík. Po „sametové revoluci“ jej v roce 1990 nahradil ThDr. Ing. Miloš Raban, který naši farnost řídí dosud. Žije na faře v Raspenavě.

Páter Raban se narodil jako syn polesného 20. června 1948 v Údolí sv. Krištofa pod Ještědem. Studoval na Lepařově gymnáziu v Jičíně a v letech 1966–1971 technický management na strojní fakultě ČVUT v Praze. Po absolutoriu pracoval ve Výzkumném ústavu bezpečnosti práce a v České katolické charitě. Na doporučení kardinála Tomáška odjel studovat na Lateránskou univerzitu teologii a filozofii do Říma, kde žil v letech 1977–1984 a kde byl také vysvěcen na kněze. Z politických důvodů se nemohl vrátit do vlasti. Proto pracoval jako kaplan ve Frankfurtu nad Mohanem v Německu. Domů se vrátil v roce 1990.

Vedle řízení tří farností pracuje také jako vědecko-pedagogický pracovník na Technické univerzitě v Liberci, je poradcem linky důvěry, lektorem České křesťanské akademie, člen Husovské komise aj.

Z bývalého františkánského kláštera v Hejnicích vybudoval Středisko duchovní obnovy, které svoje prostory propůjčuje nejen církevním sněmům, ale i k různým světským výstavám, přednáškám a kulturním aktivitám města Hejnice a celého regionu.

Od jara 1999 zařídil dr. Raban nabídku nejzákladnějších informací také o obci Mníšek pomocí Internetu, prostřednictvím webové liberecko-jablonecké stránky s názvem Jizerské hory. V roce 2000 zřídil pro farnosti Mníšek, Raspenava a Hejnice vlastní internetovou stránku s adresou. Kromě informací o historii kostelů uvedených farností seznamuje pravidelně každý měsíc i s časovým rozvrhem a s tematickým zaměřením bohoslužeb.

Vzhled místního málo udržovaného hřbitova v Mníšku se rozhodla rada MNV řešit za pomoci Pohřební služby města Frýdlantu. Na své schůzi 13. dubna 1981 připravila ke zveřejnění vyhlášku o zamýšlené činnosti. Bohužel se stalo, že buldozer pohřební služby zahájil práce hned a navíc právě v období trvajících dešťů. *Necitlivě navršil pomníčky neudržovaných hrobů* na dvě hromady, což vyvolalo silné pohoršení občanů. Pro špatný stav hřbitova se ani neuskutečnilo tradiční květnové pokládání věnců na hroby rudoarmějců. Vedle morálních ztrát došlo i ke ztrátám materiálním – někteří cizí nezvaní návštěvníci odvezli nekontrolovatelně část leštěných náhrobků.

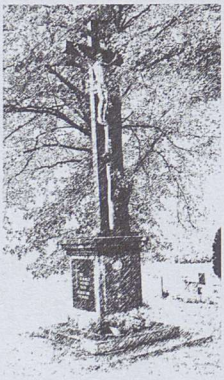

I když se podzimní směna občanů zaměřila také na zlepšení stavu prostranství hřbitova, do konce roku se stav o mnoho nezlepšil.

Křížky v obci popsané kronikářem Resselem - výpis z farního archivu z r. 1846.

1) Rolník Jan Krištof Hartig z č. 15 (Langrovi) postavil v roce 1805 železný křížek, který se zachoval až do současnosti. Krycí plech chránil originální církevní malbu.
2) Majitel pozemků a domu č. 44 (Motlovi, Deduchovi) postavil v roce 1846 při poutní cestě (na okraji lesa nad domem traťmistra při pěší zkratce do Fojtky) nejprve dřevěný kříž bez nápisu, který zaměnil v roce 1873 za železný s nápisem na kamenném podstavci. Kříž již neexistuje.
3) Franz Tietze z domu č. 55 (v areálu chemičky) postavil v roce 1806 železný kříž bez nápisu při původní obecní cestě od budovy dnešní pošty směrem k mostu přes Jeřici. Cesta je nyní součástí dvora chemičky. Zbylo z něho jen torzo podstavce bez kříže.
4) Franz Kajetán Hartig z domu č. 69 (byl to obchod Gleichheit = Rovnost. Dům je již zbořen. Stál při dolní křižovatce v ohybu na pravé straně silnice při cestě z Mníšku na Frýdlant naproti areálu bývalých Sběrných surovin). Kříž postavil přes silnici proti svému domu u č. 70 nedaleko mostu. Stál těsně u silnice, na plánku obce z roku 1937 je vyznačen. Není známo, kdy zanikl. Snad při rekonstrukci křižovatky nebo silnice na Frýdlant.
5) Mlynář Josef Hirschman z č. 13 postavil v roce 1860 při cestě proti bývalé továrně Prade (dnes tam stojí dům Pavla Effenbergera) křížek s obrazem Matky boží. Torzo ještě existuje a podle rozhodnutí mladých nadšenců a přátel historie bude v roce 2004 opraven.

6) Anton Alscher z č. 46 (dům rodiny Libora Šmahela) postavil v roce 1876 při tehdy nedávno dobudované silnici do Oldřichova v Hájích kříž s obrazem na masivním žulovém podstavci. Je stále v zachovalém stavu.
7) Na parcele č. 1387 v katastrálním území Mníšek v části zvané Amerika postavil dne 25. července 1879 rolník Štefan Demuth z domu č. 3 (v sousedství domu Svobodových) kříž s nápisem na žulovém podstavci. V uvedený den byl kříž vysvěcen děkanem z Mníšku. (Kříž byl rozvalený. Nedávno ho Roman Slezák s přáteli uvedl do původního stavu. Paní Gerta Malá pořídila překlad textu.)

„Tobě ve velké úctě, Tvoje jméno je Ježíš.
Kříž pro Tebe, ó Kriste.
Ty neustoupíš od povinnosti a práva,
když budeš přítelem tohoto kříže,
též poneseš v míru svoji tuláckou hůl
až k hrobu."

8) Sedlák Franz Stähr ze statku č. 65 postavil při cestě nad domem v roce 1892 kříž na žulovém podstavci s nápisem. (Stojí tam dosud – nad bývalým kravínem JZD, v místě zvaném u Tannertů, dnes Mařanovi.)
9) Při zadní cestě u domu č. 110 (rodina Stanislava Jíny) postavil Franz Storm v roce 1846 kříž s obrazem Matky boží, který dnes již neexistuje.

Mezi domy č. 213 a 246 (v blízkosti domu zvaného „učitelák“) stála až do 50. let minulého století malá kaplička se soškou Panenky Marie.

Kapitola třetí: ŠKOLSTVÍ

Dne 9. července 1945 se do českých rukou dostala škola

I po dvou měsících od osvobození budova školy jen velmi málo připomínala výchovnou a vzdělávací instituci. Ve třídách byly uskladněny všemožné výrobky a předměty, tak jak byly Němcům odebrány. Byla zde jízdní kola, motocykly a řada jiných věcí. V tělocvičně se koncem války stravovali němečtí uprchlíci z frontových oblastí; zbyla po nich spousta nádobí, které nebylo od posledního stravování umyto. Všude plno slamníků po ubytování „národních hostů", stoly a lavice dovezené z koupaliště na přehradě, všude veliký nepořádek. V bytě řídícího učitele a školníka bylo vše rozházeno a ponecháno v tom stavu, jak skončila poslední prohlídka.

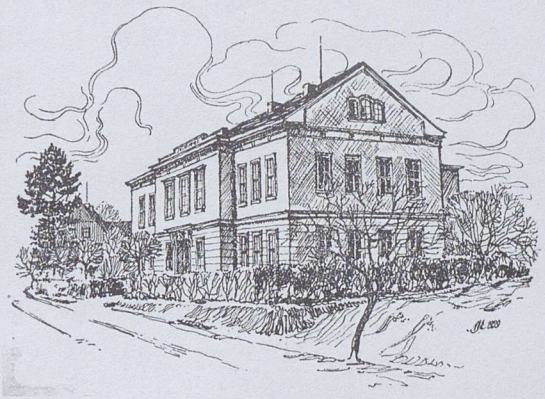

V jedné třídě v přízemí byla brzy upravena místnost pro zasedání Místní správní komise (MSK) a tam se také uskutečnilo 6. září 1945 její slavnostní zasedání, rozšířené o zástupce úřadů a podniků. Všichni skládali slib do rukou členů Okresní správní komise v Liberci.

9. července 1945 byl jmenován správcem školy Jaromír Stejskal. Před příchodem do Mníšku řídící učitel pracoval na školách v České Lípě, v Kytlici, za války v Rašovce a v Proseči pod Ještědem. Kromě správy obecné školy byl také 8. října 1945 pověřen řízením *právě otevřené mateřské školy v domě č. 64*, kde vyučovala Marie Honsová. V 1. poschodí budovy mateřské školy byl byt pro školníka obecné školy. Stal se jím pan Linhart. Jeho žena vykonávala domovnictví v mateřské škole. Další pověření pro Jaromíra Stejskala přišlo od Inspektorátu škol zemědělských ze dne 6. června 1946. Týkalo se úkolu zahájit přípravy k *otevření pokračovací školy zemědělské* od nového školního roku 1946/47. Proto manželé Stejskalovi absolvovali ve Frýdlantu kurz k výuce všech předmětů této nové odpolední školy. **Lidová škola zemědělská** skutečně zahájila svoji výukovou činnost od září 1946.

Veřejnost projevovala zájem o otevření obecné školy v co možná nejkratším termínu. Za mimořádné aktivity rodičů školních dětí se začalo s generálním úklidem. Jízdní kola byla na potvrzení přidělována přistěhovalcům, zbytek byl odprodán zámečníkovi. Motocykly byly převezeny do skladu Místní správní komise.

Celá škola byla nově vymalována, uklizena za pomoci veřejnosti, takže **3. září 1945** mohla být zahájena výuka ve **dvojtřídní obecné škole**. Řídícím učitelem byl jmenován Jaromír Stejskal a učitelkou jeho žena Marie. Bydleli ve škole. V průběhu školního roku od 11. listopadu byl řídící učitel povolán na delší vojenské cvičení. Přišel ho zastupovat učitel Miroslav Fotr, který se po návratu Stejskala stal od 1. března učitelem školy v Oldřichově v Hájích. O prázdninách byl do školy zaveden vodovod, suché záchody byly přebudovány na WC, v bytě řídícího byla zřízena koupelna.

Na začátku školního roku bylo přijato 56 dětí. V první třídě jich bylo 33, ve druhé třídě 23. V průběhu roku byl značný pohyb počtu dětí, protože se některé rodiny vracely do vnitrozemí a jiné se přistěhovaly.

Do měšťanské školy musely starší děti dojíždět do Pavlovic, do Stráže nad Nisou a také do centra Liberce, do takzvané „Rudolfky", což je dosud existující škola v dnešní ulici 5. května. To trvalo až do roku 1947.

4. března 1946 byla ustavena Místní školní rada (MŠR) ve složení: Jaromír Stejskal, předseda, Karel Bartoš, poštmistr, náměstek předsedy, Josef Tupý, přednosta stanice ČSD pokladník. První náplní bylo převzetí daru Kanadského a Českého červeného kříže v podobě 56,7 kg mouky a 11,2 kg kakaa. Denně od 20. 1. 1947 dostávaly děti 1 rohlík a hrnek kakaa.

Od 15. března 1946 byla škola rozšířena a organizována jako **trojtřídní**, protože počet dětí stoupl na 73. Učitelský sbor posílil Jaroslav Müller. V této nezměněné sestavě setrvali učitelé i do školního roku 1947–48, ale nedokončili ho všichni. Po Únoru 1948 možná až příliš aktivní Akční výbor Národní fronty v Mníšku podal oznámení na ředitele Stejskala pro jeho politické přesvědčení a názory. Byl velmi činným členem Národně socialistické strany v obci. Reakce nadřízených orgánů byla rychlá a neúprosná. Ředitel školy Jaromír Stejskal byl dán do vyšetřovací vazby do Liberce. Po několika dnech byl propuštěn, suspendován z vedoucího místa na škole a dán na mimořádnou dovolenou. V měsíci březnu jej zastupoval učitel Müller. Od dubna byla obecná škola mimořádně a dočasně přičleněna pod řízení Jana Juliše, ředitele právě nově vzniklé měšťanské školy. Žádost o přeložení od Marie Stejskalové na okres Turnov byla vyřízena kladně. K tomu přispělo i to, že odcházela na mateřskou dovolenou.

Při odsunu byly Němcům odebírány věci, které nemohli pobrat. Šlo nejčastěji o různé textilní výrobky a látky. Ty byly sváženy do budovy školy a 27. září 1946 byly Místní správní komisí zájemcům levně a volně rozprodávány. Lákavý byl právě volný prodej, neboť již po 6 let byl nákup vázán přídělovým systémem pomocí tzv. šatenek. Prodejem bylo získáno asi sto třicet tisíc korun.

Každoročně učitelé připravovali programy k oslavám výročí na škole i v obci, pro radost dětí i rodičů vánoční besídky a učitel Müller pořídil pro školu 25 loutek, sám vyrobil kulisy a během zimních měsíců sehrál s dětmi 4 až 5 loutkových představení. Při vánoční besídce v roce 1945 dostalo každé dítě poukaz na boty, od MNV 50 Kčs, hračky a prádlo. Celostátně byl organizován program k závěru školního roku „Týden dětské radosti". Děti sice přišly do školy, ale byly jim promítány filmy, konaly se různé sportovní soutěže, chodily na vycházky do okolí, na exkurze do místních závodů apod.

V dalších školních letech byl stav žactva obecné školy v rozmezí od 85 do 96 dětí.

Snaha rodičů i MNV, aby starší děti nemusely dojíždět do měšťanky mimo obec, vedla po dvouletém úsilí od roku 1945 k dobrému konci. **Od 1. září 1947** byla v Mníšku zřízena výnosem Zemské školní rady v Praze pod č. II/2 – 522/8 ze dne 10. 12. 1947 **měšťanská škola** prozatím se 3 ročníky (I., II., IV.) pro spádové obce Mníšek, Oldřichov v Hájích a Fojtka. Do tohoto data spadala škola pod ředitelství měšťanky v Chrastavě. Ředitelem byl jmenován Jan Juliš i se zpětnou platností od 1. září 1947. Souhlas ke zřízení měšťanky podpořil jednak počet žáků splňujících ve vyšších ročnících povinnou školní docházku (104 žáci), ale také i možnost umístění tříd v 1. poschodí školní budovy. Nebylo to lehké. V budově, která až dosud sloužila ve třech učebnách pouze pro mladší školní věk, má být nyní umístěno celkem 6 ročníků: Tři třídy pro 1. až 5. ročník (kde ve dvou třídách byly vždy dva ročníky spojené) a tři třídy pro ročníky staršího školního věku. Nutně musel být zrušen byt ředitele k využití pro nový typ školy.

První učitelský sbor původní měšťanské školy tvořili manželé Jan a Olga Julišovi z Chrastavy, Jaroslav Srb z Bílinska a Libuše Novotná z Vesce. Od 1. října zajistil po organizační stránce pan Šípek, předseda rodičovského sdružení, vaření polévek k obědu a podávání kakaa v době dopolední hlavní přestávky. To se osvědčilo a bylo rozhodnuto pokračovat i v dalších letech, aspoň v zimních měsících.

Školský zákon o jednotné škole z roku 1948 zrušil názvy obecná a měšťanská škola a změnil je na **národní škola** a **střední škola**. V obcích, kde byly na škole všechny postupné ročníky, nesla škola jen jeden název – **střední škola**. Školní docházka byla devítiletá. Na 1. stupni byl 1. až 5. ročník a na 2. stupni 6. až 8. r. + JUK (jednoroční učební kurz).

Velmi stísněné prostorové podmínky vedly k zájmu situaci řešit. Ještě v říjnu roku 1947 požádal ředitel školy předsedy MNV spádových obcí k vyslání dvou zástupců *pro vytvoření výboru na výstavbu nové budovy měšťanské školy*. Potřebu větší školy uznaly národní výbory a své zástupce skutečně vyslaly. Pochopily, že podmínky obou škol ve stávající budově jsou pro uspokojivou vzdělávací a výchovnou činnost velmi nedostačující. Výbor požádal Výzkumný ústav pedagogický v Praze o komisionální šetření k výběru staveniště. *8. ledna 1948* se skutečně v Mníšku sešli zástupci MNV, Okresního národního výboru v Liberci, Výzkumného ústavu pedagogického a Ministerstva školství z Prahy. Pro budoucí školu *bylo vybráno místo tam, kde dnes stojí podnik Batima*. Přišel Únor 1948 a s ním i příslib zařazení výstavby do národohospodářských plánů. Časem obdržela obec vyjádření, že jsou v ČSR ještě naléhavější potřeby jiných škol. Z těchto důvodů k výstavbě nové samostatné školy v Mníšku nikdy nedošlo.

Z výtěžků brigád na zalesňování a při sklizni a úpravách lnu, z finančních darů zájmových složek v obci a ze vstupného při několika akademiích si škola vydělala na filmový promítací přístroj značky OP 16. Během roku děti zhlédly 4 celovečerní filmy a při vyučování 134 krátkých filmů na podporu vyučování v jednotlivých předmětech. Tento systém byl uplatňován už každoročně i v nastávajících letech.

Na 1. stupeň nově přišli v září školního roku 1948/49 Emil Minařík a Miloslav Jenšovský, třetí učitelskou silou zůstala z minulého školního roku Anna Pavlasová. Tito tři učitelé působili na 1. stupni téměř po celou dobu existence obecné a později národní školy, tedy do roku 1951, s výjimkou pí Pavlasové. Tu ve školním roce 1949/50 nahradila Olga Julišová.

Na střední škole došlo ke zvýšení počtu tříd oproti loňskému roku na čtyři. Pro tento provoz se už nedostávaly v budově školy volné učebny. Měla jich jen šest. Proto byl jeden ročník školy umístěn v domě č. 52 ve středu obce („sekretariát"), což byla nejčastěji 1. třída národní školy. Nově byli na školu ustanoveni učitelé Miloslav Smítka a J. Šindelář (oba na střední školu).

Ve školním roce 1949–50 se na naší škole zavedla jako nová praxe pomoci národnímu hospodářství prázdninová brigáda na česání chmele. V srpnu

1950 odjelo 20 nejstarších dívek a chlapců, za dozoru tehdy nového učitele Richtera, česat chmel v severozápadních Čechách. Novou pedagogickou silou se stala pí Běhounková, bydlící v podnájmu v Oldřichově v H. a učitel Zlámal. K 30. 6. 1950 měla střední škola 124 žáky, z nichž vyšlo 43 a ročník opakovalo 6.

Školní rok 1950–51 přinesl další novinky. *28. ledna 1951* byla z iniciativy Miloslava Jenšovského na škole ustavena *Pionýrská organizace*. Obdržela republikové pořadové číslo 111. Vedoucím se stal prodavač SKD J. Kešner. Přihlásilo se 88 dětí, z nichž 45 složilo v červnu 1951 pionýrský slib.

Další opatření se týkalo vzdělávací práce zavedením závěrečných zkoušek vycházejících žáků, podoba maturit. 8.–9. 6. proběhly písemné zkoušky z českého jazyka a matematiky, 11.–13. 6. ústní zkoušky z českého a ruského jazyka, z matematiky a jednoho volitelného předmětu. Zkoušky se uskutečnily před zkušební komisí, kterou tvořili: předseda – ředitel jiné střední školy (u nás ředitel školy v Jablonném v Podještědí Jaroslav Bambuch), zástupce MNV, Československého svazu mládeže , Revolučního odborového hnutí a školské komise MNV. Žáci všech tříd naší školy si vedli koncem školního roku dobře: 17 žáků, tj. 13 % splnilo s vyznamenáním, neprospěli 3, tj. 2,5 %.

Škola usilovala o rozšíření výukových prostor a nutného zázemí pro učitelskou práci: o učebny a o kabinety. Navrhovala spolu s předsedou rodičovského sdružení traťmistrem Fikerou *nástavbu o jedno poschodí. To nebylo vyššími státními orgány schváleno.*

O prázdninách roku 1953 skončil po 6 letech Jan Juliš práci ředitele školy.

Od *1. 9. 1953 nastoupil nový ředitel Jaroslav Bambuch* z Jablonného, bytem ve Vratislavicích. Do Mníšku dojížděl. Čekala ho práce s novou organizací povinné školní docházky *sloučením dosavadní národní a střední školy* a vytvoření nového typu školy – **osmileté střední školy (OSŠ)** podle Školského zákona z roku 1953. Zákon také zkrátil povinnou školní docházku na 8 let. Učitelský sbor tvořili učitelé Bambuch, Medlíková, Solařová, Minařík, Juliš, Smítka a Srb. V menších obcích, jako jsou spádové školy v Oldřichově v H. a ve Fojtce, mají na škole 5 postupných ročníků. Jsou samostatnými školami se svým ředitelem.

V Mníšku navštěvovalo v 1.–8. ročník 1954/55 celkem 239 žáků.

Stálá snaha ředitele a obce získat nové prostory pro výuku byla korunována úspěchem. Tentokrát bylo slíbeno vyhovět žádostem, ale **rozšířením**

pouze přístavbou ke stávající škole, nikoliv výstavbou nového objektu. ONV Liberec ji zařadil do plánů přístaveb.

Ještě i v poválečné době bylo předepsaným vzděláním učitelů absolvování učitelského ústavu, tedy střední školy s maturitou, tak jako tomu bylo zatím vždycky. Pokud nebyl na měšťance učitel s akademickým titulem, získávali *odbornou způsobilost* k výuce na tomto stupni školy zkouškou před metodickou a odbornou komisí okresního školského úřadu ze svého zájmového předmětu, který chtěli vyučovat. Získali tzv. „způsobilku" a mohli kvalifikovaně učit ve vyšších ročnících. Postupně sílil tlak státních a politických orgánů na vysokoškolské vzdělání učitelů. Univerzita Karlova zřídila v Liberci středisko dálkového studia a toho využili i naši učitelé. Jaroslav Srb získal tímto typem studia kvalifikaci učitele matematiky, fyziky a chemie. Jaroslav Bambuch kvalifikaci učitele matematiky a fyziky, Emil Minařík kvalifikaci učitele matematiky a fyziky, Miloslav Smítka v humanitních oborech.

Od podzimu roku **1954 začaly práce na přístavbě školy**. Přes celou zimu rachotily pod okny školy sbíječky, kompresor, docházelo i k detonacím při trhací práci tvrdé skály v místech, kde měla být nová kotelna, sklady pro uhlí a i prostory pro budoucí školní dílny. Tyto práce prováděly Pozemní stavby Liberec a trvaly až do dubna 1955.

Ve škole se na 1. stupni vyučovalo na směny. Střídavě vždy jeden ročník v jednom týdnu v ranní směně a příště v odpolední. Bylo zahájeno podávání obědů v budově bývalého MNV (dnes současného OÚ) a také v bytovém domě č. 244. Průměrná cena oběda byla 5,20 Kčs, ale děti platily v rozmezí od 2 do 3,20 Kčs. Rozdíl hradil MNV.

Výuka ve školním roce 1955–56 probíhala za ztížených podmínek vzniklých stavebním ruchem. Trpělivost však přinesla kladný výsledek. V novém školním roce 1956–57 se vyučovalo již v nových učebnách v přístavbě. Práce však zdaleka nebyly ukončeny, zejména co se týče pořízení fasády školy, dokončení tělocvičny, dílen, kuchyně s jídelnou, bytu školníka, učebny fyziky a úpravy terénu s úklidem okolí školy. Zřízení školní kuchyně v budově si vyžádalo také hledání nové studny s dostatečnou kapacitou pramene mimo školní budovu. Původní stála v blízkosti vchodu do školy.

Na škole bylo 250 žáků, jedna třída se vyučovala stále v obci, paralelky měl 7. ročník. Školnictví vykonávala paní Kristenová za pomoci brigád z řad rodičů školních dětí. Emil Minařík přešel k výuce na 2. stupeň školy.

Nový školní rok 1956–57 přinesl personální změnu ve vedení školy i v úklidu. Od 1. září byla na škole na 1 rok *poprvé zřízena funkce zástupce ředitele školy*. Stal se jím Emil Minařík. Školníkem byl Václav Karpíšek se svojí ženou. Zvýšené nároky úklidu při dokončovacích pracích přístavby zvládli dobře a ke spokojenosti. Stejně si počínal i *ředitel školy Jaroslav Bambuch, který k 31. 8. 1957 na škole po 4 letech ve vedení končil.* Za jeho aktivitou zůstal důstojný „pomník" zrekonstruované školy. Uměl se svým sborem překonávat těžkosti a čelit také nepochopitelné nepřízni vedení obce i malému zájmu veřejnosti v době, kdy byla každá ruka při dostavbě potřebná. Spolu s ním odešlo ze školy několik učitelů: Zlámal, Smítko a Hanušová.

V listopadu roku 1958, již za nového ředitele Emila Minaříka, došlo ke kolaudaci přístavby a rekonstrukce původní budovy.

Po krátkodobých zaměstnáních několika osob při úklidu školy vyhlásil ředitel Emil Minařík konkurz na místo školníka s bytem ve škole. Od 1. 9. 1958 byli přijati manželé Jan a Marie Šmatlánovi z Varnsdorfu. Byla to šťastná volba. Jejich svědomitost, laskavost v jednání s dětmi a školním personálem, pracovní nasazení a především vždy vzorný úklid školy nebude hned tak překonán. Přitom působili na škole až do svého důchodu, po 18 let poctivé práce pro děti.

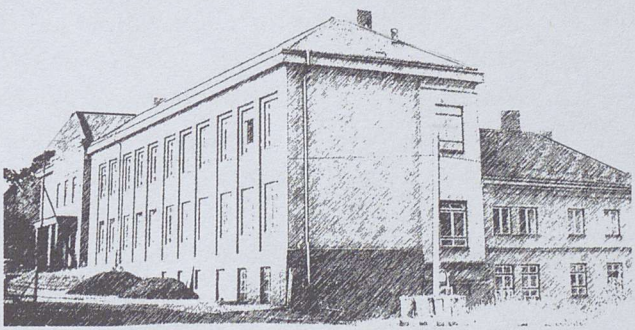

Škola převzala ladem ležící sad jednotného zemědělského družstva v blízkosti školy (dnes vilová výstavba při cyklostezce do Oldřichova v H.) a postupně ho přebudovala na školní pozemek, aby mohla prakticky plnit osnovy pracovního vyučování. Navíc byl vybudován včelín, o který se staral pan Kocour a následně jeho zeť, učitel Václav Harmáček, se zájmovým kroužkem dětských včelařů. Později byl pozemek zničen živelnou pastvou dobytka z kravína JZD a škola si musela vybudovat na přiděleném pozemku pod řadovou zástavbou u školy v sousedství domu pana Brabce nový.

Bez rozdílu jednotlivých školních roků se škola orientovala také na brigádnickou pomoc lesům a JZD. Byly to brigády jako sběr brambor,

sklizeň a úprava lnu, na zalesňování okolních lesů. Výtěžek byl věnován pořizování pomůcek nebo na nákup potřeb pro zájmové kroužky. Tak byla také pro školu zakoupena v roce 1959 filmová kamera Admira 16 na 16mm film. Po několik let byl zakončován školní rok dětským divadelním představením – práce učitelek Tláskalové (Stříbrná studánka, Kouzelná lampa Aladinova), Vaněčkové a Bílkové (Šeříkový sad), později i Chocholáčové (Popelka), teď už na jevišti v Oldřichově v H.

Volba povolání žáků se v průběhu let kampaňovitě zaměřovala na nábor žáků do potřebných preferovaných povolání. Po několik let to bylo hornictví pro učňovské školy v Žacléři a Meziboří u Litvínova. Jindy to bylo do zemědělství, později do stavebnictví, na vojenské školy a podobně. Plnění směrných čísel bylo také jedním z kritérií Odboru školství ONV při hodnocení výchovné práce školy.

Ve školním roce 1960–61 se dalším školským zákonem s platností od l. l. 1961 upravuje nová délka povinné školní docházky na 9 let zřízením **základní devítileté školy – ZDŠ**. Škole bylo ponecháno dosavadní dělení na dva stupně: 1. stupeň tvořil 1. – 5. ročník, 2. stupeň 6. – 9. Aby nedošlo k výpadku jednoho populačního ročníku pro učňovské a střední školy, byl přechod na devítiletou školní docházku organizován postupně ve dvou letech. *V přípravě školního roku 1960/61 mělo vedení školy za povinnost přesvědčit polovinu rodičů a žáků minulé osmé třídy k odchodu na studia a do učňovských zařízení a naopak druhou polovinu přesvědčit o potřebě setrvání v nově vzniklém 9. ročníku.* Úkol se podařilo splnit. Nová „devítka" v tomto školním roce měla 20 žáků a jejich třídním učitelem se stal nový učitel na škole Ladislav Ulrych z Oldřichova v Hájích, čerstvě promovaný na UK v Praze s aprobací chemie – biologie.

Významnou novinkou tohoto školního roku bylo *vybavení žáků* učebnicemi, sešity a dalšími školními pomůckami *úplně zdarma.*

Ačkoliv byla uskutečněna přístavba školy, počet žáků převyšoval kapacitu počtu učeben, kterých bylo v budově právě jen devět. Dělení tříd na paralelní nebylo možné, leda spojováním dvou ročníků l. stupně do jedné třídy. Proto ředitel školy opět organizoval výuku na l. stupni ve směnném provozu. Jedna směna (2. a 3. r.) učila dopoledne, druhá (4. a 5. r.) odpoledne. Příští týden opačně. Tento systém byl náročný nejen pro žáky a učitele, ale komplikoval i práci školní družiny, která musela upravit svůj provoz i na dopolední čas. Po třech letech skončila vychovatelka Hengsterová, jen půl roku vydržela pí Šmídová. Od l. 2. 1961 nastoupila Alena Nohavcová z Fojtky.

Ve školním roce 1960–61 se na naší škole opět ustavila *funkce zástupce ředitele ZDŠ.* Stal se jím učitel zdejší školy Josef Miklas, bydlící v obci. Další novinkou tohoto školního roku bylo *vydávání občanských průkazů patnáctiletým žákům* již na základní škole. Tehdy 33 žákům.

V závěru školního roku odešel na vlastní žádost po 13 letech působení na škole v Mníšku, z toho po 4 letech ve funkci ředitele školy, Emil Minařík. Odešel do funkce zástupce ředitele ZDŠ v Liberci-Rochlicích. Spolu s ředitelem odešli ze školy učitelé Josef Merta, Jarmila Skleničková, Květa Klozová, Eva Drašarová – Holubcová a Jaruše Zámečníková.

Od 1. září 1961 byl ředitelem školy jmenován Ladislav Ulrych, který v této funkci působil plných 19 let až do roku 1980. Tehdy byl povolán na Odbor školství ONV do funkce okresního školního inspektora s povinností převzít úsek škol z celého bývalého okresu Frýdlant a 5 velkých škol v městě Liberci. Postupně se stal vedoucím inspekčního oddělení základních a mateřských škol okresu Liberec a nakonec i vedoucím odboru školství ONV Liberec, kde setrval až do roku 1991. Blízkost odchodu do důchodu jej vedla k odmítnutí nabízené přihlášky do nového způsobu obsazování vedoucích míst konkurzem. Odešel na 2 roky do funkce zástupce ředitele školy ve Stráži nad Nisou a potom do důchodu.

Ve funkci zástupce ředitele nadále působil Josef Miklas. Nově na školu přišli: Hana Harmáčková, Jaroslava Vokálová (Gardoňová), Jana Pšeničková, Jaroslava Prouzová, Hana Nováková, Olga Damcová, Dagmar Chocholáčová, František Kubáček. Vedle vedení školy zůstali Václav Harmáček, Hana Horáčková, Olga Bílková a Božena Dědečková (Kuchařová).

V 60. a 70. letech škola nadále zachovávala všechny dosavadní prospěšné aktivity, které noví učitelé dále rozšiřovali a o nové obohacovali. Byly to např. *vánoční besídky* na pódiu školní tělocvičny nejen pro rodiče, ale i pro bývalé žáky školy. Ti si tato přestavení velmi oblíbili pro možnost osobního setkání s bývalými spolužáky i učiteli. *Škola organizovala vlastní letní prázdninové tábory dětí*, z části financované rodičovským sdružením. Po několik let probíhaly ve stanové základně v Černousích, v zámečku na Nové louce (obojí několikrát), dále ve stravovacím zařízení lesního personálu v Bedřichově (2x). Vše jen díky obětavosti učitelů, kteří věnovali svůj prázdninový čas péči o děti v letních měsících, ale také výboru SRPŠ za předsednictví paní Karpíškové, vedení pionýrské organizace a hlavní organizátorce, obětavé paní Ivoně Kuběnkové.

V těchto aktivitách nad jiné vynikají zejména *prázdninové výměny našich pionýrů a polských harcerů* (skautů) z Wrocławi. Na jejich počátku bylo dětské družební dopisování, které přerostlo v touhu po osobním setkání. Když uvážíme, že i mnozí z doprovázejících učitelů se dostali v počátcích šedesátých let vlastně poprvé za hranice vlasti, byl to zejména pro děti zážitek nad zážitky. Jednalo se, vždy po dvou letech, o týden pobytu: Našich v Polsku ve Swieradówě Zdróji, ve Sczeczinku blízko moře, v Karpaczi a Sklarské Porebě v Krkonoších, vždy s prohlídkou místních přírodních zajímavostí a také památek jejich domovského města Wrocławi. Polské děti jsme jednou ubytovali v táboře na Souši, protože Mníšek nepatřil do oblasti povoleného příhraničního styku. Později jsme si troufli překročit toto opatření a ubytovali jsme je už vždy ve školních třídách u nás. Bylo tím také díky obětavosti kuchařek vyřešeno celodenní stravování ve školní kuchyni. Poláci byli nadšeni z návštěvy Prahy, Liberce, Mělníku, Jizerských hor, ze společných posezení u táboráků v obou zemích se zpěvem, scénkami apod. Vše vyžadovalo obětavost školního personálu a samotných učitelů. Vždy se jednalo o dny z dovolené. Ten, kdo doprovázel v zahraničí, měl za povinnost věnovat další týden starosti a doprovodu harcerů u nás. Příbuznost jazyka umožňovala bezproblémovost při osobních kontaktech.

Rovněž *školní výlety* ve vyšších ročnících se přeorganizovaly z autobusových výlučně na pěší putování buď hvězdicovým systémem z místa ubytování anebo přesunem na každou noc jinam. Programy s organizačním zajištěním ubytování a stravování byly vypracovány pionýrskými domy v celé republice. Stačilo si vybrat, zaplatit, vzít na sebe riziko bezpečného pobytu a návratu domů – a vyrazit. Díky pochopení a obětavosti učitelů se naše děti dostaly do našich hor a pohoří, do měst v Čechách i do slovenských Tater. Nebylo jediné třídy, která by neměla na závěr školního roku takové vlastivědné putování, a to každoročně.

Osvětová beseda při MNV organizovala na škole *výuku hry na klavír*, kterou vyučovala paní Vlasta Honsová z Mníšku. Snad po 20 let trpělivě vzdělávala žáky, každoročně ve skupině kolem 15 uchazečů. Poplatek byl pro MNV a nebyl vysoký. Organizačně ji zajišťovala škola. Naše děti tak nemusely dojíždět do Lidové školy umění v Liberci.

Pěvecký žákovský soubor pod vedením učitelky Daniely Luňáčkové (Rj – Hv) a za klavírního doprovodu občana a přítele školy pana Antonína Kaliny z Mníšku každoročně vystupoval na okresních přehlídkách a soutěžích „O zlatou snítku", ještě po 90. roce v přehlídce „Svátky písní", a vždy se umísťoval ve velmi pěkném stříbrném pásmu. V soutěži „Písně přátelství"

měla učitelka Luňáčková vždy připravené do soutěže ruské a sovětské písně a získávala rovněž přední umístění v okrese. Nacvičit pásma písní pro oslavy významných výročí v obci, připravit soubor na dvojí soutěžní klání v okresním měřítku, to vyžadovalo velkou trpělivost a ochotu věnovat spoustu volného času nácviku i samotné účasti při soutěžích. Soubor časem přijal název Zornička.

Po odborářské činnosti se učitelé dvou obvodů úplných ZDŠ ve Stráži nad Nisou a v Mníšku spojili do jedné organizace s ménětřídními a mateřskými školami od Machnína, přes Radčice, Krásnou Studánku, Oldřichov v H. a Fojtku. Takový kolektiv kolem 80 členů si již mohl dovolit podnikat samostatné autobusové zájezdy vzájemně již dobře známých kolegů a přátel k podpoře vyučování dějepisné, zeměpisné a jiné látky. Po dvoje prázdniny 40 učitelů a správních zaměstnanců našich škol obsadilo plnou kapacitu školské vzdělávací základny EXOD. Jednou na 10 dní do Bratislavy a Budapešti, příště na 9 dní Vysoké Tatry s ubytováním v soukromí. Jednotlivci se zúčastňovali i častěji.

Stejně tak uskutečňovali společné březnové *oslavy Dne učitelů* k výročí narození Jana Ámose Komenského s povinným vlastním programem každé školy pro minimálně dvouhodinovou zábavu všech přítomných. Pořadatelství se vždy po roce střídavě ujímaly úplné ZDŠ. Vznikla tradice, na kterou se všichni těšili. Společné akce přispěly k dobrým kolegiálním vztahům, k výměně zkušeností, k utužení kolektivu, a tím také k prospěšné pracovní atmosféře na školách. Srdečná setkání kolegů po létech to jen potvrzují. A to nejen ve vztazích mezi bývalými kolegy, ale i ve vztazích k vedení školy.

Sdružení rodičů a přátel školy (SRPŠ) vedle manuální pomoci několika obětavých členů pomáhalo také při výchovné práci v pionýrské organizaci. Pro letní tábory se snažilo získat finanční prostředky na snížení nákladů na pobyt a stravování. Jednou z cest bylo založení tradice každoročních *rodičovských plesů*. Vzhledem k tomu, že obec Mníšek nemá svůj sál, pořádalo plesy v Oldřichově v Hájích se zajištěním autobusové dopravy pro všechny zájemce. K tomu připravilo bohatou tombolu zčásti z vlastních výrobků a darů místních závodů, zčásti z nákupu. Zorganizovalo i dvojice rodičů k rozprodeji vstupenek s týdenním předstihem, osobní pozvánkou ve všech domácnostech spádových obcí. Tento systém zaručoval dobrý finanční výtěžek. Byl vždy věnován na nákup předmětů potřebných ve škole, ale zejména na příspěvky dětem na prázdninové tábory. Pořádání plesů krátce pokračovalo i po „sametové revoluci".

Aktivní přístup školy ke *vzdělávací práci moderními formami* přinesl mimo jiné také jeden hmatatelný výsledek. V roce 1969 vyhlásil OŠ ONV tajnou soutěž mezi školami spočívající v počtu výpůjček naukových filmů na podporu vyučování. V prosinci byla soutěž odtajněna a nám přinesla nebývalou radost. ZDŠ Mníšek byla vyhodnocena na l. místě, aniž jsme něco tušili. Získali jsme cenu vítězů – nový promítací přístroj značky Meoclub v ceně 15 400 Kčs.

Blanka Chvojková (Rj – Tv) nacvičila se žákyněmi *spartakiádní skladbu „Slnko mladosti"*. Děvčata úspěšně prošla výběrovými zkouškami a svoji skladbu předvedla na okrskových, okresních a krajských srazech v Chrastavě, v Hamrech a v Litoměřicích. Při dalších spartakiádách se nácviku věnovala 2x učitelka Vitvarová (Ch – Tv) a Václav Harmáček (l. – 5. + Pv). Jejich námaha byla oceněna zařazením našich dětí do cvičení v Praze na Strahově.

Na necelé dva roky přišel na školu suplovat student vysoké školy, který přerušil studium, Jiří Loukota. Sám nadšeně provozoval a propagoval sáňkařský sport. Získal pro něj také žáky školy, stal se členem Sokola Oldřichov v H. a v lesích pod Špičákem vybudoval s dětmi sáňkařskou dráhu. Nejenže přinesl do obou obcí nový druh sportu, ale rozvinul dosud skryté předpoklady minimálně dvěma mimořádně sportovně úspěšným žákům – Bedřichu Růžičkovi a Františku Halířovi, oběma z Oldřichova v H. *Franta Halíř* pilně trénoval i po absolvování ZDŠ na dráze ve Smržovce a výsledek se dostavil. Ještě jako dorostenec byl *nominován do reprezentačního družstva sáňkařů ČSSR na olympijské hry v Grenoblu* v roce 1968. Umístil se tam na 24. místě, přitom ze 4 reprezentantů republiky byl druhý. Nakonec se stal členem Dukly Liberec a založil na tom svoji celoživotní existenci. Bedřich Růžička sbíral l. nebo 2. místa v okrese i v kraji.

Nelze zapomenout na velmi významnou *pomoc škole* v péči o údržbu školských zařízení, od kuchyně až po stav žákovských stolků ve třídách od *patronátního závodu Spolek pro chemickou* a *hutní výrobu*. Obětavě, rychle, bez reptání a ve prospěch MNV často také zdarma. Přitom jejich svazáci pomáhali ve vedení pionýrských oddílů a přispívali svojí účastí na pionýrských akcích.

Časté střídání učitelů na škole pramenilo také z faktu, že přicházely čerstvé absolventky, svobodné ženy, které se brzy vdaly, odešly na mateřskou dovolenou a již se na školu nevrátily. Tento kolotoč pracovníků se vedení školy spolu s MNV snažilo řešit také získáním bytů v obci ke stabilizaci kádrů. Koncem 60. let se po usilovných jednáních a přesvědčo-

vacích pohovorech podařilo získat dva byty v právě probíhající výstavbě pro pracovníky státního statku a družstevníky (proti hřbitovu v Mníšku). Byt získala učitelská dvojice Oldřich a Olga Nýčovi a učitelka ruského jazyka a dějepisu Alena Ludvíková. V domě č. 244 se zabydlel ředitel školy Ulrych a učitel Svoboda. V obci dosud bydlí ve svém domě manželská dvojice Hana a Václav Harmáčkovi a učitelka l. – 5. r. Edita Mišovicová (původně z Fojtky). V Mníšku také Olga Bílková, Dana Chocholáčová a vychovatelky Bobáňová, později Kolarovičová, Lidová, Ulrychová a Deduchová. Na nějaký čas to skutečně pomohlo, jednak škole osobním vlivem a možností lepší kontroly chování žáků v době mimo vyučování, ale také obci, neboť téměř všichni v obci bydlící zastávali různé funkce od poslanců MNV, ve složkách NF, přes členy osvětové besedy a rozhlasového kroužku obecního rozhlasu, v redakční radě Mníšeckého zpravodaje atd.

Ve výchovně vzdělávací práci školy došlo také k několika změnám:

- koncem roku 1962 a o prázdninách 1963 muselo vedení školy zajišťovat *nové dílenské prostory pro polytechnickou výchovu*, protože suterén v budově školy byl přestavěn na kryt CO. Byl vybrán prázdný objekt v blízkosti školy, u kterého bylo nutné vybudovat hygienické zařízení, zavést vodu, provést elektroinstalaci, postavit sklad paliva. To vše tehdy vlastními silami. Dodavatelská výstavba se nedala zajistit. Všichni muži na škole pomáhali pod vedením rodičů a přátel školy, zedníka p. Langra, elektrikáře Vaněčka, tesaře Horáka a instalatéra Trejbala. Dokázali to k novému školnímu roku 1963.
- vlivem nedostatku učeben se na l. stupni ještě praktikoval způsob výuky na směny. Pozdějším poklesem počtu žáků bývaly spojeny 1. a 3. ročník do jedné třídy, stejně tak 2. a 4. r. Samostatně se vyučovali prvňáci. Druhý stupeň školy vyučoval v 6 učebnách, protože byly vytvořeny dvě paralelní třídy v 6. třídách a dvě v 7. třídách. Do učebny 8. a 9. ročníku se už museli vejít všichni žáci bez ohledu na počet v jedné třídě. Několikrát byl větší než 40.
- v červnu roku 1966 byla zrušena jednotřídní škola ve Fojtce, tím v Mníšku o něco málo stoupl počet žáků ve školním roce 1966/67
- *ve školním roce 1968/69 byly poprvé i na školách všechny soboty volné.* Po jednoročním zavádění v minulém školním roce, kdy byla volná sobota jednou za 14 dní
- v roce 1969/70 došlo poprvé po létech k práci bez spojených ročníků na l. stupni a na 2. stupni poprvé bez paralelek. Vedení školy k tomu bylo přinuceno existencí jen 9 učeben pro 200 žáků na škole. A tak to už provždy zůstalo až do roku 2003
- o prázdninách 1971 došlo k havárii stropu nad školními šatnami, tedy ve staré části budovy, ztrouchnivěním dřevěných stropních trámů ve zdivu. Za prázdniny se podařilo vyměnit strop, takže od l. 9. mohl být zahájen provoz i ve třídě nad šatnami

- od 1. září 1971 se na školách zaváděl nový jednohodinový předmět – branná výchova
- 29. 5. 1972 byla pro oldřichovské žáky zřízena nová školní autobusová linka s odjezdem v 7.16 od sokolovny v Oldřichově v H. a s návratem v 15 hodin od školy v Mníšku
- od 17. září 1973 bylo zřízeno 2. oddělení školní družiny (pí Adámková a nově pí Lidová.)
- 26. 3. 1975 obdržel ředitel školy Ladislav Ulrych na krajském shromáždění v Ústí nad Labem čestný titul Vzorný učitel
- ve školním roce 1977/78 se připravovala nová přestavba vzdělávacího systému s **nově koncipovanými obory na základních a středních školách.** To v praxi umožňovalo žákům ZDŠ odejít již z 8. ročníku na studia (využilo 6 žáků). Povinná školní docházka zůstala devítiletá. Pro žáky, kteří odešli na střední školy, byl jejich 1. ročník stále ještě plněním povinné školní docházky. Vnitřní organizace školy doznala na několik let změnu: 1. stupeň tvořil 1. – 4. ročník, 2. stupeň 5. – 9. ročník.

V příštím roce **1978/79** byly podle pokynu ministerstva školství přechodně **zřízeny 2 typy škol** pod jedním řízením – **Základní devítiletá škola** a **Základní škola**, protože postup nové koncepce vyučování dospěl již do 3. ročníku l. stupně ZDŠ. Tyto tři ročníky tvořily již *základní školu*, zbývající setrvávaly v *základní devítileté škole*. K tomu si školy musely na přechodnou dobu pořídit dvojí razítka a na budovu školy oba uvedené názvy škol. Žáci mohli odejít i do náročnějších učebních oborů s předpokladem ukončit je maturitou.

Od roku 1979/80 platil již jen jeden název – **Základní škola**.

- v roce 1977/78 jednali zástupci OŠ ONV v sousedním Oldřichově v Hájích o zrušení školy, neboť počet žáků klesl pod 30. To podle předpisů neumožňuje ponechat dvojtřídní školu. Oldřichovští se bránili a ponechali na své škole aspoň jednu třídu spojeného 2. a 3. ročníku se 16 žáky. Paradoxně právě ti nejmenší, prvňáci, byli nuceni dojíždět, a zvládli to. Teprve v srpnu 1980 souhlasilo plenární zasedání MNV se zrušením školy k 31. 8. 1980.
- každoročně byl pro 7. ročník organizován týdenní lyžařský výcvik pod vedením odborně vyškolených místních učitelů (Vitvarová, Svoboda, Chvojková, Harmáček)
- počet žáků na škole pomalu klesal k číslu 200
- čas od času museli za nemocné vypomáhat také učitelé-důchodci z Liberce: Štrejchýř, Hronková, Sovadinová, Táborský, Karpíšek, ve školní družině Adámková, Kaněrová aj.

V průběhu devatenáctileté praxe ředitele Ulrycha došlo i k několika změnám ve vedení školy:

- 31. 8. 1968 odešel zástupce ředitele Josef Miklas (D – Z). Dálkově si dostudoval vzdělání pro střední školy a současně získal byt v Praze. Stal se zástupcem ředitele slepecké konzervatoře na Malé Straně. Dalším studiem získal titul PaedDr.
- Od 1. 9. 1968 se stal zástupcem ředitele Oldřich Nýč (Z—Ov), dosavadní ředitel ZDŠ Hodkovice nad Mohelkou, který jejich školu musel pro radikální názory před Srpnem 1968 opustit. Jedinou obcí v okrese, která v té době nabízela učitelské byty, byl právě Mníšek. Proto odbor školství ONV dislokoval manželskou dvojici Nýčových do Mníšku. Jeho žena se stala ředitelkou naší mateřské školy.
- Tzv. normalizace politických poměrů po roce 1969 způsobila, že Oldřich Nýč byl v rámci tiché rehabilitace v listopadu 1969 jmenován okresním školním inspektorem v Liberci a do konce roku nebyla zajištěna náhrada jiným zástupcem
- Od 1. 9. 1970 byl zástupcem ředitele jmenován učitel Jaroslav Žalud (M – F) z Hrádku nad Nisou, ubytovaný v bývalé MŠ ve Fojtce. Po ročním působení odešel do politické funkce a zástupcem ředitele naší školy byl od 1. 9. 1971 jmenován zdejší učitel Luděk Svoboda (1. – 5. r.), který přišel na školu 1. 9. 1968 z okresního domu pionýrů a mládeže.

Také u dlouholetých správních zaměstnanců došlo ke změnám:

- k 30. 6. 1968 odešla po 15 letech do důchodu „zasloužilá" kuchařka Kamila Ježková
- 4. 4. 1970 odešla do důchodu rovněž po 15 letech, výborná kuchařka Anna Havránková
- od 1. 5. 1977 odešli rovněž do důchodu manželé Jan a Marie Šmatlánovi – po 18 letech svědomité a přepečlivé práce, pro kterou se těžko hledají další kladné výstižné přívlastky

V letech 1973/74, 1977/78 a 1978/79 byl ředitel školy na dobu 3 až 6 týdnů povoláván na stáž na OŠ ONV k seznámení se s prací školního inspektora.

31. srpna 1980 skončil Mgr. Ladislav Ulrych po 20 letech práci na škole v Mníšku, z toho po 19 letech práce ředitele. Odešel na Odbor školství ONV v Liberci do funkce okresního školního inspektora.

Ve školním roce 1980/81 přešel na funkci *ředitele ZŠ Luděk Svoboda* a do funkce *zástupce ředitele* dlouholetý učitel této školy *Václav Harmáček (1.–5. +Pv).*

Hned na úvod museli oba řešit stěhování inventáře zrušené školy v Oldřichově v Hájích a uvést do činnosti již 3. oddělení školní družiny, zejména pro oldřichovské žáky. Další vychovatelkou se stala Jaroslava Ulrychová z Mníšku. Při mateřské dovolené pí Kolarovičové zastupovala Květa Volšíková z Liberce.

Ve školním roce 1981/82 bylo na škole celkem 193 žáků v l. až 9. ročníku. Byl to rok, ve kterém mimořádně nebyl poprvé po letech otevřen pro nezájem žáků 9. ročník. Ti využili možnosti odejít do škol a učebních oborů již z 8. ročníku.

Ve školním roce 1982/83 došlo ve vedení školy ke změně. K 31. 8. 1982 byl Václav Harmáček jmenován ředitelem ZŠ ve Stráži nad Nisou. *Zástupkyní ředitele* se stala zdejší dlouholetá spolehlivá učitelka *Zdenka Cimbálová (M – F)*.

Nadále škola slavila úspěchy na poli soutěží pěveckého souboru Zornička, ve výchovně-vzdělávací práci úspěšnou přípravou žáků na střední školy, starostí o školní prostředí. Došlo ke kompletní výměně střešní krytiny, k vybudování šachty pro budoucí *výtah popelnic* ze *školní kotelny*. Byl uveden do provozu v červnu 1982.

3. dubna 1983 zažila škola vloupání do budovy školních dílen rozbitím okna. Nic se neztratilo, pachatel se jen ukryl před nepohodou. Byl vypátrán a vlastními náklady musel uvést okna do původního stavu.

Náročná práce s rekonstrukcí střechy byla dokončena v roce 1983.

Ředitel školy Luděk Svoboda rozvázal na vlastní žádost v pololetí školního roku 1986/87 pracovní poměr s OŠ ONV a stal se církevním tajemníkem ONV Liberec.

Od února do srpna 1987 ustanovil OŠ ONV v Liberci na ZŠ zastupující ředitelku důchodkyni Alenu Portyšovou z Liberce. Zástupkyní zůstala Zdenka Cimbálová. Uvolněné místo ředitele bylo vyřešeno návratem a jmenováním *Václava Harmáčka* ředitelem školy s platností od 1. září 1987. Při tom zástupkyně Cimbálová přešla do stejné funkce na ZŠ Broumovská v Liberci a na škole byl zástupcem ředitele ustanoven Milan Páchym z Chrastavy.

Hned od ledna 1988 čekala vedení školy velmi náročná rekonstrukční práce v budově školy – generální výměna elektroinstalace a částečná u vodovodu. Dva ročníky 1. stupně se musely přestěhovat na jeden rok do budovy MNV (2. r.) a další do zatím volného třetího pavilonu mateřské školy (spojený 3. a 4. r.).

Ve vyučovacím procesu se škola rozhodla pokusně neklasifikovat žáky 1. třídy na pololetním vysvědčení. Na závěr roku se jim dostalo slovního hodnocení na vysvědčení. Měla to být cesta k odstranění dětského stresu ze špatných známek. Kladný nebo záporný výsledek buď nebyl vyhodnocen nebo nebyl zveřejněn.

Zlepšování prostředí a pracovních podmínek se v roce 1988/89 týkalo instalace vytápění školních dílen umístěných mimo budovu ZŠ akumulačními kamny. Na celé hlavní budově školy byly provedeny nátěry plechové střešní krytiny.

Jmenování ředitelů mateřských a základních škol a dalších školských zařízení (zvláštních škol, lidových škol umění, pionýrských domů aj.) vykonával odbor školství ONV. Podobně postupoval i při ustavování nových učitelů na jednotlivé školy. Vždy ale až po dohodě s ředitelem podle potřebných aprobačních předmětů.

Odbor školství ONV vykonával také kontrolní činnost. Každé tři roky prováděl tzv. celkovou inspekci prostřednictvím příslušného školního inspektora. Stanovené úkoly a uložená opatření kontroloval inspektor v tzv. následné inspekci v letech mezi celkovými inspekcemi. V poválečných letech byl na naší škole inspektorem pan Nozar, později Jiřina Bašíková, Augustin Drašner, Jan Hottmar, Stanislava Tykvanová a Marie Tomišková.

Po „sametové revoluci" byla školní inspekce oddělena od okresních školských orgánů a již nepodléhá řediteli školského úřadu, jako tomu bylo v minulosti. Řídí ji rovněž přímo ministerstvo školství. Již nemají pravomoc jmenovat ředitele ani učitele, vykonávají pouze kontrolní činnost. Pracují spíše v týmech. Z našeho okresu je v nich zařazen např. Jan Vrabec a Helena Čeřovská, oba z Liberce. Další členové týmu jsou z jiných okresů.

Školní rok 1989/90 byl od listopadu poznamenán **„sametovou revolucí"**. Na škole v Mníšku byla pracovní atmosféra téměř po celou dobu klidná, bez vášní a politických třenic. Teprve závěr školního roku přinesl tlaky tzv. Pedagogické iniciativy okresu Liberec, která ve svém programu prosazovala vyjadřování důvěry vedoucím pracovníkům na všech školách v okrese. V červnu se uskutečnilo i na ZŠ Mníšek. Ředitel školy Václav Harmáček obdržel od 16 pedagogických pracovníků 10x ano, 5x ne (jeho manželka se musela zdržet hlasování). Zástupce ředitele Milan Páchym dostal pro svoji funkci 11x ano a 5x ne.

Školní rok 1990/91 zahájil také výuku dalších cizích jazyků: kromě 7. ročníku, kde se vyučovala nadále ruština, měly ostatní ročníky německý jazyk. Zájmově byla vyučována angličtina (16 ž.), nově se pro 11 žáků vyučovalo katolické náboženství. Vyučujícím byl místní farář ThDr. Ing. Raban. V příštích letech ho vyučovala Ing. Vendégová na faře.

Soukromý učitel vyučoval 18 žáků hře na klavír.

Volbami 24. 11. 1990 byly zrušeny národní výbory, tedy i ONV Liberec. Nový zákon vytvořil obecní, městské a okresní úřady. Dosavadní odbory ONV byly přejmenovány na referáty, tedy i *referát školství.* Vedoucím Referátu školství Okresního úřadu v Liberci byl pověřen i nadále Mgr. Ladislav Ulrych. V jakémsi okresním pedagogickém referendu prostřednictvím existující tzv. pedagogické iniciativy dostal důvěru většiny učitelů okresu. Stejně tak i od nových funkcionářů okresního úřadu.

Zákon o státní správě ve školství, který vstoupil v platnost až 15. 4. 1991, *oddělil školskou problematiku od okresních úřadů a převedl ji do přímého řízení ministerstvem školství.* Obsazování funkce vedoucího školského úřadu se poprvé konalo konkurzním řízením. Do něho se dosavadní vedoucí Mgr. Ladislav Ulrych již nepřihlásil a 1. května 1991 vedoucí funkci opustil. Ředitelem ŠÚ byl vybrán jediný účastník konkurzu, RNDr. Robert Gamba.

Tyto změny se promítly i do naší školy. Místní Občanské fórum (OF) a stejně i několik učitelek na škole požadovalo nový konkurz na ředitele ZŠ Mníšek. Uskutečnil se 5. června 1991 a jeho výsledkem bylo stanoveno pořadí: l. Václav Harmáček, 2. Milan Páchym.

To však neuspokojilo některé přední mluvčí Občanského fóra v Mníšku i na škole. Vyžádali si nové konkurzní řízení, do kterého již dřívější účastníci konkurzu nevstoupili. To proběhlo 27. června na Školském úřadu v Liberci. Ze dvou kandidátů dostala od pětičlenné komise, ve které z obce zasedal zástupce MNV pan Miloslav Zima a za školu učitelka Bronislava Vítková, 3 hlasy Šárka Prachařová-Jedounková a 2 hlasy Ladislav Ulrych. Ten původně vůbec nezamýšlel do konkurzu vstoupit, ale byl o vhodnosti podání přihlášky přesvědčován některými členy OF v obci. Jiní to zřejmě neradi viděli. Jednota, aspoň v tomto případě, v místním OF vůbec nebyla.

Na škole byla v červnu roku 1990 zrušena Pionýrská organizace, která měla celkem 10 oddílů. Z nich 2/3 úspěšně vedli rodiče nebo nadšenci z řad veřejnosti podle zájmových oborů.

Ve školním roce 1991/92 nastoupilo nové vedení. *Ředitelkou školy byla na základě výsledku konkurzního řízení ustanovena Šárka Prachařová (Čj), zástupkyní Věra Malachová (Ch – Bi), obě ze ZŠ Vratislavice.*

V průběhu jejich řídící praxe došlo 2x k výjezdu žáků do škol v přírodě. 4. až 18. 5. 1992 vyjel z prvního stupně školy 2.–5. ročník do Milešova nad Vltavou a 23. 11. až 7. 12. 1995 do Velkých Karlovic do hotelu Milešov.

Rok 1992/93 byl náročný zejména pro zástupkyni Věru Malachovou, neboť ředitelka školy odešla na mateřskou dovolenou s příslibem návratu a Věra Malachová byla dočasně jmenována ředitelkou školy; zástupcem se stal zdejší učitel Ivo Lánský. Od příštího školního roku ředitelka Prachařová opět nastoupila.

Novou praxí se stal „Týden otevřených dveří". Umožňoval rodičům pobýt přímo ve vyučovacích hodinách a sledovat a porovnávat výsledky svých dětí. Tato praxe se stala každoroční a trvalou. Využíval ji bohužel jen malý počet rodičů (od 11 do 19).

Zástupce ředitelky školy Lánský uplatnil své výtvarné nadání a velmi vkusně upravil jednu učebnu v l. poschodí jako učebnu pro estetickovýchovné předměty s výhledem také pro nový 9. ročník. Otevření učebny dne 7. června 1994 bylo přítomno mnoho hostí – vedoucí ŠÚ a inspektoři.

Počty žáků pomalu klesaly a po několik let se pohybovaly v rozpětí 169–128.

Přínosem pro naši školu byl „Projekt rozvoje osobnosti", vyhlášený v roce 1994/95. Škola získala 100 000 Kč na budování odborných pracoven v příštím školním roce. A od listopadu 1995 se skutečně začalo s přestavbou bývalého krytu CO v suterénu školy na keramickou dílnu a laboratoř biologicko-chemickou. V září 1996 byly práce úspěšně dokončeny a byl opět důvod pozvat do školy vzácné hosty, které ještě rozšířila delegace japonských učitelů. Neskrývali nadšení a nešetřili chválou (l5. 10.). Zaujetí vychovatelky ŠD Marcely Kolarovičové pro keramiku a netradiční výtvarné techniky dávalo naději na užitečnou činnost našich dětí. Budoucí roky to jen potvrdily.

Škola každoročně sklízela úspěchy ve výtvarných soutěžích, v činnostech dívčího klubu nejen po školských zařízeních v okrese, ale i účastí na aktivitách Oblastní galerie v Liberci. Dokonce se děti 7. 4. 1997 podílely na „Výstavě dětské tvořivosti" při otevření Fantovy kavárny na Wilsonově nádraží v Praze a také na její vánoční výzdobě. Několikaletou tradicí byly a dosud jsou dětské jarmarky na chodbách školy k velikonočním a vánočním svátkům, kde děti prodávají rodičům a veřejnosti své vlastní výrobky. Pravidelně se zúčastňují a své umění předvádějí také na slavnostech v ZŠ Lesní v Liberci, v ZŠ T. G. Masaryka ve Frýdlantě a samozřejmě v Domě dětí a mládeže Větrník v Liberci.

Na podzim roku 1995 byla dokončena plynofikace školní kotelny. Tím bylo zaměněno vytápění hnědým uhlím za plynové.

Ministerstvo školství nabídlo všem školám v republice 3 varianty programu vzdělávání mládeže. Šlo o svobodné rozhodnutí z výběru: Základní škola, Obecná škola, Waldorfské školství. Učitelský sbor v Mníšku se rozhodl pro program **Základní škola**.

Koncem února roku 2000 odešla ze školy v Mníšku na vlastní žádost ředitelka Prachařová.

Od března 2000 nastoupila do této funkce Mgr. Věra Rosenbergová z Liberce, která vyšla úspěšně z konkurzního řízení. Aktivně se zapojila i do dění v obci a současně usilovala o získání finančních prostředků na vybudování nových prostor ve škole plánovanou rekonstrukcí půdního prostoru pro kabinety, ateliér a pro zájmovou činnost dětí. Bohužel se obci nepodařilo získat finanční prostředky z programu PHARE, a k potřebné rekonstrukci školní půdy tedy nedošlo.

Obdivuhodně se jí podařilo zapojit učitele do vedení zájmových dětských aktivit, kterými dovedou potěšit rodiče, ale i účastníky veřejných shromáždění v obci i v místním kostele. Přitom aktivita učitelů mimo vyučování není už dnes na mnoha školách v okrese tak běžným jevem.

V roce 2001 došlo z iniciativy sdružení obcí Jizerské podhůří v rámci programu vzdělávání obyvatel k vybudování a vybavení nové počítačové učebny 12 počítači, které zůstávají v majetku tohoto investora.

Od 1. ledna 2003 byly v celé ČR zrušeny okresní úřady. To přineslo také velké změny v řízení škol a školských zařízení. **ZŠ se stala právním subjektem**, to znamená, že si vyřizuje všechny administrativní, platové a osobní záležitosti téměř stejně, jako to dosud činil Školský úřad v Liberci. *Ředitelka školy Mgr. Věra Rosenbergová byla pověřena řízením této „příspěvkové organizace".* Vzhledem k tomu, že OZ v obci už nezřídilo jinou příspěvkovou organizaci, spadá pod ředitelku ZŠ také řízení mateřské školy, školní jídelny, školní družiny a vlastní základní školy s platností od 1. ledna 2003. K tomu byla na školu přijata administrativní pracovnice Ing. Dagmar Lišková z Mníšku.

Po celou dobu existence školy byla v činnosti školní kuchyně s jídelnou. Počet kuchařek byl vždy závislý na počtu strávníků. Podle norem stačila na 60 strávníků jedna kuchařka, na 100 dvě a do 150 dětí, pracovníků školy a jiných strávníků tři síly. Tento počet nebyl v Mníšku nikdy překročen. V posledním desetiletí jsou v kuchyni dvě kuchařky. Novinkou po sametové revoluci je možnost poskytovat obědy také lidem mimo pracovní vztah ve školství, což využívají zejména lidé v důchodovém věku, pracovníci obecního úřadu, lékaři a zdravotní sestry, příležitostní řemeslníci v obci a také některé podniky. Stravu si odnášejí, protože škola nemá samostatnou jídelnu oddělenou od dětí.

Dlouhodobými pracovnicemi v kuchyni byly již dříve vzpomenuté paní Ježková, Havránková, Kopecká, pí Šepsová, J. Suchomelová, Malá a Dolejšová, obě z Oldřichova v H., paní Vondrová, Žejdlová, Michajlová, na

přelomu století paní Tichá, Hanicová a Kárníková. V průběhu let i další s krátkodobějším působením. Vedoucí stravování je pí Blažková z Mníšku.

Školníci obývali se svými rodinami donedávna přiznávaný služební byt. Od doby rekonstrukce školy to byli manželé Karpíškovi, pak dlouhodobě Jan a Marie Šmatlánovi, Pavel Drápalík a nyní již po více než 15 let Vladimír Votruba. Vedle školnického pracovního úvazku, sníženého o péči o budovu, drobnou údržbu a topení, byly na škole vzhledem k velikosti podlahové plochy vždy dvě uklízečky (povětšině manželky školníků a jedna další síla). Mezi dlouhodobé pracovnice v průběhu let můžeme započítat paní Spurnou, Adámkovou, Volfovou, Šmahelovou, Brádkovou, V. Suchomelovou.

Přehled poválečných ředitelů školy a jejich zástupců v Mníšku a délka řídící praxe

Jméno ředitele	od – do	délka praxe	jméno zást. ředitele	od – do
Jaromír Stejskal, obecná š.	1.9.45–?.3.48	2,6 r.		
Jaroslav Müller	1.3.48–31.3.48	1 m.		
spojení s měšťankou	1.4.48–31.8.48	5 m.		
měšťanská a střední, Jan Juliš	1.9.47–31.8.53	6 r.		
Miloslav Jenšovský	1.10.48–31.8.51	3 r.		
Jaroslav Bambuch, OSŠ	1.9.53–31.8.57	4 r.	Emil Minařík	1.9.56–31.8.57
Emil Minařík	1.9.57–31.8.61	4 r.	Josef Miklas	1.9.60–31.8.61
Ladislav Ulrych, ZDŠ a ZŠ	1.9.61–31.8.80	19 r.	Josef Miklas Oldřich Nýč Jaroslav Žalud Luděk Svoboda	1.9.61–31.8.68 1.9.68–7.11.69 1.9.70–31.8.71 1.9.71–31.8.80
Luděk Svoboda ZŠ	1.9.80–31.1.87	6,5 r.	V. Harmáček Zd. Cimbálová	1.9.80–31.8.82 1.9.82 – 31.8.87
Alena Portyšová	1.2.87–31.8.87	0,5 r.	dtto	
Václav Harmáček	1.9.87–31.8.91	4 r.	Milan Páchym	1.9.87–31.8.91
Šárka Prachařová	1.9.91–28.2.00	8,6 r.	Věra Malachová	1.9.91–dosud
Mgr. Věra Rosenbergová	1.3.00–			

Z podnětu rodičovského sdružení ZŠ Mníšek došlo v listopadu roku 2003 k ustavení Rady školy. Má 9 členů. Po 3 ze zástupců rodičovského sdružení, učitelského sboru (s výjimkou ředitelky) a ze zastupitelů OÚ. Rodičovské sdružení navrhlo a schválilo paní Miroslavu Kárníkovou, Janu Trojanovou a Jiřinu Medkovou, vesměs z Mníšku. Učitelský sbor zastupuje zástupkyně ředitelky pí Věra Malachová, učitelky Mgr. Lenka Grebeníčková a z mateřské školy Miroslava Bukovinská. OZ Oldřichov v Hájích delegovalo zastupitele Jana Maděru, OZ Mníšek Jaroslavu Kernerovou a Mgr. Ladislava Ulrycha.

Ve čtvrtek 27. listopadu 2003 se navržení kandidáti sešli k volbě nejdůležitějších funkcí a k zahájení činnosti. Předsedou byl zvolen zastupitel Oldřichova v H. Jan Maděra, místopředsedkyní učitelka ZŠ Mníšek Mgr. Lenka Grebeníčková a jednatelkou zástupkyně rodičů Jiřina Medková.

Z bývalého jeviště v tělocvičně byl v březnu 2004 instalací pevné příčky vybudován sklad učebnic.

Na dobu letních prázdnin roku 2004 byla připravena nutná celková rekonstrukce hygienického zařízení v hlavní budově ZŠ v obou podlažích v rozpočtovém objemu 1 milion 100 tisíc Kč. Práce byly 1. července zahájeny a úspěšně pokračují. Současně došlo k výměně dožívajících oken za plastová. Zatím jen 13 kusů – třídy ve směru do parčíku k Tupým a v místnosti školní družiny. Na příští roky je plánována výměna venkovních dveří v celé budově a další postupná výměna oken v závislosti na množství finančních prostředků obce Mníšek.

Mateřská škola v Mníšku od roku 1945 do současnosti.

Její zřízení bylo povoleno Okresní správní komisí v Liberci písemným sdělením ze dne 5. října 1945. Vyučování bylo zahájeno 8. ledna 1946 učitelkou Marií Honsovou. Správcem školy byl ustanoven ředitel obecné školy Jaromír Stejskal. Společně se členy MSK pro ni vybrali dům č. 64 s vyhovující zahradou při silnici k dolní křižovatce. V této budově setrvala mateřská škola až do 5. listopadu 1960, kdy se stěhovala do vily č. 6. Od samého počátku se počet dětí pohyboval od 16 do 25.

Od 2. září 1946 byla ukončena správa ředitelem obecné školy a *Marie Honsová* byla pověřena *samostatným řízením mateřské školy*. Stravování bylo zajištěno podáváním 2 svačin bez oběda. Dopoledne kakao s rohlíkem, odpoledne houska se zavařeninou. Stravování platil částečně MNV a částečně Okresní péče o mládež. V době školních prázdnin byla uzavřena i mateřská škola.

Ve školním roce 1949/50 byla ředitelkou pí *Aloisie Jakešová*. Dobu péče o děti rozšířila na 10 hodin denně. Z toho důvodu byla také u nás poprvé v historii *zřízena funkce pěstounky*, kterou se stala pí *Věra Šrýtrová*. Prodloužení provozu si vyžádalo rozšíření stravování podáváním teplých obědů. Po dobu 2 měsíců byla MŠ v tomto školním roce uzavřena pro výskyt černého kašle.

Ředitelky, pěstounky, uklizečky i kuchařky se velice často střídaly, mnohdy i během jednoho školního roku.

Ve výchovné práci se MŠ každoročně zabývala nácvikem aspoň jedné divadelní scénky nebo společenské hry. Děti je vždy využily pro společná shromáždění s rodiči při příležitosti oslav Vánoc, Dědy Mráze nebo na závěr školního roku spolu s pásmem písniček, říkanek, tanečků a básniček. V roce 1954 vystrojili rodiče k místní oslavě 1. máje alegorický vůz pro děti k účasti v průvodu. Tato akce se opakovala v několika následujících letech. Děti znázorňovaly výjevy z pohádek.

Stěhování celé mateřské školy v **listopadu 1960 do vily č. 6** se uskutečnilo za *řízení ředitelky Květy Dolejšové* ze Stráže nad Nisou, později provdané Patrákové. To byla první ředitelka, která setrvala ve funkci po delší dobu, konkrétně po 4 roky v letech 1960–1964. Protože v té době stoupl také počet dětí, zajistila *poprvé rozšíření MŠ na 2 oddělení*. Druhé oddělení bylo umístěno do bývalého bytu v 1. poschodí, ale až po jeho uvolnění rodinou Bílkovou v červenci 1961. V 1. oddělení bylo tehdy 16 dětí, ve 2. oddělení 18. Staraly se o ně celkem 3 pedagogické síly.

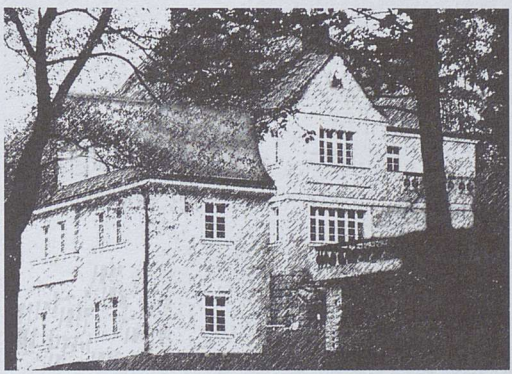

1. září 1969 nastoupila nová ředitelka *Olga Nýčová* z Mníšku a setrvala ve funkci 7 let. Zahájila úspěšnou spolupráci s místním Sborem pro občanské záležitosti při MNV Mníšek. Založila tradici loučení dětí s mateřskou školou. Děti také chodily zpívat a přát maminkám při svátku Mezinárodního dne žen, na vítání občánků nebo při zlatých svatbách místních občanů.

Od roku 1975 rozvíjela zajímavé pracovní aktivity nová *ředitelka Jaroslava Kernerová*, která se s rodinou přestěhovala z Liberce do Mníšku do domu č. 244. Dobré výsledky práce školy neunikly pozornosti odboru školství, proto každoročně posílal na řízenou praxi studentky Pedagogické školy

v Litoměřicích a v Liberci, některé i z naší obce (J. Ulrychová, M. Pekařová, L. Císařová, J. Kancnýřová, R. Suchomelová). Založila novou tradici práce s loutkou. Děti pak úspěšně předváděly nacvičené hry nejen v nižším oddělení, ale každoročně se zúčastňovaly okresní soutěže „Mateřinka" v Naivním divadle v Liberci. Bezpečnost pohybu po veřejných komunikacích jezdily trénovat na dětské dopravní hřiště do Liberce. Po celá léta vedly učitelky děti k hospodárnosti a k prospěšným aktivitám. Zejména se to týkalo sběru léčivých rostlin. O pestrosti forem práce a o jejich výchovných přínosech by se dalo psát ještě dlouho. Kladem bylo a je, že ředitelky a učitelky přidávaly k tradičním formám stále nové a rozšiřující. Jedná se např. o družební návštěvy německých rodin, které přijížděly shlédnout svoji rodnou obec. Vždy podarovaly děti pomůckami na výtvarnou výchovu. Podíl z finanční sbírky při svatodušní návštěvě v roce 1993 znamenal cenný dar pro hudební výchovu – klávesový nástroj YAMAHA do společného užívání s chrámovým sborem mníšeckého kostela. Patřily sem i „dálkové pochody" vybraných starších dětí na Dračí kámen, na Skalní hrad, na vrch Ostrý, na Hajní kostel aj. Pozdější *ředitelka Dana Janoušková* zavedla i výlety na jízdních kolech až do Ferdinandova k návštěvě soukromého arboreta a po okolních krásách. Ve spolupráci s rodiči a OÚ v Mníšku organizovala každoroční výlet dětí do Spolkové republiky Německo, konkrétně do zahrady prvohorních ještěrů Sauriergarten Kleinwekly u Budyšína.

V průběhu let působily na škole také učitelky Karásková, Crhonková, Dolanová, Pecová a krátkodobě i jiné. Mezi správními zaměstnanci dlouhodobě pracovaly kuchařky Pultrová, Ulrychová, Adamová, Knejzlíková a v úklidu zejména paní Švejdová, Slezáková, Veselá, Holubcová.

Škola si vždy velmi cenila pomoci od patronátních závodů. Byla to zejména naše chemička, ale také úspěšná spolupráce s kovodružstvem Likov ve Fojtce.

29. září 1986 nastal konečně dlouho očekávaný okamžik – **stěhování do nových pavilonů**. Po 8 let je budovali občané obce v akci „Z" i za pomoci

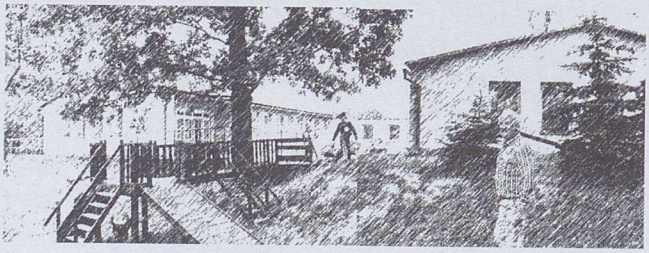

některých závodů a organizací. Za tu dobu poklesl počet dětí v obci natolik, že pro MŠ postačily jen 2 pavilony. Děti dostaly mimořádně

pěkný stánek s dostatkem prostoru uvnitř i na zahradě v blízkosti obecního sportovního areálu.

Již v roce 1985 založily učitelky novou formu ukončení pobytu dětí v MŠ před odchodem do ZŠ: Z dětských fotografií vytvořily tablo po způsobu středních škol a vystavily ho ve výloze samoobsluhy potravin. Nápad se ujal a je dosud každoročně opakován. Také rozloučení s mateřskou školou se ve spolupráci se ZŠ a SPOZ rozrostlo o souběžné vítání prvňáčků.

V průběhu let přišly do naší mateřské školy také *děti ze sousedních mateřských škol*. Nejprve to bylo v roce 1971 převzetí dětí i s inventářem školy z Fojtky. V roce 1995 začal OÚ z Oldřichova v H. denně přivážet osobním autem jejich děti k nám. Někdy jich bylo i 12. Přitom v předstihu od 1. 11. 1993 byla jejich MŠ zrušena a stala se elokovaným pracovištěm naší MŠ.

Od roku 1993 se táhne řešení složitých majetkových poměrů. Budova MŠ a základní inventární prostředky (ZP) patří závodu Spolchemie Ústí nad Labem: DKP patří OÚ Mníšek; provoz materiálně zajišťoval zdejší závod Chemické produkty Mníšek (CPM). Obec usilovala o převzetí objektů. Problém byl vyřešen, když obec Mníšek dne 18. 10. 2001 odkoupila objekty MŠ za 2 miliony korun. Paradoxem je, že odkoupila svůj majetek z práce občanů v Akci Z a ještě ji čeká platba daní a za převod nemovitosti.

K 31. 12. 1996 končila po 21 letech práce ředitelka Jaroslava Kernerová odchodem do důchodu. Několik generací prošlo jejím příkladným vlivem a výchovným působením. Vděčně vzpomínají, včetně rodičů, se kterými v práci vždy dobře spolupracovala.

Od 1. ledna 1997 se ujala řízení kvalifikovaná ředitelka Dana Janoušková z Oldřichova v H. Má ve svém kolektivu po léta téměř neměnné seskupení zkušených učitelek z místa: Miroslavu Kubišovou, Lenku Gerbejovou a do nástupu nové síly Miroslavy Bukovinské z Fojtky také na výpomoc důchodkyni Jaroslavu Kernerovou. To je záruka pokračování zavedených tradičních aktivit a předpoklad jejich dalšího rozvíjení.

1. leden 2003 *přinesl zásadní změnu v existenci mateřské školy*. Zrušením okresních úřadů v celé republice přešly všechny úkoly bývalého školského úřadu na jednotlivá zařízení. Došlo k povinnosti OÚ stanovit novou příspěvkovou organizaci s **právní subjektivitou**. Současně rozhodnout o počtu těchto příspěvkových organizací v obci. Vzhledem k administrativním složitostem a také s ohledem na zvýšenou finanční ná-

kladnost bylo obecním úřadům doporučováno zřídit jen jednu příspěvkovou organizaci. Obecní zastupitelstvo v Mníšku rozhodlo na svém zasedání již v listopadu 2002 o zřízení jedné, a tou se stala **základní škola**. Její ředitelka Mgr. *Věra Rosenbergová je přímou nadřízenou mateřské školy*. Dosavadní ředitelka Dana Janoušková je v e d o u c í odloučeného pracoviště. Zajišťuje chod MŠ a řeší její specifickou problematiku.

Mateřské školy byly také řízeny a kontrolovány odborem školství ONV Liberec. Naši školu v průběhu let kontrolovaly inspektorky: Lojková, Kotyková, Švárová, Vidnerová, Folková, Hamplová a Lubinová. Po sametové revoluci nastoupila stejně jako u základních škol, práce v týmech. Jejími členkami jsou z Liberecka pí Vokounová a Paclíková.

Kapitola čtvrtá: ZDRAVOTNICTVÍ

Německý lékař před válkou a během ní bydlel a měl svoji ordinaci v domě č. 43 (dům Tupých).

V letech 1945–1947 v naší obci lékař nebydlel a ani neordinoval. Lidé za ním docházeli do Stráže nad Nisou nebo do Liberce.

Mezi prvními působil v Mníšku MUDr. Janeček a dále po několik let MUDr. Foral, který se stal koncem 50. let podnikovým lékařem Československých státních drah v Liberci. Práci zdravotní sestry vykonávala pí Minářová z Mníšku.

V letech 1958–1968 měl Mníšek velmi zkušeného praktického lékaře s vysokými odbornými a lidskými kvalitami, **MUDr. Jana Šmída**, který se s rodinou nastěhoval do 1. poschodí tehdejšího zdravotního střediska č. 5. Zdravotní sestrou mu byla jeho žena, která měla vystudovaných 11 semestrů medicíny. V zájmu účinné pomoci pacientům zařídil dr. Šmíd i do našeho střediska rentgen, vydával potřebné léky, aby ušetřil pro někoho složité a namáhavé cesty do Liberce. Široké občanské veřejnosti i mimo naši obec byl známý svojí propagátorskou přednáškovou činností o prospěšnosti včelařství a zejména o nenahraditelném významu medu, mateří kašičky a propolisu.

Dr. Šmíd v roce 1968 emigroval s manželkou a částí rodiny z Mníšku do Švýcarska. Potřetí v životě jej potkaly útrapy vinou politických událostí a krutých osudů naší republiky, které se vždy dotkly jeho i jeho rodiny.

Pravděpodobně za lékařskou praxi u osob ve vysokých politických kruzích v době 1. republiky (pracoval jako osobní lékař manželky prezidenta paní Hany Benešové) byl při nástupu německé okupace v roce 1939 zatčen a vězněn v koncentračním táboře v Německu. Kdesi v Pobaltí, v blízkosti ostrova Usedom, známého utajovanou výrobou V1 a V2 (fau eins, fau zwei), nebo přímo na ostrově. Po osvobození v roce 1945 se vrátil k lékařské praxi do Prahy. Po roce 1948 byl novým politickým režimem ČSR odsouzen a žalářován na Slovensku v Leopoldově. Vrátil se až v roce 1957. Z rozhodnutí úřadů nikoliv do Prahy, ale do praxe obvodního lékaře v pohraničí na Liberecku v Mníšku.

Po deseti letech, při zásahu armád Varšavské smlouvy do vnitřních záležitostí Československa, se v roce 1968 rozhodl republiku opustit.

Po sametové revoluci byl v deníku Práce dne 29. dubna 1990 otištěn článek „Pevnost utrpení“, ve kterém bylo vzpomenuto zásluh našeho obvodního lékaře v době jeho věznění po Únoru 1948. Cituji: „Prvním lékařem

v Leopoldově byl major MUDr. Jan Šmíd, původně odsouzený k trestu smrti, který mu byl změněn na doživotní žalář. V minulosti byl přítelem Jana Masaryka, léčil manželku prezidenta Hanu Benešovou. Právě dr. Šmíd má zásluhu na tom, že se lékařská péče o vězně přece jen po roce 1953 trochu zlepšila." Mimo citaci volně uvádím, že šlo o jeho setkání s šéflékařem vězeňské služby, který byl Šmídovým spolužákem na studiích medicíny. Ačkoliv byl sám „mukl", našel odvahu a vyčetl inspekci žalostnou zdravotnickou péči o vězně. Výsledkem bylo posílení počtu lékařů o další tři.

Nepřítomnost stálého lékaře v Mníšku po odchodu dr. Šmída byla zatím řešena jen zastupováním, například MUDr. Linhartem z Liberce. Teprve 1. srpna 1969 byl definitivně ustanoven na naše zdravotní středisko **MUDr. Jindřich Kuběnka** a současně mu byl přidělen byt v sídle zdravotního střediska v č. 105. Před příchodem do Mníšku pracoval na chirurgickém oddělení nemocnice v Mělníku a právě řešení bytové otázky pro jeho rodinu bylo důvodem přijetí místa u nás. Zdravotní sestrou byla jeho žena Ivona Kuběnková, pak dlouhodobě místní Jaroslava Krejčová-Havránková, v současnosti Kamila Drobná-Daněčková.

Dr. Kuběnka se dvěma atestacemi si dlouhá léta udržoval svoji chirurgickou profesi jednodenní praxí týdně v nemocnici v Liberci a ve Frýdlantu, také nočními službami právě na chirurgických odděleních, a to až do roku 1985. Pro pacienty zřídil výdej léků přímo ve své ordinaci. Své volno vyplňoval i láskou k muzice – hrou na jazzovou trubku v amatérské lékařské kapele s názvem MEDIX. Ta příležitostně vystupuje jen tak pro vlastní radost a pro potěchu příznivců a přátel na různých lékařských setkáních a je zvána např. i na předvánoční vystoupení mezi soubory Základní umělecké školy v Liberci, jako tomu bylo v úterý 9. prosince 2003. Devítičlenný zájmový soubor si lékaři založili již v roce 1982, pravidelně zkoušeli a úspěch se dostavil. Svoje původní hráčské kvality získávali každý jinde již při gymnaziálních studiích a dobře se pak hodily k přivýdělku při studiu medicíny. Na svém repertoáru mají, jak sami říkají, „muziku svého mládí", tedy jazz.

MUDr. Kuběnka byl po mnoho let také aktivním členem myslivců při Lesním závodu Liberec, kde byl také závodním lékařem.

V poválečných letech vykonávala pí *Jiskrová z Mníšku práci porodní asistentky.* Současně plnila i odborný dohled nad novorozenci v rodinách. V 60. letech byla tato práce porodních asistentek převedena na dětskou lékařku našeho zdravotního střediska *MUDr. Dědkovou* ze Stráže n. Nis. a na *setru Pácaltovou z* Liberce. Ta po určitý čas vykonávala práci po pí

Jiskrové v domácnostech mladých maminek až do doby vytvoření poraden pro matky s dětmi v Mníšku a v Oldřichově v Hájích. Tam již ordinovala dětská lékařka i se svojí zdravotní sestrou.

Po tragické smrti lékařky Dědkové nastoupila na naše zdravotní středisko dětská lékařka *MUDr. Výborná*, zdravotní sestrou jí byla *pí Pierowská*, obě ze Stráže. Vzhledem k dlouhodobé nemoci MUDr. Výborné dětskou ordinaci definitivně převzal dne 1. ledna 2003 do této doby u nás zastupující dětský lékař *MUDr. Jan Tomášek* z Liberce. Sestrou zůstala pí Pierowská.

Již v období války byl v Mníšku na zaškolení a uvedení do praxe u MUDr. Effenbergera *zubní technik Josef Kadeřábek*. Po válce se nastěhoval do 1. poschodí původně Effenbergerova domu č. 105 a využil v něm existující zubní ordinaci. Později se přestěhoval do sousedního domu č. 244. Praxi dentisty provozoval mnoho let až do své náhlé předčasné smrti přímo v ordinaci v Krásné Studánce dne 26. ledna 1972 ve věku nedožitých 58 let. Dodnes pacienti vzpomínají na jeho zubařskou zdatnost. Zubní laborantkou byla u něho po dlouhou dobu Božena Karpašová z Liberce. Jako laborantka pracovala i u nástupce po panu Kadeřábkovi u MUDr. Jilemnického. Následovalo různě dlouhé zastupování několika lékařů, např. MUDr. Kučerové a MUDr. Neumana, oba s laborantkou Vlastou Vyčichlovou. MUDr. Friedlanderová u nás pracovala s laborantkou Mílou Pavlíkovou v letech 1977 až 1980. To nastoupil MUDr. Rudolf Rotter s laborantkou Zlatkou Holasovou a od roku 1987 ještě s Martou Smrtovou. Doktor Rotter u nás působil 10 let. Zažil ještě stěhování celého zdravotnického střediska v listopadu 1990 do 3. pavilonu mateřské školy. Potom odešel na místo primáře zubního oddělení nemocnice Liberec. Nyní provozuje soukromou praxi ve Vratislavicích a do Mníšku zajíždí na svoji rekreační chatu.

Pak opět došlo na časté střídání zubních lékařů: MUDr. Anna Jílková z Liberce se zubní laborantkou Martou Smrtovou, MUDr. Šťastná, *dále MUDr. Francírková*. Ta u nás o prázdninách roku 1999 ukončila praxi zubní lékařky pro odchod do důchodu. Na její místo nastoupila mladá MUDr. Markéta Bělková se zubní laborantkou Zdeňkou Koškovou a pracují zde i v roce 2004.

Ženský lékař ordinoval v Mníšku každý pátek až do roku 1988. Dlouhá léta to byl MUDr. Václav Ulvr z Liberce. Z nedostatku místa pro jeho ordinaci v budově našeho zdravotního střediska byla tato praxe z rozhodnutí ředitelství tehdejšího OÚNZ Liberec ukončena. Ženám byla doporučena návštěva ordinace v závodě Tesla Stráž nad Nisou.

Po léta vyhovující ordinační hodiny lékařů:

Praktický: pondělí a středa do 17 hodin, čtvrtek odpoledne a pátek do 10 hodin. Každý 2. pátek revizní lékař.

Dětský: úterý a čtvrtek

Zubní: pondělí a středa i odpoledne, pátek jen dopoledne

Zdravotní středisko bylo od roku 1945 umístěno až do listopadu 1990 v domě č. 105, který si kdysi postavil německý zubní lékař Effenberger. Pak bylo přestěhováno do volného třetího pavilonu v areálu mateřské školy, původně zamýšleného pro další třídu mateřské školy.

Kapitola pátá: SPOLEČENSKÉ ORGANIZACE

Sportovní klub – SK Mníšek, pak **Sokol,** následně **Tělovýchovná jednota Sokol,** časem **TJ Sokol chemička Mníšek, Fotbalový klub – FK Mníšek a Klub českých turistů Mníšek.**

K ustavení Sportovního klubu Mníšek došlo z podnětu Josefa Šindeláře a Josefa Lida *ve čtvrtek 28. srpna 1947 v hostinci U Procházků.* Na 3 plakáty, vyvěšené 2 dny před konáním ustavující schůze, se sešlo 28 zájemců o sportovní činnost. Schůzi zahájil Josef Kudrna výzvou ke zvolení předsedy a k ustavení výboru SK. Za předsedu byl vybrán právě Josef Kudrna, do výboru byli zvoleni: Richard Tomášek s funkcí matrikáře, František Benda jako hospodář, Ladislav Prošek jako sekretář, Antonín Mejstřík – pokladník, Karel Doležal – zapisovatel, Josef Lid, Josef Šindelář a Ladislav Luka jako členové výboru. Pro špatnou docházkovou morálku byl Ladislav Luka brzy ve výboru SK nahrazen Františkem Virtem. V roce 1948 byla ještě vytvořena funkce náčelníka ve smyslu trenéra fotbalového mužstva, kterým se stal Adolf Fišer, a funkce vzdělavatele – jednohlasně byl zvolen Josef Honsa.

Mimo zvolené funkcionáře byli na ustavující schůzi SK přítomni: Jaroslav Najman, František Stehlík, Karel Katz, Josef Valenta, Jiří Veselý, Bohumil Bobáň, Ludvík Matoušek, Květoslav Venigr, Josef Benda, Josef Kešner, Jaroslav Velechovský, František Hemelík, Vojtěch Senderovič, Jaroslav Hořeňovský, Josef Smolík, Josef Patřín, Jiří Suchomel, Jaroslav Kancnýř a František Virt.

Po provedené volbě bylo rozhodnuto užívat spolkovou místnost v hostinci U Procházků a výborové schůze konat vždy 1x za 14 dní. To vydrželo jen krátkou dobu. Výbor se pak scházel pravidelně každý týden ke 2 až 3 hodinovému jednání. Již od počátku si kladli za cíl vytvořit podmínky pro fotbal vybudováním hřiště, které v obci nebylo k dispozici. Všichni přítomní na ustavující schůzi přijali výzvu odpracovat na hřišti dobrovolně 50 hodin. Nadšený přístup přítomných naznačil dobré předpoklady k rozvoji SK. Dále bylo rozhodnuto poslat přihlášku do Pelikánovy severočeské župy fotbalové, na den 31. srpna vyhlásit dobrovolnou finanční sbírku v celé obci (vynesla čistý zisk 8 220 Kčs) a v neděli 28. a v pondělí 29. září 1947 uspořádat společně s hasiči posvícenskou zábavu se vstupným 25 Kčs (čistý zisk byl rozdělen na dvě části a poskytl každé složce 2 725 Kčs). S tím byla spojena nutnost podat žádost Správě státních kin o umožnění využít sál U Procházků. Byla uskutečněna

Mikulášská a Štěpánská zábava, od října 1x za 14 dní také „odpolední čaje" pro mladé s živou hudbou, které byly organizovány i v roce 1948 na sále U Fechtlů. Název čaje vystihoval i to, co se pilo: čaj, limonáda, pivo jen starší osmnácti let. Tyto akce byly konány s cílem získávat prostředky na vybavení SK, především hráčů, a přispívat ke kulturnímu životu v obci. Díky této činnosti byla finanční situace SK příznivá. Valná hromada ze 4. ledna 1948 uváděla výsledky hospodaření od založení: celkový příjem činil 39 624,40 Kčs, vydání 25 333,70 Kčs, takže čistý zisk byl 14 290,70 Kčs.

Činovníky výboru SK neustále zaměstnávala hlavní starost o vytvoření podmínek ke sportování, jmenovitě k založení fotbalového mužstva. V obci nebyla žádná tělocvična pro společná cvičení, tedy byly také omezené možnosti založit oddíl základní tělesné výchovy. Dokonce se ani nenašla odpovídající rovná a dostatečně velká plocha pro hřiště na kopanou. Vybrané místo nad prostorem bývalé cihelny bylo svažité. Nezbývalo, než pracně ubírat zeminu na jedné straně a převážet ji na stranu druhou. Pozorný návštěvník fotbalového hřiště ještě dnes pochopí a uzná velikost i namáhavost tehdejší práce s minimální mechanizací. Stačí pohledět k domu Spurných a Šilhavých, potěšit se rovnou plochou hřiště a ukončit pohled u pavilonu zdravotního střediska, které je vlastně pod uměle vytvořenou strání. Klobouk dolů! Velice pěkné hřiště se do dnešní podoby nedostalo najednou a rovina byla vytvářena ještě mnoha úpravami v pozdějších letech, ale bylo na světě. Posloužilo a stále slouží mnoha generacím k zábavě, k utužení zdraví a k užitečné náplni volných chvil. I k potěšení diváků.

Ještě na podzim 1947 byla ustavena dvě fotbalová mužstva. Pro jejich činnost bylo zakoupeno 11 ks kopaček od firmy Baťa, 11 ks trenýrek a 1 ks pro brankáře s náloketnicemi a nákolenicemi. To nebylo v poválečné době tak jednoduché, jak by se na první pohled zdálo. Stále existoval poválečný přídělový lístkový systém. Na nákup textilií a obuvi byly potřebné takzvané „body ze šatenek". Hráči i funkcionáři je společně shromažďovali ze svého a také obcházeli dobrovolné dárce z řad občanů. (Teprve od 1. ledna 1949 byl zaveden vedle vázaného lístkového trhu na některé produkty také volný trh, tedy bez lístků, ale za vyšší cenu, textilie a boty bez bodů.) Pro začátek zapůjčil modré dresy závodní tělovýchovný klub firmy J. G. Heusser, který neusiloval o registraci a provozoval sport jen rekreačně.

První přátelské zápasy sehráli muži v Heřmanicích. Mužstvo I. A zvítězilo 2:1, I. B prohrálo 1:4. Utkání s fotbalisty z Krásné Studánky se uskutečnilo na hřišti v Oldřichově v Hájích, další zápasy musely být pro absenci

hřiště v Mníšku sehrány na hřištích soupeřů, např. v Ludvíkově, v Bílém Kostele a ve Václavicích.

Od března 1948 bylo také ustaveno *družstvo dorostu*, jehož vedoucím byl nejprve na krátkou dobu pan Míl a potom Jiří Veselý. Na první trénink 4. května se dostavilo 16 mladých zájemců.

V roce 1948 se stále intenzivně pracovalo na úpravě hřiště, neboť již od ledna byla parcela v majetku SK darem od MNV. Péči o výstavbu hřiště měl za úkol celý výbor, ale hlavně pánové Kubín a Janeček. Byl jim dán souhlas k zajištění některých prací pomocí buldozeru, pokud ho seženou. K tomu mohou jednat o finančním příspěvku s národním správcem Františkem Balákem z chemičky. Jejich snaha byla marná – tato těžká mechanizace nebyla po válce tak běžnou, jako je tomu nyní. Čas neúprosně ubíhal. Proto výbor musel řešit situaci obstaráním výklopných vozíků na kolejničkách k rozvozu zeminy, následně i pro škváru vhodnou k pokrytí hřiště, dovezenou po železnici. Vše bez pomoci větší techniky. Úpravy hřiště se táhly i za provozu ještě dalších několik let, ačkoliv se na něm již hrály od sezóny 1948/49 i mistrovské zápasy.

Výborová schůze 17. února 1948 zvolila novým předsedou Václava Nováka z dolního konce, protože dosavadní předseda Josef Kudrna po půl roce na vlastní žádost odstoupil. Současně byli zvoleni 2 místopředsedové – Miroslav Kubín a Josef Lid.

Změna politické situace ve státě po revolučním Únoru 1948 směřovala k takzvané očistě od politicky nevhodných funkcionářů. Na schůzi dne *24. března 1948* byl proto plněn uložený úkol: ustavit i v SK akční výbor. Vzhledem k tomu, že nebyla shledána potřeba tzv. očisty, byl úkol vyřešen ustavením celého dosavadního výboru SK *Akčním výborem Sportovního klubu Mníšek.* Předsedou byl zvolen Miroslav Kubín, místopředsedou František Balák, jednatelem Ladislav Prošek, pokladníkem Antonín Mejstřík (koncem května odstoupil a byl nahrazen Ladislavem Bendou. Pro jeho odchod k vykonání vojenské prezenční služby byl pokladníkem zvolen Václav Ráz. Josef Lid i Antonín Mejstřík tuto nabídku odmítli), hospodářem František Benda, matrikářem Karel Janeček, kronikářem Josef Honsa, náčelníkem Adolf Fišer (náčelník byl ve významu trenér. Často se nezúčastňoval schůzí, proto byl 29. 6. nahrazen Ladislavem Lukou), zapisovatelem Jiří Veselý. Za revizory účtů byli zvoleni Josef Valenta a Miroslav Svatoň. Josef Lid v té době daroval klubu kompletní výbavu pro 11 hráčů. Dosavadní oslovování „kolega" bylo od června 1948 nahrazeno sokolským „bratr".

Na den *31. března 1948* byli do hostince U Fechtlů svoláni zástupci obou tělovýchovných spolků (v obci a v chemičce) v zájmu celostátně prováděného sjednocení tělesné výchovy a sportu v ČSR pod jeden název **SOKOL**. K tomu byla 20. dubna 1948 svolána valná hromada. Předseda AV SK Miroslav Kubín podal stručný výklad významu sjednocení celé tělovýchovy pod název obrozeného Sokola. Všichni přítomní souhlasili a dali slib pokračovat dále v práci k rozkvětu klubu.

Výstavba plochy hřiště pokročila do stadia, které umožňovalo zvát soupeře i do Mníšku, proto byl jmenován správce hřiště. Stal se jím od 4. května 1948 Antonín Mejstřík. Brzy ho nahradili Stanislav Brabec a pan Jína. Výbor také zajišťoval praní dresů, které prováděla paní Horáková, pak Hemelíková.

13. května byl již na našem hřišti sehrán přátelský zápas s SKD Liberec, 16. května opět u nás se Slavojem Krásná Studánka. Přitom od 26. 6. došlo opět na dobrovolné brigády k pokračující úpravě hřiště. Během roku sehráli naši fotbalisté přátelské zápasy s Ludvíkovem, Heřmanicemi, vlastní derby I. A a I. B, také stará garda červení – modří, dále s jedenáctkou Synthezie.

Od podzimu 1948 fotbalisté již začali *mistrovskou soutěž* s kluby: Bílý Kostel, Hrádek I., Machnín, Václavice.

Mezi hráče v průběhu let 1947 a 1948 patřili zejména Richard Tomášek, Jiří Veselý, oba Bendové, Ladislav Prošek, Karel Michálek, Jaroslav Vápeník, Josef Šindelář, Květoslav Veniger, kapitán Jaroslav Hořeňovský, Miroslav Kubín, Jaroslav Beran, Matoušek, Smolík, Valenta, Plocek, Najman, Bartoň, Tomek, Bohumil Bobáň, František Virt, Ondřej Špindor aj.

Vlivem celostátní reorganizace tělovýchovného hnutí došlo *11. listopadu 1948* v hostinci U Fechtlů k ukončení činnosti organizace SOKOL Mníšek a k vytvoření **Tělovýchovné jednoty Mníšek**. (Byl to další stupeň celostátně řízeného postupného vytváření budoucího orgánu ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy – jako jednotné tělovýchovné organizace, ke kterému došlo v roce 1956.)

Změny ve státě znamenaly pro některé členy výboru Sokola také změny v zaměstnání a časem i v bydlišti. Tak odešli z obce např. Ladislav Prošek, Karel Michálek, Miroslav Kubín aj. Zájem hráčů však nadále trval. Do funkcí ve výboru přišli noví členové: Vedle Václava Ráze působili např. Jan Trojan, Miroslav Svatoň, Adolf Fišer a zejména neúnavný a obětavý Bohumil Pacák, který byl duší tělovýchovy a zejména kopané v Mníšku nejen po roce 1948, ale po celý svůj život.

Postupem doby se zapojily také ženy. Založily *oddíl základní tělovýchovy*. Svá cvičení realizovaly ve školní tělocvičně; současně se věnovaly i cvičení s dětmi – s dívkami i chlapci, přesto jejich práce nebyla v průběhu let tak systematická jako žákovská a mužská kopaná. Bývala spíše kampaňovitá a v současnosti již nepracuje. Místo toho se v posledních letech čas od času ujmou některé maminky cvičení s malými dětmi ve školní tělocvičně, jako pí Ing. Petrová, Mgr. Grebeníčková aj., nebo i cvičení mladých žen, pí Kadeřábková, Michajlová, pracovnice OÚ pí Blažková.

Od roku 1973 se jednota rozrostla o třetí zájmovou oblast, a to o *oddíl turistiky* a od roku 1987 fotbalový klub o *oddíl ženské kopané*.

Činnost oddílu kopané se v poválečných letech realizovala v tehdejší nejnižší soutěži – v okresním přeboru. Jeho vývoj v dalších 20 letech není podrobně zpracován. Víme, že až v *roce 1974* obsadil oddíl 1. místo. Tím *přestoupil poprvé do I. B třídy*, kterou po roce zakončil na předposledním místě. Také v dalších letech se střídaly sestupy s postupy.

Cenné bylo, že od 70. let měl oddíl také *družstvo žáků*, které se střídavými úspěchy soutěžilo v okresním přeboru. Mezi jeho vedoucími se vystřídali Václav Jelínek, Josef Kolář, Slávek Kešner, Emil Golis, v 90. letech Martin Haas a Václav Hofman. Delší dobu setrval ve funkci trenéra pan Frydrych. Pod jeho vedením se družstvo po několik let pohybovalo kolem středu tabulky. Výrazně úspěšnými střelci byli Jan Dunka a Radek Bukovinský.

Časem byl oddíl převeden do skupiny mladších žáků a v roce 1996 byl přebudován na *družstvo žáků elévů*. Zajímavostí je, že v tomto družstvu mohly působit i dívky, což u nás splnily žákyně Holubcová, Knejzlíková a Studená. Novinkou bylo i trenérské obsazení. Poprvé ho zastávaly ženy: Jiřina Radoušová a Miroslava Kubišová, která po 11 let hrála v našem ženském družstvu kopané.

Počátkem 80. let bylo po létech obnoveno také *družstvo dorostu*. Většina hráčů byla z Nové Vsi a z Liberce, z Mníšku jen čtyři. Po nepravidelné docházce cizích trenérů se družstva ujal Bohumil Pacák ml. Toho v roce 1986 vystřídal předseda jednoty Miloslav Bagač. Bylo to v době, kdy docházková morálka dorostenců byla přímo katastrofální a vedla nakonec i k zániku družstva. Po jeho pozdější obnově se ujal funkce trenéra bývalý hráč Jaroslav Šrám. I když se výrazně zlepšila tréninková docházka, přesto

v roce 1987 skončili v tabulce poslední. Ani v dalších letech nebylo družstvo bez problémů. Až v sezóně 1989/90 obsadili 9. místo. Nejlepšími střelci byli Radek Bukovinský a Jiří Celler.

V roce 1974 měla Tělovýchovná jednota Sokol Mníšek již 125 členů, z toho 75 mužů, 20 žen, 8 dorostenců a 22 žáků. Finanční hotovost jednoty byla špatná, návštěvnost diváků na hřišti nepatrná. Ještě že na výstroj přispívala chemička, která také zapůjčovala vlastní autobus k dopravě hráčů a fandících diváků na hřiště soupeřů jen za úhradu pohonných hmot. Až od roku 1986 získala TJ nákupem autobus od Naivního divadla, který do doby výstavby vlastní garáže u kabin parkoval v Liberci u Kolosea. Druhý autobus si TJ pořídila 18. 1. 1991 od odborové organizace Autobrzdy Hejnice za 65 000 Kčs.

Postupně se kádr mužstva doplňoval o hráče z Liberce a okolí. Tak se stávalo, že v mužstvu hráli třeba jen tři až čtyři z Mníšku: Miloslav Bagač, Dušan Soukup, Pavel Prokop, jindy zase jen Petr Jarschel, Petr Weisenbilder nebo později Radek Bukovinský, Jiří Celler, Tomáš Haas. V roce 1983 se stalo naše družstvo mužů *přeborníkem okresu*. Reorganizací soutěže postoupili do I. A třídy s názvem *Krajská soutěž I. třídy*.

Po mnoho let byl hlavním a velmi úspěšným trenérem Miroslav Šilhavý. Od roku 1987 ho vystřídal hrající trenér František Erban, ale později se vrátil opět Miroslav Šilhavý. V roce 1987, při další reorganizaci okresních soutěží, přešel oddíl z krajské soutěže do I. třídy.

Úprava sportovního areálu byla zahrnuta do výstavbových akcí MNV ve volebním období 1981–86. V té době byl již po několik let předsedou **TJ Sokol chemička Mníšek** Miloslav Bagač, tajemníkem Bohumil Pacák ml., pokladníkem Bohumil Pacák st. I s odstupem let se dá prohlásit, že pod jejich vedením byla vytvořena aktivní členská základna jednoty a společně se jim podařilo dosáhnout největšího pokroku v historii Sokola Mníšek vytvořením dobrých podmínek, odpovídajícího zázemí i vzhledného a účelného stánku kopané. K vytvoření atmosféry důvěry, spolupráce a zábavy i jako výraz poděkování organizoval výbor po několik let „Velikonoční ples" (v sále Besedy v Liberci se zajištěnou dopravou z Mníšku. Později také v restauraci U Kořínků v Nové Vsi).

Změna výboru nastala v roce 1986, kdy pro vysoký věk předal Bohumil Pacák st. funkci pokladníka svému synovi. Jeho nahradil ve funkci tajemní-

ka Miroslav Šilhavý. TJ měla v té době 182 členů, z toho 22 žáků. Od roku 1989 byl místopředsedou Dušan Soukup.

Po *dokončení tenisového kurtu* a po jeho oplocení (v hodnotě 30 tisíc korun) byly zahájeny *práce na přístavbě kabin* a jejich rozšíření zhruba na dvojnásobek. Celkový rozpočet 170 tisíc korun byl do roku 1982 vyčerpán částkou 119 tisíc na vybetonování základů, postavení obvodových zdí a za nákup vazníků na zastřešení. Ty byly vyzvednuty na betonový věnec ještě v roce 1982. Zbývající finanční prostředky byly použity v roce 1983 na vybavení kabin a na saunu. Byla otevřena 23. října 1986 a sloužila ženám (ve středu) i mužům (ve čtvrtek, každý týden). Následovaly práce na přístavbě kabin a místnosti pro sklad a vodárnu. Současně byla vybudována nová elektrická přípojka.

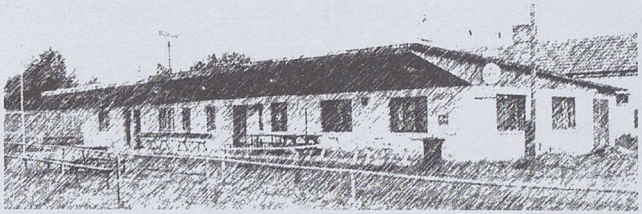

Práce na vytvoření potřebného zázemí pokračovaly i v roce *1987 výstavbou posilovny*, umístěné v prostoru za kabinami. Ve skutečnosti šlo o výstavbu garáže pro autobus, který oddíl koupil od Naivního divadla v Liberci. Činovníci výboru tak obešli podstatně přísnější stavební předpisy pro výstavbu garáží, současně byl tak získán prostor pro uskladnění potřebné techniky na úpravu hrací plochy hřiště a tenisového kurtu.

Ještě v roce 1987 si jednota pořídila 6 vysokých ocelových stožárů pro uchycení ochranných sítí za brankami. Hrací plocha byla večer při tréninku osvětlována z jednoho bočního stožáru u kabin dvěma silnými světelnými zdroji. V létě 1989 došlo k rekonstrukci hrací plochy a k osetí novou trávou odbornou firmou z Liberce. Osm zápasů podzimního kola bylo proto odehráno na cizích hřištích.

Výbor TJ najal od 1. ledna 1991 od OÚ restauraci „Na Křižovatce", ale z důvodů restitučního návratu majetku původním majitelům byla činnost brzy ukončena. Kiosek na hřišti vedli krátce manželé Cellerovi, dále Jan Čulík, který pro časové zaneprázdnění činnost ukončil, a práce se ujali formou soukromého podnikání manželé Jelínkovi. Od srpna 1992 ho převzal Robert Michajlov, respektive jeho matka, později manželé Kárníkovi z Fojtky, kteří tuto činnost dobře vykonávají již po více jak 7 let, od roku 1996.

Oddíl pořádal každoročně letní turnaje v kopané. Od 4. června 1984 bylo vyhověno žádosti našeho oddílu kopané a tyto soutěže byly pojmenovány čestným názvem „Memoriál Josefa Hamtila", uděleným OV Českoslo-

venského svazu tělesné výchovy v Liberci. Bylo odehráno celkem 6 ročníků tohoto turnaje. V roce 1990 byl po dohodě s rodinou Josefa Hamtila odehrán poslední ročník.

40. výročí založení tělovýchovné jednoty Sokol bylo důstojně vzpomenuto 5. července 1986 fotbalovým utkáním staré gardy Mníšek se starou gardou Sparty Praha s Kvašňákem, Caudrem, Jurkaninem a Melicharem, kterému přihlíželo na 700 diváků. Mníšek prohrál 3:2, když za nás dali branku Bagač a Vávra. V 90. letech se na našem hřišti představila také bývalá jedenáctka pražské Dukly.

Oslavy výročí ještě pokračovaly o dalších nedělích. Turnaj, jako 3. ročník Memoriálu Josefa Hamtila, poctily návštěvou kluby z Chrastavy, Nové Vsi a Rapid Liberec. Mníšek obsadil 1. místo.

V tomto jubilejním roce v ročníku 1985/86 hráli muži v krajském přeboru (ze 14 mužstev byli naši jedenáctí), dorost hrál okresní mistrovskou soutěž B (z 8 družstev byli šestí), žáci kopali v okresní soutěži A (ze 17 družstev byli šestí).

Černým rokem v celé dosavadní historii fotbalového oddílu mužů *byl rok 1991*, kdy se oddíl poprvé nezúčastnil žádné soutěže, ačkoliv měl postoupit do oblastní soutěže místo Rapidu Liberec. Klub těžce nesl případ předsedy Miloslava Bagače, který se nevrátil ze Spolkové republiky Německo údajně pro porušení jejích zákonů. Ve výboru docházelo k hádkám, neúspěchy byly svalovány na některé členy výboru. Pravda byla asi někde uprostřed. Faktem bylo, že krize ve vedení fotbalového oddílu se přenesla i na celý výbor TJ, který postupně už pracoval vlastně jen pod hlavičkou *Výbor fotbalového klubu Sokola*. Ten odstoupil z činnosti a 20. února 1992 byl zvolen nový výbor s převahou žen. Předsedkyní se stala Zdena Prokopová, tajemnicí Bronislava Vítková, hospodářkou Lenka Červinková, místopředsedou Václav Jelínek, který je známý svojí pečlivou činností kronikáře oddílu s precizní statistikou každého ročníku kopané až do dnešních dnů. (Současně opatruje zápisovou knihu SK z let 1947/48, která byla nalezena v pozůstalosti Miroslava Svatoně novým majitelem Svatoňova domu panem Erbanem.)

Časem začal mít OÚ připomínky ke způsobu vedení účetnictví. Náprava se nedostavovala. Tak došlo k hrozbě ukončení bezplatného využívání obecního majetku, tj. hřiště, kabin, sauny aj. Výbor FK se situací začal vážně zabývat a na 2. dubna 1993 svolal výroční členskou schůzi s volbou nového výboru FK. Předsedou byl zvolen Martin Haas, místopředsedou Jiří Kadeřábek, jednateli Zdeněk Čeřovský a Iva Stránská.

Po roční přestávce musel oddíl kopané mužů začít hrát mistrovské soutěže od III. třídy – Jih. Byl znovu založen 3. 7. 1993. Trenéry se stali pánové Hastrdlo a Korbas. Dalšími byli Marek Tvrzník a od roku 1996 Jiří Zeman. Vedoucím mužstva byl Václav Jelínek. Náročnou cestu do vyšší třídy – *do okresního přeboru* – překonali hráči v roce 1997/98 obsazením 1. místa ve III. třídě – Jih.

V podzimním kole ročníku 1999/2000 obsadili v okresním přeboru naši muži pod vedením trenérů Chocholouška a Ševčíka 1. místo. Byla šance na postup do I. B třídy. Nekázeň hráčů a funkcionářů v jarním kole však všechny naděje pohřbila. Tentokrát přišel nový *černý den*. V dubnovém utkání s Habarticemi naši prohráli 3:6. Během zápasu rozhodčí vyloučil 2 naše hráče a nařídil jednu problematickou penaltu. Protože tomuto zápasu předcházela fáma, že se rozhodčí při návštěvě restaurace před zápasem na hřišti v Krásné Studánce vyjádřil k průběhu budoucího utkání přesně v tom smyslu, jak nakonec dopadl, tedy 2 vyloučení a penalta (zdroj údajného výroku nebyl zjištěn), vyvolala zpráva nervozitu mezi hráči i funkcionáři, nervy byly napnuté k prasknutí. Výsledkem bylo, že po zápase byl rozhodčí vedoucím našeho mužstva inzultován, navíc funkcionáři odmítli zaplatit poplatek rozhodčímu a jeho pomocníkům. Stav řešila disciplinární komise okresu a vynesla tvrdý verdikt – oddíl zaplatí 5 000 Kč pokuty, z výsledkové tabulky mu bude odebráno 6 bodů, na 4 utkání bude uzavřeno hřiště a FK musí posílit při utkáních počet pořadatelů na 10 lidí. Václav Jelínek dostal zákaz činnosti na 1 rok, tj. do 19. 4. 2001. Letitý sen o postupu a poctivá snaha řady současných a dřívějších hráčů byla zmařena. Oddíl pokračoval v soutěži III. třída – Jih, skupina B. V podzimním období 2001 byl druhý, v jarním období si pohoršil a skončil desátý.

V sezóně let 2002/2003 byl FK Mníšek účastníkem okresního fotbalového přeboru s kluby: Frýdlant, Nová Ves B, Vratislavice, Habartice, Bulovka, Hlavice, Rozstání, Stráž n. N. B, Hejnice B, Ruprechtice B, Bílý Kostel, Raspenava, Osečná. V podzimní části skončili na posledním 14. místě s pasivním skóre 13:50. To vše za dobře hodnoceného vedení trenéra Šilhavého a za štědré sponzorské podpory podnikatele Jiřího Zemana z Mníšku. Příčin neúspěchu byla celá řada: špatná tréninková docházka, odchod 10 hráčů v průběhu sezóny, téměř žádný zájem hráčů o zlepšení stavu, torzo jedenáctky musí při zápasech často doplňovat i sám prezident klubu Zeman atd. I v jarní části nedošlo ke zlepšení a FK Mníšek zůstal na posledním 14. místě. To znamená pád z okresního přeboru do III. třídy – Jih. Do soutěží 2003/2004 vedl mužstvo opět trenér Miroslav Šilhavý,

vedoucím mužstva byl Václav Jelínek, prezidentem klubu Jiří Zeman, jednatelkou Marie Zemanová, hospodářkou Dana Krištofová. Toto složení je vlastně nevoleným a neměnným výborem FK již po několik let. Po podzimním kole obsadil FK Mníšek 6. místo se 16 body mezi 13 účastníky III. třídy.

FK má 30 členů, žákovské družstvo se rozpadlo, což znamenalo podle pravidel účasti FK v soutěžích pokutu 5 000 Kč.

V roce 2002 se začal projevovat zvětšený zájem členů FK a mladých lidí z Mníšku o hraní tenisu na našem kurtu. Rozhodli se *založit klub neregistrovaných hráčů tenisu.* Ustavující schůze proběhla dne 16. února 2003 v klubovně FK na hřišti. Zájem projevilo 19 budoucích hráčů, schůze se zúčastnilo 16 z nich. Z žen to byly zejména: M. Holubcová, M. Kubišová, L. Červinková, M. Kárníková, V. Votrubová, Hrušková, Böhmová. Z mužů především F. Erban, M. Bagač, J. Zeman a většina hráčů FK.

Tenisový kurt byl získán do pronájmu po dohodě se starostou obce. Mimo sportovní vyžití plánují údržbu kurtu samotného, jeho oplocení, zavlažování apod. Aktivním zakladatelem a vedoucím je František Erban z Mníšku.

Již šest let finančně podporuje chod FK Mníšek čtyřiačtyřicetiletý podnikatel a předseda klubu Jiří Zeman z Mníšku a je na to vlastně sám.

Ojedinělou novinkou v historii kopané v obci se **v roce 1987 stalo založení fotbalové jedenáctky žen**. V tréninku jich bylo zapojeno 16, později 20, hrály pod vedením trenéra Břetislava Frydrycha. Svoji činnost zahájily utkáním s místními požárníky a s ženami Rapidu Liberec. Sice prohrály, ale ukázaly perspektivu úspěchů. Zúčastnily se amatérské kvalifikace „O srdce Mladého světa", kde mezi 50 kluby vybojovaly semifinále a mezi 15 družstvy z celé republiky od Prahy po Uherské Hradiště nakonec skončily těsně před postupem do finále, tedy na 3. místě. Je patrné, že družstvo udělalo nebývale vysoký výkonnostní vzestup.

V prvních letech hrály nejčastěji v sestavě: z Mníšku M. Kubišová, M. Holubcová, Z. Prokopová st., B. Vítková, L. Červinková, D. Zubrová, Petráčková, později Z. Prokopová ml. a M. Prokopová. Z cizích Bervidová, Žembová, Dubská, Floumová, Ježková, Strnadová, Hanzlová, Bernátová, Švárová a Herodesová.

Ženy byly zařazeny do mistrovské soutěže *III. ligy žen* v níž v ročníku 1990/91 skončily na 3. místě. To znamenalo postup do *II. celostátní ligy.* V této soutěži setrvaly po několik let. Od 5. 1. 1992 převzal práci trenéra Vladimír Housa. Přestoupil z FK Krásná Studánka, asistentem mu byl dosavadní trenér Frydrych. Za soupeře měly Janov n. N., Hradec Králové,

Příbram, AC Sparta Praha B, USK Praha aj. V sezóně 1992/93 skončily na 3. místě s aktivním skóre 12:6.

Po dva roky 1991 a 1992 byly jako tréninkoví hosté našeho ženského oddílu hráčky klubu Athletes in Action z USA na týdenním pobytu s ubytováním U Pýrků ve Fojtce. Po sehraných zápasech se dalo říci, že americké hráčky byly techničtější, naše ženy to nahradily větší vůlí a bojovností. Zkušenosti nabíraly také na fotbalových přátelských utkáních na desetidenním zájezdu do Švédska.

V sezóně 1994/95 docházelo ke sporům trenéra a hráček s výborem FK, mimo jiné také pro velice špatné materiální podmínky v kabinách, sprchách, pro závady na elektrických rozvodech, pro nedobré podmínky tréninku a vůbec pro celkově špatné vztahy mezi členy výboru FK. Trenér Housa začal jednat s výborem FK Krásná Studánka a ženy začaly trénovat a hrát v *sezóně 1995/96* u nich jako na „domácím" hřišti, což nakonec vedlo i k *přestupu*. Jedním z důvodů byla i špatná finanční situace FK Mníšek, k tomu finančně nákladné zájezdy žen k utkáním vlastně po celé republice. *Definitivní registrace pod FK Krásná Studánka, po dvou letech hostování, se uskutečnila koncem roku 1996.*

Škoda. Dobrá reprezentace naší obce po větší části České republiky skončila. Při tom sportování členek družstva nebylo a není dosud kampaňovité. Potvrzují to jejich výsledky ve II. lize i v sezóně 2002/03. Obsadily 1. místo tabulky a usilovaly účastí v kvalifikaci o postup do I. ligy. Nepodařilo se. Také v ročníku 2003/04 vyhrály II. ligu a opět hrály kvalifikaci. Tentokrát úspěšně. Po barážových výhrách v Blatné a moravských Ivančicích přivedly do Liberce-Krásné Studánky *I. ligu ČR v ženské kopané.* Blahopřejeme s troškou lítosti. Mohl to být úspěch FK Mníšek. Ale na úspěchu se podílely i naše ženy: matka Zdena a dcery Martina a Zdenina Prokopovy a hráčka Petráčková.

Oddíl turistiky vznikl v roce 1972 z popudu Jindřicha Vacka, Blanky Daněčkové a Güntera Schuberta. Zřejmě jako odezva na velký rozmach dálkových pochodů v republice. Všichni tři vstoupili do jednání s výborem TJ Sokol. Výsledkem bylo založení *již třetího oddílu sokolské jednoty.* Pomocníky získali v chemičce mezi svazáky. Tam se 20 dospělých zakladatelů rozhodlo uskutečnit náš 1. ročník pochodu Loupežnickou pěšinou, 14. září 1973. Dobrá myšlenka zapustila kořeny a postupně se rozrostla do značné šíře a do každoroční četnosti akcí. Přesto jejich pestrá činnost

v průběhu každého roku, s výjimkou Loupežnické pěšiny, někdy uniká širší pozornosti občanů. Snad pro skromnost členů a pro malou publicitu.

Po letech společných zájmů o masový rozvoj tělesné výchovy a sportu se oddíl turistiky oddělil od TJ Sokol hned po sametové revoluci, tedy v **roce 1990**. Stal se **Klubem českých turistů Mníšek**.

Vždy v sobě sdružoval velmi nadšené příznivce, organizátory a účastníky dálkových pochodů, jako např. Lužická padesátka, Chrastavské šlápoty, Praha – Prčice, Václavské pochody Frýdlant, 100 km/24 hod. od VŠ Liberec a jiných po celé republice. Od samého počátku měl 25 členů a celou řadu aktivních příznivců, potřebných k zajišťování organizačně náročných akcí, zejména pochodu Loupežnickou pěšinou. Členové často pochodovali na trasách 50 km, 100 km a jednotlivci i 120 km nonstop. V zimě i přejezd Ještěd – Sněžka – Liberec (140 km 22. a 23. února 1986 absolvovalo 6 našich lyžařů), přejezd Orlických hor pod názvem Rampušák, Poslední puchýř v Klatovech, Ve stopě Jizerské 50 aj. To vše ne jednou, ale po několik let za sebou. Naším vlastním přínosem bylo založení a každoroční pořádání dvoudenního Přejezdu Jizerských hor s přenocováním na Hubertce v Bílém Potoce a na chatě Elitexu Liberec v Albrechticích. (Např. 3. – 5. ledna 1986 se ho zúčastnilo celkem 86 závodníků, z toho 20 našich. Podobnou návštěvnost měly i další ročníky.) Patřily sem každoroční březnové akce „Zahájení 100 jarních km", noční pochody na 50 km se startem od pohostinství Na Křižovatce, silvestrovské stanování na Ještědu (nejčastěji pan Václav Karpíšek), pravidelné pochody Loupežnickou pěšinou, z nichž některé ročníky v 80. letech byly obohaceny o spolupráci s Lesní správou vysazováním 1 000 stromků účastníky trasy na 15 km nebo jindy stahování a pálení klestu na obnovu poškozených Jizerských hor, Velikonoční vajíčko, Protažení těla po dnech volna atd. Nejzdatnější a nejaktivnější členové zajížděli na dálkové pochody i na Slovensko – Týdenní přechod Velké a Malé Fatry, přechod Slánských vrchů, Vysoké Tatry – Velká studená dolina aj. Nezapomněli také na něco rekreačního i pro členy rodin, jako např. týdenní pobyt v Roháčích, kterého se zúčastnilo celkem 43 spokojených Mníšečáků. Do kolektivních akcí sportovního i zábavného rázu také spadalo sjíždění řeky Ohře z Chebu do Karlových Varů v roce 1987 a každým rokem někam jinam. V 90. letech také zájezdy do moravských vinných sklípků jednou za dva roky, s hudebním doprovodem pí Zdeňkové. Jako velice záslužnou činnost lze hodnotit prázdninové týdenní pobyty fotbalových žáků ve stanových táborech v jižních Čechách, které po dva roky zajišťovali manželé Marie a Vladimír Bukovinských a manželé Hynečkovi z Frýdlantu.

Vedle letní turistiky organizoval oddíl různé zimní soutěže a závody. 116 závodníků, z toho 98 dětí, navštívilo v roce 1983 lyžařské přebory v součinnosti se Sokolem Oldřichov v Hájích.

Ve svých řadách oddíl měl a má vyškolené cvičitele. Pro pěší turistiku 5 nositelů III. třídy, pro lyžařskou turistiku 1 nositele II. třídy a 12 členů je nositelem výkonnostní třídy v zimní turistice. Navíc 2 mají kvalifikaci značkařů turistických cest III. a IV. třídy. Za veškerou aktivitu obdržel oddíl v roce 1986 *II. stupeň odznaku Vzorný oddíl.* Mezi členy je 13 dobrovolných bezplatných dárců krve.

Oddíl turistiky řídil aktivní výbor, v jehož čele stál v průběhu let Oldřich Serafín, Günter Schubert a v současnosti Ladislav Kunst. Vždy je obklopovali nadšenci, např. Blanka Daněčková, neúnavná organizátorka, na které často leží celková režie akce, Jindřich Vacek, František Hradecký, Jiří Práč, Rudolf Hyneček, Jiří Páv a další. Po 30 let pan Antonín Kalina, bezchybný autor veškerých propagačních materiálů, statistik, diplomů, zapisovatel kronik atd.

Dominantním postavením v činnosti oddílu byly a jsou **pochody Loupežnickou pěšinou**, které v roce 2002 oslavily již svůj 30. ročník. 14. září 1973 se uskutečnil první start a cíl z prostoru naší přehrady. Účast byla tehdy 72 startujících na trasách 25 a 60 km. Jejich délka se časem měnila a rozšiřovala, až se v současnosti koná na tratích v délce 8 km, 15 km, 25 km a 35 km. Také místo startu a cíle přešlo z přehrady do budovy bývalé školy ve Fojtce, aby se ustálilo v kabinách FK na hřišti.

Touto akcí se do naší obce dostane velké množství lidí ze širokého okolí, ale i z jiných krajů republiky. Navíc organizátoři obměňují každoročně směr vycházek po nových tratích. Tím seznamují účastníky s opomíjeným severozápadním výběžkem Jizerských hor.

V 11 ročnících přišlo na start do naší obce v den konání více než 1 000 pochodujících. Z toho byl nejsilněji navštíven 9. ročník v roce 1981, a to 1 784 turistů různého věku. Za záznam stojí i ročníky 1982 (1 774) a 1984 (1 766 účastníků). Nejméně přišlo kvůli deštivému počasí v roce 1993, a to 228 (s výjimkou 1. ročníku).

Během uvedených 30 ročníků startovalo u nás 27 339 pěších a 411 cykloturistů. Součtem 27 750 účastníků.

Důležitou změnou bylo zařazení našeho pochodu do celostátního kalendáře od 3. ročníku v roce 1975, což znamenalo přesun zářijových startů na květnové.

Jinou změnou bylo *zařazení cyklistických tras* od 26. ročníku v roce 1998 v režii paní Trkolové z Chotyně, členky našeho klubu. Trasy jsou vedeny nejen po území naší republiky, ale i s návštěvou Německa v okolí Žitavy. Vždy měli a mají cyklisté možnost výběru z 5 až 6 tras od 30 km do 100 km v oblasti Jizerských a Lužických hor.

Po úspěšném absolvování jednotlivých tras obdrželi účastníci po několik let vedle pohoštění také diplom a vkusný odznak s pistolí loupežníka, který byl v počátcích každoročně v jiném barevném tónu, což bylo s povděkem vítáno sběrateli. Organizovaní turisté v jiných oblastech si rádi dávali do svých záznamníků velké razítko Loupežnická pěšina Mníšek s atraktivním zjevem pistolí ozbrojeného loupežníka. Obojí navrhl místní občan Václav Orct ml. Zdrávi došli!

Přehledná tabulka jednotlivých ročníků:

roč.	účast	roč.	účast	roč.	účast
1.	72	11.	1 569	21.	228
2.	432	12.	1 766	22.	326
3.	443	13.	1 342	23.	582
4.	642	14.	1 648	24.	712
5.	621	15.	1 503	25.	831
6.	722	16.	1 009	26.	858
7.	1 038	17.	1 284	27.	479
8.	1 355	18.	977	28.	650
9.	1 784	19.	683	29.	470
10.	1 774	20.	808	30.	731

31. ročník LP dne 17. května 2003 navštívilo dalších 742 pěších a 172 cykloturistů.

Sbor dobrovolných hasičů Mníšek, později **Československý svaz požární ochrany (ČSPO),** nyní opět **Sbor dobrovolných hasičů Mníšek (SDH).** Republikovým ústředím je od vzniku České republiky v roce 1993 **Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska** (**SH ČMS**).

Brzy po osídlení Mníšku českým obyvatelstvem se několik jedinců začalo zajímat o zděděný hasičský inventář po německé organizaci (auto NACH, PPS 8 DKW) a také o založení sboru. Snad byli na tuto velice potřebnou

a záslužnou činnost zvyklí v původních bydlištích a rodných místech, snad jen cítili potřebu zapojit se do veřejného života. Dobrovolná činnost ve prospěch druhých, která u hasičů vlastně není ani žádným uspokojováním koníčků, ale obětavou prací pro druhého, se vždy opírala o silné osobnosti, které dokázaly svým příkladem a organizátorskými předpoklady strhnout další. Takovou osobností byl u hasičů *Karel V a š á t k o , na počátku dlouholetý předseda, následně místopředseda a hospodář* hasičského a později přejmenovaného požárního sboru, neúnavný propagátor hasičské myšlenky a vysoce aktivní činitel. Přišel do Mníšku v roce 1946 a hned se zapojil do hasičského sboru. Ten již v obci existoval. Založili ho brzy po příchodu (již v roce 1945) manželé Marie a František Klofáčovi, František Langr, Jaroslav Šmahel st., František Hradecký st., bratři Zuzákovi, František Šimůnek, Jindřich Štajer, Antonín Kalina aj. Během několika následujících let vstoupili do sboru ještě Jaroslav Císař, Ota Minář a další.

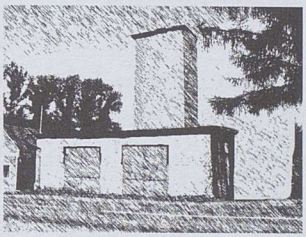

Mimo hlavní požární zbrojnici č. 88 u kostela byla v obci ještě jedna malá zbrojnice, vybavená ruční stříkačkou a několika hadicemi. Stála vpravo při cestě k Liberci přibližně uprostřed mezi domy č. 209 (Čihákovi, J.Píša) a 189 (Císařovi, Gerbejovi) naproti cestě do polí (dnes nové domy č. 355, Mlynarčíkovi, a č. 356, Šimonovi). Někdy počátkem 50. let ji hasiči rozebrali jako nadbytečnou, ačkoliv její stavba byla zánovní.

Soutěžní éru hasičských družstev zahájily již v roce 1950 ženy. Pod vedením velitelky Jaroslavy Brabcové cvičily a soutěžily Jana Brabcová, Hana Bukovinská, Věra Hanžlová, Irena Moravcová, Marie Mužíková, Krista Kristenová, Marie Vondrová, Zdena Kupcová, Jana Žihlová.

Ani muži se nedali zahanbit. Patřili mezi ně zejména Pavel Brabec, Jiří Kuchař, Josef Kupec, Václav a Jaroslav Jiskrovi, Jan Kešner, Luboš Hemelík aj.

V letech 1954–1958 byly na vrcholu cvičebních a soutěžních úspěchů dorostenky Erika Kristenová, Eva Vaněčková, Jindra Brabcová a Jana Hanžlová. Ve všech případech se soutěžilo v požárním útoku, ve štafetě, v pořadovém vystupování a v teoretické části.

V lednu 1952 byl v republice vydán nový zákon o požární ochraně a v roce 1953 došlo k *přejmenování* Sboru dobrovolných hasičů na *Československý svaz požární ochrany – ČSPO*. Dalšími legislativními kroky

bylo vydání nového zákona o požární ochraně v roce 1964, v němž byl kladen velký důraz na prevenci, na předcházení požárům.

Kompletní složení výboru Československého svazu požární ochrany v Mníšku (ČSPO) se podařilo zjistit až z roku 1972, neboť současný sbor pečlivě opatruje zápisové sešity z výborových schůzí, odkud se dala alespoň stručná historie čerpat. Výbor zůstal ve stejném složení jako v předcházejícím dvouletém volebním období. Tím známe hasičské funkcionáře již od počátku roku 1970. Na schůzi *18. února 1972 byl po dvou letech znovu potvrzen dosavadní výbor* ve složení: předseda Karel Vašátko, místopředseda a řidič Bohuslav Sádovský, velitel Josef Raul, referent prevence František Hradecký ml., jednatel Blanka Daněčková-Vašátková, pokladník Marie Klofáčová, kulturní referent Ota Minář, materiálně-technický referent Jaroslav Císař a Vlastimil Kešner, referent mládeže Josef Langr ml. a Richard Tomášek a členové výboru: Alfréd Minařík, František Langr, Jaroslav a Vladimír Šmahelové, Růžena Korcová ml.

Počátkem 60. let přidělila obec požárníkům 2 prázdné a pomalu chátrající přisedlé budovy č. 40 pod kostelem. (Novější dům s hostinským sálem byl asi až do roku 1950 pletárnou firmy Lanz zhruba se 7 zaměstnanci. Požárníkům byl dán k adaptaci na zbrojnici. Starší jednoposchoďový roubený dům byl původně nejstarším hostincem ve střední části obce s názvem „Zum Schweizerhalle – Ke Švýcarské hale". Po válce v něm měl pan Josef Šípek školní papírnictví a trafiku. Dům byl později určen k demolici.) Ačkoliv bylo předem známo, že se bude jednat o náročnou a dlouhodobou práci, muži se nezalekli a *do poloviny 60. let si vybudovali důstojnou zbrojnici* se dvěma prostornými garážemi a také s vlastní klubovnou. Starou část rozebrali a pomohli národnímu výboru vyřešit problém nutné demolice.

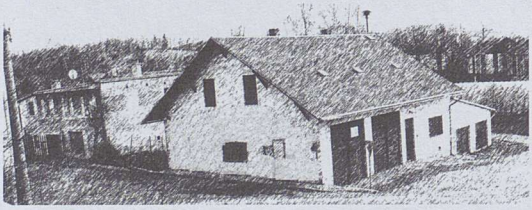

V počátcích sboru po roce 1945 se hasiči scházeli v bývalém hostinci U Báby v domě č. 154 pod kostelem (vlastně v sousedství č. 40). V něm byly místnosti určené národním výborem pro společné akce. Levá část budovy sloužila po jistý čas jako modlitebna nekatolických církví, pravá část přízemní budovy jako zasedací místnost požárníků. Ta vstoupila do místních dějin také tím, že v ní byl umístěn *od konce roku 1954 první televizní přijímač v Mníšku,* který sloužil ve dny podvečerního a večerního vysílání zájemcům o tuto novinku z celé vesnice.

V roce 1974 byl v průběhu roku na vlastní žádost uvolněn z funkce velitele Josef Raul a byl nahrazen Vladimírem Šmahelem. Tehdy měl sbor 69 členů, z nichž byla část přispívajících. Na pravidelné schůze aktivních členů jich výbor zval průměrně 21. Během roku sbor 3x zasahoval u požárů: 1x v Oldřichově v Hájích a 2x v Nové Vsi. Členové absolvovali odborné školení, na které navazovalo 12 praktických cvičení a 1 námětové, také se zúčastnili okrskového cvičení.

Hlavní akcí v 70. letech byla mimo hasičskou náplň *dostavba sušárny hadic* u staré zbrojnice č. 88. Ta se budovala prakticky celé volební období a měla být v roce 1974 dokončena. Nebyla. Za pomoci svazáků z chemičky, kteří vybetonovali věnec a těsně před nástupem zimy věž zastřešili, se podařilo dokončit alespoň hrubou stavbu. Vsadili také 6 ks rámů okenic s dřevěnými křídly.

V roce 1975 došlo ke změně osoby velitele sboru. Na tuto funkci se vrátil Josef Raul. Dokončovací práce na sušárně hadic – venkovní omítky – se opět nedařilo plnit. Sbor nedokázal zajistit ani lešení z chemičky, které nakonec přivezli a za půl dne postavili poslanci MNV s jeho předsedou Jiřím Chmelíkem. V této době nebyly uvnitř sboru dobré vztahy a na práci jen výmluvy. Naštěstí stagnace netrvala dlouho. Věž na sušení hadic byla přece jen v roce 1976 dokončena, ale s úpravami ještě v roce 1977.

Sbor nezapomínal na mládež. Pamětníci vzpomínají asi na 3 úspěšná několikaletá údobí v historii, ve kterých se dařilo podchytit nadšenou mládež, vždy zhruba na 8 až 10 let úspěšné činnosti žákovských družstev. Zásluhu na tom měl také výběr vhodných pomocných vedoucích. Hlavním garantem a aktivním cvičitelem byl po celou úspěšnou éru našich družstev Karel Vašátko.

Na přelomu 50. a 60. let velela dívčímu družstvu Eva Vaněčková. Tvořily ho starší žákyně Jaroslava Havránková, Eva Motlová, Blanka Vašátková, Věra Slezáková, Marie Brabcová, Alena Brabcová, Helena Brabcová a Miluše Šolcová. Kolektiv vydržel pohromadě 8 let. Úspěšně soutěžil v požárnických disciplinách, žákyně si příkladně rozuměly a také mohly užívat radost z výletů a z cest, které pro ně za odměnu členové výboru organizovali.

V jednotlivcích zaznamenala největší úspěch členka žákovského družstva v roce 1962 Alena Brabcová. Vyhrála okresní přebor jednotlivkyň a postoupila do krajské soutěže v Terezíně.

Další úspěšné období mládežnické činnosti nastalo u družstva žáků pod vedením Ladislava Kunsta a Richarda Tomáška ml až v průběhu let 1972–1983. a u družstva žákyň v letech 1976–1989 pod vedením osvědčené a úspěšné cvičitelky Marie Bukovinské-Brabcové. Náměty cvičení poskytovala hra „Plamen 74" a také příprava na účast v místních i okresních a družebních soutěžích. Ani tady vedoucí nezapomínala na zapojení do akcí při pionýrské pouti, při dětských maškarních plesech a podobných rekreačních činnostech. Družstvo získalo v okrsku 7. místo. Hra Plamen zapustila v mládežnických družstvech hluboké kořeny. Naši bývali vždy mezi prvními.

Od roku 1996 se podařilo Miloši Mužíkovi provést úspěšný nábor chlapců v místní škole, vytvořit a stmelit kolektiv žáků a opět provádět činnost nutnou pro splnění podmínek celostátní hry Plamen. V nácviku také obětavě pomáhal mladými lidmi oblíbený Josef Raul. V roce 2003 Miloše vystřídal ve vedení Ota Strnad. Žákovské družstvo měřilo síly v Nové Vsi v soutěži našeho regionu Jizerské podhůří, také ve Stráži nad Nisou účastí v závodu v požárním útoku a v dalších.

Výroční schůze 30. 12. 1975 postavila do čela sboru jako předsedu Otu Mináře. Místopředsedou byl zvolen Alfréd Minařík. Ostatní funkce se nezměnily. Nově přibyl do funkce referenta techniky Stanislav Růžička. Členy výboru byli Jaroslav Císař, Richard Tomášek, Marie Bukovinská, Růžena Korcová, pánové Sytař a Krištof.

Od roku 1976 se do sboru aktivně zapojovaly i ženy. Vedle dlouholeté členky výboru Blanky Daněčkové to byla např. Růžena Korcová ml., Marie Bukovinská, která vedla žákovské družstvo, Inka Hejcmanová-Lukacsová.

Zásluhou Františka Hradeckého byly pravidelně po dlouhá léta prováděny preventivní prohlídky domů ve správě MNV. Za své zásluhy obdržel v roce 1978 Čestné uznání rady MNV. Čestné uznání obdržel i sbor Fojtka, Richard Tomášek převzal knižní odměnu. Později byli mezi preventisty zařazeni a odborně proškoleni Rudolf Chrtek a Miroslav Eichler.

V roce 1979 ukončil práci vzhledem k pokročilému věku dlouholetý přední funkcionář sboru Karel Vašátko. Předsedou byl potvrzen Ota Minář, velitelem zůstal Josef Raul. Do aktivní práce se pravidelně zapojovalo z více než padesátičlenné členské základny jen kolem 15–20 nadšenců a obětavců, ve svých řadách měl sbor také 11 žen. Sboru bylo přiděleno auto Tatra 805, dvě čerpadla typu PS 12 a PS 8, dostatečný počet hadic. V průběhu 80. let získal také středně velké nákladní auto Avia. O materiál dobře a pravidelně pečovali, aby byl ve vyhovujícím akceschopném stavu. V roce 1979 vyjeli

ke dvěma zásahům. Z osvětové činnosti prováděli členové sboru besedy v ZŠ s promítáním filmů. Pomáhali také organizovat dětskou kreslířskou soutěž „Požární ochrana očima dětí".

K další změně výboru došlo 19. 2. 1980, kdy z funkce velitele odstoupil Josef Raul a novým velitelem se stal František Hradecký, preventistou Richard Tomášek. Ostatní beze změny. Do výboru přibyl Zdeněk Řeháček. V dubnu 1981 odstoupil z funkce předsedy Ota Minář, byl proto nahrazen dosavadním místopředsedou Alfrédem Minaříkem. Místopředsedou se stal Stanislav Růžička.

Původní zbrojnici č. 88 s propadlou střechou přebudoval MNV v roce 1987 na sklad různého materiálu obce. Byla zabudována dvojí nová kovová vrata, pořízena nová pultová střecha a rekonstruována elektroinstalace.

V roce 1988 obsadil sbor na 15. ročníku soutěže požárních družstev útvarů civilní ochrany v Chotyni 1. místo z 10 zúčastněných družstev a zajistil si tak postup do krajského kola. To proběhlo v říjnu 1988 v Jablonci n. Nis.-Mšeně. Ze 16 družstev skončili naši dvanáctí. V tomto roce vyjížděl sbor celkem 3x: k lesnímu požáru v Oldřichově v Hájích, kde hasili 2x, a lx zasahovali na Mlýnici.

Nezasvěcený občan často ani nepostřehne tu pestrou škálu povinností členů sboru, kterou si ještě rozšiřovali dobrovolnými nebo společensky důležitými akcemi. Jen namátkou uvedu různá pravidelná školení všeho druhu od odborné tématiky přes předpisy, rozbory příčin požárů nebo sledování novinek v oboru, pravidelná cvičení a účast na místních soutěžích i v okolních sborech, aby si hasiči mohli při skutečném požáru počínat v činnostech téměř automaticky. Závažnou prací byla a je pravidelná údržba hasicí techniky, zbrojnice a automobilů. Pro veřejnost je téměř nepostřehnutelný pravidelný rozpis povinných služeb na úklid sněhu před vraty garáže v zimních měsících pro snadný výjezd v případě nutnosti a také správné ošetření techniky před příchodem mrazů anebo zajišťování každoročních preventivních prohlídek soukromých i státních budov v zájmu předcházení požárům z nedbalosti. Vždy pečovali o rozšiřování členské základny dospělými, ale především zajímavou a pestrou činností s žákovskými družstvy. K jejich vytvoření navštěvovali školní třídy k poučným besedám, ale i k náboru budoucích nových členů. A toho povinného i nepovinného je ještě dost: Hasiči nikdy nezapomínali na pracovní brigády ve prospěch obce, ať už šlo o sběr druhotných surovin, manuální pomoc při výstavbových akcích, sušení sena pro státní statek a jiné. Pro své členy a pro občany

pořádali pravidelně hasičské plesy, čímž také získávali potřebné částky peněz na spolkovou činnost, na odměny zasloužilým členům a každoročně na kytičku všem členkám k Mezinárodnímu dni žen. To všechno a ještě celou řadu jiných činností, kterých si kolemjdoucí pro skromnost hasičů často ani nepovšimne.

V průběhu let vyjíždělo snad každoročně družstvo mužů k zásahům při požárech v obci a v okolí. V Mníšku to byl velký požár výrobního provozu v závodě chemičky v roce 1966, požár seníku státního statku v roce 1968, velký požár rodinného domu ve Fojtce.

Nemalou zásluhu měli naši požárníci při velké povodni v roce 1958. Jednalo se o pomoc občanům v zatopené oblasti při vyklízení domů, stěhování inventáře do vyššího poschodí nebo na půdu. Kuriozitou je skutečnost v přenášení drobného zvířectva a drůbeže do půdních prostor. Větší problémy nastaly při stěhování zpět dolů. Sbor byl oceněn od *KÚ Liberec Pochvalným listem.*

Za aktivní účast na záchranných pracích a při zdolávání následků povodní v roce 2002 obdržel sbor *Pamětní list od hejtmana Libereckého kraje* RNDr. Pavla Pavlíka.

Po devíti letech ve vedení sboru dne 1. března 1990 odstoupil z funkce předsedy Alfréd Minařík, ale zůstal členem výboru. Novým předsedou byl zvolen dosavadní místopředseda Stanislav Růžička. Od tohoto roku zůstává obsazení nejdůležitějších funkcí neměnné. *Přetrvalo až do přelomu století,* do doby zpracování tohoto zápisu: předseda Stanislav Růžička, velitel František Hradecký, jednatelka Blanka Daněčková, ostatní členové výboru: Josef Raul, Jaroslav Císař, Miloš Daněček, Jiří Macek, Zdeněk Řeháček, Roman Plecháček, Bedřich Holubec, Inka Hejcmanová.

Z kulturní a osvětové činnosti stojí za zmínku každoroční pořádání hasičského plesu, většinou na sále v Nové Vsi a často i v Oldřichově v Hájích. Nejprve jako samostatný bál jen za Mníšek se zajištěným dovozem občanů, časem společný se sborem v Oldřichově v Hájích a opět samostatný. Příčinou osamostatnění byla převeliká návštěva veřejnosti, která vedla někdy i ke sporům s hosty na plese. Důvodem byl s týdenním předstihem organizovaný předprodej vstupenek osobním zvaním v rodinách a následně nemožnost zajistit na sále místo k sezení při konání plesu. Úzké kontakty udržoval sbor s požárníky v Příšovicích, Bílém Kostele, Machníně. Navštěvovali se vzájemně na svých plesech, v létě pořádali i fotbalová utkání, ale i požární soutěže.

Sbor mimo jiné organizoval i zájezdy, např. do Brna a Přibyslavi na stálou výstavu požární techniky, do Jetřichovic a jinam. Zajeli do Moravského krasu i na vínko do sklípku na Břeclavsku a uspořádali řadu dalších výletů i s rodinnými příslušníky. Pravidelně připravovali po celá léta dvě soutěžní atrakce pro pionýrské pouti nebo dětské dny.

Při návštěvách německých rodáků Mníšku přivezl pan Herbig sborník o činnosti německých hasičů, který byl zpracován a vydán v roce 1934 při příležitosti 60. výročí založení jejich sboru. Kronikář obce Ladislav Ulrych zajistil český překlad a nechal pořídit dva jeho exempláře. Jeden pro potřeby příloh k obecní kronice a druhý do archivu sboru. Kompletní přepis je ve II. dílu kroniky Mníšku na str. 482–503.

Na jaře roku 2002 *zemřel dlouholetý velitel sboru Josef Raul.* Pracoval ve sboru hasičů po celý život, statisticky plných 54 let. O kvalitách mluví např. zvolení do funkce starosty okrsku Chrastava. Jeho dlouholetá práce byla oceněna „Řádem sv. Floriana", jehož byl nositelem, a medailí „Za zásluhy".

V roce 1995 došlo k položení nové střešní krytiny na celou zbrojnici. Dosavadní eternit byl nahrazen tzv. kanadským šindelem. V listopadu 2002 vybavili klubovnu plynovým topením.

V měsíci červenci se muži zúčastnili pokusu o překonání světového rekordu v dopravě vody na dálku, který se konal pod názvem „Hradčany 2002" v bývalém vojenském prostoru u Mimoně. Zúčastnilo se 7 našich členů posílených o 2 muže z Nové Vsi. Zařadili se mezi 1 586 startujících hasičů z celé ČR. Hasiči položili 2 635 hadic a napojili je na 155 čerpadel. Vodu dopravili do dálky 52 km a 700 m, přepravili 232 tisíc litrů vody. *Starý rekord byl překonán a nový byl zapsán do Guinnessovy knihy rekordů.*

5. října 2002 uspořádal náš sbor branný závod požárnické všestrannosti pro mladé hasiče z obvodu Liberec pod názvem *„Mníšecké kolečko na počest Josefa Raula"*. Zúčastnilo se celkem 11 sborů, které vytvořily 11 hlídek starších žáků a 7 mladších. Mníšek obsadil 3. místo v kategorii starších žáků.

Specifickou úlohu sehrál výbor ČSPO Mníšek v roce 1973. Po stagnaci požárního sboru ve Fojtce u nás vznikla iniciativa směřující k obnovení jeho činnosti. 24. března 1973 se uskutečnila ustavující schůze požárního sboru Fojtka. Jednání zahájil velitel sboru Günter Schubert. Podařilo se ustavit výbor sboru se členy F. Nekvindou, pravděpodobně ve funkci předsedy, B. Sádovským, Miroslavem Hubáčkem a Milanem Voldřichem. Později přibyli manželé Morávkovi, Miroslav Kolarovič, Václav Zítka, Josef Čičmanec aj.

Výbor se ujal organizace úklidu a údržby požární zbrojnice a věže na sušení hadic. Došlo také na rozšíření prostoru vrat, protože sbor získal od MNV auto Tatra 805. Zpočátku byl sbor spojen s Mníškem. Velkou podporu poskytoval předseda MNV Mníšek Ladislav Filo, mníšecký výbor zase zorganizoval potřebná školení fojteckých požárníků. Až později se Požární sbor Fojtka úplně osamostatnil. To se již velitel Schubert odstěhoval do dokončené stavby řadového domu v Mníšku a funkci převzal později dlouholetý velitel Ota Morávek st. Sbor se pustil do náročné *přístavby* klubovní místnosti s hygienickým zařízením čímž si vybudoval odpovídající podmínky pro výcvik, školicí činnost, cvičení i kulturu. Aktivita nezůstala bez povšimnutí – v roce 1978 obdržel PS Fojtka Čestné uznání od MNV Mníšek.

Obětavost, pracovitost a dobré řídicí schopnosti některých našich funkcionářů ocenily vyšší hasičské orgány vyznamenáním a zapojily také některé naše členy do vyšších funkcí v rámci okresu.

Karel Vašátko byl od roku 1966 členem Okresního výboru Československého svazu požární ochrany v Liberci a působil tam až do své smrti v dubnu 1990. V poválečných letech zastával také funkci velitele dřívějšího okrsku Mníšek, který řídil činnost sborů v Mníšku, ve Fojtce, Oldřichově v Hájích, Krásné Studánce, v Nové Vsi a v Radčicích. Po roce 1970 došlo ke sloučení s okrskem Chrastava.

Blanka Daněčková byla přizvána do práce revizní komise OV ČSPO v Liberci již v roce 1974 a obětavě plnila svěřené úkoly až do roku 1990. Navíc v současnosti zastupuje náš sbor ve výboru okrsku Chrastava.

Řídicí schopnosti Josefa Raula byly oceněny jeho povýšením do funkce starosty okrsku Chrastava v roce 1991, kde setrval až do své smrti v roce 2002. Okrsek Chrastava tvoří 7 hasičských sborů: z Chrastavy, Nové Vsi, Mníšku, Oldřichova v Hájích, Bílého Kostela, Vítkova a Kryštofova Údolí.

Záslužná práce našich členů hasičského sboru byla také v průběhu let oceněna vyššími stupni vyznamenání.

54 let aktivní činnosti Josefa Raula v hasičském sboru bylo oceněno nejvyšším hasičským vyznamenáním „Řádem sv. Floriána“ a také medailí „Za zásluhy o výchovu mládeže“.

Karel Vašátko obdržel od pražských ústředních orgánů vyznamenání „Za zásluhy“ a „Za příkladnou práci“, od Okresního výboru v Liberci rovněž „Za příkladnou práci“.

Blanka Daněčková a velitel sboru František Hradecký obdrželi od OV SH ČMS stejná vyznamenání: „Za příkladnou práci“, medaili „Za zásluhy“ a „Odznak sv. Floriána“.

Vyznamenáním „Za příkladnou práci" ocenil OV SH ČMS také Stanislava Růžičku, Miloše Daněčka a Bedřicha Holubce.

Členská základna v 1. pololetí roku 2004 čítá 43 členů, z toho je 6 dětí, 9 žen a 28 mužů.

V sobotu 26. června 2004 uspořádal náš sbor okrskovou soutěž pro hasiče z Chrastavska a Hrádecka spojenou s *oslavou 130. výročí založení* hasičského sboru v Mníšku. Starosta obce Miloslav Florian na zahájení soutěže a za přítomnosti okresních hasičských funkcionářů předal do rukou velitele Františka Hradeckého *1. prapor sboru Mníšek.* Při této příležitosti vypracovala ustavená redakční rada ve složení Blanka Daněčková, Marie Bukovinská, František Hradecký, vydavatel Pavel Vlasák a kronikář obce Ladislav Ulrych zdařilý pamětní sborník s fotografiemi činovníků z období po roce 1945 do současnosti.

Myslivecké sdružení Mníšek bylo samostatným sdružením jen do roku 1963. Po celou dobu existence spatřovalo hlavní náplň práce v péči o zvěř ve svěřeném revíru. Samostatná byla i sdružení v Oldřichově v Hájích a ve Fojtce. V Mníšku byl předsedou Jan Trojan, pokladníkem František Vaněček a členy byli František Vacek, Jaroslav Svoboda st., pánové Vodička, Jiskra, Fikera, Stehlík.

V roce 1963 bylo mníšecké sdružení z rozhodnutí okresních orgánů sloučeno s Mysliveckým sdružením Fojtka. Nadřízené složky stanovovaly velikost honitby vždy po každých 10 letech. Většinou se jejich hranice nekryly s hranicemi katastrů obcí. Předsedou zůstal Jan Trojan, pokladníkem František Vaněček, členy byli Jaroslav Svoboda st., Vacek František a Vladimír, z fojteckých Jan Moravčík, Josef Zítka, Josef Dvorský, dále pánové Vodička, Jiskra, Fikera, Oldřich Slezák a Milan Golis. V roce 1965 došlo ke sloučení také s MS Oldřichov v Hájích, odkud přibyli členové Čapek, Josef Růžička a Josef Trejbal s finančním převodem 329 Kčs. Do kmenového stavu ještě patřili Marie Nováková, Jaroslav Míča, Walter Hübner, Josef Kliment z Mníšku a několik zájemců z Liberce.

V roce 1973 byly opět stanoveny nové hranice honitby. Fojtecký katastr připadl do honitby Krásná Studánka, kam také odešli otec a syn František a Vladimír Vackovi. Předsedou v Mníšku byl Josef Kliment. V průběhu tohoto období se *Myslivecké sdružení Mníšek v roce 1976 dobrovolně* spojilo s Novou Ves. Byl také přijat nový název *Myslivecké sdružení Mlýnice.* Vznikla honitba o výměře 1 788 ha, na které vykonávalo právo myslivosti celkem 37 členů. Toto

spojení zůstalo nezměněné až do roku 1993. Předsedou byl zvolen Václav Zítko z Nové Vsi, hospodářem se stal Oldřich Slezák z Mníšku. Ten byl po celých 31 let nepřetržitě zapojen v předních funkcích sdružení. V letech 1965–68 jednatelem, 1968–76 hospodářem MS Mníšek a od tohoto data až do roku 1996 také hospodářem nového MS Mlýnice.

Toto sdružení si úspěšně vedlo ve vytváření potřebného materiálního zázemí. V roce 1979 zahájili členové pod vedením předsedy Bořivoje Třešňáka z Mníšku vlastní brigádnickou prací celkovou rekonstrukci zemědělské usedlosti v blízkosti současné restaurace „U Kořínků". Během 2 let ji přebudovali na prostornou spolkovou místnost, vybudovali kuchyň a porážku, sklad krmiv a garáž pro traktor. Kolaudace proběhla v létě roku 1981. Výrazně jim pomohl MNV Nová Ves finanční částkou 104 tisíce korun.

V roce 1984 přistavěli ke klubovně vytápěnou zděnou bažantnici s voliérou. Bažantí kuřata nakupovali asi ve stáří 2 dnů z okresní bažantnice v Grabštejně. Za 6 měsíců došlo k jejich vypouštění a k odstřelu. Vždy nakupovali 300 až 500 kuřat, cena se pohybovala od 2 do 4 korun za kus.

V letech 1985 až 1986 se dali do úpravy rybníčku v místní části Amerika, kde se specializovali na chov divokých kachen. Po několika letech od této činnosti upustili, ale divoké kachny se tam zdržují stále i bez chovatelských zásahů člověka.

V činnosti nešlo jen o dokrmování zvěře v lesích v zimních měsících, ale také o zabránění škodám, které v revíru páchaly a stále páchají lišky. V prvních letech mohli myslivci uspokojovat svoji střeleckou vášeň také odstřelem zajíců, těch však postupně právě vlivem lišek ubylo natolik, že muselo dojít i k posílení počtu místních zajíců vypouštěním z odchytu v jiných částech republiky. Např. v roce 1972 to bylo 80 zajíců v části „Amerika". Po 3 letech byl povolen odstřel – odneslo to 25 zajíců a 10 kohoutů. Z praktických i finančních důvodů se tento způsob práce již neobnovoval.

Se školní mládeží v mysliveckém kroužku po celá léta obětavě a dobře pracovali členové Marie Nováková a Jaroslav Míča.

Produkce honitby v době vytvoření MS Mlýnice v roce 1976 odpovídala i plánovaným úlovkům. Bylo složeno 94 zajíců, 17 ks bažantů, 34 ks srnčího, 10 ks vysoké zvěře, 7 ks černé zvěře. Mimo to se v honitbě vyskytovala zvěř přebíhavá, která není tzv. normovaná, ale v zimním období byla také vydatně přikrmovaná. Bylo uloveno 57 pytlačících koček, 13 psů, 10 sojek, 4 lišky a 1 tchoř. Na přikrmování mělo sdružení 8 oborohů, 21 krmelců, 16 krmelců pro zajíce a 13 zásypů pro bažanty a koroptve. Pro lovectví měli k dispozici 24 posedy a 4 kazatelny.

V průběhu roku 1977 se silně rozšířila *vzteklina u volně žijících zvířat*, zejména u lišek. Následovalo pravidelné každoroční očkování psů, hubení lišek letecky rozptylovanou nákazou a samozřejmě vyhláškami s upozorněním pro občany.

Od 1. března 1993 došlo k rozpadu Mysliveckého sdružení Mlýnice a byla vytvořena dvě nová: MS Mníšek (s částí Fojtka a Oldřichovem v Hájích) a MS Nová Ves, které si podle dohody ponechalo klubovnu, traktor a odchovnu pernaté zvěře. Mníšku poskytlo dílčí finanční vyrovnání.

Myslivecké sdružení Mníšek hospodaří na 871 ha (tj. výměra Farmy Oldřichov - FA OL a obecních pozemků), mělo 14 členů, později až 19. Z původního MS Mlýnice přešlo 10 členů, 4 přibyli z MS Krásná Studánka. Nemají vlastní klubovnu a s ohledem na finanční nákladnost o ni ani neusilují. Každý člen má svůj krytý posed a krmelec. Za rok 1993 bylo zastřeleno 22 ks vysoké zvěře, 17 ks černé a 15 ks srnčí zvěře. Z vlastního chovu bylo uloveno 42 ks divokých kachen, které byly vypuštěny na přehradě Fojtka.

Ve výboru MS pracoval z obce jeho předseda Jiří Karpíšek, místopředseda Bořivoj Třešňák, finanční hospodář Josef Kliment a jednatel Vladimír Vacek. Hospodáři se střídali častěji – Josef Trejbal, Miloslav Kohout, Václav Knespl ml.

V roce 2003 došlo opět k nové úpravě hranic s platností na příštích 10 let. Předsedou byl zvolen pan Kynych, místopředsedou Ota Dědek st., jednatelem Vladimír Vacek, hospodářem Václav Knespl a pokladníkem Josef Kliment. Sdružení mělo celkem 19 členů.

Ač se nejedná o složku NF, ale o orgán kdysi MNV a nyní obce Mníšek, byl již po více než 30 let v oblasti humanitní péče velice potřebným a odpovědně pracujícím **Sbor pro občanské záležitosti** (SPOZ), od revoluce 1989 **Komise pro občanské záležitosti** (KPOZ). Za řízení Václava Harmáčka v něm po celou dlouhou dobu pracovaly ženy: Anežka Císařová, Marie Radoušová, Hana Harmáčková, Monika Haasová a Miroslava Vacková z Fojtky. Potřebnou grafickou práci vykonával až téměř do své smrti Antonín Kalina. Mezi zakládajícími členkami byla rovněž ředitelka mateřské školy Jaroslava Kernerová, která aktivně pracovala téměř po 20 let.

Generace kdysi přivítaných občánků coby rodiče předstupují před předsedy, starosty a *neměnné, věrné a obětavé členy komise* znovu. Teď už se svými ratolestmi k přivítání v obci nebo v mateřské či základní škole, při rozloučení se školami, kdysi před převzetím občanského průkazu, při přijetí do dětských organizací, před nástupem na vojnu atd. Velmi milé jsou

pozornosti komise projevené blahopřáním i malým dárkem při životních výročích. Po 50 letech každých 5 let, po 80 letech každým rokem i se zveřejněním v Mníšeckém zpravodaji. Nezapomínají ani na kondolence při ztrátách nejdražších. Nechybí nikdy tam, kde se jedná o lidské city.

Zájmové aktivity, případně pro obec potřebné činnosti, uplatňovali občané v různých složkách Národní fronty. Vedle masových sfér činnosti, jakou vyvíjejí hasiči a tělovýchova, o kterých pojednává samostatná stať, byly vysoce potřebnými a uznávanými organizacemi tyto:

Svaz české mládeže (SČM), později **Československý svaz mládeže (ČSM)** a ještě později **Socialistický svaz mládeže (SSM)** byla sice potřebná organizace, ale v Mníšku neměla nikdy hluboké kořeny s výjimkou organizace v chemičce, kde se členská základna pohybovala v rozmezí 13 - 20 členů ve věkovém průměru 25 let. Šlo o členy s vyhraněným zájmem pomáhat pionýrské organizaci na škole, řešit i pomoc národnímu hospodářství brigádami, sběrem odpadových surovin, ale pomáhat i při plnění volebního programu v obci – např. při výstavbě sušárny hadic aj.

Zájmovou sféru rozdělili mezi dva obory. Členové fotografického kroužku pořizovali dokumentaci z výstavby v obci i v závodě a plánovali zdokonalit se v práci s barevným materiálem. Druhá skupina připravila do klubovny v závodě 2 velká akvária, o která se dlouhodobě pečlivě starala. Mimo to byla organizace spolupracovnicí turistického oddílu TJ Sokol při zajišťování dálkového pochodu Loupežnickou pěšinou.

Také organizace *svazu mládeže v obci* hledala pro svoji činnost lepší podmínky alespoň vybudováním své vlastní klubovny. Práci zahájili pod vedením předsedy Josefa Opavy v roce 1972 adaptací nevyužitých skladových prostor ve dvoře MNV v Mníšku. Slavnostní otevření proběhlo 24. února 1973. Hodnota díla činila 30 000 Kčs. Patronát nad mladými držela organizace SSM z chemičky; ve výboru SSM pracovali Milan Voldřich ml., Leona Císařová, Antonín Kalina ml., Štefan Šišo, Vlastimil Kešner, Zdeněk Brabec. Svazáci nesložili ruce v klín ani po dobudování klubovny, ale zúčastňovali se brigád na hospodářství státního statku v Mníšku a vybudovali si také závětří a předsíň při vstupu do klubovny.

Po několika letech původní aktivní skupina mladých lidí odrostla svazáckému věku a činnost ustala. Ostatně i v minulosti byla často patrná spíše určitá kampaňovitost v práci s delšími nebo kratšími obdobími nečinnosti.

Koncem 70. let se ujal vedení MO SSM Václav Červinka ml. Později už nebyly bývalé klubové místností dále využívány, takže MNV vedle tohoto objektu časem vybudoval po náročné rekonstrukci garáže MNV.

Určité oživení činnosti nastalo pod vedením Václava Červinky ml. a potom v roce 1982, kdy se předsedkyní SSM Mníšek stala Ivana Chmelíková. Za přispění aktivistky organizace Zdeňky Prokopové z Mníšku se obě zaměřovaly na obnovení činnosti. Pochopením požárníků získali svazáci možnost schůzovní a klubové práce právě v jejich zasedací místnosti v požární zbrojnici. Svazáci se spolu s požárníky postarali o předmájové vatry, při obecní směně vybílili autobusové čekárny a často chodili na brigády při výstavbě mateřské školy. Vedle společné zábavy se tak věnovali i prospěšné práci.

Pionýrská organizace ČSM, později **PO SSM** při škole v Mníšku.

V září ve školním roce 1948/49 přišel učit do Mníšku na obecnou školu učitel Miloslav Jenšovský. V lednu 1950 založil dětský pěvecký kroužek a s ohledem na celostátně propagovanou pionýrskou organizaci ho přihlásil jako „pionýrský", ačkoliv tato organizace v republice a tím ani na škole dosud ustavena nebyla. Celostátně byla založena až **24. dubna 1949**. Za necelý rok se náš pěvecký oddíl k ní nejen hlásil, ale nechal se i zaregistrovat. Kvalitu pěveckého souboru potvrzovalo 2. místo v okresní soutěži v březnu 1950 v Liberci.

Vliv Miloslava Jenšovského se přenesl i na měšťanku a **16. ledna 1951** došlo k oficiálnímu **založení Pionýrské organizace na škole v Mníšku**. Byla celostátně vedena **pod číslem 111**. Skupinovým vedoucím se stal prodavač František Kešner. Na národní škole byl 28. 1. 1951 založen samostatný oddíl, který vedla žákyně 4. ročníku střední školy Ája Frýbová z Oldřichova v Hájích.

Ke vstupu do organizace byla nutná tříměsíční čekací lhůta. Ze 133 žáků měšťanky složilo svůj pionýrský slib pro přísný výběr v dubnu 1951 jen 45, přihlášených bylo 88. Na národní škole složilo slib 39 pionýrů z 95 žáků tohoto stupně školy. Slavnostní atmosféru slibu pomohli vytvořit také pionýři ze vzorné pionýrské skupiny školy v Horním Růžodole. A následně to bylo zařazení našich pionýrů do čela prvomájového průvodu v Liberci v roce 1951 a vystoupení pěveckého souboru v budově Severočeského divadla před ministrem informací ČSR Václavem Kopeckým.

Postupně byly vytvořeny i oddíly nejmenších dětí, zvané *jiskry*, protože do PO byly přijímány děti až od třetí třídy. Skupiny jisker vedly výhradně třídní učitelky 1. a 2. třídy. Zapojování rodičů a obětavců z řad veřejnosti bývalo obtížné a až na výjimky většinou jen krátkodobé.

V roce 1956/57 měla pionýrská skupina již 6 oddílů; jejich vedoucími byli opět výhradně učitelé. Ti v této funkci převažovali i v pozdějších letech. To na jedné straně vyhovovalo pružnosti v kontaktu s pionýry i při zajišťování schůzek, na druhé straně si pionýři mohli připadat a připadali, jako by byli stále ve škole.

K 10. výročí založení PO v rámci republiky v roce 1959 nacvičili pionýři s učitelkou Tláskalovou divadelní hru Stříbrná studánka. Také v pozdějších letech měla práce oddílových vedoucích dobrou, až velmi dobrou úroveň. Byla to dlouholetá trpělivá práce učitelky Daniely Luňáčkové a klavíristy Antonína Kaliny s pěveckým souborem. Patří sem i práce rodičů a občanů obce při vedení zájmových oddílů, ať to byl rybářský, vedený panem Ďurčanským z Fojtky a později panem Krásným z Mníšku, fotografický s Vladimírem Vackem, myslivecký a přátel přírody za řízení pí Marie Novákové a pana Jaroslava Míči, dramatický a turistický vedený po několik let několika učitelkami, oddíl hráčů kopané pod vedením Josefa Koláře, účinně a ochotně pomáhaly členky výboru rodičovského sdružení při našich vlastních pionýrských prázdninových táborech v Černousích, na Nové louce v zámečku, v Bedřichově i v táboře na přehradě Souš s polskými harcery. Byly to zejména pí Karpíšková, Ivona Kuběnková, pí Barčová, Koublová, Radoušová, Franková a jiné.

Ve školním roce 1961/62 přišla nová praxe. Z aktivních pionýrů se už na ZDŠ vytvářela organizace **Československého svazu mládeže (ČSM)**. Podle aktivity v kolektivu bylo vybráno již v dubnu 1962 prvních 11 svazáků na škole, v červnu měla organizace již 33 svazáků z řad žáků 9. ročníku. Současně si pionýři vytvořili tradici vánočních besídek pro žáky školy, pro rodiče i pro bývalé žáky. Byl to zdařilý počin a měl úspěch i v dalších letech.

Skupinovými vedoucími byli v průběhu let ponejvíce učitelé, např. Josef Merta, Hana Horáčková, Alena Ludvíková, Edita Mišovicová, Václav Harmáček, vychovatel Miroslav Mundil, učitelka mateřské školy Miroslava Kubišová. Velkou oporu měla skupina v patronátní organizaci svazu mládeže z chemičky nejen v organizování významnějších akcí, jakými byly zdařilé oslavy 25., 30., 35. výročí založení PO, ale i při vedení zájmových oddílů, třeba jen krátkodobě, při rekonstrukci malého hřiště pod školou apod.

Významně bylo vzpomenuto zejména 30. výročí založení PO v dubnu 1979 v sále kina hostince Na Křižovatce. Byli pozváni a přišli dospělí lidé z řad bývalých žáků naší školy, kteří byli v roce 1949 mezi prvními pionýry v republice. Pozvání neodmítl a přijel zakladatel naší PO Miloslav Jenšovský. Setkání bylo doprovázeno slavnostním programem pionýrů i žáků školy. Přineslo a zanechalo hluboký citový a radostný dojem.

V průběhu 70. let si vydobyla popularitu Pionýrská pouť, která dokázala po mnoho let k Mezinárodnímu dnu dětí zapojovat dospělé členy složek Národní fronty v obci a rodiče dětí k vytvoření a řízení zábavných soutěží právě z okruhu jejich koníčků. A organizátorů na sportovním hřišti bývalo kolem 60, atrakcí a stánků až do počtu více než 10, vlastních platidel „mníšecký groš", získaných dětmi za úspěšné výsledky v připravených soutěžních disciplínách k výměně za sladkosti i hračky, sta, snad i tisíce.

Málo obvyklou činností mezi školami v okrese byla aktivita vedení naší školy, pionýrů a jejich vedoucích při tradičních družebních prázdninových výměnách 18–25 pionýrů se stejným počtem polských harcerů z polské Wroclawi v letech 1962–1976, vždy po dvou letech, u nás s ubytováním a stravováním ve škole. Jejich pobyt v obci byl vždy určitým zpestřením veřejného života a byl našimi občany vítán.

V červnu roku 1990 po revolučních změnách v celém státě byla na naší škole Pionýrská organizace **zrušena**, ačkoliv v ní tehdy úspěšně pracovalo 10 samostatných oddílů, zaměřených podle zájmových oborů činnosti. Oddíly byly vedeny ze 2/3 rodiči a lidmi z veřejnosti. Bohužel skončila řízená užitečná náplň volného času pro značnou část dětí školy. Poslední skupinovou vedoucí byla učitelka MŠ Miroslava Kubišová.

Český červený kříž, ač byl počtem aktivních členů poměrně malou organizací, patřil svojí činností mezi vysoce potřebné a příkladné. Členky organizace ČK držely služby jako zdravotnické hlídky, a proto se zúčastňovaly všech větších shromáždění občanů a dětí, ať už to byly sportovní zápasy, veřejné oslavy významných výročí, společná vystoupení dětí a mládeže, kulturní akce aj. Většina této konkrétní práce ležela na bedrech hlavního výboru, i když sympatizujících a přispívajících členů měla odbočka kolem 50. Mezi dlouhodobé opory patřily např. pí Karpíšková, Kalinová, Císařová, Minářová, Macáková, Magda Žihlová, D. Bartáková, Jaroslava Krejčová, Hana Harmáčková, Marie Kadeřábková, Anna Serafínová, z mužů zejména Antonín Kalina a Václav Harmáček.

Odbočka organizovala po několik let společné večerní návštěvy divadla F. X. Šaldy v Liberci, 3x až 4x v roce. Pro odborný růst členů a zájemců z řad veřejnosti pořádala vícekrát 12hodinový kurz první pomoci, spolu s Osvětovou besedou oslavy Mezinárodního dne žen pro důchodkyně, návštěvy nemocných starších spoluobčanů apod. Úspěšný a dobře navštívený byl cyklus rehabilitačního cvičení pro ženy s vadami a potížemi páteře, který proběhl v roce 1971 v tělocvičně ZDŠ pod vedením Marie Kadeřábkové.

Československý svaz žen – ČSŽ

Základní organizace ČSŽ byla v Mníšku založena v dubnu roku 1974. Na počátku měla 31 členek. Předsedkyní byla zvolena Monika Haasová. Těžiště práce spočívalo v pořádání přednášek, nejčastěji s problematikou módy, zdravotnictví, studené kuchyně a kosmetiky, také v pomoci výstavbovým a úklidovým akcím organizovaným MNV. Ve spolupráci s ČSŽ v Oldřichově v Hájích byly pořádány každoročně dětské maškarní plesy, nejčastěji v sále OB Oldřichov v H. Členská základna se postupně rozrůstala. V roce 1976 na 36 členek, v roce 1977 na 44. V roce 1982 požádala předsedkyně Haasová o zproštění z funkce z pracovních důvodů, ale zůstala místopředsedkyní. Novou předsedkyní byla zvolena Dagmar Kolářová. Ta ve dnech 16. – 17. června 1983 reprezentovala naši organizaci na Sjezdu ČSŽ v Praze. Aktivita organizace byla oceněna dvěma čestnými uznáními MNV a ONV v roce 1984. Počet členek stoupl na 64.

Po několik let ČSŽ úzce spolupracoval s Občanským výborem Mníšek. Vždyť obě čelné funkce v nich v určité době zastávali manželé Kolářovi. V letech 1987–1989 společně organizovali soutěž „O nejlepšího sekáče roku" ručním sekáním kosou ve třech kategoriích juniorů a mužů a navíc kategorii žen. Účast bývala tradičně mezi 25–30 sekáči. Suché seno přišlo do hospodářství státního statku jako podpora metrákové akce.

Svazarm, což je zkratka *Svazu pro spolupráci s armádou*, pracoval v obci jen krátce v 70. letech. Počáteční chuť do práce projevili členové snahou vybudovat si na půdě nové hasičské zbrojnice č. 40 klubové místnosti, ale širší zájem brzy opadl pro slabou členskou základnu a dílo zůstalo nedokončeno. Z nejaktivnějších členů výboru můžeme jmenovat předsedu Rudolfa Krištofa a členy Miloslava Štefance a Güntera Schuberta. Pro mládež zorganizovali zdařilou akci „Dukelský závod zdatnosti" s účastí 53 dětí. I za krátkou dobu existence se podařilo zorganizovat v obci kurz řidičů maloobsahových motocyklů, což splňovala značka Pionýr. 20 našich žen získalo toto řidičské oprávnění.

Jinak se dá říci, že tato organizace neměla žádné militaristické cíle, jak by se podle názvu mohlo zdát. Ve větších městech a místech nabízela mládeži víc než deset zájmových činností od modelářství letadel a lodí, autíček aj., přes kurzy bezmotorového létání, motorového létání, parašutismus, střelecké aktivity se vzduchovými puškami i malorážkami, radistické soutěže, motocyklový sport, až k pořádání kurzů řízení maloobsahových motocyklů

atd. To vše většinou zcela zdarma, jen po zaplacení zanedbatelných členských příspěvků. V každém případě si mladí i dospělí mohli vybrat, pokud byli ochotní obětovat svému koníčku nutné a potřebné hodiny času a často se smířit s dojížděním do většího města. Pro mládež lze vysoce hodnotit užitečnou a účelnou náplň jejich volna. Bohužel v Mníšku pracoval jen krátkou dobu, snad dva roky.

Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP) byla organizace, která měla ve vínku propagaci úspěchů Sovětského svazu. Sdružovala převážně ženy z obce, proto v její činnosti byly také kurzy šití, tentokrát pro pokročilé. Svoji činnost zaměřovaly na přednášky pro pionýry, ale také na přednášky s diapozitivy z cest našeho Václava Karpíška na kole snad po celé Evropě i po severní části Afriky nebo pana Hladíka z Liberce po Sibiři, Mongolsku a z Moskvy.

Ve výboru pracovaly pí Nýčová jako předsedkyně, dále pí Křivohlavá, Honsová, Harmáčková, Mišovicová, Macáková.

V roce 1971 uspořádala organizace SČSP dva 4měsíční kurzy šití pro 20 žen pod vedením instruktorky z Liberce.

Český svaz chovatelů drobného hospodářského zvířectva aktivně pracoval zejména v 60. a 70. letech pod vedením pana Eduarda Nerada a později Milana Mužíka st. Ve výboru pracovali v 70. letech také Jaroslav Císař, Václav Včeliš, Oldřich Hybler, pan Horňák aj. Počet členů se pohyboval kolem 30. Kromě sledování stavu zvířat soutěžili členové mezi sebou v dosahované produkci, kterou si dopředu také plánovali.

Např. v roce 1971 chovalo 31 členů 95 ks králíků. Chovem vyprodukovali 171 kg masa a odevzdali 1 519 ks kožek. Z 57 ovcí získali 136 kg vlny. Chovali 170 slepic, 1 kozu, 4 kachny, 3 husy, 22 holubů, 4 krůty.

Mimo tyto aktivity odpracovali ve prospěch obce na různých výstavbových akcích a při udržování veřejného pořádku jen v roce 1971 celkem 2 400 brigádnických hodin a odevzdali dohromady 180 q suchého sena ve prospěch hospodářství státního statku. Různým množstvím sena přispívali každoročně. Než došlo k demolici bývalé stodoly u č. 52, zřídili si v ní jakýsi prodejní sklad krmiva pro své členy i pro veřejnost, časem i s nabídkou nejzákladnějších stavebních materiálů, jako cementu a vápna.

Členové rybářského svazu v Mníšku měli na našem území hned 2 základní organizace, ale žádná nebyla naše vlastní. Jedna byla Liberecká, do níž patřily vody přehrady Fojtka s přítoky a s potokem pod přehradou až k soutoku s Jeřicí, a druhá Chrastavská, která spravovala všechny další vody na katastru Mníšku. Charakter našich vod byl a je převážně pstruhový, ale na přehradách se podporuje kapr a lín, aby výtěžnost byla větší. Např. v roce 1994 prošlo tiskem hodnocení naší přehrady okresními rybářskými činiteli za uplynulý rok jako bezkonkurenčně rekordní. Byl u nás uloven trofejní okoun o váze téměř 2 a půl kilogramu, kterého lze hodnotit jako „rybu roku". Také pstruh duhový o hmotnosti 3,10 kg nebo pstruh obecný o hmotnosti 2,60 kg se neuloví tak často.

Rybničním hospodářem na vodách Liberecké organizace byl Václav Červinka, kterému pomáhali rybáři Milan Voldřich a Zdeněk Polívka. Tak zvanou přísežnou stráž, což je ostraha vod, dlouho vykonával Karel Kolář. Měla vždy zabraňovat pytláctví.

Aktivními rybáři byli také pánové Ďurčanský z Fojtky a později pan Krásný z Mníšku především přípravou a starostí o mladé nástupce. Oba vedli rybářské pionýrské oddíly při ZŠ po řadu let a pracovali s kroužkem o 15 členech. Ze soutěží v okresním měřítku se většinou vraceli s předním umístěním.

Zvláštní postavení především pro nejmladší a mladé lidi hned po příchodu osídlenců v roce 1945 měla i v Mníšku **organizace Junáka**. Vedl ji velmi schopný a zapálený vůdce Ivo Honsa. Odjakživa se zajímal o přírodu a byl ochoten své vědomosti předávat mladým. Junáci stačili plnit i různé „bobříky", které v dětech pěstovaly odvahu, úctu k dospělým a sobě samým, k ochraně přírody i lásce k vlasti. Bohužel změna politického systému v republice v únoru 1948 učinila konec této užitečné a potřebné práce s mladou generací.

Dobrovolná zájmová činnost jednotlivců nebo skupin byla ještě širší. Některé organizace nebyly na území našich obcí vůbec ustaveny, případně jen v jedné. Sem můžeme zařadit činnost Svazu zahrádkářů ve Fojtce, Svaz mládeže ve Fojtce, ochotnické divadelní soubory v obou obcích, účast úspěšných fotbalistů v oddílech ve vyšších soutěžích aj.

Jednotlivci byli také zapojeni v různých organizacích mimo Mníšek, např. v oddílu cykloturistů, v zápasnických a lehkoatletických oddílech, cvičení seniorek aj. vesměs v Liberci, nebo v oddílu sáňkařů v Oldřichově v Hájích. Také různé zájmové kroužky při školách měly často jen krátkodobou platnost závislou na aktivitě a zaměření vedoucích. I tak tato nabídka poskytovala našim občanům všech věkových skupin pestrou škálu zájmových aktivit. S povděkem lze kvitovat, že ji využívali všichni ti, kteří chtěli pracovat na uspokojování a rozšiřování svých zájmů a kteří si je zapojením do práce na veřejnosti, pro veřejnost nebo s mládeží nenechávali jen pro sebe.

Po „sametové revoluci" 1989 zůstaly v Mníšku ke škodě věci jen čtyři organizace. Fotbalový klub, Sbor dobrovolných hasičů, Klub českých turistů a Myslivecké sdružení.

Činnost ostatních bývalých složek NF a zájmových organizací ustala naráz, jako by byla zakázána. Nebyla! Z neznámých důvodů opadla aktivita bývalých vedoucích organizátorů. Jejich členská základna rovněž nevyvíjela tlaky na vedoucí činovníky a tím neprojevovala žádný zájem o pokračování v činnosti. Přitom v okolních obcích takový útlum činnosti nenastal.

Znovu se vynořily názory, zda veřejný život v Mníšku a ve Fojtce není poznamenán léta trvajícím nedostatkem spolkových místností, jmenovitě společenských sálů k pořádání tanečních zábav, plesů, divadelních představení, diskoték, estrád a jiných aktivit, při kterých se nechávají lidé lépe strhnout k veřejnému zapojení. Často se spolu mohou radovat, sledovat i různé případy sousedského hašteření. Ale to vše patří k životu a přispívá k zájmu vidět se po čase znovu. Fojtka přišla brzy o velký sál, Mníšek pořízením klopené podlahy také. Pak už zbývalo scházet se jenom na veřejných schůzích MNV. A tady se ukázalo, že je to žalostně málo, že se potom nescházejí ani tam. Proto jejich návštěvnost měla po celá desetiletí jen klesající úroveň, což platí i pro současná zasedání obecního zastupitelstva.

Privatizace bývalé hospody U Fechtlů a hostince Na Křižovatce znamenala současně konec možností setkávat se v prostorách pro 60 až 80 návštěvníků, které v minulosti aspoň částečně umožnily jisté kulturní vyžití. Od roku 1989 nemá naše veřejnost ani to bývalé „málo".

Nebo jsou jiné příčiny?

Kapitola šestá:
Z HISTORIE NĚKTERÝCH PODNIKŮ, PROVOZOVEN A OBCHODŮ

Největším závodem v obci Mníšek byla téměř po celou dobu 20. století **Chemická továrna J. G. Heusser, spol. s r.o.**, později pod názvy: **Synthesia**, **Syntex**, přechodně **Spolek pro chemickou a hutní výrobu**, **Chemotex** a opět **Spolek pro chemickou a hutní výrobu**, **Spolchemie**, **Chemické produkty Mníšek (CPM)**, pak krátkodobě **Rebatron** a opět **J. G. Heusser Chemické produkty Mníšek (CPM)**.

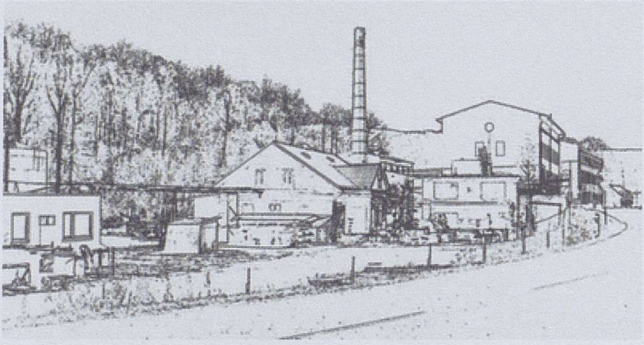

Než získala naše „chemička" současnou podobu a všechny výrobní a správní objekty, prošla složitým vývojem, který pro majitele většinou znamenal značné investice k rozšiřování podniku i do různých druhů výrob. Byla to známka úspěchů a prosperity. V hrubých rysech můžeme dnes konstatovat, že se jedná o 3 provozy. Každý měl samostatnou budovu, každá se svou vlastní historií do 30. let minulého století, kdy byly postupně slučovány v jeden závod a kdy v nich teprve byla zaváděna chemická výroba. Málokdo z mladých obyvatel obce dnes ví, že středem pozdějšího závodu vedla veřejná cesta od dnešní pošty až k vyústění na Frýdlantskou ulici u mostu přes Jeřici. Dodnes je patrná. Byl to přístup i k rodinným domům, které nakonec závod pohltil a využil pro své podnikové potřeby.

Nejstarší budovou je č. 210, která sloužila jako provoz III (Objekt u pošty). Již v 16. století kvetlo ve zdejším kraji plátenictví, v roce 1722 bylo v Mníšku 23 domácích tkalců lnu a konopí. Zhotovovali plátna s jednoduchou úpravou a bělením. Budova byla postavena v roce 1838 a nesla označení „továrna". Druhý majitel Ernst Rau ji koupil v roce 1854 a zařídil v ní tkalcovnu. Ta 9. 3. 1855 vyhořela a byla znovu obnovena. Majitel po dobu 7 let budoval vodní náhon z říčky Jeřice, aby měl levný pohon tkalcovských

strojů. Zbytky náhonu jsou patrné při budované cyklostezce dodnes. Některá část byla při výstavbě ulice nových rodinných domů zrušena. Pamětníci vzpomínají na dřevěné vodní kolo o průměru 5 m u objektu. Pro značnou zchátralost bylo v roce 1956 odstraněno. Náhon v těsném sousedství budovy byl zasypán. Koncem 19. a počátkem 20. století se střídali majitelé z rozvětvené rodiny Simonů jak z Krásné Studánky, tak i z Fojtky.

V průběhu 1. světové války byla výroba ve tkalcovně zastavena a v objektu se šrotovalo obilí na krmivo. Po válce byla tkalcovna hrubé příze obnovena. Pracovalo v ní asi 50 žen. Majiteli byli členové rodiny Antona Pfohla. Ten ji prodal 12. listopadu 1942 společnosti **Julius Georg Heusser**, která tam zřídila chemickou výrobu.

Budova č. 37 sloužila jako provoz II. Tato výrobna vznikla v srpnu 1859 z bývalého vodního mlýna na mouku na Jeřici přestavbou staré zemědělské usedlosti. Mlýn sloužil potřebám obyvatel do roku 1872, kdy ho koupil Anton Hefter z Fojtky a instaloval v něm 2 mykadla pro textilní výrobu. Budova pak různým majitelům 2x vyhořela, až byla v opraveném objektu zavedena po roce 1881 přádelna firmy Rieger et Trenkler. Eduard Rieger si vedle výrobny postavil vilku č. 221 (dosud stojící dům v areálu továrny, kde měla chemička dílny potřebných řemesel). Tu brzy koupil *obchodník Luh z Jablonce nad. Nisou*, který byl společníkem firmy *Adolf Hübner et Söhne*, která se stala 6. 12. 1910 majitelem objektu. Tím skončila výroba textilií a začalo období sklářské. *Brusírna skla*, zejména čoček, které byly v 1. světové válce tolik potřebné do dalekohledů a zaměřovacích přístrojů. Ve válce se projevoval nedostatek uhlí, proto W. Luh výrobnu elektrifikoval. Prodal parní stroj a zakoupil 2 transformátory, elektrický proud přiváděl z elektrárny v Andělské Hoře. K tavení skloviny se tehdy používaly benzinové páry. W. Luh je nahradil vodíkem, který si elektrolyticky vyráběl od roku 1916 sám.

Přádelna firmy Rieger et Trenkler byla uvedena do klidu roku 1888, neboť nestačila konkurenci. Po jistý čas byla v objektu ještě druhá firma. Jejich vzájemné vztahy mi nejsou známy. 8. 9. 1905 totiž koupil objekt podnikatel z Varnsdorfu, jehož zeť Emil Deutsch, odborník na využití starého textilu, využil hospodářské krize v ČSR a snadno i levně kupoval výrobní zařízení z podniků uvedených do klidu. Připravoval chemickou výrobu. Zakoupil potřebná strojní zařízení, jako několik železných i smaltovaných kotlíků s míchadly a míchací nádrže. Zařízení instaloval v provozech I a II a v roce 1934 začal expedovat po železnici ze stanice Mníšek vlastní výrobky.

Budova č. 150, v níž bylo a je sídlo vedení a potřebné kanceláře, byla současně provozem I. Býval to obytný dům postavený Emanuelem Rosem v roce 1876. V roce 1911 ho koupil W. Luh pro firmu Ad. Hübner et Söhne. Bydleli v něm nájemníci. Závod měl po 1. světové válce zájem o uvolnění objektu a o jejich vystěhování, proto zakoupil dům č. 134 (30. 3. 1919), č. 157 (27. 12. 1920) a č. 97 (20. 1. 1921). (Všechny 3 domy jsou již zbořeny.) Vila č. 166 byla postavena v roce 1921 (Kalina, Paldusovi).

V roce 1922 dal vedoucí Rudolf Kohn přestavět č. 150 na další výrobnu stávající brusírny skla, neboť i po válce byla konjunktura. Záhy však poptávka po zboží poklesla, vydržely jen velmi silné podniky. Zadlužený Kohn zbankrotoval. Závod po odvolání nucené správy pracoval dál, ale již pod novým názvem Mechanische Steinschleiferei – Mechanická brusírna kamenů, spol. s r.o., Mníšek u Liberce s podtitulkem výroba kovového zboží, strojní zámečnictví, galvanizace. Nakonec byl závod v roce 1930 postižen světovou krizí, nastalo omezování výroby jen na několik dnů v týdnu a došlo i na dělnickou stávku.

Hospodářská krize vyřadila z uvedených provozů textilní i sklářskou výrobu. K novému rozkvětu přispěla změna výrobního programu. V **roce 1933** byla zavedena **chemická výroba** komanditní společností **Julius Georg Heusser**. Ta postupně koupila výše uvedené provozy a vytvořila závod o dnešní výměře. Provoz I koupila 28. 6. 1935, provoz II 25. 7. 1939 a provoz III 12. 11. 1942. (Komanditní společník ručí za závazky společnosti až do výše svého vkladu.)

V rozprašovací sušárně provozu III práškoval mýdlovou moučku, v roce 1943 postavil velkou práškovací věž a zamýšlel práškovat m l é k o. K tomu nikdy nedošlo. V provozech I a II se vyráběly tuky na řemeny dokonce i k puškám a na hnací řemeny. (Úzce spolupracoval s firmou Meissner v Liberci, která vyráběla mýdla pro domácnost i pro textilní průmysl, terpentinová mýdla, mýdlové vločky, mazlavé mýdlo z olivového oleje, draselné mýdlo aj. Také čisticí prostředky, které později prosluly pod názvem Kuli, z nich nejznámější Či-kuli. Po osvobození byla firma konfiskována a přejmenována na Primila.)

Po vydání dekretu prezidenta Beneše o národní správě a konfiskaci majetku Němců ze dne 19. 5. 1945 byla i v chemičce vytvořena „**národní správa**“ pod vedením dosavadního účetního Josef Kováře a tří dalších zaměstnanců, kteří byli do závodu v době války totálně nasazeni již v roce 1942. Obnovení výroby nebylo lehké. Značná část zásob a surovin byla zničena. Přesto se v srpnu 1945 podařilo vyrábět mazadla a jiné tuky,

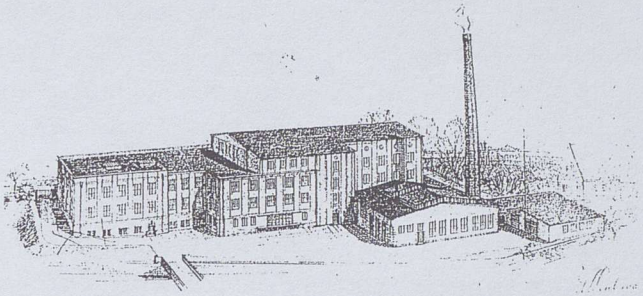

některé přípravky pro kožedělný a textilní průmysl. K 1. 8. 1945 měla továrna již 44 zaměstnanců, včetně Němců určených k odsunu. Prvotní národní správa byla Zemským národním výborem v Praze brzy vystřídána. Národním správcem byl jmenován František Balák. Po Únoru 1948 byl vyakčněn údajně pro „černý fond". Spolu s ním musel odejít i Antonín Šír, dosavadní vedoucí výroby. Nástupcem pana Baláka se stal Ing. Jiří Hell z podniku v Novém Městě nad Metují. Po jeho ročním působení se vrátil do funkce původně vyakčněný Antonín Šír. O výrobě a jejich druzích hovoří inzerát z té doby: „Chemická továrna J. G. Heusser v Mníšku dodává veškeré druhy minerálních olejů, oleje válcové, automobilové, převodové, kompresorové, řezací, vrtací, brzdové, speciální mazadla a tuky. Veškeré pomocné látky pro textil, špikovací oleje, šlichtovací tuky, prostředky apreturní, impregnační, avivážní, egalizační, prací, valchovací a čisticí. Pro zpracování kůží a kožešin prostředky na odvápňování, měkčení, mazání kůží a veškeré koželužské oleje a tuky."

Rok 1947 byl *1. rokem dvouletky* (dvouletý plán). Jeho cílem byla obnova národního hospodářství se záměrem zvýšit výrobu o 10 % proti předválečnému stavu a dosídlit pohraničí. Ve druhé polovině roku 1947 došlo k seskupení závodů s podobnou výrobou do národního podniku **Synthesia** Pardubice. V provozu II byla zahájena *výroba mastných alkoholů*. Byla to republiková novinka. Naše „syntézka" plán dvouletky splnila: v roce 1947 vyrobila 693 tun zboží, v roce 1948 již 919 tun. Jednalo se celkem o 24 druhů výrobků.

Další reorganizace v chemickém průmyslu přinesla novou podřízenost, a tedy i jiný název v polovině roku 1949: **Syntex** Praha. V té době pracovalo v podniku již 72 pracovníků. Výroba stoupala každým rokem. V roce 1951 představovala již 3 063 tun zboží. A např. v roce 1957 dosáhla 5 401 tun. Náš závod si vedl dobře, pro výrobky měl odbyt. Bylo nutné zvyšovat i stavy pracovníků. V roce 1960 jich bylo již 97 a výroba činila 7 120 tun zboží, v roce 1965 již 8 486 tun. V roce 1970 měla chemička již 114 pracovníků a vyráběla 10 133 tun výrobků v objemu 50 milionů 900 tisíc korun.

V listopadu 1949 byla dokončena stavba gravitačního vodovodu se sběrnou nádrží. Vodovod byl zaveden do závodní kuchyně i do továrních bytů. Byly také dokončeny práce na novém parním kotli.

V roce 1951 byl podnik Syntex zrušen a náš závod přešel *přechodně pod* **Spolek pro chemickou a hutní výrobu** Ústí nad Labem. V tomto roce byla dokončena instalace práškovací věže v provozu II, byly zbourány staré pomocné provozy a na jejich místě vznikl prostor pro skladování a expedici. Nově byla postavena bednárna, pařírna dřevěných sudů a zastřešen venkovní sklad a nádrže surovin.

Zapojení závodu v Mníšku a v Boleticích do Spolku... se jevilo jako málo vhodné vzhledem ke struktuře výrobků. Proto byl vytvořen samostatný podnik s názvem **Chemotex**.

Od 1. října 1953 byl jmenován do funkce vedoucího *Oldřich Pekař*, dosavadní vedoucí výroby v Boleticích nad Labem. Pod jeho řízením dosahoval závod dobrých výsledků v průběhu všech pětiletých hospodářských plánů. Ve své řídicí práci také dbal na dobré mezilidské vztahy na závodě a ochotně pomáhal školám, obci, veřejnosti i prostřednictvím zaměstnanců závodu. V roce 1971 byl oceněn ministrem průmyslu čestným uznáním „Nejlepší pracovník průmyslu".

Uteklo sotva pět let a dnem 1. ledna 1958 byl Chemotex Mníšek již *trvale začleněn do* **Spolku pro chemickou a hutní výrobu** Ústí nad Labem.

V roce 1968 byl rekonstruován provoz II strojnickými, zednickými a lakýrnickými úpravami. Na provozu I byla provedena nástavba. Byl tak získán nezbytný prostor pro laboratoře v přízemí a pro kanceláře v poschodí.

Kolem roku 1968 bylo postupně vytlačováno sudové hospodářství. Dřevěné sudy byly úplně zrušeny a postupně nahrazovány plastovými.

V období 5. pětiletky v letech 1971–1975 se závod zaměřil na mechanizaci výrobních procesů. Konkrétně šlo o paletizaci zboží, jeho přemísťování vysokozdvižnými vozíky, využívání autojeřábů a tak zvané hydraulické ruky některých nákladních automobilů, elektrokár, dopravních vozíků, traktorů.

Hlavním výrobním programem od roku 1972 byly pomocné průmyslové přípravky textilní, kožedělné, papírenské a čistírenské. Sortiment obsahoval průměrně ročně 45–65 druhů těchto produktů. Pravidelně se ještě obohacoval o 5–10 nových druhů. Z hlavních to byly pomocné přípravky pro textil (cca 2500 t ročně), pro kožedělný průmysl (cca 1800 t ročně), tenzidy (tj. povrchově aktivní látky) pro hasební pěny (cca 1800 t ročně), tenzidy pro další zpracování (cca 1500 t ročně) a vývoz speciálních přípravků pro Sovětský svaz (cca 80 t

ročně). Svým výrobním zaměřením měla chemička důležité místo v průmyslové struktuře Československa. Všichni jsme, aniž si to uvědomujeme, používali část jejích výrobků v každodenním životě. Jednalo se o výrobky textilního a oděvního průmyslu, o obuvnickou a galanterní výrobu nebo o výrobky dalších zpracovatelských odvětví chemického a kosmetického průmyslu.

Výhledovým výrobkem byl *Spolapret OS – přípravek pro nehořlavou úpravu tkanin*, vyvinutý v Pardubicích. Tato výroba byla technologickým převratem, neboť se jednalo o kontinuální chemický proces. Proto byl zrekonstruován celý provoz III jen pro toto jednostranné použití. Stal se důležitým programem našeho závodu již od roku 1974. Přechodné uplatnění našel při výrobě bavlněných obleků pro svářeče a hasiče, v potazích na nábytek ve společenských místnostech, na úpravu divadelních opon apod. *Technologie výroby měla však dvě zásadní chyby: pouze jednostranné použití přípravku a na zpracování byly nutné velmi jedovaté produkty.*

Vnitřní trh byl obohacen o výrobu leštěnky na podlahové krytiny pod názvem Ostalak a o nutné odmašťovadlo umělých podlahovin s názvem Rayonit. Později to byly prostředky na mytí nádobí, do automatických praček, chladicí směsi do automobilů i do rozvodů ústředního topení a desítky dalších výrobků pro průmysl i pro domácnosti.

V průběhu let došlo také k několika haváriím. V polovině srpna 1948 se po průtrži mračen rozvodnila Jeřice protékající územím závodu. Odplavila sudy s výrobky, které byly potom vyloveny až u Žitavy, a dokonce i ve Zhořelci.

19. září 1949 došlo k požáru střechy mezi kotelnou a provozem II. Byl uhašen vlastními silami. Způsobil jen minimální škody.

V ranních hodinách dne 15. února 1950 při patnáctistupňovém mrazu zamrzly všechny odpady vody v provozu II. To způsobilo zaplavení uskladněného sodíku v 1. poschodí. Došlo k výbuchu, k devastaci skladové místnosti, k vyražení oken a ke zničení podlahy.

Dne 4. července 1958 se strhla prudká bouře s průtrží mračen, voda v Jeřici stoupla o 3 m nad normál. Povodeň způsobila škodu vyšší než 300 tisíc korun.

Několikeré úniky škodlivin do Jeřice znamenaly pokuty za úhyny ryb. Proto byla již v *roce 1965* uvedena do chodu *nová neutralizační stanice odpadních vod.*

Počátkem roku 1969 došlo k úniku kyseliny sírové do Jeřice a následně k dalšímu úhynu ryb. Únik způsobilo narušené topné potrubí v zásobníku kyseliny sírové, kyselina pak unikala kondenzačními trubkami až k řece.

V únoru 1967 vznikl požár v provozu II, způsobený výbuchem při výrobě Merceritu BD (tekutý smáčecí prostředek bez kresolu, používaný v textilkách pro mercerační lázně bavlny), jehož následkem byla vyřazena téměř polovina výrobního sortimentu, zničena střecha a horní patro. Nikdo nebyl zraněn. Jugoslávská stavební firma, která právě ukončila práce na sklárně v Novém Boru, se ujala obnovy a brzy práce ukončila i u nás. Přesto nebyl splněn plán, i když část závazků převzala továrna v Boleticích.

V úterý 22. března 1983 kolem 10. hodiny došlo k poruše ventilu u zásobníku fosfortrichloridu. Únik musel být ochlazován pro nebezpečí samovznícení. Tím se vytvořil bílý oblak, který směřoval k Oldřichovu. Hrozilo nebezpečí, že obsahuje plynný chlorovodík. Přivolaný požární útvar z Liberce a několik odborníků ze štábu civilní ochrany v chemických oblecích a s kyslíkovými dýchacími přístroji porouchaný ventil vyměnili. V krátké době bylo zabráněno škodám na lidském zdraví i na majetku.

V červenci roku 1982 odešel po 29 letech řídicí práce ředitel závodu *Oldřich Pekař do důchodu*. Novým byl jmenován dosavadní vedoucí technického rozvoje *Vladimír Ambrož*. Ve funkci působil do 31. prosince 1984 do odchodu do důchodu. Novým ředitelem se od 1. ledna 1985 stal *Pavel Volšík*, dlouholetý pracovník závodu v Mníšku. Brzy po „sametové revoluci" ho ve vedení závodu nahradil *Ing. Zdeněk Štefek*. V posledních 18 letech pracoval ve výrobním družstvu Severochema v Liberci v různých funkcích, naposledy jako výrobně-technický náměstek. Do chemičky nastoupil do funkce ředitele závodu 1. července 1990 na základě výsledku konkurzního řízení, které proběhlo v Ústí nad Labem.

Bývalému vedení závodu byla vytýkána malá péče o dodržování norem ochrany životního prostředí. Následně se v závodě střídaly různé komise a docházelo i k návrhům ukončit výrobu, neboť ani technická zařízení nebyla na požadované úrovni vinou v minulosti zanedbané péče od vedení Spolku... z Ústí nad Labem. Výjimkou byla biologická čistička odpadních vod, kterou by údajně mohly závidět jiné závody. Největší problémy se kontrolám jevily při výrobě *Spolapretu pro nehořlavou úpravu textilií a oxidace parafínu*, který vyráběla chemička jako polotovar pro jiné závody. V létě 1990 došlo skutečně k zastavení výroby těchto produktů a byla dána lhůta k odstranění závad: do konce roku 1990 se zahájením zkušebního provozu v lednu 1991.

K této problematice přibyla v roce 1992 ještě další: byly podány **dva privatizační projekty** na získání závodu buď do soukromých rukou jednotlivce nebo společnosti. Konkrétnímu jednání předcházely již v roce 1991 střety vedení chemičky s trojicí zkušených chemiků, autorů více než třiceti využívaných vynálezů, kteří hodlali odkoupit závod Mníšek od Spolchemie Ústí. To způsobilo prudkou reakci tehdejšího vedení závodu Mníšek a bylo jim znemožněno zaměstnání v chemičce. Chemici se nevzdali a vypracovali svůj privatizační projekt, který následně zvítězil.

Než došlo k tomuto stavu, proběhla řada jednání.

OZ svolalo mimořádné zasedání na 17. března 1992 a přizvalo zástupce závodu. Dostavil se ředitel Ing. Štefek a zástupci vedení: Jaromír Tupý, Pavel Volšík, pánové Cejnar a Koutský, aby seznámili se stavem privatizace a s privatizačními projekty:

- projekt Ing. Zadáka obsahoval záměr nevyrábět ani jeden z uváděných sporných produktů
- projekt Ing. Štefka navrhoval zachovat dosavadní výrobu aspoň na 5 let od roku 1992 s ohledem na mimořádnou lukrativnost Spolapretu na domácích i zahraničních trzích, což by umožnilo získat finanční prostředky na nové, nutné a bezpečné výrobní zařízení

OZ oponovalo a nedoporučilo další výrobu Spolapretu. Vedení Spolchemie se bránilo, problematika se v průběhu roku vrátila na jednání OZ ještě 3x, ale stanovisko se nezměnilo.

V závěru roku 1992 bylo již zřejmé, že zvítězí projekt Ing. Zadáka a jeho dvou společníků: Ing. Martina Šípa a *Vlastimila Zemana*. Nejprve založili v rámci malé privatizace a. s. **Spolchemie** Mníšek. Teprve po definitivním potvrzení privatizačního záměru následovaly další kroky k velké privatizaci.

Kupní smlouva na divizi Mníšek byla se souhlasem zakladatele, tj. Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, **dne 28. 12. 1992** uzavřena mezi akciovou společností Spolek pro chemickou a hutní výrobu Ústí nad Labem a novou společností **Chemické produkty Mníšek, CPM**, spol. s r. o. s platností **od 4. ledna 1993**. Závod byl zaplacen v březnu 1993 v celém rozsahu z bankovního úvěru.

V době převodu měl závod 83 zaměstnance, nikdo nebyl z vůle vedení propuštěn, bylo vyplaceno 14 platů za rok, dovolená byla 5 týdnů. Výrobní sortiment představoval 76 výrobků a byl brzy rozšířen o dalších 26. CPM zakoupily v Oldřichově v Hájích rozsáhlejší tovární objekt a restaurovaly ho, ačkoliv předem nebylo známo jeho budoucí využití.

Velkým přínosem pro závod a pro ochranu životního prostředí bylo ukončení topení hnědým uhlím v kotelně závodu a **uvedení do chodu první kotelny na zemní plyn v obci dne l. ledna 1994**. Následně přinesla tato aktivita užitek pro celou obec.

Vedení soukromé firmy Chemické produkty Mníšek, spol. s r. o., *odstranilo* ihned po odkoupení z výrobního programu *veškeré nebezpečné a jedovaté látky a produkty*, včetně výroby Spolapretu OS.

Výrobním programem se staly produkty pro textilní, kožedělnou, čistírenskou chemickou výrobu. Nově byla zavedena výroba ekologických chladicích kapalin pro automobily, přípravky pro domácnosti a produkty pro drobné podnikatele. Během jednoho roku se výroba 3x zvýšila. Tento stav byl nepřijatelný pro existující státní akciovou společnost a za pomoci soudních praktik byl na *společnost* ***uvalen neoprávněný konkurz*** (což je výrok Nejvyššího soudu ČR). Než se vše vyřešilo, došlo ke 2 roky trvajícímu nuceně udržovanému poklesu výroby.

Ztráta trhu po roce 1997, způsobená špatně fungující legislativou mladého státu, byla hlavním důvodem předání CPM, spol. s r. o., jiným majitelům, kteří měli zajistit vstup zahraničního kapitálu.

Byla **založena obchodní organizace EVOX, v.o.s.**, uvádějící na trh produkty CPM určené pro malovýrobce, čistírny a jiné služby obyvatelům. K tomuto účelu byla 6. září 1993 zřízena prodejna vlastních výrobků v č. 38 pod názvem **EVOX**. Z důvodů blížícího se konkurzu byla pak v roce 1998 přemístěna do dřívějšího kravína v majetku Ing. Milana Zadáka. Ten odkoupil objekty bývalého státního statku jako teletník a kravín v sousedství závodu se záměrem provozovat obdobnou výrobu, ale v menším množství a ve vlastním podniku. Práci zahájil s 5–7 zaměstnanci v roce 1998.

Dne 20. srpna 1998 byla Ing. Milanem Zadákem založena **výrobní firma EWOX, spol. s r. o.**, která začala s inovací všech původních chemických produktů a převzala převážnou část výroby bývalých CPM, spol. s r. o. Navíc byl výrobní sortiment obohacen o čistírenský sektor. Jsou to prostředky na mytí nádobí, do automatických praček, produkty pro čištění vyhořelých a zastaralých chemických provozů, pro čištění cukrovarnických zařízení, průmyslových objektů a zcela nový program čištění ropných zařízení, který je používán zejména v zahraničí prostřednictvím partnerské firmy.

6. dubna 1999 koupila bývalý závod **společnost REBATRON, a. s., Vršovická 51, Praha 10.** Na valné hromadě společnosti *26. listopadu 1999 došlo ke změně názvu a sídla společnosti* na: **J. G. Heusser – Chemické produkty Mníšek, a. s., se sídlem Mníšek č. 150**, 463 31 Chrastava, **od 1. ledna 2001**.

Severočeské sběrné suroviny, podnik KNV Ústí n. Lab., závod 6224, Mníšek č. 70, pak **RETEX Ivančice,** následně firma **TOMAKO** a později **NYKE.**

Prádelna čisticích hadrů byla v obci známá pod názvem „hadrárna". Původně dům a přilehlé budovy sloužily širší škále podnikání. Nejprve byla obecní rychtou se zemědělským hospodářstvím, k tomu později také s prádelnou a úpravnou starého textilu, a to až do r. 1945 (firma Sickert), do 2. světové války ještě jako zájezdní hostinec, jehož pokoje pro hosty byly během války adaptovány na bytové jednotky pro zaměstnance. Tomuto účelu slouží dodnes. Koncem války tam byli ubytováni ruští, francouzští a řečtí zajatci.

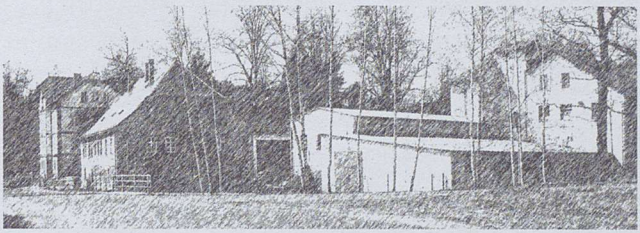

Nejprve byla prádelna velmi primitivní. Byla vybavena dřevěnými káděmi k namáčení hadrů. Praní se pak provádělo značnou dřinou ručním mícháním vidlemi. Teprve Sběrné suroviny začaly závod vybavovat mamutími pračkami, odstředivkami a komorovými sušárnami. V roce 1962 byl odstraněn starý kotel a byl nahrazen výkonnějším.

Po válce byla v rámci národní správy zřízena *třídírna hadrů*, která byla v roce 1948 začleněna do správy **Sběrných surovin**. V roce 1952 ji převzal národní podnik **Retex Ivančice**. Po dvou letech přešla na dlouhou dobu zpět pod Sběrné suroviny.

V roce 1960 produkoval závod 1 100 tun výrobků, o 10 let později již 1 650 tun. Téměř veškerá produkce byla spotřebovávána v českém průmyslu, hlavně v tiskárenských provozech na čištění válců (nový textil pouští chloupky a tím znehodnocuje tisk), v nábytkářském průmyslu na leštění nábytku, ve vojenských útvarech na čištění jemné mechaniky a ve strojírenství na čištění strojů (lidově pucwol). Jen průmyslové závody okresu Liberec spotřebovaly každé čtvrtletí 30 tun čisticích hadrů.

V roce 1971 byla instalována kontinuální sušárna za milion dvě stě tisíc korun, byla provedena generální oprava elektroinstalace ke zvýšení výkonu a bylo přebudováno hygienické zařízení. V letech 1973 a 1974 došlo k vybavení stroji domácí výroby podnikem Romo Fulnek v hodnotě jeden a půl milionu korun.

Dne 7. května 1973 dopoledne došlo v závodě k *mimořádně vážné havárii* zaviněné výbuchem ohřívače vody. Byl umístěn na chodbě, jejíž prostor sloužil také jako místo pro svačiny zaměstnanců. Následkem bylo těžké opaření horkou vodou u čtyř pracovnic, které po několika dnech léčení zaplatily tuto havárii životem. (Více v samostatné kapitole tragických událostí v obci.)

V závodě pracovalo 45–50 pracovníků, převážně žen. V prádelně na dvě směny, v třídírně jen na jednu. Čas od času měl závod problémy s nedostatkem pracovních sil. Vždy ale patřil k významným závodům v obci.

Až v roce 1995 prošel vítězně konkurzem Antonín Pospíšil z Vratislavic, který zakoupil celý areál včetně bytového domu a zřídil **firmu TOMAKO**. Zahájil výrobu luxusních rakví pro tuzemsko i export do Itálie. Dal tak zaměstnání zhruba 30 lidem.

V roce 2003 v létě přišel podnik do konkurzu. Vítězně z něho vyšla firma **NYKE** majitele pana Miloslava Hejduka z Liberce. Výrobní sortiment měl být zachován. Do konce roku 2003 a počátku roku 2004 nebyla výroba obnovena.

Československé státní dráhy (ČSD), České dráhy (ČD)

Obsazení stanice českými železničáři bylo uskutečněno dne 23. května 1945 ve 14.53 hod. Stanice byla nalezena v žalostném stavu. Na první a třetí koleji stály poničené vagóny s protiletadlovými děly, výzbroj a výstroj byla poházená po celé stanici, výhybkářské stanoviště bylo zdemolováno, výměny na koleji č. 1 byly zničeny, železniční linky, s výjimkou traťové, byly poškozeny. Proto nově ustanovený první přednosta stanice Josef Tupý požádal místní správní komisi o přidělení několika Němců na pracovní povinnost. Jejich skupina pak po dobu dvou měsíců prováděla úklid celého prostoru stanice.

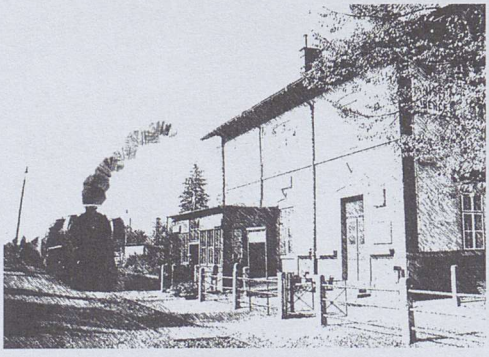

Mezi první povinnosti přednosty stanice bylo rozdělit úkoly mezi 4 nové železničáře a sehnat jim bydlení po přestěhování jejich rodin z vnitrozemí. Byli jimi: Antonín Zuzák (do října 1964), Ladislav Sokol, Jaroslav Tomášek a Jan Štembera. Následovala povinnost zajistit odsun bývalých uprchlíků z Říše, tzv. národních hostů, jimiž byly vlaky směřující ke státním hranicím přeplněny.

Přeprava zboží začala až v podzimních měsících 1945 po obsazení podniků národními správci. Výrobní činnost zahájily podniky ponejvíce až v měsíci říjnu 1945. Zdálo se, že prvenství v přepravě zboží zaujmou v Mníšku textilní závody, ale brzy se ukázalo, že to je a bude správa chemické firmy J. G. Heusser. Mimořádně nastala zvýšená přeprava lesního dřeva, neboť vlivem mírné zimy se ve větší míře vyskytl kůrovec a tato kalamita znamenala větší těžbu.

Přepravu svých produktů požadovaly nejen podniky z Mníšku, ale i z Fojtky, Oldřichova v Hájích a později i z Nové Vsi. Byly to:

z Mníšku: J. G. Heusser, výroba olejů a mazadel, přádelna Práde, firma Riedel, velkoobchod přízí

z Fojtky: firma Simon, přádelna, dále kamenolom

z Oldřichova v Hájích: textilní firma A. Horn, dále podnik Valkeřických přádelen, firma Starkstrom, výrobna elektrických přístrojů a firma Jan France, výrobna pařeništních oken a skleníků (končil 1950)

Mimo uvedené podniky využívaly drážních služeb také 4 pily v obvodu.

V roce 1946 byl uskutečněn největší prodej v měsíci březnu. Představoval 525 vagónových zásilek, z nichž jedna z Valkeřických závodů směřovala v měsíci srpnu do Jižní Ameriky.

Dne 25. a 26. října 1947 navštívila naši stanici filmová společnost, aby pořídila několik záběrů pro film režiséra Čápa s názvem „Křižovatka". Ze známých osob tehdy navštívili Mníšek herci Zdeněk Štěpánek, Karel Höger a Vlasta Matulová.

Rok 1948 přinesl znárodňování podniků. 19. ledna 1948 přešla chemická továrna do národního podniku SYNTHESIA. V roce 1950 najala firma od ČSD prostor pro složiště sudů v areálu železniční stanice o výměře 725 m^2. Později bylo složiště vybaveno ještě velkoobjemovým tankem na kyselinu chlorsulfonovou. Spolkem... bylo využíváno až do roku 1992 a potom ještě nástupnickou organizací CPM. Likvidováno bylo na přelomu let 1994/95.

Továrny na přízi byly rovněž znárodněny, ale nejdříve je převzaly od 1. července 1948 Severočeské bavlnářské závody (SEBA) Tanvald. Jejich názvy byly změněny na: SEBA, závod 14, dříve Riedel Mníšek (budovy pak Družstevní velkoobchod Liberec, Domácí potřeby Hodkovice n. M. a od 1995 soukromé sklady nábytku Interkomplet spol. s r. o.)

SEBA, závod 15, dříve Simon Fojtka

SEBA, závod 23, dříve Valkeřické závody Oldřichov v Hájích (na Pilách). Od r. 1954 Vigoňové přádelny.

SEBA, závod 24, dříve A. Horn Oldřichov v Hájích (pozdější Likov)

Změny vedení závodů přinesly jen krátkodobý pokles přepravy zboží po železnici. Koncem roku 1948 byla přeprava dokonce o 440 vagónů vyšší než v roce 1947.

Všechny 4 textilní závody přešly v roce 1949 do firmy Fryba, národní podnik, bývalé bavlnářské závody Chrastava.

Pouze pro nákladní dopravu byl 1. března 1949 otevřen v Černousích přechod do Polska. Tím se v roce 1950 zvýšil počet projíždějících vlaků o 761.

V roce 1949 byl také 26. června zrušen ***traťmistrovský úsek*** *a byl přidělen k nově zřízené stavební správě ve Frýdlantu, aby byl v Mníšku opět zřízen 1. října 1952.* Spadala pod něj péče o trať Liberec – Frýdlant a Raspenava – Bílý Potok pod Smrkem.

Poválečným traťmistrem byl pan Fikera, který přešel v roce 1949 na úsek do Liberce. V letech 1949 až 1951 byl traťmistrem pan Kováč, po něm v letech 1952 až 1958 pan Šolc, od roku 1959 do 1972 následoval pan Frank, který povýšil do funkce vrchního traťmistra v Liberci, což vykonával v letech 1973 až 1974. Pak byl přeložen do Prahy. V letech 1973 až 1993 pracoval jako traťmistr po plných 20 let Miloslav Hrdina, který bydlí v obci dosud.

V roce 1993 byla ukončena činnost našeho traťmistrovského okrsku sloučením s ostatními okrsky. Celý úsek spravuje pan Fogt jako vedoucí provozu STO Frýdlant.

Dům traťmistra č. 191 byl po revoluci 1989 nabídnut k prodeji. Od roku 1998 je v osobním vlastnictví manželů Hrdinových. Miloslav Hrdina byl v letech 1994 až 1997 ve funkci zástupce vedoucího provozu traťmistrovského obvodu Frýdlant v Čechách a od roku 1998 pracuje ve funkci inženýra železniční dopravy v aparátu Správy tratí SDC Liberec.

Železničního svršku a úprav v nádraží Mníšek se týkala rekonstrukce v roce 1975, která znamenala *výměnu kolejí* v úseku Liberec – Mníšek a v naší železniční stanici *výměny kolejí č. 1 a 3.* Tato přestavba byla první od roku 1942. Současně byly zrušeny závory na ruční obsluhu, dohodnuté při jednání s MNV již v roce 1972. Byly nahrazeny světelným zabezpečením přejezdů na km 169,674 (Slovákov), km 169,981 (Matějkovi) a km 170,490 (hřbitov).

Pro zlepšení nástupu do vlaku u koleje č. 1 bylo zvýšeno nástupiště typem SUDOP v roce 1990.

Traťmistrovský úsek měl svoje kanceláře po roce 1945 v domě traťmistra, oddělené od bytu a také se zvláštním vchodem – verandou od nádražní budovy, což nevyhovovalo. Tento stav vyřešily stavební úpravy ve zděné budově v areálu traťmistrovského okrsku v letech 1946 a 1947. Byly v ní zřízeny kanceláře, hygienické zařízení i pro dělnické profese. K dílnám byl přistavěn dřevěný sklad na otop a garáž pro drezínu. Poslední stavební úpravy proběhly v roce 1986, ale týkaly se spíše oprav a nutné údržby.

Dnem 1. srpna 1955 zahájila svoji činnost radiální přeprava kusových zásilek z Liberce. Tím došlo ke zrušení příjmu kusového zboží a také ke zrušení funkce skladníka, kterým byl ve stanici Mníšek Ladislav Kocour. Již od ledna 1955 byla čekárna vybavena novým nábytkem, radiopřijímačem a knihovničkou.

V roce 1971 doznala budova nádraží v Mníšku výrazných změn. *Byla zrušena příchodová hala z ulice*. Čekárna zůstala na původním místě, ale se vstupem od kolejí. Byla adaptována, stěny obloženy umakartem, byla vybavena novým nábytkem a na podlahu bylo položeno linoleum. Jízdenky se tehdy i nyní prodávají okénkem do čekárny přímo z místnosti komerční pracovnice. Vytápění zůstalo kamny na uhlí. Občas cestující trpěli chladem. Tato úprava málem přežila i rok 2000. Až na samém konci 90. let 20. století byla celá stanice vybavena plynovým ústředním vytápěním, čímž se výrazně zlepšily pracovní podmínky a kultura cestování.

Počínaje rokem 1976 začaly dráhy v celém státě postupně omezovat používání parních lokomotiv. Našeho Lokomotivního depa Liberec se toto opatření dotklo až v roce 1980. Nejprve byly vyřazeny u osobních vlaků, a to dnem *31. května 1980*. Od této doby byly osobní vlaky taženy *dieselelektrickými lokomotivami*. Parní zůstaly v činnosti u nákladních vlaků a na posuny při seřazování vagónů ještě do října až listopadu roku 1980, kdy skončily.

Naproti tomu první průjezd motorového vlaku naším nádražím se uskutečnil 15. května 1933. Na naší trati Liberec – Frýdlant se velmi osvědčily.

V průběhu let se ve stanici vystřídalo několik přednostů. Po Josefu Tupém to byl František Pultr, Antonín Šourek, pánové Košek a Liška, pak tři přednostové na krátkodobá zastupování. Posledním byl Bedřich Jelen do 25. května 1983,

kdy byla funkce přednosty v Mníšku zrušena a připadla pod Ing. Bukvice ze stanice Liberec spolu se Stráží, Krásnou Studánkou a Oldřichovem v Hájích.

Někteří z přednostů užívali také služební byt v budově stanice. Od konce války to byla rodina Josefa Tupého, pak Šourkovi, Koškovi a také jiní drážní zaměstnanci, jako rodina Jiřího Bažanta, pan Jan Letrik, který byt modernizoval. Odstěhoval se 31. května 1998 a od července 1998 byt užívá slečna Kvapilová.

Objem přepravy se zvyšoval do roku 1990. Největšími přepravci byly Spolek..., Čs. státní lesy, družstvo Družba Oldřichov v H., Agrochemický podnik Růžodol, Domácí potřeby Mníšek, Interiér Nová Ves, Likov Fojtka. Vlivem vzrůstající silniční dopravy a změnou majitelů i výrobních programů nastal po roce 1990 útlum.

Od roku 2002 pracují na stanici Mníšek 4 výpravčí, z toho Alena Hlavatá a František Michajlov z obce. Dále 1 staniční dozorce a 1 komerční pracovnice. Z občanů Mníšku byli po dlouhá léta manželé Milan a Marie Valečíkovi příkladem pracovníků, kteří začali „od píky" a vypracovali se až na odpovědná místa. Paní Marie pracovala od roku 1969 nejprve jako závorářka, pak výhybkářka, signalizační pracovnice do roku 1981 a potom až do důchodového věku v roce 1997 jako komerční pracovnice. Milan Valečík začínal v roce 1964 jako výhybkář, pak signalista, po čtyři roky pracoval na Správě dráhy v Hradci Králové a od roku 1977 až do února 2001, kdy odešel do důchodu, pracoval v Mníšku jako výpravčí. Služební postup nepřicházel sám od sebe. Byl poznamenán léty studia a častých kvalifikačních zkoušek.

Rozpad republiky přinesl i změny názvu. Původní Československé stání dráhy se přejmenovaly od 1. ledna 1993 na **České dráhy**, státní organizace (s. o.). Od 1. ledna 2003 jde o České dráhy, akciová společnost (a. s.).

Od 1. února 1993 bylo zavedeno rádiové spojení mezi strojvedoucím vlaku a výpravčím ve stanici v zájmu předejití možným haváriím. Byla to reakce na srážku vlaků se smrtelnými následky u Železného Brodu.

Od listopadu 2002 došlo i v Mníšku k zavedení **Automatizované výdejny osobní stanice** (AVOS), což v praxi znamenalo rychlejší odbavování cestujících v osobní dopravě, snadnější a rychlejší vyhledávání vlakových spojení. To přineslo v březnu roku 2000 *zrušení lepenkových jízdenek*. Byly nejprve nahrazeny ručně psanými jízdenkami a brzy došlo k tištěným v AVOS. Byl to velký přínos k usnadnění práce a zvýhodnění odbavování cestujících.

Firma Riedel, velkoobchod vigoňovou přízí, národní správa, dále **SEBA, závod 14,** pak **Družstevní velkoobchod Liberec, Domácí potřeby Hodkovice n. Mohelkou, Interkomplet, spol. s r. o.**

Při založení to byla *přádelna bavlny a nití, čistírna vlny, obchod s vlnou a přízí.* Podnik vybudoval František Riedel, původně nájemce přádelny ve Fojtce č. 144 na hranicích s Mníškem, ve které se zabýval hlavně obchodováním s vlnou. V roce 1897 se přestěhoval do Mníšku a nejprve najal hospodu č. 40 („Zur Sweizerhalle – Ke Švýcarské hale" pod kostelem. Stála těsně u dnešní hasičské zbrojnice. Při budování nové zbrojnice v 60. letech 20. století byla pro zchátralý stav zbourána).

V roce 1905 postavil Fr. Riedel u nádraží v Mníšku dům vilového charakteru č. 241 a současně vybudoval 2 sklady. Protože zavedl zasílatelskou firmu vigoňové příze, nutně potřeboval kolnu pro povozy a stáje pro koně. To vystavěl v roce 1909.

V roce 1916 převzali podnik synové Rudolf a Hugo. Firma prosperovala, rozšiřování firmy a obratu si vyžádalo výstavbu domu č. 131 pro přízemní kanceláře. To realizovali o dva roky později. Pak v roce 1919 přistavěli další nové sklady. V roce 1920 kanceláře zvětšili a v příštím roce provedli nástavbu nad kancelářemi a zřídili byt, dnešní č. 131. (Jde o objekty skladů, kanceláří a bytů bývalých Domácích potřeb u nádraží ČD.)

Hugo Riedel si vystavěl při silnici k nádraží nový přepychový dům č. 6. Protože byl činovníkem v místním tělovýchovném spolku (Deutscher Turnverein), poskytl mu v roce 1928 malou část zahrady na postavení pamětního kamene ke 40. výročí založení spolku. (Bez pamětní desky stojí kámen dodnes v zatáčce u zahrady bývalé mateřské školy, dnes v majetku Čechoangličana Berana.)

Po roce 1945 byla zřízena *národní správa firmy Riedel* v č. 131 a 241. Tuto správu vykonávali nejprve Ing. Maršálek, potom pan Andrejsek a pan Habal. V té době již neobchodovali s přízí, ale zaměstnávali asi 18 žen na obšívání hadrů na podlahy. Po zániku národní správy v roce 1948 převzaly podnik Severočeské bavlnářské závody Tanvald (SEBA). Naše provozovna nesla název SEBA, závod 14, Mníšek. Velké skladovací prostory byly příčinou převodu majetku na Družstevní velkoobchod Liberec, později na podnik Domácí potřeby Hodkovice nad Mohelkou. Ty v 80. letech přistavěly další prostornou halu.

Od 1. 3. 1996 slouží objekty soukromé obchodní firmě Interkomplet, spol. s r. o., se sídlem Liberec, Mlýnská 611. Statutárním orgánem je jednatel Ing.

Roman Žižka, nyní již bytem Mníšek 241, a jednatel Petr Mertlík, Liberec 2, Růžová 299/3.

Firma zajišťuje poradenské služby v oblasti vybavování interiérů, koupi a prodej zboží, zprostředkovatelskou činnost v oblasti obchodu a služeb, silniční motorovou dopravu nákladní, odborné ukládání a správu spisového materiálu.

Obytný dům č. 241 zakoupili v listopadu 1998 Petr Mertlík z Liberce, Růžová ul. 299/3, a Ing. Roman Žižka z Mníšku č. 241.

Obytný dům č. 131 koupili v listopadu 1998 Milan a Marie Koťátkovi z Liberce 1, Lužická 722/6, a Jiří a Marcela Najmanovi, Liberec 1, Lužická 722/6.

Kovodružstvo Fojtka č. 3, Kovodělné družstvo Liberec – LIKOV, závod 24, Metafo Fojtka

Na místě dnešní továrny byl původně statek č. 3 Gustava Görlacha, který ho prodal 5. 7. 1907 textilnímu továrníkovi Emilu Simonovi a odstěhoval se do Stráže nad Nisou. Ze selských budov zůstaly zbytky stodoly a domovní stavení až do příchodu nových osadníků v roce 1945. Vybrali si ho Hubáčkovi.

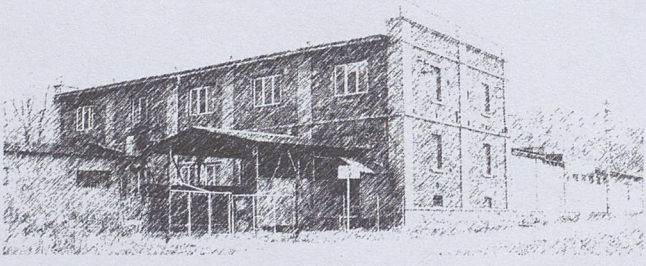

Někdy kolem 30. let postavil Emil Simon vedle zemědělského stavení základní budovu dnešního závodu. Ke konci druhé světové války sloužila zčásti jako provizorní vývařovna pro německé běžence před blížící se frontou a zčásti jako sklad nacistické organizace žen NSF pro obuv a oděvy. Současně zde byla umístěna i kartotéka této organizace z celých Sudet.

V roce 1945 převzala budovy *národní správa firmy Graefen Kateřinky*. Z této firmy přišli do Fojtky v polovině roku 1946 bratři Karel a František Kováříkovi jako strojařští odborníci a konstruktéři. Zabydleli se v čísle 148. Přestěhovali k nám z Kateřinek stroje na *výrobu přesných strojírenských výrobků*. Po stavebních úpravách zde zahájili výrobu příložných úhelníků, kontrolních pravítek, oček na závity, vrtacích hlaviček a dalších kovovýrobků.

Když se v roce 1947 veřejně hovořilo a znárodňování podniků v národní správě, oba se dobrovolně vzdali funkce národních správců a odstěhovali se z obce. Karel na rodné Plzeňsko, František se oženil do Radčic, kde dosud přes léto chalupaří. Jejich sestra Alena se později provdala do rodiny Kárníkových ve Fojtce a je naší spoluobčankou.

Po Únoru 1948 došlo skutečně ke znárodnění. Ustanovený likvidátor provedl konečnou sumarizaci majetku a podnik byl uzavřen. V době likvidace v něm pracovalo asi 30 dělníků z Fojtky, Mníšku, Oldřichova v Hájích, Kateřinek a Radčic. Strojní zařízení bylo odstěhováno údajně na Slovensko. A budova zůstala prázdná až do roku 1952, kdy se jí ujal fojtecký podnik Retex Ivančice pro své sklady.

1. června 1958, po dohodě s MNV Fojtka, převzalo objekt **Kovodělné družstvo Liberec – LIKOV**. Po stavebních úpravách zahájilo asi se 16 pracovníky výrobu malých dopravních vozíků na pytle, tzv. rudlů. Od té doby se výrobní program několikrát změnil a také doplňoval. Vyráběli pletivové rámy na ploty, kempinkový nábytek, stolky k sektorovému nábytku, stanové kolíky a kostry stanů, květinové stolky, zahradní nábytek, barové židle a stolky, televizní stolky aj. Jako svůj patent přihlásilo konstrukční oddělení družstva v Liberci ve 2. polovině 70. let topná tělesa ústředního topení zn. Kontherm. Jejich inovovaná výroba pod názvem UNI – Kontherm byla ve Fojtce zahájena v roce 1983/84. Likov byl prakticky jejich výhradní dodavatel zejména pro montované rodinné domky typu OKAL. Dodával je v soupravách ve 4 variantách. Největší zájem o ně projevovaly organizace na Moravě.

V letech 1958–1972 se v podniku vyměnilo 5 vedoucích. Značnou fluktuací z důvodů mateřských dovolených, stěhování, odchodů do důchodu, sňatků apod. se za tuto dobu vyměnilo asi 200 zaměstnanců. V závodě pracovaly vždy většinou ženy.

Změny podmínek podnikání po sametové revoluci 1989 směřovaly k ukončení výrobní činnosti družstva Likov ve Fojtce, které fakticky nastalo v roce 1993.

17. července 1993 obnovila provoz soukromá firma METAFO, spol. s r. o. z Liberce. Nosným výrobním programem po dobu několika let byla výroba přímotopných elektrických topidel a kovovýroba. Požadavky zákazníků na kvalitnější povrch výrobků přiměly vlastníky firmy k investici do práškového lakování a později k otryskávání povrchů. V první fázi pro-

váděla firma práškové lakování pouze na své výrobky. Vzhledem k poptávce začala provádět povrchové úpravy tohoto typu i pro externí zákazníky. Při zavádění této technologie dbala i na zlepšování pracovních podmínek a na ochranu životního prostředí: snížením prašnosti, omezením hluku, zrušením spalování uhlí. Kvalitní povrchová úprava je požadována u stále širšího okruhu zákazníků. Proto se tyto úpravy staly nosným programem firmy. V roce 2003 zaměstnávala 12 lidí, v současnosti hlavně muže. V roce 2001 byla vybudována již druhá velká lakovna. Toho využívají firmy nejen z Libereckého kraje, ale i z Mladoboleslavska, Děčínska a z východních Čech.

Československé automobilové opravny (ČSAO), provozovna Mníšek, pak **Intermetal,** dále firma **STORNEX**

Při vyslovení zkratky názvu tohoto podniku ČSAO si většina obyvatel vybaví jeho výrobní prostory v č. 1 na dolním konci Mníšku k Nové Vsi. Ale nebylo tomu tak vždy.

Místní provozovna ČSAO vznikla z bývalého kolářství a dřevomodelářství v domě č. 278. (Dnes bytový dům proti Radoušovým.) Do roku 1945 to byla firma Gustava Leukerta, kterou po válce řídil národní správce pan Šolek. Provozoval tam kolářské práce s výrobou ručních dřevěných vozíků. Po roce 1948, konkrétně od 1. července 1949, se provozovny ujal **Okresní podnik Liberec** (OPL), který zachoval druh kolářské činnosti až do roku 1957. Postupně upouštěl od výroby vozíků a dřevěných sněhových pluhů za koňské potahy. Naopak přizpůsobil pracovní náplň novým možnostem a potřebám. Po válce zanechala armáda pro civilní potřeby nákladní vozy americké výroby zn. Dodge, Ford a německé firmy Sauer. Proto zahájil práce na těchto opravách. Konkrétně šlo o výrobu dřevěných koster řidičských kabin, o opravy bočnic a prostoru pro náklady. Jinak tomu bylo u vozů zn. Sauer. Ještě do provozu v č. 278 byly přiváženy pouze podvozky s rámem (chasis, šasi) a vyjížděly z něho již kompletní plně provozuschopné nákladní vozy. Tato náplň práce skončila v roce 1960.

Vedením byl pověřen pan Ladislav Kalous, který bydlel přímo ve výrobně v č. 278. Ve funkci setrval až do konce roku 1958. Během jeho působení se provozovna v roce 1953 přestěhovala po nutných adaptacích do vyhořelého továrního objektu č. 1. Prapůvodně to byl mlýn na obilí, později přebudovaný na textilní továrnu firmy Gustav Schiller. (Majitel byl současně vlastníkem zemědělské usedlosti č. 52 v centru obce, kde také bydlel. Obytný dům je dnes zbořen, byl

nazýván sekretariát. Po roce 1945 byl také sídlem kanceláří JZD i místem výuky aspoň pro jednu třídu školy v době nedostatku učeben a také evangelického nebo československého náboženství.) Č. 1 bylo po osvobození v majetku závodu továrny na koberce TOKO Vratislavice. Provozovna však na rozhraní let 1951/52 vyhořela. Od roku 1953 se stala sídlem kolářské výrobny OPL.

Od 1. ledna 1959 se změnil majitel. Staly se jím **Československé automobilové opravny**, n. p. Ústí nad Labem se sídlem v Liberci. Současně došlo i ke změně vedoucího v osobě pana Josefa Klimenta z Mníšku. Z jeho iniciativy došlo k rekonstrukci bývalé provozovny v č. 278. Spolu se zaměstnanci ji upravili na bytový dům. Tam, kde byl původně 1 byt IV. kategorie, vznikly 4 byty II. kategorie. Do doby zemědělské a družstevní výstavby 2 dvanáctibytových domů u hřbitova to byl jediný podnik v obci, který adaptoval byty pro své zaměstnance. (Pouze chemička později kupovala volné obytné domy, např. č. 218, 63.)

Hlavní náplní práce ČSAO byly běžné opravy karoserií, sedadel a čalounění nákladních vozů, opravy po haváriích, šití a opravy plachet na nákladní auta. Podnik pracoval přednostně pro oblast Liberecka, podle možností i pro Hradec Králové, Plzeň, Ústí nad Labem i pro Prahu. Pro omezené prostorové možnosti, vybavením i počtem pracovníků podnik nestačil uspokojovat všechny zákazníky. Budova vyhovovala ještě do roku 1965. Od té doby přicházely do opravy rozměrnější nákladní vozy jako skříňové mrazicí i stěhovací, které se nevešly do stávajících dílen. Proto byly k hlavní budově přistavěny 2 nové dílny a ve dvoře prostorný jednoduchý přístřešek pro uskladnění velkého množství potřebného dřeva. Tesařské práce vykonal místní tesař pan Mužík.

Problémem byl i nedostatek pracovníků, ačkoliv hodinový výdělek se pohyboval v průměru kolem 12 Kčs, což bylo na tehdejší poměry uspokojivé. Proto byl zájem vychovat si i své dělníky péčí o učně. Za léta jediným byl Oldřich Slezák z Mníšku, který potom zůstal firmě věrný až téměř do jejího zániku. Přesto si naše provozovna vedla dobře ve vnitropodnikové soutěži mezi 18 podniky z celé oblasti Čech. Nejlépe v roce 1971, kdy se umístila na 2. místě. Ale i v dalších letech obsazovala místa v první desítce.

Počet pracovníků všech profesí, včetně jedné účetní síly, vedoucího provozovny a jednoho mistra, nikdy nepřekročil číslo 33. Za jeden rok se v provozovně průměrně spotřebovalo zhruba 150 m^3 řeziva a asi 100 tun plechů a profilované oceli. Strojovým vybavením se nelišila od tehdejších opraven. Vedle běžných dílenských nástrojů to byly stroje na obrábění dřeva, padací nůžky na plech a vzduchové kladivo.

Josef Kliment končil ve funkci vedoucího (podle jeho vlastního vyjádření asi v roce 1977) a nahradil ho dosavadní mistr Sýkora z Liberce. Vedl provozovnu do roku 1985. Funkci pak předal panu Havlákovi, který byl posledním vedoucím před zánikem provozovny v roce 1991.

Zavedenou výrobu nákladních autoplachet využili i tři následní majitelé (pánové Ryška, Kouřil a Richter). Podnik rozšířili o tlakové lití hliníku a investovali do elektrických pecí (vyráběli odlitky jako víka motorů, vačky aj.). Změna výrobního programu byla vyvolána tím, že podnik ČSAO odstěhoval ohýbačky plechu, padací nůžky aj. strojové zařízení bývalé karosárny. Mimořádné nároky na hliníkové odlitky a nutnost dalších investic vedly k rozdílným názorům majitelů na další strategii podniku. Výsledkem byl rozpad skupiny majitelů v roce 1992, takže tento druh činnosti vydržel sotva 2 roky. Dal však podniku i název **Intermetal**.

Objekty byly v roce 1993 zakoupeny novým majitelem panem **Charvátem**, který v letech 1993–2000 provozoval tzv. drátěný program. Na tuto metalurgickou činnost navázal v roce 2000 i nový vlastník, **firma STORNEX**, která se zabývá slévárenskou činností neželezných kovů, např. vyvažovacích tělísek pro vyvažování kol automobilů aj. Tento vlastník přistoupil i k nutným stavebním úpravám.

Nejprve **Truhlářství Gustav Stuchlík,** pak **národní správa Karel Katz, Liberecké dřevozpracující závody, Dřevozpracující závody Frýdlant, Služby Mníšek, Služby města Chrastavy, Firma Fajst,** pak **ARCA, spol. s r. o.**

Takovým množstvím hlavních provozovatelů prošlo Truhlářství Gustav Stuchlík č. 268. Němec s českým příjmením pocházel z Mníšku z č. 151, v jehož těsném sousedství si postavil v letech 1928/29 novou velkou poschoďovou budovu. V přízemí zařídil a strojově moderně vybavil truhlářskou dílnu, v poschodí vybudoval byt.

Po roce 1945 připadla provozovna pod *národní správu*, kterou řídil národní správce Karel Katz. Hlavním mistrem byl Miloslav Vodička, pocházející od Chotěboře. S rodinou se ubytoval v poschodí objektu. Dílna se zabývala zakázkovou truhlářskou výrobou, zaměstnávala obvykle 5 řemeslníků a 1 až 2 učně. Po roce 1948 přešla pod správu Libereckých dřevozpracujících závodů, jejím vedoucím se stal Miloslav Vodička. Pod touto správou byla 15 let až *do konce srpna roku 1960.* Tehdy Miloslav Vodička přešel do vedení odštěpené provozovny Dřevozpracujících závodů Frýdlant v Chrastavě. Také mníšecké truhlářství se stalo součástí *Dřevozpracujících závodů Frýdlant.* Jeho vedoucím byl od 27. 8. 1960 Jaromír

Tupý z Mníšku. Ani ne za jeden rok připadla provozovna od 1. července 1961 pod MNV Mníšek. Vznikl jakýsi komunální podnik *Služby Mníšek*, jehož ředitelem se stal dosavadní vedoucí Jaromír Tupý. Ačkoliv se činnost úspěšně rozvíjela, přesto byla ukončena 31. prosince 1962. Přitom v něm bylo zaměstnáno až 50 pracovníků různých profesí, protože pod jeho řízení spadalo např. zahradnictví Mníšek, holičství v Mníšku, v Oldřichově v H., v Krásné Studánce i ve Stráži nad Nisou, malíři pokojů, domácí práce švadlen při šití košil a lůžkového povlečení, prádelna apod.

Ukončení úspěšné činnosti způsobila reorganizace drobných služeb z rozhodnutí odboru místního hospodářství ONV Liberec. Provozovna pak připadla pod nového majitele *Služby města Chrastavy*, a tím i pod nového vedoucího. Ačkoliv byly práce pro obyvatelstvo rozšířeny např. o opravy televizorů, které prováděl pan Vetter z Oldřichova v Hájích, tak jiná řemesla postupně omezovala, až končila svoji činnost. Důvodem byla nastupující konkurence velkých podniků. Objekt zůstal poloprázdný, i když Služby města Chrastavy ještě v omezeném rozsahu zajišťovaly drobnou výrobu. Nějaký čas v dílně pracoval pan Harant, který v l. poschodí truhlárny se svojí rodinou bydlel. Později to byl pan Šíšo. „Služby" ho s rodinou ubytovaly v domku č. 151, který patřil k provozovně. Po Harantových bydlela v bytě v 1. poschodí až do roku 1994 paní Žejdlová. Ta se pak přestěhovala do obecního domu s malometrážními byty ve Fojtce č. 171.

Majitelem objektu se po sametové revoluci 1989 stal pan Fajstauer z Liberce, který v něm zřídil řezbářství a výrobu replik historického nebo stylového nábytku pod názvem *FAJST, později ARCA, společnost s r. o.*

Autoplachty Ryška, Mníšek 143

Jaroslav Ryška byl před sametovou revolucí 14 let zaměstnán na ředitelství podniku ČSAO v Liberci a dobře znal podmínky v provozovně v Mníšku v č. 1. Také proto byl v roce 1991 jedním ze společníků nově vzniklé firmy Intermetal. Jak je uvedeno ve stati o naší karosárně, kolektiv majitelů se rozpadl. Jako jeden jeho bývalý člen projevil pan Ryška zájem

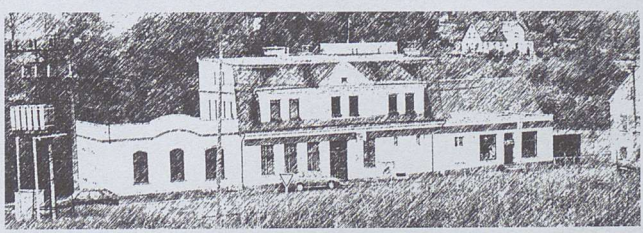

o výrobu autoplachet, získal šicí stroje a osamostatnil se. V listopadu 1992 koupil prázdný a již notně zdevastovaný objekt bývalé hospody U Fechtlů v domě č. 143. Dcera Fechtlových Anna Vágnerová získala objekt v restituci od Jednoty a prodala ho. Pan Ryška převezl šicí stroje teď již do svého majetku. František Slezák z Mníšku, dlouholetá pracovní opora bývalé karosárny, se ujal na jaře 1993 šití. Vedle výroby nutně došlo k rozsáhlé údržbě domu, k rekonstrukci stropů, vybudování WC místo dosavadních suchých záchodů, pořízení nového rozvodu vody a ústředního vytápění. V té době měla firma již 20 zaměstnanců. V roce 1994 došlo k velkým úpravám v přilehlé stodole. I tady muselo nejprve dojít k řádnému zateplení, opět pořízení rozvodů elektroinstalací, vody a ústředního topení včetně obezdívek a vsazení oken. Hotovo bylo v létě 1996.

V bývalém lokále a sále se provádí nástřih z velkých fólií syntetické látky oboustranně opatřené PVC. *Plachty se již nešijí, ale svařují.* Ve stodole jsou v patře dvě prostorné místnosti sloužící ke svařování nastřižených dílů. Plachta se pak vrací na sál k zalisování kroužků, připevnění řemenů aj. Podle přání zákazníka lze plachty opařit potiskem, který firma provádí ve své druhé provozovně z bývalé prodejny potravin u Litesu ve Stráži nad Nisou.

Majitel si sám vede účetnictví. Objekty jsou již vlastnictvím pana Ryšky. Nyní má podnik na obou místech 8 zaměstnanců. Je schopen vyrobit plachty na osobní automobily, dodávky, až po velké návěsy v délce 13,5 m. Ročně vybaví 500–600 zakázek. Patří mezi ně také výroba stanů, transparentů, reklamních materiálů, markýz apod.

Ze zvláštních zakázek stojí za zmínku vyrobení speciálního dvouplášťového stanu v délce 15 m, šířce 7 m a výšce 6 m pro Spolanu Neratovice k neprodyšně izolované práci při odstraňování škodlivin v zamořené zemině po ničivé povodni v roce 2002.

BATIMA, *společnost s r. o., Liberec, Sněhurčina ulice, byla založena v březnu 1992 Ing. Oldřichem Kocourkem. Od roku 1994 se jejím sídlem stal Mníšek č. 336.*

V Mníšku zahájila činnost v roce 1993 v pronajatých prostorách v soukromé budově hostince „Na Křižovatce". Šlo o výrobu, montáž a servis horizontálních žaluzií a vertikálních látkových žaluzií. Byly vyráběny přímo na míru podle požadavků zákazníků. Horizontální se nejdříve profilovaly v šířkách 25 mm, 35 mm a 50 mm, později se ustálila šířka lamely na 25 mm od švédské firmy Turnils s mnoha odstíny barevné škály. Ovládání žaluzií spočívá v jednoduchém spouštění a zvedání pomocí tenké šňůry,

naklápění se provádí otočnou tyčí. Vertikální látkové žaluzie se kompletovaly z profilů italské firmy Arquati o šířce látkového pruhu 90 mm a 128 mm.

V roce 1993 firma požádala OZ o prodej pozemku ppč. 675 v k. ú. Mníšek s úmyslem postavit si vlastní výrobní halu. Dostala souhlas také pro příslib dalších pracovních příležitostí pro občany obce. Na jaře roku 1994, v době dostavby haly, měla skutečně ve stavu 14 stálých zaměstnanců.

Do nové haly se z původních pronajatých prostor v Liberci-Harcově přestěhovala výroba moderních předokenních rolet. V Liberci se vyráběly od roku 1991 výhradně pro vývoz do Německa a Rakouska ve dvou základních provedeních: s hliníkovými lamelami vypěněnými polyuretanovou pěnou nebo s plastovými dutými lamelami. Lamely se pohybují v hliníkových vodicích lištách a jsou navíjeny do hliníkové schránky umístěné nad oknem. Ovládání rolety je ruční pomocí pásky nebo pevné šňůry, komfortnější provedení elektrickým pohonem. Výhody rolet oproti žaluziím spočívají vedle ochrany před slunečním zářením také v poklesu tepelných ztrát. Zachytí až 60 % tepla unikajícího přes okno. Navíc tento výrobek slouží i jako bezpečnostní prvek.

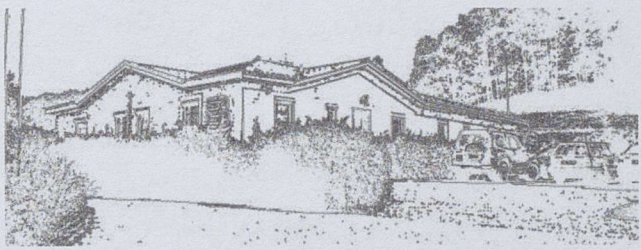

Na jaře roku 1994 byl v pronajatých prostorách v bývalém sále v Mníšku zahájen nový výrobní program – rolovací garážová vrata na principu předokenních rolet, ale s masivnějšími a jen hliníkovými profily.

Z důvodů rozšiřování výrobního sortimentu a nedostatku prostor firma postavila ve svém areálu v roce 1996 další, již větší výrobní halu, kam se postupně přestěhovaly všechny odloučené výroby i výroba rolet z první haly. Ta byla zčásti přebudována na kanceláře a vzorkovnu, část byla ponechána jako pomocná technická dílna. Rozšiřování výrobního areálu pokračovalo ještě v prvních měsících roku 2004. Těsně před uzávěrkou zápisů do kroniky v roce 2004 byly ukončeny zemní práce a byla vztyčena ocelová konstrukce další výrobní haly a skladu materiálu s napojením na první halu.

Na přelomu tisíciletí firma rozšířila své výrobky o moderní *ukládání rolety v novostavbách* do nadokenní dřevocementové schránky BAT G. Tato schránka vytváří trvalý prostor pro roletu bez narušení vzhledu okenních a dveřních prostorů.

Ing. Oldřich Kocourek si postavil v Mníšku nad přehradou rodinný domek č. 334 a je trvale naším občanem.

Miroslav Veselý, Mníšek č. 346

se stal po sametové revoluci 1989 vůbec prvním soukromým držitelem živnostenského listu v obci. *Získal ho již 7. února 1990* od MNV Mníšek, neboť v porevolučních dnech měly MNV pravomoc vydávat tyto dokumenty. Vzhledem ke vzdělání žadatele a letité stavařské praxi mu byl vystaven na *„Výpomoc při stavební činnosti"*.

Brzy získal další živnostenský list na *„Mytí osobních vozidel"*. Ten souvisel se záměrem a se skutečnou realizací výstavby soukromé autoumývárny v Liberci na Tržním náměstí. Činnost zahájil 20. prosince 1992. Byl to tehdy téměř průkopnický čin, neboť dosavadní mytí automobilů prováděli řidiči všude tam, kde to bylo s ohledem na péči o přírodu a o čistotu životního prostředí zakázáno: na ulicích před domy, na březích řek a potoků, porůznu v přírodě, u příbuzných na dvoře apod. Teprve v průběhu 90. let se tato potřebná zařízení stala součástí nově budovaných větších čerpacích stanic pohonných hmot. (Podnikatel Veselý provozoval myčku od roku 1992 do 31. 3. 2003, a pak ji pronajal. Je stále v činnosti, ale oproti minulosti jen na ruční mytí.)

Vzhledem k dříve prováděné činnosti stavebního dozorce si rozšířil podnikatelskou činnost o další živnostenský list: v roce 1992 založil firmu STAVES, zaměřenou na *„Provádění staveb, jejich změn a odstraňování"*.

Již 15. ledna 1993 získal na základě prokázané příslušné odborné způsobilosti další živnostenský list na *„Prodej a nákup nemovitostí, zejména v oblasti pozemků"* a založil firmu VEST, společnost s r. o.

S ohledem na komplexnost služeb si podnikatelská činnost v oboru stavebnictví sama vyžádala potřebu dalšího odborného vzdělávání a rozšíření o živnostenský list na *„Inženýrsko-investiční činnost ve stavitelském provádění těsnostních zkoušek nádrží, septiků, jímek aj."*.

6. listopadu 2000 získal živnostenský list v oboru *„Silniční motorové dopravy nákladní"*. K provozování této činnosti zakoupil dvě nákladní auta typu Avia. Využíval je k rozvozové službě pro jiné podniky v oblasti severních Čech. Současně tato činnost poskytla zaměstnání řidiči z obce. Nyní je tato činnost uvedena do klidu.

Terénní nerovnosti na vlastním pozemku Miroslava Veselého nabídly možnost provozovat skládku odpadové zeminy z jiných staveb, s výjimkou stavební sutě. To si vyžádalo získat živnostenský list na *„Podnikání v oblasti nakládání s odpady – skládkování"*, který získal v roce 2001 a od září toho roku zahájil i tuto činnost. Současně bylo při provedení nutné skrývky objeveno ložisko betonářského písku, který podnikatel těží.

Z výše uvedených živnostenských listů využívá ponejvíce ty, které se týkají oborů skládkování, realitní činnosti a stavebních dozorů.

Podnikatel Miroslav Veselý pomáhá svojí širokou nabídkou v potřebných stavebních činnostech a v nutných povolovacích formalitách i občanům z obce, často jen za naprosto nezbytné náklady. Také obec Mníšek získává potřebný stavební písek k nutné údržbě veřejných prostranství a cest od Miroslava Veselého zdarma.

Firma Václav Slezák, S l e v s t a v, Mníšek 345

Ani ne rok po sametové revoluci (v září 1990) zahájil Václav Slezák z Mníšku soukromé podnikání v oboru svého živnostenského listu *zedník, obkladač*. O něco později ho rozšířil o *oprávnění stavět drobné stavby.* Vytvořil skupinu 5 zedníků, která zahájila práci v Liberci - Hanychově výstavbou objektu truhlárny. Další zakázkou byla přístavba areálu profesionálního hasičského sboru v Liberci v Šumavské ulici v zimě roku 1991. Firma se dále rozrůstala, jak počtem řemeslníků, tak i vozovým parkem. To již bylo v partě 8–9 zedníků. Zájem o firmu vzrůstal, proto zakoupila potřebný nákladní automobil Praga S 5 T a vzápětí traktor s radlicí a lžící bagru značky Bělorus. V roce 1992 ještě nákladní auto LIAZ.

Výstavbu rodinných domů, svůj nosný program, zahájili i v Mníšku vilou Ing. Kocourka. V roce 1993 postavili v Mníšku výrobní halu společnosti Batima. To přineslo i rozšíření kvalifikovanosti řemeslníků o tesaře a obkladače, což umožnilo výstavbu rodinných domů „na klíč". V místní škole splnili náročnou práci přestavby krytu CO na keramickou dílnu a na odbornou pracovnu chemie. V Mníšku a Oldřichově v Hájích firma postavila 11 rodinných domků a v Nové Vsi 2. Upravila tovární budovu v Oldřichově v Hájích Na Pilách na výrobu tovarů drátěného programu i s moderním bytem a jiné stavby.

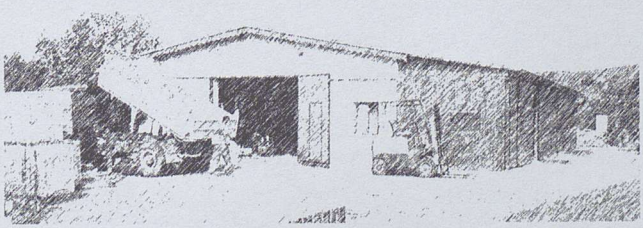

V roce 1996 si firma pro sebe vystavěla rozlehlou halu v prostoru vedle domu Václava Slezáka (č. 345) jako sklad potřebného stavebního materiálu a s místem pro kancelář. Když v roce 1999 uzavřel pan Čeřovský prodejnu stavebnin v Mníšku, rozšířila firma svoji

činnost také o tyto služby veřejnosti včetně prodejny pracovních pomůcek, kanalizačního materiálu a stavebního nářadí.

Do roku 2003 firma Slevstav postavila na 40 rodinných domků v širokém okolí a nejednou vyhověla zákazníkům v přístavbách a v údržbě jejich nemovitostí, zejména v Mníšku. Má okolo 20 stálých řemeslníků, každého na samostatný živnostenský list, nejčastěji v oborech zedník, obkladač, tesař. Na výstavbu topných médií a na elektroinstalace najímá odborná řemesla u jiných podnikatelů. Vozový park tvoří 2 multikáry, dodávka Ford Transit, další nákladní auto LIAZ s hydraulickou rukou, 2 firemní osobní automobily a 1 motocykl. Má také všechnu potřebnou mechanizaci, jako jsou míchačky a další potřebné prostředky, které vyžadují poměrně častou obměnu. Z obce zaměstnávala okolo 4–6 řemeslníků.

Firmu řídí zakladatel Václav Slezák s technikem Alešem Langrem a účetní a administrativní pracovnicí Štěpánkou Voslářovou. Stavební dozor vykonává externě místní zkušený stavař Miroslav Veselý. Roční obrat firmy činí 10–11 milionů korun.

Reiner STŘECHY

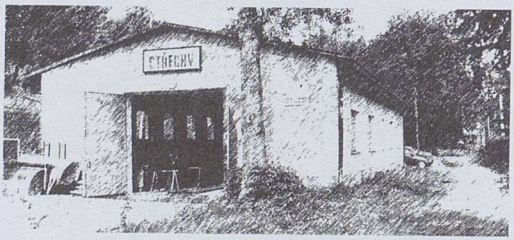

Firmu založil Jaromír Reiner, který je již od roku 1972 chalupářem v Mníšku a pracovně byl rovněž vázán na naši obec. Od roku 1978 byl zaměstnán v klempířské dílně podniku Agrostav (v domě č. 16, který po listopadu 1989 koupili manželé Daňkovi). Podnik se po sametové revoluci rozpadl. Jaromír Reiner se rozhodl začít pracovat soukromě na živnostenský list, s cílem založit firmu. V dubnu 1991 dostal od OZ Mníšek souhlas ke koupi obecního pozemku ppč. 106/1 a 106/2 a také na výstavbu klempířské dílny. Na jaře roku 1993 byla dokončena výstavba a byl zahájen zkušební provoz. Ke kolaudaci došlo v prodlouženém termínu v květnu 1994.

Firma zaměstnává 12–15 řemeslníků většinou z blízkého okolí. Zabývá se kompletní stavbou střech, od tesařských prací přes klempířské a pokrývačské. Druhým programem je výroba a montáž vzduchotechniky. Pracuje pro podniky i soukromníky, nejčastěji na větších zakázkách. V naší obci vychází firma vstříc i v údržbě střech soukromých domů. Roční obrat se pohybuje ve výši 5–6 milionů korun. Perspektivně hodlá vybudovat v sousedství dílny potřebný sklad materiálu.

Firmu nyní vede syn podnikatele Zbyněk Reiner, bytem v Machníně, zakladatel Jaromír Reiner si ponechal klempířskou dílnu. Povětšině žije v Mníšku, kde také chová koně.

Třídírna brambor státního statku, Dřevěnka Lemfeld, Dřevovýroba Mníšek, Jizerská dřevařská společnost Lučany nad Nisou

Bývalý sklad a třídírna brambor byl v roce 1990 definitivně změněn na pilu. Pro zvýšení potřebného příkonu elektrického proudu byla vybudována samostatná transformátorová stanice při cestě k potoku. Celý objekt byl překryt novou skořepinovou klenbou.

Současně byla vedle objektu upravena plocha pro uskladnění dovážené kulatiny k pořezu navážkou zeminy, štěrku, položením panelů na plochu areálu a oplocením. Bylo získáno pevné a prostorné složiště.

(Škoda, že řidič silničního válce při terénních úpravách zničil mostní váhu. Léta dobře sloužila státnímu statku, podle potřeby i obci. Byla vybudovaná v prostoru před uvedenou třídírnou proti prodejně pana Hráška.)

Majetek státního statku Dřevovýroba Mníšek (dříve Dřevěnka Lemfeld) byl v roce 1995 nabídnut k prodeji vyhlášením Veřejné soutěže Pozemkovým fondem ČR Praha 1, Těšnov 17 za 4 miliony 372 tisíc korun bez pozemků. Ze soutěže vítězně vyšla *Jizerská dřevařská společnost, s r. o. se sídlem v Lučanech nad Nisou.* Výrobu zahájila v květnu roku 1996 se 6 zaměstnanci, z toho byli 3 z obce.

Ve svém areálu na konci složiště nad potokem v krátkém čase postavila na podzim roku 1999 dřevěnou výrobní halu.

Výrobní sortiment se týká veškerého jehličnatého řeziva, výroby dřevěných palet, podle odbytu zpracovávají také listnatou kulatinu a prodávají palivové dříví. Roční zpracování kulatiny se pohybuje v rozmezí od 1 700 m^3 do 2 000 m^3. Podnik zaměstnává 9 dělnických pracovníků, z toho 3 z Mníšku.

Ve výbavě technických prostředků je jedna pásová pila COSTA a jedna pásová pila CANALI, dále rámová pila RM 45, rozmítací pila KRN, zkracovací pily a pomocná zařízení. K manipulaci s materiálem používají vlastní vysokozdvižný vozík VZV Desta.

Odbyt řeziva je jak pro maloodběratele, tak pro stavební firmy v rámci Libereckého kraje podle předem uzavřených smluv. Záměrem podniku je udržet výrobu na současné úrovni, stejně jako zaměstnanost a v rámci možností také další technický rozvoj.

Náklady na přestavbu a modernizaci výrazně přesahují částku milion korun.

Manipulační sklad Lesního závodu, nyní ALLWOOD, a.s. Sedlčany

V průběhu porevolučních let byl ve vlastnictví několika podnikatelských subjektů. Vedle Lesního závodu Liberec to byl Lesní závod NISA, akciová společnost Lesy Mělník, CE-EWOOD (čti sívůd), a. s. jen v roce 2002 a od 1. ledna 2003 se stala vlastníkem akciová společnost ALLWOOD (čti ólvůd) Sedlčany, která působí v celých Čechách.

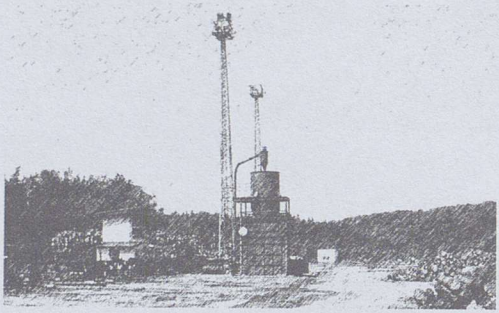

V průběhu roku 1989 došlo k rekonstrukci dosluhujícího blátivého manipulačního skladu dřeva, navíc se zastaralou a převážně ruční technikou práce s kulatinou. Sklad je v blízkosti nádraží Mníšek na hranicích katastru s Oldřichovem v Hájích.

Úpravami byla zvětšena plocha složiště dovážené kulatiny, povrch areálu byl zpevněn a vyložen betonovými panely. Současně byla instalována moderní poloautomatická pořezová linka, která zajišťuje posun kmenů pásovým dopravníkem a pořez provádí sklopné rameno s cirkulárkou podle požadované a předem nastavené délky. Pouze větší průměr kmenů, případně pokroucené stromy, musí být i nyní kráceny ručními motorovými pilami.

Pro potřebnou techniku byly postaveny garáže a pro administrativu samostatný objekt se šatnami, hygienickým zařízením a místem pro svačinové přestávky zaměstnanců. Nedostatek světla v podzimních a zimních měsících odstranily 2 vysoké stožáry s výbojkovým osvětlením. Kovové silo vyřešilo uskladnění pilin.

Manipulační sklad v Mníšku *nakupuje* z lesních skládek kulatinu jehličnatých i listnatých stromů a *prodává* opět kulatinu, ale krácenou na požadované délky. Má celkem 7 zaměstnanců, z toho 3 z obce. Mimo uvedenou činnost pracují také na vytřídění sortimentu podle kvalitativních tříd, plní požadavky odběratelů a také berou ohled na co nejlepší zpeněžení. Odbyt je

převážně podle smluvních dohod s tuzemskými i zahraničními firmami. Odvoz je realizován ze 70% po železnici vzdálenějším zákazníkům a z 30% nákladními auty pro místní pily a pro nejbližší okolí. Uskutečňuje se také drobný prodej maloodběratelům za hotové. Práci usnadňují 2 čelní nakladače Volvo 641 a Volvo 70. Veškeré dřevo firma nakupuje převážně od Střediska lesní výroby Liberec, které naváží kulatinu prostřednictvím firmy CEEWOOD čtyřmi nákladními kamiony. Roční objem výroby je 20 000 m^3.

Vedoucím skladu byl po řadu let pan Černoch, který bydlel ve Fojtce ve služebním domku. Nyní je vedoucím Vladimír Janeček z Liberce.

Firma Ještědský bronz, spol. s r.o., zakázková dílna

V pátek 4. června 1993 zahájila úpravu terénu na pozemkových parcelách č. 1024/2, 1024/17, 1024/19 a 1024/20 katastrálního území Mníšek k výstavbě přízemní budovy na odlévání uměleckých předmětů z bronzu (slitina mědi a cínu s převahou mědi). Projekt vypracoval Ing. František Pašek z Mníšku. Nebývalé tempo výstavby připravilo stavbu ke kolaudaci již v prosinci téhož roku s výjimkou vnější fasády. Firma si pořídila vlastní studnu, vytápění propan-butanem z instalovaného velkoobjemového tanku. Po napojení dílny na obecní rozvod plynu byl tank počátkem roku 2004 odstraněn.

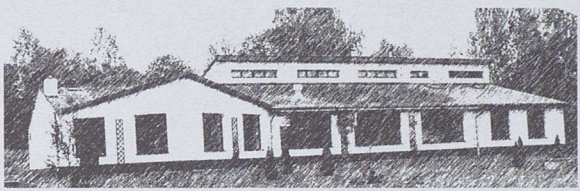

Počátkem roku 1994 došlo k instalaci výrobního zařízení a k zaměstnání 6 pracovníků.

V podzimních měsících roku 1999 investovala firma do oplocení svého rozsáhlého pozemku s dokončením v říjnu.

Ani teď práce neskončily. V průběhu 2. pololetí roku 2000 došlo k přístavbě skladových prostor ke stávající provozovně směrem k potoku. Nad nimi byla zřízena další administrativní hala, ve které bude v budoucnu umístěna galerie vlastních bronzových výrobků.

Zakladatelem společnosti je Bohdan Pfeifer, sídlící ve Spolkové republice Německo. Firmu řídí jednatel společnosti Jiří Vencálek z Liberce. Při výrobě uměleckých předmětů se specializací na sochy a sošky je zaměstnáno celkem 6 osob, z toho 3 z Mníšku. Předpokladem k práci na sádrových formách vylévaných silikonem, při odlévání parafinových negativů, na závěrečném odlévání bronzového výrobku a následném začišťování a leštění je především lidská zručnost a šikovnost.

Firma se velmi příkladně stará o údržbu zeleně a celého areálu. Najatý pracovník tak napomáhá zkrášlení naší obce ve směru příchodu návštěvníků od nádraží. Stejně můžeme pochválit pravidelnou údržbu zahrady u domu č. 6 pana Ing. Berana hned naproti Ještědskému bronzu. Vzniká tak jedna z nejlépe upravených partií obce.

Stavební činnost Miloš Tichý, Mníšek 307

Počátkem roku 1994 zahájil Miloš Tichý na základě živnostenského listu stavební práce v oboru rekonstrukcí a údržby bytového fondu pro Okresní bytový podnik Liberec. Poptávka zákazníků a jejich zájem o kompletnost provedených prací přivodila nutnost získat další živnostenské listy, např. v oboru zprostředkovatelské činnosti, zednických a truhlářských prací, zámečnictví, pokládání podlahových krytin.

Ve své firmě zaměstnává v průběhu roku průměrně 8 dalších řemeslníků, ovšem jen na jejich vlastní živnostenské listy. V zimních měsících se věnuje kácení dřeva pro Magistrát města Liberce na živnostenský list „těžba dřeva".

Pro potřeby firmy zakoupil auto Avia – kontejner a dodávkový pick up. V roce 2002 zahájil na svém pozemku u rodinného domu č. 307 stavbu velkého protáhlého zděného skladu, který již od roku 2003 slouží svému účelu i přípravě materiálu k plnění zakázek.

ERESCOM, v. o. s., SMT technologie, Mníšek č. 368

Zajišťuje dodávky a servis zařízení pro investiční elektroniku:

- pájecí zařízení
- osazování a opravy desek plošných spojů
- síťotisková zařízení pro nanášení pájecí pasty
- vše pro vlastní výrobu desek PS

Odpovědný vedoucí Ing. Pavel Ruta, Mníšek č. 258.

Samoobslužná prodejna potravin a prodejna masa č. 335 v Mníšku

Malý svátek prožili občané Mníšku dne 23. ledna 1976, kdy byla dodavatelsky dokončena a otevřena prodejna potravin a masa v jedné budově v centru obce v hodnotě 1 350 000 Kčs. Vedoucí prodejny potravin se stala osvědčená pí Ročková. Řeznictví vedl krátce místní dů-

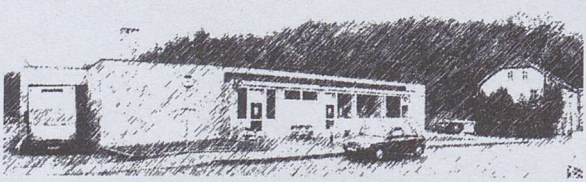

chodce Václav Ráz a v průběhu roku 1977 nastoupil Jiří Prošek z Raspenavy.

V období před sametovou revolucí 1989 byl vedoucím prodejny potravin i masa 056 Lidového spotřebního družstva Jednota Liberec stále pan Prošek. 11. listopadu 1990 si ji od Jednoty pronajal, nazval ji „Vesna" a provozoval ji až do konce roku 1997.

V roce 1997 rozhodlo zastupitelstvo obce o *odkoupení objektu č.* 335 za částku jeden milion sto tisíc korun a převedení do majetku obce. Jedním z důvodů byla obava, aby končící organizace LSD Jednota Liberec neprodala prodejnu takové osobě, která by přestala provozovat obchod s potravinami a nahradila ho jiným sortimentem. Třeba pro občany obce málo žádaným či málo potřebným.

16. prosince 1997 bylo provedeno výběrové řízení na pronájem obchodu s podmínkou zachování sortimentu zboží. Uchazeči byli dva. Dosavadní vedoucí Jiří Prošek a řezník Roman Slezák z Mníšku. Vzhledem k tomu, že si obec Mníšek musela na odkup prodejny půjčit peníze za měsíční splátku 16 000 Kč, stanovila jako podmínku pro nového nájemce uhradit nájem v této výši. Na tuto podmínku přistoupil jen pan Slezák. Ta platila prvních 5 let, potom byla změněna na platbu 400 Kč/1 m^2.

K předání budovy došlo 15. ledna 1998, provoz zahájili manželé Slezákovi 1. dubna 1998 spolu s dalšími 3 prodavačkami – pí Weisenbilderová a Vyhlídková z Mníšku, pí Loudová a později Tannertová z Oldřichova v Hájích.

Uplynulých 22 let provozu bylo na prodejně velmi silně znát. Ještě před otevřením byla pochopením starosty Tichého zrekonstruována kotelna v hodnotě 100 000 Kč. Kotel na tuhá paliva byl vyměněn za plynový, prodejna byla napojena na obecní vodovod. Další investice byly vynaloženy na nové vybavení a na lepší osvětlení.

V průběhu 6 let provozu pod vedením manželů Slezákových došlo k různým úpravám a rekonstrukcím. Např. byla kompletně opravena elektroinstalace a rozvod vody, byly pořízeny nové pákové vodovodní baterie, generální opravou prošly lednice a byla vybudována jedna nová v hodnotě 200 000 Kč. V létě roku 2003 byly pořízeny nové výlohy v plastových rámech a oprava fasády rovněž za 200 000 Kč. Výlohy a fasádu financovali manželé Slezákovi sami s tím, že jim tato částka bude odečtena z platby nájmu.

V nejbližší době čeká ještě oprava střechy, výměna obkladů, dlažeb a odpadů.

Dosavadní úpravy již přinesly své ovoce. V roce 2004 se podařilo zaregistrovat prodejnu masa a uzenin podle norem Evropské unie. To je dobrá vizitka pana Slezáka, ale také nadějná perspektiva pro další existenci prodejny, a tím i pro občany.

Večerka „U PEPY", Mníšek č. 252

V období příchodu českých obyvatel do Mníšku v roce 1945 začal řezník Josef Šolc užívat stávající řeznický krám. Prodával masné výrobky i po roce 1948, kdy zrušil soukromou prodejnu a vstoupil do služeb LSD Jednota Liberec. Po čase ho vystřídal Václav Ráz, který v obchodě působil až do svého odchodu do důchodu a také do doby otevření řeznictví v našem novém nákupním středisku v lednu 1976, kam asi na půl roku přešel prodávat. Dům č. 252 nebyl potom pro obchodní činnost využíván.

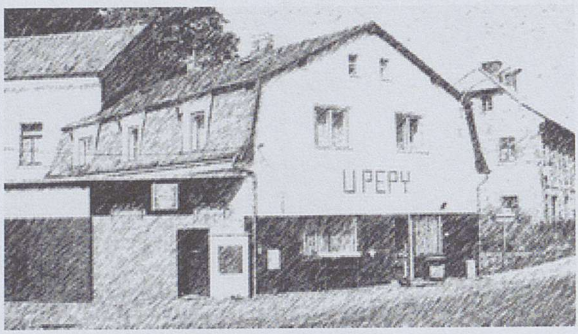

Až po sametové revoluci (v červenci 1990) ho celý koupil i s nájemníkem Josef Kolář z Mníšku č. 300. O nemovitost měli zájem čtyři žadatelé. OZ dalo přednost Josefu Kolářovi zejména pro příslib zřídit v obci menší prodejnu potravin i s podáváním čerstvě uvařených jídel, jmenovitě o sobotách a nedělích a také v prodloužených směnách ve všední den. Provozovna dostala název „Večerka" a zahájila činnost v červnu roku 1991. V roce 1993 byl název rozšířen na „Večerka U PEPY". Od samotného počátku v ní byli zaměstnaní 3 lidé: manželé Kolářovi a pí Lenka Červinková. Zaměření obchodu bylo a je na obchod s potravinami a rychlé občerstvení. Denní zájem hostů o teplou stravu se pohybuje v rozmezí od 30 do 50 jídel.

Vzhledem k nedobrému stavu prodejny musel Josef Kolář nejprve investovat do úpravy dvora, do zavedení nového rozvodu vody a elektroinstalace a úprav fasády. Nové hygienické předpisy v průběhu let přinesly opět další nároky na investice při pořizování nerezového nádobí, pákových vodovodních baterií, na nový chladicí pult a na zřízení WC i pro otevřenou jídelnu.

Dům služeb č. 267 Mníšek

Jako opuštěný objekt bývalé prodejny byl dobudován do dnešní podoby po zdlouhavé rekonstrukci až v druhé polovině 80. let, ačkoliv první rozhodnutí uskutečnit tento záměr jako neinvestiční akci MNV přišlo hned po

červnových volbách v roce 1981. Práce se protáhly také proto, že MNV plnil současně výstavbu 3 pavilonů mateřské školy jako náročnou akci Z.

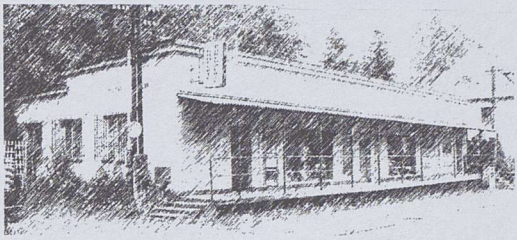

Po sametové revoluci využili 3 nabídnuté volné samostatné obchodní prostory někteří prodejci, ale většinou jen krátkodobě a s rozličnou nabídkou služeb.

Výjimku tvoří *kadeřnictví*, které zahájilo činnost již 1. listopadu 1990. V roce 1991 bylo dáno do ekonomického pronájmu paní Vávrové z Chrastavy, naší dosavadní kadeřnici z dřívějšího subjektu „Drobné provozovny MNV Mníšek".

Teprve několik posledních let stabilně využívají prodejní plochy další 2 nájemci.

Od 1. března 1999 je to prodejna *Drogerie Moravec*, která nabízí klasické drogistické zboží, navíc barvy a laky, drobné textilní výrobky, je sběrnou fotoprací aj. Vedoucí je manželka pana Moravce, oba bytem Mníšek č. 188.

Od května 2001 je v činnosti prodejna *Farmářské služby pro zahrádkáře a chovatele Chrastava, spol. s r. o.* Od roku 2003 je v majetku pí Tannertové. S výjimkou neděle a pondělí nabízí obilí, šroty, krmné směsi, krmiva pro psy a kočky, vitamíny, minerály, zeminy a hnojiva, truhlíky a květináče apod. Vedoucí je pí Nováková z Mníšku.

V obci působí ještě několik prodejen a několik druhů služeb.

Pohostinství

Trvalé a zatím nepřetržité služby tohoto druhu poskytuje *pohostinství „Na Křižovatce"* v Mníšku v soukromém domě v č. 82 Emilie a Ivana Lidových, kteří tyto prostory pronajímají zájemcům.

Z původní příležitostné občerstvovací služby při fotbalových utkáních a jiných sportovních akcích na hřišti se zejména po roce 1989 vytvořila *pravidelná restaurační činnost* v klubovní místnosti fotbalového klubu a vznikla r*estaurace „Na Hřišti"*. V současnosti je již po několik let velká

spokojenost návštěvníků s přístupem, s nápaditými akcemi a se službami manželů Kárníkových z Fojtky, kteří vedou provoz od roku 1996.

V 2. polovině 90. let otevřeli manželé Tannertovi ve svém domě č. 62 restauraci. Upravili k tomu bývalé prostory chléva, vybudovali potřebné hygienické zázemí a vznikl stylový salonek pro cca 30 návštěvníků. V průběhu roku 2001 rozšířila majitelka pí Tannertová restaurační prostory o kuchyň, výčepní místnost a malou hernu, vše z bývalého selského bytu. Na návrh stálých hostů pojmenovala toto zařízení *„Chlív"*. Od roku 2003 se stala majitelkou příbuzná pí Tannertové paní Věra Hennemuthová.

V domě č. 175 v majetku manželů Hráškových se během let vystřídalo *několik obchodních činností, aby nakonec vznikla restaurace „Pod Kostelem"*. Byl to obchod s potravinami, cukrovinkami, herna s hracími automaty, restaurační provoz i prodej porcelánu. Nejčastější byla výčepní činnost, pro kterou pan Hrášek zřídil ve dvoře i letní výčep. Nedošlo však k jeho využití v občerstvovacích službách. Pronajali si ho zámečníci Klimpera a Votruba.

Ve Fojtce nikdy nepřestala poskytovat pohostinské služby dnešní hospoda „U Pýrků" (č. 24), dříve „U Karásků", pak „Pohostinství LSD Jednota". Vše nepřetržitě již od roku 1945. Pýrkovi zahájili činnost po restitučním navrácení majetku od 5. listopadu 1991.

Jiné služby

Na Liberecké ulici zřídil nový majitel domu č. 217 pan Milan Dittrich v původní malé stodůlce velmi pěknou prodejnu *„Akvaristika – speciál"*, ve které nabízí prodej i výkup rybiček, akvaristické potřeby a v posledním roce i zahradní bazénky. Obchodní činnost zahájil v květnu roku 2001.

Ve svém rodinném domě č. 180 na Liberecké ulici v Mníšku provozuje od roku 1999 paní Veronika Šepsová prodejnu *„Krmiva"*, kterou v prosinci 2001 rozšířila o videopůjčovnu. Nabízí 240 titulů s obměnou o novinky každých 14 dnů s cenou půjčovného již od 10 Kč.

Ve svém majetku č. 82 provozuje od roku 1990 Ivan Lid *autočalounictví*, výměnu čelních skel automobilů i oplachtění přívěsů. Od května roku 2003

provádí také zastupitelskou činnost pro firmu *„Honda – mariner“* s prodejem lodí a lodního příslušenství.

V domě č. 143 v Mníšku, v bývalé prodejně potravin na dolním konci v přístavbě k domu Autoplachty Ryška zřídila v listopadu 1996 firma Prozatex Frýdlant prodejnu textilu, kuřáckých potřeb aj. Následně tam pan Bareš otevřel *„Prodej a výkup starožitností“*.

Ve Fojtce provozuje paní Renata Malá nyní již ve svém domě č. 62 od června 1991 prodejnu „Potraviny“.

Paní Dvorská s manželem Milanem zavedla v rodinném domě ve Fojtce č. 125 prodejnu „Smíšené zboží“ brzy po kolaudaci jejich domu, která proběhla 28. srpna 1998.

Kapitola sedmá: ZEMĚDĚLSTVÍ

Zemědělství mělo v poměru k průmyslu větší počet usedlostí a také skýtalo více pracovních příležitostí. **V obci bylo 550 ha zemědělské půdy, z toho orné 320 ha.** Byla rozdělena mezi poměrně malá hospodářství. Kolem 15 ha půdy měly jen 2 statky: Franz Müller č. 62 a 63, vybrali si ho Kancnýřovi, a Alfred Stärz č. 65, kde byl později kravín státních statků.

Strojní družstvo, které mělo sklady v č. 44 (Motlovi, Deduchovi), nebylo po válce obnoveno.

Po IX. sjezdu KSČ ve dnech 25. – 29. června 1949 vyplynul pro zemědělství jediný úkol – na vesnicích zakládat a budovat **Jednotná zemědělská družstva (JZD)**. Ani v Mníšku to nebylo lehké, přestože většina zemědělců byli členové KSČ. I když hospodáři nebyli se svou zemědělskou usedlostí svázáni žádným dlouholetým rodovým vlastnictvím s hlubokými kořeny, jako tomu bylo ve vnitrozemí, přece jen se nechtěli rozloučit s nově získaným soukromým majetkem a tím také ani nechtěli pochopit zásady kolektivního hospodaření. Pro funkcionáře agitační skupiny to byl velice nelehký úkol. Navíc k němu přibyla skutečnost, že do družstva se dali získat hospodáři, kterým se práce příliš nedařila, a tedy neplnili státem rozepsané dodávky. Takové spolupracovníky zase dobří hospodáři mezi sebe nechtěli.

Přes všechny agitační těžkosti *se v roce 1950 podařilo Jednotné zemědělské družstvo v Mníšku založit.* Jeho prvním předsedou se stal Jan Bína a členy rolníci: Stehlík, Plocek, Marek, Štajer, Brabec Ota, tři rodiny Slezákovy aj. Toto družstvo hospodařilo na 120 hektarech zemědělské půdy, 430 hektarů zůstalo nadále v soukromém držení (z 550 ha zemědělské půdy). Ke slavnostnímu rozorání mezí došlo v blízkosti Svobodovy usedlosti č. 2. Jednalo se o pole hospodáře Stehlíka a Plocka.

Činnost družstva pokračovala slavnostním svodem telat na volné ustájení. Výsledek byl však katastrofou. Na jaře v roce 1951 došlo k uhynutí 6 telat. Byl to nedobrý příklad právě v době, kdy stále ještě probíhala agitace k rozšíření počtu členů družstva. Názory družstevníků i dosud soukromých zemědělců se různily. Byla to sabotáž, nebo výsledek špatného hospodaření?

Přesto agitační skupiny pracovaly dál; postupně se podařilo někoho získat, jiní zase z družstva vystupovali. Těm byl vrácen vložený živý i mrtvý inventář, ale často jim nemohl být vrácen celý, protože již nebyl.

Špatné výsledky byly asi zaviněny také tím, že někteří nejdříve pracovali na svém „záhumenku" a teprve potom na družstevním. I z toho pramenily

hádky. Protože „pracovní jednotka" byla ve mzdě nízká, někteří raději povozničili u lesů a u jiných příležitostných rozvozů, aby si přivydělali. Tak se situace převalovala z jedné strany na druhou, až přece jen bylo v *roce 1958 dosaženo 100% příslušnosti zemědělců v JZD*. Ale ani potom se poměry příliš nezlepšily. Řešení přišlo až **1. října 1961, kdy JZD zaniklo** a celé hospodaření bylo převedeno pod **správu Československých státních statků**. U zemědělců tak byla zajištěna větší ekonomická jistota.

Předsedové JZD Mníšek:

1. Jan Bína
2. Ota Brabec
3. Jaroslav Kancnýř
4. Antonín Hanžl
5. František Sirový
6. pan Smolík

účetní JZD byla Anna Mencová aj.

Předseda Sirový usiloval o jakousi přidruženou výrobu zřízením rybníčku na Skřivanech, kde se rozhodl pěstovat kachny ve velkém. Chovatelkou se stala jeho žena. Brzy se poznalo, že to nebyl šťastný nápad. O mnoho lepší byl ten, na základě kterého v letech 1950–51 postavilo JZD Fojtka rovněž na Skřivanech 2 montované budovy pro chov slepic na vejce. Ošetřovatelkami se staly paní Kohlíková a budoucí paní Kočová.

V době budování družstva a zejména při překonávání potíží se poměrně hodně zapojovala veřejnost do brigádnické činnosti o sobotách a nedělích a při nočních výmlatech. Při sklizni lnu, při sběru kamene a při vybírání brambor byli účinnými pomocníky také žáci školy.

Místní hospodářství státního statku mělo v roce 1974 oseto 113 ha žitem, 27 ha pšenicí, 80 ha ovsem. Hospodařilo na 280 ha luk. Přesto se při zajišťování píce neobešlo bez pomoci občanů takzvanou „metrákovou akcí" čili „Každý občan 1 q sena". Jednotlivci – vítězové celoobecní soutěže – po několik let většinou odevzdávali od 120 q až po 150 q. Občas byla tato suma překročena i o několik desítek přes 200 q. Úctyhodné!

Rok 1976 byl slučovacím nejen pro národní výbory Mníšku a Oldřichova v Hájích, ale došlo i ke *sloučení našeho místního hospodářství ČSSS*, sídlícího v budově bývalé pily č. 262. K překvapení občanů i funkcionářů nebyl Mníšek vybrán jako sídlo statku, i když byl střediskovou obcí. Sídlem se stala *Krásná Studánka*. Projednání se uskutečnilo 9. března 1976 za pří-

tomnosti celého výboru KSČ v Mníšku s předsedkyní Růženou Korcovou, vedoucího hospodářství Mníšek Bohumila Hořejšího, vedoucího hospodářství Krásná Studánka Josefa Pecla a náměstka ředitele ČSSS v Liberci Ing. Kocourka. Sloučení bylo stanoveno k 1. dubnu 1976.

Nové hospodářství získalo výměru 1 482 ha, z toho 600 ha orné půdy. V živočišné výrobě bylo soustředěno 950 ks hovězího dobytka, z toho 505 dojnic a 445 ks mladšího dobytka. Mechanizační park představoval 30 kolových traktorů, dva sklízecí kombajny SK 4 a tři bramborové kombajny.

Vedoucím hospodářství se stal Josef Pecl, agronomem náš občan Jiří Karpíšek, mechanizátory Jaroslav Svoboda, původem z Mníšku, a Josef Mates. Zootechniky byli Jan Sábol, Josef Nekovář a Iva Antošová. Mzdovou účetní se stala Gertruda Trojanová z Mníšku, ekonomkou Jiřina Hýšková. Ve středisku v Mníšku zůstaly dílny a pila. Obě zařízení řídil Jindřich Trojan, občan Mníšku, dosavadní vedoucí hospodářství Nová Ves.

V době existence hospodářství ČSSS se jako vedoucí před Bohumilem Hořejším vystřídali Erich Blahovec, Josef Král, František Kodet.

Plán hrubé produkce na rok 1976 představoval 8 554 000 Kčs, z toho 3 430 000 Kčs v rostlinné výrobě a 5 124 000 Kčs v živočišné výrobě. Plán dodávky mléka představoval 1 250 000 litrů, ale nadojilo se více – 1 276 710 litrů, což je průměr 7,13 litru na jednu dojnici a den.

Orná půda byla v roce 1976 využita z 69 % na obiloviny, 8 % na brambory a 23 % na krmné plodiny, z toho 14 % na víceleté.

Průměrné hektarové výnosy

	1973	1974	1975	1976
pšenice	18,38 q	21,72 q	14,77 q	neseta
žito	18,95 q	15,57q	21,86 q	27,06 q
oves	20,46 q	16,74 q	16,76 q	11,62 q
ječmen	15,60 q	neseto	18,96 q	35,26 q
kukuřice	277 q	238 q	362 q	336 q
brambory	158 q	159 q	178 q	132 q

Průměrné výdělky zaměstnanců státního statku proti roku 1965 stouply a v roce 1983 činily

	1965	1983
pracovníci v rostlinné výrobě	1 100 Kčs	1 750 Kčs
pracovníci v živočišné výrobě	1 650 Kčs	2 869 Kčs
traktoristé	1 650 Kčs	3 370 Kčs
řidiči nákladních automobilů	nezjištěno	3 608 Kčs
technicko-hospodářští pracovníci	-	3607 Kčs
opraváři	-	3240 Kčs
zedníci	-	2716 Kčs
kočí	-	2427 Kčs

V areálu čtyřřadého kravína v Oldřichově v H. (z let 1963–1966 pro 176 kusů dojnic se skladovacími prostory pro 40 vagónů píce a 12 vagónů jádrového krmiva, u kterého byly vybudovány 2 velké silážní jámy pro 120 vagónů siláže) zahájila stavební četa státního statku v květnu 1977 výstavbu **odchovny jalovic pro 512 kusů**. Byla to první stavba tohoto druhu na statku Liberec. V prostorné hale bylo 16 kotců a v každém z nich 32 jalovic. Investiční náklady činily necelé 2 miliony korun. Stavbu postavili v rekordním čase 7 měsíců místo plánovaných 13, takže slavnostní předání do užívání se uskutečnilo **10. prosince 1977**.

Činnost státních statků byla ukončena k 31. prosinci 1992.

Od 1. ledna 1993 po sametové revoluci vznikly tři nové subjekty na zemědělské půdě bývalého Státního statku, hospodářství Krásná Studánka:

a) Farma Jiří Boháč, Krásná Studánka, si najala pozemky od soukromých vlastníků, kteří je získali uplatněním restitučních nároků. Hospodaří převážně na pozemcích katastru Krásné Studánky.
b) Farma Josef Michal, Krásná Studánka, pronajala obdobně pozemky převážně na katastru Radčic.
c) Farma Oldřichov v Hájích – FAOL, je veřejná obchodní společnost, tj. hospodařila na pozemcích Pozemkového fondu ČR v celkové výměře 814 ha zemědělské půdy, což je největší výměra v porovnání s předchozími farmami. Sídlo tří společníků je v kravíně v Oldřichově v Hájích. Činnost ukončila v květnu roku 2003.

Kapitola osmá: TRAGICKÉ UDÁLOSTI V ŽIVOTĚ OBČANŮ MNÍŠKU A FOJTKY

Jen několik málo dní rodičovské radosti ze šťastného prvňáčka místní školy mohla prožívat rodina Marie a Jaroslava Podrazilových z Mníšku č. 158. Při cestě z vyučování dne 25. října 1954 byl jejich syn *Petr Podrazil* na silnici sražen a usmrcen vinou řidiče a špatného technického stavu nákladního auta stavební firmy, která opravovala tunel v Oldřichově v Hájích. Tragická událost se stala naproti domu Motlových (nyní Deduchových) č. 44, pár desítek metrů od domova.

Velice smutné prázdniny prožívali rodiče, spolužáci i občanská veřejnost Fojtky v roce 1955, kdy se v pátek 22. července v naší přehradě utopil nadaný žák 4. třídy školy ve Fojtce *Josef Mišovic*. Čtyři chlapci jezdili po přehradě na lodičkách a klukovsky dováděli. Pepovi údajně spadl do vody baret, při snaze jej zachytit se převážil a spadl do vody. Ostatní hoši jako neplavci nemohli pomoci a od přehrady utekli. Pátrání probíhající v sobotu i v neděli bylo bezvýsledné. Muselo dojít k vypouštění přehrady. V úterý bylo tělo nalezeno.

Ještě dlouhá léta po skončené válce v květnu roku 1945 docházelo k tragickým událostem vinou nálezů válečné munice a manipulace s ní. Okolí mníšecké střelnice bylo místem, kde okresní pyrotechnici likvidovali celé kupy tohoto materiálu, posbíraného v širokém okolí a svezeného k nám. Ale hromadný odstřel vždy nezničil všechny náboje, dokonce jejich část výbuch rozptýlil do okolí. Ještě dnes lidé nacházejí tyto zbytky, nebezpečné zejména pro zvídavou mládež.

Tak se stalo, že mladý Alois Golis z Mníšku v roce 1959 někdy po 15. roce svého věku dobýval obsah granátu nebo tříštivé letecké střely ve svěráku v dílně svého otce kováře. Došlo k výbuchu, který mladého muže na místě usmrtil.

21. prosince 1960 došlo k vážné dopravní nehodě na železničním přejezdu u hřbitova na silnici do Fojtky (na km 170,490). Přejezd byl v době průjezdu vlaků v té době ještě chráněn závorami. Ty však nebyly v osudný den nedbalostí obsluhy ve vzdálené stanici spuštěny. V té době přijíždělo

z Fojtky nákladní auto plné lesní kulatiny, které řídil řidič lesního závodu Otto Buschek z Mníšku. Došlo ke střetu auta s obsazenou pracovní drezínou vezoucí několik drážních dělníků. Tuto nedbalost obsluhy zaplatil ve svých 39 letech životem Ondřej Knieža z Oldřichova v Hájích, otec tří dětí, který si chtěl zachránit život skokem z drezíny. Bohužel dopadl nešťastně na trať a zlomil si vaz. Zraněn byl také Michal Zubák, rovněž z Oldřichova v Hájích.

O zimních prázdninách na přelomu let 1960/61 jel jako spolucestující mladý Václav Kešner s kamarádem R. E. z Mníšku, řidičem z povolání, jeho služebním autem značky Tatraplán. Vraceli se z večírku. Vezli domů ještě třetího kamaráda, J. P., bydlícího na Liberecké ulici na konci Mníšku. V nebezpečném „esíčku" blízko skály došlo ke smyku a k nárazu do stromu. Václav Kešner, lesník, absolvent lesnického učiliště ve Flájích, zaplatil nešťastnou havárii životem. Ironií osudu je, že původně chtěl na křižovatce blízko svého bydliště vystoupit, podlehl však naléhání kamarádů vyprovodit ještě J. P. Bylo mu 19 let.

Při průjezdu Mníškem po hlavní silnici došlo v průběhu let k mnoha automobilovým haváriím. Automobilisté doplatili na rychlou jízdu, na mnoho zatáček naší silnice lemované vzrostlými stromy, na zledovatělý povrch i na svoji nepozornost. (Řidiči pocházející z jiných obcí okresu nejsou uváděni.)

Po návratu z prázdninového provozu školní družiny šel malý Miroslav Radouš z rodinného domu č. 205 přes silnici za svým dědou, který na něho čekal pod stromem u cesty ke Kunstovým. V té době kolem projížděl mladý nezkušený řidič a z neznámých příčin porazil kovovou dopravní značku, která Mirka uhodila zřejmě do hlavy a zlomila mu ruku. Po několikadenním léčebném pobytu v nemocnici v Liberci náhle upadl do kómatu a ve svých 9 letech zemřel. Stalo se 31. července 1964.

O čtyři roky později postihla Radoušovu rodinu další tragédie: jejich druhý syn Jindřich (o čtyři roky mladší) musel také ve svých 9 letech nastoupit do nemocnice na vcelku běžnou a téměř rutinní operaci slepého střeva. Nedostatečný dohled sester mu v nočních hodinách umožnil dojít se napít vody, což byl osudový okamžik. Zemřel 29. února 1968.

Talentovaný žák v psaní vlastních vtipných divadelních scének a veršů, 9. ročníku naší školy Josef Chlevišťan z Oldřichova v Hájích trávil část školních vánočních prázdnin 1967 na ZDŠ U Soudu v Liberci. Jeho strýc

tam byl školníkem. Hocha zlákala jízda nákladním výtahem na popelnice z kotelny v suterénu nahoru do přízemí. Sám si ho zapínal a vozil se. Až jednou to časově nestihl a průjezd stropním otvorem se mu stal osudným. Zemřel ihned ve věku 15 let dne 29. 12. 1967.

12. září roku 1969 se Alois Schwarzer z Fojtky střetl na svém motocyklu v blízkosti Opatovic mezi Hradcem Králové a Pardubicemi s kamionem. Otec 3 nezletilých dětí zahynul na místě tragédie ve svých 31 letech.

V provozovně Severočeských sběrných surovin (lidově v trhárně či hadrárně) došlo dne *7. května 1973 v 9.40* hodin v chodbě před hygienickým zařízením k výbuchu ohřívače vody. Horkou vodou byly opařeny 4 ženy: *Žofie Kyselová*, nar. 1918, *Anežka Weisenbilderová*, nar. 1920, *Ludmila Zadražilová*, nar. 1916 (všechny z Mníšku) a *Anna Oktávcová*, nar. 1923, z Nové Vsi. V místech pod ohřívačem byl stůl, židle a byl to vymezený prostor pro svačiny zaměstnanců. Výbuch nastal v době, kdy asi 8 žen právě odešlo. Neštěstí mohlo postihnout celou skupinu. Tlakem páry byl proražen otvor do stropu a horká voda tryskala na zbývající ženy. Pí Oktávcová byla právě na odchodu ve dveřích, přesto byla vroucí vodou zasažena na 40–50 % těla. Vznikly popáleniny II. a III. stupně, stejně jako u zbývajících tří žen, jejichž poškození povrchu těla bylo rozsáhlé, v rozpětí 80–90 %. Přes rychlou péči v nemocnici v Liberci a následně v Praze ženy těmto popáleninám během několika dní podlehly.

Byla to největší tragédie v poválečné historii obce.

Dne 5. října 1974 zemřela tragicky ve věku 44 let na otravu svítiplynem doma ve svém bytě v Liberci pracovitá a spolehlivá učitelka zdejší školy *Věra Hromádková.*

V roce 1975 přišel tragicky o život bývalý předseda MNV Fojtka *Miroslav Kupka*, povoláním střelmistr u lesního závodu. Stávalo se, že občas doma použil k odstranění sazí v kotli ústředního topení trhavý materiál, který ovšem bez roznětky pouze dobře hořel a záměr vyčištění kotle splnil. Asi perunit. Až se stalo, že v ruličce byla zapomenutá roznětka. Výbuch zdemoloval kuchyň a Miroslava Kupku usmrtil (v září 1975) ve věku 54 let.

V letních měsících roku 1977 se ve svých 30 letech utopil původem fojtecký občan *Josef Dvorský*. Byl ženatý v Krásné Studánce a při koupání skočil šipkou do mělké vody. Hlavou narazil na tvrdou překážku a utonul.

Přesně na Dušičky – 2. listopadu 1984 – šly po 23. hodině po levé straně hlavní silnice ve Fojtce směrem od hospody dolů do vsi 2 páry mladých lidí. Ženy napřed, muži za nimi. Po silnici sjížděl v té době ještě nezletilý motocyklista bez řidičského oprávnění J. Ch. z Mníšku s tandemistou, bez světla a na odcizeném motocyklu zn. Pionýr, navíc v podnapilém stavu. Mužům se již nestačil vyhnout a jednoho zranil na ruce. Pak snad ve smyku narazil do žen před nimi. Jitku Schönfeldovou-Plickovou, která šla těsně po levém kraji silnice, zranil tak vážně, že úrazem ztratila vědomí. Utrpěla zlomeninu klenby lební v týlní krajině vlevo, zhmoždění čelního laloku mozku, těžký otok mozku a krvácení pod mozkovou plenu. Lékařům se po více než dvou měsících léčení v nemocnici v Liberci nepodařilo přivést ji k vědomí a zachránit jí život. Jitka Schönfeldová, úřednice podniku Okresní správa silnic Liberec, zemřela 12. ledna 1985 ve věku 29 let.

V polovině ledna roku 1985 jel za svojí prací nově zakoupeným automobilem zn. Trabant pan *Josef Císař* z Mníšku č. 45. Při projíždění zatáčky u školní budovy v Radčicích dostal na namrzlé vozovce smyk a havaroval. Protože si uvnitř vozu přitápěl propanbutanovým plynovým teplometem, došlo při nárazu k vážným popáleninám těla, které mu v liberecké nemocnici léčili více jak 10 dní, ale bezvýsledně. Zemřel 29. ledna 1985 ve věku 59 let.

22. března 1987 došlo v *prostoru bývalé cihelny v Mníšku*, který využívala chemička jako složiště kovových sudů, k tragické události: Malou dřevěnou stavbu při vjezdu do složiště, sloužící jako provizorní strážnice, užíval ten večer a následující noc řidič chemičky *Jan Bílek*, narozený 2. 6. 1930. Zimu pravděpodobně překonával přímým otevřeným hořením metylalkoholu. Šlehající plameny zachvátily celou stavbičku a Jan Bílek v ní v nedožitých 57 letech uhořel.

V sobotu 27. října 1991 otiskl Severočeský deník článek o *tragických událostech v jedné rodině v severních Čechách*. Jména v článku byla změněna.

V rodině vyrůstali 4 bratři. Nejstarší *Petr* žil v dospělosti v Teplicích nebo na Teplicku, druhý *Jaromír* byl ženatý v Albrechticích u Tanvaldu, měl syna. Manželství se rozpadlo, proto se vrátil domů. Třetí byl *Miloslav,* který se vyučil číšníkem a údajně vystudoval hotelovou školu. Praxi provozoval v Liberci a v Praze. Nejmladší je *Jakub.* Kromě Miloslava se zbývající tři bratři často pohybovali na hranicích zákona. Byli trestaní za ublížení na zdraví, za neoprávněné užívání cizích motorových vozidel aj.

Tři z nich jsou po smrti. *První zemřel Jaromír.* Jeho tělo objevil náhodný rybář 1. května 1990 v řece kdesi na Karlovarsku. Vyjádření kriminalistů mluvilo o nalezení ostatků asi po 10 dnech od smrti. Kolem smrti utonutím bylo mnoho nejasností s ohledem na vážně poraněnou hlavu. Přestože měl u sebe svůj občanský průkaz, v rodině se spekulovalo o možné záměně osob.

Přesně za čtyři měsíce byl 1. září 1990 nalezen ve svém bytě bez známek života *nejstarší Petr.* Před půlnocí se vrátil opilý z restaurace, ráno ho našla jeho žena v kuchyni otráveného plynem z otevřených hořáků kuchyňského sporáku.

30. září 1991 dostal *Miloslav*, majitel hospody v Praze u Ruzyně, telefonickou výzvu, aby se s určitým obnosem peněz dostavil na stanovené místo. Vzal peníze a tašku na běžný nákup – a už se nevrátil. 10. října byl nalezen mrtvý. Byl zavražděn. Přitom nebyl nikdy trestaný, ani neměl konflikt se zákonem.

Živý je už jen *Jakub.* Kolem smrti jeho bratrů se hovořilo o možném „vyřizování účtů" lidmi z podsvětí, ale prokázáno nebylo nic.

Tragické osudy popisované v novinách se velmi podobají osudům rodiny Kostkovy z Fojtky. Pokud by tomu tak bylo, tak neštěstí ještě nebyl konec. Dnes již nežije ani syn našeho Jaroslava Kostky, také Jaroslav, který si ve věku 24 let dne 7. 8. 2001 v místě svého pracoviště v hotelu v Lázních Libverda po oslavě narozenin sám sáhl na život.

Při nezaviněné dopravní nehodě v Německu tragicky zahynul dne 18. května 1991 v nedožitém věku 21 let jediný nadějný milovaný syn a vnuk, povoláním automechanik, *Alain Kerner.*

8. října 1993 pracoval v nádvoří chemičky *Miloslav Votruba* z Mníšku, dělník údržbářské čety, dlouholetý promítač našeho kina. Jeho prací v osudný den bylo nové zprovoznění nevyužité válcové nádrže, údajně prázdné a dostatečně vyvětrané od dřívějších plynů. Ale nebyla! Při auto-

genním řezání nádrž vybuchla a plameny panu Votrubovi způsobily četné vážné popáleniny. Po třech týdnech léčení a boje o život v nemocnici v Praze těžkému úrazu nakonec ve věku 58 let podlehl.

10. května 1994 zahynul ve věku 35 let při služební cestě v blízkosti města Würtsburg v Německu fojtecký rodák Jiří Zítka, manžel a otec dvou synů. Žil se svojí rodinou v Mostě, kde byl zaměstnán u německé firmy.

O prázdninách v roce 1996 se v naší přehradě utopil pod vlivem alkoholu zaměstnanec mníšecké firmy, která provozovala kiosek s občerstvením. Ráno dopil zbytek destilátu, skočil do přehrady a záchranáři ho našli utonulého až po 36 hodinách.

Krutou daň na lidských životech si naše přehrada vybrala již mnohokrát, šlo však o osoby bydlící mimo Mníšek, bez vážného vztahu k naší obci, proto nejsou uváděny.

Srážka malého motocyklu s vlakem dopadla „jen" s vážnými úrazy nohou. Dva čtrnáctiletí jezdci na malém motocyklu Jawa 50 typu Pionýr vjeli o jarních prázdninách 17. 2. 1998 asi ve 13.45 hod. na železniční přejezd v polích u strážního domku v blízkosti domu pana Hráška v době, kdy blikala červená světla a zněl výstražný signál. Řidičem byl *vnuk kováře Aloise Golise,* který v Mníšku bydlel jen krátkou dobu, a tandemistou byl *hoch na prázdninách* v rodinné chatě v Mníšku. Řidič se zřejmě domníval, že mu přejezd ještě vyjde. Asi prudce přidal plyn, motor se zahltil a průjezd zpomalil. Motocykl narazil do boku lokomotivy vlakové soupravy jedoucí z Liberce do Frýdlantu. Spolujezdec ještě včas seskočil a utrpěl lehčí zranění. Řidič přišel o jednu nohu v kotníku, u druhé o patu a část chodidla. Vrtulníkem byl převezen na libereckou chirurgii.

V té době se na Liberecku vyskytovaly velice nebezpečné případy riskování dětí v takzvané *„ruské ruletě"*. Risk spočíval v sázkách o přeběhnutí ulice těsně před jedoucími auty či autobusy, před lokomotivami apod. Provozovaly to dokonce i děti z 1. stupně ZŠ, proto se i v tomto případě vyskytly názory, zda nejde o podobné sázky, neboť na skále nad tratí bylo údajně viděno nějaké dítě, které bylo asi do této „zábavy" zasvěceno a mělo dávat pokyn ke startu. Vyšetřování to nepotvrdilo.

Kapitola devátá:
ČESKOSLOVENSKÁ POŠTA, od l. l. 1993 ČESKÁ POŠTA, Mníšek

Prakticky hned po příchodu nových osídlenců v roce 1945 zahájila v obci svoji činnost také pošta. Pracovištěm zůstaly provozní místnosti německé pošty v č. 219 (dnes dům rodiny Eichlerovy, staršími občany stále nazývaný „stará pošta"). Někdy kolem roku 1948 se pošta přestěhovala do uvolněných prostor v budově bývalé spořitelny v č. 275, kde sídlí dodnes.

Prvním poštmistrem se stal Karel Bartoš, poštovním manipulantem Jaroslav Dolenský, který zajišťoval stejně jako řada dalších následovníků dovoz i odvoz poštovních zásilek z našeho nádraží na dřevěné dvoukolové káře. Vždy se museli dostavit k rannímu vlaku k poštovnímu vagónu, převzali zásilky v tradičních zaplombovaných pytlích, také poštovní balíky občanům a denní tisk. Tuto službu v průběhu let plnili např. Antonín Mejstřík, Marie Bustová, pí Trojanová, Drlíková, Říhová, Malá, a to i z nového sídla pošty. Cestování s károu bylo ukončeno posledního července roku 1957, kdy poprvé přijelo dodávkové auto, tzv. *poštovní radiální doprava.* (ČSD zavedly tuto službu již od 1. 8 1955 pro kusové zásilky po železnici. Tím byla na nádraží zrušena funkce skladníka.) Ačkoliv měly tehdy doručovatelky povinnost roznášet i balíky do váhy 2 kg, denní tisk, dopisy, dopisnice aj., nesměly používat jízdní kolo, vše nosily jen v pošťácké brašně. Dokonce byly v této povinnosti pod častou namátkovou kontrolou z okresního ředitelství. Do jejich náplně práce tehdy patřilo také vybírání poplatků za tisk, roznášely zemědělcům peníze např. za odevzdané mléko, roznášely důchody, přijímaly i tržby z prodejen, zaměstnancům lesního závodu přinášely jejich platy, donášely sázkařům i výhry v Sazce a ve Sportce. Většinou u sebe měly poměrně velké finanční částky, a tím zodpovědnost za přesnou práci s penězi. To i ve vlastním zájmu.

Po roce 1948, kdy byl poštmistr Bartoš z rozhodnutí okresního Akčního výboru Národní fronty z funkce sesazen, působili jako vedoucí (poštmistři) pošty pan Jiráček, po něm pan Cícha. Dále už v této funkci následovaly jen ženy: dlouhou dobu paní Křivohlavá, Růžena Hofmanová z Oldřichova v H., Hana Pavlíková, pí Dvořáková a současná vedoucí Jana Čermáková, všechny z Mníšku.

Pošta zajišťovala vedle peněžní, listovní, důchodové a balíkové služby také telefonické hovory pro náš okrsek prostřednictvím *ručně obsluhované telefonní ústředny*, instalované v místnosti poštovních přepážek. Přímé telefonní linky měly zavedené jen veřejně důležité instituce, jako zdravotní středisko, četnická stanice, ředitelny větších podniků, ale až po pracovní době telefonistky. Ta před odchodem z práce propojila jejich spojové kabely do zdířek ústředny a tím pro ně zajistila přímé spojení na centrálu do Liberce. Jinou přímou linku soukromé osoby a ani podniky nevlastnily. Aby byla zajištěna možnost telefonického spojení z obce v případě nouze nebo jiné naléhavé potřeby, tak obsluha uvedených účastníků přepínala propojenou linku po ukončení své pracovní doby do vrátnice závodu, kde byla nepřetržitá služba. Proto byla vrátnice také místem ohlašovny požárů a za úplatu posloužila i veřejnosti. Na menších vsích, jako např. v Oldřichově v H., tuto službu pro veřejnost plnila jen jedna jediná vrátnice přádelny ve středu obce, pozdější Likov.

Nedostatek možností získat přímou linku i do domácností způsobovala jednak absence automatické ústředny na poště, ale také poměrně malá hustota telefonních sloupů a telefonního vedení v katastru obce. Výjimečně si někteří jedinci takovou linku mohli pořídit, ale jen na vlastní finanční náklady. Všechny instituce, jako závody, školy, obchody, drobné provozovny aj., měly indukční telefonní přístroj, kterým se dovolaly pouze do poštovní ústředny, a to jen v pracovní době pošty. Ve všední dny nejčastěji od 7 do 16–17 hodin.

Jak jsme tedy získávali telefonické spojení ještě před třemi desítkami let? Otáčením kličkou na svém přístroji jsme nabudili elektrický proud a na ústředně spadlo víčko ze zdířky nám přidělené linky. Telefonní spojovatelka zasunula svůj ústřední kabel se spojovým kolíkem do odklopené zdířky a dověděla se přání volajícího. Pokud jsme žádali hovor v omezeném místním okruhu, zajistila okamžité spojení. Přání navázat hovor do vzdálenějších míst v okrese nebo v republice mohla splnit pouze přes okresní telefonní ústřednu. Protože tyto linky bývaly přetížené, většinou jsme na uskutečnění hovoru dost dlouho čekali, případně jsme ho museli ještě

urgovat. Takto pracovala ústředna na našem poštovním úřadě ještě do konce 60. let. Kdo neměl ani tento indukční aparát, mohl zajít na poštu a požádat o spojení. K tomuto účelu byla v prostoru před přepážkami kabinka veřejné hovorny, kam spojovatelka propojila žádaný hovor. Většina starších obyvatel s povděkem vzpomíná na rychlost a ochotu našich telefonistek – paní Kateřiny Zimové a zejména Gerty Malé, které na tomto úseku zodpovědně pracovaly po dlouhá léta. Paní Malá od roku 1957 až do roku 1989 v různých pracovních pozicích, jako doručovatelka, telefonistka, pracovnice u přepážky i s menším obvodem doručovatelky.

Kabinka na poště byla dlouhou dobu jediná přístupná telefonní hovorna, jiné v Mníšku nebyly. Spojení po pracovní době pošty nebo v neděli bylo možné zajistit jen z podnikových vrátnic. Změna nastala až v roce 1984, kdy byl před poštou zřízen ve dne i v noci veřejně přístupný telefonní automat na mince, a bylo po starostech s telefonováním. Stojí tam dodnes. Kabinka uvnitř budovy byla zrušena na sklonku léta 1998.

Telefonistky a doručovatelky měly pro sobotní a nedělní volné dny rozpis pohotovostní služby u ústředny v čase mezi 9. – 10. hodinou ranní. Zjišťovaly v centrále v Liberci, zda nejdou do obce telegramy nebo do chemičky, trháren a do Pozemních staveb v Nové Vsi vagónové zásilky. V takovém případě musely tyto adresáty uvědomit, případné telegramy občanům osobně doručit.

Pozdější rozvoj automatických telefonních ústředen umožnil rozšířit počet přímých telefonních stanic i v domácnostech, ale v některých lokalitách byla žádost vyřízena třeba až za několik let. Na naší poště došlo *k instalaci automatické telefonní ústředny na přelomu let 1968/69.* Tím byla ukončena práce telefonistky a ústředny s 35 zdířkami pro místní hovory. Pro Mníšek, Fojtku a pro Oldřichov v Hájích její kapacita stačila. Ze 35 zdířek jich bylo využito 32. Následně došlo k výměnám indukčních přístrojů s kličkou za telefonní aparáty s číselníkem. Stanic stále nebylo mnoho, ale existující měly již možnost přímého spojení mimo ústřednu, tedy v kteroukoliv denní nebo noční dobu.

Tak fungovaly naše možnosti spojení až do roku 1995, kdy další zlepšení přinesla *číslicová (digitální) ústředna*, vybudovaná v Mníšku v létě uvedeného roku. Ta umožnila kladně vyřídit žádost o soukromou telefonní přípojku na celém okrese Liberec do 8 měsíců! To byl už velký pokrok.

V průběhu roku 1996 byly na náklady firmy Telecom prováděny po celé vsi výkopové práce a následné uložení telefonních kabelů do země. Definitivně tak zmizely telefonní sloupy a dráty.

Koncem 90. let nastal v naší zemi mimořádný rozmach zájmu o nákup mobilních telefonů, které již splňují možnost okamžitého spojení odkudkoli, kdykoli a kamkoli. Není snad ani jediného mladého člověka, dokonce už ani školáka, který by ho nevlastnil nebo k němu neměl přístup. V některých rodinách ho vlastní většina členů.

Pro snadnější doručování listovních a jiných zásilek přibyla v naší zemi od l. ledna 1973 povinnost užívat *poštovní směrovací čísla.*

Na jaře roku 1992 byla *krátkodobě* i na naší poště *zřízena směnárna.* Správa pošt tak reagovala na zvýšení cizineckého cestovního ruchu a zřídila tuto službu na některých vybraných poštách. Týkala se ale jen cizinců, kteří tak dostali možnost směnit svoji měnu za české koruny, ne opačně. Místní občané měli dost příležitostí navštívit směnárny v Liberci. Dobře myšlený záměr plnil svoji roli jen asi jeden rok. Frekvence směny peněz u nás byla jen v létě a navíc velmi malá. Vedoucí pošty byla v té době pí Hana Pavlíková. U přepážky byla na 6 hodin denně Šárka Antesová z Oldřichova v H., v úvazku měla ještě 2 hodiny doručování ve středu obce. Převzala povinnosti po paní Malé. Doručovatelkami byly paní Věra Polívková a Marcela Žabková.

Od května roku 1998 je vedoucí naší pošty paní Jana Čermáková z Mníšku. Úřad přebírala od pí Pospíšilové, která zde pracovala na půlročním zastupování od listopadu 1997. V době nástupu pí Čermákové došlo k racionalizačním opatřením ze strany Ředitelství pošt v Liberci s platností od 1. června 1998. U nás byl snížen počet pracovníků v úřadovně ze dvou pouze na jednoho a navíc došlo ke změně našeho *poštovního úřadu jen na podávací.* Tím se naše poštovní směrovací číslo 463 22 stalo podřadným. Naopak *Chrastava se stala i naším doručovacím úřadem.* Na zpáteční adrese nebo v údaji o bydlišti píšeme „Mníšek, 463 31 Chrastava". Nám občanům se tento krok nejprve jevil jako cesta ke zhoršení služeb, zejména ve včasnosti roznášky denního tisku, což praxe potvrzovala. Doručovatelka musela časně ráno zajet pro noviny do Chrastavy, na naší poště si je roztřídit a teprve potom mohla do terénu. Nápravu v roznášce tisku k 1. lednu 2002 nakonec vyřešilo nikoliv ředitelství pošt, ale vydavatelství deníků Bohemia. Tím Česká pošta přišla o doručování předplaceného denního tisku, které pro ni bylo jistě finančně výhodné. Vydavatelství Deníků Bohemia vytvořilo novou společnost „Předplatné tisku", spol. s r. o. s cílem dodat denní tisk do všech domácností a institucí tzv. „k ranní kávě". Vytvořila síť vlastních

doručovatelů, kteří mají za povinnost denně rozvézt noviny nejpozději v rozmezí od 6 do 9 hodin. A funguje to!

V noci z 21. na 22. září 2002 došlo k přečíslování telefonních stanic v celé České republice naráz. Naše sedmimístné číslo se stalo jednoduchým úkonem devítimístným. Doposud mělo Liberecko volací předčíslí 48. Předřazením před dosavadní čísla jednotlivých stanic byl problém vyřešen. Po celé republice již neexistují žádná volací předčíslí a devítimístným číslem se dovoláme přímo.

Náplní práce naší pošty je stále klasická poštovní činnost. Práce u poštovní přepážky, pro Poštovní spořitelnu, pro Českomoravský penzijní fond, pro Českou pojišťovnu, pro Sazku a Sportku, pro Českou podnikatelskou pojišťovnu zajišťuje povinné ručení automobilů, Homekredit pro Telecom, prodej losů, novin a časopisů.

Vzhledem k několika případům loupežných přepadení pošt byla u nás vybudována v roce 2000 nová zesílená prosklená přepážka prakticky bez možnosti tělesného kontaktu s pracovníkem pošty. Naše pošta nebyla nikdy přepadena, oldřichovská dvakrát.

Donášku pošty občanům Mníšku zajišťuje na svém mopedu nebo kole paní Marcela Žabková, s výjimkou Nádražní ulice, tam zajíždí poštovní rozvozové osobní auto, stejně jako do celé Fojtky.

Obec FOJTKA

I. kapitola: Od vzniku obce až po rok 1945

Vesnice leží v průměrné nadmořské výšce 424 m. Je vzdálená od středu Mníšku asi 2 km ve směru jihovýchodním. Malebný horský ráz jí dodávají okrajové horizonty západní části Jizerských hor. Nejznámější jsou *Ostrý (Scharfberg) s 555 m* nadmořské výšky, ležící na hranicích katastrů obcí Mníšku a Fojtky, a *Brdo, vysoké 876 m*. Na SV svahu Ostrého se v některých žulových blocích vyskytují oblé prohloubeniny, které vznikly atmosférickými vlivy a chemickým rozkladem horniny. Lidově se jim říkalo „obětní kameny", „ďáblovy stopy" nebo „kameny Matky boží". Pod Ostrým, nad místní částí Skřivany, je vidět Popelník (Ascherberg).

Jižním směrem z centra obce se na hřebeni mezi Fojtkou a Kateřinkami nachází oblíbená vyhlídková skála *Dračí vrch s výškou 676 m* (Drachstein). V roce 1902 ji Horský spolek zpřístupnil vytesáním 70 schodů, opatřených zábradlím. To umožnilo bezpečný výstup k pěknému pohledu po okolních horách s mimořádně pěknou vyhlídkou do kotliny Liberce. Jihovýchod uzavírá věnec zalesněných kopců s *Javorovým vrchem 724 m*. Celé území Fojtky se podílí na žulovém bohatství Jizerských hor.

Silnice III/2907 tvoří v poměrně značné délce hlavní osu obce. Právě proto se časem vžilo její rozdělení na *dolní*, *hlavní* (tedy střed) a *horní část*. V roce 1785 byly polnosti i s částmi lesů a skal oficiálně rozděleny do 8 území se samostatnými pomístními názvy. Částečně snad podle výskytu zvěře nebo podle charakteru místa: Kočičí příkop (Katzegraben – mezi poutní cestou od č. 5 a cestou od Walterových k aleji), Medvědí (Bärenstein – zalesněný vrch nad Zítkovými. Zde to svádí k myšlence, zda to není právě z důvodů historického faktu o místě zastřelení posledního medvěda v Jizerských horách v dubnu v roce 1741 – neověřeno), známý Zaječí důl (Hasengrund), nebo Steinberg (oblast nad přehradou a proti Metafu po cestu od Holomkových až po lesík), Schneidergraben (polnosti včetně malého lesíku nad dnes budovaným golfovým hřištěm směrem k Radčicím), Glaserberg (zalesněný vrch nad školou až po Hasengrund), Steinbruch a Fall. Kromě posledních dvou jsou tato území vyznačena i v orientačních plánech a mapkách obce z roku 1937, které máme k dispozici.

Z hlavní silnice odbočují východním směrem dvě horská údolí s početnou zástavbou rodinných domků: *Hasengrund* (Zaječí důl) a *Winkel*.

Hasengrund v průběhu necelých dvou století míval i další pomístní názvy. Téměř matoucí byl název Haselgrund, což můžeme volně přeložit jako údolí lískových keřů (Hasel – líska, Hasen – zajíci). Od roku 1898 byl na počest 50. výročí panování císaře Františka Josefa I. nazýván také Kaisergrund. Ještě před tím v 70. letech 19. století je ve starých mapách uváděn název Rosegrund. Ať tak, či onak, Hasengrund je od uvedeného roku 1785 až do vydání posledního plánku Fojtky v roce 1937 stále jediným pojmenováním a první poválečni osídlenci ho správně nazvali Zaječí důl.

Druhé údolí, vycházející rovněž ze střední části obce, obyvatelé nazývali Winkel, což má v překladu několik významů: např. osa úhlu, úhel, roh něčeho, tedy kout. (V naší hovorové mluvě „vingl".) Volně bychom tuto část od č. 50 směrem k hájence č. 46, obývané Otou Morávkem, mohli nazvat „V Koutě".

Obec vznikla asi počátkem 16. století. První zmínka je v městské knize liberecké z roku 1559. Tehdy byla Fojtka součástí panství libereckého, jen lesy patřily panství frýdlantskému. Název pochází pravděpodobně od názvu hodnosti Vogt (v Čechách a na Moravě se užíval výraz fojt), což byl správce panských statků. Bydlel v domě č. 11 (dnes Malátovi nad domem pana Vlasáka).

Celá obec je obklopena horami a lesem. V jižním směru ji chrání Dračí vrch a ve východním směru Brdo, pod kterým pramení *Fojtecký potok*. Ten se vine obcí a napájí protipovodňovou přehradu, vybudovanou v letech 1904 – 1906.

Rozloha lesů na katastru Fojtky měla dva vlastníky. Největší výměru činily panské lesy – 1 510 hektarů, 17 arů a 12 m^2. Byly spravovány až do 1. října 1929 hajným z panské myslivny (č. 118), která dodnes stojí v horní části obce na okraji lesa. Pak byly zestátněny. (Č. 118 bylo vybudováno již v roce 1822. Brzy po osvobození ho obýval pan Jeřábek a dále dům sloužil jako ubytovna lesních dělníků. V roce 2003 je pod e. č. 44 v majetku paní Věry Veverkové.) Podstatně menší výměru měly obecní lesy – 93 ha, 62 ary a 12 m^2. (Mníšek měl 173 ha 87 arů a 48 m^2 výměry obecních lesů.)

Podle prvních záznamů bylo již v první polovině 16. století ve Fojtce 14 sedláků, 4 zahradníci a 7 domkářů. Počátkem 17. století po bitvě na Bílé hoře přišly i do Fojtky útrapy třicetileté války. Nebylo zde natropeno tolik škod jako v Mníšku, přesto byly hlášeny 4 vypálené usedlosti. K pozůstatkům té doby patřilo zřejmě 8 kusů španělských a saských drobných mincí, které byly nalezeny v roce 1891 v místech cesty k domu Zítkových (č. 20). U rekreačního domu č. 19 byly hroby několika švédských vojáků, které byly v roce 1910 srovnány se zemí.

Protireformační tažení (v 16. – 18. století, u nás končící rokem 1781) vzbuzovalo odpor proti násilně vnucovanému katolictví. Zdejší obyvatelstvo bylo v té době převážně luteránského vyznání. Zápis „komise pro obrácení na víru" dokládá, že v *roce 1651 žilo ve Fojtce 219 obyvatel*. U 124 osob nebyla naděje na přestup ke katolické církvi a měly z Fojtky odejít. Odešly jen 3 rodiny a jejich usedlosti propadly do majetku vrchnosti.

Hospodářská situace v obci se zlepšila až po zrušení roboty v roce 1848. Došlo k rozvoji řemesel a k počátkům průmyslové výroby. K uplatnění přišlo i původní zaměstnání většiny zdejších obyvatel, tj. plátenictví. První tovární přádelna byla založena roku 1855 v č. 36 (budova je zbořena, stála v místech dnešního domu pana Svitáka) a během dalších 25 let přibyly další čtyři. Mimo textilní výrobu byly v obci v činnosti ještě 3 brusírny skla.

Živnostenská činnost byla pestrá. Od poloviny 19. století bylo v obci také 12 hospod a další 2 v osadě Pily (Görsbach), patřící k Fojtce. V roce 1924 byla prodána Oldřichovu v Hájích. Největší hospoda – Hotel Voigtsbach, pozdější Dům osvěty – byla založena v roce 1848. Sál byl přistavěn v roce 1867. Kromě zmíněných hospod a továren byly v průběhu let v obci 4 mlýny na obilí, 3 pekárny, 5 řeznictví, 3 kovárny, z nichž byla jedna v žulovém lomu, a přechodně 1 cihelna u č. 9, dále 4 zámečníci.

K zaměstnání obyvatel přispíval také výskyt nerostů a hornin. Z nerostů se v 19. století těžil ze žuly s velkými vyrostlicemi živec (ortoklas) a světlá slída (muskovit) pro glazury porcelánu a na vánoční ozdoby. Z hornin byla nejdůležitějším artiklem *namodralá žula*. Ta fojtecká byla odborníky hodnocena jako *nejpevnější z jizerskohorských žul* a *nejjemnější svým vzhledem*. Těžila se v 6 lomech v Zaječím dole. V době největší potřeby po 1. světové válce bylo v lomech zaměstnáno na 200 dělníků a kameníků. Lomy tak dávaly obživu lidem nejen z Fojtky, ale i ze širokého okolí. Kameníci vyráběli stavební kámen, pilíře plotů, kámen se vyvážel i za hranice, nejčastěji do Německa, např. do Berlína a na přístavní hráze v Kielu aj.

Krátkou dobu byl v činnosti také *čedičový lom* blízko Dračího vrchu, zřízený okresním hejtmanstvím v Liberci v roce 1908.

Na počátku 20. století byly v obci 2 obchody se smíšeným zbožím, 1 holič, 3 pekaři, 2 řezníci, 2 obuvníci, 2 krejčí, zámečník, truhlář, kolář a kovář. Hospody byly už jen 3 (Kühn Rudolf v č. 24, Neumeister Karl, Wollmann Jos.). V činnosti byl také v *obci a v okolí nejstarší mlýn na mouku* (č. 53), který je zmiňovaný již ve 2. polovině 16. století (asi od roku 1577), tedy vlastně od prvních let existence obce. Snad až kuriozitou je skutečnost, že byl v provozu

ještě po roce 1945 při příchodu nových dosídlenců našeho pohraničí. Ve své historii byl také řádně přestavěn (v roce 1771), aby stačil zvýšenému rozmachu zemědělství. Byl poháněn vodním kolem, na které byla dřevěnými vantroky přiváděna voda z prostoru za kapličkou. Bohužel, po krátké poválečné činnosti mlýn chátral a byl zbořen. Stál při silnici od budovy bývalé pily směrem k opravené kapličce. Nebýt toho, mohla mít obec cennou technickou památku.

Průmyslová výroba byla zastoupena následovně: 4 přádelny odpadní bavlny (Bruna Franz – č. 84 a 138, Simon E., Simon J. a Simon K.), 2 motárny příze (Bayer Eduard – č. 31, Simon E.), přádelna ovčí vlny, tkalcovna stuh (Leukert Alfred – č. 34), 2 pily (Schöler Ant. a Simon E.) a mlýn na obilí (Storm J.).

V obci bylo 5 trafik (č. 24, 37, 132, 139 a 143).

Záložna Raiffeisenkasse byla založena 5. dubna 1914.

Zemědělci seli jen ozimy. Většinou se osévaly 2 setby za sebou: 1–2x oves. Pak následovala vikev a opět oves. Brambory a jetel nebyly do první poloviny 18. století známy. Hnojení půdy bylo jen občasné. Ve 20. století pomáhal zemědělcům *Zemědělský spolek*, který u trafostanice postavil v roce 1914 skladiště s plochou 98 m^2. V roce 1910 bylo v obci 28 koní, 199 krav, 135 koz a 64 prasat.

Správu obce *řídili dědiční rychtáři s konšely*. Ve Fojtce to byla od roku 1568 do roku 1721 rodina Schöllerova. Za tuto dobu 153 let se vystřídalo ve funkci rychtáře 5 členů této rodiny. Další 3 rychtáři byli z rodiny Adama Morche a od roku 1764 čtyři rychtáři z rodiny Scheuflerovy z č. 4. Z nich byl Franz Scheufler v letech 1847–1850 posledním dědičným rychtářem. (Rychtář byl dosazovaný feudální vrchností na správu obce. Měl právo útrpné, tj. i tělesné tresty. Právo hrdelní příslušelo soudům. Byl podřízený vrchnosti.)

Od roku 1850 již řídil obec *starosta se 3 členy obecní rady a 8 členy výboru.* Ti vzešli z prvních obecních voleb, uskutečněných ve Fojtce 5. října 1850. Obecní úřad byl podřízen okresnímu hejtmanství v Liberci.

Až do roku 1922 sídlil obecní úřad v bytě starosty. Teprve 10. 5. 1922 obec zakoupila dům č. 62, který po celou dobu sloužil jako sídlo obecního úřadu a následně i místního národního výboru, a to až do roku 1964, kdy byl postupně přebudováván na obchod. Obec vlastnila také budovu školy (č. 150), 2 hasičské zbrojnice a budovu č. 44, která byla nejprve chudobincem, pak jakýmsi armádním domem a po roce 1945 sloužila rekreačním účelům. V minulosti byla v sousedství obecní šatlava. Po válce byla jako

obecní dům převedena nejprve do majetku Pražské stavební obnovy, nyní je v majetku p. Zbyňka Malého a Karla Čecha.

Škola zahájila vyučování ve vlastní budově 1. října 1873 v jedné třídě ještě jako expozitura školy v Mníšku. 8. července 1874 byl zvláštním výnosem uznán nárok na samostatné řízení a na zřízení školy dvojtřídní pro nadměrné počty žáků. Hned v prvním roce bylo zapsáno 175 žáků. Větší počet žáků než 100 se udržel až do roku 1920. Ještě v roce 1929 měla škola 77 žáků. Školné se přestalo platit od 12. února 1909.

Pošta, zdravotnické zařízení a četnická stanice v obci zřízeny nebyly. S výjimkou četníků, kteří spravovali Fojtku ze stanice v Kateřinkách, tak co se týče pošty a lékařské péče, spadala obec pod Mníšek.

Hřbitov je společný pro obě obce již odedávna. Nejprve se pohřbívalo v prostoru kolem kostela, který byl původně obehnán zdí. K jejímu definitivnímu odstranění došlo v létě roku 1891. To se již pohřbívalo od roku 1877 na novém, tedy současném hřbitově s rozlohou 6 300 m^2.

Dopravní spojení bylo po dlouhá léta závislé pouze na docházce k vlakovému nádraží v Mníšku. Při budování tratě z Liberce do Frýdlantu byla již v roce 1870 schválena příslušnými rakouskými úřady trať také přes Fojtku. Dokonce byla již vyměřena, ale nakonec ze stavby sešlo.

V lesích naší části Jizerských hor zřídili frýdlantští Clam-Gallasové v roce 1851 **velkou oboru** *o* rozloze 5 560 ha (= 55,6 km^2) a o obvodu 42 km (přesně 42 097 m). Měla 11 tisíc plotových polí mezi 11 180 žulovými sloupy, 64 vrat a 14 vrátek, které byly později zredukovány na 53 vrat a rozšířeny na 51 vrátek. Obora byla postavena za 4 a půl měsíce! Její místopis: Fojtka – Dračí vrch – Kateřinky – Rudolfov – Bedřichov – Blatný potok – stráň pod Holubníkem – stráň pod Ptačími kupami – Malý Štolpich – Ferdinandov – Raspenava (myslivna na hrázi) – Oldřichovské sedlo – Filipka – Pily – Fojtka. Původně měla v naší oblasti sahat ještě západněji, ale tomu zabránila plánovaná stavba železnice z Liberce do Frýdlantu, která byla uvedena do provozu v roce 1875. V Bílé bučině pod Holubníkem byl do oborního plotu umístěn tzv. jelení skok. Byl to vysoký kamenný násep, který z vnější strany pozvolna stoupal k plotu, ale do obory byl kolmý. Jeleni tedy mohli vskočit dovnitř, ven už ne. Např. v roce 1871 bylo ve fojteckém revíru 112 kusů vysoké, 58 daňků a 31 srnčí zvěře.

Lesníci neměli žádnou zbraň, jen sekeru (sekeronosiči). Výjimkou byl jen jeden lesní-zbrojnoš, který byl jmenován roku 1742. Další byli opět jen sekeronosiči.

Poslední medvěd v celých Jizerských horách *byl zastřelen v dubnu 1741, poslední vlk 6.* července *1766. Obojí právě ve fojteckém revíru.*

Spolkový život ve Fojtce byl velmi čilý. **Hasiči** založili svůj sbor 21. července 1876. Ani ne za 10 let postavili v roce 1885 první hasičskou zbrojnici (č. 189) a v roce 1908 vybudovali v Zaječím dole vodní nádrž. Pamatovali i na své členy v oblasti sociální. 1. ledna 1905 bylo sjednáno důchodové pojištění při úmrtí hasiče.

V roce 1902 byl v obci založen **Spolek pro vzdělání obyvatel** a ihned vybudoval svoji knihovnu. Nejprve půjčovali knihy jen svým členům a od roku 1921 již zřídili *veřejnou knihovnu. V* roce 1929 měla již 270 knih. Od roku 1895 byla vedena *Pamětní kniha* (kronika) pro příští generace, ačkoliv zákonem byla tato povinnost obcím přikázána až od 1. ledna 1920.

Všeobecný podpůrný spolek k podpoře nemocných byl založen v roce 1889 a pracoval až do 1. října 1922, kdy bylo zavedeno úrazové pojištění v nemocenské pokladně.

Od roku 1923 pracoval v obci **Dělnický tělocvičný a pěvecký spolek**, jehož významným počinem bylo vybudování jeviště v hotelu Voigtsbach. Jeho slavnostní otevření se uskutečnilo 4. října 1923 vlastním ochotnickým představením.

Sociálnědemokratická strana byla založena 9. dubna 1899. Všichni členové přestoupili v roce 1921 do právě vzniklé komunistické strany.

Přehled počtu obyvatel a domů - včetně oldřichovských Pil (Görsbach, Jeřice):

roku 1869 1 076 obyvatel a 143 domy
roku 1880 1 077 obyvatel a 156 domů
roku 1890 949 obyvatel a 166 domů
roku 1910 937 obyvatel a 171 domů

Osvětlení obce mělo svůj vývoj. Nejprve bylo v roce 1898 po obci rozmístěno 20 olejových svítidel při silnici. Majitelům pozemků připadla povinnost lampy rozsvěcovat, což se neosvědčilo. Továrník Emil Simon,

přádelna č. 88, dnes zbořená, měl elektrické osvětlení z vodního generátoru již v roce 1906. Nejprve dal postavit 13 pouličních lamp a v roce 1912 osvětlení na své náklady rozšířil až k č. 50 v sousedství požární zbrojnice. Potom došlo 23. června 1913 k položení kabelů z tepelné elektrárny v Andělské Hoře. Místní síť byla dokončena 15. června 1914 celkovým nákladem 40 638 korun.

Silnice byly budovány postupně z bývalých polních cest. Úsek z *Mníšku do Fojtky* byl stavěn ke konci 19. století. Slavnostní otevření se uskutečnilo 17. září 1892. Následovalo budování silnice v *Zaječím dole*, které bylo v délce necelého kilometru dokončeno v roce 1898. V malém časovém předstihu v letech 1896–97 byla pouze upravována obecní cesta do místní části Jeřice.

Obecní rada uvažovala v roce 1902 o vybudování silnice do Radčic. Nedošlo však k dohodě s obecní radou v Radčicích, a stavba se neuskutečnila. Proto Fojtka nechala upravit jen obecní cestu na svém katastru. Úpravy probíhaly v letech 1924–1930 s využitím nezaměstnaných obyvatel obce.

Ze zajímavostí v historii obce

Ve farní kronice Mníšku zaznamenal farář Maxmilián Hölzel zprávu o *větrné smršti* z června roku 1824. Od Krásné Studánky byly vidět černé nakupené mraky, z nichž se vytvořil zřetelný chobot sahající až k zemi. Větrný vír pak ničil vše, co mu přišlo do cesty. Některé stromy byly vyvráceny i s kořeny, některé byly stočené jako provazy, některé byly přelomeny. V divokém víru se točily vrány a kavky, prach a smetí. Chobot táhl od lesa u Krásné Studánky k Fojtce ke spodnímu mlýnu. Tam u stavení rolníka Fleischmana vytrhl dveře, pronikl dovnitř a zničil šindelovou střechu. Podobný případ se odehrál i v Zaječím dole, kde odnesl hajnému celou střechu hájenky. Vzal i části zařízení domu a ošacení. To vše se odehrálo během půl hodiny. Lesní škoda se odhadovala na několik tisíc sáhů dřevní hmoty.

U domu č. 130, dnes v majetku pí Šlechtové, e. č. 7, se kdysi objevil *zvláštní přírodní úkaz*. Při velkém mrazu a současně i při silné vrstvě sněhu se na jednom místě zahrady objevil sloup páry a sníh roztál. Vůni nebo zápach nebylo cítit. Úkaz trval několik hodin. Později byla nalezena prohlubeň asi 3,5 m hluboká s vodou, která měla stálou teplotu 11,25 stupňů Celsia. Protože dalším zkoumáním nebyly zjištěny žádné prospěšné nebo léčivé účinky, byla prohlubeň zasypána.

Z novodobých poválečných zajímavostí mohu uvést příběh několika našich a pražských občanů, kteří v době budování socialismu nejen že nesouhlasili s oficiální státní politikou, ale dokázali proti ní také veřejně vystoupit podpisem „Charty 77". Bezpečnostní orgány státu o nich měly přehled. Ve dnech různých politických výročí, např. „srpen 1968", z obavy, aby veřejně a protistátně nevystupovali na oslavných shromážděních občanů v Praze, bývali chartisté zavíráni na 24 hodin do vyšetřovací vazby. Po oslavách byli propuštěni. Bylo to opatření, aby nemohli organizovat různá provokační vystoupení. Na tento postup chartisté brzy vymysleli novou taktiku: Vždy před výročními dny, kdy hrozilo vzetí do vazby, tajně opustili Prahu a skrývali se u známých, ponejvíce na venkově. Rodinní příslušníci mohli potom bezpečnostním složkám pravdivě oznámit jejich nepřítomnost. A bezpečnosti to stačilo. Hlavně, že se nezdržují v Praze. Dokonce věděli i o místech pobytu chartistů. Tak se stávalo, že ve fojteckém domě manželů Vohlídalových (č. 48) a Seifterových (č. 49) se někteří disidenti skrývali. A nezaháleli. Čas věnovali také tisku samizdatové literatury, i v době mimo tyto nucené útěky z Prahy. Ve fojteckém úkrytu trávila čas nejedna pozdější významnější politická osobnost, jako např. Luboš Dobrovský (pozdější vedoucí kanceláře prezidenta Václava Havla, následně byl ministrem národní obrany a velvyslancem ČR v Moskvě), Miloš Hájek a jiní. Také majitelka domu Ing. Věra Vohlídalová, která jako dcera poválečného trvalého obyvatele a majitele domu pana A. Tomáška prožívala ve Fojtce i část dětských let. Donedávna do odchodu do důchodu to byla ředitelka Vědecké knihovny v Liberci. Mimořádně se zasloužila o výstavbu ojedinělé „Stavby smíření", celostátní chlouby knihovnictví a Liberce.

(Ing. Vohlídalová vyvrátila různé dohady a šuškandy o pobytu budoucího prezidenta Václava Havla ve Fojtce. Nikdy u nás jako disident nebyl.)

Mimořádností je **výskyt tisu červeného** (Taxus baccata, německy die Eibe), jehličnatého stromu z čeledi tisovitých. V naší republice roste vzácně a je státem chráněný. V ČR je jen málo výskytišť tohoto stromu. Ve Fojtce byla v *roce 1977 zřízena rezervace* vyhlášená Ministerstvem kultury České socialistické republiky ze dne 10. února 1977, pod čj. 9855/76, v katastrálním území Fojtka jako „**Chráněné naleziště pod Dračí skálou**". Podivné je, proč se právě ve fojteckém katastru zachovaly tyto stromy v tak hojném počtu. Některé velké rostou přímo v obci, jiné na kraji lesa nebo mezi stromy v lesních odděleních. Ani clam-gallasovská obora z roku 1851 nezastavila úbytek. Jelení zvěři jeho jedovatost nevadí, takže okusem zničila jak vzrostlé stromy, tak spásala i semenáčky z náletu.

Tis v Evropě vymírá, částečně i „vlastní vinou". Jednak pro svoje velmi kvalitní dřevo, které se odnepaměti používalo na výrobu luků, kuší a různých samostřílů. Dnes již sice tento důvod odpadl, ale tis má některé botanické vlastnosti, které dávají jen

velmi malou naději na jeho znovurozšíření. Je to strom stínomilný, nesnáší řídké a prosvětlené lesy, natož úplně bezlesá stanoviště. Roste neobyčejně pomalu. Prastaré stromy mají kmeny jen několik decimetrů v průměru. Další nevýhodou je skutečnost, že tis je rostlina dvoudomá. Má samčí a samičí stromy. Oplodnění je pak závislé na vzdálenosti stromu opačného pohlaví.

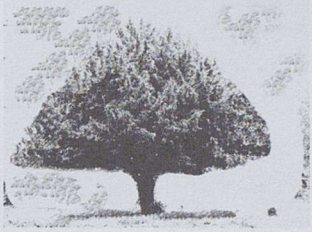

V roce 1929, *kdy panské lesy přešly do majetku československého státu*, byl za asistence četnictva i ve Fojtce proveden úřední soupis tisů a současně byla nařízena jeho přísná ochrana. Bylo sepsáno asi 100 stromů, z nichž 10 dosahovalo výšky mezi 8–11 metry a stáří se odhadovalo na 250–300 let. Dnes jsou o 75 let starší. Pravděpodobně kromě jednoho takto vzrostlého tisu (údajně měl stát u továrny č. 36, dnes dům pana Svitáka) se ty největší zachovaly dodnes. Za nejvyšší byl považován tis v blízkosti domu č. 29. Dům je již zbořený. Stál při odbočce cesty od Peškových směrem ke skupině domů v blízkosti Chaloupeckých (č. 21). Strom se nyní nachází na pokraji vzrostlého lesa. Dnes najdeme tisy i při silnici přímo v obci proti domu strojního kovářství pana Malého (č. 6). Nádherně rostlý je u rekreačního domu po rodičích Záleských (č. 87) aj.

Památky chráněné státem. Vedle rekonstruované kapličky je do nich zařazen *dům rodiny Kachmanovy* (pí Pelousková), *č. 73.* Zmínka o tomto domě pochází již z poloviny 16. století, tedy z prvního osídlování obce. Posledním majitelem domu před 2. světovou válkou byl majitel lomu v Zaječím dole. Již v něm nebydlel a dojížděl z Filipky č. 16 v Oldřichově v Hájích.

Druhý chráněný dům byl č. 87, jde o výše zmíněný dům po Záleských. Patřil k nejstarším v obci. Byl přestavěn v roce 1785 a pravděpodobně od té doby má č. 87. Nový současný majitel dům zrekonstruoval aby mohl sloužit rodinné rekreaci.

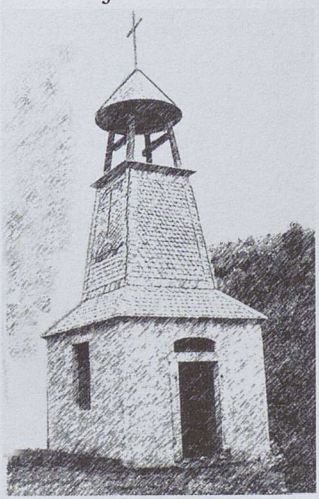

V obci byly v průběhu let **3 kapličky**, z nichž se dochovala pouze jedna, ačkoliv *dvě zbývající existovaly ještě po roce 1945.*

Kaple stojící uprostřed obce byla původně stavěná jako obecní zvonička. Pochází z roku 1865 (podle kroniky A. F. Ressela. V nalezeném pa-

mětním listu je ale uváděn i rok 1864.) Byla postavena od 30. května do 20. září a v den svátku sv. Václava byla slavnostně vysvěcena. Měla zvon o průměru 47 cm a váze 55,5 kg, který byl vysvěcen v roce 1865. Bohužel byl sňat 11. prosince 1917 pro válečné účely. Obec a věřící nechali v roce 1923 odlít nový zvon o váze 75 kg. Nesl nápisy „Svatá Marie, ochraňuj naši obec", dále „Pořídila obec Fojtka 1923" a „Richard Gerold Chomutov". V průběhu 2. světové války ho postihl stejný osud.

Zastupitelstvo obce Mníšek rozhodlo v roce 2001 požádat Ministerstvo kultury ČR o záchranu této již dříve přiznané kulturní památky, která však byla v zanedbaném stavu. Zahájilo jednání s památkovým úřadem, zajistilo stavební dokumentaci pro renovaci kaple do původního stavu a podařilo se mu sehnat i finanční prostředky. Na podzim roku 2002 byla rekonstrukce dokončena. V souvislosti s tím vydalo Ministerstvo kultury České republiky nové rozhodnutí: **Ministerstvo kultury ČR prohlašuje** podle ustanovení § 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, **zvonici s pozemkem** st. parc. č. 290 ve Fojtce, obec Mníšek, k. ú. Fojtka, okres Liberec, Liberecký kraj, za **kulturní památku**.

Překlad pamětní listiny, nalezené Františkem Janečkem z č. 58 ve vrchní části zvoničky při jejím poškození po pádu větví starého stromu:

Pamětní list.

Dávným přáním zbožných věřících bylo, aby obec Fojtka vlastnila zvon „Ave Maria". Různé okolnosti po dlouhou dobu bránily tomu, aby se toto zbožné přání splnilo. Konečně se léta Páně 1864 mohlo splnit vroucí přání této obce. Příslibem Josefa Tandlera, zahradníka z Fojtky č. 84, že bezplatně poskytne místo na svém pozemku, aby se na něm postavila zvonička, a po ujištění většiny příslušníků obce, že při stavbě zvonice a při obstarávání zvonu poskytnou patřičný peněžitý obnos, začala stavba dne 30. května 1864 a 20. září byla ukončena pořizovacími náklady 400 zlatých rakouské měny.

Vysvěcení zvonu se konalo následujícího svátku sv. Václava velebným panem farářem z Mníšku páterem Stefanem Resslem za přítomnosti jeho kooperátora pátera Viléma Breuera.

Přítomnými kmotrami byly Její Blahorodí urozená paní hraběnka Clotilda z Clam-Gallasů, rozená kněžna Dietrichstein a Carolina Krause, choť mistra mlynářského z Fojtky č. 53 a M. Anna Leukert, selka z Fojtky č. 51.

Originál je uložen v archivu Obecního úřadu Mníšek.

Těsně u Staré poutní cesty z Ruprechtic do Hejnic stála již přímo v obci v blízkosti křížení s hlavní obecní silnicí proti domu č. 5 (Čermákovi, pak bývalý kravín JZD, dnes rekreační chalupa) *malá kamenná kaplička.* Ve výklenku měla obraz Matky boží bez nápisu. Byla vystavěna Josefem Scheuflerem někdy po roce 1830, tedy v době, kdy byl také obecním rychtářem a bydlel v č. 4. I v dalších letech byla v péči jeho pokračující rodiny.

Po roce 1945 pomalu chátrala a někdy kolem roku 1960 se rozpadla úplně. Zůstala zřetelná porostlá hromádka mezi dvěma statnými jasany a ani noví majitelé pozemku nevěděli, co se v ní skrývá. Až v roce 2002 při pátrání po poválečné historii Fojtky ji kronikář Ladislav Ulrych za pomoci Miroslava Kolaroviče nalezl a zveřejnil v Mníšeckém zpravodaji. Dnešní majitelé bývalého selského dvora (patřícího dříve k č. 4) z rodiny Jouglovy se tak dověděli, proč leží na hranici jejich pozemku s obecní cestou jakási hromada kamení. Z iniciativy člena rodiny Ing. Jiřího Chundela sami od sebe odstranili porosty z náletu, přebrali a očistili hromadu kamení ze zdiva bývalé kapličky a odkryli základy stavby. Odhalili podlahu z pálených cihlových dlaždic stále ještě v dobrém stavu. Zachovali se více než příkladně. Dnes je vše již dobře viditelné i při pohledu z hlavní silnice. Nebýt jejich nezištné práce, pak by si kolemjdoucí a mladší obyvatelé Fojtky už vůbec neuvědomovali, že jdou kolem místa modliteb i odpočinku nejednoho procesí věřících z Liberce do Hejnic.

Poutníci pak překřížili hlavní cestu, stoupali přes potok vzhůru na Skřivany, do Oldřichova v Hájích a dále do Hejnic.

Další kamenná kaplička stála při hlavní fojtecké silnici v blízkosti centra obce v místech, kde byl později postaven Pomník osvobození. Ochotní zájemci o historii obce Pavel Vlasák a Roman Slezák místo objevili a v roce 2002 zviditelnili její základové kameny.

Kapličku *vystavěl v roce 1833 sedlák Morche* ze statku č. 51, tedy přes silnici proti svému domu. (Statek je již zbořen. Stál po levé straně u silnice mezi budovou školy a penzionem podniku Diamo Stráž p. Ral.) Jednalo se o malou stavbu bez obrazu, bez nápisu, jen s dřevěným křížem. Morcheho rodina kapličku přestavěla v roce 1848 a v roce 1907 ji renovovala. Okresní úřad v Liberci ji vzal již 31. července 1836 do evidence (3503 – eingetragen im Reversbuche pag. 537 A 538). Kaplička byla rozvalena v roce 1947 nebo 1948 nerozvážností některých jedinců z obce. Prostor za kapličkou byl dříve udržovanou loučkou, na které tehdejší obec pořádala různé slavnosti a vzpomínkové oslavy.

Zajímavé je, že stavitelské a později i opatrovatelské rody obou kapliček Morche a Scheufler patřily také mezi rody dědičných rychtářů.

Kříže při cestách. Kronikář Ressel jich v obci uvádí celkem pět.

Při obecní cestě po okraji lesa pod vrchem Ostrý postavil v roce 1804 majitel domu č. 66 Josef Keil železný kříž s nápisem na kamenném podstavci. (Dnes v zahradě u Čižmárů.)

Majitel již zbořeného domu č. 75 (pozemek je nyní v majetku V. Kollerta) Franz Storm postavil v roce 1813 železný kříž s nápisem na kamenném podstavci asi 200 metrů od svého domu na hranici katastru svých polí nad stoupáním poutní cesty z Fojtky na Skřivany. (Kříž stále stojí při cestě mezi stromy blízko domu manželů Drobných.)

V horní části Fojtky u původního domu č. 33 (dnes v majetku Vancových s novým domem č. 192) stojí kříž, který postavil v roce 1872 majitel sousedního domu č. 112 Josef Hujer. (Dům č. 112 je nyní v majetku Veverkových). Jde o železný kříž na kamenném podstavci s nápisem.

Podnikatel Josef Altmann postavil rovněž v roce 1872 u své továrny č. 36 (na jejichž rozvalinách vybudoval dům pan Sviták) na okraji silnice kříž s nápisem:

„Z lásky k Bohu pohleďte sem vy, kteří jdete kolem,
co jsem z lásky k vám pro vás vytrpěl.
Přes hory a údolí, přes skály a luhy,
prošel jsem skrze vás světem,
abych založil své učení,
abych vás zavedl do nebeského království."

Věnováno Antonínem Altmannem, továrníkem ve Fojtce.

(Přeložil JUDr. Jan Konečný. Z rozvalin obnovil Jan Vláčil. Údajně byl původní podstavec vyšší.)

Mlynář Josef Storm postavil v roce 1899 u svého historického mlýnu (č. 53) kříž s nápisem. Je jediný, který nevydržel do našich dnů. (Stál z dnešního pohledu mezi opravenou kapličkou a budovou bývalé pily, nyní v majetku firmy MOMENT. Nebyl kompletní už ani po roce 1950. Patrný byl jen čtvercový základ asi 1,5 m x 1,5 m, ale ani ten již neexistuje.)

Naštěstí všechny uváděné stavby křížů byly vybudovány pouze a jen „ke slávě Boží", nikoliv jako památníky případných tragických lidských osudů.

Události po 1. světové válce

Mníšek i s Fojtkou byl obsazen československým vojskem **16. prosince 1918** až po obsazení Liberce. V 9 hodin dopoledne přijel do železniční stanice Mníšek pancéřový vlak. Kolem 10. hodiny odjel do Raspenavy a současně přijel z Liberce do Mníšku vojenský transportní vlak. V Mníšku vysadil jednu rotu vojáků se dvěma důstojníky. Prošli celou obcí, neshledali žádné provokace a ve 12 hodin odejeli osobním vlakem do Frýdlantu.

Toho dne prohlásil velitel vojenského vlaku **celou navštívenou krajinu za československé území**. Celé obsazení mělo klidný průběh.

II. kapitola:
Obsazování domů, živností a usedlostí ve Fojtce po roce 1945

V létě a na podzim roku 1945 přicházeli do úřadovny Místní správní komise (MSK) jednotlivci a často také i celé skupiny někdy i vzájemně spřízněných lidí se zájmem o dosídlení pohraničí. Byli z Čech, z Moravy i ze Slovenska. Přišli do obce ještě s poválečným názvem Fojtův Potok, také Fojtov.

Od Nového Mesta nad Váhom to byly rodiny: Mišovicova, Pristachova (sestra pí Mišovicové), Kolarovičova (se svobodnou sestrou Annou Mihálikovou, později provdanou za Josefa Zítku), pan Herzog. Z oblasti Žiliny přišel Josef Bukovinszki s rodinou, Irena Krišková (později provdaná Soukupová), pan Tovačovský. Z okolí Prahy vzájemně nespřízněné rodiny jako Smíškovi, Kebrdlovi, Kučerovi, Adámkovi, dále Oldřich Hauzer, Jaroslav Pasecký, Josef Smita, Pekárek aj. Od Skutče Rudolf Heger, Josef Zítka, od Hlinska otec a synové Ota, Gustav a Jaroslav Hubáčkovi a Nekvindovi. Od Mladé Boleslavi Jiří a Václav Plachý a pan Miškovský. Od Plzně přišli Janečkovi, sourozenci Karel, František a Alena Kováříkovi (Alena, později provdaná Kárníková, žije v obci dosud). Od Kladna Vimrovi a početná rodina mladých Romančíkových (dcery později provdané jako Dvorská, Kupcová a Morávková) i s prarodiči, z Přepeř Karáskovi, od Kutné Hory Kupcovi (dcerou je pí Adlafová) a řady jiných jednotlivců odevšad.

Přesto nepřišlo do Fojtky tolik zájemců, aby byly všechny uvolňované objekty brzy obsazeny. V nich musela MSK organizovat krmení dobytka a drůbeže sousedskou výpomocí. Ze strany již usazených hospodářů ojediněle docházelo i k nepovolenému převádění dobytka do svých chlévů a tím k neohlášenému rozšiřování vlastního chovu. Mezi dosídlenci se vyskytlo i několik mladých dobrodruhů, kteří si pro občasné sobotní večerní hodování odváděli z neobsazených stavení sem tam ukořistěné jehně nebo kůzle. Úhyny zvířat vinou špatného ošetřování nebo z hladu nebyly zjištěny. Ztráty z „polního pychu“ ano.

V průběhu let zůstaly neobsazené nejen některé zemědělské objekty a obytné domy, ale i bývalé továrny. Postupně chátraly, docházelo k jejich rozpadu a nedovolenému bourání. Polorozbořená stavení hyzdila vzhled obcí. Na návštěvy lidí z vnitrozemí nebo cizinců působily depresivně. Proto koncem 50. let rozhodla vláda republiky o asanaci těchto ruin. Jiným

důvodem k tomuto opatření byl také záměr politických orgánů a prezidenta Antonína Novotného vyhlásit v roce 1960 změnu názvu našeho státu na „socialistický", protože soukromý sektor již téměř neexistoval. Statistické údaje uváděly, že až 90 % obyvatelstva pracuje ve státním nebo družstevním hospodářství, včetně zemědělství. V letech 1945–1960 byl oficiální název státu *Československá republika* se zkratkou *ČSR*. Z důvodů převahy státního a družstevního hospodářství nad soukromým došlo z rozhodnutí Národního shromáždění ČSR ze dne 11. 7. 1960 ke změně názvu státu – *Československá socialistická republika* se zkratkou *ČSSR*. Aby i naše pohraničí mělo aspoň trochu důstojný vzhled, vyjela v roce 1959 kolem hranic našeho státu do pohraničních obcí vyčleněná speciální vojenská jednotka s buldozery, nákladními auty a další potřebnou technikou, aby odklidila zbytky zdevastovaných domů. Buldozery terén zarovnaly, vojáci navezli novou hlínu a oseli travním semenem. Velmi výrazně tak přispěli ke zlepšení vzhledu. Takto likvidovaných objektů bylo ve Fojtce 35. V sousedním Oldřichově v Hájích 44.

Ruiny chalup, zemědělských usedlostí a zdejších továren nevznikly jen tím, že nebyly obsazeny novými držiteli. Naopak. Často byly obsazeny, třeba i několikrát, ale brzy opuštěny. Jejich provozovatelé mizeli zpět do vnitrozemí, většinou i s nově nabytým majetkem. Tuto velkou migraci rodin dokumentuje školní kronika. V prvních letech po osvobození zapisoval ředitel školy přírůstky a úbytky žáků v průběhu každého školního roku. Při poměrně malém počtu dětí l. stupně na dvojtřídní škole bylo každoročně zaznamenáno průměrně 8–14 přírůstků a stejný počet úbytků. V některých letech i vyšší počty. Přitom do obce přišly i rodiny s odrostlejšími dětmi, svobodní, bezdětní, které školní kronika nezachytila. Každým rokem se tedy v obci vyměnil značný počet rodin. Jen ti noví si již často museli přivézt svůj inventář.

Objektivně nutno přiznat, že k tomuto kolotoči určité části dosídlenců přispěly také politické a hospodářské důvody po Únoru v roce 1948 omezováním, až likvidací soukromého podnikání a uskutečňováním plánů kolektivizace zemědělství. Podle pamětníků tak došlo k odstěhování i velmi dobře hospodařících rolníků, jakými byli František Ungerman z č. 7 (později sídlo kanceláří družstva a státního statku, dnes v majetku rodiny Capouchovy), Michal Lazar z č. 9 (nyní Včelišovi), Josef Čermák z č. 5, který se odstěhoval až v roce 1955 (v jeho statku byl za JZD zřízen kravín a následně dokrmna skotu, dnes rekreační objekty), Stanislav Duchek z č. 11 (chalupa p. Maláta).

Teprve v průběhu dalších let se ukázala jiná přednost tehdejšího zásahu státu při likvidaci zbořenin. Bylo to v 60. a pozdějších letech, kdy lidé z měst

projevovali velký zájem o výstavbu rekreačních chat. Vzhledem k tomu, že Fojtka patřila a patří do Chráněné krajinné oblasti Jizerské hory, byla podle tehdejších předpisů nová výstavba povolována jen na starých domovních základech. Budování a renovační práce těchto nadšenců jak na zakoupených chalupách, tak na nově postavených objektech přispěla k výraznému zlepšení vzhledu naší obce.

III. kapitola:
Místní správní komise a volby do Místního národního výboru Fojtka

V celém československém pohraničí ustavovaly okresní úřady hned po válce nové orgány státní správy – Místní správní komise (MSK). Měly povinnost zodpovědně hospodařit a přidělovat novým osídlencům movitý a nemovitý majetek, dohlížet na pořádek v obci, spolupracovat při určování německých občanů k odsunu do jednotlivých vymezených zón vítězných velmocí na území poraženého Německa, organizovat veřejný život v obci aj.

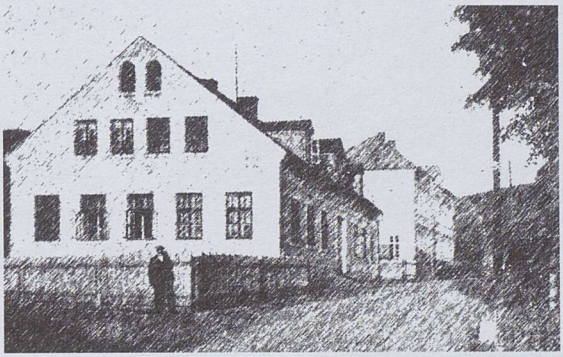

Za předsedu MSK ve Fojtce byl okresním orgánem v Liberci dosazen Jiří Plachý, pocházející od Mladé Boleslavi. Zabydlel se v domě č. 58 (dnes v majetku Františka Janečka). Za sídlo komise zvolil budovu bývalého německého obecního úřadu (č. 62). Později to bylo i sídlo MNV Fojtka. Dnes budova slouží prodejně potravin.

Jediným placeným řídícím funkcionářem v nové historii obce a po všechny další časy byl pouze předseda Místní správní komise v letech 1945 a 1946 Jiří Plachý. Protože stále nosil pistoli u boku, brzy ho lidé začali přezdívat „komisař". V práci mu pomáhaly dvě mladé ženy. Jako tlumočnice slečna Vlasta Sýkorová, která se později stala jeho manželkou. Po splnění úkolu předsedy MSK, tj. po prvních volbách do místních národních výborů (MNV) 26. 5. 1946, se oba odstěhovali do Liberce. Druhou pracovnicí MSK byla slečna Božena Smíšková, zařazená do komise jako administrativní pracovnice s ohledem na dobrou znalost němčiny, později provdaná Voříšková, která v obci bydlí dosud.

Pro styk s Němci a zejména pro jejich určení „fašista" nebo „antifašista" spolupracoval s MSK poslední německý starosta obce obuvník Raimund Keil z č. 94. Ten se později odstěhoval do Liberce a následně, i když nesl označení jako antifašista, dobrovolně požádal o odsun do Německa.

Z českých občanů vypomáhal v této problematice pan Fibrich, Čech, který žil ve Fojtce ve smíšeném manželství i v době války.

Odsun Němců s označením „fašista" byl prováděn ze seřadiště buď od budovy MSK nebo z křižovatky k Zaječímu dolu v několika vlnách, s určitým několikadenním časovým odstupem. Odtud byli za doprovodu zástupců MSK odváženi na nákladních autech do okresního střediska ve Stráži nad Nisou a pak vlakem do sovětské zóny – do pozdější Německé demokratické republiky.

Během 2. světové války ve Fojtce žili společně s veškerým německým obyvatelstvem, tedy ve Velkoněmecké říši, dva mladí Slováci; pracovali jako lesní dělníci. Josef Dvorský, který potom ve Fojtce založil svoji rodinu a žil zde až do své smrti, a Filip Kolarik. Ten posléze pracoval v Liberci u Sboru národní bezpečnosti (SNB). V Oldřichově v Hájích si později blízko hranic s mníšeckým katastrem koupil domek, který nejprve využíval jako rekreační chalupu, v důchodu se tam pak nastěhoval natrvalo. Nedávno zemřel.

Obsazování domů, řemeslnických živností a zemědělských usedlostí se dělo podle navyklého schématu. Zájemci o dosídlení se dostavili do kanceláře MSK a přednesli své představy o druhu zamýšlené činnosti: být rolníkem, obchodníkem, řemeslníkem nebo získat dům jen k bydlení. Člen MSK vzal klíče od příslušných domů a odvedl nového zájemce k prohlídce žádaných objektů. Pokud si vybral a projevil trvalý zájem, mohl přivézt rodinu a dům obsadit. Dostal příslib kladného vyřízení jmenovacího dekretu. Převzal tak veškerý majetek a zavázal se k postupnému splácení. Popravdě řečeno, ne vždy došlo k úplnému zaplacení, i když šlo o podhodnocené odhady. To vyšlo najevo až v době, když se po „sametové revoluci" v roce 1989 dědici majetku původních dosídlenců domáhali restituce. Dost jich bylo překvapeno, že mají buď doplatit nebo získat jen alikvotní díl, případně o restituci neusilovat.

Pozdější další vedoucí a řídící pracovníci MNV Fojtka byli po celá léta neuvolněnými pracovníky, tj. vykonávali svoji funkci po svém zaměstnání, navíc za zanedbatelnou finanční odměnu.

Do roku 1960 byl hlavním výkonným funkcionářem, ve větších obcích uvolněným, tajemník MNV. Předseda byl druhým v pořadí. Po volbách 12. 6. 1960 to bylo opačně. Tajemníci se stali předsedy, předsedové tajemníky. Volení členové MNV byli poslanci.

Přehled funkcionářů MNV Fojtka je neúplný. Nepodařilo se je zjistit.

Od roku 1945 do 1. voleb dne 25. 6. 1946 řídila život obcí **Místní správní komise**, jejíž složení mělo být vytvořeno paritním zastoupením všech politických stran. Ve Fojtce nebylo těžkým úkolem vytvořit bezproblémovou MSK, neboť v obci byla pouze jedna politická strana, k tomu velmi početná – organizace Komunistické strany Československa – a nikdo jiný neuplatňoval nárok na členství v MSK.

Předsedou MSK byl Jiří Plachý, členy byli: František Kárník, Stanislav Duchek, Oldřich Bříza, Oldřich Hauzer, Václav Plachý, Adolf Jára, František Ungerman a Herzog.

1. volby do Místního národního výboru Fojtka (MNV)

Proběhly 25. 6. 1946, tajemníkem MNV byl František Kárník, předsedou Duchek St., členové komisí: O. Bříza, Hauzer, Herzog aj.

Těmito volbami vytvořila Fojtka okresní, a snad i celostátní rekord v počtu hlasů odevzdaných KSČ. Volilo ji 87,73 %, zatímco v celé ČSR 38 %. Vedle toho projevilo 0,61 % voličů sympatie s Lidovou stranou, 6,13 % se Sociálně demokratickou stranou a 5,52 % s Národněsocialistickou stranou, ačkoliv tyto politické strany nebyly v obci ustaveny. Jen národní správce Simonovy přádelny pan Miškovský měl zájem vytvořit v obci organizaci Národněsocialistické strany.

Rok 1948

Ihned **po revolučním 25. únoru** byl vytvořen *Akční výbor Národní fronty*. Prvním předsedou byl pravděpodobně František Kárník, členem ředitel školy Stanislav Morávek aj. Pro téměř 90% příslušnost občanů ke KSČ proběhly tyto rušné dny ve Fojtce klidně a nemuselo být řešeno nějaké následné „vyakčnění kulaků a jiných nepřátel republiky" jako v jiných obcích.

volby	tajemník MNV	předseda	členové komisí
2. volby 30. 5. 1948	Frant. Kárník	Duchek St.	???

Poválečný život v obci nesl všechny znaky zájmu občanů o navázání dobrých mezilidských vztahů. Vždyť přišel každý do úplně nového prostředí a vzájemně se, až na výjimky, jeden s druhým neznali.

Ve dnech 1. výročí osvobození ČSR zasadili 4. 5. 1946 v nově vznikajícím parčíku v prostoru pod přádelnou (č. 147) **Lípu svobody**.

Hned druhý den, 5. 5. 1946, byl vysoce památný. Zemědělci se zúčastnili slavnosti tří sousedních obcí k předávání **Dekretů** s příslibem vlastnictví

půdy. Uskutečnilo se v Oldřichově v H. v přírodním divadle (u pozdější budovy mateřské školy při cestě do sedla pod Špičákem).

O měsíc později, dne 5. 6., došlo v parčíku ve Fojtce za velké účasti občanů a s programem školních dětí ke vztyčení **Pomníku osvobození** s nápisem „Věrni zůstaneme". Kameníci z místního žulového lomu občané Kachman a Heger přivezli potřebné kvádry, na místě je opracovali a pomník vztyčili.

MNV se 12. 5. 1946 postaral o *otevření 1. mateřské školy* v obci. Vybral pro ni důstojné místo v původní Simonově vile v č. 69 se zahradou a výstavným altánem. Učitelkou a ředitelkou byla Květa Baťková ze Mšena u Jablonce nad Nisou. Škola však musela být po roce činnosti dne 15. května 1947 pro malý počet dětí uzavřena.

Tragickým dnem v obci se stal 11. leden 1947, kdy došlo k požáru školy. MNV pohotově *rozhodl o výstavbě nové budovy.* Zajistil půjčku na rozpočet ve výši 800 tisíc korun tehdejší měny a stavbu svěřil dodavatelsky firmě Pech ze Stráže nad Nisou. **Za rok a půl (15. 9. 1948) bylo zahájeno vyučování v nové budově.** (Více v kapitole Školství.)

Společenský život byl v poválečných letech na uspokojivé úrovni. MNV i složky NF pořádaly plesy a zábavy v sále Domu osvěty (přejmenovaný hotel Voigtsbach) i v Pohostinství Jednoty, které stejně po celou dobu lidé jmenovali U Karásků. Do obce zajížděl i putovní kino a krátce promítali pro veřejnost i zaměstnanci přádelny v jejich společenské místnosti. Následně zahájil ředitel školy Jindřich Rázl pravidelné páteční promítání filmů ve škole. Odpoledne pro děti a večer pro dospělé. Příjem ze vstupného se postupně střádal a byl v roce 1957 použit spolu s finančním příspěvkem mysliveckého sdružení k nákupu tehdejší mimořádné novinky – televizoru. Byl umístěn ve škole, kam měla veřejnost povolený přístup také díky obětavosti školnice pí Rumlové, která se po celá léta svědomitě starala o pořádek v budově školy a uklízela i po odchodu diváků televize.

Myslivecké sdružení založilo ve Fojtce 5 občanů – přátel a milovníků živé přírody: Z Fojtky to byli Josef Zítka, Josef Dvorský, Jan Moravčík a dva občané Liberce. Tehdejší honitby byly schvalovány okresními orgány vždy na 10 let a většinou se přesně nekryly s katastrálními hranicemi obce. Zřejmě si členové sdružení ve své činnosti počínali jako dobří hospodáři a projevo-

vali také zájem o život v obci. Svědčí o tom, mimo jiné, právě onen příspěvek na televizor.

Při dalším schvalování fojtecké honitby v roce 1963 došlo z rozhodnutí nadřízených složek k vytvoření většího celku, s čímž souviselo zařazení členů do Mysliveckého sdružení Mníšek. Po dalších 10 letech byly opět stanoveny nové hranice honiteb a fojtecký katastr připadl v roce 1973 do honitby Krásná Studánka, kam také asi po roce přešli otec a syn František a Vladimír Vackovi.

Přes značnou aktivitu funkcionářů a občanů nebylo všechno bez problémů. Pro spory ve vedení v jednotném zemědělském družstvu, které bylo ve Fojtce založeno již na podzim roku 1949, odstoupil tajemník MNV z funkce. Špatná pracovní morálka družstevníků vedla mezi nimi k hádkám, nesváry se stupňovaly, uvnitř družstva se vytvořily dva tábory atd. To vše se přenášelo i do nálad občanů a nadšení pro věci veřejné začalo opadávat. Za odstoupivšího tajemníka byl dočasným vedením MNV pověřen ředitel školy, předseda finanční komise a jednatel JZD v jedné osobě Jindřich Rázl.

Aktivita členek rodičovského sdružení pí Nekvindové, Hubáčkové a Smitové vedla v zimním období školního roku 1950/51 k vaření obědů pro školní děti. To bylo pro MNV impulsem ke znovuotevření mateřské školy v lednu roku 1952. Tam byly zajištěny obědy i pro děti ze školy.

V roce 1952 MNV zorganizoval zajíždění pojízdné zubní ordinace do obce k ošetření dětského chrupu. JZD zakoupilo pro školu 20 včelstev pro zájmový kroužek, ale ne v právě příhodných klimatických podmínkách, takže došlo i k úhynu několika včelstev. A protože nezajistilo potřebného vedoucího, musel se zaškolit ředitel školy Rázl.

V letech 1952–1953 došlo z různých důvodů ke střídání tajemníků: z ONV to byl nakrátko dosazený pan Kořínek, po něm rovněž krátce pánové Pasecký a Janeček. Ten pak odjel na brigádu do Ostravy a místo tajemníka bylo znovu neobsazeno. Od října 1953 opět zastupoval Jindřich Rázl.

volby	tajemník MNV	předseda	členové komisí
3. volby 16. 5. 1954	Hanuš Soukup	Celestýn Kolarovič	Máj, Rázl, Schönfeld aj.

Zájem veřejnosti se projevoval hlavně o chod školy, o práci pro děti a s dětmi. Pro malý počet dětí byla mateřská škola ve školním roce *1954/55 změněna na dětský útulek*. Při základní škole pracovala již *od roku 1950 pionýrská organizace*, v obci svazácká organizace. Obojí bylo kladně hodnoceno

především pro výchovné a užitečné využití volného času dětí. Vedoucími byli učitelé, jmenovitě Edita Neničková, později provdaná Mišovicová. Vypomáhala i studentka Božena Záleská.

Školní patronátní závod Retex a Kovodružstvo přispívaly k vánočním oslavám a ke Dni dětí materiálně – věnovaly přezůvky, cvičební úbory, hračky. Rodičovské sdružení mělo také zájem působit na rodiče osvětově. Během školního roku uspořádalo 3 výchovné přednášky, bohužel účast rodičů byla žalostně malá.

Nová vedoucí pohostinství pí Smrčková pilně nacvičovala v sále Domu osvěty s mladými ženami spartakiádní skladbu a naše ženy skutečně cvičily v roce 1955 na 1. celostátní spartakiádě v Praze. Ochotnický divadelní spolek pod vedením pí Vackové měl po 3 roky vždy jednu premiéru. Mezi herci byli Kárníkovi, pí Fraňková, Čermák aj. Mimo to manželé Tomáškovi a jejich příbuzný z Liberce nacvičovali v letech 1957 a 1958 s velkými marionetami loutkové hry pro děti i veřejnost. Čilou organizací byl sbor hasičů, a to nejen ve smyslu nácviku zásahů při možných požárech, ale také svými kulturními pořady a především prací na budování hasičské zbrojnice s klubovnou. Zakladatelem sboru byl hned v roce 1945 rolník Ungerman, aktivních členů byla celá řada, např. Günter Schubert, Oldřich Chrtek, Vlastimil Kárník aj. Později známe hlavně obětavého Otu Morávka st.

Vedle radosti z úspěchů se opět vkrádala nedobrá nálada a velká rozmrzelost z různých neodůvodněných a závistivých nařčení mezi lidmi i směrem k funkcionářům. Nedůvěra vedla i k rozpadu dříve dobře pracujícího rodičovského sdružení na škole. Dokonce ani MNV s ředitelem školy ho nedokázali obnovit, takže v červnu 1956 nedošlo ani k oslavě Dne dětí, ani k slavnostnímu zakončení školního roku.

Na jaře roku 1956 se uskutečnily doplňovací volby do MNV. Důvod jejich konání se nepodařilo zjistit, zřejmě šlo opět o rezignace vlivem různých nařčení. Stupňoval se nezájem o práci v národním výboru i pro veřejnost. Další roky to bohužel jen potvrzovaly.

Paradoxem je, že volby proběhly manifestačně. Účastnilo se jich plných 100 % voličů. Potvrdilo se to, co již několikrát. Lidé dokonce s určitým nadšením zvedali ruku, souhlasili a dávali důvěru, byli pro zamýšlené akce, ale téměř nepomohli. Brzy se elán vytratil.

volby	tajemník MNV	předseda	členové komisí
4. volby 19. 5. 1957	Mir. Kupka	Celestýn Kolarovič	Schönfeld, Talajka, Holomek

Nezájem o veřejné dění, až na výjimky, trval nadále. Novou vlnu ochoty pomáhat přinesla až velká bouřka s průtrží mračen v noci ze 4. na 5. července 1958. Bylo nutné zajistit čerpání vody ze zatopených sklepů, stavět nové mostky, které povodeň strhla, opravovat hluboko vymleté obecní cesty, vzájemně si pomáhat. A šlo to! Jako protipól této aktivity stojí skutečnost, že po několik let volala obec o stavbu plotu u budovy školy. Marně. Ani obec, ani rodičovské sdružení nedokázalo tuto malou stavbičku realizovat, ačkoliv byl již navezen potřebný materiál, který zůstal několik let ležet. Až ve školním roce 1963/64 se to ředitelce školy Mišovicové podařilo díky aktivnímu výboru rodičovského sdružení pod vedením p. Vobejdy, se členy Milanem Voldřichem, pí Filovou, Májovou a Adlafovou. To bylo let, než se to aspoň částečně podařilo! Není proto divu, že se MNV při nedostatku peněz nemohl zodpovědně pustit do akce „Z" na opravu děravé střechy Domu osvěty. Ta se nakonec zřítila a spadla proraženým stropem až do sálu. Jak by se asi dala uskutečnit tak náročná akce jen za brigádnické pomoci veřejnosti, když se léta nedařilo postavit u školy ani plot? Obec tak přišla o místnosti pro společenské akce.

Koncem 50. let si většina domácností pořídila již svůj televizor. Proto došlo ke zrušení možnosti sledování pořadů ve škole. Pomalu také končilo promítání filmů, které po Jindřichu Rázlovi prováděl ještě manžel ředitelky školy Ing. Dubský. Lidé si žádali již kvalitnější podívanou a tu jim splňovalo stálé kino v Mníšku.

volby	předseda	tajemník MNV	členové komisí
5. volby 12. 6. 1960	Miroslav Kupka	Oldřich Hauzer	B. Sádovský a ???

Protože v roce 1961/62 pracovala škola jako jednotřídní, MNV zřídil z nevyužitých dílen a kabinetu v poschodí budovy byt pro uklízečku. Jedna ze tříd pak sloužila jako tělocvična.

I přes všechny integrační tlaky na spojení s Mníškem, které před rokem 1960 vrcholily, podařilo se tyto 5. volby uskutečnit. Ve školní kronice se objevil zápis „Ubránili jsme se". Bylo to zvláštní vítězství. Nadšení opět brzy pominulo, pozitivní výsledky se nedostavovaly. Nutnou obecní agendu, jakou bylo např. řešení financí pro obě školy, při zabezpečování péče o obecní majetek a další povinnosti, to již museli pomáhat řešit nebo přímo vykonávat funkcionáři z MNV Mníšek. Stagnace MNV Fojtka vytvořila

situaci, kdy úřad sice ještě existoval, ale práce byla prováděna společně s Mníškem. V obci se začaly ozývat hlasy o eventuální prospěšnosti spojení obou obcí, což velice podporovaly nadřízené orgány. Byla to doba slučování menších obcí s většími.

6. volby 14. 6. 1964 zákonitě přinesly již *společnou kandidátku* Mníšku a Fojtky, a tím i definitivní *spojení obce s Mníškem* jako jeho místní část. Od této doby je historie Fojtky již zaznamenávaná společně s děním v obci Mníšek. K těsnějšímu kontaktu s MNV byl v obci ustaven *občanský výbor (OV)*, někdy též nazývaný osadní. Byl tvořený fojteckými poslanci a aktivisty. Prvním jeho předsedou byl pravděpodobně František Nekvinda. Ve funkcích předsedů OV se v průběhu let vystřídali místní p o s l a n c i (někteří i ve více volebních obdobích). Byli to: Bohuslav Sádovský, Irena Hubáčková, Václav Včeliš, Ivan Kočí, Bohuslav Chaloupecký.

Například členy OV zvoleného 7. dubna 1977 byli: předseda Ivan Kočí, místopředseda František Máj, členové Ing. Günter Zacke, Irena Hubáčková, Marie Kolarovičová, Vladimír Vacek, Irena Soukupová, Ota Morávek st. a ml., v pozdějších letech Vladimír Včeliš, Ivan Kočí, František Walter, Milan Voldřich, Václav Zítka, Stanislav Malý. Činnost OV skončila volbami v roce 1990.

Dlouholetým poslancem MNV byl **Ladislav Filo** z Fojtky, který vykonával v 70. letech **předsedu MNV Mníšek**.

Pro užší styk s občany Fojtky, pro zlepšení celkové informovanosti a pro zájem zvýšit občanskou aktivitu pořádal MNV jedno až dvě ze svých každoročních čtyř veřejných plenárních zasedání v Pohostinství Fojtka, a to až do roku 1989.

Zrušením MNV Fojtka v roce 1964 veřejný život neskončil. Tato skutečnost ale časově zapadala do období, kdy docházelo k celorepublikovému trendu výstavby různých satelitních sídlišť ve městech. Domy byly nejprve z cihel (liberecký Králův háj), postupně montované z panelů až do výšky deseti podlaží. Určité procento těchto domů tvořila *podniková výstavba*, která byla nejen lákavá, ale v některých případech i štědrá pro mladé dojíždějící pracovníky. U nás to byla sídliště především v Liberci, ve Frýdlantu a ve Vratislavicích. Podniky zaměstnancům časem přidělovaly byty s nesrovnatelným komfortem oproti venkovským domům, navíc bez dojíždění. Tento fakt znamenal *odliv značného počtu mladých lidí*, což se konkrétně projevilo

v roce 1966 i zrušením školy ve Fojtce a následně v roce 1970 i dětského útulku. Vždy pro malý počet žáků a bez vyhlídek na růst populace. Ještě silněji byl tímto odlivem postižen sousední Oldřichov v Hájích a částečně i Mníšek. Obce začaly stárnout, ale na jejich vzhledu to nebylo patrné, naopak prodávané domky kupovali lidé z města k rekreačním účelům, domy většinou zvelebili, takže obec krásněla.

Přírodní chráněná území v katastru Fojtky

K ochraně jediné mimořádné lokality *tisu červeného (Taxus baccata)* v Jizerských horách zřídila v katastrálním území Fojtka *nejprve rada ONV Liberec v roce 1967 zvláštní ochranu přírodní památky Pod Dračí skálou* a potom Ministerstvo kultury České socialistické republiky výnosem ze dne **10. února 1977**, pod č. j. 9855/76, **Chráněné naleziště „Pod Dračí skálou"** na ploše 0,8 ha. Tis červený patří mezi zvlášť chráněné rostliny v kategorii silně ohrožených.

Na území vlastní přírodní památky se vyskytuje 76 dospělých jedinců, kteří zmlazují, a tak se na poměrně malé ploše nachází téměř 600 semenáčků tisu. Péče o ně byla svěřena dětskému oddílu Mladí ochránci Jizerských hor (MO JH), který zajistil oplocení chráněného území a dlouhodobě eviduje počet tisů a sleduje jejich zdravotní stav. Podle floristického výzkumu se v uvedené lokalitě ještě vyskytuje 90 druhů vyšších rostlin. Z nejznámějších např. lýkovec jedovatý (Daphne mezereum) a prvosenka vyšší (Primula elatior). Územím prochází naučná stezka „Fojtecké tisy", která je v péči oddílu Mladých ochránců Jizerských hor.

V roce 2002 bylo ve Fojtce vyhlášeno další nové chráněné území **„Fojtecký mokřad"** jako **Přírodní památka (PP)**. Je při cestě vedoucí buď kolem domu Ivana Rajna, nebo dnes z důvodů nutných zemních úprav budoucího golfového hřiště rozšířenou původní štětovanou cestou od Capouchových směrem do Radčic. Nachází se téměř na konci katastru (v blízkosti bývala nepovolená černá skládka a křovinatý háječek). Mokřad je členitý a poměrně rozsáhlý, leží v nadmořské výšce 430–436 m a zaujímá plochu 27 303 m^2, tj. 2,73 ha. Vznikl na soutoku několika drobných vodotečí. Jeho centrální část byla v minulosti pravděpodobně rybníčkem, protože dodnes je v katastru nemovitostí vedena jako vodní plocha (pozemek ppč. 344/2). Mimo tuto část jsou kolem vlhké louky po obou stranách hlavního potoka a ve východní části listnatý remízek.

Mokřad se stal útočištěm pro řadu vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Nejcennější částí mokřadu je jeho centrální plocha, jejíž vlhkostní podmínky v této části jsou vhodné převážně *pro vachtu trojlistou, zábělník bahenní a přesličku poříční.*

Do přírodní památky jsou zahrnuty i mokřadní louky vyskytující se po obou březích hlavního potoka, které jsou tvořeny porosty *pcháčovitých luk* s výskytem zvláště chráněných druhů *prstnatce májového a Fuchsova.* Ze vzácnějších druhů zařazených do Červeného seznamu se vyskytuje *sítina ostrokvětá, vrbovka tmavá, vrbovka bahenní, kozlík dvoudomý a bezolistý.* Z ptačí říše zde byl zaznamenán výskyt zvláště chráněných druhů *chřástala polního a bramborníčka hnědého.*

Lokalita podobných vlastností se nevyskytuje ani v blízkém okolí, ale ani v celých Jizerských horách, proto si zaslouží zvláštní ochranný režim.

Vlastníky celého pozemku jsou Vladimír Pazderník a Petr Kupf, oba z Liberce.

(Do mokřadů jsou zařazeny přírodní útvary od zamokřených luk, přes lužní a mokřadní lesy, až po rašeliniště. Pro vysoký obsah vody v půdě dochází ke třídění rostlinstva, a proto můžeme na mokřadech najít druhy, které bychom jinde marně hledali. Mnohé z nich jsou vzácné, některé i zákonem chráněné, a jejich ohroženost stoupá s ubývajícím počtem mokřadních ploch. Mimo jiné například snahou intenzivně zemědělsky hospodařit, a tedy tyto lokality melioracemi odvodnit, někde dokonce zasypat z důvodů různé výstavby apod.)

IV. kapitola:
Živnostenské podnikání ve Fojtce po roce 1945

Mezi novými osídlenci byli od samého začátku také zájemci o získání objektů se zavedenou živností. To členové MSK rádi vítali v zájmu vytvoření potřebné sítě obchodů a služeb pro nové osadníky. Proto nedělali těmto podnikatelským krokům žádné potíže.

František K a r á s e k si vybral dům č. 24 se zařízenou hospodou a řeznictvím i s možností příležitostného letního podkrovního ubytování. Nejprve provozoval obě tyto živnosti, později se zaměřil jen na pohostinskou činnost. Provoz nebyl přerušen ani po Únoru 1948, ale přešel pod správu Lidového spotřebního družstva (LSD) Jednota se sídlem v Liberci. Postupně se ve vedení vystřídalo několik vedoucích, ale činnost nebyla od konce války prakticky přerušena. Po léta to byla jediná stálá hospoda ve vsi.

Po revoluci v roce 1989 uplatnila dcera pana Karáska pí Pýrková své restituční nároky a její rodina provozuje pohostinskou činnost i v současnosti. Přitom vylepšili prostředí. Odstranili prosklenou dělicí stěnu mezi lokálem a přilehlým sálkem, pořídili ústřední vytápění a nové obložení vnitřních stěn dřevěnými palubkami, v bývalém řeznictví zřídili malý salonek pro menší společnost a v podkroví uzpůsobili několik pokojů k celoročnímu užívání. Pan Karásek poskytoval v poválečných letech občerstvení hostů také při zábavách a společenských událostech i v hotelu Voigtsbach, (pozdějším Domě osvěty, dnešním penzionu pronajatém panem Malým), kde tehdy chybělo výčepní zařízení.

František N e k v i n d a obsadil budovu bývalého pekařství (č. 179) v horní části obce a se svojí rodinou provozoval tuto živnost ještě krátce i po roce 1948. Zboží rozvážel a prodával i doma. Později byla pekárna uvedena do klidu. Dědicové dům prodali na rekreační účely. V blízkosti si syn František vystavěl domek stejně jako dcera Věra, provdaná Balíčková.

Pan Nekvinda byl nadšeným lidovým muzikantem na bicí nástroje a obětavým organizátorem hudebních produkcí nejen ve Fojtce, ale i v okolních obcích při plesech, zábavách a při příležitostných oslavách. Jeho skupina hudebníků, často i narychlo sestavená, byla lidmi oblíbená.

Vedle hudby byl jeho koníčkem i řeckořímský zápas, který provozoval v mládí. Svoje zkušenosti rád předával i mladým hochům, pro které vytvořil

zájmový kroužek. Přihlásil ho také do okresní soutěže. Potom rád s chlapci předváděl ukázky zápasu v sále při zábavách všude tam, kde účinkovala jeho kapela.

Hotel Voigtsbach (č. 132) nebyl po válce nikdy uveden do provozu. Pouze sál v 1. poschodí, umístěný v části směrem k lesu, využívaly společenské organizace a správa obce k pořádání plesů a zábav, členové Sokola a svazáci ke cvičení na nářadí, ochotníci k nácviku divadelních představení, pro které se dobře hodilo existující jeviště.

Po několik let byl v přízemí téměř v nevyhovujících podmínkách provozován obchod s potravinami. Měl vchod od silnice. Ze zdejších obyvatel pracovaly jako vedoucí prodejny paní Voříšková, později paní Kupková, v letech 1973–74 paní Dagmar Kolářová. V době její mateřské dovolené zastupovala pí Piovesanová z Oldřichova v H. Obchod byl potom přestěhován (23. 1. 1975) do nově zřízených prostor v budově bývalého národního výboru v č. 62. Vedoucí se stala pí Fraňková, od 1. 5. 1975 Růžena Korcová ml. z Mníšku.

Holičství pana Jana Tomáška v domě č. 171 (nyní bytový dům obce) bylo v provozu až v pozdějších letech, asi do roku 1961. Pan Tomášek se později holičstvím přímo neživil, ale pracoval jako dělník v podniku Fryba Fojtka. Zákazníkům však rád vyhověl, jezdil za nimi i do restaurací v okolních obcích, kde v koutku lokálu, nejčastěji o sobotních večerech, stříhal a holil. Mužům tento druh služeb (zejména jeho umístění) náramně vyhovoval.

Oldřich Hauzer si vybral pro sebe a svoji rodinu dům č. 139 s výčepem a řeznictvím, u kterého byla přes cestu vystavěná „porážka". Obě profese provozoval asi do Února 1948.

V domě č. 71 (dnes již zbořeném, stál pod Hauzerovými, nyní mladými Bukovinskými) byl hned po válce v provozu obchod s potravinami a koloniálním zbožím. Byl v činnosti jen krátkou dobu. Budova již neexistuje. Pro Severočeské .konzumní družstvo Liberec (SKD) ho vedl zeť pana Adámka, rolníka v č.166 (nyní v majetku Jaromíra Romančíka).

Kovářství pana Raise v č. 6 později provozoval jeho nevlastní syn pan Stanislav Malý, který se po roce 1948 stal kovářem u Severočeského průmyslu kamene Liberec, až do doby odchodu do důchodu. Po revoluci 1989

uvedl doma do provozu *strojní kovářství*, které nyní vede syn Zdeněk. Ze všech původních živností z roku 1945 je po hostinci druhá, která je opět v provozu.

Kolářství pana Kupce v domě č. 172 bylo v provozu pro potřeby místních zemědělců do roku 1948. Potom bylo uvedeno do klidu. Dnes je to bytový dům rodiny Adlafovy.

Zámečnictví Václav Reckziegel v č. 144, těsně na hranicích s katastrem Mníšku, zůstalo v nepřetržitém provozu i se svým dosavadním zaměstnancem do roku 1948. V průběhu dalších let pan Reckziegel pracoval jako zámečník zejména na opravách zemědělských strojů a po kolektivizaci již jen občasně. Byl zaměstnán jako hrázný na přehradě. Dům je již zbořen. Stál v prostoru proti domu Sádovských č. 99 na břehu přehrady.

(Dům č. 144 měl také do roku 1896 pronajatý pozdější mníšecký podnikatel Franz Riedel, obchodník s vlnou. Majitelem objektu se v roce 1901stal Franz Josef Linke z Dětřichova a zřídil v něm zámečnictví. Do jeho rodiny se v roce 1921 sňatkem s dcerou Matyldou přiženil strojní zámečník Václav Reckziegel z Frýdlantu. V době výstavby přehrady přešel dům do majetku vodního družstva a zámečnictví sloužilo jeho potřebám. Pan Linke se stal hrázným.)

Jako příležitostný truhlář pracoval v č. 160 pan František Sirový. Až do svého odsunu mu v dílně vykonával řemeslnou práci německý truhlář. (Dnes je majitelem domu pan Ing. Stone).

Továrny a výrobní provozy uvedené do chodu ihned po osídlení

Přádelna č. 147, národní správa firmy Simon, pracovala prakticky bez přerušení z válečných dnů do poválečných pod vedením národního správce Zdeňka Miškovského, který se ubytoval v továrníkově vile č. 69. Dalším národním správcem byl pan Prokop z Liberce.

V továrně pracovalo průměrně 40 žen, jako mzdové účetní pí Janovská a Voříšková. Přádelna ukončila provoz v roce 1950. Dělnice, pokud měly zájem zůstat pracovat v oboru, byly denně převáženy do práce ve Frybě Chrastava.

Podnik postupně patřil pod správu větších firem okresu: Seba, Retex, Sběrné suroviny, Fryba. V uvolněných továrních prostorách zahájila ještě

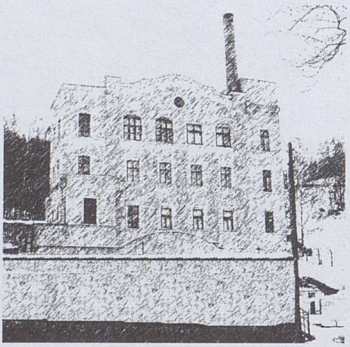

v roce 1950 firma Retex třídění textilu z veřejného sběru a pokračovala až do roku 1961. Některé dělnice z původní přádelny zůstaly v Retexu. Od roku 1961 byla budova č. 147 ihned využita jako sklad zdravotnického materiálu Okresního ústavu národního zdraví (OÚNZ) Liberec a prostředků Civilní obrany okresu. Zdravotnický materiál se tam skladuje dosud.

Pila č. 155 (donedávna prodejní sklad MOMENT). Její provoz byl po krátké přestávce uveden do chodu ještě v roce 1945. Byla vybavena 2 katry. Pracovala pod národní správou, kterou vykonával pan Skalák, mistrem na pile byl pan Bříza, ubytovaný rovněž v Simonově vile č. 69. Měl na práci 2–3 dělníky. Pohon pily byl již na elektromotory. V provozu byla do roku 1948.

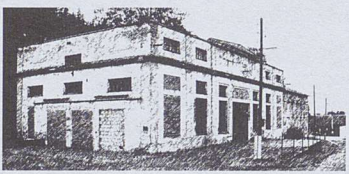

Vodní obilný mlýn č. 53 je dnes již zbořen. Stál nedaleko od silnice mezi kaplí a bývalou pilou č. 155. Mletí obilí se provádělo pravděpodobně do roku 1949–1950. Obytnou část užíval Ferdinad Matouš se svojí matkou. Po celou dobu poválečné činnosti mlýn vedl pan Ota Hubáček. Od ukončení mletí budovy postupně chátraly, staly se zbořeništěm, které rozhrnula likvidační vojenská četa. Voda na mlýnské kolo byla přiváděna z míst za nedávno rekonstruovanou kaplí dřevěnými vantroky. Mlýn byl nejstarším nejen ve Fojtce, ale i v širokém okolí, neboť jeho založení se datuje rokem 1577, tedy v samém počátku osídlování obce. V průběhu let prošel z důvodů stoupající zemědělské produkce velkou rekonstrukcí v roce 1771.

V činnosti byl téměř 400 let. Kdyby se zachoval, mohla to být zajímavá technická památka.

Žulový lom v Zaječím dole pravidelně těžil i v době války. Po osvobození jen nárazově podle konkrétních zakázek. Prokazatelně to bylo v roce 1959 a 1960, kdy se hlavně vyráběly dlažební kostky. Naposledy se v něm krátkodobě těžilo v roce 1963. Lom byl původně v majetku pana Alfreda Siebeneichera z č. 151 (dnes Walterovi). Dřívější obyvatelé Fojtky

pamatují tohoto rozšafného pána „uhlazeného“ chování a vzhledu z jeho častých zdravotních procházek obcí a okolím.

Rozlehlé horské polesí po válce pravděpodobně spravoval hajný Kristen a s rozšířenou pravomocí asi také pan Flek z hájenky č. 46. (Dnes ji obývá Ota Morávek s rodinou.) Později byla sídlem polesí hájenka č. 79 (nyní v majetku Blanky Hájkové). Po hajném Flekovi nastoupil pan Janata.

Velikost polesí mohou dokumentovat jeho hranice s katastry obcí Oldřichov v Hájích, Hejnice, Bedřichov, Kateřinky a Radčice. Lesní katastr Fojtky s plochami o výměře 1 510 hektarů patří mezi nejrozsáhlejší na Liberecku. Je to různorodé a rozlehlé území z Fojtky nahoru do hor až k zámečku na Nové louce, na jihu končí u Dračího kamene a na severovýchodě u Hřebínku. Dole smíšené lesy a nahoře odlesněné a znovu zarůstající holiny.

Polesnými byli postupně Svatopluk Tropp, Josef Nohavec, Ing. Dubský a poslední Ing. Günter Zacke. Spolu s ním bylo sídlo polesí přeloženo do Kateřinek.

V obci zůstala hájenka č. 63 se známým, úspěšným a oblíbeným hajným Ivanem Kočím s manželkou Blankou, která rovněž po většinu produktivního věku pracovala v lese. Ivan Kočí nastoupil na místo hajného již v roce 1962. Oba od dob svobodných let zůstali Fojtce věrni po celý život a dodnes pomáhají obnově nedávno zničených lesních porostů.

Kovodružstvo Fojtka (č. 3), potom Kovodělné družstvo Liberec - LIKOV, závod 24, ještě později METAFO Fojtka.

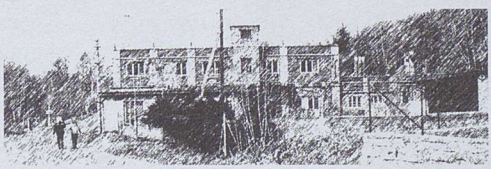

Na místě dnešní továrny byl původně statek Gustava Görlacha (č. 3), který ho 5. 7. 1907 prodal textilnímu továrníkovi Emilu Simonovi a odstěhoval se do Stráže nad Nisou. Ze selských budov zůstaly zbytky stodoly a domovní stavení až do příchodu nových osídlenců v roce 1945.

Někdy kolem 30. let 20. století postavil Emil Simon vedle zemědělského stavení základní budovu dnešního závodu. Ke konci 2. světové války sloužila zčásti jako provizorní vývařovna pro německé běžence před blížící se frontou a zčásti jako sklad obuvi a oděvů nacistické organizace žen NSF. Současně zde byla umístěna i kartotéka této organizace z celých bývalých Sudet.

V roce 1945 převzala budovy *národní správa firmy Graefen Kateřinky.* Z této firmy přišli do Fojtky v polovině roku 1946 bratři Karel a František Kováříkovi jako strojařští odborníci a konstruktéři. Zabydleli se i se sestrou Alenou v čísle 148. Přestěhovali z Kateřinek *stroje na výrobu přesných strojírenských výrobků*, po stavebních úpravách zde zahájili výrobu příložných úhelníků, kontrolních pravítek, oček na závity, vrtacích hlaviček a dalších kovovýrobků.

Když se v roce 1947 veřejně hovořilo o znárodňování podniků v národní správě, oba se dobrovolně vzdali funkce národních správců a odstěhovali se z obce. Karel na rodné Plzeňsko, František se oženil do Radčic. Jejich sestra Alena se později provdala do rodiny Kárníkovy a dodnes ve Fojtce žije.

Po Únoru 1948 došlo skutečně ke znárodnění. Ustanovený likvidátor provedl konečnou sumarizaci majetku a podnik byl uzavřen. V době likvidace v něm pracovalo asi 30 dělníků z Fojtky, Mníšku, Oldřichova v H., Kateřinek a Radčic. Strojní zařízení bylo údajně odstěhováno na Slovensko. Budova zůstala až do roku 1952 prázdná, kdy se jí ujal fojtecký podnik Retex Ivančice pro své sklady.

1. června 1958, po dohodě s MNV Fojtka, převzalo objekt **Kovodělné družstvo Liberec – LIKOV**. Po stavebních úpravách zahájilo asi se 16 pracovníky výrobu malých dopravních vozíků na pytle, tzv. rudle. Od té doby se výrobní program několikrát doplňoval a měnil. Vyráběli pletivové rámy na ploty, kempinkový nábytek, stolky k sektorovému nábytku, stanové kolíky a kostry stanů, květinové stolky, zahradní nábytek, barové židle a stolky, televizní stolky aj. Konstrukční oddělení v hlavním podniku v Liberci přihlásilo koncem 70. let jako svůj patent topná tělesa ústředního topení značky Kontherm. Jejich inovovaná výroba pod názvem UNI – Kontherm byla ve Fojtce zahájena v roce 1983/84. Náš Likov byl prakticky jejich výhradní dodavatel zejména pro montované rodinné domy typu OKAL. Dodával je v soupravách ve 4 variantách. Největší zájem o ně projevovaly organizace na Moravě.

V letech 1958–1972 se v podniku vyměnilo 5 vedoucích a asi 200 zaměstnanců. Nejčastěji z důvodů mateřských dovolených, stěhování, odchodů do důchodu, sňatků apod. V závodě pracovaly vždy většinou ženy. Z bývalých vedoucích si ve Fojtce postavil dům Miloslav Sviták a bydlí v obci dosud.

Změny podmínek podnikání po Sametové revoluci 1989 směřovaly k ukončení výrobní činnosti družstva Likov ve Fojtce. To fakticky nastalo v roce 1993.

17. července 1993 obnovila provoz soukromá firma **METAFO**, spol. s r. o. z Liberce. Jejím nosným programem po dobu několika let byla výroba přímotopných elektrických topidel a kovovýroba. Požadavky zákazníků na kvalitnější povrchovou úpravu výrobků přiměly vlastníky firmy k investici do práškového lakování a později k otryskávání povrchů. V první fázi prováděla firma práškové lakování pouze na svoje vlastní výrobky. Vzhledem k poptávce začala provádět povrchové úpravy tohoto typu také pro externí zákazníky. Při zavádění této technologie dbala jak na zlepšování pracovních podmínek, tak také na ochranu životního prostředí snížením prašnosti, omezováním hluku, zrušením spalování uhlí a jeho nahrazení topením propan-butanem z vlastních zásobníků. Kvalitní povrchová úprava byla požadována u stále širšího okruhu zákazníků. Proto se tyto úpravy staly nosným programem firmy. V roce 2001 byla vybudována již druhá velká lakovna. Toho využívají firmy nejen z Libereckého kraje, ale i z Mladoboleslavska, Děčínska a z východních Čech.

V roce 2003 bylo v Metafu zaměstnáno 12 lidí, převážně mužů.

Hotel Voigtsbach (č. 132), po roce 1945 **Dům osvěty**, pak **DIAMO Stráž pod Ralskem**, lidově **URAN**

V sousedství svého dnes již zbořeného statku č. 51 (stál přibližně přes silnici proti pomníčku osvobození) vystavěl sedlák Ignác Morche v letech 1847 až 1848 hostinec. Slavnostní otevření se uskutečnilo 17. října 1848. O 20 let později došlo v roce 1867 k přístavbě, ve které byl v 1. poschodí vybudován sál a v přízemí bylo zřízeno řeznictví. V roce 1923 vybudoval Dělnický tělocvičný a pěvecký spolek v sále jeviště, které bylo otevřeno divadelním představením ochotnického spolku Fojtka.

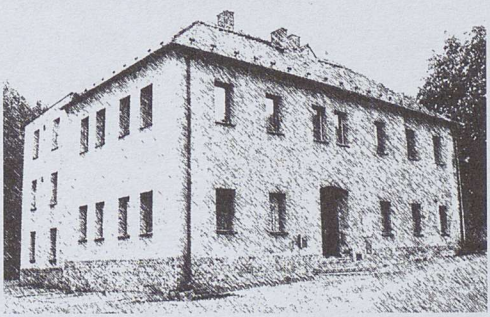

(Celkem tři předkové Ignáce Morche byli dědiční rychtáři ve Fojtce. Ignác také postavil malou kapličku bez výzdoby jen s dřevěným křížem před svým statkem v prostranství dnešního Pomníčku osvobození.)

Činnost hotelu a jeho restaurace nebyla po příchodu nových osídlenců do Fojtky v roce 1945 nikdy obnovena. Pouze prostory sálu využívaly společenské organizace a správa obce k pořádání zábav, plesů i divadelních představení. Občerstvení zajišťoval pan Karásek. Členové Sokola a svazu mládeže používali sál také ke cvičení na nářadí, k nácviku spartakiádní

skladby žen a vůbec ke schůzkám mládeže, protože ani svazáci a ani sokolové neměli svoji klubovnu.

Od roku 1945 nenašel MNV Fojtka finanční prostředky na opravu vadné střechy právě nad sálem. Vzhledem ke špatným zkušenostem z přístupu veřejnosti k časově náročnější dobrovolné brigádnické práci ve prospěch obce by musela být oprava prováděna dodavatelsky. Poslanci si netroufli vyhlásit Akci Z. Průtahy s letitým „problémem" postavit u školy nenáročný plot jim daly za pravdu. Došlo k tomu, že koncem 50. let musel předseda MNV Miroslav Kupka vyhlásit zákaz vstupu na sál. Udělal dobře. Shnilá střecha se brzy zřítila, prorazila strop a spadla až na parket sálu.

Po několik let byl v přízemí téměř v nevyhovujících podmínkách provozován obchod s potravinami, ve kterém byly jako prodavačky převážně ženy z obce. Obchod byl definitivně přestěhován do rekonstruovaného přízemí budovy bývalého MNV (č. 62) dne 23. ledna 1975.

V roce 1979 se zchátralého objektu bývalého hotelu Voigtsbach ujal podnik Uranové doly Diamo Stráž pod Ralskem a zahájil velkorysou rekonstrukci. Budova byla brzy pod novou střechou, byly vybudovány vnitřní příčky pro nový účel, totiž *pro zřízení rekreačního zařízení pracujících Uranových dolů.* Ještě v roce 1979 stihli stavaři opatřit budovu novou fasádou. Přes zimní měsíce a na rok 1980 zbylo pořízení veškeré elektroinstalace, vodoinstalace a vnitřní omítky. Vznikly ubytovací kapacity zhruba pro 53 dospělých nebo dětských rekreantů, vlastní restaurační zařízení a v 1. poschodí prostorná klubovna.

Současně bylo přikročeno k budování sportovišť na přilehlé zahradě. Tam bylo každoročně v létě postaveno 25 dvoulůžkových stanů. S výjimkou měsíců říjen až prosinec byla vnitřní kapacita plně využita, stejně jako od června stanová základna. Správcem rekreačního zařízení ustanovily Uranové doly v březnu 1989 svého zaměstnance – mladého Zbyňka Malého s manželkou Renatou. Ti si objekt po sametové revoluci v roce 1992 vzali do nájmu, nazvali ho „Penzion Z + R" a provozovali ho do prosince 2003. Stali se občany Fojtky až do dnešních dnů.

V roce 1993 *koupili manželé Malých* od obce Mníšek **objekt č. 44 ve Fojtce, e. č. 25**. Původně to byl chudobinec, pak jakýsi armádní dům pro vojenské vysloužilce, po roce 1945 se stal rekreačním zařízením **Pražské stavební obnovy**. Manželé provedli stavební úpravy a získali uvnitř domu 44 lůžka. Na zahradě v sezóně staví 25 dvoulůžkových stanů. Také tady je hlavní rekreační období od května do konce září. Střídají se dětské turnusy

škol v přírodě, stejně jako prázdninové tábory různých organizací a také rekreace dospělých. Obě zařízení – č. 132 a 44 – provozovali až do konce roku 2003 sami jen s pomocí kuchařky paní Dostálové-Bukovinské z Nové Vsi. Od roku 2004 mají již jen e. č. 25.

27. května 1991 přestalo LSD Jednota Liberec provozovat ve Fojtce **prodejnu potravin v č. 62**. Manželé Malých projevili zájem o koupi celého domu č. 62. OZ s prodejem souhlasilo za podmínky, že budou současně provozovat prodejnu potravin. Slib splnili a pí Malá pravidelně potraviny prodává dodnes.

V 1. poschodí provedli stavební úpravu již dříve existujících bytů a do č. 62 se nastěhovali.

Objekt bývalého URANU je počátkem roku 2004 prázdný, je stále v majetku Diamo Stráž p. R. a je nabízen k prodeji.

Tovární objekty, které nebyly po roce 1945 obsazeny a následně byly zbourány speciální vojenskou likvidační jednotkou v letech 1959 a 1960. Většina jich byla v horním konci Fojtky. Převážně se jednalo o velké, až třípodlažní objekty.

V č.112 byla původně sklárna s ručním zpracováním skla, později pila na vodní pohon a také obchod se dřevem. Současně bylo získáváno třísloz pracováním smrkové, bukové a dubové kůry nutné k průmyslovému vyčiňování kůže. Posledním majitelem byl známý továrník Emil Simon.

Budova nepřežila první poválečné roky – dnes jsou patrné jen zbytky jejího bočního zdiva. Na místě původního obytného domku v areálu továrny vystavěli nedávno manželé Petr a Radka Vancovi rodinný dům s přiděleným popisným číslem 191.

Na základech zbořeného rodinného domu s původním číslem 34, který se vyznačoval jedním neobvyklým tkalcovským stavem na vodní pohon, postavil rekreační domek e. č. 80 dnešní starosta obce Miloslav Florian. Původně to byla výrobna stuh a hlavně tkaniček. Zbytky lože pro vodní hnací zařízení jsou dosud patrné.

V blízkosti domu pana Floriana byl v č. 142 provoz na zpracování skleněných korálků navlékáním na tenká vlákna. Výrobu tam v roce 1925 zavedl Wilhelm Luh – syn majitele sklárny v Mníšku, rovněž Wilhelma Luha, původem z Jablonce nad Nisou. Ten provozoval sklářskou výrobu v pozdějším provozu III č. 210 chemičky v Mníšku a do výroby skla zasvětil i syna. Fojteckou výrobnu pak v roce 1927 zakoupila rodina Antona Pohla. Ta byla rovněž podnikatelsky spjatá s Mníškem: Vlastnila tkalcovnu hrubé příze v Mníšku, ale později ve zmíněném provozu III vyráběla až do roku 1942 skleněné čočky. Pak ji prodala firmě J. G. Heusser.

Ve Fojtce nebyla po válce výroba obnovena a ani budovy nebyly obsazeny. Objekt byl zbořen, ačkoliv byl vystavěn z pevných cihel, které nemusely být omítány. Tím se budova vzhledem podobala dnešnímu Metafu. Na jeho základech postavil si chatu (e. č. 79) pan Lešek Podeszwa.

V sousedství na původním čísle 36 stála velká budova *první tovární přádelny bavlny* v obci, založené již v roce 1855. V počátcích jsou ještě uváděny nějaké i vlastnické vztahy s brusírnou skla firmy Storm a Co z č. 142. V roce 1871 koupil č. 36 Anton Altmann z Nových Pavlovic. Nechal postavit dodnes stojící kamenný kříž u cesty. Po jeho smrti se podniku ujal syn Ferdinad Altmann, který se starším bratrem Josefem nakonec vlastnil také sousední č. 142. V září 1917 prodali č. 36 Josefu Benjaminu Simonovi, majiteli továrny č. 88 v dolním konci obce (otec Emila Simona). Tehdy byla také přistavěna budova skladu materiálu a výrobků.

Na základech zbořené továrny vystavěl pan Sviták rodinný domek č. 188.

V č. 31 (v prostoru za Peškovými č. 115) byla další velká budova motárny příze v majetku Eduarda a Rudolfa Bayerových. Po válce již nebyla výroba obnovena. Po jistý čas v ní choval František Nekvinda stádo ovcí. Časem byla budova opuštěna a zbořena, později byl na základech vybudován rekreační domek paní Novákové.

Dvoupatrová budova přádelny odpadní bavlny (č. 138) v majetku Franze Bruny stála v místech blízko dnešní autobusové otočky proti hospodě pana Pýrka č. 24. Původně to byla ve Fojtce *jediná přádelna vlny* (zřízená v roce 1857). V roce 1917 ji nový majitel Josef Pilz zmodernizoval na přádelnu bavlny. Údajně v době 2. světové války posloužila i na produkci bukových hranolků do kotlů na výrobu dřevného plynu k pohonu automobilových motorů. Tento stav byl vyvolán hlavně nedostatkem benzinu vlivem velké

spotřeby na válečných frontách. Jezdilo se proto na dřevný plyn. (Vlastně generátorový plyn s velkým obsahem CO vzniklý tepelným rozkladem organických látek, v našem případě dřeva. K tomu účelu byla většinou nákladní auta vybavena válcovitým kotlem na spalování dřevěných špalíků.)

Pamětníci vzpomínají na velké vodní kolo u budovy k pohonu transmisí. Dnes jsou ještě zřetelné zbytky základů obvodového zdiva.

Budova nebyla rovněž po roce 1945 obsazena, chátrala, až byla nakonec zbořena. Materiál částečně posloužil na vybudování zmíněné autobusové otočky. Zbývající potřebu zeminy pokryla hlína ze starého hřbitova u kostela v Mníšku, když se v roce 1961 v zatáčce pod kostelem budoval široký chodník z důvodů zajištění bezpečnosti chodců. (Likvidace části starého hřbitova vyvolala velké rozhořčení obyvatel, neboť práce byly prováděny velice nešetrně, takže hlína na navážku obsahovala i lidské kosti.)

Franz Bruna byl ještě majitelem přádelny v č. 84, v malém domku za budovou školy, který zůstal zachován a je nyní v majetku Romana Romančíka.

Pod továrnou Franze Bruny (č. 138) byla ještě v č. 90 pila na vodní pohon s dosud patrnými zbytky základů a také se zbytky náhonu k přivedení vody. Na pozemku bývalé pily postavili manželé Sýkorovi chatu s e. č. 77. Po válce tam nějaký čas bydlel Josef Píša.

V místech dnešní vily Ing. Valeše (č. 186) stála středně velká textilní továrna (č. 88) zdejšího továrníka Josefa Benjamina Simona a později jeho syna Emila Simona, z níž bylo strojové vybavení po válce vyvezeno a ladem stojící budova časem zchátrala natolik, že musela být zbourána.

Původní výrobní hala byla postavena v roce 1903, v roce 1904 i blízké sklady a časem si firma zřídila i vlastní zámečnickou dílnu. V ní se v době I. světové války vyráběly dělostřelecké šrapnely, ale dílna byla již v majetku jiného vlastníka.

V minulosti to byla velmi významná továrna i pro obec, neboť měla již od roku 1906 vlastní generátor na výrobu elektrického proudu, kterým také od roku 1912 zásobovala veřejné osvětlení až k domu č. 50 (bývalý vepřín JZD). Vše na náklady firmy Simon.

Také již dříve vzpomínaný historický mlýn na vodní pohon (č. 53) byl sice ještě v provozu asi do roku 1949 nebo 1950, ale nakonec byl zbořen včetně přilehlého domu č.159, které bylo v roce 1919 změněno na č. 53a. V něm obnovil továrník Emil Simon strojovou výrobu šindelů ještě počátkem 20. století.

V. kapitola:
České školství ve Fojtce po roce 1945

Koncem 2. světové války sloužila původní školní budova č. 150 jako vojenský lazaret. Po odchodu posledních vysloužilců a příchodu nových osídlenců byla velmi zanedbaná.

1. srpna 1945 byl Okresním úřadem v Liberci jmenován *řídícím učitelem Stanislav Morávek, učitelkou Růžena Rösslerová.* Tato mladá dvojice brzy po nástupu na školu uzavřela manželství a po následujících 5 let působila na dvojtřídní škole ve Fojtce.

Před zahájením školního roku 1945/46 na ně čekala nejprve organizátorská práce, ale i fyzická, protože byli nuceni vystěhovat inventář bývalého lazaretu, provést dezinfekci objektu, úklid a vymalování školních tříd. Inventář bývalé německé školy byl zachován a vystěhován na půdu školy.

Vyučování prvního školního roku v osvobozeném pohraničí bylo ve Fojtce zahájeno *3. září 1945 na dvojtřídní obecné škole.* V 1. třídě s 1. a 2. ročníkem bylo zapsáno 15 dětí, ve 2. třídě se 3. až 6. ročníkem bylo 18 žáků. Brzy nebyl pro 6. ročník žádný žák. Z těchto 33 žáků bylo 23 národnosti české a 10 slovenské.

(Dřívější způsob výuky na venkovských školách skýtal rodičům dvě možnosti řešení školní docházky svých dětí: Pokud se po 4. ročníku obecné školy z různých důvodů rozhodli ponechat dítě na obecné škole, tak to bylo možné. Nejednalo se o propadání. V 5. třídě takové školy se pak vyučovali všichni žáci 5. – 8. ročníku. Učitel musel rozdělit čas a práci v každé hodině pro každý ročník zvlášť. Proto měly i malotřídní školy tohoto typu velmi dobře vybavené kabinety vycpaninami, fyzikálními, biologickými a chemickými přístroji a obrazovými soubory pro dějepis, zeměpis, přírodopis apod. Každý rodič ale nesouhlasil s tímto řešením. Přihlásil proto dítě do měšťanské školy někde ve větší vesnici, kde byly samostatné 5. – 8. ročníky.)

Během tohoto školního roku 1945/46 byla patrná značná fluktuace dětí vlivem stěhování rodičů oběma směry. Přistěhovalo se v něm 25 žáků a odstěhovalo 14. Bylo ustaveno rodičovské sdružení za předsednictví pana Vimra a od 21. března 1946 byla ustavena Místní školní rada. Za obec v ní byli zastoupeni pánové Duchek, Bříza, Hauzer, Plachý a za školu oba učitelé.

Ke slavnostnímu zasazení „Lípy svobody" dne 4. 5. 1946 a k odhalení „Pomníku osvobození" dne 5. 6. 1946 nacvičili učitelé s dětmi kulturní program.

Školní rok 1946/47 byl už na žáky početnější. Školu jich navštěvovalo celkem 49. Tradičně a po celou dobu působení na škole vyučoval řídící učitel vždy 1. třídu s l. a 2. ročníkem a pí Růžena Morávková vždy 2. třídu s 3. až 5. ročníkem. Během roku se odstěhovalo 5 žáků a přistěhovalo 7 žáků.

Závažnou událostí byl požár školy dne 11 . ledna 1947. Po 19. hodině ho zjistil školník Josef Saska (později užíval jméno Léska, neboť se mu údajně koncem války ztratily všechny úřední doklady). Požár vznikl od přehřátého a asi i vadného komína. Ten den opravovala topení firma Kaloria z Liberce. Závěrečnou zkoušku prováděla intenzivním topením, protože dělníci brzy uznali vše za dobré, odjeli. A záhy byl oheň na střeše. Hasičské sbory z Fojtky, Mníšku a Liberce požár uhasily kolem 23. hodiny. Zásahem učitelů a zejména občanů se podařilo zachránit inventář ze tříd v přízemí a z 1. poschodí budovy, nepodařilo se však zachránit inventář německé školy, uložený na půdě.

Celé 2. pololetí a další školní rok se vyučovalo v *budově MNV v č. 62*,. z prostorových důvodů jen v jedné místnosti, proto byla výuka pro jednotlivé ročníky střídavě po týdnech organizována *na dopolední a odpolední směnu.*

MNV okamžitě rozhodl o výstavbě nové školy. Stavba byla zadána firmě Pech Stráž nad Nisou o rozpočtu 800 tisíc Kčs tehdejší měny. Po likvidaci starého zdiva také brigádnickou pomocí občanů mohla firma zahájit výstavbu již v květnu 1947. Vlivem výskytu dětské obrny v okrese Liberec bylo vyučování školního roku 1948/49 zahájeno až **15. září 1948** – pro Fojtku již v **nové školní budově** za přítomnosti předsedy MNV Františka Kárníka, předsedy Místní školní rady Stanislava Duchka a široké rodičovské veřejnosti. V roce se přistěhovalo celkem 16 žáků a odstěhovalo 20. Velká fluktuace školních dětí byla zaviněna častým obsazováním a následným opouštěním zabraných domů a usedlostí.

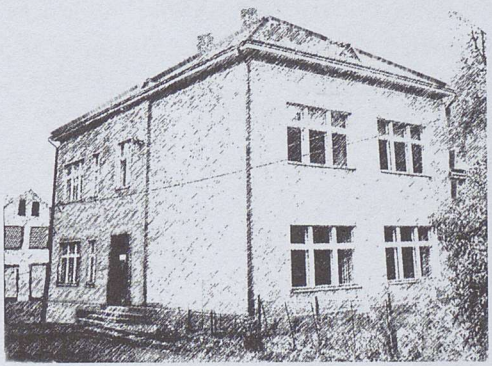

Únorové revoluční změny v politickém životě státu roku 1948 se veřejného života ve Fojtce nijak nedotkly. Do ustaveného Akčního výboru Národní fronty, jemuž pravděpodobně předsedal František Kárník, byl jako člen zařazen i ředitel školy Morávek. V obci i na závodech se velké množství

občanů hlásilo ke Komunistické straně Československa. To bylo asi příčinou velice umírněné činnosti AV NF Fojtka. Nikdo nebyl určený k „vyakčnění", na rozdíl od Mníšku, kde bylo takových osob šest.

Ve školním roce 1949/50 byl učiněn pokus založit mezi 49 žáky dvojtřídní školy Pionýrskou organizaci (PO). Zájem dětí byl, chyběl však vedoucí. Bylo rozhodnuto založení odložit do doby, než dodá svaz mládeže vedoucího, k tomu ovšem nedošlo. I v tomto školním roce nastal pohyb zapsaných žáků v obou směrech: odstěhovalo se 7, přistěhovali se 4.

Prázdniny roku 1950 přinesly změnu v obsazení školy. *Manželé Morávkovi byli po 5 letech přeloženi* na školu do Stráže nad Nisou, aby potom celý svůj aktivní učitelský život prožili na školách v Hrádku nad Nisou. *Od 1. září 1950* nastoupila mladá manželská dvojice *Rudolf a Hana Růtovi z Jitravy*. Ve 2. pololetí tohoto školního roku od 15. února do 11. června 1951 byla z důvodů mateřské dovolené škola organizována jako jednotřídní i při počtu 40 žáků, neboť nebyla za učitelku na mateřské dovolené náhrada. Během roku odešlo ze školy 7 žáků, nově přišli 4. Po jednoročním působení odešli Růtovi do Hodkovic nad Mohelkou.

Pro školní rok *1951/52 byl na školu přeložen (ze školy ve Vítkově) nový ředitel Jindřich Rázl*. Protože se počet žáků ustálil na čísle 35, byla škola organizována *jako jednotřídní* – poprvé od roku 1945. Pohyb žáků během roku: odešlo 5, přišel 1. Jindřich Rázl byl brzy vtažen do veřejného dění: stal se pokladníkem MNV a jednatelem jednotného zemědělského družstva.

Učitelé byli ubytováni ve vile č. 84 (dnes v majetku rodiny Soukupovy). Manželé Morávkovi bydleli po přeložení ještě několik měsíců ve Fojtce. Nějaký čas tam s nimi byli nuceni bydlet i manželé Růtovi. Když ti byli potom po jednom roce působení ve Fojtce přeloženi, ani pro ně nebyl v Hodkovicích ihned k dispozici byt. Tak se stalo, že nový ředitel Rázl se neměl zpočátku kam nastěhovat. Byl tehdy ještě svobodný a dojížděl denně z Vítkova na motocyklu.

Za uplynulé školní roky byla velmi dobře hodnocena práce rodičovského sdružení, tehdy již pod názvem *Sdružení rodičů a přátel školy*, pod vedením předsedy Františka Nekvindy, jednatelky pí Hubáčkové a pokladní pí Smitové. Mimo jiné i proto, že v zimních měsících zajistili vyvařování obědů pro děti. V *lednu 1952 byla znovu otevřena mateřská škola* v bývalé Simo-

nově vile č. 69. To umožnilo stravování dětí i ze základní školy. Novinkou tohoto roku bylo i zajíždění pojízdné zubní ordinace do Fojtky k prohlídkám a ošetření chrupu školních dětí.

Existenci pionýrské skupiny ve fojtecké škole v roce 1952 potvrzuje fakt, že zahájení školního roku 1952/53 bylo spojeno se slavnostním slibem 11 pionýrů. Slavnost se konala v Domě osvěty.

Počet žáků opět klesl na 26. Ředitel školy přešel na metodu rozšířeného vyučování pro jednotřídky a rozšířil si tak úvazek o 10 hodin, ve prospěch kvalitnější práce se žáky.

I v dalších dvou školních letech byla škola jednotřídní, počet dětí se pohyboval v rozmezí od 24 do 27.

Angažovanost ředitele Rázla v práci pro obec ho přivedla až k vynucené potřebě zastupovat předsedu MNV od října roku 1953, protože předseda Janeček odešel na brigádu do Ostravy. JZD se také zapojilo do pomoci škole. Zakoupilo 20 včelstev pro zájmový včelařský kroužek. Vinou špatných klimatických podmínek v době nákupu i vinou v evidenci byla škole dodána jen polovina úlů.

Velice smutné byly prázdniny v roce 1955, kdy se v místní přehradě *dne 22. července utopil* nadaný žák 4. třídy *Josef Mišovic*. Utonutí předcházelo dovádění několika chlapců při plavbě na lodičkách.

V zájmu zlepšení výuky začali žáci 5. ročníku od školního roku 1955/56 docházet do úplné OSŠ v Mníšku. Přesto bylo ve Fojtce v *jedné třídě se čtyřmi ročníky 24 dětí!* Žáky přišel v den zahájení školního roku pozdravit tajemník MNV Celestýn Kolarovič a předseda školské komise pan Máj. S tím kontrastuje špatná práce SRPŠ. Po slibném začátku se výbor vlastně rozpadl vinou pomluv i slovních útoků ze strany rodiny V. Rozmrzelost z nevděku způsobila, že ani ředitel školy, ani MNV již nedokázali obnovit jeho činnost. Nekonal se tradiční slavnostní závěr školního roku, nekonala se ani oslava Mezinárodního dne dětí, každoročně tak úspěšná. Až nový školní rok 1956/57 přinesl změnu výboru SRPŠ – pí Kupková, Tomášková, pan Pešek.

Po léta promítal ředitel Rázl každý pátek odpoledne filmy pro děti a večer pro veřejnost. Z vybraného a uspořeného vstupného a za finančního příspěvku od mysliveckého sdružení byl v únoru *1957 zakoupen televizor* v ceně 3 400 Kčs. Byl instalován v budově školy apo několik let sloužil

veřejnosti, která měla dovolený volný přístup také díky uklizečce pí Rumlové, která vždy ochotně uvedla místnost do pořádku. Docházka na tato veřejná promítání poklesla v roce 1960 vlivem rozšíření počtu televizorů v jednotlivých rodinách. V té době bylo také upuštěno od promítání filmů ve škole, které po Jindřichu Rázlovi prováděl manžel ředitelky Ing. Dubský. Lidé dali přednost lepšímu podívání ve stálém kinu v Mníšku.

Školou byla dobře hodnocena spolupráce s výborem žen v obci a také s paní Tomáškovou, která s manželem a příbuzným z Liberce nacvičovala loutkové divadelní hry s velkými loutkami. Jednalo se o mimořádně pěkný soubor marionet, který si však po sloučení škol odvezl ředitel Okresního kulturního střediska pan Formáček. O jejich dalším osudu není nic známo.

O prázdninách v roce 1957 vyhověl odbor školství ONV *žádosti Jindřicha Rázla o přeložení* na rodné Jihlavsko *po 7 letech působení na škole ve Fojtce*. Byl to učitel a ředitel, který vedle poctivé práce s dětmi při školním vyučování a v zájmových kroužcích byl také po celá léta aktivně a úspěšně zapojen do veřejné činnosti v obci, v MNV a také v administrativě jednotného zemědělského družstva.

Od školního *roku 1957/58* byla ředitelkou školy ustanovena *Eva Dubská* z Nymburska, manželka fojteckého polesného. Škola ve Fojtce pracovala nadále jako jednotřídní. Po dohodě s rodiči došlo ke snížení počtu žáků v jedné třídě o žáky 4. ročníku, kteří přešli na OSŠ do Mníšku. To přispělo ke zlepšení práce učitele ve třídě již „jen" se 3 ročníky. V průběhu tohoto školního roku se dobře dařila práce v pionýrskému oddílu, který tvořili všichni žáci 3 ročníku; oddíl vedla ředitelka školy.

V noci ze 4. na 5. července 1958 se přihnala prudká bouřka s průtrží mračen. Ve Fojtce byly zatopeny některé sklepy, strženy malé mostky a hluboce vymlety obecní cesty.

V novém školním roce 1958/59 stoupl počet dětí na 33. Proto byla škola *zřízena jako dvojtřídní.* Na místo druhého učitele nastoupila Edita Neničková z Liberce, která převzala 16 dětí 2. třídy s 2. a 3. ročníkem. Zbývajících 17 žáků měla v 1. třídě s 1. a 4. ročníkem ředitelka školy. Učitelka Neničková se současně stala skupinovou vedoucí PO. Podařilo se jí získat pro práci s jiskřičkami v l. a v 2. třídě žákyně 7. a 8. třídy OSŠ, které pracovaly ve 3 skupinách, každá s 5 jiskřičkami.

Nový školní rok 1959/60 přinesl pouze změnu jména učitelky Neničkové provdáním na Mišovicová. Ve 2. pololetí nastoupila na mateřskou dovolenou a zastupovala ji učitelka Marie Matoušková, dojíždějící z Ostašova. Na škole bylo 39 žáků. Do práce v PO byla v té době zapojena fojtecká studentka Božena Záleská. V PO bylo organizováno 22 dětí.

Škola byla dvojtřídní i ve školním roce 1960/61 a ani učitelský sbor se nezměnil. Převratnou novinkou byla celostátně uskutečněná akce na pomoc a na podporu populačního růstu – **pomůcky k vyučování byly žákům rozdávány zdarma**, což platilo až do roku 1989 (veškeré učebnice, sešity, psací a kreslicí potřeby, barevné papíry aj.) V průběhu roku došlo k očkování dětí proti obrně podáváním očkovací látky po lžičkách, což děti uvítaly. *Dětská obrna byla v těchto letech v ČSR vymýcena.*

Po mnoho let se škole a SRPŠ nedařilo oplotit budovu. Výzvy k dobrovolným pracovním brigádám zůstávaly nevyslyšeny. Po několik let! Dokonce i tehdy, když byl ke škole navezen potřebný materiál.

Škola byla ještě dvojtřídní se 33 žáky (14 a 19). Obnovením činnosti dětského útulku bylo zajištěno i stravování školních dětí.

Plot u školy dosud nestál. Tento stesk záměrně opakuji častěji. Charakterizuje častý přístup veřejnosti ke společným úkolům: k volbám třeba manifestačně s praporem, nejčastěji jednohlasný souhlas s budovatelskými záměry MNV, ale při brigádách bylo vidět vždy několik stejných tváří, které to nakonec také přestalo bavit.

Po 5 letech působení ve funkci ředitelky odešla o prázdninách 1961 ředitelka Eva Dubská na školu do Kateřinek, kam byl její manžel pracovně přeložen.

Školní rok 1961/62 přinesl hned dvě změny. Dosavadní učitelka *Edita Mišovicová* byla jmenována *ředitelkou školy*. Pracovala s rozvrhem rozšířeným o 3 hodiny, současně vedla pionýrský oddíl se 12 pionýry. Druhou změnu vyvolal pokles počtu žáků na 17. Proto byla škola po 3 letech opět organizovaná *jako jednotřídní*. Další školní rok měla 18 žáků a pracovala se všemi 4 ročníky.

Uvolnění jedné učebny vedlo ke změně uspořádání provozních místností školy. Vyučování se realizovalo ve třídě v 1. poschodí, přízemní učebna se stala tělocvičnou. Zrušením dílny a ředitelny byl vytvořen byt pro rodinu školnice, kterou vykonávala pí Soukupová.

Od 14. 6. 1964 se obec Fojtka stala součástí obce Mníšek. Další změna nastala v roce 1964, kdy o prázdninách odešla na mateřskou dovolenou ředitelka školy Edita Mišovicová. Školní rok 1964/65 proto zahajovala již nová ředitelka *Jana Dušková*, která se v průběhu roku provdala a změnila jméno *na Doležalová*. Jediný žák 4. ročníku (Pavel Bukovinský) byl převeden na školu do Mníšku. Proto probíhalo vyučování 17 žáků ve třídě již jen s 1. až 3. ročníkem. Konečně se podařilo školní budovu po letech brigádnicky částečně oplotit.

Školní rok 1965/66 byl na škole ve Fojtce rokem posledním. Po mateřské dovolené se vrátila na místo ředitelky Edita Mišovicová. Na škole bylo ve třech ročnících celkem 14 dětí. Průzkum populace ve Fojtce ukazoval na klesající počty dětí, s malým předpokladem zvýšení porodnosti. K tomu je nutné přičíst mimořádnou náročnost práce učitele ve třídě se 3 ročníky, kdy na jeden ročník připadne v ideálních podmínkách jen 15 minut přímé práce s učitelem. To vedlo odbor školství ONV a některé uvážlivé rodiče k úvahám o zrušení školy a k převedení dětí do úplné a nově zrekonstruované ZDŠ v Mníšku.

V průběhu roku bylo pořádáno hodně schůzí k projednávání této vážné problematiky. Část rodičů byla pro zrušení, část byla proti. Jak už to někdy ve Fojtce bývalo, na rozhodující schůzi s hlasováním se ti, kteří nesouhlasili, ani nedostavili. V debatě požadovaná nutnost zajištění autobusového spojení dětí v časech docházky do školy byla splněna.

30. červen 1966 byl tedy posledním školním dnem ve Fojtce. Děti i inventář školy přešly na ZDŠ v Mníšku. Spolu s nimi také ředitelka školy *Edita Mišovicová*. Obětavě a úspěšně působila ve Fojtce *celkem 7 let, z toho 3 roky jako ředitelka školy.*

Mateřská škola a pozdější dětský útulek ve Fojtce

Brzy po příchodu nových osídlenců do obce vznikaly požadavky rodičů na *zřízení mateřské školy*. Národní výbor vyšel vstříc. Zahájil jednání s ONV v Liberci a vybral pro školu vilu bývalého továrníka Simona v č. 69, jednu z nejlepších staveb v obci, s pěknou zahradou a stylovým altánem. Slavnostní otevření provedl za MNV p. Duchek *12. května 1946*. Školský odbor ONV pověřil řízením i výchovnou činností učitelku Květu Baťkovou

ze Mšena u Jablonce nad Nisou. Bohužel škola byla pro malý počet dětí předškolního věku po jednom roce činnosti dne 15. 5. 1947 uzavřena.

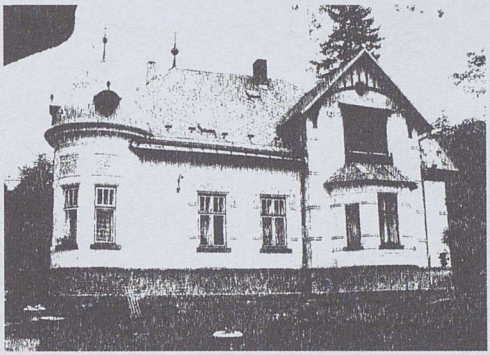

Téměř 5 let to trvalo, než byla v lednu 1952 pro 12 zapsaných dětí znovu otevřena. Učitelkou a vedením školy byla pověřena Olga Kousalová z Liberce, pěstounkou se stala pí Věra Smitová z Fojtky. Novinkou bylo podávání obědů i pro děti z národní školy, které připravovala kuchařka pí Foldová z Radčic. Ke změnám došlo v příštím školním roce 1952/53. Do vedení přišla pí Milena Prokešová z Liberce, kuchařkou se stala pí Kebrdlová z Fojtky. Uklízela pí Vinklerová.

Ve školním roce 1954/55 došlo ke změně v osobě pěstounky. Stala se jí pí Fraňková z Fojtky. Kuchařkou byla pí Troppová a uklízela pí Hegerová. V průběhu roku měli rodiče výhrady k práci pí Fraňkové, proto odešla na MŠ Nová Ves. Pěstounské místo nebylo již obnoveno. *Tím byla MŠ změněna na dětský útulek jen s jednou výchovnou pracovnicí.* Pro pokles počtu dětí nebyla od 1. září 1955 činnost útulku obnovena a skončila také možnost stravování dětí ze školy. *Až 1. září 1958 byl pro 15 dětí útulek opět otevřen.* Vedením byla pověřena pí Fraňková, vařila pí Václavová, opět i pro děti ze školy, uklízela pí Raisová. K personální změně došlo až k 1. 9. 1960. Nemocnou pí Fraňkovou nahradila Anna Kolarovičová, později provdaná Ljuljaková. Ta odešla na vlastní žádost k 1. 9. 1962. Na krátký čas ji zastupovala opět pí Fraňková. Až v průběhu roku přišla kvalifikovaná síla pí Alena Nohavcová. Vařila pí Sádovská i pro školní děti, uklízela pí Adlafová. Útulek navštěvovalo 12 dětí. Alena Nohavcová, jako žena místního polesného Josefa Nohavce, bydlela v obci v hájence. Setrvala v útulku až do jeho **zrušení 31. 10. 1970** pro velmi malý počet dětí. Ani provedený průzkum vývoje populace nedával lepší vyhlídky. Od 1. listopadu nastoupila jako učitelka do MŠ v Mníšku a krátce i jako vychovatelka školní družiny ZDŠ. Dětský útulek pak již nikdy nebyl ve Fojtce obnoven.

V srpnu 1971 polesný Nohavec přešel do jiného místa a žena ho následovala do Moravské Třebové.

VI. kapitola:
Jednotné zemědělské družstvo – JZD Československé státní statky – ČSSS

Dne 23. února 1949 schválilo Národní shromáždění ČSR Zákon o jednotných zemědělských družstvech a přijalo jejich vzorové stanovy.

Na jaře roku 1949 byl ve Fojtce pod vedením instruktora - ředitele školy Stanislava Morávka – zvolen **přípravný výbor JZD**. **Na podzim** téhož roku, tedy **1949, bylo založeno JZD Fojtka. Mělo 18 členů.** Předsedou se stal František Kárník, rolník v č. 74. (Zemědělské budovy jsou již zbořeny, nad opěrnou zdí si vystavěl rekreační objekt MVDr. Dimitrov.)

Výbor JZD se v roce 1950 rozhodl pro JZD II. typu. To znamenalo společně zajišťovat rostlinnou výrobu, rozorat meze a vytvořit větší plochy polí, aby bylo možné využít moderní zemědělské stroje. Živočišnou výrobu provozovali ještě v soukromých stájích.

Začátek společné práce se příliš nepovedl. Spíše se dá hodnotit jako příklad špatného hospodaření. Podzimní práce nebyly včas dokončeny, seno zůstalo nesklizeno, dokonce zapadalo sněhem. Z toho vznikaly spory a nesváry mezi družstevníky, výčitky za nedodržování pracovní doby, stížnosti na opožděné nástupy některých jednotlivců do práce. Kladně byla hodnocena pouze rychlost výstavby drůbežárny na Skřivanech, ale v zimě 1950/51 ještě nebyla dokončena. Po celou dobu její existence, a to i v době nejhlubší krize v JZD, si velmi dobře vedly ošetřovatelky pí Kohlíková a budoucí pí Kočová.

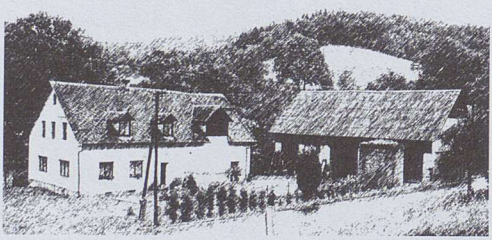

V únoru roku 1951 schválila valná hromada družstva *přechod do IV. typu JZD*, tj. došlo ke společnému ustájení dobytka. Proto byl adaptován chlév v usedlosti pana Josefa Čermáka č. 5 na *první kravín* JZD. V č. 50 byl zřízen *první společný vepřín*. Byly nakoupeny slepice, protože byla dokončena výstavba drůbežárny. To vše bylo náznakem zlepšujících se výsledků a snad i důslednější řídicí práce nového předsedy družstva Josefa Bukovinszkého. Vydrželo to však jen do jarních prací. Znovu se zhoršila pracovní morálka, často pro předstíranou nemoc apod. Tím se opozdily jarní práce a nebyly tak dodrženy, ke škodě budoucí vegetace, agrotechnické lhůty. Opět docha-

zelo k hádkám. Proto po 4 měsících ve funkci předsedy Josef Bukovinszki v červnu 1951 odstoupil, ale zůstal v představenstvu. Předsedkyní se stala pí Kučerová, dosavadní místopředsedkyně. Přístup k práci se nezlepšil, hádky a osočování neskončily, dokonce se objevily i prvky nenávisti mezi družstevníky. Ty vyvrcholily v *listopadu 1951 požárem družstevní stodoly* plné slámy. Byla v ní také uskladněna nová mlátička. Požár byl založen 3 místními družstevníky (J. B., S. D., M. L.), kteří byli už při požáru zatčeni a později i odsouzeni. (Stodola stála proti vodnímu mlýnu v prostoru dnešní chatařské kolonie.)

Špatně hospodařící družstvo dostalo z rozhodnutí okresních orgánů svého patrona – Severočeskou mlékárnu Liberec. Její ředitelka pí Hořejšová byla také přítomna na valné hromadě dne 15. 3. 1952. Bouřlivou schůzi nemohla ani předsedkyně Kučerová dokončit, ačkoliv se jednalo o schválení hodnotící výroční zprávy. Zprávu dočetl Jindřich Rázl. Viditelně se vytvořily dva tábory, které se vzájemně nenáviděly, i když původ nenávisti u mnohých pramenil i ze soukromých vztahů, nikoliv jen z družstevních. Za rozbíječe družstva byli označeni členové Kárník a Ungerman (z č. 7, dnes Capouchovi). Údajně z rozhodnutí ředitelky mlékárny nebyl požár stodoly do výroční zprávy vůbec zařazen.

I přes zjevné nedostatky v práci JZD chodili občané na brigádnickou výpomoc s cílem pomoci zajistit včasnou sklizeň. Poslední události však odradily i ty nejvěrnější pomocníky. Situaci v družstvu pomáhal řešit i MNV, ale bezvýsledně. Veřejnost vytýkala poslancům MNV větší starost o družstvo, než o obec. Pro tyto výtky a neshody se vzdal funkce i předseda MNV.

V roce 1953 rozklad v družstvu trval. Tři družstevníci vystoupili. Nedostatek finančních prostředků způsobil, že v živočišné výrobě chyběla veškerá mechanizace, v rostlinné byla nedostačující. Citelně se projevoval nedostatek pracovních sil, odměny za pracovní jednotky byly velmi malé. Rostly dluhy JZD. Pouze výkrmna prasat a drůbežárna si zasloužily pochvalu za váhové přírůstky, dobrou průměrnou snůšku vajec a za vzorné ošetřování.

Během roku 1954 téměř všichni členové z družstva vystoupili a začali hospodařit po 5 letech opět na svém. Samozřejmě že těžce, protože jim nebyl vrácen všechen živý inventář, a dokonce ani ten mrtvý, protože již prostě nebyl. Z toho vyplývala i nemožnost plnit předepsané dodávky. Pouze František Kárník a Michal Lazar z č. 9 stačili plnit. V družstvu údajně zůstali jen 2 členové. Podařilo se mi zjistit pouze pana Čermáka z č. 5. Ten v červnu

roku 1955 předal usedlost patronátnímu závodu, tj. Mlékárně Liberec, a odstěhoval se do Písku. V jeho usedlosti byly stáje JZD, později v nich mlékárna zřídila dokrmnu skotu.

V obci zůstalo asi *50 hektarů polí* bez hospodářů, půda přešla pod MNV Fojtka. *V roce 1956 ji převzaly Československé státní statky Liberec* spolu s drůbežárnou a výkrmnou prasat. Statky přijaly nejen půdu, ale i zemědělce, kteří projevili zájem o vstup.

Od 1. ledna 1958 bylo hospodářství ČSSS Fojtka přiřazeno pod hospodářství Nová Ves. To již vstoupili všichni zemědělci. Nikdo od tohoto roku nehospodařil soukromě. Vedoucím střediska Fojtka se stal František Čapek z Oldřichova v Hájích.

VII. kapitola: Společenské organizace v obci

Sbor dobrovolných hasičů, později **Československý svaz požární ochrany (ČSPO)**

Německý hasičský sbor vlastnil starý hasičský automobil, jehož kola měla ještě dřevěné loukotě a ráfky z tvrdé gumy. Stříkačka byla na ruční pumpování vahadlovou pumpou, obsluhovanou na každé straně dvěma muži. Za garáž jim sloužila dřevěná kůlna přistavěná k objektu pily v č. 155 (donedávna Metafo, kůlna stála v místech dnes přistavěných garáží na osobní automobily). Na ostatní inventář používali budovu č. 189 vedle hotelu Voigtsbach. Tu převzali i noví osídlenci, kteří nosili v hlavě myšlenku založit v obci vlastní hasičský sbor. Mezi ně patřili pánové Ungerman, Nekvinda, Marýzek, Kárník, Rais, Heger, Plaček, Duchek, Formánek, Plachý. Ačkoliv neměli žádnou bohatou výzbroj a výstroj a ani spolkovou místnost, přesto sbor založili. Předsedou byl zvolen František Ungerman, velitelem František Nekvinda. Spoluprací s jinými sbory postupně rozšířili základní cvičný materiál a zahájili činnost. Chudé vybavení bránilo srovnání s jinými sbory. Proto jejich cvičební aktivita časem upadala, byla pouze občasná, až téměř zanikla. Díky nadšenému muzikantovi Františku Nekvindovi se potom hasiči stále více zapojovali aspoň do kulturního dění, pořádali plesy, účastnili se i nácviku ochotnických slavností a divadel, přispívali na akce pro školní děti.

Teprve nástupem fojteckého občana Ladislava Fily do funkce předsedy MNV Mníšek počátkem 70. let, který zjistil nový zájem o obnovení činnosti požárníků a plně ho podporoval, nastal v roce 1973 zásadní obrat k lepšímu. Specifickou úlohu radou i faktickou pomocí sehrál i výbor ČSPO Mníšek.

24. března 1973 se uskutečnila ustavující schůze Československého svazu požární ochrany (ČSPO) Fojtka, na které se podařilo výbor sestavit. Předsedou se stal Günter Schubert, velitelem František Nekvinda, pokladníkem a hospodářem Oldřich Chrtek. Mezi členy patřili Milan Voldřich, Miroslav Hubáček, Bohuslav Sádovský. Později Ota Morávek st. a ml. a paní Morávková, Vlastimil Kárník, Ivan Kočí, Vladimír Bukovinský, pan Kučera (druh paní Hirschmanové), Josef a Jaroslav Dvorští, Emil Schönfeld, Václav Zítka, Miroslav Kolarovič, Josef Čičmanec aj. Sbor vyvíjel nebývalou pracovní aktivitu na nově přiděleném objektu bývalé zbrojnice (dnešní č. 189 v majetku paní Hany Koškové) v sousedství Domu osvěty. Byla to však pouze jedna místnost, která neumožňovala řádnou činnost sboru. Proto se členové

ujali rekonstrukce a navíc vystavěli věž na sušení hadic. Došlo také na rozšíření prostoru vrat, protože sbor získal od MNV skříňové auto Tatra 805 (od vojenského útvaru z Nitry) za zůstatkovou cenu 7 208 Kčs. Členové sboru odpracovali celkem 1 842 brigádnických hodin, z toho 1650 bezplatně.

Mníšecký výbor zase napomáhal a organizoval potřebná školení fojteckých požárníků. Až se později Požární sbor Fojtka úplně osamostatnil. To se již velitel Schubert odstěhoval do dokončené stavby řadového domu v Mníšku a funkci převzal později aktivní a dlouholetý velitel Ota Morávek st.

V letech 1977–1978 se sbor pustil do další náročné práce – *do přístavby klubovní místnosti s hygienickým zařízením.* Tím si vybudoval odpovídající podmínky pro výcvik, školicí a schůzovní činnost i pro kulturu. Aktivita nezůstala bez povšimnutí. V roce 1978 obdržel PS Fojtka Čestné uznání od MNV Mníšek, a to nejen za práci na zbrojnici. Fojtečtí požárníci byli známí svojí účastí na akcích organizovaných MNV, jako např. na dobrovolných směnách na jaře a na podzim každého roku, účastí v „metrákové akci sena" a v neposlední řadě také svým zastoupením v poslaneckém sboru MNV Mníšek i členstvím v občanském výboru.

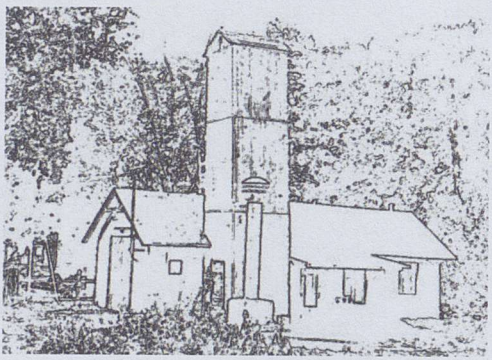

Stárnoucí členská základna a úbytek mladých lidí z obce vedl k tomu, že v únoru roku *1996 byl Dobrovolný hasičský sbor Fojtka* právě z důvodu rozpadu členské základny *zrušen.* Majetek byl rozprodáván za částky 50 % z odhadní ceny.

Svaz české mládeže (SČM), později Československý svaz mládeže (ČSM)

Podle vzpomínek bývalých svazáků organizace ČSM v obci existovala. Jejím prvním předsedou byl pravděpodobně Ferdinand Matouš, který ještě obýval později zbořený historický vodní mlýn č. 53. Schůzky se konaly jak v budově MNV, tak zejména v sále Domu osvěty. Často to bývala jen náhodně domluvená setkání. Jen tak, aby se mládež měla kde sejít a pobavit, případně si v sále zahrát nebo zacvičit na nářadí. Členská základna nebyla příliš početná a částečně závisela na druhu přitažlivé činnosti i na osobě, která měla chuť něco organizovat. Koncem 40. a počátkem 50. let to byli

např. Vlastimil Kárník, Ervín a Jana Hillebrantovi, Lída Kupcová, Karel Kučera, Helena Ungermanová. Časem další zástupci mládeže jako krátce Jiřina Plačková, dále Vladimír Bukovinský, Václav Janeček, Jaroslav Kuděj, Václav Vimr, Erika Vinklerová, Marcel Kolarovič aj.

Ve funkci předsedkyň se vystřídaly např. Lída Kupcová a Anna Kolarovičová. Dále to byla učitelka paní Plačková, která založila a vedla pěvecký kroužek. Tato činnost byla přitažlivá, proto i počet členů organizace v té době stoupl. Po jistý čas vedl svazáky také mladý Formánek.

Nezanedbatelný záporný vliv na pravidelnost schůzek v zimních měsících působily problémy se zajišťováním vytápění sálu, případně místností obecního úřadu, ve večerních hodinách.

Souhrnně se dá říci, že pravidelná činnost vlastně nikdy netrvala příliš dlouho. Proto se také nepodařilo najít mezi svazáky žádné pionýrské vedoucí pro místní školu, ačkoliv o to učitelé usilovali. Na druhou stranu i ta nárazová setkání měla svůj pozitivní přínos v posilování přátelství mezi mladými lidmi a přece jen poskytovala příležitost k užitečnému naplnění volných odpolední a večerů. Vždyť podobných příležitostí bylo na vesnicích vždy málo a televize ještě neexistovala.

Tělovýchova v obci

byla podobně nárazová jako činnost svazácká. Dá se říci, že se někdy ani nedalo poznat, zda šlo o činnost jedné nebo druhé složky. Není také známo, jestli byla ve Fojtce u okresních orgánů řádně registrovaná tělovýchovná organizace Sokol. Pevnější řád do cvičitelské činnosti zavedl ještě jako svobodný mladý Hlaváč, pozdější zeť pana Čermáka z č. 5. Mládež pod jeho vedením cvičila 2x týdně, tak jak to bylo v sokolských jednotách zvykem. To vše ovšem jen do odstěhování náčelníka jednoty Hlaváče. V každém případě byl využíván sál Domu osvěty ke cvičení na nářadí, k míčovým hrám, a dokonce i k zápasnickému sportu ve volném stylu, který po několik let pravidelně trénoval s mladými lidmi pan František Nekvinda. Ale i to opět záviselo na potížích s vytápěním sálu.

Vzhledem ke stále se zhoršujícím podmínkám v sále vinou zatékání, a tím i vadného stropu, došlo k ukončení činnosti vydaným zákazem z důvodů bezpečnosti. Bylo to ve funkčním období předsedy MNV Miroslava Kupky, tedy někdy v letech po roce 1957. Činnost potom mohla být většinou jen v létě, kdy se dalo cvičit i venku. Jenže Fojtka žádnou odpovídající rovnou plochu neměla a pokus MNV o vytvoření fotbalového hřiště se sice mladí lidé snažili naplnit, několik desítek brigádnických hodin také věnovali k urovnání navážené suti a hlíny do míst mezi budovu mateřské školy a dům

Janečkových, ale k vybudování hřiště nikdy nedošlo. Dokonce ani tehdy, když si MNV Mníšek v roce 1974 poradil s problémem, kam uklidit vybagrovaný materiál ze dna vypuštěné přehrady. V nemalém množství posloužil k vyvážení do Fojtky s cílem vyrovnat terén budoucího hřiště. Scházela vůdčí osobnost s dobrými organizačními schopnostmi, a tak časem vše zarůstalo křovinami z náletu. Až do doby, kdy na této ploše vznikla chatařská osada.

Mezi organizátory tělovýchovy ve Fojtce se vzpomíná hlavně na dva nadšené cvičitele, i když doba jejich působení byla velmi krátká. Zakladatelem pravidelného cvičení mladých, a snad i dospělých, byl pan Hlaváč. Ještě větší uznání sklízela v letech 1954–55 nová hostinská v restauraci Jednoty (č. 24) paní Smrčková. Ta dokázala stmelit kolektiv mladých žen a zahájila s nimi pravidelný nácvik spartakiádní skladby. Ženy tuto iniciativu přijaly s nadšením a skutečně na 1. celostátní spartakiádě v Praze v roce 1955 cvičily.

Nutno přiznat, že mnozí jednotlivci různého věku byli zapojeni i mimo Fojtku, např. do oddílu kopané v Mníšku, kam pravidelně docházeli.

Krátce po osvobození v roce 1945 byla také založena **organizace Junáka** pod vedením Bohouše Lukeše. Její členskou základnu tvořily hlavně děti zdejší dvojtřídky. Její činnost trvala necelé dva roky.

Pionýrská organizace SSM pracovala pod vedením učitelek národní školy již od školního roku 1950/51. Děti byly přijímány do PO výběrovým systémem po nezbytném přípravném vzdělávání a po vykonání slibu vždy až od 3. třídy. Teprve v pozdějších letech mohly být děti přijímány do nižšího stupně členství v PO – do jiskřiček – již od 1. třídy. Mezi vedoucími pracovali učitelé. V zájmových kroužcích, zejména ve včelařském, ředitel školy Jindřich Rázl, dále také ředitelka Eva Dubská, po mnoho let učitelka a pozdější ředitelka školy Edita Mišovicová. S jiskřičkami vypomáhaly také fojtecké žákyně 7. a 8. třídy ze ZDŠ Mníšek a studentka Božena Záleská. Členská základna byla zhruba 70% a většinou se pionýři a jiskřičky vedle zájmové činnosti také podíleli na oslavných kulturních vystoupeních ve škole i na veřejnosti.

Se zrušením školy v červnu 1966 přešli do pionýrské skupiny při ZDŠ Mníšek.

Myslivecké sdružení nebylo početné, ale vyvíjelo pečovatelskou činnost o zvěř již od samotného průběhu sžívání obyvatel ve 2. polovině roku 1945.

Mezi zakladatele patřili občané Jan Moravčík, Josef Zítka, Josef Dvorský, později se z Mníšku přidal František Vacek a následně i jeho synové Vladimír a Miroslav Vackovi. O dobré práci a o zájmu o veřejné dění svědčí mimo jiné také finanční příspěvek MS Fojtka, který pomohl pořídit pro školu tehdejší mimořádnou novinku ve sdělovacích prostředcích – nový televizor. Mimo školu sloužil i pro občany, kteří ve večerních hodinách mohli docházet do budovy školy ke sledování televizního programu.

Jako samostatné sdružení s vlastní honitbou pracovali do roku 1963. Potom však začaly nadřízené orgány provádět reorganizaci a slučování honiteb, jejichž katastry se obvykle nekryly s katastry obcí, takže Myslivecké sdružení Fojtka připadlo do MS Mníšek, kterému tehdy předsedal Jan Trojan a pokladníkem byl František Vaněček. Sloučení našich obcí v roce 1964 nebylo příčinou spojení mysliveckých sdružení. A stejně nebylo konečné, neboť okresní vedení se rozhodlo měnit tyto revíry každých 10 let. V roce 1973 došlo k přidělení katastru Fojtky do MS Krásná Studánka, kam také z mníšeckého MS odešli František a Vladimír Vackovi.

Výbor žen ve Fojtce s určitostí pracoval. Nedochovaly se však žádné hmatatelné doklady a písemnosti. Jen ve školní kronice jsou uváděny příklady aktivity maminek a žen z obce v zajišťování dárků pro pořádání nadílek školním dětem k Mikuláši, ke konci školního a k zahájení nového školního roku, zejména pak pro nadílky od Dědy Mráze.

Nadílky měly tehdy naprosto odlišný charakter od dnešních. Velmi často se jednalo o dětské bačkory na zimu, o lehké úbory na školní tělocvik a sem tam nějaké sladkosti více méně z domácí přípravy, neboť většina dětí byla z rodin zemědělských, tedy bez vlastnictví potravinových lístků. Přídělový systém v poválečných letech ještě stále trval, a to až do června roku 1953.

Mezi členkami výboru žen se objevují jména paní Kupkové, Tomáškové, Hubáčkové, Smitové, Mišovicové, Soukupové, Kolarovičové aj. Nedověděl jsem se nic o jejich funkčním zapojení a ani o době působení. Byly to však ženy, které měly zájem veřejně pracovat a především pomáhat. A pomáhaly!

VIII. kapitola:
Jmenovité obsazení domů ve Fojtce (roky 1949 a 2003)

Domy označené „x" nebyly již uvedeny ani na německém orientačním plánku Fojtky z roku 1937. *Bylo jich 23.* Pravděpodobně už neexistovaly při příchodu nových osídlenců v roce 1945 nebo nebyly obsazeny již ani německými rodinami v době před válkou a zanikly.

Domy označené „z" buď nebyly po roce 1945 obsazeny novými osídlenci, nebo byly brzy opuštěny, zchátraly a následně byly zbourány. *Bylo jich 35.* Na některých jejich základech byly později postaveny chaty nebo rekreační domky, jiné domy byly adaptovány na rekreační chalupy. Jsou vedeny pod evidenčními čísly – naše označení „e. č."

č. p.	v roce 1949		majitelé v červenci 2003	vyjmuto z bytového fondu
1	dům vod. společ. Lbc	z		
2	Hubáček Augustin	z		
3	neuváděno		Likov, Metafo	
4	Formánek František	z		
5	Čermák Josef		č. 5 zaniklo	
6	Rais Václav		Malý Zdeněk	
7	Ungerman František		Capouch Josef a Blažena	
8	Kučera Karel		Romančík Jaromír	
9	Lazar Michal		Včeliš Václav	
10	Špingl Bohdan	eč 49	Voženílek Jaroslav	8. 1. 1974
11	Duchek Stanislav	eč 50	Malát Vl. a Helena	27. 11. 1974
12	Ruml Josef	eč 56	dr. Kubeš Bedřich	27. 11. 1974
13	Bízek Miloslav		Chrtková Marie	
14	Bukovinszki Josef		Vlasák Pavel a Vladislava	
15	Bukovinszki Josef	z		
16	Smíšek Antonín		Voříšek Ladislav a Božena	
17	neuváděno	z		

18	Kolarovič Celestýn	eč 74	Ing. Prošek Mir. a Alena	31. 8. 1981
19	Kott Zdeněk, Praha	eč 47	Zdeněk Kott	7. 1. 1974
20	Zítka Josef		Zítková Anna	
21	Zítka Antonín		Chaloupecký Bohuslav	
22	Dvorský Josef		Dvorský Jaroslav a Milena	
23	Černý Jan		Čvančara Emil a Lenka	19. 8. 1981
24	Karásek František		Pýrek Václav a Laděna	reg. 13. 3. 1991
25	Vlach, Masaryková	z		
26	neuváděno	z		
27	neuváděno	eč 61	Mašek J., Douda J.	8. 6. 1987
28	Listík		Kostka Jaroslav	zrušeno – požár
29	prázdný	z		
30	Schöler Josef	eč 34	MUDr. Štruncová	6. 11. 1974
31	neuváděno	z		
32	rekreace	eč 46	Duřt Jaroslav	7. 1. 1974
33	Vimr Josef		Ing. Veverka Vlastimil	
34	Schubert, Richtrová	z		
35	neuváděno	z		
36	neuváděno	z		
37	Svátek	z		
38	Nekvinda František	z		
39	Nekvinda František		Honeschläger Alexej a Ilona	
40	Janoch Ferdinand		Jansová Vlasta	
41	Heger Rudolf	eč 30	Červíček Josef a Alena	
42	Heger Rudolf	eč 29	Tůma Karel a Věra	
43	neobydlený	eč 24	Ing. Maňák Jiří	7. 1. 1974
44	obecní dům	eč 25	Malý Zbyněk a Čech Karel	
45	Špingl Čeněk	eč 23	Procházka Zdeněk ml.	
46	hájenka – Flek		Morávek Ota a Lenka	
47	Dvořáková Marie	eč 62	Ing. Šíp Martin a Jitka	13. 9. 1977
48	A. Tomášek	eč 26	Ing Vohlídalová Věra	
49	P. Seifter	eč 27	Seifterová Anna	

50	Štáfek Antonín	eč 78	Halmich Ludvík	
51	neuváděno	z		
52	neuváděno	x		
53	neuváděno	z		
54	Meltr Eduard		Zítková Vladimíra	
55	Prokeš	z		
56	Schöler Adolf	eč 17	Svatošová Jana	29. 10. 1974
57	Prokeš	eč 18	Černý Josef a Magda	
58	Janeček František		Janeček Fr. a Vlasta	
59	Gamper Josef	z		
60	Fibrich Karel		Fibrich Karel	
61	neuváděno	eč 14	Bláha O. a Laurinová A.	6. 11. 1974
62	obecní		Malý Zbyněk a Renata	reg. 21. 8. 1991
63	neuváděno		Kočí Ivan a Blanka	
64	neuváděno	z		
65	neuváděno	x		
66	Smrkovský Josef		Čižmárová Christa	
67	neobydleno	eč 8	Pospíšil Jaroslav	7. 1. 1974
68	Jíra Adolf	eč 63	RNDr. Kaczer Benjamin	
69	SEBA, Prokop		Košek R., Zbyněk a Jana	24. 10. 1991
70	Romančík Jaromír		Romančík Josef	
71	SKD	z		
72	Stříbrný Miloslav	eč 5	Špirková Helena	
73	Stříbrný Miloslav	eč 4	Pelouśková Blažena	
74	Kárník František	eč 71	Ondráčková Irina	
75	Marýzek E.		Kollert Věroslav, pouze parcela	
76	Vaškovič Evžen		Vacek Vladimír a Miroslava	
77	Hlaváč Stanislav		Schwarzerová Hana	
78	Pekárek		Kozejová Romana	
79	neuvedeno	eč 57	Hájková Blanka	
80	neuvedeno	x		
81	neuvedeno	x		

82	neuvedeno	x		
83	neuvedeno	x		
84	obecní		Romančík Roman a Katarinská	kup. s. 1144/87
85	neuvedeno	x		
86	Bukovinszki Josef		Romančíková Anna	
87	ČSSZ (Ressel)	eč 22	Tejchmanová Věra	29. 10. 1974
88	SEBA sklad	eč 87	Šuk Petr, Mgr. a Hana	kol. 9. 12. 2002
89	Jiříková	eč 32	Vysekal Harry	2. 12. 1974
90	Píša Josef	eč 77	Sýkora B. a Hana	kol. 20. 6. 1983
91	neuvedeno	x		
92	neuvedeno	z		
93	Pilz Josef		Morávek Lukáš	reg. 23. 1. 1984
94	Tomek Jan	eč 3	Křelina Pavel	vyj. 21. 1. 1975
95	Frenzel František	eč 51	PhDr. Bauer Jan a Iva	
96	Zítka Antonín	z		
97	neuvedeno	z		
98	Köhler	eč 50	Kubánek Antonín a Marie	
99	neuvedeno	x		
100	neuvedeno	x		
101	neuvedeno	x		
102	neuvedeno	x		
103	neuvedeno	x		
104	neuvedeno	x		
105	lesní správa	z		
106	Václavů Růžena		Jurásková Eva	
107	rekreace	eč 45	Duřt Jaroslav a Vlasta	
108	Mišovic	eč 48	Petrák Jiří a Alena	vyj. 27. 11. 1974
109	rekreace	eč 55	Vondráček Kamil	vyj. 8. 1. 1974
110	neuvedeno	x		
111	neuvedeno	x		
112	neuvedeno		Vanc Petr a Radka	přiděleno č. 191
113	Koďousek Ota		Burešová Jana	
114	Moravčík Jan		Holomek Václav	
115	Pešek Josef		Pešková Anna	

116	Smita Josef		Kárník Vlastimil	
117	neuvedeno	x		
118	Havara Václav	eč 44	Veverková Věra	
119	Müllerová Marie	eč 16	Kalaš, Matěchová, Bočanová	
120	rekreace	eč 33	Ing. Jäger a Hana	
121	Kašpar	z	Fišer Albín	jen pozemek
122	neuvedeno	x		
123	Kozák, lesní správa	eč 15	Rýgl Karel a Danuše	
124	neuvedeno	x		
125	Kebrdle František	vyhořelo	Dvorský Milan	kol. 28. 8. 1998
126	neuvedeno	eč 78	Halmich Ludvík a Alena	
127	Ruml Josef	eč 64	Bareš Aleš	
128	Hubáček Jaroslav		MUDr. Douda Pavel	
129	Pasecký Jaroslav		Pasecký Miroslav a Jaroslav	
130	Holub Jaroslav	eč 7	Šlechtová, Prošková, Bárta	
131	Procházka František	eč 65	Gamper Pavel a Blanka	vyj. 8. 8. 1977
132	Hotel Voigtsbach		Diamo Stráž p. R.	
133	Kreml	eč 38	Vitíková Emilie	vyj. 6. 11. 1974
134	Nakladatelství Svoboda	eč 58	Schmid Jan a Zuzana	
135	Tomek František	eč 60	Studený Karel a Jitka	
136	neuvedeno	z		
137	neuvedeno	eč 35	Vláčilová Věra	vyj. 8. 1. 1974
138	neuvedeno	z		
139	Hauzer Oldřich		Bukovinský Vladimír a Miroslava	
140	Hubáček Augustin st.	eč 31	Váňa Josef	
141	Rechziegel Václav	z		
142	neuvedeno	z		
143	Franěk Josef	eč 10	Laňková Alena	
144	neuvedeno	z		
145	Holomek	eč 70	Bursová Jana	
146	neuvedeno	eč 36	Lorková Jaroslava	vyj. 7. 1. 1974

147	továrna SEBA		sklad zdravotnických potřeb	
148	SEBA		Housa Jiří a Eva	
149	neuvedeno	x		
150	škola		Brejcha J. a Hana	k. s. 5. 10. 2000
151	Bříza Oldřich		Walter František a Miloslava	
152	neuvedeno	eč 6	Rozkovec Jiří	vyj. 29. 10. 1974
153	Lhotský Jaroslav		Schönfeld Emil a Jarmila	
154	Košek	eč 66	Marek Vitalij a L.	vyj. 28. 8. 1978
155	Pila ČSSZ		firma MOMENT	
156	Talajka Josef	eč 37	Pernická a Vitíková	vyj. 6. 11. 1976
157	Holomek		Holomková Zdeňka	
158	SEBA, Hillebrantová	z		
159	neuvedeno	z		
160	truhlárna Bříza	eč 69	Ing. Stone Tomáš	
161	Bukovinszki	z		
162	neuvedeno	x		
163	Čermák Josef	z		
164	neuvedeno		Suchánek Vít	
165	Šmíd Josef, Praha	eč 11	Smidtová Š.	vyj. 14. 12. 1974
166	Kučera Karel	eč 59	Dohnal J.	vyj. 22. 8. 1977
167	neuvedeno	z		
168	Votočka, Praha	eč 52	Ouhrabkovi	vyj. 8. 1. 1974
169	neuvedeno	x		
170	Soukup Zdeněk		Voldřichová Miloslava a Milan	
171	Tomášek Jan	eč 67	obecní bytový dům	
172	Kupec Jaroslav		Adlaf Stanislav a Jaroslava	

V roce 1949 mělo 59 domácností aspoň jednoho psa. Ve 13 z nich chovali 2 psy. Poplatek za dva byl 100 Kčs, za jednoho 40 Kčs.

Uvedený seznam obyvatel Fojtky a seznam držitelů psů byl nalezen v roce 2002 v trezoru bývalého MNV Fojtka. Trezor stál v prodejně potravin zřízené ze sídla bývalého MNV v č. 62 prakticky již od dob německého obecního úřadu. Zůstal zamčený a klíče byly asi kdysi dávno ztraceny. Pro

potřeby obchodu trezor zabíral místo a překážel. Byl proto vyvezen za budovu, ale pro nás nešťastně dveřmi vzhůru. Tím do něj zatekla dešťová voda. Otevření se ujal zručný Stanislav Adlaf a dokázal to. Uvnitř byly tři německé zápisové knihy z období 20. let minulého století, vodou poničené. Z toho byla jen jedna obecní kronika z let 1895–1924 velice úhledně ručně psaná švabachem. Tedy z let, která jsou již zapracovaná v tiskem vydané Resselově kronice. Paní Chrtková text přečetla a pro naši potřebu nebyly zjištěny žádné nové zásadní události.

Z nové, poválečné éry v něm zůstaly různé bločky pro výběr poplatků ze vstupného, přebytečné, ale zaevidované potravinové lístky (přebytek vznikl např. vrácením zbytku lístků při přeřazení osob do jiné věkové kategorie podle data narození v průběhu kalendářního roku, úmrtím aj.), seznam občanů platících poplatky ze psů a hlavně **úplný seznam obyvatel** z formuláře „Obecní dávka z používaných místností za rok 1949", tj. vlastně *tehdejší daň domovní*, která se vybírala podle počtu místností. To byl nález ze všeho nejcennější.

Nová poválečná výstavba rodinných domků
(kromě uvedených rekonstrukcí a nové výstavby na starých základech)

č. p.	majitel	kolaudace	poznámka
173	Státní lesy Liberec		
174	Schauer Eduard a Miloslava		
175	Novák Zdeněk a Jana		
176	Pekařová Marie		
177	Černohorský Josef		
178	Tomášek Miroslav	11. 2. 1991	
179	Nekvinda František a Božena	30. 6. 1992	
180	Beneš Milan a Alice	2. 7. 1991	
181	Ing. Souček Oldřich	1. 6. 1991	
182	Maroušková Jiřina		eč 81
183	Existence č. p. přidělena omylem		
184	Kudr Jiří a Blanka	16. 11. 1994	
185	Kobosil Josef a Bohuslava	24. 11. 1994	
186	Valeš Jiří	29. 11. 1995	
187	Navrátilová Anna	11. 3. 1996	
188	Sviták Miloslav	22. 5. 1996	
189	Košková Hana (bývalá požární zbrojnice)		kupní smlouva
190	Pour Josef a Jaroslava	16. 11. 1998	

191	Vanc Petr a Radka	14. 4. 1990	
192	Vanc Petr a Radka	31. 1. 2000	eč 39
193	Zrnovský Oldřich a Jaroslava	6. 12. 1999	
194	Mužáková Jana	13. 12. 1999	
195	Kavan Jiří a Hana	31. 10. 2000	
196	Hlobík Milan	22. 7. 2002	

Po roce 1945 byly do roku 2003 ve Fojtce postaveny 24 rodinné domky.

Celkem bylo přiděleno **101 evidenčních čísel** (chalup, chat, domků k rekreaci). *Domy mohou mít jen jedno číslo,* přesto u některých je uvedeno jak číslo popisné, tak číslo evidenční. Příčinou tohoto stavu jsou např. pozdější stavební úpravy v přiděleném čísle nebo rozhodnutí majitelů přihlásit nemovitost někdy jako rodinný dům jindy jako rekreační objekt. Změny přeřazování z evidenčního čísla na číslo popisné a opačně jsou poměrně časté, dokonce i u jednoho majitele.

ev. č.	majitel	poznámka	změna na číslo popisné
1	Kobrčovi S. a D., Lbc		
2	MUDr. Kárník K., Lbc		
3	Křelina Pavel, Lbc 14		94
4	Pelouškova Blažena		73
5	Špirková H., Bílina		72
6	Rozkovec J., Lbc 15		152
7	Šlechtová + 2, Lbc		130
8	Pospíšil J., Jabl. n. N.		67
9	Wagner + Jandejsková	reg. 12. 10. 1990	
10	Laňková A., Lbc 14	reg. 23. 10. 1991	143
11	Smidtová Š., Praha 3		165
12	PhDr. Mára K., Praha 4		
13	Šírovi, Lbc		
14	Laurinová A., Bláha, Lbc 6		61
15	Rýglová D., Lbc 1		123
16	Mgr. Kalaš J., Praha 6		119
17	Svatošová J., Lbc 1		56
18	Černý J. a M., Praha 6		57
19	Rosková a Hylmarová, Lbc	(1/2,1/4,1/4)	
20	Kubánkovi A. a M., Brandýs		98

21	Mejstříková D., Lbc 1		
22	Tejchmanová V., Lbc 1		87
23	Ing. Procházka ml., Praha 3		45
24	Ing. arch. Maňák J., Praha 6		43
25	Malý a Čech		44
26	Ing. Vohlídalová V., Lbc 1		48
27	Seifterová A., Praha 7		49
28	Sýkorovi B. a H.	kol. 20. 6. 1983	90
29	Tůmovi K. a V., Dušníky		42
30	Červíčkovi J. a A., Praha 9		41
31	Váňa J., Lbc 5		140
32	Balák a Vysekal, Lbc 1	kol. 8. 7. 1992	89
33	Zoubek V., Jabl. n.N		120
34	MUDr. Štruncová D., Lbc 3		30
35	Vláčil Jan, Praha 5		137
36	Lorková J., Praha 6		146
37	MUDr. Pernická R., Praha 8		156
38	Vitíková E., Praha 7		133
39	Staněk M., Praha 8	kol. 23. 6. 2003	192
40	Ing. Veverka V., Praha 9		33
41	Ing. Trsek M., Stráž p. R.		126
42	Veverkovi V. a M., Lbc 14		
43	Vancovi P. a R., Lbc 14	kol. 14. 4. 1999	191
44	Veverková V., Lbc 13		118
45	Duřt Jaroslav, Všejany		107
46	Duřt Jaroslav, Všejany		32
47	Kottovi Z. a B., Praha 8		19
48	Petrákovi J. a A., Praha 5		108
49	Voženílek J., Lbc 1		10
50	Malátovi V. a H., Poděbrady		11
51	PhDr. Bauer J., Lbc 1		95
52	Ouhrabkovi J. a I., Lbc 1		168
53	Horáčková M., Lbc 1		
54	Štryncl M. a Jakubcová P.		
55	Vondráček Kamil, Mor. Třeb.		199
56	Dr. Kubeš B., Praha 6		12
57	Hájková Bl., Lbc 6		79
58	Schmid Jan, Praha 8		134

59	Dohnal J., Lbc 12		166
60	Studený K. aj., Lbc 13		135
61	Douda J., Praha 10		27
62	Ing. Šíp M. aj., Lbc 1		47
63	RNDr. Kaczer J. a D., Praha 8		68
64	Bareš A., Lbc 32		127
65	Gamperovi P. a B., Lbc 5		131
66	Markovi V. a L., Litoměřice		154
67	Bytový dům OÚ Mníšek		171
68	Diamo		132
69	Ing. Stone T. a E., Praha 8		160
70	Bursová J., Lbc 6	reg. 1981	145
71	Ondráčková I., Lbc 15		74
72			
73	Sandleiter E. a A., Lbc 1		
74	Ing. Prošek M. a A., Lbc 14		18
75	Čvančarovi E. a L., Lbc 14	k. s. 11. 12. 1981	23
76	Ing. Katscher P. a J., Praha 9	reg. 11. 12. 1981	
77	viz e. č. 28		
78	Halmich L. a A., Lbc 14	kol. 9. 1. 1992	50
79	Podeszwovi L. a E., Kutná Hora		
80	Florian Mil., Mníšek		
81	Marouškova J., Praha 7		na č. p.182
82	Hrstka J. a Z.		
83	Beneš M., Lbc 30		na č. p. 180
84	Navrátilová A., Lbc 1		na č. p. 187
85	Suchánek V., Lbc		na č. p. 164
86	Ing. Hrůza P. a E., Lbc 6	kol. 3. 9. 1991	
87	Mgr. Šuk P.	kol. 19. 8. 1992	na č. p. 88
88	Hessovi M. a M., Lbc 15	kol. 28. 8. 1992	
89	Kudrovi J. a B., Lbc 3	kol. 14. 6. 1993	na č. p. 184
90	Holub V., Lbc 1	kol. 3. 6. 1994	
91	Bobek P., Lbc 5	kol. 31. 8. 1994	
92	Jouglová, Lbc 12	kol. 14. 1. 1997	
93	Ing. Břenek R., Lbc 13	kol. 29. 9. 1997	
94	Mužáková J., Fojtka 194		na č. p. 194
95	Navrátilová A., Lbc 1	kol. 14. 9. 1998	
96	Jiříkovi J. a D., Praha 8	kol. 3. 1. 2001	

97	Winterová P.	kol. 1998	
98	Ing. Široký L. a J., Lbc 6	kol. 14. 9. 1998	
99	Zelinkovi H. a S., Lbc 4	kol. 6. 12. 1999	
100	Balíčková V., Raspenava	kol. 9. 1. 1997	
101	Hégrová B., Lbc 6	kol. 29. 6. 2002	

Vysvětlivky:

reg. = registrace

kol. = kolaudace, kolaudační rozhodnutí

k. s. = kupní smlouva

vyj. = vyjmuto z bytového fondu

O autorovi

Kronikář Mgr. Ladislav U l r y c h se narodil 29. května 1933 jako druhý syn středního rolníka v obci Jasenná v okrese Náchod. Část základního

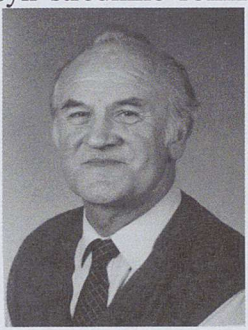

vzdělání získal na Obecné škole v Jasenné a na měšťance v Českém Meziříčí. Ihned po válce v roce 1945 nastoupil do osmiletého gymnázia a ukončil ho maturitou na Jiráskově gymnáziu v Náchodě v roce 1952. Začal uvažovat o cestě, jak uskutečnit nástup na druhé vysněné povolání – učitelské, protože prvotní záměr stát se vojenským pilotem nevyšel. Zálibu v letectví potom naplňoval jako pilot-plachtař na svazarmovském letišti Jaroměř-Josefov po dalších 14 let. Za zmínku stojí získání „stříbrného C", několik přeletů na bezmotorových větroních od 50 km, 100 km, až ke 175 km s návratem. Jako dobrý výkon a podmínka pro klasifikační stupně pro aeroklub i pro plachtaře se počítal pobyt v letu bez motoru po více než 5 hodin nepřetržitě. To se podařilo po několika tří až čtyřhodinových pokusech celkem 2x. V té době neměl pilot žádný kontakt s letišti na zemi, neboť nebylo rádiové spojení, nebylo spojení příruční vysílačkou a ani přes mobilní telefon prostě proto, že tyto vymoženosti ještě pro zájmové civilní potřeby nebyly poskytovány nebo neexistovaly.

Po maturitě nastoupil jako učitel Národní školy v Oldřichově v Hájích. Na Pedagogickém institutu v Liberci složil po ročním dálkovém studiu druhou maturitu a získal kvalifikaci učitele 1. – 5. ročníku. Po ukončení dvouleté prezenční vojenské služby v Kašperských Horách na Šumavě v roce 1955 zahájil dálkové studium na Univerzitě Karlově v Praze obor chemie – biologie, které ukončil promocí v aule Karolina v prosinci 1960. Získal akademickou hodnost „promovaný pedagog". Ta byla po „sametové revoluci" změněna na magistr (Mgr).

Ještě v roce 1960 byl přeložen z Oldřichova v Hájích na ZDŠ Mníšek jako kvalifikovaný učitel pro 6. – 9. ročník. V té době také založil rodinu, ve které se narodily dcery Jana a Jitka, a setrval ještě do roku 1969 v bytě v Oldřichově v Hájích. Odtud se přestěhoval do Mníšku, kde žije dosud v řadovém domě postaveném svépomocí.

Po ročním působení na ZDŠ Mníšek se stal jejím ředitelem a ve funkci působil dalších 19 let do roku 1980. Učitelská i řídicí činnost byla ministrem

školství ČSSR oceněna v roce 1975 čestným titulem „Vzorný učitel". Přebíral ho ke Dni učitelů na celokrajském shromáždění pedagogů v Ústí nad Labem.

V roce 1980 byl povolán na Odbor školství ONV v Liberci do funkce okresního školního inspektora základních škol. Byl pověřen kontrolou i řízením všech škol bývalého okresu Frýdlant a 5 velkých škol v městě Liberci. Poměrně brzy převzal řízení celého inspekčního oddělení základních a mateřských škol na Odboru školství ONV Liberec. Od 1. ledna 1986 se stal vedoucím tohoto odboru. Vláda Československé socialistické republiky mu za osobní i okresní školské úspěchy udělila v roce 1988 čestný titul „Zasloužilý školský pracovník". Převzetí se uskutečnilo v aule staroslavného Karolina v Praze.

Odpovědnou práci vedoucího OŠ ONV vykonával i přes průběh „sametové revoluce" v roce 1989 a ještě v novém uspořádání jako vedoucí školského referátu Okresního úřadu Liberec až do roku 1991. Tehdy byly školské referáty vyčleněny z pravomoci okresních úřadů a přešly pod přímé řízení ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v Praze. Na obsazení ředitele nově zřízeného školského úřadu byl vypsán konkurz, kterého se již nezúčastnil pro blízkost odchodu do důchodu. Zbytek aktivní služby do 30. června 1993 působil jako zástupce ředitele Základní školy ve Stráži nad Nisou a odtud odešel do důchodu.

Slovo kronikáře

Po příchodu do pohraničí v roce 1952 jsem se začal zajímat o starou i poválečnou historii Oldřichova v Hájích, kde se mi velice líbilo a kde jsem prožil mnoho šťastných let, i když dost volného času tehdy zabraly mimoškolní aktivity: náčelník a cvičitel v TJ Sokol, poslanec MNV, knihovník v obecní knihovně, práce v řízení Osvětové besedy MNV, promítač obecního kina, po 3 roky úspěšný nácvik dětských divadelních představení i pro veřejnost a jiné. K tomu dálkové studium s cestami do Prahy.

Ze své vůle jsem začal pátrat po minulosti. Zpočátku jen tak. Abych i já věděl více o svém působišti, o místě, kde jsem se rozhodl žít. Také proto, abych mohl přiblížit dětem ve škole a dosídlencům v obci historii jejich nového bydliště. Dal jsem si svůj soukromý závazek – založit ke 20. výročí osvobození Československa v roce 1965 první českou kroniku této obce. Postupně jsem získával historické údaje překladem některých kapitol z Resselovy kroniky Oldřichova v Hájích – Geschichte der Gemeinde Buschullersdorf – a rozšiřoval jsem je zaznamenáváním událostí právě probíhajícího života. Vždy po 4 – 5 letech byly na určité téma vypisovány okresní i krajské soutěže kronikářů. Oldřichovská kronika se k mému překvapení i zadostiučinění v příštích 15 letech vždy umísťovala na 1. místě v okrese Liberec v kategorii obcí od 600 obyvatel do 2000. Druhá a třetí místa obsazovala mezi deseti okresy i v krajských soutěžních kolech Severočeského kraje Ústí nad Labem.

Velmi podrobné statistiky pana Antonína Vrňaty ze zápasů oddílu kopané a celkově věrohodné údaje o činnosti Sokola Oldřichov v Hájích vůbec daly podnět, abychom spolu sepsali a v roce 1986 vydali zdařilý čtyřicetistránkový cyklostylovaný spisek ke 40. výročí existence tělovýchovné jednoty.

Působení na škole v Mníšku od roku 1960 vyvolalo u funkcionářů MNV soustředěný tlak, abych se teď už jako ředitel zdejší školy ujal také sepsání kroniky Mníšku, protože tuto zákonnou povinnost obec neplnila. Nedal jsem se dlouho přesvědčovat. Od roku 1975 má tedy i Mníšek sepsanou historii. Mezeru v uplynulých 30 letech od války jsem zaplňoval informacemi většinou jen z ústního podání. Zápisové knihy zájmových organizací i samotného MNV se buď nevedly nebo byly z rozličných důvodů raději „ztraceny". Po celá léta jsem pak vedl obě kroniky a obě také úspěšně soutěžily. Počátkem 90. let jsem oldřichovskou předal jejich kronikářce. Podařilo se mi nashromáždit poměrně dost faktických informací a dokladů ze života obce.

Zájem o historii rodu mého otce, mé maminky a otce manželky mě přivedl k postupnému vypracování kronik těchto tří rodů včetně bohaté fotografické dokumentace. Podařily se. Rozmnožené kopie dostali všichni sourozenci, bratranci a sestřenice. Výsledkem je každoroční radostné setkávání značného počtu potomků těchto rodů. Zatím v každé rodině zvlášť od 20 až do 56 příbuzných. Poznání užitečnosti této práce a získané zkušenosti mě přivedly k rozhodnutí zahájit práce na kronice Mníšku. Po téměř třech letech poměrně usilovné a téměř každodenní práce je dílo předkládáno veřejnosti.

Jen minulost Fojtky jsem začal zaznamenávat až těsně po vstupu do třetího tisíciletí, aby historie dnešní jedné obce byla kompletní. Téměř nebylo z čeho čerpat. Po šedesáti letech to nebyla snadná záležitost a je to také na množství popsaných historických událostí znát. Paměť ochotných pomocníků, které jsem navštěvoval v domácnostech a kterým upřímně děkuji za vstřícnost a ochotu, už vlivem pokročilého věku v podrobnostech a přesných datech tak dokonale nesloužila. Proto se může stát, že v některých částech není vše beze zbytku popsáno, že mohlo dojít i k neúmyslným omylům. Snažil jsem se jim předejít zveřejňováním obsahu jednotlivých událostí z Fojtky v Mníšeckém zpravodaji po dobu více než jednoho roku, se záměrem vyprovokovat všechny občany k pátrání po nepřesnostech a k poskytnutí doplňujících faktů, případně oprav. Bohužel, přišly jen dvě drobné připomínky. Díky za ně.

Velice mi pomohly poválečné školní kroniky, v nichž ředitelé škol zaznamenávali vedle povinné náplně i události v obci. Také školní kroniky mateřské školy v Mníšku byly cenným pomocníkem zejména v oblasti konkrétních dat, jmen, událostí, stavebních úprav aj. Z doby existence české kroniky byly pak nejcennější moje vlastní každoroční zápisy. Jen tak mít knihy z výborových schůzí místních dobrovolných a zájmových organizací z prvních let poválečného období. To by se to psalo!

Stará i novodobá historie **Fojtky** je rovnocennou součástí zdejší historie, proto oddíl jejího popisu navazuje na historii Mníšku. Blízkost obce, dobrá vzájemná znalost lidí a poměrů, časté osobní kontakty vytvořily takové soužití, jako by se jednalo pouze o jednu obec. A to bez zásluh administrativního rozdělování a spojování. Tak jsem to pochopil, a tak je to mnou i vnímáno a popsáno.

Z výše uvedeného je patrné, že název „Kronika" je asi trochu nadnesený. Podklady jsem nezískával studiem v archivech nebo bádáním v historických materiálech muzeí a v jiných institucích, jak je to obvyklé u vzorných

kronikářů. Pouze jsem shromažďoval paměti pamětníků, objevoval dokumenty roztroušené po zásuvkách úředních i soukromých stolů, odkud by se asi brzy nenávratně ztratily. Samozřejmě také pravidelným sledováním různých regionálních odborných i populárních tiskovin, nepřetržitým pořizováním výpisků a výstřižků z novin, poznámek z příležitostných rozhovorů atd. Výrazně pomohly obě mnou psané kroniky Mníšku i Oldřichova v Hájích, stejně jako školní kroniky.

Za 40 let se něco nashromáždí.

Budiž toto mé přiznání vysvětlením těm, kdož budou postrádat historickovědeckou fundovanost. Vycházím z toho, že je lepší nashromážděné informace a k tomu jistě i řadu cenných seriózních poznání poskytnout širší čtenářské veřejnosti třeba i v surovém stavu, než je nechat „zahálet" v jedné kronice. Sice ve třech velkorozměrných a tučných zápisových knihách, ke kterým se ale řadový občan tak často a snadno nedostane. Nechť mi kritici prominou a berou vše sepsané jako základ, na který mohou sami navázat. Jen se pustit do práce. Pracovníci archivů a muzeí jsou takové badatelské aktivitě velice příznivě nakloněni. Mohu také doufat, že tento námět třeba jednou rozšíří a naplní další podobný nadšenec, který ho přivede k vědecké dokonalosti.

Snad jsem i touto prací alespoň trochu přispěl k dalšímu naplňování mého tu zdařilého, tu méně zdařilého celoživotního předsevzetí, které jsem se snažil plnit: *„Ať po mně něco hezkého a užitečného zůstane"*.

Děkuji Obecnímu zastupitelstvu Mníšek za vstřícnost při naplňování mého záměru a za rozhodnutí vydat tuto *paměť obce* knižně. Také všem přátelům historie za jejich pomoc a ochotu, se kterou jsem se setkal při pátrání po běhu minulých let v Mníšku a ve Fojtce.

Děkuji manželce Jarušce za pochopení, podporu a velkou trpělivost.

Červenec 2004

Mgr. Ladislav Ulrych

Stručné překlady z historie Mníšku a Fojtky, zejména pro druhou část Kroniky obce Mníšek a Fojtka s názvem „**Vlastivěda obce**“, jsem převážně čerpal z německých kronik vydaných tiskem kolem roku 1930. Pod názvem Geschichte der Gemeinde Einsiedel – Dějiny obce Mníšek a Geschichte der Gemeinde Voigtsbach – Dějiny obce Fojtka je vypracoval fojtecký řídící učitel a kronikář A. F. Ressel.

Anton Franz Ressel

Anton Franz Ressel se narodil 27. března 1873 v Dolní Řasnici u Frýdlantu v rodině zemědělce. Do školy chodil ve Frýdlantu a později vystudoval učitelský ústav v Trutnově. V roce 1892 nastoupil na své první učitelské místo na školu v Radčicích u Liberce. Roku 1899 byl přeložen na dvoutřídní školu do Fojtky, kterou potom vedl od roku 1906 jako řídící učitel, a to až do své smrti 1. ledna 1933.

Kdo se jen trochu zajímá o minulost Liberecka jako okresu a o historii obcí našeho regionu, zná jméno tohoto vlastivědného pracovníka. Dodnes si jeho práce váží každý badatel pro historickou objektivitu a seriózност. I toho, že se také zajímal o osudy nemajetných vrstev obyvatelstva a zemědělců, nejen o historii majitelů panství. Objektivitu projevoval například i tím, že ač Němec, přiznával a nepopíral původnost osídlení některých lokalit okresu Liberec slovanským obyvatelstvem. Také národnostně byl člověkem velmi snášenlivým. V jeho dílech často najdeme slova uznání toho, co vykonala česká menšina.

Napsal řadu drobných německých článků, ale i velkých knih o dějinách obcí na Liberecku. Materiály získal studiem v zámeckém archivu ve Frýdlantu, v městských archivech Frýdlantu a Liberce. Znal také farní matriky okresu Liberec a pracoval i v některých archivech v Praze, Drážďanech a ve Vídni. Poznatky pak v letech 1895–1933 publikoval v samostatných kronikách Radčic, Krásného Lesa, Kateřinek, Hajniště, Dolní Řasnice, Ludvíkova, Nového Města pod Smrkem, Libverdy, Dětřichova, Jindřichovic, Raspenavy. Jeho tiskem vydané kroniky obou našich dnešních obcí a okolních vsí měli ve svých knihovnách snad všichni občané Mníšku, Fojtky, Oldřichova v Hájích a Nové Vsi. Naštěstí je po roce 1945 uchovali i někteří noví osídlenci našeho pohraničí. Můžeme tedy i my čerpat z minulosti zdejších obcí a jejich obyvatel od samého počátku osídlování v období kolonizace od 13. století.

I v současnosti je stále vysoce ceněna jeho dvoudílná Vlastivěda libereckého okresu, vydaná ve spolupráci s jinými učiteli v letech 1903–1905. Je to dosud nejúplnější pojednání o bývalém okresu Liberec po všech stránkách. (A. F. Ressel: Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg.) V roce 1907 založil německý vlastivědný sborník (Mitteilungen des Vereines Für Heimatkunde), který řídil až do své smrti.

Jeho edice pramenů k dějinám nevolnického povstání na Frýdlantsku okolo roku 1680 poskytla zasloužilému umělci Václavu Kaplickému námět ke druhému dílu jeho slavného románu Železná koruna.

Práce na historii obce Mníšek v 70. letech minulého století přivedla kronikáře Ladislava Ulrycha i na místní hřbitov při pátrání po hrobu Antona Ressela. Objevil ho v zadní pravé dolní části mezi ostatními zanedbanými hroby. Spolu s učitelkou dějepisu Alenou Ludvíkovou, pionýry a školními dětmi hrob vyčistili od plevelů, upravili a 2x – 3x v roce vyzdobili květinami, nejčastěji při květnových a listopadových pietních aktech občanů Mníšku na hřbitově.

Bohužel změny působiště těchto učitelů a odchod z místní školy způsobily absenci pozornosti v roce 1981, kdy MNV realizoval likvidaci neudržovaných hrobů. Tak došlo neuváženě ke srovnání Resselova hrobu se zemí, včetně odvalení náhrobních kamenů.

Fotografii upraveného hrobu si vyžádal okresní archivář Vladimír Ruda a zaslal ji kronikářově dceři do tehdejší Německé spolkové republiky, kde trvale žila.

Její poděkování přišlo paradoxně v době, kdy hrob již neexistoval.

Slovníček česko-německých názvů některých měst a obcí našeho regionu

Liberec	Reichenberg
Frýdlant v Čechách	Friedland
Ústí nad Labem	Aussig
Rochlice	Röchlitz
Chrastava	Kratzau
Raspenava	Raspenau
Hejnice	Haindorf
Nové Město p. Sm.	Neustadt a. T.
Ruprechtice	Ruppersdorf
Mníšek	Einsiedel
Fojtka	Voigtsbach
Filipov	Philippsberg
Mlýnice	Mühlscheibe
Oldřichov v Hájích	Buschullersdorf
Nová Ves	Neundorf
Nová Víska u N. Vsi	Neudörfl-Neudorf
Krásná Studánka	Schönborn
Radčice	Ratschendorf
Kateřinky	Katschendorf
Rudolfov	Rudolfstahl
Filipka (O. v H.)	Philippsgrund
Albrechtice	Olbersdorf
Arnoltice	Arnsdorf

Ferdinandov	Ferdinandstal
Vítkov	Wittig
Heřmanice	Hermsdorf
Lázně Libverda	Liebwerda
Krásný Les	Schönwald
Andělka	Engelsdorf
Minkovice (u Višň.)	Minkwitz
Víska	Dörfel
Ludvíkov	Lusdorf
Kunratice	Kunnersdorf
Srbská	Wünschendorf
Přebytek	Überschau
Poustka	Wustung
Jizerka	Wilhelmhöhe
Luh u Raspenavy	Mildeneichen
Pily (Jeřice) v O. v H.	Görsbach
Vysoká u Chrastavy	Hohendorf bei Kratzau
Černousy	Tschernhausen
Horní Hanychov	Oberhaninchen
Dolní Hanychov	Niederhaninchen
Stráž nad Nisou	Habendorf
Dětřichov	Dittersbach

Dech historie z dobových pohlednic.

Původní hasičská zbrojnice v Mníšku z r. 1877. Vedle je dnešní dům Hráškových č. 175, naproti přes silnici je hostinec " U Báby" č. 154 a velký hrázděný dům č. 39
(V době vojenských tažení byl přechodně lazaretem. Oba posledně uvedené domy byly zbořeny.)

Střed obce a ulice k dolnímu Mníšku.

Pozdrav z Mníšku.

Zástavba kolem Zadní ulice v Mníšku - od chemičky po Vyhlídkovi.

Kostel sv. Mikuláše a jeho interiér. Zima 2002-2003.

Budova fary č. 41 z roku 1740, adaptovaná v letech 1975 - 1980.

Detaily slunečních hodin.

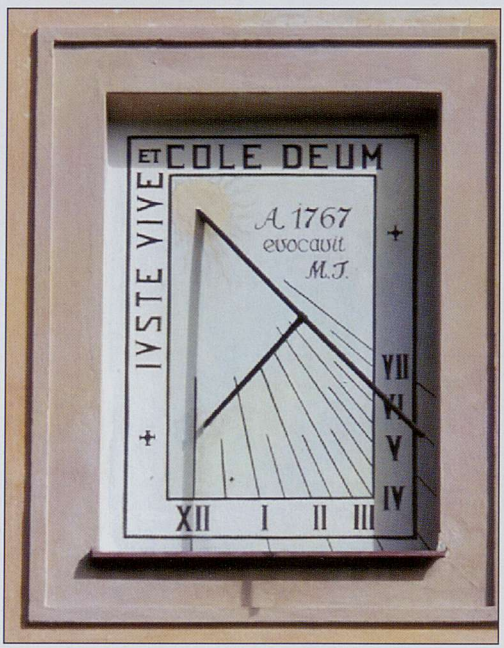

Žij spravedlivě a cti Boha.

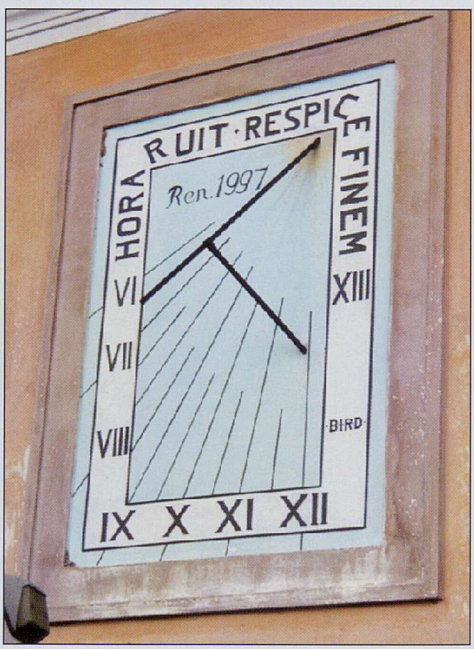

Čas běží, pamatuj na konec.

Staré pohledy Fojtky - okolo r.1904.

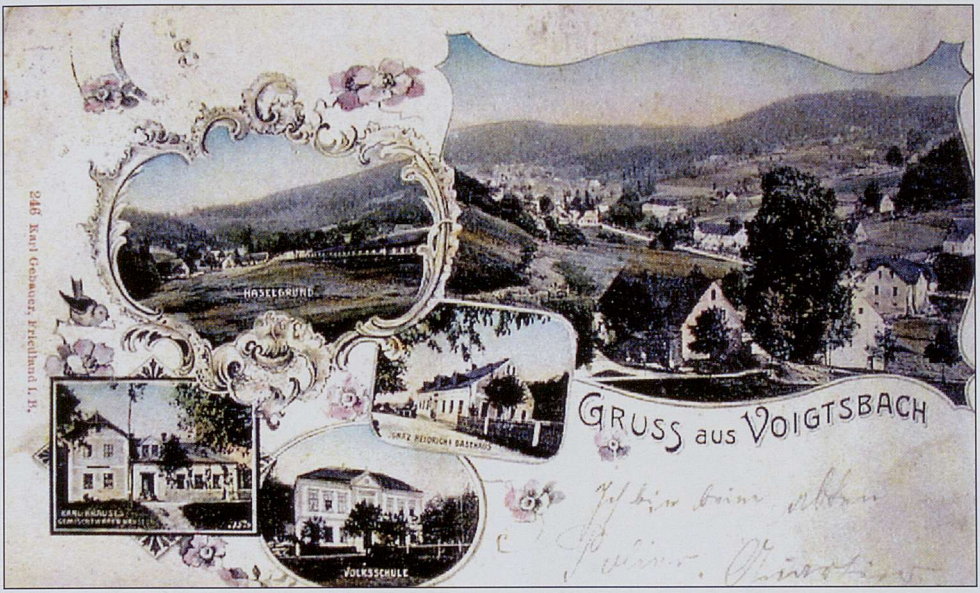

V sousedství obecné školy stála budova konzumního družstva Vorwärts z Liberce (obchod byl v provozu ještě v roce 1945).

Na záběrech jsou cenné snímky dnes již neexistujících některých budov:
Škola, konzum, pohled do obce. Simonova přádelna ještě před přístavbou dalšího patra výstavbou výtahu .
Pohled na pozdější Hotel Voigtsbach (Dům osvěty) a přehradu.

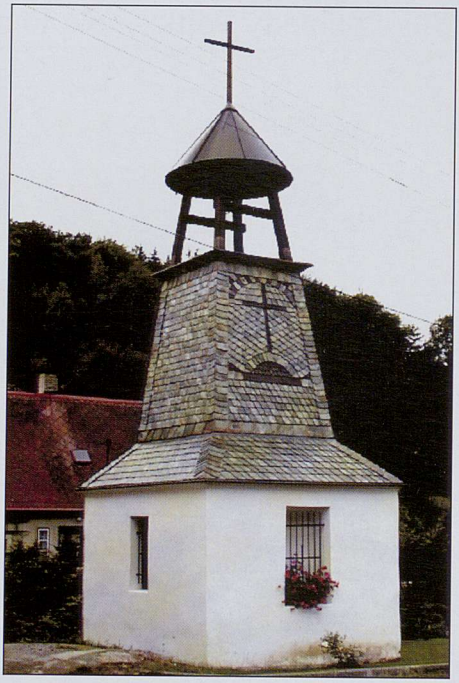

Zvonička z r. 1864 v centru Fojtky, kulturní památka. Před a po opravě v r. 2002.

Zimní nálada při fojtecké zvoničce v r. 2003.

Pohled do horní Fojtky: vlevo je budova továrny č. 36 (majitelů Altmanna a později Simona. Na jejím místě postavil dům č. 188 Miloslav Sviták.) Pod silnicí je motárna příze č. 31 rodiny Bayerovy (dnes tam stojí rekreační domek pí Novákové.).

Bývalá Simonova továrna č. 147 v roce 2004. Dnes sklad zdravotnických potřeb.

Fojtka - tis u č. 87

foto 2004

Fojtka - Simonova vila č. 69. Byla využívána také jako mateřská škola nebo dětský útulek, naposledy do října 1970.

Fojtka, vlevo část Zaječího Dolu.

Návrší při cestě na Dračí kámen se Simonovou přádelnou.

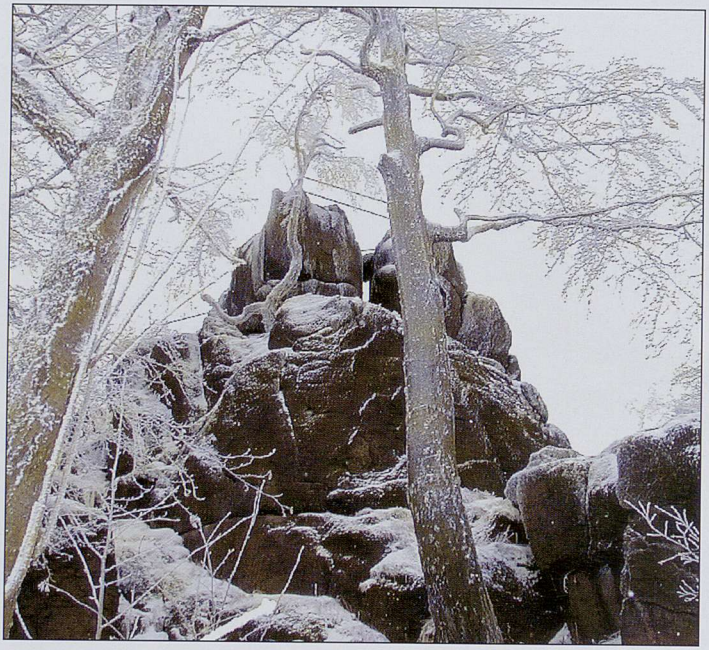

Dračí vrch.

Z budování golfového hřiště - stav v létě 2004.

Starosta Florian přebírá v roce 2002 osvědčení o znaku a praporu obce Mníšek z rukou předsedy vlády ČR Václava Klause.

Rok 2003 – účastníci poklepu na základní kámen budoucího golfového hřiště ve Fojtce Ing. Jiří Kittner, primátor měst Liberec, místopředseda Senátu ČR MUDr. Přemysl Sobotka, starosta obce Mníšek Miloslav Florian.

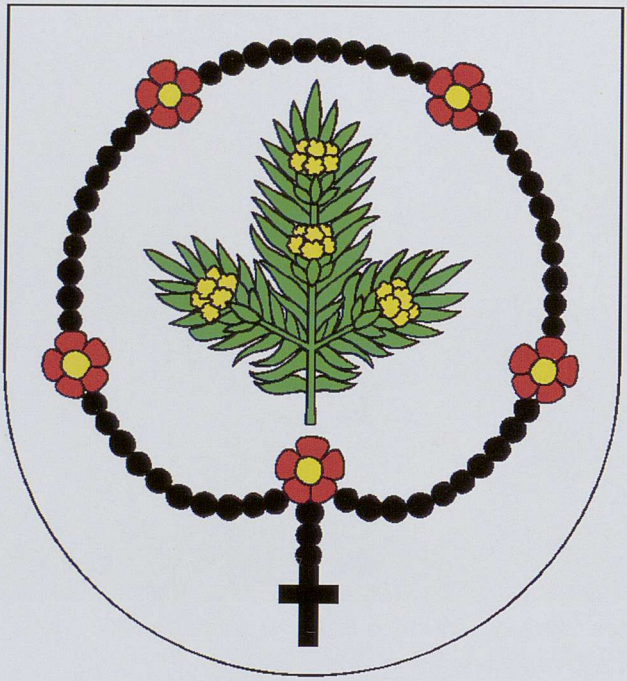

Znak obce, pečeť a prapor obce Mníšek - od r. 2002.

Mníšek 2004 - pohled od Oldřichova v Hájích.

Střed obce.

Letecký snímek přehrady Fojtka z roku 2002.

Filipov - 2004.
Jen osm domů stojí na katastru obce Mníšek.

Osada Vysoký - bývalé doručovací místo pošty Mníšek v 19. a počátku 20. století. (Po roce 1945 osada zcela zanikla. Dodnes zůstalo torzo bývalého větrného mlýna z let 1828 až 1866, kdy byl zničen pruským vojskem. Potomci majitele na krátkou dobu zde zřídili restauraci s vyhlídkou.)

Výhodné větrné podmínky na kopci Vysoký využívají nově budované větrné elektrárny z r. 2004.

Přehrada Mlýnice. Do roku 1992 procházela hranice obcí Mníšek a Nová Ves středem přehrady. Dohodou patří nyní do katastru Nové Vsi.

Nově vybudovaná čerpací stanice PHM na jaře r. 2004 při dolní křižovatce Chrastava - Frýdlant.

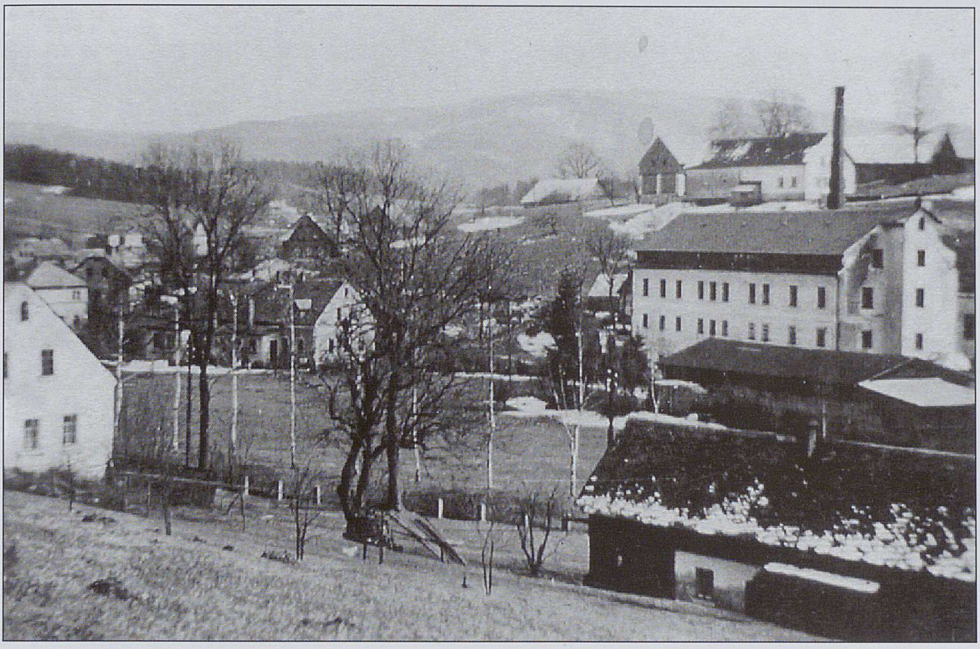

Přádelna firmy Prade č. 12 a 13 v dolním konci Mníšku.
Byla v provozu do odsunu německých dělnic v r. 1945.

Nádvoří pily Preibisch č. 262 asi v polovině 20. let (byla založena v roce 1922).

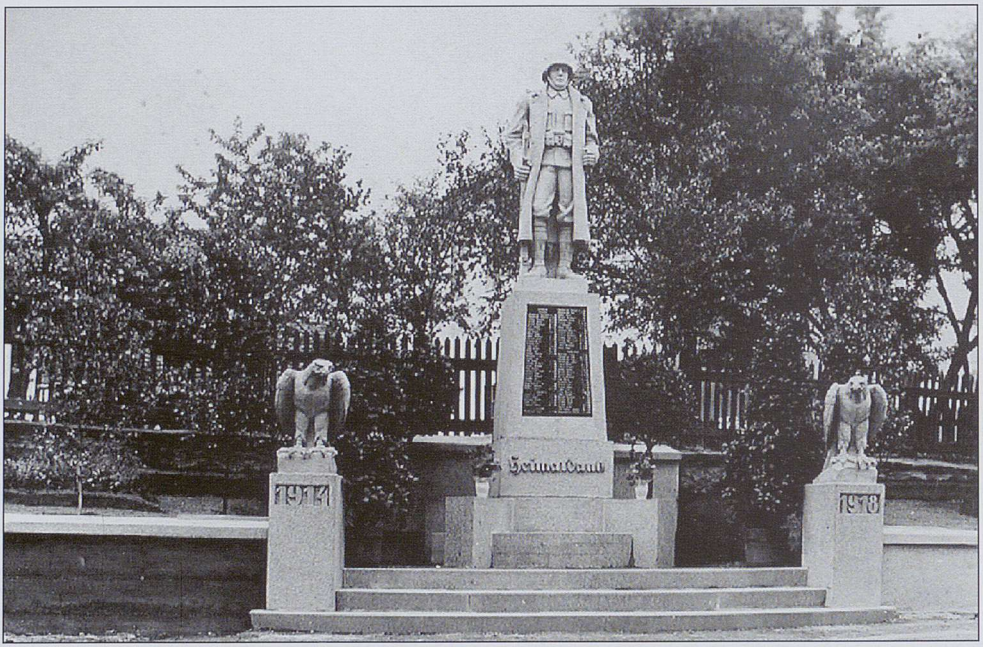

Pomník z roku 1928 padlým občanům v 1. světové válce z Mníšku a Filipova. Byl odstraněn okolo roku 1947.

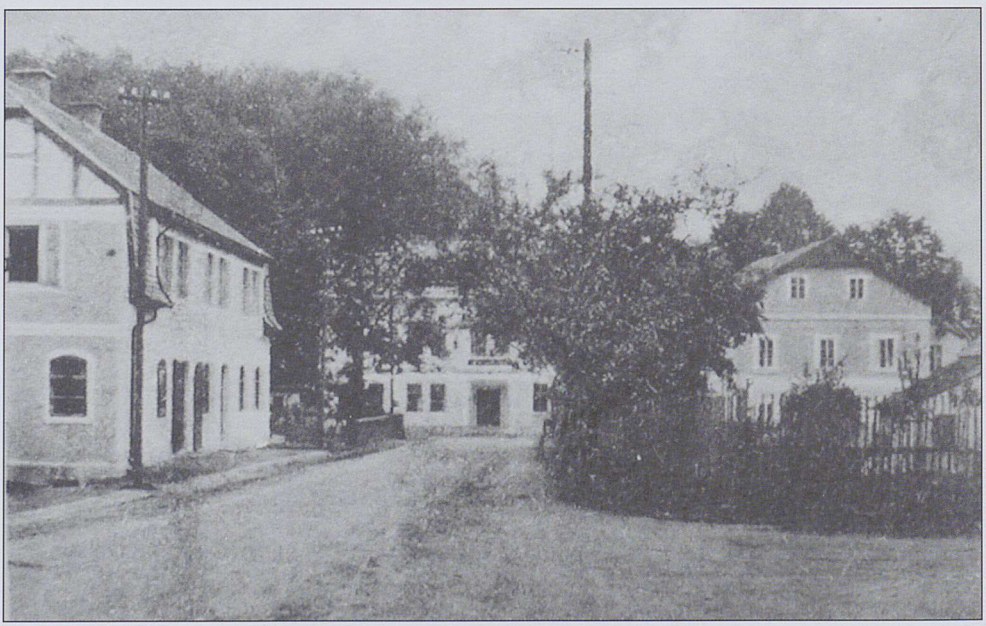

Pohled do křižovatky s Libereckou ulicí v Mníšku. Vpravo je ubytovací hostinec "U černého medvěda" zbořený koncem 50. let (část suti byla využita na úpravu fotbalového hřiště, zbytek odstranila vojenská asanační skupina- okolo r. 1960).

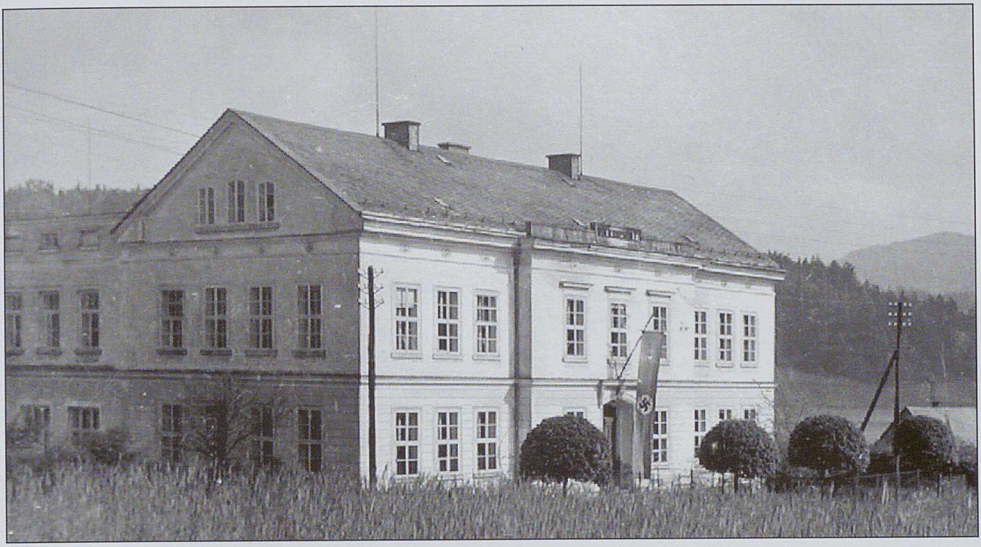

Budova trojtřídní obecné školy č. 198 v Mníšku z let 1878 - 1956 ...

... a po rekonstrukci a přístavbě na školu ke splnění úplné školní docházky z let 1955 - 1958.

První ředitel mníšecké školy po roce 1945 Jaromír Stejskal se svojí 1. třídou.

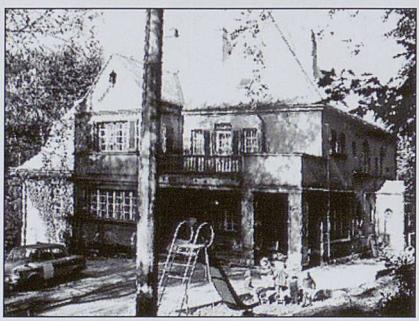

Mateřská škola ve vile č. 6 a děti s ředitelkou Olgou Nýčovou a učitelkou Crhonkovou. MŠ zde byla v letech 1960 - 1986.

5. května 1946 zemědělci slavnostně přebírali dekrety na půdu ve společném středisku pro 3 obce v bývalém přírodním divadle v Oldřichově: pro Mníšek, Fojtku a Oldřichov v Hájích.

Mníšek byl po roce 1945 až do konce 50. let střediskem pro oslavy 1. májů také pro občany Fojtky a Oldřichova v Hájích.

Mníšek - bourání budovy č. 52 „sekretariátu“ v roce 1952 (zadní pohled směrem k chemičce)

Potřebné rozšiřování chodníku u kostela v roce 1961 na úkor starého hřbitova.

Stodola z původního statku č. 52 ve středu Mníšku ....

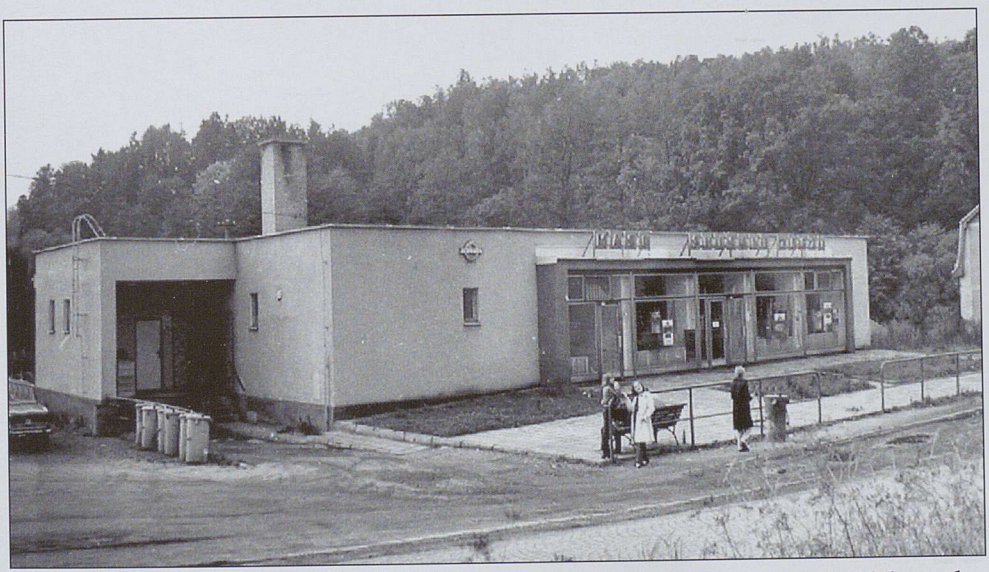

..... a na uvolněném prostoru postavená prodejna potravin a masa č. 335 z roku 1976.

Práce zemědělců a brigádníků z řad občanů pro JZD na polním mlatě v Mníšku.

Pan Macák s brigádou sovětských vojáků z Milovic u kombajnu na vybírání brambor.

Z levé strany:
Trojan Jan, Stehno Vladimír, Vodička Miloslav, Červinka Václav, Nerad Eduard,
Brabec Ota, Vacek František, Bilka Josef, Havránek Jaroslav,
Šmatlán Jan, Golis Alois, Slezák Václav, Ježek Jan.

Úspěšní lovci:
Jiskra, Svoboda, Vodička, Bilka, Vacek, Trojan, Vaněček.

Část hrázděného hostince č. 40 s přilehlým sálem, který mníšečtí hasiči přebudovali na novou hasičskou zbrojnici se zasedací místností počátkem 60. let. (Obchod se školními potřebami provozoval ještě několik let po válce pan Josef Šípek.)

Obecní bytové domy č. 246 a 244 v Mníšku

a č. 171 ve Fojtce.

Celkový pohled na chemičku v Mníšku.

Z bytové výstavby v Mníšku: bytové domy státního statku a skupiny družstevních stavebníků domů č. 279 až 282 z let 1966 až 1968, stavba garáží a úprava zahrádek patřících k bytům.
Vpravo je řadová výstavba 14 soukromých stavebníků č. 287 až 300 z let 1975 až 1980.

Dva pohledy na části obce Fojtka: přes Pýrkův hostinec a přes dnes již neexistující továrnu Franze Bruny č. 138 do části obce V Koutě....

....a přes dům Vackových č. 76 do Zaječího Dolu

Budova bývalého obecního úřadu a MNV Fojtka - v pozadí ještě původní školní budova z let 1874 až 1947...

... a tentýž objekt přebudovaný v letech 1973 až 1974 na obchod s potravinami.

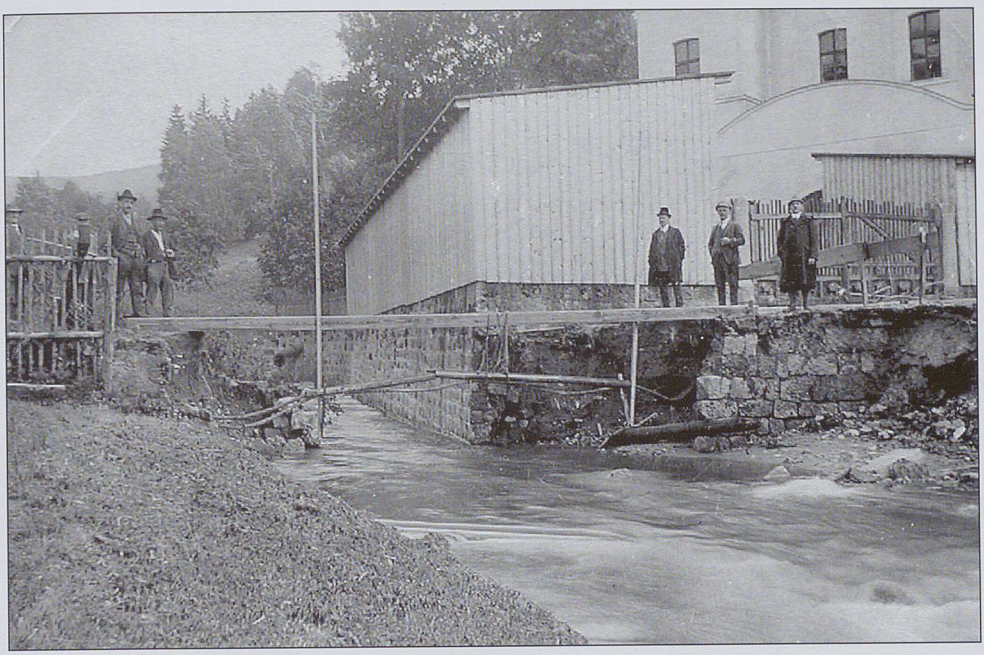

Hrozivá povodeň 29. 7. 1897 strhla ve Fojtce oba důležité mosty (pod Simonovou přádelnou č. 147 a u křižovatky k Zaječímu Dolu).

2x povodeň v Mníšku v poválečných letech 1958 a 2002.

Předsedové MNV Mníšek: Jan Ježek s chotí Kamilou a Jiří Chmelík (a předseda SPOZ Václav Harmáček).

Předseda MNV Ladislav Filo,

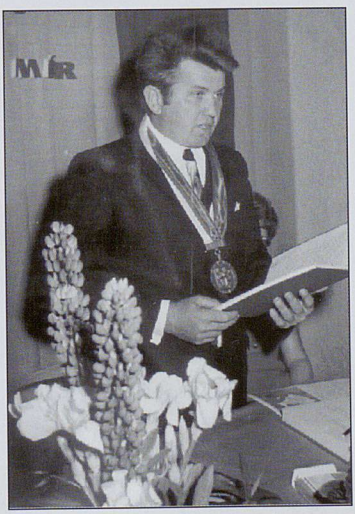

předseda MNV a první novodobý starosta OÚ Mníšek František Tichý,

starosta OÚ Miloslav Florian

Budova MNV a OÚ. První polovina 80. let.

Bývalá transformátorová stanice přebudovaná na depozitář Vědecké knihovny Liberec.

Pěvecký soubor ZŠ Mníšek blahopřeje jubilantům ke zlaté svatbě:

manželům Pánkovým z Mníšku

a manželům Moravčíkovým z Fojtky.

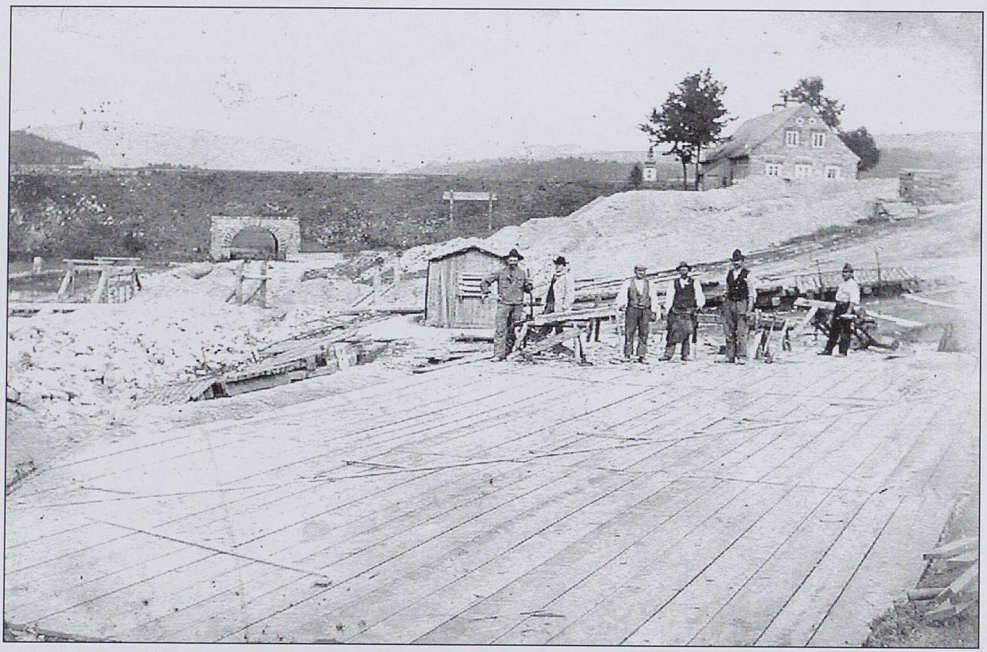

Zahajovací práce na stavbě přehrady Fojtka v roce 1904. (V pozadí těleso železniční trati a vpravo dům rodiny Kolářovy.)

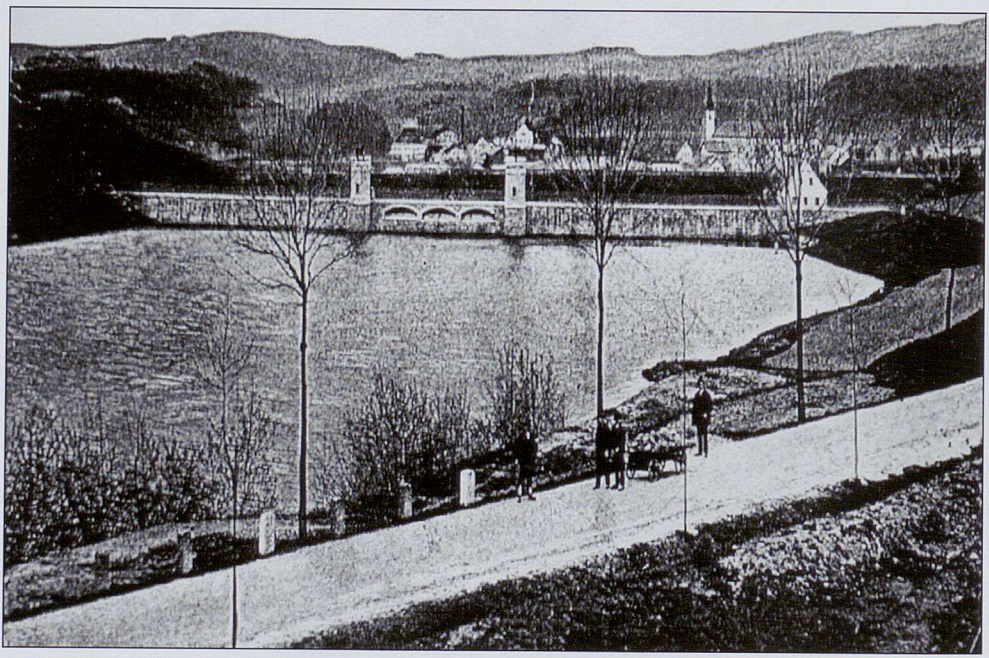

Dobová fotografie po napuštění přehrady v roce 1906 s výsadbou jasanové a javorové aleje při silnici do Fojtky.

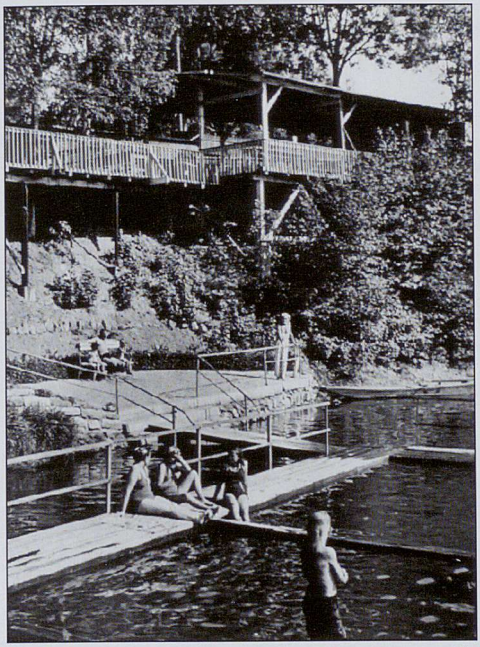

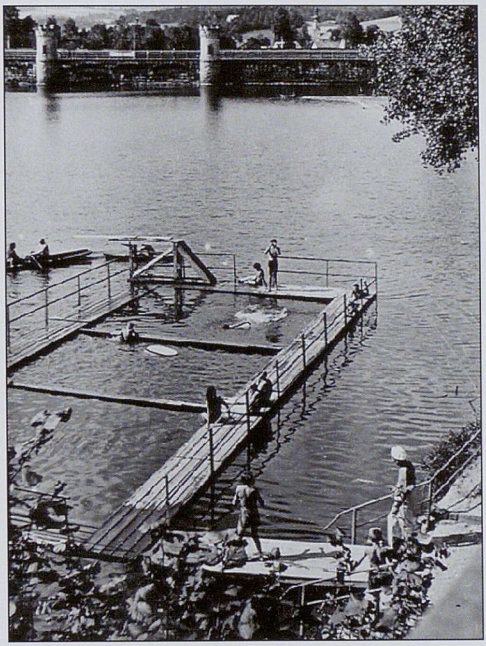

Objekt k občerstvení a zábavě na přehradě Fojtka vybudovaný v roce 1929 a bezpečné koupání pro děti a neplavce z roku 1933.

3. ročník soutěže v Zimním plavání v roce 2003.
Pořádá FIDES Brno, organizace hrázný naší přehrady pan Jiří Valeš.

Rekonstrukce mostu přes Jeřici na silnici I/13 s rozšířením o chodníky na obou stranách mostu v roce 1999 . (V pozadí dům č. 115.)

Budování lávky přes Jeřici u OÚ v roce 1971 (pánové Paldus a Nerad)

Most přes Jeřici na silnici č. III/2904 při celkové rekonstrukciv roce 2003. Odstraňování staré lávky.

Pohled na budovu původní školy ve Fojtce (vedle ní je budova obchodu konzumního družstva Vorwärts z Liberce, jenž byl v provozu do konce 2. světové váky)...

. . . a po požáru postavená nová dvojtřídní obecná škola z roku 1948.

Fojtecké místo pro oslavy a různá shromáždění občanů pod Simonovou přádelnou.
(Na snímku jsou dva dnes již neexistující objekty: budova statku č. 51 rychtářské rodiny Morche a zadní stěna kapličky zbořené asi v roce 1947, nyní zde stojí pomníček osvobození.)

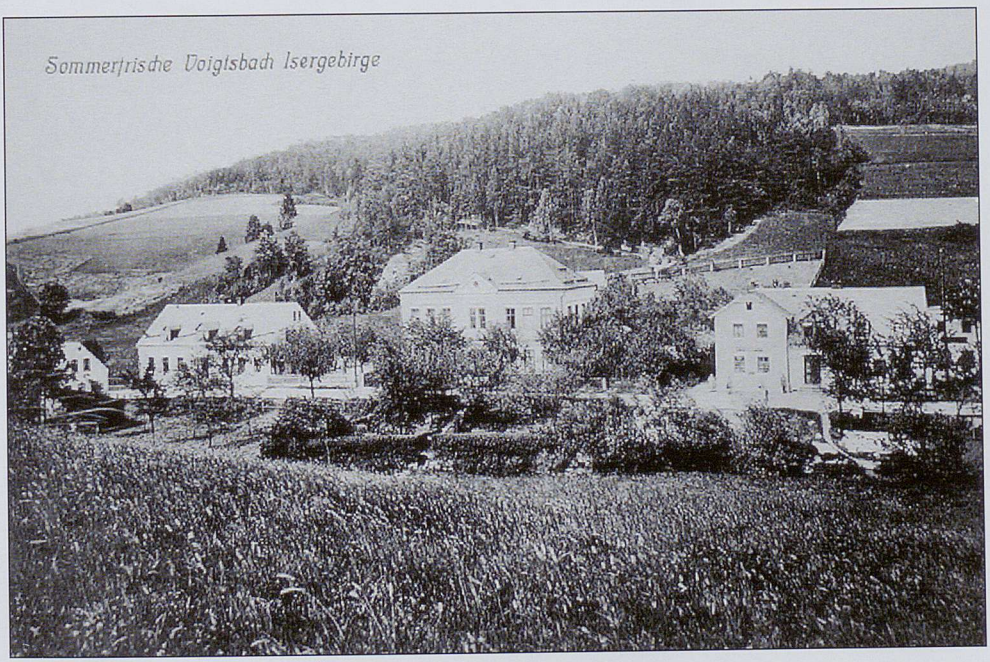

Dobová pohlednice na OÚ, školu a konzum ve Fojtce.

Dobový pohled na Simonovu přádelnu č. 147 před přístavbou horního patra a vybudováním výtahu.

Pohled do obce Fojtka přes dům vodního družstva (zámečnictví V. Reckziegel).

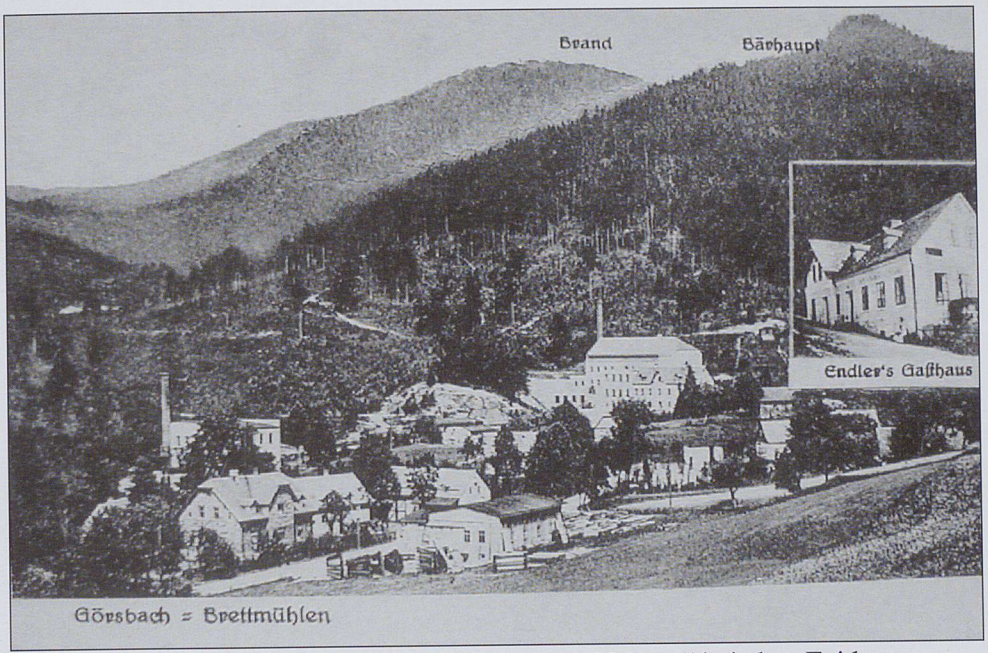

Osada Pily v Oldřichově v Hájích byla do roku 1924 součástí obce Fojtka.

Fojtka: původní chudobinec, později dům armádních vysloužilců č. 44, dnes penzion manželů Malých eč. 25.

Hostinec "U Pýrků" ve Fojtce.

Vodojemy Mníšek - Nová Ves, užívány v obou obcích od roku 1997.

Hlavní vodojem, z něho je zásobována Nová Ves a výše položený vodojem pro Mníšek.

Jedna z posledních parních lokomotiv v Míšku v roce 1980.

Červen 2004 130. výročí založení sboru.

Družstvo dívčí kopané z roku 1991.
Stojící zleva: Holubcová, Adamčiaková, Dubská, Žembová, Zubrová, Červinková, Krásná a trenér Frydrych.
Sedící: Karešová, Ježková, Hanzlová, Prokopová, Vítková a Novotná.

Fotbalové družstvo hasičů relaxuje.
Zleva: Růžička, Hradecký, Daněček, Tomášek, otec Tannert, Kešner Vlasta, Kunst, Voldřich, Raul, Kadeřábek, Krištof a rozhodčí Paldus st.

Záběr z roku 2004 již z 32. ročníku pochodů Loupežnickou pěšinou. Na sokolském hřišti se v letech 1972 až 1977 uskutečnilo několik ročníků Pionýrské pouti. Děti si sportovními výkony již od 2. ročníku mohly vydělat naše vlastní platidla „Mníšecký groš" v hodnotě 1, 5 a 10 grošů, které pak směňovaly za sladkosti a různé zboží (viz obrázek vpravo nahoře).

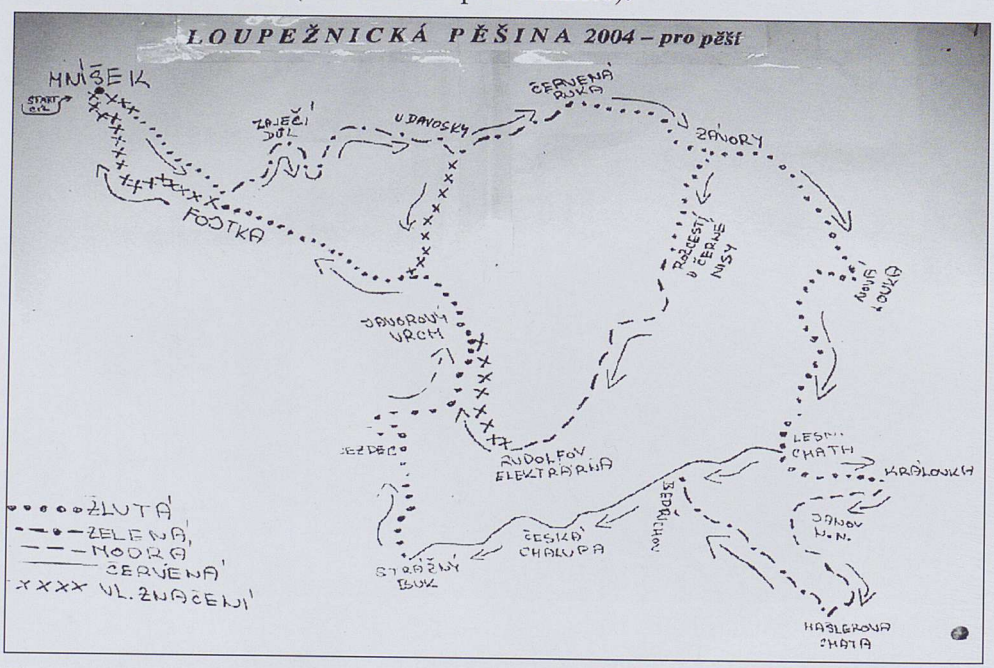

Trasy pochodů se každým rokem měnily s cílem lépe poznat naši často opomíjenou část západních Jizerských hor.

Prameny, které posloužily k sepsání kroniky:

Ressel A. F., Geschichte der Gemeinde Buschullersdorf
Ressel A. F., Geschichte der Gemeinde Einsiedel
Ressel A. F., Geschichte der Gemeinde Voigtsbach
Ressel A. F., Heimatkunde des Bezirges Reichenberg
Ulrych L., Kronika Oldřichova v Hájích, I. a II. díl (1965–1989)
Ulrych L., Kronika obce Mníšek, I. – III. díl (1975–2003)
Kronika Obecné, měšťanské a základní školy v Mníšku, 3 knihy (1945–2003)
Kronika Obecné školy Fojtka (1945–1966)
Kronika Mateřské školy Mníšek, 3 knihy (1947–2003)
Ulrych L. a Vrňata F., Dějiny tělovýchovy v Oldřichově v Hájích (1945–1985)
Nevrlý M., Kniha o Jizerských horách
Jizerské a Lužické hory, měsíčník z let 1996–1999. Výběr z odborných statí autorů: RNDr. Ivo Honsa (občan Mníšku), Emil Trojan, Ing. Jan Burda, Ing. Jiří Hušek, Ing. Pavel Vonička, Jan Morávek, RNDr. Miloslav Nevrlý, Ing. Ladislav Žák, Pavel D. Vinklát, Ing. Vladislav Vršovský, Marek Řeháček, Jan Hetver aj.
Kniha zápisů ze schůzí hasičského sboru Mníšek, 2 ks
Kniha zápisů Sportovního klubu Mníšek z let 1947/48
Dějiny Československa v datech
Příruční slovník naučný I. – IV. díl
Časopis Spolku pro chemickou a hutní výrobu Ústí n. L. – My z chemie, roč. 1980
Sborníky Severočeského muzea v Liberci (Historie lesů JH, Skalní útvary JH)

Stručný obsah

Předmluva starosty obce 6
Úvodem 8

I. část : Od prehistorie k dnešku 11
* Geologické poměry 11
* Petrografie a mineralogie 12
* Hydrologie 14
* Vegetace 18
* Z minulosti a současnosti lesů Jizerských hor 19
* Chráněná území 22
* Zvířena 25
* Staré cesty 26
* Loupežnická jeskyně a Skalní hrad 29
* Hrdla propadla šibenici 31
* Budování opevnění státní hranice Československa 32
* Vinična cesta 36
* Slovanské osídlování naší oblasti 37

II. část : Vlastivěda obce do roku 1945 39
* V dávných dobách 39
* Číslování domů 41
* Název obce 43
* Historický vývoj správních orgánů 44
* Střídání šlechtických vrchností 44
* Hospodářské členění majitelů půdy 45
* Protireformace 46
* Život v poddanství, robota a selské povstání 48
* Válečná tažení související s obcí Mníšek 52
* Farnost Mníšek 56
* Škola a školství 57
* Pošta 60
* Železnice 61
* Zaměstnání obyvatel 62
* Mýto 65
* Elektřina 65
* Zdravotnictví 66
* Četníci 66
* Hasičský sbor 67
* Filipov 69
* Trvalé památníky v obci 70
* Lidové zvyky místního lidu 72
* Některé zajímavé skály v blízkosti obce 75
* Dvacátá a třicátá léta 79

* Období 2. světové války 86
III. část: Nové dějiny obce po roce 1945 91
Kapitola první: Správa obce 91
* Obec Mníšek 92
* Ustavení místní správní komise 94
* Politická struktura v obci v prvních poválečných letech 96
* Volby do MNV 26. května 1946 97
* Hospodářsko-sociální charakteristika obce v roce 1945 100
* Četnická stanice 105
* Průběh únorových dnů v roce 1948 106
* Volby do Národního shromáždění a do MNV 30. května 1948 . . 108
* Vyhlášení Ústavy 9. května 109
* Jednotné zemědělské družstvo 109
PADESÁTÁ a ŠEDESÁTÁ LÉTA (1950–1969) 110
* Měnová reforma 1953 110
* Rekonstrukce a přístavba školy 110
* Přehled funkcionářů MNV a pozdějšího OÚ 111
* Přehled termínů voleb 112
* Volby 12. 6. 1960 a 14. 6. 1964 112
* Intervenční zásah 5 států v noci z 20. na 21. srpna 1968 114
SEDMDESÁTÁ LÉTA (1970–1979) 115
* Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970 116
* Volby 26. a 27. 11. 1971 117
* 1. vydání Mníšeckého zpravodaje 120
* Založení obecní kroniky 123
* Bagrování přehrady 123
* Hospodářství státního statku 124
* Spojení obcí Mníšek a Oldřichov 126
* Volby do NV 22. a 23. října 1976 127
* Občanský výbor Fojtka 131
* Podniková a soukromá výstavba 132
OSMDESÁTÁ LÉTA (1980–1989) 133
* Sčítání lidu, domů a bytů k 1. listopadu 1980 135
* Úprava hřbitova 136
* Volby do MNV 5. a 6. června 1981 136
* Obsazení prodejen v r. 1981 140
* Profesionální sledování počasí 1969–1982 (p. Pultr) 141
* Oprava budovy MNV 148
* Soutěž obecních kronik 150
* Změna předsedy MNV 151
* Výstavba bytů a domů v 80. letech 152
DEVADESÁTÁ LÉTA (1990–1999) 153
* Změna politické situace ve státě po 17. listopadu 1989 153
* Volby do obecních zastupitelstev (OZ) 24. listopadu 1990 156

* Počátky a rozvoj soukromého podnikání 159
* Sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991 164
* Průjezd prezidenta 167
* Zánik ČSFR a vznik České republiky 167
* Počátky plynofikace obce 168
* Výstavba vodovodu Mníšek – Nová Ves 169
* Volby do OZ 18. a 19. listopadu 1994 170
* Volby do OZ 13. a 14. 11. 1998 175
* Oprava mostu přes Jeřici na silnici I/13 178
* Výstavba rodinných domů a bytů v 90. letech 180

PRVNÍ ROKY NOVÉHO STOLETÍ (2000–2003) 182
* Všeobecné informace o dění v obci 182
* Sčítání obyvatel, domů a bytů 188
* Znak a prapor obce 193
* Volby do OZ 1. a 2. listopadu 2002 197
* Referendum o připojení k Evropské unii 13. a 14. 2003 201
* Nová výstavba v letech 2000–2003 204
* Oprava obou mostů přes Jeřici na silnici III/2004 206
* Pojmenování ulic v Mníšku a Fojtce 207
* Abecední seznam obyvatel – č. p. 212
* Abecední seznam obyvatel – č. ev. 223

Kapitola druhá: Farnost Mníšek 227
* Kostel sv. Mikuláše 229
* Hřbitov 229
* Fara a její opravy 229
* Duchovní správa 231

Kapitola třetí: Školství 235
* Obecná škola 236
* Měšťanská škola – rekonstrukce a přístavba budovy 237
* Osmiletá střední škola 239
* Základní devítiletá škola 242
* Základní škola 248
* Přehled ředitelů a zástupců na škole v Mníšku 255
* Mateřská škola Mníšek 256
* Právní subjektivita škol 259

Kapitola čtvrtá: Zdravotnictví 261

Kapitola pátá: Společenské organizace 265
* Tělovýchova v obci 265
* Klub českých turistů 276
* Sbor dobrovolných hasičů 278
* Myslivecké sdružení 287
* Svaz mládeže 290
* Pionýrská organizace 291
* Český červený kříž 293
* Československý svaz žen 294

* Svazarm 294
* Svaz československo-sovětského přátelství 295
* Český svaz chovatelů drobného hospodářského zvířectva 295
* Junák 296
* Rybářský svaz 296
Kapitola šestá: Z historie některých podniků v obci 298
* Chemická továrna J. G. Heusser (a další názvy v průběhu let) . . . 298
* Severočeské sběrné suroviny (č. 70) 307
* Československé státní dráhy 308
* Firma Riedel, Domácí potřeby Hodkovice, Interkomplet 313
* Kovodružstvo Fojtka (č. 3), později Likov, nyní METAFO 314
* Československé automobilové opravny (č. 1) 316
* Služby MNV a města Chrastavy, firma Fajst, spol. s r. o. 318
* Autoplachty Ryška 319
* Batima 320
* Mir. Veselý 322
* SLEVSTAV Mníšek 323
* Reiner střechy 324
* Jizerská dřevařská společnost 325
* Manipulační sklad dřeva 326
* Ještědský bronz 327
* Erescom 328
* Potraviny Slezák 328
* Večerka U Pepy 330
* Dům služeb 330
* Pohostinství 331
* Jiné služby 332
Kapitola sedmá: Zemědělství 334
Kapitola osmá:
Tragické události v životě občanů obou obcí 338
Kapitola devátá: Pošta Mníšek 344

FOJTKA 349
* I. kapitola: Od vzniku obce po rok 1945 349
Popis obce – za období do roku 1945 349
* Živnostenská činnost 351
* Správa obce 352
* Škola 353
* Obora 353
* Hasiči 354
* Zajímavosti z historie 355
* Výskyt tisu červeného 356
* Památky chráněné státem 357
* Události po 1.světové válce 361
II. kapitola: Obsazování domů, živností a usedlostí po roce 1945 362
III kapitola: Místní správní komise a volby do MNV . . . 365
IV. kapitola: Živnostenské podnikání po roce 1945 375
* Továrny a výrobní provozy 375
* Továrny uvedené do provozu 377
V. kapitola: České školství 386
* Obecná škola 386
* Mateřská škola 392
VI. kapitola: Jednotné zemědělské družstvo a hospodářství ČSSS 394
VII. kapitola: Společenské organizace v obci 397
* Čs. svaz požární ochrany a Sbor dobrovolných hasičů 397
* Československý svaz mládeže 398
* Tělovýchova 399
* Junák 400
* Pionýrská skupina 400
* Myslivecké sdružení 401
* Svaz žen 401
VIII. kapitola: Jmenovité obsazení domů a bytů v roce 1949 a 2003 – čísla popisná 402
* Nová poválečná výstavba rodinných domů 408
* Evidenční čísla chalup a rekreačních chat 409

ZÁVĚREM 413
* O autorovi 413
* Slovo kronikáře 415
* Anton Franz Ressel 418
* Slovníček česko-německých názvů některých měst a obcí 420
* Prameny k textům kroniky 421